

NORGES OFFICIELLE STATISTIK.

Fjerde Række Nr. 103.

Beretning

om

Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene

i Norge 1902,

med Karter.

50^{ende} Aargang.

*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1902,
avec cartes).*

50ième année.

Udgiven af

Direktøren for det civile Medicinalvæsen.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII).

KRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHERHOU & Co.

1904.

NORGES OFFICIELLE STATISTIK.

Fjerde Række Nr. 103.

Beretning

om

Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene

i Norge 1902,

med Karter.

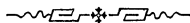
50^{ende} Aargang.

*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1902,
avec cartes).*

50ième année.

Udgiven af
Direktøren for det civile Medicinalvæsen.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII).

KRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & Co.

1904.

For Aarene 1882—1897 se Norges officielle Statistik, Tredie Række.

For Aarene 1898—1901 se Norges officielle Statistik, Fjerde Række
Nr. 1, 27, 55 og 77.

Indhold.

(Table des matières).

A.	Almindelig Beretning om Sundheds- og Medicinalforholdene i Riget 1902. (Rapport général sur l'état sanitaire et médical en Norvège pendant l'année 1902).	Side. 1*
	Fortegnelse over Tabellerne. (Liste des tableaux).	
I.	Lægedistriktssinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale (Division médicale, superficie, population, nombre des médecins, des dentistes, des sages-femmes, des aides-vaccinateurs, des pharmacies).	1*
II.	Dødeligheden i Riget, dets Bygder og Byer (La mortalité dans le royaume, dans les communes rurales et dans les villes).	6*
III.	Dødeligheden i Byerne (La mortalité dans les villes).	7*
IV.	Døde i Forhold til 1000 levende Fødte (Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants).	9*
V.	Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme, fordelte paa Amter (Les maladies épidémiques dans les départements).	10*
VI.	De af Lægerne opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme efter Maaned, Kjøen og Alder (Le nombre des cas connus des maladies épidémiques par mois, par sexe et par âge).	14*
VII.	De i Byerne anmeldte epidemiske Sygdomme (Les maladies épidémiques dans les villes, par mois).	16*
VIII.	Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer (Les maladies épidémiques dans les villes des départements).	17*
IX.	Angrebne af 1000 Indvaanere af Tyfoidfeber, Skarlagensfeber, Difteri og Lungebetændelse..... (Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1000 habitants).	19*
X.	Dødsfald paa Barselseng (Décès pendant les couches).	20*

	Side.
XI. Dødsårsager for Barselkvinder. Døde efter obstetriciske Operationer. (<i>Causes de décès pendant les couches; décès après des opérations obstétricales</i>).	21*
XII. Paa Sygehusene indkomne Tilfælde af Gonorré og Uretrit (<i>Cas nouveaux de gonorrhée et de la uréthrite dans les hôpitaux</i>).	22*
XIII. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme (<i>Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux</i>).	23*
XIV. Til- og Afgang af Spedalske i Stiftelserne (<i>Tableau des lépreux dans les hospices</i>).	25*
XV. Opgave over samtlige Spedalske i Riget og deres Bevægelse i og udenfor Stiftelserne i Aarene 1856—1900 (<i>Tableau des lépreux pendant les années de 1856—1900</i>).	26*
XVI. Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæggelse i Stiftelserne m. m. amtsvis, særskilt for Sygdomsform og Køn i Aarene 1856—1900 (<i>Tableau des lépreux par forme de la maladie et par sexe en 1856—1900</i>).	27*
XVII. Anmeldte Tilfælde af tuberkulose Sygdomme ifølge de indsendte Ud- drag af Tuberkuloseprotokollerne (<i>Cas des maladies tuberculeuses d'après les registres des commissions de santé</i>).	28*
XVIII. Dødeligheden af Lungetuberkulose i de forskjellige Amter for Aarene 1900—1902 (<i>Mortalité par la phthisie dans les départements pendant les années de 1900—1902</i>).	36*
XIX. Procentforhold af Dødsfald af Lungetuberkulose til samtlige opgivne Dødsårsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme for Byer og Bygder (<i>Mortalité par la phthisie relativement aux toutes causes de décès et aux causes de décès non épidémiques dans les villes et dans la campagne</i>).	38*
XX. Antallet af Sindssyge, forpleiede med Statsbidrag efter Lov af 27/6 1891 og de samlede Udgifter ved deres Forpleining for Stat og Kommuner [<i>Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'État d'après la loi du 27/6 1891, et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais de l'État et des communes ensemble)</i>].	40*
XXI. Uddrag af Jordmødrenes Bøger (<i>Extrait des registres des sages-femmes</i>).	42*
XXII. Af Lægerne udførte obstetriciske Operationer (<i>Opérations obstétricales, faites par les médecins</i>).	44*
XXIII. Obstetriciske Operationers Udfald for Mødre og Børn (<i>Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants</i>).	46*
XXIV. Tvillingfødsler med kunstig Forløsning (<i>Jumeaux nés après des opérations obstétricales</i>).	47*
XXV. Udfald af de obstetriciske Operationer efter de forskjellige Indika- tioner (<i>Résultats des accouchements: a) par forceps, b) par version, c) par extraction, d) des accouchements prématurés artificiels, e) par opération césarienne, f) par perforation; g) par embryotomie, h) par avortement provoqué — d'après les indications différentes</i>).	48*

Side.

XXVI.	Fødte og Døde	51*
	(<i>Naissances et décès</i>).	
XXVII.	Fødte og Døde i Bygderne og Byerne	52*
	(<i>Nombre des naissances et des décès dans la campagne et dans les villes</i>).	
XXVIII.	Procentforhold mellem de af Lægerne opgivne Dødsfald med kjendt Aarsag og de ialt indtrufne Dødsfald inden Amterne (Bydistrikt og Landdistrikt) samt i de enkelte Lægedistrikter	54*
	(<i>Décès totaux et décès par cause connue dans les départements et dans les districts civils médicaux</i>).	
XXIX.	De hyppigste af Lægerne opgivne Dødsårsager ved Sygdom	56*
	(<i>Causes des décès (morts par accidents non compris) classées par ordre de fréquence</i>).	
XXX.	Vakcinerede	57*
	(<i>Vaccination</i>).	
XXXI.	Oversigt over en Del udførte retsmedicinske Forretninger	58*
	(<i>Liste des actes médicaux forenses</i>).	
XXXII.	Apothekene og deres Personale	62*
	(<i>Des pharmacies et de leur personnel</i>).	
XXXIII.	Syfilis paa Sygehusene	66*
	(<i>La syphilis dans les hôpitaux</i>).	
XXXIV.	Tabel over Tilfælde af Sindssygdom, behandlede paa Sygehus	68*
	(<i>Mouvement des aliénés dans les hôpitaux</i>).	
XXXV.	Antal af de paa Sygehusene behandlede Syge	70*
	(<i>Mouvement des malades dans les hôpitaux</i>).	
XXXVI.	Kjendte Dødsårsager	74*
	(<i>Causes de décès</i>).	
XXXVII.	Kjendte Dødsårsager i Riget efter Køn og Alder	82*
	(<i>Causes de décès par sexe et par âge</i>).	
XXXVIII.	Kjendte Dødsårsager i Byerne	90*
	(<i>Causes de décès dans les villes</i>).	
XXXIX.	Kjendte Dødsårsager i Byerne efter Køn og Alder	100*
	(<i>Causes de décès dans les villes par sexe et par âge</i>).	
XL.	En Del af Lægerne behandlede epidemiske Sygdomme, fordelt paa Lægedistrikter og Maaneder	108*
	(<i>Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois</i>).	
Bidrag til Kræftens Epidemiologi i Norge. I. Af M. Geirsvold		135*

B. Beretninger for de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter.

(*Rapports spéciaux pour les départements différents*).

I.	Kristiania By	1
II.	Akershus Amt	25
III.	Smaalenenes —	36
IV.	Buskerud —	48
V.	Jarlsberg og Larvik —	62

		Side.
VI.	Hedemarkens Amt	73
VII.	Kristians —	88
VIII.	Bratsberg —	100
IX.	Nedenes —	113
X.	Lister og Mandal —	124
XI.	Stavanger —	135
XII.	Søndre Bergenhus —	152
XIII.	Bergens By	170
XIV.	Nordre Bergenhus Amt	186
XV.	Romsdals —	200
XVI.	Søndre Trondhjems —	215
XVII.	Nordre —	240
XVIII.	Nordlands —	255
XIX.	Tromsø —	277
XX.	Finmarkens —	291
C.	Anhang.	
	(Appendices).	
1.	Sundhedsforskrifter, approberede i 1902..... (<i>Règlements sanitaires communaux, approuvés en 1902</i>).	307
2.	Love, kongelige Resolutioner, Skrivelser m. m. vedkommende Medicinalvæsenet, udfærdigede i 1901	359
3.	Love, kongelige Resolutioner, Skrivelser m. m. vedkommende Medicinalvæsenet, udfærdigede i 1902	372

En 1902 l'état sanitaire du royaume a été, en général, très satisfaisant. Le chiffre total des cas connus des maladies aiguës épidémiques a été 144 153 (en 1901:168 470). Parmi les maladies prédominantes il faut citer les suivantes: Le typhus, n'étant pas connu en dehors des départements de Tromsø et Finmarken, a été peu fréquent. La fièvre typhoïde a été moins fréquente que d'habitude. Sept cas de variole se sont montrés dans quelques départements de l'Est. La scarlatine a continué son cours épidémique notamment dans quelques districts de l'Est (la mortalité des cas connus a été 2,4 pct.). La rougeole a été très répandue notamment dans la ville de Christiania et dans quelques autres villes. La diphthérie était plus fréquente que pendant l'année précédente; mortalité 9,2 pct. La coqueluche ne semble pas avoir été jamais si répandue dans tout le pays comme pendant cette année. Les maladies catarrhales ont été moins nombreuses que d'habitude. La grippe ne s'est pas manifestée si peu répandue depuis le commencement de cette période de la maladie en 1889. La pneumonie était moins fréquente que d'habitude; la mortalité en a été 15,4 pct. Les affections gastriques étaient beaucoup peu fréquentes que d'habitude.

La mortalité calculée d'après la population supposée au milieu de l'année, c'est à dire 2 239 700, a été de 13,9 sur 1 000. Le nombre des décès a été des 31 153, celui des mort-nés 1 592. Le nombre des naissances 65 262 a dépassé de 34 109 le nombre des décès.

891 ont péri par suite d'accidents malheureux, 145 par suicide, 26 par homicide.

Parmi les 30 098 décès (morts par accidents etc. non compris), les médecins ont indiqué la cause pour 25 942 (86,2 pct.). Le plus grand nombre est occasionné par les maladies suivantes: la phthisie et les tubercules pulmonaires (4 249), la décrépitude (3 803), les maladies cancéreuses (2 064), la pneumonie (1 479), la bronchite aiguë et la pneumonie catarrhale (1 455), la méningite tuberculeuse et les autres affections tuberculeuses en dehors des poumons (1 376), les maladies organiques du coeur (1 294), l'apoplexie et l'embolie cérébrale (1 162), la débilité congénitale (979), la bronchite chronique (749), la maladie de Bright (624), la diarrhée et la cholérine (486), la coqueluche (461), les convulsions des enfants (411), la paralysie du coeur (387), le catarrhe de l'estomac et de l'intestin (377), la rougeole (287), la méningite suppurative (253), la diphthérie (croup) (242), la cystite et cystopyelonephrite (220), la péritonite diffuse (219).

Dans les hôpitaux, sur lesquels il y a des rapports, ont été traités 18 084. 16 087 sont sortis, dont 1 737 sont décédés, ce qui constitue une mortalité de 10,8 sur 100 des sortis.

Dans 13 asiles d'aliénés ont été traités 2 593. 909 sont sortis, dont 104 sont décédés.

Le royaume est divisé en 158 districts médicaux civils. Le nombre total des médecins autorisés a été de 1 158, dont 24 sont des femmes.

La vaccination a été pratiqué sur 56 472 individus, soit par des médecins, soit par des aides-vaccinateurs, dont le nombre a été de 722.

Il y a 1 214 sages-femmes examinées.

Le nombre des pharmacies a été de 138.

Trykfeil og Rettelser.

I Medicinalberetningen for 1901.

Side 11*. Linje 9 f. n. staar 14,0 læs 14,9.

— 24*. — 21 — — 3,3 — 3,0.

— 25. I 4de Kolonne fra høire staar tilbageliggende ved Udgangen af 1900 læs 1901.

— 44. I Overskriften over Tabellen udgaar Ordene: «og retsmedicinske Forretninger».

— 244. I Linje 6 f. n. udgaar Ordene «af Kræft».

— 276. — 6 — staar Skaelvdalen læs Skoelvdalen.

I Medicinalberetningen for 1902.

Side 40*. Linje 5 f. o. udgaar: Efter de til Justitsdepartementet indsendte Opgaver.

A. Almindelig Beretning

om Sundheds- og Medicinalforholdene i Riget.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Section médicale (1), superficie (2), population (3), nombre des médecins (4), des dentistes (5), des sages-femmes (6), des aides-vaccinateurs (7), des pharmacies (8).

Tabel I.		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km. ²	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatører.	Apothek og Filialapothek	
I.	1. Kristiania (By)	16,55	229 101	268	91	115	-	22	
II.	Akershus Amt	5 223,70	116 896	47	5	49	37	4	
	2. Aker	1 035,30	48 554	24	2	18	9	2	
	3. Ullensaker	2 086,88	34 491	10	1	14	13	1	
	4. Høland	1 319,50	14 121	4	-	8	8	-	
	5. Follo	782,02	19 730	9	2	9	7	1	
III.	Smaalenenes Amt	4 143,82	136 167	55	13	66	30	13	
	6. Eidsberg	1 405,96	22 099	7	1	15	10	1	
	7. Moss	783,91	23 748	13	2	11	6	2	
	8. Sarpsborg	701,12	60 674	21	6	26	8	7	
	9. Hvaler	1 252,83	29 646	14	4	14	6	3	
IV.	Buskerud Amt	14 816,83	112 743	44	11	51	18	8	
	10. Drammens Stadsfysikat.	6,86	23 153	15	6	8	-	3	
	11. Drammen	596,32	15 696	4	-	4	2	-	
	12. Ringerike	1 697,54	16 848	7	3	11	4	1	
	13. Modum	2 360,30	27 496	10	-	12	2	2	
	14. Nes	?	7 471	1	-	4	3	1	
	15. Aal	2 657,00	5 165	1	-	2	2	-	
	16. Sandsvær	1 324,75	12 734	4	2	7	2	1	
	17. Rollag	?	4 180	2	-	3	3	-	
V.	Jarlsberg og Larvik Amt	2 319,58	101 003	41	15	44	15	10	
	18. Tønsberg	781,11	46 422	20	8	21	9	3	
	19. Hof	866,52	20 259	7	1	10	2	2	
	20. Larvik	671,95	34 322	14	6	13	4	5	

A

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km. ²	Tilstede- værende Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apothek og Filiapotek	
VI.	Hedemarkens Amt ¹⁾	27 452,52	126 703	48	8	61	44	7	
	21. Soler og Odalen.....	3 569,27	32 401	12	2	12	10	1	
	22. Hedemarken.....	2 627,75	45 586	18	5	18	9	3	
	23. Søndre Østerdalen.....	2 987,01	20 234	8	1	8	6	1	
	24. Trysil.....	10 829,64	6 699	2	-	8	5	-	
	25. Rendalen.....		10 656	5	-	8	7	1	
	26. Tønsset.....	6 351,11	10 370	3	-	7	7	1	
VII.	Kristians Amt.....	25 342,32	116 280	42	8	48	37	5	
	27. Hadeland og Land.....	2 932,19	26 885	11	2	14	7	1	
	28. Søndre Valdres.....	2 488,38	9 924	3	1	5	5	1	
	29. Nordre —.....	2 943,32	6 937	3	-	4	4	-	
	30. Toten.....	1 486,52	28 055	10	1	9	7	2	
	31. Faaberg.....	2 359,51	16 733	7	4	5	4	1	
	32. Ringebo.....	3 166,69	11 896	4	-	3	3	-	
	33. Lom.....	5 801,15	9 230	2	-	4	4	-	
	34. Lesje.....	4 164,56	6 620	2	-	4	3	-	
VIII.	Bratsberg Amt.....	15 189,09	98 298	40	7	58	35	9	
	35. Skien.....	1 066,24	38 210	17	3	20	6	4	
	36. Kragerø.....	1 650,41	21 982	6	2	11	6	2	
	37. Hollen.....	1 141,81	11 870	5	-	8	4	1	
	38. Sauland.....	1 716,04	7 441	3	1	5	4	1	
	39. Kviteseid.....	2 256,07	7 841	2	1	6	6	1	
	40. Laardal.....	4 151,00	7 560	5	-	6	5	-	
	41. Tinn.....	3 207,52	3 394	2	-	2	4	-	
IX.	Nedenes Amt.....	9 348,00	75 925	27	8	40	24	6	
	42. Østre Nedenes.....	874,16	23 762	9	2	9	7	2	
	43. Vestre —.....	1 131,99	37 607	14	6	21	7	4	
	44. Aamli.....	1 995,71	5 995	2	-	5	4	-	
	45. Evje.....	1 139,43	4 201	1	-	3	4	-	
	46. Sætersdalen.....	4 206,71	4 360	1	-	2	2	-	
X.	Lister og Mandal Amt..	7 264,25	78 259	29	9	53	30	6	
	47. Kristiansands Stadsfysik.	16,04	14 701	14	5	9	-	3	
	48. Oddernes.....	1 146,96	21 937	6	2	15	8	1	
	49. Undal.....	1 960,28	11 399	1	-	9	8	-	
	50. Lyngdal.....	841,83	6 302	1	-	3	4	-	
	51. Vanse.....	268,34	9 015	3	1	8	4	1	
	52. Flekkefjord.....	3 080,80	14 905	4	1	9	6	1	
XI.	Stavanger Amt.....	9 147,15	125 658	37	8	76	39	8	
	53. Sogndal.....	790,77	5 917	2	-	4	3	-	
	54. Egersund.....	1 298,02	13 627	3	1	7	3	1	
	55. Sandnes.....	1 955,84	17 092	5	-	7	5	1	
	56. Stavanger Stadsfysikat.	6,26	29 877	16	6	24	-	3	
	57. Stavanger.....	228,19	9 994	1	-	5	5	-	
	58. Finnø.....	1 521,19	10 524	3	-	8	8	-	
	59. Sand.....	2 495,48	9 449	1	-	7	6	-	
	60. Karmøen.....	447,22	13 821	2	-	8	5	1	
	61. Haugesund ²⁾	404,21	15 357	4	1	6	4	2	

¹⁾ Jfr. Anm. under Søndre Trondhjems Amt. ²⁾ Til Haugesund Lægedistrikt hører ogsaa Sveen og Vikebygd Herreder af Søndre Bergenhus Amt, hvis Fladeindhold og Indbyggerantal (214,23 km.², 2 922 tilstedeværende Indbyggere) ikke er medregnet i Summen. Medregnes disse, bliver Fladeindholdet for Lægedistriktet 618,44 km.² og Indbyggerantallet 18 279.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km. ²	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apothek og Filialapothek	
XII.	Søndre Bergenhus Amt.	15 606,40	132 687	32	-	74	64	1	
	Sveen Herred ¹⁾	130,84	1 847	}	1	1	1	-	
	Vikebygd — ¹⁾	83,39	1 075			2	1	-	
	62. Indre Søndhordland	1 094,72	8 282	2	-	6	4	-	
	63. Ytre —	602,51	10 416	3	-	7	7	-	
	64. Tysnes	1 042,50	9 040	3	-	7	7	-	
	65. Indre Hardanger	5 554,45	9 958	3	-	7	6	-	
	66. Ytre —	877,34	7 758	4	-	4	4	-	
	67. Voss	2 073,52	11 942	3	-	3	2	1	
	68. Søndre Midthordland ...	995,43	15 050	4	-	6	7	-	
	69. Nordre —	433,22	19 803	2	-	7	5	-	
	70. Osterøen	1 561,93	17 276	4	-	10	9	-	
	71. Alversund	242,79	7 323	1	-	6	4	-	
	72. Lindaas	913,76	12 912	2	-	8	7	-	
XIII.	73. Bergen (By)	13,55	71 867	55	17	38	-	7	
XIV.	Nordre Bergenhus Amt.	18 481,51	88 214	26	-	64	56	2	
	74. Lærdal	3 625,86	7 045	3	-	4	4	1	
	75. Lyster	2 225,15	5 215	2	-	3	5	-	
	76. Sogndal	887,33	5 168	1	-	3	4	-	
	77. Vik	1 792,24	8 138	3	-	8	6	-	
	78. Gulen	885,00	6 527	1	-	7	4	-	
	79. Kirkebø	1 467,57	6 350	2	-	5	4	-	
	80. Ytre Søndfjord	874,86	8 208	2	-	6	4	1	
	81. Indre —	2 572,45	7 381	2	-	5	4	-	
	82. Gloppen		6 026	2	-	3	3	-	
	83. Kinn	1 160,16	9 091	4	-	7	6	-	
	84. Ytre Nordfjord	549,47	7 288	1	-	4	4	-	
	85. Nordfjordeidet	2 441,42	4 767	2	-	3	2	-	
	86. Indviken		7 010	1	-	6	6	-	
XV.	Romsdals Amt	14 989,61	136 519	40	7	95	73	7	
	87. Vestre Søndmør	918,51	13 067	5	-	9	9	-	
	88. Indre —	1 241,27	8 668	2	-	5	5	1	
	89. Østre —	2 040,94	6 390	1	-	7	7	-	
	90. Ørskog	723,33	7 098	2	-	3	3	-	
	91. Nordre Søndmør	314,82	24 245	6	3	16	8	2	
	92. Ytre Romsdal	1 164,65	17 827	6	1	12	10	1	
	93. Indre —	2 525,43	10 300	3	-	9	6	-	
	94. Søndre Nordmør	817,52	24 631	7	3	15	9	3	
	95. Sundalen	1 951,22	5 532	2	-	7	6	-	
	96. Surendalen	2 065,16	8 490	3	-	5	4	-	
	97. Nordre Nordmør	1 226,76	10 271	3	-	7	6	-	
XVI.	Søndre Trondhjems Amt	18 608,91	134 718	62	10	81	51	7	
	98. Trondhjems Stadsfysikat	35,24	38 651	30	9	27	-	5	
	99. Strinden	689,47	13 395	7	-	5	7	-	
	100. Selbu	2 545,04	5 119	1	-	2	3	-	

¹⁾ Sveen og Vikebygd Herreder hører til Haugesund Lægedistrikt: se Anm. 2 Side 2*.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.)		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km. ²	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vækinater.	Apothek og Filialapothek	
	101. Røros ¹⁾	3 472,57	6 850	2	1	3	3	1	
	102. Guldalen	2 972,67	13 139	4	-	8	8	-	
	103. Opdal ²⁾	2 820,84	5 105	3	-	3	3	-	
	104. Orkedalen	1 943,59	14 208	5	-	10	6	1	
	105. Hevne	1 090,45	4 998	2	-	3	3	-	
	106. Hitteren	921,83	9 912	2	-	8	7	-	
	107. Ytre Fosen	618,78	9 342	2	-	3	3	-	
	108. Indre —	806,79	7 514	2	-	4	4	-	
	109. Nordre —	1 779,38	7 242	2	-	5	4	-	
XVII.	Nordre Trondhjems Amt.	22 522,43	83 449	30	3	44	45	4	
	110. Stjørdalen	2 269,56	11 186	3	-	4	4	1	
	111. Frosten	646,72	8 239	2	-	4	4	-	
	112. Levanger	2 061,10	12 909	7	1	7	4	1	
	113. Inderøen	985,62	10 431	3	-	5	7	-	
	114. Stenkjær	2 193,89	11 078	5	1	6	6	1	
	115. Grong	10 039,99	7 604	2	-	5	8	-	
	116. Namsos	1 302,37	7 373	4	1	3	3	1	
	117. Fosnes	1 323,00	4 610	2	-	3	3	-	
	118. Kolvereid	1 085,30	4 758	1	-	3	3	-	
	119. Vikten	614,88	5 261	1	-	4	3	-	
XVIII.	Nordlands Amt.....	38 340,10	150 637	49	3	90	59	6	
	120. Brønnø	2 628,47	12 759	3	-	7	5	1	
	121. Alstahaug	1 448,22	11 917	3	-	5	3	-	
	122. Vefsen	6 496,09	7 305	2	1	5	2	1	
	123. Ranen	6 192,23	13 772	5	-	7	5	-	
	124. Lurø	1 853,44	8 826	2	-	5	3	-	
	125. Gildeskaal	1 849,77	5 731	1	-	3	3	-	
	126. Bodø	535,79	9 627	4	2	6	2	1	
	127. Folden	2 270,75	4 642	1	-	3	3	-	
	128. Skjerstad	3 980,19	9 426	4	-	4	4	-	
	129. Steigen	433,74	3 533	1	-	2	1	-	
	130. Hammerø	1 058,83	3 134	1	-	1	1	-	
	131. Lødingen	2 832,05	6 205	1	-	5	4	-	
	132. Ofoten	3 011,10	11 426	5	-	5	5	1	
	133. Flakstad	315,47	4 166	2	-	4	3	-	
	134. Buksnes	895,32	9 532	3	-	9	5	-	
	135. Østlofoten		6 509	3	-	3	3	1	
	136. Hadsel	944,02	11 898	5	-	8	2	1	
	137. Sortland	1 594,62	10 229	3	-	8	5	-	
XIX.	Tromsø Amt	26 246,05	72 966	24	3	38	33	3	
	138. Trondenes	1 543,69	13 568	6	1	6	6	1	
	139. Ibbestad	1 660,95	8 741	2	-	4	2	-	
	140. Tranø	1 083,02	5 099	2	-	4	3	-	
	141. Berg	609,10	2 305	1	-	2	2	-	

¹⁾ Medregnet de til Hedemarkens Amt hørende Dele af Tolgen Herred. ²⁾ Medregnet det til Hedemarkens Amt hørende Inset Sogn af Kvikne.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.)		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km. ²	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaktmødre.	Apoteker og Filialapotek	
	142. Lenviken	1 198,47	6 391	1	-	3	4	-	
	143. Maalselven	5 896,05	5 091	3	-	3	3	-	
	144. Balsfjorden	1 565,28	4 497	1	-	2	2	-	
	145. Tromsø	1 550,09	12 214	4	2	5	3	2	
	146. Lyngen	3 682,27	6 185	2	-	3	4	-	
	147. Karlsø	1 417,91	3 156	1	-	2	1	-	
	148. Skjervø	6 039,22	5 719	1	-	4	3	-	
XX.	Finmarkens Amt	46 404,59	33 387	14	1	29	32	3	
	149. Alten	12 148,35	5 862	1	-	5	4	-	
	150. Loppen	1 282,23	2 132	1	-	2	3	-	
	151. Hammerfest	3 397,36	4 305	3	-	4	3	1	
	152. Maasø	535,80	3 808	1	-	4	6	-	
	153. Kistrand	11 966,07	2 553	1	-	2	3	-	
	154. Lebesby	8 595,13	4 812	1	-	2	2	-	
	155. Tanen			1	-	2	4	-	
	156. Vardø	2 019,28	3 681	2	1	4	3	1	
	157. Vadsø	2 394,52	4 322	1	-	3	1	1	
	158. Sydvaranger	4 065,85	1 912	1	-	1	3	-	
		321 476,96	2 221 477	1010	227	1214	722	138	

¹⁾ Foruden de i hvert Distrikt opførte Læger er ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt med skiftende Bopæl efter Amtmandens nærmere Bestemmelse.

Folkemængden. Den for Rigets Amter og Lægedistrikter opførte Folkemængde (Tabel I) er den tilstedeværende Folkemængde, anført efter de af det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Resultaterne af Folketællingen i Norge den 3die December 1900. Til Beregning af Dødelighedsforhold og andre Forholdsberegninger i Aaret er derimod benyttet den af det statistiske Centralbureau til Medicinaldirektøren meddelte Opgave over den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde i Aaret 1902 (Tabel II).

Sundhedstilstanden var i det Hele meget tilfredsstillende; Mæslinger, Difteri, Kighoste og Lungebetændelse forekom hyppigere, medens Tyfoidfeber samt fornemmelig akut Diarré og Influenza optraadte mindre hyppig end i 1901.

Det samlede Antal af anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde for Aaret 144 153, hvoraf 5 314 dødelige, mod 168 470 med 6 351 Dødsfald i 1901.

De hyppigst forekommende epidemiske Sygdomme var som vanlig de akutte Katarrer i Aandedrætsorganene (deri ogsaa indbefattet katarralsk Lungebetændelse og Laryngit). Katarrerne udgjorde 43,5 pCt. af samtlige anmeldte Tilfælde. Dernæst i Hyppighed kommer akut Diarré (Kolerine), som udgjorde 13,6 pCt. og Kighoste 7,6 pCt., samt Lungebetændelse 6,7 pCt. af samtlige. Af Influenza anmeldtes 6,0 pCt., Mæslinger 5,4 pCt., Skarlagensfeber 3,0 pCt.,

Dødeligheden i Riget, dets Bygder og Byer.

La mortalité dans le royaume, les communes rurales et les villes par départements.

Tabel II. Amter.	Hele Riget.				Bygderne.				Byerne.			
	Beregnet tilstede- v. Middel- befolk- ning.	Antal Dødsfald i 1902.	Døde af 1000 Levende.		Beregnet tilstede- v. Middel- befolk- ning.	Antal Dødsfald i 1902.	Døde af 1000 Levende.		Beregnet tilstede- v. Middel- befolk- ning.	Antal Dødsfald i 1902.	Døde af 1000 Levende.	
			1902.	1901.			1902.	1901.			1902.	1901.
Riget	2 239 700	31 153	13,9	14,9	1 596 100	21 891	13,7	14,6	643 600	9 262	14,4	15,7
1. Kristiania	226 700	3 336	14,7	15,9	-	-	-	-	226 700	3 336	14,7	15,9
2. Akershus	118 600	1 440	12,1	14,9	115 400	1 396	12,1	15,0	3 200	44	13,7	12,7
3. Smaalenene	139 600	1 887	13,5	15,1	95 000	1 306	13,7	15,2	44 600	581	13,0	14,9
4. Buskerud	113 800	1 492	13,1	15,1	82 000	1 057	13,0	14,5	31 800	435	13,7	16,7
5. Jarlsberg og Larvik	101 800	1 389	13,6	15,0	64 700	875	13,5	14,6	37 100	514	13,9	15,7
6. Hedemarken	127 600	1 668	13,1	14,5	119 800	1 599	13,4	14,5	7 800	69	8,8	13,4
7. Kristians	117 300	1 422	12,1	13,1	110 300	1 334	12,1	13,2	7 000	88	12,6	11,7
8. Bratsberg	99 400	1 296	13,0	15,8	73 800	959	13,0	15,1	25 600	337	13,2	17,6
9. Nedenes	75 600	1 157	15,3	15,8	58 200	852	14,6	16,5	17 400	305	17,5	12,2
10. Lister og Mandal	77 800	1 226	15,8	15,9	55 500	887	16,0	15,7	22 300	339	15,2	16,3
11. Stavanger	127 000	1 865	14,7	14,9	79 700	1 161	14,6	14,6	47 300	704	14,9	15,5
12. Søndre Bergenhus	133 400	1 873	14,0	15,6	133 400	1 873	14,1	15,6	-	-	-	-
13. Bergen	74 600	1 036	13,9	15,1	-	-	-	-	74 600	1 036	13,9	15,1
14. Nordre Bergenhus	88 100	1 320	15,0	13,7	87 100	1 306	15,0	13,7	1 000	14	14,0	10,0
15. Romsdal	137 500	1 809	13,2	12,8	109 100	1 470	13,5	12,8	28 400	339	11,9	13,1
16. Søndre Trondhjem	136 000	2 087	15,3	16,4	96 200	1 460	15,2	16,2	39 800	618	15,5	17,0
17. Nordre —	83 600	1 134	13,6	14,6	77 200	1 055	13,7	14,2	6 400	79	12,3	19,5
18. Nordland	153 300	2 025	13,2	13,4	145 100	1 887	13,0	13,2	8 200	138	16,8	14,0
19. Tromsø	74 100	1 034	14,0	14,7	66 600	916	13,8	14,3	7 500	118	15,7	18,4
20. Finnmarken	33 900	666	19,7	21,0	27 000	498	18,4	19,9	6 900	168	24,3	25,4

1902.

Dødeligheden i Byerne.

La mortalité dans les villes.

Amt.	Tabel III. Byer.	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal Døde i 1902.	Døde af 1 000 Levende.					
				1902.	1901.	1900.	1899.	1898.	1897.
I.	Kristiania	¹⁾ 226 700	3 336	14,7	15,9	16,4	18,7	17,1	17,4
II.	Drøbak	2 308	30	13,0	9,1	15,2	20,0	14,9	14,5
	Hvitsten	102	3	29,4	19,6	39,2	13,4	13,4	6,7
	Hølen	165	2	12,1	18,2	24,3	68,1	20,9	26,2
	Son	719	9	12,5	22,3	9,7	24,7	18,2	6,5
III.	Moss	8 900	109	12,2	15,6	16,6	18,8	12,9	18,8
	Sarpsborg	6 978	93	13,3	15,3	11,9	41,6	27,0	23,8
	Fredriksstad . . .	14 553	178	12,2	12,8	14,8	16,8	13,7	15,8
	Fredrikshald . .	11 948	201	16,8	17,2	16,4	20,7	16,5	19,8
IV.	Drammen	23 153	320	13,8	17,3	15,3	20,5	20,0	15,8
	Holmsbu	389	4	10,3	10,3	28,3	23,0	11,5	4,6
	Hønefoss	2 005	21	10,5	14,9	19,5	21,3	19,2	16,6
	Kongsberg	5 696	90	15,8	16,2	16,3	21,2	15,3	14,2
V.	Svelviken	1 159	20	17,3	25,0	14,7	14,1	7,5	18,6
	Holmestrand . . .	2 437	36	14,8	22,1	13,5	18,8	11,4	21,9
	Horten	9 093	132	14,5	12,8	13,7	19,6	21,2	16,7
	Aasgaardstrand .	360	5	13,9	11,1	38,9	30,2	25,2	25,2
	Tønsberg	8 200	112	13,7	13,8	14,9	23,3	15,3	19,8
	Sandefjord	4 783	69	14,4	16,1	16,7	25,9	14,9	17,2
	Larvik	10 301	140	13,6	17,2	16,1	21,2	14,7	12,3
VI.	Kongsvinger . . .	1 500	19	12,7	20,7	16,7	17,6	9,2	10,8
	Hamar	5 969	50	8,4	11,9	18,3	18,0	19,4	13,5
VII.	Gjøvik	3 249	36	11,1	12,3	12,0	25,2	22,3	17,3
	Lillehammer . . .	3 179	52	16,4	11,6	15,7	25,8	17,1	24,7
VIII.	Brevik	2 159	32	14,8	20,4	20,4	18,1	14,0	10,5
	Porsgrund	4 804	65	13,5	19,9	17,3	22,4	12,2	16,1
	Skien	11 459	117	10,2	16,9	17,5	24,0	17,2	16,0
	Stathelle	472	3	6,4	6,4	21,2	29,0	14,5	14,5
	Langesund	1 344	20	14,9	17,2	14,9	17,1	11,4	22,8
	Kragerø	4 954	100	20,2	17,6	16,1	14,0	15,8	11,7

¹⁾ Den af det statistiske Centralbureau opgivne Middelfolkemængde for 1902.

Dødeligheden i Byerne.

Amt.	Tabel III (Forts.). Byer.	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal Døde i 1902.	Døde af 1 000 Levende.					
				1902.	1901.	1900.	1899.	1898.	1897.
IX.	Østerrisør	3 860	53	13,7	13,7	10,4	23,1	17,1	22,4
	Tvedestrand . . .	1 645	21	12,8	7,9	17,0	14,5	13,9	18,1
	Arendal	10 634	170	16,0	4,8	5,7	13,5	11,7	13,3
	Grimstad	2 764	37	13,4	14,1	11,9	12,2	13,2	12,8
	Lillesand	1 239	24	19,4	8,1	25,0	10,2	15,3	21,2
X.	Kristiansand . . .	14 701	222	15,1	17,2	16,6	19,1	14,8	18,0
	Mandal	3 656	60	16,4	14,0	25,4	20,7	21,3	18,5
	Farsund	1 627	25	15,4	19,7	20,3	31,6	17,1	21,8
	Flekkefjord . . .	2 089	32	15,3	12,4	18,2	23,4	22,7	20,8
XI.	Sogndal	400	6	15,0	12,5	20,0	19,5	26,0	21,7
	Egersund	3 217	36	11,2	17,0	20,5	24,2	18,1	19,2
	Sandnes	2 607	42	16,1	13,0	17,3	17,6	18,1	21,2
	Stavanger	29 877	480	16,1	14,7	17,9	23,8	19,4	21,1
	Kopervik	981	12	12,2	20,4	9,2	20,2	11,4	24,0
	Skudeneshavn . .	1 145	17	14,8	17,8	21,8	19,6	16,9	21,4
	Haugesund	7 693	111	14,4	17,6	20,7	23,8	19,3	19,9
XIII.	Bergen	¹⁾ 74 600	1 036	13,9	15,1	18,2	15,9	15,1	17,8
XIV.	Florø	¹⁾ 1 000	14	14,0	10,0	8,4	26,7	17,8	23,7
XV.	Aalesund	13 848	151	10,9	10,3	11,6	18,2	23,0	22,3
	Molde	1 789	31	17,3	13,4	16,1	22,3	14,5	18,7
	Kristiansund . . .	11 982	157	13,1	16,5	14,9	19,2	17,9	16,5
XVI.	Trondhjem	¹⁾ 39 800	618	15,5	17,0	18,3	18,0	17,6	19,6
XVII.	Levanger	1 599	19	11,9	20,7	14,4	29,9	23,3	16,6
	Stenkjær	2 304	28	12,2	19,1	11,3	18,2	17,7	10,7
	Namsos	2 337	32	13,7	19,7	13,3	17,1	18,7	18,2
XVIII.	Mosjøen	1 446	16	11,1	13,8	15,2	19,0	21,5	18,1
	Bodø	5 031	53	10,5	14,1	11,1	22,7	18,4	20,8
	Narvik	3 705	69	18,6	-	-	-	-	-
XIX.	Tromsø	¹⁾ 7 500	118	15,7	18,4	18,9	21,4	21,1	18,8
XX.	Hammerfest . . .	2 365	80	33,8	28,7	20,3	25,5	28,2	25,5
	Vardø	2 543	64	25,2	26,4	25,6	28,9	41,9	31,1
	Vadsø	1 971	24	12,2	20,3	14,8	26,0	25,5	24,3

¹⁾ Den af det statistiske Centralbureau opgivne Middelfolkemængde for 1902.

Døde i Forhold til 1000 levende Fødte.

Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants.

Tabel IV.										
	1902.	1901.	1900.	1899.	1898.	1897.	1896.	1895.	1894.	1893.
Riget	477	503	528	551	504	511	499	511	568	532
Byer	452	477	498	514	480	504	508	510	573	528
Bygder	489	513	542	567	514	513	495	512	566	534
Overøvrigheds- distrikter:										
Kristiania	454	456	455	497	477	478	525	466	562	494
Akershus	443	516	520	611	511	494	485	508	551	575
Smaalenene	431	477	497	540	452	491	464	499	495	480
Buskerud	446	505	508	579	547	464	467	542	535	533
Jarlsb. og Larvik	476	550	520	664	554	545	523	548	558	496
Hedemarken	443	504	528	592	440	446	457	452	546	546
Kristians	433	464	453	547	433	426	456	444	476	528
Bratsberg	475	558	576	724	461	528	495	551	513	503
Nedenes	533	585	600	614	565	654	593	544	637	538
Lister og Mandal	571	588	714	614	583	608	591	597	640	622
Stavanger	484	468	585	547	522	589	536	571	536	575
Søndre Bergenhus	500	562	589	538	540	573	497	491	575	489
Bergen	446	458	555	469	439	533	514	483	672	491
Nordre Bergenhus	581	521	587	528	517	536	474	486	521	456
Romsdal	474	474	522	545	528	531	487	529	558	502
Søndre Trondhjem	536	565	607	619	571	602	597	553	701	662
Nordre Trondhjem	533	565	541	556	559	609	586	561	655	680
Nordland	436	430	429	430	437	366	382	445	599	484
Tromsø	477	439	466	448	514	433	427	469	528	449
Finmarken	619	626	543	518	649	559	548	601	701	764

Gigtfeber 3,0 pCt., Pleurit 2,9 pCt., Vandkopper 1,9 pCt., Difteri (Croup) 1,8 pCt., Rosen 1,5 pCt. og Kusma 1,2 pCt.

De som angrebne af epidemisk Sygdom Anmeldte udgjorde 64,3 pro mille af den for Aaret beregnede Middelfolkemængde eller 11,2 pro mille mindre end Aaret forud. De største Tal har Bergen med 113,3 pro mille, Smaalenene og Buskerud Amter med henholdsvis 97,5 og 95,0 pro mille samt Kristiania med 93,6 pro mille. Dernæst kommer Finmarken, Stavanger, Jarlsberg og Larvik, Nedenes og Søndre Trondhjems Amter, hvor Antallet af Angrebne ligeledes i større eller mindre Grad overstiger Gjennemsnittstallet for Riget. De øvrige Amter har mindre Forholdstal end det gjennemsnitlige; det mindste har Søndre Bergenhus Amt med 24,3 pro mille, dernæst Nordre Bergenhus, Nordre Trondhjem, Tromsø og Kristians Amter. I Forhold til Aaret forud viser der sig en Stigning

Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af
Les maladies épidémiques

Tabel V.	Samtlige anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme.		Anmeldte Angrebne af epidemiske Sygdomme af 1000 Indbyggere.	Exantematisk Tyfus.		Tyfoidfeber.		Cerebrospinalmeningit.		Børnekopper.
	Tilf.	Dødsf.		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	
Riget	144153	5314	64,3	71	8	840	102	39	20	7
Byer	79008	2182	122,8	1	-	264	36	17	9	2
Bygder	65145	3132	40,8	70	8	576	66	22	11	5
Overøvrighedsdistrikter:										
1. Kristiania	21219	949	93,6	-	-	42	7	-	-	-
2. Akershus	6029	234	50,8	-	-	25	4	-	-	1
3. Smaalenene	13617	390	97,5	-	-	33	1	4	-	-
4. Buskerud	10816	246	95,0	-	-	9	2	-	-	-
5. Jarlsberg og Larvik	7363	212	72,3	-	-	18	4	9	9	4
6. Hedemarken	7556	251	59,2	-	-	10	4	4	-	-
7. Kristians	5159	200	44,0	-	-	14	-	-	-	-
8. Bratsberg	6138	166	61,8	-	-	2	-	-	-	2
9. Nedenes	5090	170	67,3	-	-	2	-	-	-	-
10. Lister og Mandal ..	3781	192	48,6	-	-	9	2	1	1	-
11. Stavanger	9656	295	76,0	-	-	34	9	-	-	-
12. Søndre Bergenhus ..	3244	314	24,3	-	-	184	20	2	1	-
13. Bergen	8454	248	113,3	-	-	61	8	8	3	-
14. Nordre Bergenhus ..	3443	211	39,1	-	-	44	3	-	-	-
15. Romsdal	6944	190	50,5	-	-	68	3	-	-	-
16. Søndre Trondhjem ..	9113	308	67,0	-	-	102	17	1	-	-
17. Nordre —	3325	147	39,8	-	-	44	6	5	4	-
18. Nordland	7521	292	49,1	-	-	80	7	4	2	-
19. Tromsø	3019	192	40,7	28	3	26	2	-	-	-
20. Finmarken	2666	107	78,6	43	5	33	3	1	-	-

i Tilfældenes Antal kun for Stavanger og Nordre Bergenhus Amter; i alle de øvrige er der Nedgang.

For 143 733 af de ialt opgivne 144 153 epidemiske Sygdomstilfælde er deres Optræden i de forskellige Maaneder opgivet. De fleste forekom i Aarets 4de Kvartal, betinget af, at Mæslinger og Kighoste da optraadte hyppigere. De mindste Tal opgives for 3die Kvartal.

Om det opgivne Antal af epidemiske Sygdomstilfælde blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Overøvrighedsdistrikter findes Oplysninger i Tabel V.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde efter de af det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Folkemængdens Bevægelse i 1902 31 153

epidemiske Sygdomme fordelt paa Amter.

dans les départements.

Skarlagensfeber.		Mæslinger.		Difteri (Croup).		Blodgang.		Barsel-feber.		Pyæmi, Septhæmi.		Rosen.		Røde Hunde.
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
4366	106	7770	287	2637	242	164	22	336	109	477	141	2126	90	759
1349	28	5541	221	1929	85	10	-	86	31	169	53	916	28	614
3017	78	2229	66	1408	157	154	22	250	78	308	88	1210	62	145
313	8	2989	163	399	22	-	-	21	11	32	28	137	15	164
267	5	355	-	140	8	11	-	20	5	3	1	125	9	9
268	10	749	5	211	46	3	-	17	9	48	5	169	1	31
499	9	492	9	98	9	2	-	14	7	8	2	197	4	56
575	18	58	1	144	10	1	-	8	4	26	4	126	3	29
297	12	38	-	53	14	6	2	21	5	21	7	144	1	4
485	9	23	-	103	5	6	1	18	3	24	9	97	2	35
398	3	54	1	33	3	1	-	17	2	26	5	74	8	55
267	7	12	-	13	2	4	-	8	2	34	5	75	2	113
164	5	5	1	14	4	11	10	7	2	6	3	37	1	111
61	3	827	19	234	20	2	1	10	5	22	12	115	7	4
179	-	57	1	357	24	43	-	20	6	21	11	66	3	-
64	2	7	-	321	20	-	-	3	1	13	8	115	2	13
60	1	106	2	62	13	2	-	15	2	13	10	82	2	2
92	2	218	7	160	13	5	1	23	9	80	6	170	7	3
147	4	39	2	72	8	1	-	33	11	32	5	116	8	124
118	7	44	-	25	4	2	-	17	3	16	5	62	5	4
70	1	1044	28	124	11	13	2	32	7	31	8	121	5	2
38	-	570	39	54	4	43	5	23	12	12	3	64	4	-
4	-	83	9	20	2	8	-	9	3	9	4	34	1	-

eller 13,9 pro mille af den beregnede, tilstede værende Middelfolkemængde. I 1901 var Dødeligheden 14,9 pro mille.

I Bygderne (13,7 pro mille) var den lidt lavere end Gjennemsnit-dødeligheden for Riget og 0,9 pro mille lavere end Aaret forud; i Byerne (14,4 pro mille) var den noget større end Gjennemsnitdødeligheden for Riget, men 1,3 pro mille lavere end i 1901.

Sammenlignes Dødeligheden i Amterne (Overøvrighedsdistrikterne) med Rigets (jævnfr. Tabel II), viser den sig størst i Finmarkens Amt, hvor den overstiger Rigets med 5,8 pro mille; i Lister og Mandal, Nedenes, Søndre Trondhjem, Nordre Bergenhus, Kristiania, Stavanger, Søndre Bergenhus og Tromsø

Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af

Les maladies épidémiques

Tabel V (Forts.).	Vandkopper.		Kusma.		Kighoste.		Akute Katarer i Aandedrætsorganerne.		Influenza.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Riget	2675	1	1770	1	11004	461	62693	1455	8593	65
Byer	1916	1	1302	-	6264	219	36904	625	3422	14
Bygder	759	-	468	1	4740	242	25789	830	5171	51
Overøvrighedsdistrikter:										
1. Kristiania	395	1	55	-	1828	101	9670	239	384	1
2. Akershus	83	-	14	-	434	8	2619	70	347	1
3. Smaalenene	208	-	30	-	1120	26	6544	131	869	5
4. Buskerud	319	-	27	-	959	21	4682	72	811	5
5. Jarlsberg og Larvik	168	-	13	-	266	8	3445	71	300	4
6. Hedemarken	92	-	31	-	459	13	3591	64	509	1
7. Kristians	112	-	14	-	557	12	2018	75	222	1
8. Bratsberg	139	-	248	-	260	4	2731	57	422	3
9. Nedenes	65	-	16	-	353	8	2092	57	782	7
10. Lister og Måndal	85	-	115	-	309	27	1596	44	296	9
11. Stavanger	123	-	508	-	600	22	4366	90	366	1
12. Søndre Bergenhus	23	-	77	-	125	28	980	53	150	3
13. Bergen	521	-	99	-	799	27	3835	59	324	3
14. Nordre Bergenhus	11	-	1	-	594	45	1144	39	214	2
15. Romsdal	76	-	31	1	275	6	3015	47	621	6
16. Søndre Trondhjem	105	-	314	-	846	37	4165	80	738	3
17. Nordre —	54	-	135	-	60	3	1254	36	367	3
18. Nordland	51	-	4	-	506	23	2832	95	537	6
19. Tromsø	24	-	30	-	189	25	995	47	130	1
20. Finmarken	21	-	8	-	465	17	1119	29	204	-

Amter overskred den ogsaa noget den gennemsnitlige (med fra 1,9 til 0,1 pro mille). Mindst var Dødeligheden i Kristians, Akershus og Bratsberg Amter (1,8 og 0,9 pro mille mindre end Gjennemsnittet). I de øvrige Amter var Forskjellen ingen eller mindre væsentlig.

I Forhold til Aaret forud er Dødeligheden mindre i alle Amter undtagen Nordre Bergenhus og Romsdal Amter, hvor Forholdstallet er steget med henholdsvis 1,3 og 0,4 pro mille. Blandt de Amter, hvor Dødeligheden er aftaget, er Forskjellen størst i Akershus og Bratsberg Amter, hvor den er gaaet ned med 2,8 pro mille.

En nærmere Oversigt over de Dødes Antal og Dødeligheden i 1901 og 1902 i Forhold til den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde i

epidemiske Sygdomme fordelt paa Amter.
dans les départements.

Lunge- betændelse.		Pleurit.		Gigtfeber.		Koldfeber.		Berl-Berl.		Akut Diarré (Kolerine).		Skjorbug.		Pemfigus hos Nyfødte.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
9629	1479	4160	101	4264	97	67	2	6	2	19532	486	23	5	145	32
3907	481	1546	35	1896	26	33	-	4	-	11533	278	5	1	78	11
5722	998	2614	66	2368	71	34	2	2	2	7999	208	18	4	67	21
1023	209	238	16	390	10	2	-	-	-	3135	116	1	1	1	1
433	87	128	7	187	7	-	-	-	-	823	20	-	-	5	2
922	112	320	6	435	6	-	-	-	-	1634	27	-	-	2	-
545	64	276	4	323	10	-	-	-	-	1486	26	3	1	10	1
312	54	164	4	184	3	19	-	1	1	1493	14	-	-	-	-
620	78	264	10	321	4	4	1	-	-	1055	31	1	1	11	3
472	60	137	3	226	5	-	-	-	-	592	15	1	-	3	-
483	58	144	1	208	2	3	-	1	-	836	19	1	-	-	-
328	61	156	1	173	3	19	-	4	1	569	11	-	-	5	3
239	63	88	-	112	8	3	-	-	-	570	10	-	-	3	2
611	62	256	9	238	4	8	-	-	-	1255	30	2	-	14	1
462	128	121	5	98	5	-	-	-	-	268	21	1	-	10	5
437	53	272	5	296	5	6	-	-	-	1236	49	-	-	24	3
415	74	160	3	120	3	-	-	-	-	396	11	1	1	1	-
550	59	423	4	269	8	2	1	-	-	850	10	2	-	11	-
684	91	247	10	207	4	1	-	-	-	1120	24	3	-	16	4
394	51	117	3	123	4	-	-	-	-	481	13	-	-	3	-
428	69	410	2	222	4	-	-	-	-	989	15	4	-	17	7
180	32	132	1	80	2	-	-	-	-	391	12	1	-	9	-
91	14	107	7	52	-	-	-	-	-	353	12	2	1	-	-

Riget, dets Bygder og Byer med Fordeling paa Overøvrighedsdistrikter findes i Tabel II Side 6*.

Tabel III (Side 7* og 8*) giver en Oversigt over Dødeligheden i Byerne.

Tabel IV (Side 9*) viser Forholdet mellem levende Fødte og Døde i de ti Aar fra 1893 til 1902.

Epidemiske Sygdomme. I Tabel V (Side 10* og flg.) gives en Oversigt over samtlige af Lægerne opgivne Tilfælde og Dødsfald af epidemiske Sygdomme samt disses Fordeling paa Overøvrighedsdistrikterne.

Tabel VI (Side 14*) giver Oplysning om Tiden for de epidemiske Sygdomstilfældes Optraeden og de Syges Kjøen og Alder, forsaavidt Opgaver derom haves; desuden oplyser Tabellen om de enkelte Sygdommes Procent-

De af Lægerne opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme efter Maaned, Kjøen og Alder.
Le nombre des cas des maladies épidémiques traités par mois, par sexe et par âge.

Tabel VI. Sygdom.	Ialt anmeldte Tilfælde.	Procentfor- hold til samt- lige opgi- vne Tilfælde af epidemiske Sygdomme.	Ialt anmeldte Dødsfald.	Procent Døde af samtlige Tilfælde af samme Syg- dom.	Kjøen og Alder (par sexe et âge).				Tiden er op- given for Antal Be- handlede.
					1		2		
					Børn (under 15 Aar).		Voxne (over 15 Aar).		
					Mandkjøn.	Kvindekj.	Mandkjøn.	Kvindekj.	
Exantematisk Tyfus	71	0,05	8	11,3	11	16	20	16	71
Tyfoidfieber	840	0,6	102	12,1	129	88	370	247	824
Cerebrospinalmeningit	39	0,03	20	51,3	12	9	11	4	29
Børnekopper	7	-	-	-	-	1	4	2	7
Skarlagensfeber	4366	3,0	106	2,4	1930	1970	168	264	4346
Mæslinger	7770	5,4	287	3,7	3488	3449	438	393	7767
Difteri (Croup)	2637	1,8	242	9,2	969	1026	245	382	2634
Blodgang	164	0,1	22	13,4	47	43	32	37	163
Barselfeber	336	0,2	109	32,4	-	-	-	336	324
Pyæmi, Septhæmi.	477	0,3	141	29,6	27	18	270	149	446
Rosen	2126	1,5	90	4,2	105	173	762	1079	2111
Røde Hunde	759	0,5	-	-	266	319	57	117	759
Vandkopper	2675	1,9	1	-	1193	1262	100	98	2670
Kusma	1770	1,2	1	-	619	480	430	235	1767
Kighoste	11004	7,6	461	4,2	5221	5394	155	226	10982
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	62693	43,5	1455	2,3	15282	14528	16559	15774	62494
Influenza	8593	6,0	65	0,8	613	656	3728	3384	8586
Lungebetændelse	9629	6,7	1479	15,4	2271	1822	3079	2437	9590
Pleurit	4160	2,9	101	2,4	467	362	1926	1362	4155
Gigtfeber	4264	3,0	97	2,3	415	413	1641	1760	4252
Koldfeber	67	0,05	2	3,0	2	4	48	12	66
Beri-Beri	6	-	2	33,3	-	-	6	-	5
Akut Diarré (Kolerine)	19532	13,6	486	2,5	5459	4992	4930	4079	19522
Skjørbug	23	0,02	5	21,7	3	6	6	7	22
Pemfigus hos Nyfødte	145	0,1	32	22,1	86	57	1	-	141
Tilsammen	144153		5314		38615	37094	34986	32400	143733

Tabel VI (Forts.).												
Sygdom.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Exantematisk Tyfus	23	8	2	7	25	2	-	3	1	-	-	-
Tyfoidefeber	77	76	87	113	45	53	77	67	63	87	45	34
Cerebrospinalmeningit	8	2	3	3	2	-	1	3	-	3	1	3
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	2	1	1	3	-	-
Skarlagensfeber	551	411	421	350	285	278	219	247	227	418	406	533
Mæslinger	142	156	138	135	199	361	340	286	366	661	2377	2606
Difteri (Croup)	264	210	226	240	279	207	180	154	176	188	199	311
Blodgang	9	22	12	15	13	9	24	23	14	7	3	12
Barselfeber	29	29	23	32	34	26	24	26	23	15	25	38
Pyæmi, Septhæmi	45	38	22	49	43	34	34	36	32	31	47	35
Rosen	194	170	185	183	179	206	170	136	174	177	163	174
Røde Hunde	31	24	25	80	108	136	37	28	15	43	61	171
Vandkopper	291	399	344	274	140	164	108	99	122	241	258	230
Kusma	129	131	143	166	206	154	143	94	83	166	163	189
Kighoste	753	816	905	850	861	962	841	888	917	1033	1133	1023
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	7225	6720	5744	6246	5592	4586	3235	2774	3347	4890	5662	6473
Influenza	1398	1404	1249	1052	692	433	261	189	217	324	527	840
Lungebetændelse	1059	865	804	1067	1130	803	504	343	370	628	857	1160
Pleurit	429	418	380	410	419	320	305	304	248	279	311	332
Gigtfeber	455	391	436	392	421	380	321	269	214	257	351	365
Koldfeber	4	6	4	1	9	11	8	5	6	4	3	5
Beri-Beri	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1508	1187	1293	1467	1508	1902	2249	1863	1596	1464	1659	1826
Skjørbug	4	2	-	2	3	-	3	2	3	-	1	2
Pemfigus hos Nyfødte	10	10	6	14	14	8	11	9	14	21	12	12
Tilsammen	14641	13495	12452	13148	12207	11035	9097	7849	8229	10942	14264	16374

De i Byerne anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme ¹⁾.

Les maladies épidémiques dans les villes.

Tabel VII.	Sygdom.	Antalkjendte Tilfælde.	Procentforhold til de i hele Riget anmeldte Tilfælde af samme Sygdom.	Antal anmeldte Dødsfald.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Exantematisk Tyfus	1	1,4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Tyfoidefeber	251	29,9	32	29	19	30	14	18	13	16	26	28	24	19	15
	Simpel Feber	393	-	-	45	41	27	51	23	22	31	18	29	39	35	32
	Cerebrospinalmeningit	11	28,2	5	3	-	-	2	1	-	-	-	-	1	1	3
	Barselfeber	82	24,4	21	3	10	3	8	6	3	6	7	8	9	12	7
	Børnekopper	2	2,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Vandkopper	1906	71,3	1	218	314	272	185	96	125	72	61	66	153	169	175
	Skarlagensfeber	1355	31,0	25	129	118	134	107	80	108	57	82	77	187	150	126
	Røde Hunde	601	79,2	-	27	17	23	63	99	124	14	21	8	26	45	134
	Mæslinger	7206	92,7	214	86	29	75	67	139	313	264	130	177	542	2810	2574
	Rosen	917	43,1	16	86	71	76	81	83	78	68	58	66	85	88	77
	Pyæmi og Septhæmi	166	34,8	50	13	11	5	17	25	13	11	13	12	11	20	15
	Kighoste	6206	56,4	186	435	460	469	512	471	591	470	569	513	539	621	556
	Difteri	1200	46,8	70	156	85	109	113	98	88	75	55	103	84	83	151
	Strubehoste	35	-	9	1	4	9	5	-	3	-	2	-	3	3	5
	Kusma	1306	73,7	1	73	75	101	144	178	124	102	63	61	133	119	133
	Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	36604	58,4	459	3928	3853	2987	3418	3189	2599	1824	1589	2217	3218	3615	4167
	Katarralsk og follikulær Angina	7082	-	-	783	691	656	755	595	543	403	303	465	625	664	599
	Influenza	3362	39,1	13	646	581	433	387	208	108	61	58	91	171	233	385
	Lungebetændelse	3878	40,3	446	359	303	265	388	421	351	230	156	204	318	387	496
	Pleurit.	1544	37,1	27	143	147	128	161	168	112	89	111	102	111	134	138
	Gigtfeber	1830	42,9	27	196	182	187	181	209	162	89	97	82	111	160	174
	Koldfeber	33	49,3	-	2	4	1	1	5	7	2	3	3	3	1	1
	Akut Diarré (Kolerine)	11580	59,3	267	932	710	704	929	960	1108	1166	1096	1016	890	995	1074
	Blodgang	14	8,5	2	1	3	2	1	-	-	-	-	-	1	1	3
	Skjorbug	4	17,4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	1
	Tilsammen	87569	-	1871	8294	7728	6696	7590	7073	6595	5050	4519	5334	7284	10365	11041
	Veneriske Saar	616	-	-	49	45	37	43	43	47	54	59	36	80	63	60
	Nye Tilfælde af Chanker og Syfilis	1133	-	11	114	114	106	116	96	74	69	95	85	91	75	98
	Gonorré og Uretrit	3984	-	-	355	300	326	338	303	276	313	364	300	375	304	430

¹⁾ Summerne stemmer for en Del ikke med de enkelte Maanedslister, idet Trykfeil er rettede, og Opgaver, der kom for sent inden Listens Trykning, her er medtagne.

Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VIII.		Ialt kjendte		1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
Sygdom.			Kristiania.	Akershus Amt.	Smaaalenenes Amt.	Buskerud Amt.	Jarlsberg og Larvik Amt.	Hedemarkens Amt.	Kristians Amt.	Bratsberg Amt.	Nedenes Amt.	Lister og Mandal Amt.	Stavanger Amt.												
	Tilfælde.	Dødsfald.																							
														Tilf. Dsf.	Tilf. Dsf.	Tilf. Dsf.	Tilf. Dsf.	Tilf. Dsf.	Tilf. Dsf.	Tilf. Dsf.	Tilf. Dsf.	Tilf. Dsf.	Tilf. Dsf.		
Exantematisk Tyfus ..	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	264	36	42	7	-	12	1	1	1	3	2	-	-	4	-	-	-	1	-	6	2	21	1	-	-
Cerebrospinalmeningit	17	9	-	-	-	3	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1349	28	313	8	-	48	1	252	2	191	6	13	1	127	2	60	-	90	3	63	1	34	-	-	-
Mæslinger	5541	221	2989	163	8	491	2	457	8	32	-	18	-	3	-	26	1	11	-	1	-	759	16	-	-
Difteri (Croup)	1229	85	399	22	-	63	12	13	3	86	4	1	-	43	3	5	1	10	2	1	1	149	10	-	-
Blodgang	10	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Barsel-feber	86	31	21	11	4	4	2	4	2	3	1	-	1	1	6	1	2	-	2	1	4	3	-	-	
Pyæmi, Septhæmi	169	53	32	28	-	25	1	2	1	7	-	2	-	2	-	20	2	10	2	3	1	17	9	-	-
Rosen	916	28	137	15	6	1	93	-	74	-	73	1	19	-	33	3	45	2	25	-	85	-	-	-	
Røde Hunde	614	-	164	-	-	27	-	49	-	10	-	-	-	1	-	30	-	96	-	95	-	3	-	-	-
Vandkopper	1916	1	395	1	4	143	-	172	-	104	-	27	-	18	-	98	-	55	-	75	-	97	-	-	-
Kusma	1302	-	55	-	4	21	-	7	-	13	-	2	-	3	-	125	-	8	-	108	-	499	-	-	-
Kighoste	6264	219	1828	101	30	791	14	240	4	148	4	103	-	147	2	78	2	194	2	209	13	552	11	-	-
Akute Katarrer i																									
Aandedrætsorg.	36904	625	9670	239	102	2	4226	49	2258	21	2373	20	619	2	360	4	1447	22	1064	13	1082	16	3625	63	-
Influenza	3422	14	384	1	14	1	568	2	389	1	107	2	79	-	34	-	221	-	327	4	168	-	257	-	-
Lungebetændelse	3907	481	1023	209	17	2	490	36	209	19	165	24	52	2	63	4	242	23	121	23	117	23	376	24	-
Pleurit	1546	35	238	16	3	-	116	3	91	-	93	-	28	1	12	-	38	-	59	-	30	-	163	5	-
Gigtfeber	1896	26	290	10	7	-	243	-	117	3	120	-	27	-	21	-	87	1	55	-	57	3	149	1	-
Koldfeber	33	-	2	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	2	-	9	-	-	-	7	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	11533	278	3135	116	23	2	1122	10	569	10	1074	8	174	-	127	3	456	10	340	4	425	-	1010	23	-
Skjørbug	5	1	1	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Beri-Beri	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	78	11	1	1	-	-	-	-	4	-	-	-	1	-	-	-	-	2	2	2	1	12	1	-	-
Tilsammen	79008	2182	21219	949	222	8	8487	133	4910	75	4612	74	1166	6	973	19	2976	66	2502	57	2469	62	7821	167	-

Epidemiske Sygdomme i Anternes Byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VIII (Forts.).	13		14		15		16		17		18		19		20	
	Bergen.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finmarkens Amt.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Exantematisk Tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tyfoidfeber	61	8	-	-	14	-	59	10	11	1	15	2	8	-	6	1
Cerebrospinalmeningit	8	3	-	-	-	-	-	-	4	4	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	64	2	-	-	8	-	74	2	5	-	1	-	6	-	-	-
Mæslinger	7	-	26	-	143	4	6	-	26	-	220	7	315	20	3	-
Difteri (Croup)	321	20	5	-	28	1	37	4	-	-	30	2	21	-	17	-
Blodgang	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4	-	1	-
Barselfeber	3	1	-	-	6	-	13	6	2	-	6	1	1	1	4	-
Pyæmi, Sæphæmi	13	8	-	-	26	-	-	-	4	-	4	-	1	-	1	1
Rosen	115	2	4	-	73	-	73	3	3	-	27	-	8	-	16	1
Røde Hunde	13	-	-	-	2	-	122	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Vandkopper	521	-	1	-	56	-	89	-	7	-	29	-	8	-	17	-
Kusma	99	-	1	-	25	-	279	-	44	-	1	-	6	-	2	-
Kighoste	799	27	4	1	158	1	730	25	8	-	100	6	70	5	75	1
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	3835	59	62	1	1422	17	2835	41	264	5	560	20	384	13	716	18
Influenza	324	3	14	-	283	-	36	-	55	-	31	-	28	-	103	-
Lungebetændelse	437	53	17	1	187	9	238	18	53	3	41	5	21	1	38	2
Pleurit	272	5	4	-	152	1	109	3	14	-	39	-	26	-	59	1
Gigtfeber	296	5	2	-	102	-	110	1	24	1	38	-	23	1	28	-
Koldfeber	6	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1236	49	17	-	453	4	756	23	68	2	207	1	113	2	228	11
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Beri-Beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	24	3	-	-	5	-	10	1	-	-	8	2	9	-	-	-
Tilsammen	8454	248	157	3	3145	37	5576	137	593	16	1359	46	1052	43	1315	36

**Angrebne af 1000 Indvaanere af Tyfoidfeber, Skarlagensfeber,
Difteri og Lungebetændelse.**

Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la
pneumonie par 1000 habitants.

Tabel IX.		Tyfoidfeber.		Skarlagensfeber.		Difteri.		Lungebetændelse.	
Riget og Overøvrighedsdistrikter.		1902.	1901.	1902.	1901.	1902.	1901.	1902.	1901.
Riget		0,4	0,6	1,9	2,2	1,2	0,8	4,3	3,9
Byer.....		0,4	0,7	2,1	2,7	1,9	1,4	6,1	5,6
Bygder		0,4	0,6	1,9	2,0	0,9	0,5	3,6	3,2
Amter:									
1.	Kristiania	0,2	0,4	1,4	1,8	1,8	2,1	4,5	4,4
2.	Akershus	0,2	0,5	2,2	2,4	1,2	1,2	3,6	3,7
3.	Smaalenene	0,2	0,5	1,9	5,5	1,5	0,4	6,6	4,7
4.	Buskerud	0,1	0,1	4,4	5,0	0,9	0,4	4,8	3,9
5.	Jarlsberg og Larvik ...	0,2	0,5	5,6	7,7	1,4	0,4	3,1	2,6
6.	Hedemarken	0,1	0,2	2,3	3,4	0,4	0,4	4,8	4,4
7.	Kristians	0,1	0,4	4,1	1,4	0,9	1,5	4,0	3,4
8.	Bratsberg	0,02	0,1	4,0	3,8	0,3	0,2	4,9	5,3
9.	Nedenes	0,03	0,1	3,5	3,7	0,2	0,5	4,3	2,8
10.	Lister og Mandal	0,1	0,5	2,1	1,5	0,2	0,2	3,0	2,8
11.	Stavanger	0,3	1,3	0,5	0,4	1,8	1,1	4,8	4,2
12.	Søndre Bergenhus	1,4	0,9	1,3	1,2	2,7	1,2	3,5	4,1
13.	Bergen	0,8	0,9	0,9	0,9	4,3	0,7	5,9	5,8
14.	Nordre Bergenhus	0,5	0,4	0,7	0,5	0,7	0,5	4,7	4,0
15.	Romsdal	0,5	0,4	0,7	1,1	1,2	0,6	4,0	3,2
16.	Søndre Trondhjem	0,7	1,2	1,1	0,6	0,5	0,2	5,0	4,7
17.	Nordre —	0,5	0,9	1,4	1,3	0,3	0,3	4,7	4,5
18.	Nordland	0,5	1,5	0,5	0,3	0,8	0,4	2,8	2,5
19.	Tromsø	0,3	1,0	0,5	0,4	0,7	0,8	2,4	2,4
20.	Finmarken	1,0	0,4	0,1	0,1	0,6	0,7	2,7	3,4

forhold til samtlige, kjendte Tilfælde af epidemiske Sygdomme samt om Dødelighedsprocenten.

Tabel VII (Side 16*) giver en Oversigt over de i samtlige Byer anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde med Angivelse af Procentforholdet til alle i Riget kjendte Tilfælde af samme Sygdom. Tabellen er udarbejdet efter de til Medicinaldirektøren for hver Maaned indsendte, epidemiske Lister fra Byerne.

Dødsfald paa Barselseng.
Décès pendant les couches dans les départements.

Tabel X.	Antal Barselkvinder.	Efter Prester-nes Opgaver døde paa Barselseng.	Af Lægerne opgivne Dødsf. paa Barselseng.	Barselfeber.				Af 1000 Barselkvinder døde ¹⁾ i	
				Af Lægerne opgivne				1902.	1901.
				Tilfælde.	Angrebne af 1000 Fødende.	Dødsfald.	Dødsprocent af Angrebne.		
Riget	65974	196	207	336	5,1	109	32,4	3,0	3,0
Byer	20757	43	56	86	4,1	31	36,0	2,1	2,2
Bygder	45217	153	151	250	5,5	78	31,2	3,4	3,4
Amter:									
1. Kristiania	7463	13	19	21	2,8	11	52,4	1,7	1,6
2. Akershus	3282	5	8	20	6,1	5	25,0	1,5	1,7
3. Smaalenene	4425	11	13	17	3,8	9	53,0	2,5	3,0
4. Buskerud	3380	11	14	14	4,1	7	50,0	3,2	1,8
5. Jarlsberg og Larvik	2935	7	9	8	2,7	4	50,0	2,4	2,9
6. Hedemarken	3810	11	12	21	5,5	5	23,8	2,9	3,3
7. Kristians	3314	6	7	18	5,4	3	16,7	1,8	1,2
8. Bratsberg	2790	8	6	17	6,1	2	11,8	2,9	4,6
9. Nedenes	2172	4	5	8	3,7	2	25,0	1,8	5,8
10. Lister og Mandal	2141	5	8	7	3,3	2	28,6	2,3	2,3
11. Stavanger	3874	9	9	10	2,6	5	50,0	2,3	3,2
12. Søndre Bergenhus	3785	11	13	20	5,3	6	30,0	2,9	4,8
13. Bergen	2349	2	2	3	1,3	1	33,3	0,9	2,5
14. Nordre Bergenhus	2312	11	10	15	6,5	2	13,3	4,8	3,0
15. Romsdal	3842	12	15	23	6,0	9	39,1	3,1	2,4
16. Søndre Trondhjem	3939	15	14	33	8,4	11	33,3	3,8	3,3
17. Nordre —	2164	9	6	17	7,9	3	17,6	4,2	4,1
18. Nordland	4685	22	12	32	6,8	7	21,9	4,7	2,7
19. Tromsø	2208	12	17	23	10,5	12	52,2	5,4	6,0
20. Finmarken	1104	12	8	9	8,2	3	33,3	10,9	6,1

¹⁾ Beregnet efter det af Presterne opgivne Antal Dødsfald.

Tabel VIII (Side 17* og 18*) giver en Oversigt over Fordelingen af de epidemiske Sygdomstilfælde og Dødsfald paa de forskellige Amters Byer.

Uoverensstemmelsen mellem de to sidste Tabeller beror paa, at de ikke omfatter ganske de samme Sygdomme; simpel Feber samt katarralsk og follikulær Angina er saaledes medtaget paa Tabel VII, men ikke paa Tabel VIII, hvor derimod Beri-Beri og Pemfigus neonatorum er medtaget. Desuden er de ved

Dødsaaarsager for Barselkvinder. Døde efter obstetriciske Operationer.

Causes de décès pendant les couches. Décès après des opérations obstétricales.

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald paa Barselseng.	Deraf i		Dødsfald efter følgende Operationer.					
		Byer.	Bygder.	Ialt.	Tangforløsning.	Vending.	Udtrækning.	Perforation.	Efterbyrdsoperation.
Barselfeber	109	31	78	5	2	2	-	1	-
Barselkrampe	28	11	17	9	4	5	-	-	-
Emboli og Thrombose . . .	14	3	11	1	-	-	-	1	-
Blødning	28	5	23	6	2	2	1	-	1
Livmoderbristning	5	1	4	1	-	-	-	1	-
Dystoki	11	-	11	2	1	1	-	-	-
Abort	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Bronkit	¹⁾ (1)	-	-	1	1	-	-	-	-
Fosforforgiftning	1	-	1	1	-	-	1	-	-
Graviditas extrauterina . .	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Hyperemesis	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Organisk Hjertesygdom . .	4	-	4	4	2	1	-	-	1
Peritonit	¹⁾ (4)	-	-	4	2	1	-	1	-
Puerperalmani	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ukjendt Aarsag	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	207	56	151	35	15	12	2	4	2

¹⁾ Opført paa Lægernes Lister over obstetriciske Operationer, men ikke paa Døds-listerne under Dødsfald paa Barselseng.

den førstnævnte Tabels Udarbeidelse benyttede, maanedlige Lister fra Byerne til-dels rettede ved senere indløbne Opgaver.

I Slutningen af den almindelige Beretning (Tabel XL) er for enkelte epi-demiske Sygdomme indtaget Opgaver over disses Fordeling paa hver Maaned inden de enkelte Lægedistrikter med særlig Anførsel for Byer og Bygder.

Af **exantematisk Tyfus** (Typhus exanthematicus) anmeldtes ialt 71 Til-fælde, hvoraf 28 i Tromsø og 43 i Finmarkens Amter. I Tromsø Amt optraadte Sygdommen paa en enkelt Gaard i Trondenes Distrikt samt i et Par Nabohuse i Balsfjorden; i førstnævnte Distrikt indtraf 2 Dødsfald og i det andet 1. I Finmarken forekom Sygdommen: I Hammerfest Distrikt paa Seiland og i Sandøbotten; i Kistrand var Tilfældene i Skoganvarre, Laxelv og Billefjord en Fortsættelse af den Aaret forud begyndte Epidemi; 5 døde. I Vadsø Distrikt optraadte Sygdommen paa Nordsiden af Varangerfjorden i Næsseby Sogn; Smitten var her sandsynlig indbragt fra Finland.

Tyfoidefeber (Ileotyphus, Febris typhoidea) forekom mindre hyppig end Aaret forud (0,4 mod 0,6 pro mille af Befolkningen). Tilfældene var nogenlunde

Indkomne Tilfælde af Gonorré og Uretrit paa Sygehusene.

Cas nouveaux de gonorrhée et de la urethrite dans les hôpitaux.

Tabel XII.	Sygdom.	Tilsammen behandlede Tilfælde.	Voxne.		Fordeling paa Amterne:																
			1	3	4	6	7	8	9	10	11	13	15	16	17	18	19	20			
			Mænd.	Kvinder.	Kristiania By.	Smaalene.	Buskerud.	Hedemarken.	Kristians.	Bratsberg.	Nedenes.	Lister og Mandal.	Stavanger.	Bergens By.	Romsdal.	Søndre Trondhjem.	Nordre Trondhjem.	Nordland.	Tromsø.	Narvik.	
Gonorré og Uretrit	315	167	138	116	1	1	1	3	4	3	3	17	29	5	32	6	42	13	3		

jævnt fordelte over hele Aaret, hyppigst i April. Sygdommen optraadte hyppigst i Søndre Bergenhus, Søndre Trondhjem og Nordland (jfr. Tab. 5). I førstnævnte Amt forekom de fleste Tilfælde i Voss og Lindaas Distrikter, hvor Sygdommen i begrændsede Strøg optraadte epidemisk fornemmelig blandt Skolebørn og antagelig var foranlediget ved Infektion af Drikkevand fra nærliggende, gjødslede Marker.

I første Rubrik af Tabel IX (Side 19*) er angivet Antallet af Angrebne af Tyfoidfeber blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Amter i 1902 og 1901.

Til Oplysning om Sygdommens Udbredning blandt Befolkningen inden de forskellige Lægedistrikter er der til den almindelige Beretning føiet et farvelagt Kart.

Af **Cerebrospinalmeningit** (Meningitis cerebrospinalis epidemica) opgives tilsammen 39 Tilfælde med 20 Dødsfald.

Af **Børnekopper** er anmeldt 7 Tilfælde, 1 fra Akershus, 4 fra Jarlsberg og Larvik og 2 fra Bratsberg Amt.

Skarlagensfeber (Scarlatina) viser lidt Nedgang (4366 mod 4895 i 1901 og 5565 i 1900); ialt angrebes 1,9 pro mille af Befolkningen mod 2,2 pro mille i 1901 og 2,5 i 1900. De Overøvrighedsdistrikter, hvor Sygdommen forekom hyppigst, var Jarlsberg og Larvik, Buskerud, Kristians og Bratsberg Amter. Sygdommen var i det Hele mest udbredt paa Østlandet. Gjennemsnitsdødeligheden af denne Sygdom for det hele Land var 2,4 pCt.

I anden Rubrik af Tabel IX (Side 19*) findes en Oversigt over Angrebne af Skarlagensfeber blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Amter for 1902 og 1901.

Mæslinger viser Tiltagen (7770 anmeldte Tilfælde mod 2534 i 1901, 5384 i 1900, 7659 i 1899). For Byernes Vedkommende er de Fleste anmeldte fra Kristiania, Stavanger, Drammen, Moss og Tromsø, samt for Landdistriktet fra Bygder i Nordland, Smaalene, Tromsø og Akershus Amter. Gjennemsnitsdødeligheden var 3,7 pCt. mod 4,1 pCt. i 1901.

Difteri (Croup) optraadte hyppigere end Aaret forud (2637 Tilfælde med 242 Dødsfald mod henholdsvis 1751 og 156 i 1901). De fleste Angrebne pro mille af Befolkningen opgives fra Bergen og Søndre Bergenhus Amt. Gjennemsnitsdødeligheden var 9,2 pCt. (i 1901 8,9 pCt. og i 1900 10,8 pCt.)

I tredje Rubrik af Tabel IX (Side 19*) findes en Oversigt over Angrebne af Difteri (Croup) blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Amter i Aarene 1902 og 1901.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme.

Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux.

Tabel XIII.	Veneriske Saar og Syfilis.									Gonorré og Uretrit.				
	Tilsammen Behandlede.	Ialt kjendte Dødsfald.	Kjøn og Alder.				Veneriske Saar.	Sygds.formforSyfilis.		Tilsammen Behandlede.	Kjøn og Alder.			
			Børn.		Voxne.			konstitu- tionel.	hereditær.		Børn.		Voxne.	
			Md.	Kv.	Md.	Kv.					Md.	Kv.	Md.	Kv.
Riget.....	1814	66	32	46	510	226	552	1059	70	4836	10	18	2300	316
Amter:														
1. Kristiania.....	¹⁾ 860	16	-	-	-	-	406	428	26	²⁾ 1659	-	-	-	-
2. Akershus.....	16	4	1	-	7	8	2	13	1	30	-	-	26	4
3. Smaalenene.....	77	3	5	7	44	21	6	70	1	167	-	1	154	12
4. Buskerud.....	65	3	3	3	43	16	20	42	3	101	-	-	92	9
5. Jarlsberg og Larvik.....	52	3	1	2	35	11	8	42	2	137	-	-	125	8
6. Hedemarken.....	21	1	1	1	12	7	5	15	1	63	-	-	54	9
7. Kristians.....	10	1	-	-	3	4	3	7	-	54	1	-	47	5
8. Bratsberg.....	28	4	1	2	18	7	7	18	3	75	3	2	61	9
9. Nedenes.....	39	-	2	-	28	9	17	20	2	76	-	-	72	4
10. Lister og Mandal.....	15	1	-	1	9	4	3	12	-	76	-	-	67	9
11. Stavanger.....	97	6	5	8	48	36	11	75	11	311	-	-	284	27
12. Søndre Bergenhus.....	10	-	1	-	4	5	3	6	1	28	-	-	26	-
13. Bergen.....	133	10	-	-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 513	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus.....	3	-	-	1	1	1	-	2	1	16	-	1	15	-
15. Romsdal.....	41	1	-	6	23	12	3	37	1	162	-	-	128	33
16. Søndre Trondhjem.....	145	5	5	9	98	33	29	102	14	532	-	1	481	50
17. Nordre —.....	14	-	-	-	7	7	1	13	-	88	-	-	72	16
18. Nordland.....	102	6	4	4	66	28	11	88	3	448	5	11	364	64
19. Tromsø.....	45	2	1	2	29	13	7	38	-	146	1	2	109	34
20. Finmarken.....	41	-	2	-	35	4	10	31	-	154	-	-	123	23

¹⁾ Deraf 721 Mandkjøn, 139 Kvindekjøn. ²⁾ Deraf 1 539 Mandkjøn, 120 Kvindekjøn. ³⁾ 122 Mandkjøn, 11 Kvindekjøn. ⁴⁾ 486 Mandkjøn, 27 Kvindekjøn.

Til Oplysning om Sygdommens Udbredning blandt Befolkningen inden de forskellige Lægedistrikter er der til den almindelige Beretning føjet et farvelagt Kart.

Af **Blodgang** (Dysenteria) er opført 164 Tilfælde med 22 Dødsfald (mod henholdsvis 348 og 31 i 1901). De fleste Tilfælde opgives fra Søndre Bergenhus og Tromsø Amter.

Barselseber (Febris puerperalis). Tabel X (Side 20*) giver en Oversigt over Antallet af Barselkvinder, Dødeligheden paa Barselseng samt Tilfælde og Dødsfald af Barselseber med Fordeling paa Overøvrighedsdistrikterne.

Af denne Sygdom er det opgivne Antal Angrebne noget større end Aaret forud (5,1 pro mille af samtlige Barselkvinder mod 4,3 pro mille i 1901). Forholdsvis hyppigst anmeldtes Sygdommen fra Tromsø, Søndre Trondhjem, Finmarken, og Nordre Trondhjems Amter (henholdsvis 10,5, 8,4, 8,2 og 7,9 pro mille), sjældnest fra Bergen (1,3 pro mille) og Stavanger Amt (2,6 pro mille).

Dødeligheden paa Barselseng. Af samtlige Barselkvinder døde, efter de af Presterne meddelte Opgaver, paa Barselseng i 1902 196 eller 3,0 pro mille (i 1901 3,0). Dødeligheden i Bygderne (3,4) var større end i Byerne (2,1). Gjennemsnitdødeligheden var størst i Finmarken, Tromsø og Nordre Bergenhus Amter (henholdsvis 10,9, 5,4 og 4,8), mindst i Bergen, Akershus, Kristiania, Kristians og Nedenes Amter (fra 0,9 til 1,8 pro mille).

Af det Hele ovenfor opgivne Antal Dødsfald paa Barselseng udgjorde de kjendte Dødsfald af Barselseber 32,4 pCt. Af samtlige Barselkvinder døde 1,7 pro mille af denne Sygdom, i Byerne 1,5 pro mille og i Bygderne 1,7 pro mille.

Blandt de ovennævnte 196 Døde paa Barselseng var Alderen følgende:

10 var mellem 15 og 20 Aar.
77 « — 20 « 30 —
84 « — 30 « 40 —
25 « — 40 « 50 —

Dødsfaldene paa Barselseng (egentlig de døde Barselkvinders Begravelser) fordelte sig saaledes paa Maanederne:

Januar 19	Mai 17	September 12
Februar 18	Juni 15	Oktober 20
Marts 15	Juli 13	November 13
April 13	August 17	December 18

1 var begravet i September, 1 i November og 4 i December 1901.

Tiden i Barselsengen er nærmere angivet for 119 Dødsfald:

1ste Døgn 9	8de Døgn 5
2det — 8	9de — 12
3die — 4	10de — 2
4de — 6	11te — 4
5te — 7	12te — 2
6te — 8	13de — 4
7de — 11	14de — 2
Tilsammen i 1ste Uge 53	
- 2den — 31	
- 3die — 18	
- 4de — 12	
- 6te — 3	
- 8de — 2	

Til- og Afgang af Spedalske i Anstalterne.

Tableau des lépreux dans les hospices.

Tabel XIV.	Tilbage- liggende fra 1901.			Indkomne i 1902.			Tilsammen Be- handlede			Afgang.												Tilbage- liggende ved Udgangen af 1902.			Spedalsk- hedens Form for Tilbage- liggende.			Antal For- plei- nings- dage.	Dag- ligt Mid- del- belæg.
										Hel- bredede.			Udgaaede i Bedring.			Uhel- bredede.			Døde.						Tuber- kulos.	Åne- stetisk.	Blandet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.								
Pleiestiftelsen No. 1 ¹⁾	104	35	69	16	10	6	120	45	75	-	-	-	1	1	-	1	1	-	13	4	9	105	39	66	39	59	7	37577	102,9
St. Jørgens Hospital	41	13	28	-	-	-	41	13	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	40	12	28	3	33	4	14710	40,3
Reitgjerdets Pleie- stiftelse	136	66	70	24	13	11	160	79	81	-	-	-	-	-	-	3	2	1	20	10	10	137	67	70	67	70	-	48645	133,3
Tilsammen	281	114	167	40	23	17	321	137	184	-	-	-	1	1	-	4	3	1	34	15	19	282	118	164	109	162	11	100932	276,5

¹⁾ Omfatter baade Kur- og Pleieafdelingen.

Opgave over samtlige Spedalske i Riget og deres Bevægelse i og udenfor Stiftelserne i Aarene 1856—1900 ¹⁾).

Tableau des lépreux pendant les années de 1856—1900.

Tabel XV. Aar.	Antal ved Aarets Begyndelse.	Tilkomne.	Afgang i og udenfor Stiftelserne.			Antal tilbage ved Aarets Udgang.		Til sammen.
			Døde.	Helbredede.	Udflyttede.	i Distrikterne.	i Stiftelserne.	
1856.....	-	(238)	?	?	?	2598	235	2833
1857—1860	2833	951	981	15	31	2218	539	2757
1861—1865..	2757	1045	1053	21	45	1911	772	2683
1866—1870..	2683	966	1044	31	47	1763	764	2527
1871—1875..	2527	697	1006	27	66	1502	623	2125
1876.....	2125	129	187	3	6	1445	613	2058
1877.....	2058	122	163	3	7	1378	629	2007
1878.....	2007	126	149	10	8	1348	618	1966
1879.....	1966	94	162	5	10	1281	602	1883
1880.....	1883	85	150	7	7	1187	617	1804
1881.....	1804	85	164	5	8	1104	608	1712
1882.....	1712	74	137	11	7	1078	553	1631
1883.....	1631	89	127	9	5	1044	535	1579
1884.....	1579	68	140	10	2	976	519	1495
1885.....	1495	87	146	9	12	893	522	1415
1886.....	1415	62	135	16	9	795	522	1317
1887.....	1317	75	111	2	3	762	514	1276
1888.....	1276	62	99	8	1	705	525	1230
1889.....	1230	53	86	9	12	646	530	1176
1890.....	1176	46	123	6	2	584	507	1091
1891.....	1091	27	107	4	2	519	486	1005
1892.....	1005	63	104	5	2	493	464	957
1893.....	957	34	100	6	1	451	433	884
1894.....	884	24	87	4	3	427	387	814
1895.....	814	28	70	4	2	406	360	766
1896.....	766	26	57	5	5	390	335	725
1897.....	725	28	49	6	1	372	325	697
1898.....	697	38	65	8	-	348	314	662
1899.....	662	9	55	1	1	308	306	614
1900.....	614	23	62	-	2	¹⁾ 275	298	¹⁾ 573
Tilsammen		5216	6919	250	307			

¹⁾ I denne Tabel er ikke medtaget Bergen, hvor der ved Udgangen af 1900 opgives som gjenlevende 4 Spedalske.

Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæg i Stiftelser m. m.
amtsvis, særskilt for Form og Køn¹⁾.

Tableau des lépreux par forme et par sexe en 1856—1900.

Tabel XVI.		Samlet Antal Spedalske 1856—1900.					Indlagte i Stiftelser 1857—1900.					Døde udenfor Stiftelser 1857—1900.	Tilbage ved Udgangen af 1900.				
Amt.	Ialt.	Tuberk. Form.		Anæst. Form.		Tuberk. Form.		Anæst. Form.		Tilsammen.	Tub. Form.		Anæst. Form.				
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		Md.		Kv.				
Akershus	5	1	1	1	2	1	-	-	-	2	1	-	1	-	-		
Smaalenenes	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-		
Jarlsberg og Larvik . .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-		
Hedemarkens	45	13	11	11	10	3	1	-	1	34	4	-	-	2	2		
Kristians	68	22	13	16	17	6	3	4	5	44	7	4	1	-	2		
Nedenes	2	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-		
Lister og Mandal	17	7	2	5	3	3	1	2	1	9	1	-	-	-	1		
Stavanger	457	160	118	96	83	35	25	19	14	321	13	3	4	6	-		
Søndre Bergenhus	1178	403	403	178	194	152	181	70	84	588	46	17	12	8	9		
Bergens By	99	35	13	20	31	24	10	9	20	21	4	2	2	-	-		
Nordre Bergenhus	2078	724	667	354	333	400	404	167	191	731	61	18	13	16	14		
Romsdals	1083	482	314	163	124	234	157	70	62	456	29	15	5	6	3		
Søndre Trondhjems	744	353	191	131	69	176	90	49	38	306	30	11	9	7	3		
Nordre Trondhjems	661	314	158	109	80	138	68	45	35	287	30	13	7	5	5		
Nordlands	1018	458	278	170	112	52	130	70	38	477	42	21	8	7	6		
Tromsø	190	103	53	27	16	215	24	15	4	91	11	4	5	-	2		
Finmarkens	41	27	7	5	2	17	7	7	7	21	-	-	-	-	-		
Riget	7697	3103	2229	1289	1076	1439	1094	522	493	3390	279	108	67	57	47		
						13	7										

¹⁾ Mellem disse Opgaver og de tidligere meddelte findes enkelte mindre Uoverensstemmelser, der ikke lader sig korrigere ved Hjælp af det foreliggende Materiale.

3 Barselkvinder døde uforløst, nemlig 1 i Kristiansund, 1 i Tromsøsundet og 1 i Kistrand Herred.

Lægerne har opgivet 207 Dødsfald paa Barselseng med Angivelse af Dødsårsager, se Tabel XI (Side 21*), hvor tillige Dødsårsagerne for de efter obstetriciske Operationer døde Kvinder er anførte.

Røde Hunde (Rubeolæ) synes at have havt mest Udbredning i Kristiania, Søndre Trondhjem, Nedenes samt Lister og Mandal Amter.

Af **Vandkopper** (Varicellæ) anmeldtes et større Antal Angrebne end Aaret forud, væsentlig fra Landets Byer.

Kusma forekom ogsaa, lidt hyppigere end i 1901. De fleste Tilfælde anmeldtes fra Stavanger, Søndre Trondhjem og Bratsberg Amter.

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme ifølge de ind-
Cas des maladies tuberculeuses d'après

Amt.	Tabel XVII. Lægedistrikter.	Antal Tilfælde								
		ved Aarets Begyndelse.			indført i Aarets Løb.			Ialt.		
		Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
	Riget.....	6345	2959	3386	6745	3077	3668	4823	2201	2622
	Byer.....	2341	1105	1236	2371	1127	1244	1579	745	834
	Bygder.....	4004	1854	2150	4374	1950	2424	3244	1456	1788
I.	Kristiania.....	941	446	495	879	434	445	553	246	307
II.	Akershus Amt.....	287	127	160	382	176	206	248	104	144
	Byer.....	5	4	1	11	8	3	8	6	2
	Bygder.....	282	123	159	371	168	203	240	98	142
	Aker.....	82	40	42	152	63	89	98	42	56
	Ullensaker.....	156	67	89	154	73	81	102	40	62
	Høland.....	23	5	18	33	11	22	18	6	12
	Follø.....	26	15	11	43	29	14	30	16	14
III.	Smaalenenes Amt.....	327	144	183	330	180	150	239	126	113
	Byer.....	129	67	62	105	62	43	70	45	25
	Bygder.....	198	77	121	225	118	107	169	81	88
	Eidsberg.....	72	23	49	73	38	35	53	28	25
	Moss.....	52	25	27	53	33	20	47	28	19
	Sarpsborg.....	132	70	62	138	72	66	80	41	39
	Hvaler.....	71	26	45	66	37	29	59	29	30
IV.	Buskerud Amt.....	252	114	138	254	104	150	172	79	93
	Byer.....	67	36	31	79	34	45	61	25	36
	Bygder.....	185	78	107	175	70	105	111	54	57
	Drammens Stadsfysikat.....	50	26	24	66	30	36	53	23	30
	Drammen.....	41	21	20	24	9	15	9	4	5
	Ringerike.....	63	26	37	52	19	33	22	9	13
	Modum.....	56	24	32	72	30	42	55	30	25
	Nes.....	12	2	10	6	2	4	8	2	6
	Aal.....	8	4	4	10	4	6	8	3	5
	Sandsvær.....	8	4	4	12	2	10	8	2	6
	Rollag.....	14	7	7	12	8	4	9	6	3
V.	Jarlsberg og Larvik Amt.....	198	88	110	240	97	143	165	76	89
	Byer.....	77	32	45	106	41	65	71	43	37
	Bygder.....	121	56	65	134	56	78	94	42	52
	Tønsberg.....	118	54	64	124	52	72	97	44	53
	Hof.....	23	11	12	43	18	25	31	14	17
	Larvik.....	57	23	34	73	27	46	37	18	19
VI.	Hedemarkens Amt.....	258	131	127	342	149	193	239	100	139
	Byer.....	11	8	3	20	10	10	16	10	6
	Bygder.....	247	123	124	322	139	183	223	90	133
	Solør og Odalen.....	55	25	30	83	41	42	71	34	37
	Hedemarken.....	98	51	47	100	44	56	69	28	41
	Søndre Østerdalen.....	45	26	19	97	43	54	43	15	28
	Trysil.....	12	7	5	16	6	10	13	8	5
	Rendalen.....	18	10	8	25	9	16	21	8	13
	Tønset.....	30	12	18	21	6	15	22	7	15
VII.	Kristians Amt.....	204	91	113	248	116	132	196	97	99
	Byer.....	21	9	12	24	16	8	22	13	9
	Bygder.....	183	82	101	224	100	124	174	84	90
	Hadeland og Land.....	51	21	30	63	32	31	53	26	27
	Søndre Valdres.....	17	7	10	16	7	9	15	5	10
	Nordre.....	7	2	5	20	6	14	17	7	10
	Toten.....	59	31	28	60	32	28	53	30	23

sendte Uddrag af Tuberkuloseprotokollerne for Byer og Herreder.
les registres des commissions de santé.

Udgaaede						Antal Tilfælde ved Aarets Udgang.			Antal Tilfælde hvor Indlæggelse har fundet Sted i Henhold til Lovens § 6.		Antal Tilfælde hvor Lovens § 10 er bragt i Anvendelse.	
ved Flytning..		paa Grund af Bedring eller Helbredelse.		Døde.		Tils.						
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
193	194	178	220	1830	2208	8267	3832	4435	123	111	4	10
61	63	31	43	653	728	3133	1487	1646	64	62	-	-
132	131	147	177	1177	1480	5134	2345	2789	59	49	4	10
11	21	6	16	229	270	1267	634	633	29	24	-	-
15	16	9	15	80	113	421	190	231	1	2	1	-
1	-	-	-	5	2	8	6	2	-	-	-	-
14	16	9	15	75	111	413	184	229	1	2	1	-
4	7	2	1	36	48	136	61	75	-	-	-	-
7	9	5	10	28	43	208	96	112	1	2	1	-
-	-	2	1	4	11	38	10	28	-	-	-	-
4	-	-	3	12	11	39	23	16	-	-	-	-
11	7	2	4	113	102	418	198	220	2	4	-	-
3	1	-	-	42	24	164	84	80	2	2	-	-
8	6	2	4	71	78	254	114	140	-	2	-	-
3	4	-	1	25	20	92	33	59	-	-	-	-
2	-	1	2	25	17	58	30	28	-	-	-	-
2	2	1	-	38	37	190	101	89	2	4	-	-
4	1	-	1	25	28	78	34	44	-	-	-	-
3	5	5	8	71	80	334	139	195	3	3	-	-
-	3	2	3	23	30	85	45	40	3	3	-	-
3	2	3	5	48	50	249	94	155	-	-	-	-
-	2	-	1	23	27	63	33	30	3	3	-	-
-	-	-	-	4	5	56	26	30	-	-	-	-
-	-	2	3	7	10	93	36	57	-	-	-	-
3	1	1	2	26	22	73	24	49	-	-	-	-
-	1	-	-	2	5	10	2	8	-	-	-	-
-	-	1	1	2	4	10	5	5	-	-	-	-
-	1	-	-	2	5	12	4	8	-	-	-	-
-	-	1	1	5	2	17	9	8	-	-	-	-
3	3	2	5	71	81	273	112	161	-	-	1	-
-	1	1	1	33	35	112	39	73	-	-	-	-
3	2	1	4	38	46	161	73	88	-	-	1	-
2	2	-	2	42	49	145	62	83	-	-	1	-
1	1	2	3	11	13	35	15	20	-	-	-	-
-	-	-	-	18	19	93	35	58	-	-	-	-
9	8	7	13	84	118	361	180	181	7	7	1	-
4	1	-	-	6	5	15	8	7	-	-	-	-
5	7	7	13	78	113	346	172	174	7	7	1	-
4	2	1	4	29	31	67	32	35	1	-	1	-
5	2	3	4	20	35	129	67	62	4	5	-	-
-	1	2	1	13	26	99	54	45	1	1	-	-
-	-	1	1	7	4	15	5	10	-	-	-	-
-	3	-	1	8	9	22	11	11	1	-	-	-
-	-	-	2	7	13	29	11	18	-	1	-	-
19	15	22	26	56	58	256	110	146	5	4	-	3
5	6	1	-	7	3	23	12	11	1	-	-	-
14	9	21	26	49	55	233	98	135	4	4	-	3
4	2	8	10	14	15	61	27	34	-	-	-	3
1	-	-	2	4	8	18	9	9	-	-	-	-
-	1	3	5	4	4	10	1	9	-	-	-	-
10	7	6	4	14	12	66	33	33	2	-	-	-

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Lægedistrikter.	Antal Tilfælde								
		ved Aarets Begyndelse.			indført i Aarets Løb.			Ialt.		
		Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
VIII.	Faaberg	32	16	16	31	15	16	18	9	9
	Ringeby	10	7	3	26	13	13	14	10	4
	Lom	22	3	19	25	10	15	19	8	11
	Lesje	6	4	2	7	1	6	7	2	5
	Bratsberg Amt	293	133	160	323	143	180	237	102	135
	Byer	89	36	53	76	31	45	44	17	27
	Bygder	204	97	107	247	112	135	193	85	108
	Skien	120	53	67	119	53	66	87	39	48
	Kragerø	61	29	32	67	33	34	48	23	25
	Hollen	36	20	16	62	26	36	38	16	22
	Sauland	22	10	12	20	10	10	22	10	12
	Kviteseid	22	5	17	26	11	15	20	6	14
	Laardal	20	6	14	23	10	13	15	5	10
	Tinn	12	10	2	6	-	6	7	3	4
IX.	Nedenes Amt	218	90	128	303	116	187	178	70	108
	Byer	43	16	27	79	23	56	42	15	27
	Bygder	175	74	101	224	93	113	136	55	81
	Østre Nedenes	63	27	36	89	28	61	51	20	31
	Vestre —	100	44	56	156	60	96	81	32	49
	Aamli	38	13	25	23	12	11	20	8	12
	Evje	9	3	6	20	7	13	17	4	13
	Sætersdalen	8	3	5	15	9	6	9	6	3
X.	Lister og Mandal Amt ..	309	151	158	280	135	145	215	104	111
	Byer	79	44	35	101	50	51	66	38	28
	Bygder	230	107	123	179	85	94	149	66	83
	Kristiansands Stadsfysikat ..	44	31	13	79	42	37	47	28	19
	Oddernes	118	54	64	82	37	45	66	34	32
	Undal	66	34	32	45	19	26	32	14	18
	Lyngdal	23	6	17	24	11	13	13	3	10
	Vanse	19	8	11	31	16	15	14	5	9
XI.	Flekkefjord	39	18	21	19	10	9	43	20	23
	Stavanger Amt	383	165	218	471	200	271	329	147	182
	Byer	192	82	110	233	104	129	148	73	75
	Bygder	191	83	108	238	96	142	181	74	107
	Sogndal	8	5	3	19	6	13	17	6	11
	Egersund	43	15	28	41	15	26	35	14	21
	Sandnes	57	18	39	70	25	45	52	20	32
	Stavanger Stadsfysikat ..	133	51	82	168	70	98	105	47	58
	Stavanger	20	9	11	40	17	23	30	11	19
	Finne	18	12	6	25	14	11	8	5	3
	Sand	27	13	14	35	18	17	28	15	13
	Karmøen	34	18	16	27	9	18	24	10	14
	Haugesund	43	24	19	46	26	20	30	19	11
XII.	Søndre Bergenhus Amt ..	343	179	164	276	134	142	219	102	117
	Sveen og Vikebygd Herreder ..	9	4	5	10	6	4	9	5	4
	Indre Søndhordland	29	15	14	13	4	9	21	11	10
	Ytre —	25	15	10	15	10	5	18	10	8
	Tysnes	22	11	11	12	7	5	14	9	5
	Indre Hardanger	26	16	10	22	11	11	14	3	11
	Ytre Hardanger	37	20	17	31	13	18	14	6	8
	Voss	41	24	17	3	3	-	19	12	7
	Søndre Midthordland	32	19	13	24	15	9	23	12	11
	Nordre —	39	22	17	26	10	16	18	7	11
	Osterøen	40	14	26	44	18	26	31	12	19
	Alversund	17	9	8	30	10	20	20	7	13
	Lindaas	26	10	16	46	27	19	18	8	10

Udte Uddrag af Tuberkuloseprotokollerne for Byer og Herreder.

Udgaaede						Antal Tilfælde ved Aarets Udgang.			Antal Tilfælde hvor Indlæggelse har fundet Sted i Henhold til Lovens § 6.		Antal Tilfælde hvor Lovens § 10 er bragt i Anvendelse.	
ved lytning.		paa Grund af Bedring eller Helbredelse.		Døde.		Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
l.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.							
3	5	-	-	6	4	45	22	23	-	1	-	-
1	-	2	1	7	3	22	10	12	1	1	-	-
-	-	1	-	7	11	28	5	23	2	-	-	-
-	-	2	4	-	1	6	3	3	-	2	-	-
13	7	10	10	79	118	379	174	205	16	5	-	-
2	2	4	1	11	24	121	50	71	4	1	-	-
11	5	6	9	68	94	258	124	134	12	4	-	-
9	7	8	3	22	38	152	67	85	8	3	-	-
2	-	1	2	20	23	80	39	41	6	-	-	-
1	-	1	1	14	21	60	30	30	1	-	-	-
1	-	-	1	9	11	20	10	10	1	2	-	-
-	-	-	3	6	11	28	10	18	-	-	-	-
-	-	-	-	5	10	28	11	17	-	-	-	-
-	-	-	-	3	4	11	7	4	-	-	-	-
1	5	8	7	61	96	343	136	207	2	2	-	-
-	2	2	4	13	21	80	24	56	-	1	-	-
1	3	6	3	48	75	263	112	151	2	1	-	-
-	4	4	3	16	24	101	35	66	1	-	-	-
-	1	1	4	31	44	175	72	103	-	1	-	-
1	-	3	-	4	12	41	17	24	-	-	-	-
-	-	-	-	4	13	12	6	6	-	-	-	-
-	-	-	-	6	3	14	6	8	1	1	-	-
3	6	3	1	98	104	374	182	192	2	1	-	-
-	1	1	-	37	27	114	56	58	1	1	-	-
3	5	2	1	61	77	280	126	134	1	-	-	-
-	-	-	-	28	19	76	45	31	1	1	-	-
2	4	1	-	31	28	134	57	77	1	-	-	-
-	-	-	-	14	18	79	39	40	-	-	-	-
-	1	-	-	3	9	34	14	20	-	-	-	-
-	1	-	-	5	8	36	19	17	-	-	-	-
1	-	2	1	17	22	15	8	7	-	-	-	-
10	17	5	5	132	160	525	218	307	6	9	-	-
4	5	-	-	69	70	277	113	164	5	9	-	-
6	12	5	5	63	90	248	105	143	1	-	-	-
-	2	3	1	3	8	10	5	5	-	-	-	-
-	2	-	-	14	19	49	16	33	-	-	-	-
2	3	-	1	18	28	75	23	52	-	-	-	-
1	5	-	-	46	53	196	74	122	5	9	-	-
2	3	-	-	9	16	30	15	15	-	-	-	-
-	-	-	-	5	3	35	21	14	-	-	-	-
2	-	2	3	11	10	34	16	18	1	-	-	-
-	1	-	-	10	13	37	17	20	-	-	-	-
3	1	-	-	16	10	59	31	28	-	-	-	-
9	6	5	9	88	102	400	212	188	1	1	-	-
-	1	-	-	5	3	10	5	5	-	-	-	-
-	-	1	1	10	9	21	8	13	-	-	-	-
-	-	-	2	10	6	22	15	7	-	-	-	-
-	-	-	-	9	5	20	9	11	-	-	-	-
1	-	-	-	2	11	34	24	10	-	-	-	-
1	-	2	-	3	8	54	27	27	-	-	-	-
1	1	1	1	10	5	25	15	10	-	-	-	-
2	1	1	3	9	7	33	22	11	1	1	-	-
3	-	-	-	4	11	47	25	22	-	-	-	-
1	2	-	2	11	15	53	20	33	-	-	-	-
-	1	-	-	7	12	27	13	14	-	-	-	-
-	-	-	-	8	10	54	29	25	-	-	-	-

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Tabel XVII (Forts.). Lægedistrikter.	Antal Tilfælde						Ialt.		
		ved Aarets Begyndelse.			indført i Aarets Løb.					
		Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
XIII.	Bergen	318	148	170	283	143	140	201	100	101
XIV.	Nordre Bergenhus Amt..	234	106	128	230	113	117	175	97	78
	By	1	1		2	1	1	2	2	
	Bygder	233	105	128	228	112	116	173	95	78
	Lærdal	36	12	24	31	15	16	18	9	9
	Lyster	16	10	6	12	1	11	14	6	8
	Sogndal	10	3	7	12	5	7	7	4	3
	Vik	15	10	5	21	14	7	20	15	5
	Gulen	20	9	11	12	7	5	15	8	7
	Kirkebø	2	2		12	6	6	7	5	2
	Ytre Søndfjord	15	6	9	21	9	12	19	6	13
	Indre —	16	9	7	19	6	13	7	4	3
	Gløppen	21	12	9	11	9	2	18	13	5
	Kinn	19	5	14	34	19	15	14	7	7
	Ytre Nordfjord	28	7	21	25	14	11	14	6	8
	Nordfjordeidet	15	11	4	5	3	2	9	6	3
	Indviken	21	10	11	15	5	10	13	8	5
XV.	Romsdals Amt	371	178	193	401	175	226	296	132	164
	Byer	67	23	44	91	39	52	47	17	30
	Bygder	304	155	149	310	136	174	249	115	134
	Vestre Søndmør	50	31	19	29	18	11	23	14	9
	Indre —	7	4	3	13	5	8	5	2	3
	Østre —	15	6	9	11	4	7	8	2	6
	Ørskog	29	16	13	17	6	11	21	11	10
	Nordre Søndmør	73	32	41	63	30	33	32	15	17
	Ytre Romsdal	49	22	27	69	33	36	50	20	30
	Indre —	16	8	8	19	8	11	21	11	10
	Søndre Nordmør	76	33	43	98	35	63	85	36	49
	Sundalen	8	4	4	10	3	7	10	3	7
	Surendalen	15	6	9	39	16	23	17	5	12
	Nordre Nordmør	33	16	17	33	17	16	24	13	11
XVI.	Søndre Trondhjems Amt	386	190	196	562	244	318	369	158	211
	By	145	72	73	154	66	88	102	36	66
	Bygder	241	118	123	408	178	230	267	122	145
	Trondhjems Stadsfysikat ..	145	72	73	154	66	88	102	36	66
	Strinden	19	13	6	32	13	19	17	7	10
	Selbu	13	7	6	8	4	4	6	4	2
	Røros	16	5	11	16	7	9	14	5	9
	Guldalen	42	20	22	76	30	46	55	19	36
	Opdal	18	9	9	35	17	18	28	13	15
	Orkedalen	51	23	28	100	39	61	52	24	28
	Hevne	5	1	4	17	10	7	11	3	8
	Hitteren	23	12	11	38	21	17	32	19	13
	Ytre Fosen	16	6	10	39	15	24	20	7	13
	Indre —	17	10	7	27	11	16	17	10	7
	Nordre —	21	12	9	20	11	9	15	11	4
XVII.	Nordre Trondhjems Amt.	264	110	154	248	102	146	183	75	108
	Byer	26	13	13	26	14	12	18	10	8
	Bygder	238	97	141	222	88	134	165	65	100
	Stjørdalen	18	10	8	20	11	9	17	9	8
	Frosten	3	1	2	11	5	6	2	1	1
	Levanger	58	22	36	40	15	25	25	11	14
	Inderøen	25	9	16	18	8	10	18	9	9

sendte Uddrag af Tuberkuloseprotokollerne for Byer og Herreder.

Udgaaede						Antal Tilfælde ved Aarets Udgang.			Antal Tilfælde hvor Indlæggelse har fundet Sted i Henhold til Lovens § 6.		Antal Tilfælde hvor Lovens § 10 er bragt i Anvendelse.	
ved Flytning.		paa Grund af Bedring eller Helbredelse.		Døde.								
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
6	5	-	3	94	93	400	191	209	12	13	-	-
9	5	15	7	73	66	289	122	167	1	2	-	1
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	5	14	7	73	66	288	122	166	1	2	-	1
1	-	-	1	8	8	49	18	31	-	-	-	-
1	1	1	-	4	7	14	5	9	-	-	-	-
-	-	-	-	4	3	15	4	11	-	-	-	-
3	-	3	-	9	5	16	9	7	-	-	-	1
2	1	1	-	5	6	17	8	9	-	-	-	-
1	1	-	-	4	1	7	3	4	-	-	-	-
-	2	2	3	4	8	17	9	8	-	-	-	-
-	-	1	-	3	3	28	11	17	-	-	-	-
-	-	3	-	10	5	14	8	6	-	-	-	-
1	-	2	1	4	6	39	17	22	1	2	-	-
-	-	2	2	4	6	39	15	24	-	-	-	-
-	-	-	-	6	3	11	8	3	-	-	-	-
-	-	-	-	8	5	23	7	16	-	-	-	-
6	10	10	8	116	146	476	221	255	5	3	-	-
1	-	-	2	16	28	111	45	66	1	-	-	-
5	10	10	6	100	118	365	176	189	4	3	-	-
-	-	-	-	14	9	56	35	21	-	-	-	-
-	-	-	-	2	3	15	7	8	-	-	-	-
-	-	-	-	2	5	18	8	10	-	-	-	-
1	1	6	1	4	8	25	11	14	-	-	-	-
-	-	1	-	14	17	104	47	57	1	-	-	-
1	3	-	-	19	27	68	35	33	3	1	-	-
-	-	-	-	11	10	14	5	9	-	-	-	-
4	6	2	4	30	39	89	32	57	1	1	-	-
-	-	-	1	3	6	8	4	4	-	-	-	-
-	-	1	1	4	11	37	17	20	-	-	-	-
-	-	-	-	13	11	42	20	22	-	1	-	-
16	13	9	14	133	184	579	276	303	4	6	-	-
3	5	-	3	33	58	197	102	95	2	4	-	-
13	8	9	11	100	126	382	174	208	2	2	-	-
3	5	-	3	33	58	197	102	95	2	4	-	-
2	1	-	-	5	9	34	19	15	-	-	-	-
1	-	-	-	3	2	15	7	8	-	-	-	-
1	-	1	1	3	8	18	7	11	-	-	-	-
-	2	-	1	19	33	63	31	32	-	1	-	-
-	-	4	4	9	11	25	13	12	-	-	-	-
1	1	-	1	23	26	99	38	61	-	-	-	-
-	1	-	-	3	7	11	8	3	-	-	-	-
3	1	1	-	15	12	29	14	15	-	-	-	-
1	-	1	2	5	11	35	14	21	-	-	-	-
1	1	-	1	9	5	27	11	16	-	-	-	-
3	1	2	1	6	2	26	12	14	2	1	-	-
7	9	6	9	62	90	329	137	192	4	4	-	2
2	3	-	-	8	5	34	17	17	2	-	-	-
5	6	-	9	54	85	295	120	175	2	4	-	2
1	-	-	-	8	8	21	12	9	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	12	5	7	-	-	-	-
1	-	-	1	10	13	73	26	47	1	-	-	-
1	1	-	2	8	6	25	8	17	1	1	-	-

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Lægedistrikter.	Antal Tilfælde						Ialt.		
		ved Aarets Begyndelse.			indført i Aarets Løb.					
		Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
	Stenkjær	32	14	18	42	19	23	34	15	19
	Grong	18	10	8	17	6	11	15	7	8
	Namsos	47	22	25	36	13	23	31	11	20
	Fosnes	16	3	13	20	7	13	9	2	7
	Kolvereid	24	8	16	22	9	13	9	1	8
	Viktn	23	11	12	22	9	13	23	9	14
XVIII.	Nordlands Amt	449	228	221	381	185	196	332	166	166
	Byer	55	27	28	44	24	20	51	26	25
	Bygder	394	201	193	337	161	176	281	140	141
	Brønnø	46	30	16	32	19	13	36	21	15
	Alstahaug	5	3	2	15	10	5	9	6	3
	Vefsen	12	7	5	21	12	9	20	9	11
	Ranen	23	13	10	34	13	21	21	13	8
	Lurø	24	12	12	34	12	22	20	8	12
	Gildeskaal	17	7	10	23	11	12	11	6	5
	Bodø	69	35	34	40	18	22	46	19	27
	Folden	20	9	11	11	6	5	16	5	11
	Skjerstad	32	13	19	25	13	12	33	16	17
	Steigen	13	10	3	6	3	3	8	6	2
	Hammerø	10	2	8	5	3	2	6	-	6
	Lødingen	16	9	7	13	9	4	14	8	6
	Ofoten	43	25	18	29	15	14	32	18	14
	Flakstad	8	3	5	11	4	7	5	2	3
	Buksnes	43	20	23	28	13	15	16	8	8
	Østlofoten	21	8	13	26	8	18	10	6	4
	Hadsel	34	17	17	15	7	8	18	8	10
	Sortland	13	5	8	13	9	4	11	7	4
XIX.	Tromsø Amt	181	63	118	184	72	112	177	66	111
	By	23	9	14	18	9	9	20	9	11
	Bygder	158	54	104	166	63	103	157	57	100
	Trondenes	33	12	21	24	13	11	25	10	15
	Ibbestad	13	7	6	29	9	20	10	3	7
	Tranø	5	1	4	17	3	14	7	1	6
	Berg	3	2	1	3	2	1	3	2	1
	Lenviken	17	3	14	10	5	5	9	4	5
	Maalselven	8	2	6	8	-	8	12	2	10
	Balsfjorden	11	6	5	11	5	6	9	4	5
	Tromsø	29	11	18	34	15	19	34	14	20
	Lyngen	14	4	10	16	6	10	15	6	9
	Karlsø	4	1	3	5	3	2	6	2	4
	Skjervø	44	14	30	27	11	16	47	18	29
XX.	Finmarkens Amt	129	77	52	128	59	69	100	54	46
	Byer	52	32	20	40	18	22	37	23	14
	Bygder	77	45	32	88	41	47	63	31	32
	Alten	10	8	2	11	6	5	11	8	3
	Loppen	1	-	1	9	2	7	2	-	2
	Hammerfest	5	3	2	15	5	10	10	4	6
	Maasø	8	4	4	13	5	8	13	4	9
	Kistrand	12	10	2	5	3	2	4	3	1
	Lebesby	3	1	2	1	1	-	4	2	2
	Tanen	6	3	3	15	9	6	8	5	3
	Varde	15	9	6	18	7	11	14	8	6
	Vadsø	63	35	28	35	18	17	30	18	12
	Sydvaranger	6	4	2	6	3	3	4	2	2

sendte Uddrag af Tuberkuloseprotokollerne for Byer og Herreder.

Udgaaede						Antal Tilfælde ved Aarets Udgang.			Antal Tilfælde hvor Indlæggelse har fundet Sted i Henhold til Lovens § 6.		Antal Tilfælde hvor Lovens § 10 er bragt i Anvendelse.	
ved Flytning.		raa Grund af Bedring eller Helbredelse.		Døde.								
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
3	2	1	-	11	17	40	18	22	1	2	-	-
-	-	1	-	6	8	20	9	11	-	-	-	-
1	5	1	-	9	15	52	24	28	-	-	-	-
-	-	-	-	2	7	27	8	19	-	-	-	-
-	-	1	4	-	4	37	16	21	1	1	-	2
-	1	2	2	7	11	22	11	11	-	-	-	-
23	22	25	32	118	112	498	247	251	9	5	1	3
9	5	5	6	12	14	48	25	23	-	-	-	-
14	17	20	26	106	98	450	222	228	9	5	1	2
1	-	2	6	18	9	42	28	14	1	-	-	-
-	-	-	-	6	3	11	7	4	2	-	-	-
-	-	-	-	9	11	13	10	3	-	-	-	-
-	-	2	-	11	8	36	13	23	1	1	-	1
1	2	2	4	5	6	38	16	22	1	-	-	-
-	-	-	-	6	5	29	12	17	-	-	-	-
6	3	5	8	8	16	63	34	29	-	-	-	-
-	-	1	5	4	6	15	10	5	-	-	-	-
5	11	-	-	11	6	24	10	14	-	-	-	-
-	1	-	-	6	1	11	7	4	-	-	-	-
-	-	-	2	-	4	9	5	4	-	-	-	-
-	-	3	-	5	6	15	10	5	-	-	-	-
8	3	3	2	7	9	40	22	18	-	-	-	-
1	-	-	-	1	3	14	5	9	-	-	-	-
1	-	-	-	7	8	55	25	30	-	-	-	-
-	1	1	-	5	3	37	10	27	-	1	-	-
-	1	5	4	3	5	31	16	15	4	3	1	2
-	-	1	1	6	3	15	7	8	-	-	-	-
5	9	18	22	43	80	188	71	117	8	10	-	-
1	1	2	1	6	9	21	9	12	-	-	-	-
4	8	16	21	37	71	167	62	105	8	10	-	-
1	1	-	-	9	14	32	15	17	5	7	-	-
-	-	2	1	1	6	32	13	19	1	-	-	-
-	2	-	-	1	4	15	5	10	-	-	-	-
-	-	-	-	2	1	3	2	1	-	-	-	-
-	2	-	-	4	3	18	4	14	-	-	-	-
-	-	1	1	1	9	4	-	4	-	-	-	-
-	-	-	-	4	5	13	7	6	-	-	-	-
1	1	3	1	10	18	29	12	17	1	1	-	-
-	2	1	1	5	6	15	4	11	-	-	-	-
1	-	-	1	1	3	3	2	1	-	1	-	-
2	1	11	17	5	11	24	7	17	1	1	-	-
14	5	11	6	29	35	157	82	75	6	6	-	1
8	1	6	3	9	10	55	27	28	2	4	-	-
6	4	5	3	20	25	102	55	47	4	2	-	1
2	-	-	-	6	3	10	6	4	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	8	2	6	-	-	-	-
-	1	-	-	4	5	10	4	6	-	2	-	1
1	1	-	-	3	8	8	5	3	1	-	-	-
-	1	-	-	3	-	13	10	3	-	-	-	-
-	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-
1	1	2	1	2	1	13	7	6	-	-	-	-
-	-	1	-	7	6	19	8	11	5	4	-	-
10	1	7	4	1	7	68	35	33	-	-	-	-
-	-	-	-	2	2	8	5	3	-	-	-	-

Dødeligheden af Lungetuberkulose i de
Mortalité par la phthisie dans les départe-

Tabel XVIII.	1902.				Forhold af Dødsfald		
	Opgivne Dødsfald ved				til samtlige opgivne Dødsfald ved Sygdom i pCt.		
	Sygdom.	Lunge- tuber- kulose.	epide- miske Syg- domme.	ikke epide- miske Syg- domme.	1902.	1901.	1900.
Riget	25942	4249	5313	20629	16,4	15,9	17,5
Byer	8538	1402	2182	6356	16,4	16,2	17,5
Bygder	17404	2847	3131	14273	16,4	15,7	17,6
Amter:							
1. Kristiania	3105	460	949	2156	14,8	15,9	18,2
2. Akershus	1261	215	234	1027	17,0	14,3	17,3
3. Smaalenene	1742	252	390	1352	14,5	15,8	16,0
4. Buskerud	1225	213	246	979	17,4	16,3	17,9
5. Jarlsberg og Larvik	1230	202	212	1018	16,4	15,8	15,1
6. Hedemarken	1455	220	251	1204	15,1	14,3	15,4
7. Kristians	1234	129	200	1034	10,5	10,9	13,0
8. Bratsberg	1039	198	166	873	19,1	18,0	20,4
9. Nedenes	1032	183	170	862	17,7	17,1	19,2
10. Lister og Mandal	997	202	192	805	20,3	20,1	23,2
11. Stavanger	1503	299	295	1208	19,9	19,8	17,5
12. Søndre Bergenhus	1448	194	314	1134	13,4	13,8	15,7
13. Bergen	1010	185	248	762	18,3	15,3	16,9
14. Nordre Bergenhus	1021	135	211	810	13,2	13,3	15,9
15. Romsdal	1454	271	190	1264	18,6	18,0	18,3
16. Søndre Trondhjem	1720	322	308	1412	18,7	16,1	21,1
17. Nordre —	920	151	147	773	16,4	15,4	16,7
18. Nordland	1486	249	291	1195	16,8	14,7	16,8
19. Tromsø	717	105	192	525	14,6	15,3	19,0
20. Finnmarken	343	64	107	236	18,7	19,5	16,9

Af **Kighoste** (Tussis convulsiva) opgives et større Antal Angrebne end Aaret forud. Sygdommen var særlig hyppig i 4de Kvartal.

Af **akute Katarrer i Aandedrætsorganerne** opføres et lidt mindre Antal Tilfælde end Aaret forud.

Af **Influenza** er Antallet af anmeldte Tilfælde (8 593), naar undtages det første Aar (1889), det laveste i denne Influenzaperiode. Gjennemsnittallet i de

forskjellige Amter for Aarene 1900—1902.

ments pendant les années de 1900—1902.

af Lungetuberkulose			Dødeligheden af Lungetuberkulose (pro mille af Befolkningen).						
til Dødsfald af ikke epide- miske Sygdomme i pCt.			Efter Lægenes Opgaver.			Efter Beregning af samtlige Dødsfald: (Se Texten og Kartet over Lungetuberkulose).			
1902.	1901.	1900.	1902.	1901.	1900.	1902.	1901.	1900.	Gjennem- snitlig i Treaaret 1900—1902
20,6	20,8	22,5	1,9	1,9	2,2	2,3	2,4	2,8	2,5
22,1	22,8	24,1	2,2	2,3	2,7	2,4	2,6	3,0	2,6
19,9	19,7	21,7	1,8	1,8	2,0	2,2	2,3	2,7	2,4
21,3	23,5	25,8	2,0	2,3	2,8	2,2	2,5	3,0	2,6
20,9	19,0	22,1	1,8	1,8	2,0	2,1	2,1	2,6	2,3
18,6	20,8	21,9	1,8	1,9	2,3	1,9	2,4	2,6	2,3
21,7	21,4	21,7	1,9	2,0	2,1	2,3	2,5	2,7	2,4
19,8	20,6	18,9	2,0	2,2	1,9	2,2	2,5	2,3	2,3
18,3	18,1	19,6	1,7	1,7	2,1	2,0	2,1	2,4	2,2
12,5	13,8	16,3	1,1	1,1	1,4	1,3	1,4	1,7	1,5
22,7	24,5	26,0	2,0	2,4	2,5	2,5	2,8	3,2	2,8
21,2	21,7	23,4	2,4	2,5	2,6	2,7	2,7	3,0	2,8
25,1	24,5	28,7	2,6	2,4	3,4	3,2	3,2	4,5	3,6
24,8	24,5	23,4	2,4	2,4	2,4	2,9	2,9	3,2	3,0
17,2	17,9	19,8	1,5	1,8	1,9	1,9	2,2	2,5	2,2
24,3	21,3	25,1	2,5	2,3	2,9	2,5	2,4	3,1	2,7
16,7	16,0	19,2	1,5	1,4	1,7	2,0	1,8	2,4	2,1
21,4	21,1	21,5	2,0	1,9	2,1	2,5	2,3	2,7	2,5
22,8	21,0	25,7	2,4	2,2	3,0	2,9	2,6	3,7	3,1
19,5	19,5	20,5	1,8	1,7	2,0	2,2	2,3	2,5	2,3
20,8	17,9	20,2	1,6	1,4	1,5	2,2	2,0	2,2	2,1
20,0	20,8	25,1	1,4	1,4	1,6	2,0	2,2	2,9	2,4
27,1	27,1	19,8	1,9	2,1	1,7	3,7	4,1	3,1	3,6

foregaaende Aar har været lidt over 26 000 aarlig. Sygdommen var hyppigst i Aarets 4 første Maaneder med sit Høidepunkt i Februar.

Lungebetændelse (Pneumonia crouposa) forekom noget hyppigere end Aaret forud (4,3 pro mille af Befolkningen mod 3,9 pro mille i 1901). Dødelighedsprocenten derimod var lidt mindre (15,4 pCt. mod 16,0 i 1901).

I 4de Rubrik i Tabel IX (Side 19*) findes en Oversigt over Angrebne af

**Procentforhold af Dødsfald af Lungetuberkulose til samtlige
opgivne Dødsårsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme
for Byer og Bygder.**

**Mortalité par la phthisie relativement aux toutes causes de décès et aux causes de
décès non épidémiques dans les villes et dans la campagne.**

Tabel XIX.	Samtlige opgivne Dødsfald ved Sygdom.				Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.			
	Byer.		Bygder.		Byer.		Bygder.	
	1902.	1901.	1902.	1901.	1902.	1901.	1902.	1901.
Riget	16,4	16,2	16,4	15,7	22,1	22,8	19,9	19,7
Amter:								
1. Kristiania	14,8	15,9	-	-	21,3	23,5	-	-
2. Akershus	25,0	25,0	16,8	14,1	33,3	32,0	20,6	18,7
3. Smaalenene	14,5	16,8	14,5	15,2	19,3	22,0	18,4	19,7
4. Buskerud	15,5	15,5	18,2	16,7	19,3	21,6	22,8	21,3
5. Jarlsberg og Larvik	15,0	14,3	17,3	16,6	17,9	19,6	21,1	21,2
6. Hedemarken	17,7	13,6	15,0	14,3	19,6	16,9	18,2	18,2
7. Kristians	20,6	12,1	9,6	10,8	25,6	18,2	11,4	13,5
8. Bratsberg	16,0	15,2	20,2	19,0	20,7	21,5	23,3	25,6
9. Nedenes	14,5	13,7	19,0	17,7	18,0	17,3	22,4	22,5
10. Lister og Mandal	19,9	18,7	20,4	20,7	25,1	23,7	25,1	24,9
11. Stavanger	19,8	21,4	20,0	18,6	26,4	27,2	23,6	22,5
12. Søndre Bergenhus	-	-	13,4	13,8	-	-	17,2	17,9
13. Bergen	18,3	15,3	-	-	24,3	21,3	-	-
14. Nordre Bergenhus	-	-	13,4	13,4	-	-	16,8	16,0
15. Romsdal	22,0	22,8	17,8	16,6	25,2	27,4	20,5	19,2
16. Søndre Trondhjem	16,5	12,5	19,9	18,0	21,5	19,2	23,4	21,7
17. Nordre —	20,0	14,9	16,1	15,4	25,0	28,0	19,0	18,8
18. Nordland	26,6	22,5	15,9	14,2	42,3	31,2	19,3	17,1
19. Tromsø	11,8	12,8	15,2	15,9	19,4	16,3	20,1	22,0
20. Finmarken	17,1	11,3	19,5	24,5	24,7	17,9	28,4	31,6

Lungebetændelse blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Overøvrighedsdistrikter for Aarene 1902 og 1901.

Af **Pleurit** (Pleuritis et Empyema) opgives henimod det samme Antal Angrebne som det foregaaende Aar; af **Gigtfeber** (Febris rheumatica) derimod et større.

Af **Koldfeber** (Febris intermittens) forekom en Del Tilfælde, som vanlig fornemmelig i de sønden- og vestenfjeldske Kystdistrikter og næsten udelukkende blandt Sjømænd, hjemkomne fra Udlandet

Akut Diarré (Kolerine) (Diarrhoea acuta et Cholera nostras) var meget sjældnere end vanligt. Den udgjorde gennemsnitlig 13,6 pCt. af samtlige kjendte

Tilfælde af epidemiske Sygdomme mod 23,7 pCt. Aaret forud. Dødeligheden var ogsaa betydelig mindre (2,5 pCt. mod 4,5 pCt.).

Af **Beri-Beri** anmeldtes ialt 6 Tilfælde hos hjemkomne Sjøfolk; 1 i Jarlsberg og Larvik, 1 i Bratsberg og 4 i Nedenes Amt.

Af **Skjørbug** (Scorbutus) forekom 23 Tilfælde. Dødelighed 21,7 pCt.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** (Pemphigus neonatorum) anmeldtes 145 Tilfælde og 32 Dødsfald. De fleste Tilfælde opgives fra Bergen, Nordland, Søndre Trondhjem og Stavanger Amter. Leilighedsvis blev ogsaa voxne Personer eller større Børn smittede.

Veneriske Sygdomme. Om de paa Rigets Sygehuse behandlede Tilfælde af Syfilis henvises til Tabel XXXIII (Side 66* og 67*).

Antallet af de paa Sygehuse indkomne Tilfælde af **Gonorré** (Uretrit) sees af Tabel XII (Side 22*).

Antallet af de udenfor Sygehuse behandlede Tilfælde af venerisk Sygdom sees af Tabel XIII (Side 23*), der tillige viser Sygdommens Form hos de Angrebne, disses Kjøen og Alder, forsaavidt det er opgivet, samt Fordeelingen paa Amterne.

Spedalskhed (Lepra). Tabel XIV (Side 25*) giver en Oversigt over Til- og Afgang i Aarets Løb af de Spedalske i Anstalterne.

Tabel XV (Side 26*) giver en Oversigt over samtlige Spedalske i Riget og over Sygdommens Bevægelse i og udenfor Anstalterne i Aarene 1856—1900.

Tabel XVI (Side 27*) giver for Aarene 1856—1900 en Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæggelse i Anstalterne m. m. amtsvis særskilt for Form og Kjøen. Forøvrigt henvises til Norges officielle Statistik, 4de Række No. 36: Beretning om de Spedalske i Norge i 1896—1900.

Tabel XVII (Side 28* og flg.) giver Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Lægedistrikterne samt Amternes Byer og Bygder. Tabellen, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Sundhedskommissionernes Tuberkuloseprotokoller (jfr. Lov af 8de Mai 1900), omfatter baade fra Aarets Begyndelse anmeldte Tilfælde og de i Aarets Løb tilkomne. Den indeholder derhos Opgave over de ved Flytning, Bedring og Død udgaaede, de ved Aarets Udgang tilbageværende, samt over de Tilfælde, hvor Tuberkulose-lovens §§ 6 og 10 er kommet i Anvendelse.

Ved Sammenligning med det tilbageværende Antal ved Udgangen af foregaaende Aar vil det sees, at Tallene ikke stemmer ganske. Dette skriver sig fra Feil paa enkelte af de indkomne Lister, idet Summerne af de ved Aarets Begyndelse kjendte Tilfælde og de i Aarets Løb anmeldte paa den ene Side ikke var lig Summerne af de udgaaede og de ved Aarets Slutning tilbageværende Mænd og Kvinder paa den anden Side.

Lungetuberkulose (Tuberculosis pulmonum, Phthisis) er opgivet som Dødsårsag for 4 249 Døde og betingede 16,4 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 20,6 pCt. af samtlige ved ikke epidemiske Sygdomme foranledigede Dødsfald. I 1901 var de tilsvarende Forholdstal 15,9 pCt. og 20,8 pCt. Dødeligheden af Lungetuberkulose var i 1902 i Byerne 16,4 pCt. i Forhold til samtlige Dødsårsager; sættes Dødsfald af epidemisk Sygdom ud af Betragtning, var Forholdet 22,1 pCt. For Bygderne var de tilsvarende Forhold 16,4 pCt. og 19,9 pCt.

Tabel XVIII (Side 36* og 37*) giver Oplysning om Dødsfald af Lungetuberkulose i Riget og dets Overøvrighedsdistrikter for Aarene 1900—1902 i Forhold (pCt.) til samtlige kjendte Dødsfald ved Sygdom, til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme og i Forhold (pro mille) til Folkemængden.

Antallet af Sindssyge forpleiede med Statsbidrag efter Lov af
og Kom-

Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'Etat
de l'Etat et des

Efter de til Justitsdeparte-

	Tabel XX. Amter.	Antal Sindssyge.		Udgifter. Kr.
		Ialt.	Deraf paa Asyl.	
I.	Kristiania	520	248	157 918,98
II.	Akershus Amt	180	53	58 030,50
	Byer	3	1	252,50
	Bygder	177	52	57 778,00
III.	Smaalenenes Amt	288	72	82 130,00
	Byer	80	21	23 628,60
	Bygder.	208	51	58 501,40
IV.	Buskerud Amt	196	62	70 477,60
	Byer	74	16	20 718,40
	Bygder	122	46	49 759,20
V.	Jarlsberg og Larvik Amt	288	87	89 671,22
	Byer	89	24	26 311,60
	Bygder	199	63	63 359,62
VI.	Hedemarkens Amt	274	78	85 006,00
	Byer	13	2	4 222,80
	Bygder	261	76	80 783,20
VII.	Kristians Amt	232	65	72 404,30
	Byer	2	1	798,50
	Bygder	230	64	71 605,80
VIII.	Bratsberg Amt	349	119	101 743,80
	Byer ..	57	25	15 798,70
	Bygder ..	292	94	85 945,10
IX.	Nedenes Amt	266	119	81 090,50
	Byer	75	31	23 590,50
	Bygder	191	88	57 500,00
X.	Lister og Mandal Amt....	311	122	87 772,62
	Byer	78	43	26 254,42
	Bygder ..	233	79	61 518,20

²⁷/₆ 1891 og de samlede Udgifter ved deres Forpleining for Stat muner.

d'après la loi du ²⁷/₆ 1891 et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais communes ensemble).

mentet indsendte Opgaver.

	Amter.	Antal Sindssyge.		Udgifter. Kr.
		Ialt.	Deraf paa Asyl.	
XI.	Stavanger Amt.....	367	124	95 315,00
	Byer	131	50	35 087,10
	Bygder.....	236	74	60 227,90
XII.	Søndre Bergenhus Amt..	338	131	81 095,52
XIII.	Bergen.....	253	176	85 095,60
XIV.	Nordre Bergenhus Amt .. (Landdistriktet. Ingen i Florø Ladested).	129	51	39 935,20
XV.	Romsdals Amt.....	307	97	74 074,99
	Byer	51	22	14 539,20
	Bygder.....	256	75	59 535,79
XVI.	Søndre Trondhjems Amt.	350	137	85 699,60
	By	113	60	32 959,00
	Bygder.. . . .	237	77	52 740,60
XVII.	Nordre Trondhjems Amt..	244	58	54 004,50
	Byer	12	4	3 150,80
	Bygder.....	232	54	50 853,70
XVIII.	Nordlands Amt.....	266	116	71 740,56
	Byer	18	11	5 991,77
	Bygder.....	248	105	65 748,79
XIX.	Tromsø Amt.....	150	74	43 238,40
	By	17	11	5 476,30
	Bygder.....	133	63	37 762,10
XX.	Finmarkens Amt.....	89	37	23 378,75
	Byer	16	5	4 132,85
	Bygder.....	73	32	19 245,90
	I hele Riget	5397	2026	1 539 823,64
	~ Byer	1602	751	485 927,62
	Bygder.....	3795	1275	1 053 896,02

Uddrag af Jordmødrenes Bøger.

Extrait des registres des sages-femmes.

42*

Tabel XXI.	Antal betjente Barselkvinder.						Antal Børn.																	
	Deraf:						Deraf:												Af de levende fødte var					
	Sum.	Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.	Sum.	Mandkøn.	Kvindekøn.	Uopgivet.	Levende.			Død-fødte.			Uopgivet.	skin-døde, men bragte tillive.			døde inden 24 Ti-mer.		
												Md.	Kv.	Uopg.	Md.	Kv.	Uopg.		Md.	Kv.	Uopg.	Md.	Kv.	Uopg.
Riget	52715	11717	40719	279	49232	3288	195	53416	27642	25468	306	26516	24478	125	929	736	6	626	142	80	1	227	180	2
Byer	19422	4534	14886	2	18117	1302	3	19662	10164	9494	4	9856	9163		344	280		19	39	20		98	61	
Bygder	33293	7183	25833	277	31115	1986	192	33754	17478	15974	302	16660	15315	125	585	456	6	607	103	60	1	129	119	2
Amter:																								
1. Kristiania	6508	1642	4865	1	5980	528	-	6598	3395	3203	-	3284	3115	-	111	88	-	-	10	5	-	40	21	-
2. Akershus	2938	545	2392	1	2754	183	1	2985	1528	1457	-	1483	1415	-	47	40	-	-	8	4	-	19	11	-
3. Smaalenene	4135	836	3289	10	3881	233	21	4181	2206	1975	-	2168	1848	-	53	52	-	60	12	3	-	21	11	-
4. Buskerud	2866	614	2252	-	2726	140	-	2914	1517	1382	15	1463	1343	-	54	40	-	14	5	4	-	14	6	-
5. Jarlsberg og Larvik	2549	572	1975	2	2436	112	1	2578	1372	1205	1	1295	1151	-	40	32	-	60	4	1	-	17	11	-
6. Hedemarken	3117	679	2438	-	2872	245	-	3153	1585	1568	-	1534	1528	-	51	40	-	-	10	13	-	15	11	-
7. Kristians	2553	677	1876	-	2389	164	-	2580	1366	1209	5	1319	1170	-	38	33	-	20	11	2	-	8	8	-
8. Bratsberg	2079	437	1614	28	1997	62	20	2102	1080	1020	2	1027	985	7	47	26	2	8	2	1	-	4	13	-
9. Nedenes	1734	393	1341	-	1685	49	-	1758	923	835	-	891	819	-	32	16	-	-	4	1	-	11	5	-
10. Lister og Mandal	1816	340	1476	-	1778	37	1	1843	947	894	2	916	866	-	24	22	-	15	6	2	-	3	5	-
11. Stavanger	3419	790	2618	11	3247	127	45	3455	1800	1651	4	1744	1610	-	55	39	-	7	12	4	-	8	23	-
12. Søndre Bergenhus ..	2880	598	2282	-	2787	93	-	2914	1579	1332	3	1524	1300	-	57	32	-	1	16	7	-	17	12	-
13. Bergen	2019	394	1625	-	1883	136	-	2045	1047	998	-	1019	961	-	28	27	-	-	2	1	-	9	5	-
14. Nordre Bergenhus ..	1621	342	1277	2	1540	80	1	1646	871	770	5	811	742	-	51	27	-	15	6	12	-	7	2	-
15. Romsdal	3402	694	2708	-	3216	186	-	3449	1785	1663	1	1745	1610	-	39	53	-	2	19	7	-	7	7	-
16. Søndre Trondhjem ..	3164	787	2376	1	2794	370	-	3207	1670	1536	1	1590	1468	-	78	69	-	2	4	3	-	12	15	-
17. Nordre —	1731	421	1232	78	1491	162	78	1751	838	824	89	741	743	118	34	21	4	90	2	1	-	2	6	-
18. Nordland	2595	611	1984	-	2371	224	-	2638	1283	1178	177	1244	1135	-	38	40	-	181	4	5	-	8	2	-
19. Tromsø	1146	231	770	145	1038	108	-	1165	595	569	1	476	479	-	39	20	-	151	2	1	-	5	6	-
20. Finmarken	443	114	329	-	367	49	27	454	255	199	-	242	190	-	13	9	-	-	3	3	-	-	-	-

1902.

Uddrag af Jordmødrenes Bøger.

Extrait des registres des sages-femmes.

Tabel XXI (Forts.).	Antal Børn (Forts.).																								Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
	Fosterleier:					Fødselen fuldendt ved					Af Fostrene var:																
	Isseleie.	Ansigtseleie.	Sæde- eller Fødleie.	Tverleie.	Andet eller uopgivet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udrækning.	Skarpe Instru- menter.	Uopgivet.	Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalender-maaned).			Ufuld- baarne (fødte i 8de Kalender-maaned).			Fuldbaarne (fødte efter 8de Kalender-maaned).			Uopgivet.						
												Md.	Kv.	Uopg.	Md.	Kv.	Uopg.	Md.	Kv.	Uopg.							
Riget	49761	333	1505	281	1536	51005	1426	331	390	57	207	321	273	3	520	501	12	26535	26382	116	753	916	651	2			
Byer	18416	87	574	86	499	18746	668	114	119	15	-	163	125	-	256	222	-	9789	9099	-	8	179	-	-			
Bygder	31345	246	931	195	1037	32259	758	217	271	42	207	158	148	3	264	279	12	16746	15283	116	745	737	-	-			
Amter:																											
1. Kristiania	6338	22	192	20	26	6328	219	35	12	4	-	74	52	-	107	99	-	3214	3052	-	-	49	90	-			
2. Akershus	2746	17	94	19	109	2879	59	17	26	4	-	19	18	-	35	29	-	1474	1410	-	-	33	47	-			
3. Smaalenene	3956	27	105	23	70	3979	144	22	35	1	-	21	20	-	29	35	-	2201	1874	-	1	36	46	-			
4. Buskerud	2730	29	68	24	63	2795	61	27	27	4	-	15	11	-	42	30	-	1459	1342	-	15	69	46	1			
5. Jarlsberg og Larvik	2101	24	66	7	380	2510	46	8	13	1	-	11	17	-	23	25	-	1338	1163	-	1	27	29	-			
6. Hedemarken	2943	15	87	19	89	3037	73	19	21	3	-	11	12	-	28	39	-	1546	1517	-	-	84	36	-			
7. Kristians	2393	17	70	21	79	2461	60	25	28	6	-	15	15	-	22	14	-	1253	1130	-	131	42	27	-			
8. Bratsberg	1992	10	49	9	42	2041	36	8	14	3	-	10	10	-	13	17	-	1057	993	-	2	37	23	-			
9. Nedenes	1662	9	41	9	37	1681	51	10	15	1	-	12	9	-	24	18	-	887	808	-	-	27	24	-			
10. Lister og Mandal	1747	8	53	11	24	1767	45	11	20	-	-	10	10	-	8	6	-	930	874	-	5	35	27	-			
11. Stavanger	3235	17	101	13	89	3252	142	23	35	3	-	21	12	-	17	24	-	1762	1614	-	5	60	36	-			
12. Søndre Bergenhus	2657	16	77	22	142	2823	49	24	17	1	-	18	8	-	20	19	-	1539	1307	-	3	96	34	-			
13. Bergen	1930	6	65	9	35	1908	97	16	22	2	-	15	14	-	20	23	-	1012	961	-	-	15	26	-			
14. Nordre Bergenhus	1480	13	60	15	78	1546	51	22	23	4	-	13	2	-	13	12	-	757	675	-	174	51	22	-			
15. Romsdal	3240	26	80	20	83	3325	73	24	26	1	-	10	16	-	27	21	-	1719	1590	-	66	72	47	-			
16. Søndre Trondhjem	2985	24	112	13	73	3082	89	15	17	4	-	18	16	-	45	50	-	1603	1473	-	2	38	43	-			
17. Nordre —	1659	17	51	5	19	1493	38	3	5	5	-	8	9	-	11	6	-	755	750	-	81	20	18	1			
18. Nordland	2461	25	73	11	68	2545	58	13	16	6	-	12	9	-	20	22	-	1228	1124	-	223	75	-	-			
19. Tromsø	1085	7	43	9	21	1126	21	4	12	2	-	5	9	-	10	10	-	555	532	-	44	27	19	-			
20. Finnmarken	421	4	18	2	9	427	14	5	6	2	-	3	4	-	6	2	-	246	193	-	-	23	11	-			

Af Lægerne udførte
Opérations obstétricales

Tabel XXII.					
	Samlet Antal Barsel- kvinder.	Samlet Antal Opera- tioner.	Forhold i pCt.	Tangfor- løsning.	Vending.
Riget	65974	¹⁾ 2186	3,3	1480	203
Amter:					
1. Kristiania	7463	563	7,5	312	58
2. Akershus	3282	60	1,8	43	10
3. Smaalenene	4425	120	2,7	95	11
4. Buskerud	3380	88	2,6	61	10
5. Jarlsberg og Larvik	2935	77	2,6	59	3
6. Hedemarken	3810	105	2,8	76	7
7. Kristians	3314	89	2,7	58	9
8. Bratsberg	2790	62	2,2	40	8
9. Nedenes	2172	73	3,4	52	7
10. Lister og Mandal	2141	53	2,5	41	3
11. Stavanger	3874	193	5,0	154	16
12. Søndre Bergenhus	3785	60	1,6	42	6
13. Bergen	2349	171	7,3	108	19
14. Nordre Bergenhus	2312	60	2,6	41	9
15. Romsdal	3842	82	2,1	64	5
16. Søndre Trondhjem	3939	128	3,2	83	8
17. Nordre —	2164	53	2,4	41	4
18. Nordland	4685	83	1,8	²⁾ 64	4
19. Tromsø	2208	42	1,9	28	4
20. Finmarken	1104	24	2,2	18	2

¹⁾ Hos 2 156 Fødende (3,3 pCt.), idet ved 30 Tvillingfødsler begge Tvillinger for-

Tabel XIX (Side 38*) viser Procentforholdet af Lungetuberkulose til samtlige kjendte Dødsfald ved Sygdom og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme for Aarene 1902 og 1901 særskilt for Byer og Bygder i Overøvrighedsdistrikterne. Det kjendte Antal Dødsfald af tuberkuløs Hjernebetændelse, Miliærtuberkulose og Tuberkulose i andre Organer var tilsammen 1 376 og udgjorde 5,3 pCt. af samtlige opgivne Dødsfald af Sygdom (5,8 pCt. for Byerne og 5,0 pCt. for Bygderne).

Til Anskueliggjørelse af Lungetuberkulosens Udbredning blandt Befolkningen inden de forskjellige Amter er der til denne almindelige Beretning føiet et farvelagt Kart, hvor man ved Beregningen af Tuberkulosemortaliteten er gaaet ud fra, at der inden de ikke kjendte Dødsårsager findes de samme Procentforhold af Lungetuberkulose som inden de kjendte.

obstetriciske Operationer.

faites par les médecins.

Udtrækning.	Partus præmaturus artificialis.	Keisersnit.	Per- foration.	Kefalo- tripsi.	Embry- otomi.	Efter- byrds- opera- tion.	Abortus provo- catus.
106	35	3	46	1	11	296	5
42	20	1	6	-	1	123	-
-	-	-	3	-	1	3	-
5	2	-	2	-	-	5	-
3	-	-	5	-	-	9	-
4	1	-	3	-	-	5	2
3	3	-	2	1	1	12	-
4	1	-	5	-	2	10	-
1	-	-	3	-	-	10	-
4	-	-	-	-	1	9	-
3	-	-	-	-	-	6	-
7	-	-	1	-	1	13	1
5	-	-	1	-	-	6	-
15	5	1	1	-	-	21	1
1	-	-	3	-	1	5	-
1	-	-	1	-	-	11	-
3	1	1	4	-	-	28	-
2	-	-	1	-	1	4	-
3	2	-	4	-	1	4	1
-	-	-	-	-	1	9	-
-	-	-	1	-	-	3	-

løstes ved kunstig Hjælp. ²⁾ 2 af disse var hos et Par sammenvoxede Tvillinger.

Af **Kræft** (Cancer, Sarcoma) kjendes tilsammen 2 064 Dødsfald, der udgjør 8,0 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede, kjendte Dødsfald (7,6 pCt. for Byerne og 8,1 pCt. for Bygderne).

For **Sindssygdom** (Insania) indkom paa de almindelige Sygehuse 190 Personer (i 1901 219, i 1900 197 og i 1899 173); over disse giver Tabel XXXIV (Side 68* og 69*) en Oversigt. Af Sindssygdom uden Angivelse af sekundær Dødsårsag opgives 123 Dødsfald.

Paa Rigets 12 Sindssygeasyler laa ved Udgangen af 1901 tilbage 1 690 Personer. I Løbet af 1902 indkom 1 052; Antallet af tilsammen behandlede Syge var saaledes 2 742. Ved det nye Rønvik Asyls Aabning skeede der ved forskellige Asylers Overflytning af 149 Syge, der er blevet regnet 2 Gange; trækkes disse fra, bliver der kun 903 Indkomne og Antallet af tilsammen Behandlede

Obstetriciske Operationers Udfald for Mødre og Børn.

Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants.

Tabel XXIII.		Mødre ¹⁾ .				Børn.			
Operation.	Samlet Antal Operationer.	Antal for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf døde ²⁾ .	Forhold i pCt.		Antal for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf var døde-fødte.	Forhold i pCt.	
				i 1902.	i 1901.			i 1902.	i 1901.
Tangforløsning	1480	1459	15	1,0	1,1	1476	105	7,1	7,1
Vending	203	200	12	6,0	7,6	203	68	33,5	33,0
Udtrækning ved Bækkenendefødsel	106	101	2	2,0	2,9	106	25	23,6	22,2
Partus præmaturus artificialis	35	34	-	-	5,0	33	9	27,3	20,0
Keisersnit	3	3	1	33,3	40,0	2	-	-	20,0
Perforation	46	46	4	8,7	9,3	-	-	-	-
Kefalotripsi	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Embryotomi	11	11	-	-	29,4	-	-	-	-
Efterbyrdsoperation	296	296	2	0,7	1,1	-	-	-	-
Abortus provocatus	5	5	-	-	33,3	-	-	-	-

¹⁾ Hvor begge Tvillinger er forløst ved Kunsthjælp, er Udfaldet for Moderen som Regel opført ved den paa 2den Tvilling udførte Operation. Se Tabel XXIV. ²⁾ Dødsarsagerne sees af Tabel XI.

2 593. Antallet af Udgaaede var 909, deraf 104 Døde. Tilbageiggende ved Aarets Udgang var 1 833. Det samlede Antal Forpleiningsdage var 636 297 og det gennemsnitlige, daglige Middelbelæg paa samtlige Asyler 1 841,0. For det Offentliges Regning behandlede 2 327 eller 81,7 pCt. af de i Aaret behandlede Syge. De paa Asylerne indtrufne Dødsfald er henførte under de nærmere kjendte Dødsarsager i det Overøvrighedsdistrikt, hvori Asylet er beliggende. Nærmere Redegjørelse for Sindssygeasylnernes Virksomhed i 1902 findes i Norges officielle Statistik, 4de Række No. 74.

Tabel XX (Side 40* og 41*) giver efter de til Justitsdepartementet indkomne Opgaver Oplysning om Antallet af Sindssyge forpleiede med Statsbidrag efter Lov af 27de Juni 1891 og om de samlede Udgifter ved deres Forpleining for Stat og Kommuner.

Ifølge ovennævnte Lov, der traadte i Kraft 1ste Januar 1892, refunderes $\frac{4}{10}$ af Udgifterne ved de Sindssyges Forpleining af Statskassen, de øvrige $\frac{6}{10}$ udredes af vedkommende Amts- eller Bykommune, dog saaledes, at indtil Halvdelen af Amtskommunernes Tilskud kan overføres paa vedkommende Fattigdistrikt.

Tabel XXI (Side 42* og 43*) giver Oplysning om Antallet af Barselkvinder, der inden Amterne samt Rigets Byer og Bygder er betjent af Jordmødre. Tabellen er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger. Den indeholder derhos Opgaver over, hvor mange Kvinder der var førstefødende og flerfødende, samt hvor mange gifte og ugifte. For Børnenes Vedkommende er foruden Kjøen opgivet Udfald, Føstørleie, Fødselsmaade og Udviklingsgrad. Antallet af udførte Efterbyrdsoperationer findes ogsaa opført.

**Tvillingfødsler med kunstig Forløsning A) af begge Tvillinger,
B) af en Tvilling.**

Jumeaux nés après des opérations obstétricales A) sur tous les deux B) sur l'un des deux.

Tabel XXIV. Operation ¹⁾ .	Udfald for							
	Mødre.		1ste Tvilling.			2den Tvilling.		
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.
A. Begge Tvillinger.								
Tang paa begge Tvillinger.....	13	1	9	2	3	9	2	3
Tang paa første, Vending paa anden Tvilling.....	3	1	2	2	-	2	2	-
Tang paa første, Udtrækning paa anden Tvilling.....	2	-	2	-	-	1	1	-
Vending paa begge Tvillinger...	3	-	2	1	-	3	-	-
Vending paa første, Udtrækning paa anden Tvilling.....	1	-	1	-	-	1	-	-
Udtrækning paa begge Tvillinger	2	-	1	-	1	1	-	1
Udtrækning paa første, Vending paa anden Tvilling.....	2	1	2	1	-	3	-	-
Perforation paa første, Tang paa anden Tvilling.....	1	-	-	1	-	1	-	-
Ialt	27	3	19	7	4	21	5	4
	30		30			30		
B. En af Tvillingerne.								
Tang.....	5	-	3	1	-	1	-	-
Vending.....	9	-	-	-	-	9	-	-
Udtrækning.....	2	-	-	1	-	1	-	-
Kefalotripsi.....	1	-	-	-	-	-	1	-
Ialt	17	-	3	2	-	11	1	-
			17					

¹⁾ Udfaldet er medtaget i de øvrige Tabeller.

Ifølge Opgaver fra det statistiske Centralbureau fødte i 1902 65 974 Kvinder (20 757 i Byerne og 45 217 i Bygderne) 66 854 Barn. Jordmødrene skulde saaledes have betjent 79,9 pCt. af samtlige fødende Kvinder (93,6 pCt. i Byerne og 73,6 i Bygderne). Af 872 Kvinder (13,2 pro mille), der i Henhold til Bureauets Opgaver fødte mere end 1 Barn, var 864 (13,1 pro mille) tvillingfødende og 8 (0,1 pro mille) trillingfødende.

Af **obstetriciske Operationer** opgives udført af Læger 2 186 hos 2 156 Fødende eller hos 3,3 pCt. af samtlige Barselkvinder, idet ved 30 Tvillingfødsler begge Tvillinger forløstes ved Kunsthjælp. I 1 Tilfælde var Tvillingerne sammenvoxede.

**Udfald af de obstetriciske Operationer efter de forskellige
Indikationer.**

Résultats des accouchements A) par forceps, B) par version, C) par extraction, D) des accouchements prématurés artificiels, E) par opération césarienne, F) par perforation, G) par képhalotripsie, H) par embryotomie, I) par avortement provoqué — d'après les indications différentes.

Tabel XXV. Indikation.	Ialt udførte Opera- tioner.	Mødre			Børn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet Resultat.
A. Tangforløsning.							
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	¹⁾ 1158	1134	6	2	1096	58	4
Bækkensneverhed	²⁾ 108	106	1	-	92	16	-
Barselkrampe	³⁾ 43	37	4	-	30	13	-
Placenta prævia og Blødning ...	7	7	-	-	3	4	-
Ueftergivelige Fødselsdele	56	56	-	-	55	1	-
Truende Livmoderbristning	2	2	-	-	1	1	-
Albuminuri	1	1	-	-	1	-	-
Blødning	4	3	1	-	3	1	-
Cystocele vaginalis	1	1	-	-	1	-	-
Fixatio uteri lateralis	1	1	-	-	1	-	-
Hængebug	1	1	-	-	1	-	-
Lungeblødning	1	1	-	-	1	-	-
Peritonit	1	-	1	-	-	1	-
Sindssygdom	1	1	-	-	1	-	-
Svulst i Livmoderen	1	-	1	-	-	1	-
Ødem i Livmoderlæberne	1	1	-	-	1	-	-
Isseleie med Panden fortil	31	30	1	-	29	2	-
Skjævt Isseleie	2	2	-	-	2	-	-
Stort Fosterhoved	2	2	-	-	2	-	-
Fremfald af Navlesnor	6	6	-	-	2	4	-
Ansigtsleie	11	10	-	-	9	2	-
Fare for Fosterets Liv	20	20	-	-	19	1	-
Fortidlig Løsning af Placenta ...	⁴⁾ 2	1	-	-	2	-	-
Navlesnor om Halsen	1	1	-	-	1	-	-
Pandeleie	1	1	-	-	1	-	-
Uopgivet Indikation	17	17	-	-	17	-	-
•Tilsammen	1480	1442	15	2	1371	105	4
		1459			1480		

¹⁾ Hos 1146 Fødende, hvoraf 16 var Tvillingfødende. Hos 12 af disse forløstes begge Tvillinger ved Tang; for de øvrige 4 Mødre, hvor kun den ene Tvilling forløstes ved Tang, er Udfaldet opført i 2 Tilfælde under Vending, i 1 under Udtrækning og i 1 under Perforation. ²⁾ For 1 Tvillingfødende er Udfaldet opført under Vending, ved hvilken Operation 2den Tvilling forløstes. ³⁾ Hos 42 Fødende, hvoraf 2 Tvillingfødende; for den ene af disse er Udfaldet opført under Vending, ved hvilken Operation 2den Tvilling forløstes; hos den anden var Tvillingerne sammenvoxede. ⁴⁾ Tvillingfødsel.

Tabel XXV (Forts.).		Ialt udførte Opera- tioner.	Mødre			Børn		
Indikation.			ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet Resultat.
B. Vending.								
Utilstrækkelige eller smertefulde								
Veer		14	13	1	-	10	4	-
Bækkensneverhed		1) 21	18	2	-	11	10	-
Barselkrampe		13	9	4	-	7	6	-
Placenta prævia og Blødning . . .		47	43	4	-	21	26	-
Pandeleie		1	1	-	-	1	-	-
Ansigtsleie		1	1	-	-	1	-	-
Tverleie		2) 89	87	1	-	71	18	-
Fremfald af Navlesnor		8	8	-	-	5	3	-
— — Arm		1	1	-	-	1	-	-
Hydramnion		2	2	-	-	2	-	-
Uopgivet Indikation		2) 6	5	-	-	6	-	-
Tilsammen		203	188	12	-	136	67	-
			200			203		
C. Udtrækning.								
Utilstrækkelige eller smertefulde								
Veer		3) 82	79	1	-	62	20	-
Bækkensneverhed		5	5	-	-	4	1	-
Barselkrampe		4) 6	3	-	-	5	1	-
Placenta prævia og Blødning . . .		1	-	1	-	-	1	-
Uterus arcuatus		1	1	-	-	1	-	-
Fremfald af Navlesnor		3	3	-	-	1	2	-
Fare for Fosterets Liv		1	1	-	-	1	-	-
Uopgivet Indikation		7	7	-	-	7	-	-
Tilsammen		106	99	2	-	81	25	-
			101			106		
D. Partus præmaturus artificialis.								
Bækkensneverhed		5) 30	29	-	-	22	7	1
Barselkrampe		1	1	-	-	-	1	-
Placenta prævia og Blødning . . .		1	1	-	-	-	1	-
Nyresygdom		3	3	-	-	2	-	1
Tilsammen		35	34	-	-	24	9	2
			34			35		

¹⁾ For 1 Tvillingfødende er Udfaldet opført under Udtrækning, ved hvilken Operation 2den Tvilling forløstes. ²⁾ En Tvillingfødsel. ³⁾ Hos 81 Mødre, hvoraf 1 Tvillingfødende; for en anden Tvillingfødende er Udfaldet opført under Vending, ved hvilken Operation 2den Tvilling forløstes. ⁴⁾ Hos 5 Mødre, hvoraf 1 Tvillingfødende; for 2 andre Tvillingfødende er Udfaldet opført under Vending, ved hvilken Operation 2den Tvilling forløstes. ⁵⁾ En Tvillingfødsel.

Tabel XXV. (Forts.). Indikation.	Ialt udførte Opera- tioner.	Mødre			Børn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet Resultat.
E. Keisersnit.							
Bækkensneverhed	3	2	1	-	2	-	1
		3			3		
F. Perforation.							
Utilstrækkelige eller smertefulde							
Veer	3	3	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	31	28	3	-	-	-	-
Barselkrampe	3	2	1	-	-	-	-
Svulst i Livmoderen	1	1	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	1	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	5	5	-	-	-	-	-
Uopgivet Indikation	1	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	46	42	4	-	-	-	-
		46			-		
G. Kefalotripsi.							
Tverleie	¹⁾ 1	1	-	-	-	-	-
H. Exvisceration.							
Bækkensneverhed	1	1	-	-	-	-	-
Tverleie	10	10	-	-	-	-	-
Tilsammen	11	11	-	-	-	-	-
I. Abortus provocatus.							
Organisk Hjertesygdom	2	2	-	-	-	-	-
Tuberkulose	1	1	-	-	-	-	-
Nyresygdom	1	1	-	-	-	-	-
Faretruende Brækninger	1	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	5	5	-	-	-	-	-

¹⁾ Operationen foretoges paa 2den Tvilling; om 1ste Tvilling er intet anført.

Fødte og Døde.

Naissances et décès.

Tabel XXVI.	Fødte		Døde						
	levende.	død-fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	Paa Bar-sel-seng.	ved ulykkelige Hændelser.	Selv-mord.	Mord og Drab.
Riget	65262	1592	31153	4895	486	196	891	145	19
Amter:									
1. Kristiania	7374	188	3336	819	79	13	61	27	1
2. Akershus	3251	79	1440	205	30	5	37	8	2
3. Smaalenene	4383	97	1887	316	34	11	44	9	1
4. Buskerud	3346	80	1492	235	23	11	36	7	2
5. Jarlsberg og Larvik	2919	60	1389	181	24	7	26	13	2
6. Hedemarken	3762	95	1668	232	32	11	22	10	3
7. Kristians	3281	74	1422	166	24	6	24	4	-
8. Bratsberg	2729	92	1296	179	15	8	31	6	2
9. Nedenes	2170	35	1157	156	21	4	36	3	-
10. Lister og Mandal	2147	33	1226	139	8	5	37	5	1
11. Stavanger	3854	69	1865	309	25	9	45	9	-
12. Søndre Bergenhus	3744	87	1873	255	23	11	58	9	2
13. Bergen	2322	53	1036	233	16	2	17	2	-
14. Nordre Bergenhus	2271	77	1320	153	15	11	59	3	-
15. Romsdal	3813	85	1809	214	23	12	70	8	2
16. Søndre Trondhjem	3874	121	2078	290	29	15	55	6	-
17. Nordre —	2127	61	1134	118	18	9	21	7	-
18. Nordland	4648	102	2025	328	25	22	125	5	-
19. Tromsø	2172	61	1034	209	16	12	36	4	1
20. Finmarken	1075	43	666	158	6	12	51	-	-

Tabel XXII (Side 44* og 45*) viser Operationernes Art og Fordeling paa Overøvrighedsdistrikterne.

Tabel XXIII (Side 46*) viser Operationernes Udfald for Mødre og Børn.

Tabel XXIV (Side 47*) giver Oplysning om de 30 Tvillinger, der opgives forløste ved Kunsthjælp.

Tabel XXV (Side 48* o. flg.) giver en Oversigt over Udfaldet af de obstetriciske Operationer efter de forskellige Indikationer.

Antallet af **Fødte** og **Døde** i Riget og Amterne vil sees af ovenstaaende Tabel XXVI, der er et Uddrag af de fra det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Folkemængdens Bevægelse i Aaret.

Fordelingen af **Fødte** og **Døde** m. v. paa Rigets Bygder og Byer sees af Tabel XXVII (Side 52* og 53*).

Fødte og Døde i
Nombre des naissances et des décès

Tabel XXVII.	Bygderne.					
	Fødte		Døde			
	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.
Riget	44759	1076	21891	2944	309	153
Amter:						
1. Kristiania	-	-	-	-	-	-
2. Akershus	3158	78	1396	198	28	5
3. Smaalenene	2985	61	1306	203	24	10
4. Buskerud	2241	50	1057	157	13	7
5. Jarlsberg og Larvik	1811	43	875	102	12	6
6. Hedemarken	3543	88	1599	224	31	10
7. Kristians	3041	70	1334	148	23	5
8. Bratsberg	2002	68	959	129	13	4
9. Nedenes	1566	27	852	116	16	4
10. Lister og Mandal	1490	27	887	102	6	4
11. Stavanger	2305	35	1161	148	12	5
12. Søndre Bergenhus	3744	87	1873	255	23	11
13. Bergen	-	-	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	2243	77	1306	152	15	11
15. Romsdal	2984	62	1470	155	15	10
16. Søndre Trondhjem	2600	71	1460	159	17	9
17. Nordre Trondhjem	1957	57	1055	103	16	9
18. Nordland	4329	90	1887	286	25	21
19. Tromsø	1946	49	916	186	15	11
20. Finmarken	814	36	498	121	5	11

Antallet af levende Fødte udgjorde 65 262 og af Døde 31 153.

For det hele Rige bliver der saaledes et Overskud af 34 109 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 47,7.

I Bygderne udgjorde Antallet af levende Fødte 44 759 og af Døde 21 891, altsaa et Overskud af 22 868 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 48,9

I Byerne udgjorde Antallet af levende Fødte 20 503 og af Døde 9 262, hvorved der bliver et Overskud af 11 241 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 45,2.

Bygderne og Byerne.

dans la campagne et dans les villes.

			Byerne.								
			Fødte		Døde						
ved ulyk- kelige Hæn- delser.	Selv- mord.	Mord og Drab.	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hændel- ser.	Selv- mord.	Mord og Drab.
665	95	15	20503	516	9262	1951	177	43	226	50	4
-	-	-	7374	188	3336	819	79	13	61	27	1
36	8	2	93	1	44	7	2	-	1	-	-
32	5	1	1398	36	581	113	10	1	12	4	-
26	6	2	1105	30	435	78	10	4	10	1	-
18	8	1	1108	17	514	79	12	1	8	5	1
22	10	3	219	7	69	8	1	1	-	-	-
22	3	-	240	4	88	18	1	1	2	1	-
21	6	1	727	24	337	50	2	4	10	-	1
31	3	-	604	8	305	40	5	-	5	-	-
21	3	1	657	6	339	37	2	1	16	2	-
28	6	-	1549	34	704	161	13	4	17	3	-
58	9	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2322	53	1036	233	16	2	17	2	-
58	3	-	28	-	14	1	-	-	1	-	-
45	7	1	829	23	339	59	8	2	25	1	1
41	3	-	1274	50	618	131	12	6	14	3	-
18	7	-	170	4	79	15	2	-	3	-	-
122	4	-	319	12	138	42	-	1	3	1	-
32	4	1	226	12	118	23	1	1	4	-	-
34	-	-	261	7	168	37	1	1	17	-	-

I de af Lægerne indsendte Opgaver over Døde er **Dødsaaarsagen** opgivet for 26 965 eller 86,6 pCt. af samtlige indtrufne Dødsfald og for 25 942 eller 86,2 pCt. af de ved Sygdom fremkaldte Dødsfald (30 098).

For Bygderne er opgivet Dødsaaarsag for 18 150 Døde eller 82,9 pCt. af samtlige indtrufne Dødsfald og for 17 404 eller 82,4 pCt. af de ved Sygdom foranledigede Dødsfald (21 116).

For Byerne er opgivet Dødsaaarsag for 8 815 Døde eller 95,2 pCt. af samtlige indtrufne Dødsfald og for 8 538 eller 95,1 pCt. af de ved Sygdom foranledigede Dødsfald (8 982).

Procentforhold mellem de af Lægerne opgivne Dødsfald med kjendt
(Byer og Bygder) samt i
Décès totals par cause connue dans les

Amt.	Tabel XXVIII. Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.			ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.
I.	Riget	31153	26965	86,6	VIII.	Bratsberg Amt	1296	1080	83,3
	Byer	9262	8815	95,2		Byer	337	302	89,6
	Bygder	21891	18150	82,9		Bygder	959	778	81,1
	Kristiania	3336	3192	95,7		Kviteseid	87	80	92,0
	Akershus Amt	1440	1302	90,4		Kragerø	351	314	89,5
	Byer	44	34	77,3		Skien	428	374	87,4
	Bygder	1396	1268	90,8		Sauland	99	81	81,8
	Aker	548	561	102,4		Hollen	177	139	78,5
	Ullensaker	436	400	91,7		Laardal	104	63	60,6
	Holand	199	179	89,9		Tinn	50	29	58,0
II.	Follo	257	162	63,0	IX.	Nedenes Amt	1157	1092	94,4
	Smaalenenes Amt	1887	1806	95,7		Byer	305	304	99,7
	Byer	581	552	95,0		Bygder	852	788	92,5
	Bygder	1306	1254	96,0		Sætersdalen	83	84	101,2
	Sarpsborg	860	857	99,7		Vestre Nedenes	625	622	99,5
	Moss	300	279	93,0		Østre Nedenes	312	272	87,2
	Eidsberg	311	289	92,9		Aamli	73	61	83,6
	Hvaler	416	381	91,6		Evje	64	53	82,8
	Buskerud Amt	1492	1257	84,2	X.	Lister og Mand. Amt	1226	1049	85,6
	Byer	435	383	88,0		Byer	339	314	92,6
III.	Bygder	1057	874	82,7		Bygder	887	735	82,9
	Ringerike	201	186	92,5		Kr.sands Stadsfysik.	222	221	99,6
	Aal	80	73	91,3		Undal	172	155	90,1
	Rollag	57	51	89,5		Vanse	131	117	89,3
	Drammen Stadsfysik.	320	283	88,4		Lyngdal	134	116	86,6
	Sandsvær	194	158	81,4		Flekkefjord	195	157	80,5
	Modum	357	289	81,0		Oddernes	372	283	76,1
	Drammen Lægedistr.	196	152	77,6	XI.	Stavanger Amt	1865	1553	83,3
	Nes	87	65	74,7		Byer	704	682	96,9
	Jarlsb. og Larv. Amt	1389	1269	91,4		Bygder	1161	871	75,0
IV.	Byer	514	482	93,8		Stav. Stadsfysikat.	480	476	99,2
	Bygder	875	787	89,9		Karmoen	195	180	92,3
	Larvik	471	457	97,0		Egersund	190	170	89,5
	Tønsberg	664	594	89,5		Sandnes	240	207	86,3
	Hof	254	218	85,8		Finnø	145	113	78,0
	Hedemarkens Amt	1668	1482	88,8		Haugesund	232	173	74,6
	Byer	69	62	89,9		Sogndal	82	56	68,3
	Bygder	1599	1420	88,8		Stavanger	128	81	63,3
	Trysil	84	80	95,2		Sand	173	99	57,2
	Touset	154	143	92,9	XII.	Søndre Bergenh. Amt	1873	1519	81,1
V.	Hedemarken	574	527	91,8		Tysnes	133	128	96,2
	Søndre Østerdalen	275	239	87,0		Indre Søndhordland	124	113	91,1
	Solør og Odalen	449	387	86,2		SøndreMidthordland	184	167	90,8
	Rendalen	124	106	85,5		NordreMidthordland	283	257	90,8
	Kristians Amt	1422	1267	89,1		Indre Hardanger	139	120	86,3
	Byer	88	100	113,6		Ytre Søndhordland	166	140	84,3
	Bygder	1334	1167	87,5		Voss	150	120	80,0
	Faaberg	224	221	98,7		Alversund	125	95	76,0
	Toten	322	313	97,2		Ytre Hardanger	98	71	72,4
	Hadeland og Land	319	297	93,1		Lindaas	197	134	68,0
VI.	Lom	148	137	92,6		Osterøen	219	141	64,4
	Nordre Valdres	104	92	88,5	XIII.	Sveen og Vikebygd Herreder	55	33	60,0
	Lesje	68	51	75,0					
	Ringebu	117	78	66,7					
	Søndre Valdres	120	78	65,0					

1) Sveen og Vikebygd Herreder hører til Haugesund Lægedistrikt.

Aarsag og de ialt indtrufne Dødsfald inden Riget og Amterne
de enkelte Lægedistrikter.

départements et dans les districts civils médicaux.

Amt.	Tabel XXVIII (Forts.). Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.			ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.
XIII.	Bergen.....	1036	1030	99,4		Inderøen	159	148	93,1
XIV.	Nordre Bergenh. Amt	1320	1074	81,4		Fosnes	58	49	84,5
	By	14	12	85,7		Levanger	193	161	83,4
	Bygder	1306	1062	81,3		Frosten	115	73	63,5
	Indviken	106	114	107,5		Stjørdalen	138	82	59,4
	Vik	85	82	96,5		Kolvereid	58	26	44,8
	Gløppen	93	87	93,5	XVIII.	Nordlands Amt....	2025	1600	79,0
	Nordfjordeidet	70	65	92,9		Byer	138	131	95,0
	Lyster	74	67	90,5		Bygder	1887	1469	77,7
	Lærdal	81	73	90,1		Ranen	182	187	102,7
	Kirkebø	75	66	88,0		Bodø	127	123	96,9
	Kinn	160	135	84,4		Brønnø	173	163	94,2
	Indre Søndfjord	111	87	78,4		Østlofoten	74	69	93,2
	Ytre Nordfjord	162	114	70,4		Ofoten	185	156	84,3
	Gulen	120	83	69,2		Vefsen	107	90	84,1
	Sogndal	60	40	66,7		Lødingen	75	62	82,7
	Ytre Søndfjord	123	61	49,6		Lurø	115	95	82,6
XV.	Romsdals Amt	1809	1519	84,0		Skjerstad	149	121	81,2
	Byer	339	314	92,6		Steigen	57	43	75,4
	Bygder	1470	1205	82,0		Hadsel	112	80	71,4
	Indre Søndmør	96	95	99,0		Sortland	111	74	66,7
	Sundalen	88	82	93,2		Gildeskaal	59	39	66,1
	Ørskog	100	93	93,0		Folden	57	37	65,0
	Søndre Nordmør	351	321	91,5		Hammerø	50	32	64,0
	Surendalen	106	97	91,5		Buksnes	118	74	62,7
	Østre Søndmør	70	64	91,4		Alstahaug	213	125	58,7
	Nordre —	289	261	90,3		Flakstad	61	19	31,1
	Ytre Romsdal	254	205	80,7	XIX.	Tromsø Amt.....	1034	762	73,7
	Indre —	140	102	72,9		By	118	114	96,6
	Nordre Nordmør	153	105	68,6		Bygder	916	648	70,7
	Vestre Søndmør	162	94	58,0		Tranø	74	77	104,1
XVI.	Søndre Trondhj. Amt	2078	1773	85,3		Lyngen	114	99	86,8
	By	618	592	95,8		Tromsø	190	163	85,8
	Bygder	1460	1181	80,9		Maalselven	67	57	85,1
	Røros	88	114	129,5		Ibbestad	74	62	83,8
	Indre Fosen	86	85	98,8		Trondenes	154	115	74,7
	Trondhj. Stadsfysik.	618	592	95,8		Karlso	54	40	74,1
	Orkedalen	260	234	90,0		Balsfjorden	81	51	63,0
	Hitteren	136	121	89,0		Skjervø	109	50	45,9
	Hevne	68	59	86,8		• Lenviken	88	37	42,0
	Nordre Fosen	80	59	73,8		Berg	29	11	38,0
	Ytre —	143	104	72,7	XX.	Finmarkens Amt..	666	387	58,1
	Selbu	65	42	64,6		Byer	168	133	79,2
	Guldalen	288	185	64,2		Bygder	498	254	51,0
	Opdal	90	55	61,1		Vardø	83	78	94,0
	Strinden	224	123	55,0		Vadsø	82	68	83,0
XVII.	Nordre Trondhj. Amt	1134	950	83,8		Alten	91	60	66,0
	Byer	79	82	103,8		Sydvaranger	44	28	63,6
	Bygder	1055	88	82,3		Maaso	57	34	59,6
	Stenkjær	153	158	103,3		Hammerfest	129	66	51,2
	Namsos	102	101	99,0		Kistrand	54	26	48,1
	Grong	114	110	96,5		Tanen	32	10	31,3
	Vikten	44	42	95,6		Loppen	45	11	24,4
						Lebesby	49	8	16,3

De hyppigste af Lægerne opgivne Dødsaaarsager ved Sygdom.
Causes de décès (morts par accidents non compris), classées par ordre de fréquence.

Dødsaaarsag.	Sum.	Deraf i		Procentforhold af samtlige opgivne Dødsfald.		
		Byer.	Bygder.	Riget.	Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	4249	1402	2847	16,4	16,4	16,4
Alderdomssvaghed	3803	570	3233	14,7	6,7	18,6
Kræft (Cancer og Sarkom)	2064	649	1415	8,0	7,6	8,1
Lungebetændelse	1479	481	998	5,7	5,6	5,7
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	1455	625	830	5,6	7,3	4,8
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne	1376	496	880	5,3	5,8	5,0
Organisk Hjertesygdom	1294	452	842	5,0	5,3	4,8
Hjerneslag	1162	395	767	4,5	4,6	4,4
Medfødt Svaghed	979	403	576	3,8	4,7	3,3
Kronisk Bronkit og Bronkiektasi	749	203	546	2,9	2,4	3,1
Bright's Nyresygdom	624	207	417	2,4	2,4	2,4
Akut Diarré (Kolerine)	486	278	208	1,9	3,3	1,2
Kighoste	461	217	244	1,8	2,5	1,4
Kramper hos Smaa børn	411	193	218	1,6	2,3	1,3
Hjertelammelse	387	128	259	1,5	1,5	1,5
Mave-Tarmkatarr	377	99	278	1,4	1,2	1,6
Mæslinger	287	219	68	1,1	2,6	0,4
Suppurativ Hjernebetændelse	253	104	149	1,0	1,2	0,9
Difteri (Croup)	242	85	157	0,9	1,0	0,9
Cystit, Cystopyelonefrit	220	66	154	0,8	0,8	0,9
Diffus Peritonit	219	64	155	0,8	0,7	0,9
Andre Hjernesygdomme	176	71	105	0,7	0,8	0,6
Tarmslyng	175	35	140	0,7	0,4	0,8
Andre Nyre- og Urinveissygdomme	163	35	128	0,6	0,4	0,7
Rakit	151	76	75	0,6	0,9	0,4
Arteriosklerose	151	67	84	0,6	0,8	0,5
Sukkersyge	145	58	87	0,6	0,7	0,5
Pyæmi, Septhæmi	141	53	88	0,5	0,6	0,5
Sindssygdom	123	34	89	0,5	0,4	0,5
Barselfeber	109	31	78	0,4	0,4	0,4
Skarlagensfeber	106	28	78	0,4	0,3	0,4
Andre Dødsaaarsager ved Sygdom	1925	714	1211	7,5	8,4	6,9
Samtlige opgivne Dødsaaars. ved Sygd.	25942	8538	17404			

De af Lægerne opgivne Dødsaaarsager i Procentforhold til samtlige indtrufne Dødsfald i Riget og i de enkelte Lægedistrikter sees af Tabel XXVIII (Side 54* og 55*).

De hyppigste af Lægerne opgivne Dødsaaarsager ved Sygdom sees af ovenstaaende Tabel XXIX.

Vakcinerede.
Vaccination.

Tabel XXX.		Middeltal af levende Født i Treaaret 1900—1902.	Antal Vaccine- rede i 1902.	Forhold i pCt.
Riget		66175	56472	85,3
Amter:				
1. Kristiania		7853	4558	58,9
2. Akershus		3302	3335	101,0
3. Smaalenene		4328	3862	89,2
4. Buskerud		3336	3066	91,9
5. Jarlsberg og Larvik		2842	2753	96,9
6. Hedemarken		3727	3335	89,5
7. Kristians		3335	4867	145,9
8. Bratsberg		2740	2595	94,7
9. Nedenes		2079	1945	93,5
10. Lister og Mandal		2108	1545	73,3
11. Stavanger		3897	2630	67,5
12. Søndre Bergenhus		3706	2966	80,0
13. Bergen		2693	1388	51,5
14. Nordre Bergenhus		2282	2089	91,5
15. Romsdal		3758	3534	94,0
16. Søndre Trondhjem		3901	3423	87,7
17. Nordre —		2186	2213	101,2
18. Nordland		4659	3587	77,0
19. Tromsø		2333	1733	74,3
20. Finmarken		1110	1047	94,3

De opgivne **Dødsårsager** er sammenstillede i Tabellerne XXXVI—XXXIX; i Tabel XXXVI findes opført de kjendte Dødsårsager i Riget og Amterne, i Tabel XXXVII Kjø- og Aldersopgaver for de i Riget Døde med kjendt Dødsårsag, i Tabel XXXVIII Dødsårsager i Byerne og i Tabel XXXIX Kjø- og Alder for de i Byerne Døde.

De **Vakcineredes** Antal udgjorde ifølge Embedslægerens Indberetninger 56 472 eller 85,3 pCt. af Middeltallet af levende Født i Treaaret 1900—1902. I 1901 var Antallet 51 147 eller 77,2 pCt. af Middeltallet af levende Født i Treaaret 1899—1901.

Tabel XXX (Side 57*) viser Antallet af Vakcinerede i Amterne og Forholdet til Middeltallet af levende Født i Treaaret 1900—1902 for hvert Amt.

Ved Statens Vaccineinstitut i Kristiania indpodedes 26 Kalve, af hvilke 3 maatte kasseres paa Grund af abortivt Anslag, sandsynlig væsentlig fremkaldt paa Grund af Diarré. Af de anvendte 23 Kalve høstede i det Hele 297,10 Gram Vaccine. Ialt udsendtes 15 963 Rør i 1 933 Forsendelser, indeholdende

Oversigt over de udførte

Liste des actes

Tabel XXXI. Overøvrighedsdistrikter.	Legale Obduktioner		Syns- forretninger over Lig og Lig- rester.	Under- søgelser af Levende i Anledning af tilføiet Legems- skade.
	af Nyfødte.	af Andre.		
Riget	34	58	24	20
Amter:				
1. Kristiania	7	7	-	1
2. Akershus	5	6	-	-
3. Smaalenene	-	4	1	-
4. Buskerud	2	2	1	-
5. Jarlsberg og Larvik	2	4	-	-
6. Hedemarken	2	2	1	1
7. Kristians	2	-	1	1
8. Bratsberg	1	3	4	-
9. Nedenes	-	2	2	2
10. Lister og Mandal	1	6	3	-
11. Stavanger	2	4	2	3
12. Søndre Bergenhus	-	5	1	1
13. Bergen	4	4	-	-
14. Nordre Bergenhus	-	-	1	-
15. Romsdal	3	4	1	-
16. Søndre Trondhjem	-	1	4	-
17. Nordre —	-	-	1	1
18. Nordland	1	2	-	-
19. Tromsø	1	-	-	-
20. Finmarken	1	2	1	10

Vaccine beregnet tilstrækkelig til Indpodning at 79 547 Personer. Beretning om Resultatet indløb for 52 103 Vaccinationer, hvoraf 2 563 Revakcinationer. Anslagsprocenten for kjendte 1ste Gang Vaccinerede var gennemsnitlig 93,9 pCt., for Revakcinerede 47,8 pCt.

Ovenstaaende Tabel XXXI giver Oplysning om Antallet af udførte **retsmedicinske Forretninger** for 1902 efter Opgaver fra den retsmedicinske Kommission.

Sygehuse. Statsanstalter: Rigshospitalet i Kristiania, der tillige er klinisk Undervisningsanstalt, 2 Stiftelser for Spedalske (i Bergen og ved

retsmedicinske Forretninger.

médicaux forenses.

Undersøgelser af Kvinder til Afgjørelse af Spørgsmaal om		Under-søgelser af Børn til Afgjørelse af Spørgsmaal om forøvet Utugt.	Under-søgelser af Helbredstilstand.	Andre retsmedicinske Erklæringer.	Til-sammen almindelige retsmedicinske Erklæringer.	Retspsykiatriske Erklæringer.	Retskemiske Erklæringer.	Samlet Antal Erklæringer.
sted-fundet Samlede.	Svangerskab eller Fødsel.							
-	6	15	41	20	218	85	6	309
-	1	-	-	3	19	18	5	42
-	-	-	-	-	11	3	-	14
-	-	-	-	1	6	7	-	13
-	-	1	4	3	13	4	-	17
-	-	-	-	-	6	3	-	9
-	-	-	1	-	7	3	-	10
-	1	-	6	3	14	7	-	21
-	-	1	1	3	13	2	-	15
-	-	2	-	2	10	5	-	15
-	1	1	1	1	14	2	-	16
-	-	3	1	1	16	7	-	23
-	-	-	-	1	8	2	-	10
-	-	-	-	-	8	-	-	8
-	-	1	-	-	2	1	-	3
-	-	-	12	-	20	2	-	22
-	-	2	4	1	12	5	-	17
-	1	-	1	-	4	-	-	4
-	1	3	2	1	10	5	-	15
-	-	1	2	-	4	4	1	9
-	1	-	6	-	21	5	-	26

Trondhjem), 1 Sanatorium for Tuberkulose ved Molde, 3 militære Sygehuse (Garnisonssygehuset i Kristiania, Karl Johansværns Sygehus i Horten og det militære Sygehus i Fredrikstad). Under Statens Bestyrelse hører endvidere Vaarsildafgiftsfondets Sygehus i Haugesund og i Florø. Staten yder Bidrag til Kysthospitalerne for skrofuløse Børn, ved Fredriksværn og i Hageviken ved Bergen. Af Amtssygehuse findes et eller flere i de fleste Amter, i det Hele 29; i Tromsø Stift tilhører disse vedkommende Amters Medicinalfond, og flere af dem er kun i Virksomhed i Fisketiden. I de fleste Byer og i enkelte Landdistrikter findes kommunale Sygehuse, tildels i Forening med Epidemilazareter. Af andre Sygehuse kan endvidere nævnes Diakonisseanstaltens og Diakonhjemmets

Sygehuse samt Vor Frue Hospital (katholsk) i eller ved Kristiania, flere private Kliniker i Kristiania, Bergen og andre Byer samt flere af den katolske Mission oprettede mindre Sygehuse. Ved Rigets Strafanstalter er indrettet særegne Sygeafdelinger, og ved forskellige Fattighuse, Fabriker, Bergværker og lign. findes større eller mindre Sygelokaler.

Der var 2 **Fødselsstiftelser** i Virksomhed, 1 i Kristiania og 1 i Bergen, begge forbundne med Jordmoderskoler. Til Fødselsstiftelsen i Kristiania er desuden knyttet en liden Afdeling for Kvinde- og en for Barnesygdomme.

Antallet af **Sindssygeasyler** var 13, nemlig 4 Statsasyler, 2 til milde Stiftelser knyttede Asyler, 3 kommunale og 3 private Asyler, samt Kriminalasylet i Trondhjem.

Strafanstalterne. Rigets Strafarbejdsanstalter var: Bodsfængslet, Cellefængsel for Mandsfanger i Kristiania, Akershus Strafanstalt, Fællesanstalt for Mandsfanger i Kristiania, Trondhjems Strafanstalt, Fællesanstalt for Mandsfanger i Trondhjem, samt Strafanstalten for Kvinder, Fællesanstalt for kvindelige Fanger i Kristiania.

Sundhedstilstanden i disse var meget god.

Af Sindssygdom er opført 10 Tilfælde, deraf 3 i Bodsfængslet, 4 i Akershus Strafanstalt, 1 i Trondhjems Strafanstalt, samt 2 i Strafanstalten for Kvinder.

Paa Akershus Strafanstalt døde 2 Fanger, en, 34 Aar gammel, af Lungetuberkulose, og en, 25 Aar gammel, af Skrofulose. I Trondhjems Strafanstalt døde en, 33 Aar gammel, af organisk Hjertesygdom.

Som Sygdomme, der antages at være forårsagede ved Fængselslivet, er ved Bodsfængslet opført 3 Tilfælde af Psykose, og ved Strafanstalten for Kvinder 3 Tilfælde af Anæmi.

Forøvrigt henvises til Beretning om Rigets Landsfængsler for Aaret 1ste April 1901 til 31te Marts 1902.

Riget er delt i 158 **Lægedistrikter**, hvoraf 6 Stadsfysikater. Desuden var i Finmarken ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt.

Medicinalpersonalet. 41 Læger udgik i Aarets Løb fra Universitetet. Ifølge Lægefortegnelsen for 1902 og dennes Tillæg var Antallet af autoriserede Læger ved Aarets Udgang 1 158, hvoraf 24 kvindelige. Efter Fradrag af 153 i Udlandet bosatte, eller hvis Opholdssted var ukjendt, var 593 eller 59,0 pCt. bosatte i Byerne og 412 eller 41,0 pCt. bosatte i Landdistrikterne. Ialt var 1 102 bosatte i Norge og 56 i Udlandet (deraf 3 i forskellige Lande i Europa, 2 i Asien, 5 i Afrika, 1 i Australien, 45 i Amerika).

Af de her i Landet bosatte Læger var ifølge Lægefortegnelsen 1 Livmedikus, 15 Professorer, 2 Prosektorer, den ene tillige Sekretær ved det medicinske Fakultet, 1 Amanuensis ved Universitetet, 1 Medicinaldirektør, 1 Kontorchef og 3 Sekretærer i Medicinaldirektoratet, 1 Direktør for det civile Veterinærvæsen, 6 Stadsfysici, 149 Distriktslæger¹⁾, 2 Berglæger (deraf 1 tillige Distriktslæge), 4 var Direktører og 3 Reservelæger ved Statens Sindssygeasyler, 2 Direktører for Tuberkulose-sanatorier, 1 Læge ved Kriminalasylet (tillige Bestyrer af et kommunalt Sindssygeasyl), 10 Læger ved kommunale eller private Asyler. Ved Rigshospitalet var ansat 1 Direktør, 9 Overlæger, 5 Reservelæger og 9 Assistenten ved enkelte Hospitalsafdelinger; det patologisk-anatomiske Institut og Røntgeninstitutet, 1 var Overlæge for den spedalske Sygdom og 2 Læger ved Stiftelser for Spe-

¹⁾ Ved Fortegnelsens Udgivelse var en Del Distriktslægeembeder ubesatte.

dalske. Ved Fødselsstiftelserne var ansat 2 Overlæger (deraf 1 Professor) og 2 Reservelæger. Ved Strafanstalterne var 3 Læger ansatte, 45 opføres som Læger ved Amtssygehuse, kommunale eller andre Sygehuse (deriblandt flere Distriktslæger), 1 som Direktør for Kristiania Bys Sygehus, 2 som Sundhedsinspektører, 2 som Politilæger, 24 som By- eller Kommunalæger i Byerne, 10 som Læger ved Bad eller Sanatorier.

I Armeens Sanitet: 1 Generalmajor, 1 Oberst, 1 Oberstløjtnant, 6 Majorer, 41 Kapteiner, 15 faste Premierløjtnanter.

I Marinens Sanitet: 1 Kommandørkaptein, 6 Kapteiner, 5 faste Premierløjtnanter.

764 Læger opføres uden nogen fast Ansættelse, og 1 havde civilt Embede udenfor Lægestanden ¹⁾.

Antallet af **Apothek** i Virksomhed var 138, hvoraf 36 med reelt, 102 med personligt Privilegium, deraf 1 givet Rigshospitalet som saadant. 6 Apothek havde Filial, der er medregnede blandt de med personligt Privilegium.

Apothekenes Fordeling paa Lægedistrikterne sees af Tabel I. Tabel XXXII (Side 62* o. flg.) giver en Oversigt over det ved Landets Apothek fungerende Personale, forsaavidt derom haves Oplysning.

I 1902 underkastede 26 sig Apothekerexamen.

Af **Tandlæger** var der ifølge Fortegnelsen over autoriserede Læger, Tandlæger og Dyr læger i Norge i 1902 265. For 227 er deres Bopæl i Lægedistrikterne kjendt, se Tabel I.

Af **Jordmødre** udexamineredes 61, deraf ved Jordmoderskolen i Kristiania 44, ved Jordmoderskolen i Bergen 17. Jordmødrenes Antal var efter Embedslægernes Opgaver 1214, hvis Fordeling paa Amter og Lægedistrikter sees af Tabel I.

Hjælpevaccinatorernes Antal var efter Distriktslægernes Opgaver 722, hvis Fordeling paa Amter og Lægedistrikter sees af Tabel I.

Følgende Kommuner beholdt i 1902 kongelig Approbation paa **Sundhedsforskrifter** eller Tillæg til og Forandringer i saadanne:

Hvaler Herred (Smaalenenes Amt) Hamar Kjøbstad (Hedemarkens Amt), Storelvedalen Herred (Hedemarkens Amt), Ullensvang Herred (Søndre Bergenhus Amt), Steigen Herred (Nordlands Amt), Øksnes Herred (Nordlands Amt), Maalselven Herred (Tromsø Amt) 23de Juli. Bergens By, Tvedestrand Ladested (Nedenes Amt) 25de Oktober. Raade Herred (Smaalenenes Amt), Rakkestad Herred (Smaalenenes Amt), Vaaler Herred (Smaalenenes Amt), Tønset Herred (Hedemarkens Amt), Svelviken Ladested (Jarlsberg og Larvik Amt), Østre Moland Herred (Nedenes Amt), Herred Herred (Lister og Mandal Amt), Vaagan Herred (Nordlands Amt), Bardo Herred (Tromsø Amt), Nordreisen Herred (Tromsø Amt) 12te November. Fjelberg Herred (Søndre Bergenhus Amt), Lierne Herred (Nordre Trondhjems Amt), Kolvereid Herred (Nordre Trondhjems Amt) 22de November. Øvrebo Herred (Lister og Mandal Amt), Vennesla Herred (Lister og Mandal Amt) 6te December. Tolgen Herred (Hedemarkens Amt), Randøsun Herred (Lister og Mandal Amt), Hægeland Herred (Lister og Mandal Amt) 13de December. Eidsvold Herred (Akershus Amt) 20de December. Saude Herred (Bratsberg Amt), Farsund Ladested (Lister og Mandal Amt), Skjervø Herred (Tromsø Amt) 29de December.

¹⁾ Ovenfor er flesteds samme Læge opført under forskellige Stillinger.

Apothek og Personale.
Des pharmacies et de leur personnel.

	Tabel XXXII. Amt.	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farma- ceutisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothe- kerexamen.	Discipel.
I.	Kristiania: ¹⁾							
	Elefanten	1	-	1	-	3	-	-
	Svanen	1	-	-	1	6	-	1
	Løven	-	1	1	-	4	-	-
	Rigshospitalets Apothek	-	²⁾ 1	1	-	6	-	2
	Hjorten	-	1	-	1	3	-	1
	Nordstjernen	-	1	1	-	4	-	-
	Falken	-	1	-	1	1	1	-
	Hygiea	-	1	1	-	5	1	1
	Oslo Apothek	-	1	1	1	1	1	-
	Grünerløkkens Apothek	-	1	1	-	3	1	-
	Orion	-	1	1	-	3	1	-
	Idun	-	1	1	-	2	-	-
	Jernb.torvets Apothek	-	1	1	-	2	2	-
	Kronen	-	1	1	-	4	-	-
	Uranienborg Apothek	-	1	1	-	2	-	2
	Hebe	-	1	1	-	2	1	-
	Bien	-	1	1	-	2	1	2
	Det røde Kors	-	1	1	-	2	-	2
	Flora	-	1	1	-	1	1	-
	St. Hans Haugens Apoth.	-	1	1	-	2	-	-
	Bjørnen	-	1	1	-	2	1	2
	Apoth. ved Vestbanen	-	1	1	-	2	-	-
II.	Akérshus Amt:							
	Sandviken	-	1	1	-	2	-	-
	Lillestrøm	-	1	1	1	1	-	-
	Eidsvold	-	1	1	-	1	-	2
	Drøbak	1	-	1	-	1	-	-
III.	Smaalenenes Amt:							
	Moss:							
	Elefanten	1	-	1	-	2	-	-
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	-
	Fredriksstad:							
	Vestsidens Apothek	1	-	-	1	1	1	-
	Svanen	-	1	-	1	-	1	-
	Hjorten	-	1	1	-	2	-	2
	Filial i Græsvik	-	1	-	1	-	-	-
	Selbak	-	1	1	-	1	-	-
	Sarpsborg:							
	Sarpsborgs Apothek	-	1	-	1	-	1	-
	Løveapotheket	-	1	1	-	2	1	-
	Mysen	-	1	1	-	-	1	1
	Fredrikshald:							
	Svanen	-	1	1	-	1	1	2
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	1
	Filial i Tistedalen	-	1	-	1	-	-	-

¹⁾ Ved flere Apothek i Kristiania har enkelte Farmacenter kun halv Plads.
²⁾ Ifølge kgl. Resolution af 4de December 1856 har Rigshospitalet som saadant Ret til at drive et Apothek.

Apothek og Personale.

	Tabel XXXII (Forts.). Amt.	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farma- centisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothe- kerexamen.	Discipel.
IV.	Buskerud Amt:							
	Drammen:							
	Bragerne	1	-	1	-	3	-	1
	Strømsø	-	1	-	1	1	1	-
	Ørnen	-	1	1	-	1	-	1
	Hønefoss	1	-	1	-	2	-	-
	Hongsund i Øvre Eker	-	1	1	-	1	-	1
	Filial i Vikesund	-	1	-	1	1	-	-
	Kongsberg	1	-	1	-	1	-	1
	Hallingdals Apothek	-	1	1	-	-	-	1
V.	Jarlsberg og Larvik Amt:							
	Horten		1	1	1	1	1	-
	Tønsberg:							
	Løven	1	-	-	1	1	-	1
	Svanen	-	1	1	-	2	-	2
	Svelviken	-	1	1	-	-	-	1
	Holmestrand	1	-	1	-	1	-	1
	Sandefjord:							
	Sandefjord Apothek	-	1	1	-	1	-	1
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	-	1
	Larvik: Ørnen	1	-	1	-	2	-	1
	Svanen	-	1	1	-	1	1	1
	Filial i Fredriksværn	-	1	-	1	-	-	1
VI.	Hedemarkens Amt:							
	Kongsvinger	1	-	1	-	1	-	1
	Hamar: Svanen	-	1	1	-	1	-	1
	Løven	-	1	1	-	1	1	1
	Ringsaker	-	1	1	-	1	-	-
	Elverum	-	1	1	1	1	1	-
	Rena	-	1	1	-	1	-	-
	Tønset	-	1	1	-	-	1	3
VII.	Kristians Amt:							
	Brandbu	-	1	1	-	1	-	-
	Valdres Apothek	-	1	1	-	1	-	1
	Totens Apothek	-	1	-	1	-	1	-
	Gjøvik	-	1	1	-	2	-	-
	Lillehammer	1	-	1	-	1	1	1
VIII.	Bratsberg Amt:							
	Skien:							
	Svanen	1	-	1	-	1	1	-
	Skien nye Apothek	-	1	1	-	2	-	1
	Porsgrund	1	-	1	-	1	-	2
	Brevik	1	-	1	-	-	1	1
	Langesund	-	1	1	-	-	-	1
	Kragerø	1	-	1	-	1	-	2
	Ulefoss	-	1	1	-	-	1	1
	Kviteseid	-	1	1	-	-	1	1
	Notodden	-	1	1	-	1	-	1

Apothek og Personale.

	Tabel XXXII (Forts.). Amt.	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farma- ceutisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothe- kerexamen.	Discipel.
IX.	Nedenes Amt:							
	Østerrisør	1	.	1	.	1	.	1
	Tvedestrand	.	1	.	1	.	1	1
	Arendal:							
	Løven	1	.	1	1	2	.	2
	Svanen	.	1	1	.	2	.	2
	Grimstad	1	.	1	.	2	.	1
	Lillesand	.	1	1	.	2	.	.
X.	Lister og Mandal Amt:							
	Kristiansand:							
	Løven	1	.	1	.	2	.	.
	Elefanten	1	.	.	1	1	.	1
	Svanen	.	1	1	.	1	.	.
	Mandal	1	.	1	.	1	.	1
	Farsund	.	1	1	.	.	1	1
	Flekkefjord	1	.	1	.	.	1	1
XI.	Stavanger Amt:							
	Egersund	.	1	1	.	.	1	1
	Sandnes	.	1	1	.	1	.	1
	Stavanger:							
	Hygiea	1	.	1	.	2	.	2
	Hjorten	.	1	1	.	2	.	1
	Svanen	.	1	.	1	2	.	2
	Kopervik	.	1	1	.	.	1	3
	Haugesund:							
	Løven	.	1	1	.	1	1	.
	Havfruen	.	1	1	.	2	.	.
XII.	Søndre Bergenhus Amt:							
	Vossevangen		1	1	.	2	.	1
XIII.	Bergen:							
	Løven	1	.	1	.	2	1	.
	Svanen	1	.	1	.	7	.	.
	Elefanten	.	1	.	1	3	.	.
	Hjorten	.	1	1	1	2	.	.
	Nordstjernen	.	1	.	1	2	1	.
	Ørnen	.	1	1	.	3	.	.
	Hygiea	.	1	1	.	1	.	2
XIV.	Nordre Bergenhus Amt:							
	Lærdalsøren	.	1	.	1	.	.	1
	Flørø	.	1	.	1	.	1	1

Apothek og Personale.

	Tabel XXXII (Forts.). Amt.	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farna- ceutisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothe- kerexamen.	Discipel.
XV.	Romsdals Amt:							
	Volden.....	-	1	1	-		1	
	Aalesund:							
	Nordstjernen.....	-	1	1	-	1	-	2
	Svanen.....	1	-	1	-	2	-	2
	Molde.....	1	-	1	-	1	-	1
	Kristiansund:							
	Løven.....	1	-	1	-	-	2	3
	Filial paa Nordlandet	-	1	-	1	-	-	-
	Svanen.....	-	1	1	-	1	2	1
XVI.	Søndre Trondhjems Amt:							
	Trondhjem:							
	Løven.....	1	-	-	1	3	-	2
	Svanen.....	1	-	1	1	3	-	1
	Hjorten.....	-	1	-	1	1	1	2
	Ørnen.....	-	1	1	-	2	-	1
	St. Olaf.....	-	1	1	-	3	-	1
	Røros.....	1	-	-	1	1	-	1
	Orkedalsøren.....	-	1	1	-	1	-	1
XVII.	Nordre Trondhjems Amt:							
	Stjørdalen.....	-	1	1	-	1	-	-
	Levanger.....	1	-	1	-	1	-	2
	Steinkjær.....	1	-	1	-	1	-	2
	Namsos.....	-	1	1	-	1	-	1
XVIII.	Nordlands Amt:							
	Mosjøen.....	-	1	1	-	1	-	1
	Brønnø.....	-	1	1	-	-	1	1
	Bødø.....	1	-	-	1	2	1	-
	Kabelvaag.....	-	1	1	-	1	-	2
	Stokmarknes.....	-	1	1	-	1	-	1
	Narvik.....	-	1	1	-	1	1	-
XIX.	Tromsø Amt:							
	Harstad.....	-	1	1		2	-	
	Tromsø:							
	Renen.....	-	1	1	-	2	-	-
	Svanen.....	-	1	1	-	2	-	2
XX.	Finmarkens Amt:							
	Hammerfest.....	-	1	1	-	1	-	1
	Vardø.....	-	1	1	-	1	-	1
	Vadsø.....	-	1	1	-	-	-	1
	Tilsammen	36	102	113	32	200	47	113

Syfilis paa Syge- La syphilis dans

Tabel XXXIII.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets Hudsygeafdeling	50	15	35	131	41	90	181	56	125	129	40	89
Fødselstiftelsens gynækol. Afdeling	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
— Børneafdeling	-	-	-	3	-	3	3	-	3	-	-	-
Kristiania Bys Sygehus	-	-	-	-	-	-	215	-	-	-	-	-
Kristiania Garnisons —	1	1	-	3	3	-	4	4	-	4	4	-
Smaalenenes Amts —	3	2	1	6	3	3	9	5	4	4	3	1
Moss Bys —	-	-	-	2	-	2	2	-	2	2	-	2
Drammen Bys —	¹⁾ 5	1	4	19	7	12	24	8	16	14	5	9
Karl Johansværens —	²⁾ -	-	-	10	10	-	10	10	-	8	8	-
Jarlsberg og Larvik Amts —	1	-	1	20	8	12	21	8	13	18	8	10
Hedemarkens —	³⁾ 14	7	7	9	5	4	23	12	11	22	11	11
Furnes Sygehjem	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Kristians Amts Sygehus	-	-	-	3	2	1	3	2	1	2	2	-
Bratsberg —	-	-	-	7	1	6	7	1	6	7	1	6
Tvedestrand Bys —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Arendal Bys —	⁴⁾ 1	1	-	5	3	2	6	4	2	6	4	2
Lister og Mandal Amts —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1
Kristiansand Bys —	1	-	1	5	4	1	6	4	2	4	3	1
Mandal Bys —	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Stavanger Amts —	1	1	-	6	3	3	7	4	3	5	4	1
— Bys —	6	1	5	19	10	9	25	11	14	21	11	10
Bergen —	⁵⁾ 9	3	6	61	24	37	70	27	43	46	19	27
Romsdals Amts —	4	3	1	9	2	7	13	5	8	9	4	5
Aalesund Bys —	⁶⁾ 2	-	2	2	-	2	4	-	4	-	-	-
Trondhjem —	⁷⁾ 5	-	5	40	16	24	45	16	29	37	14	23
Indherreds —	2	1	1	8	7	1	10	8	2	10	8	2
Namdalens —	1	-	1	8	-	8	9	-	9	7	-	7
Nordlands Amts Sygehus i Alstahaug	1	1	-	24	10	14	25	11	14	21	10	11
— — — Bodø	⁸⁾ 5	-	5	24	10	14	29	10	19	25	9	16
— — — Buksnes	2	1	1	10	6	4	12	7	5	10	5	5
— — — Stokmarknes	-	-	-	8	4	4	8	4	4	7	3	4
Sulitjelma Sygehus	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Tromsø Amts Sygehus i Tromsø	2	-	2	8	4	4	10	4	6	5	2	3
Finmarkens — i Hammerfest	1	1	-	12	12	-	13	13	-	6	6	-
— — — Vardø	3	1	2	13	10	3	16	11	5	14	10	4
— — — Vadso	-	-	-	2	2	-	2	2	-	1	1	-
Tilsammen	⁹⁾ 121	41	80	482	209	273	818	250	353	445	195	250
Fiskesygehus i Stene	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
Sum	121	41	80	483	210	273	819	251	353	446	196	250

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 6, 1 Mand, 5 Kvinder. ²⁾ Ifølge forrige Aars-
⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 1 Kvinde. ⁵⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 7,
Aarsliste tilbageiggende 4 Kvinder. ⁸⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 6 Kvinder

husene i 1902.

les hôpitaux.

Udgaaede						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Sygdomsform for indkomne Tilfælde.				Antallet af For- pleinings- dage.	Middeltal af For- pleinings- dage for hver Udskreven.
i Bedring.			uhelbredede.									primær.	kon- stitutio- nel.	heredi- tær.	uop- givet.		
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
25	9	16	-	-	-	5	3	2	22	4	18	13	108	10	-	14966	94,1
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	100	25,0
1	1	-	-	-	-	-	-	-	4	1	3	-	5	1	-	662	132,4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	195	97,5
-	-	-	-	-	-	1	-	1	9	3	6	2	15	2	-	1620	108,0
-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	1	9	-	-	319	35,4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	20	-	-	981	54,5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	9	-	-	1600	72,7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	3	-	-	276	138,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	657	94,0
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-	197	33,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	281	281,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	5	-	-	237	59,2
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	45	45,0
1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	5	1	-	329	47,0
1	-	1	-	-	-	1	-	1	2	-	2	-	16	3	-	1662	72,3
4	-	4	1	1	-	1	1	-	18	6	12	2	57	2	-	4120	80,8
1	-	1	-	-	-	-	-	-	3	1	2	-	8	1	-	579	57,9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
2	-	2	1	-	1	-	-	-	5	2	3	-	38	2	-	2402	60,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	498	49,8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	8	-	-	781	111,5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	3	1	23	-	-	1761	83,9
1	-	1	-	-	-	-	-	-	3	1	2	-	24	-	-	876	33,7
1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	10	-	-	328	29,8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	6	-	-	586	83,7
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	41	41,0
-	-	-	-	-	-	1	-	1	4	2	2	-	8	-	-	-	-
4	4	-	-	-	-	-	-	-	3	3	-	4	8	-	-	442	44,2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	13	-	-	1052	75,2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	21	21,0
47	17	30	4	2	2	10	4	6	93	32	61	29	426	25	2	37614	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	24	24,0
47	17	30	4	4	2	10	4	6	93	32	61	29	427	25	2	37638	-

liste tilbageliggende 1 Mand. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 11, 7 Mænd, 4 Kvinder.
³⁾ Mænd, 4 Kvinder. ⁶⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 1 Kvinde. ⁷⁾ Ifølge forrige
⁶⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 142, 54 Mænd, 88 Kvinder.

Tabel over Tilfælde af Sindssyg-

Mouvement des Aliénés

Tabel XXXIV.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets Afdelinger.....	-	-	-	8	3	5	8	3	5	1	1	-
Kristiania Bys Sygehus..... ¹⁾	-	-	-	-	-	-	36	-	-	-	-	-
Diakonisseanstaltens Sygehus.....	2	-	2	5	-	5	7	-	7	3	-	3
Kristiania Garnisons —	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
Smaalenenes Amts —	-	-	-	7	6	1	7	6	1	1	1	-
Fredrikshald Bys —	2	1	1	14	7	7	16	8	8	4	2	2
Drammen — —	2	2	-	15	6	9	17	8	9	4	1	3
Jarlsberg og Larvik Amts Sygehus	-	-	-	6	6	-	6	6	-	-	-	-
Kristians Amts Sygehus..... ²⁾	31	13	18	41	28	13	72	41	31	4	-	4
Bratsberg — —	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Østerriser Bys —	⁴⁾ 1	1	-	2	-	2	3	1	2	-	-	-
Tvedestrand — —	-	-	-	3	1	2	3	1	2	-	-	-
Grimstad — —	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-
Lister og Mandal Amts Sygehus ...	-	-	-	7	4	3	7	4	3	1	1	-
Kristiansand Bys Sygehus.....	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Mandal — —	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Stavanger Amts —	1	1	-	5	2	3	6	3	3	1	-	1
Stavanger Bys —	-	-	-	31	18	13	31	18	13	1	1	-
Bergen — —	⁶⁾ -	-	-	9	5	4	9	5	4	2	1	1
Trondhjem — —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Indherreds Sygehus..... ⁶⁾	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Namdalens —	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
Nordlands Amts Sygehus i Alstahaug	-	-	-	2	1	1	2	1	1	1	1	-
— — — — Bodø	1	1	-	5	-	5	6	1	5	2	1	1
— — — — Buksnes..	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1
Tromsø — — — Tromsø ..	-	-	-	4	1	3	4	1	3	-	-	-
Finnmarkens — — — Hammer-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
fest..... ⁷⁾	-	-	-	15	12	3	15	12	3	1	1	-
Tilsammen ⁸⁾	40	19	21	189	105	84	265	124	105	29	13	16
Fiskesygehuset i Tanen	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Sum	40	19	21	190	106	84	266	125	105	29	13	16

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 1 Kvinde. ²⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 2, 1 Mand, 1 Kvinde. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 1 Mand. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 47, 22 Mænd, 25 Kvinder.

dom, behandlede paa Sygehus.
dans les hôpitaux.

Udgaaede						Døde.			Tilbageiggende ved Aarets Slutning.			Sygdomsform hos de Indkomne:									
i Bedring.			uhelbredede.									Melancholia.	Mania.	Amentia.	Dementia.	Paranoia.	Insania.	Epilepsia.	Hypochondria.	Idiotismus.	Uopgivet.
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.										
1	-	1	6	2	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	-	2	1	1
-	-	-	3	-	3	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
1	1	-	4	3	1	-	-	-	1	1	-	2	1	1	3	-	-	-	-	-	-
5	3	2	5	2	3	1	-	1	1	1	-	4	6	4	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	11	6	5	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15
-	-	-	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-
32	23	9	15	9	6	2	2	-	19	7	12	7	6	-	5	2	11	8	-	1 ³⁾	1
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
2	2	-	3	1	2	-	-	-	1	-	1	2	2	-	-	-	-	-	3	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
3	2	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	1	-	-
2	1	1	28	16	12	-	-	-	-	-	-	5	1	-	2	-	23	-	-	-	-
2	2	-	5	2	3	-	-	-	-	-	-	2	-	7	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	1	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	1	1	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3
1	1	-	13	10	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-
51	35	16	117	63	54	5	3	2	27	10	17	28	21	8	19	3	69	8	7	4	22
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
51	35	16	118	64	54	5	3	2	27	10	17	28	21	8	20	3	69	8	7	4	22

liggende 32, 12 Mænd, 20 Kvinder. ³⁾ Syphilis cerebialis. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageforrige Aarsliste tilbageiggende 2 Mænd. ⁵⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 1 Mand.

Antal af de paa Syge-

Mouvement des malades

Tabel XXXV.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets medicinske Afdelinger	105	49	56	845	398	447	950	447	503	289	127	162
— chirurgiske —	102	61	41	961	577	384	1063	638	425	596	350	246
— Hudsyge-Afdeling.....	74	22	52	308	127	181	382	149	233	247	95	152
— Øien- —	23	11	12	341	235	106	364	246	118	283	198	85
— Afd. for Øre, Strube, Næse-og Svælgsygdomme	22	12	10	160	83	77	182	95	87	109	55	54
— Børneafdeling	34	18	16	182	93	89	216	111	105	98	50	48
— Nerveafdeling.....	22	12	10	106	61	45	128	73	55	26	16	10
Rigshospitalets Afdelinger tilsammen	¹⁾ 382	185	197	2903	1574	1329	3285	1759	1526	1648	891	757
Fødselsstiftelsens gynækologiske Afd.	²⁾ 5	-	5	123	-	123	128	-	128	120	-	120
— Børne- —	-	-	-	21	8	13	21	8	13	18	8	10
Kristiania Bys Sygehus Afdeling I	144	62	82	1171	569	602	1315	631	684	1144	548	596
— — — — A	91	52	39	676	392	284	767	444	323	464	276	188
— — — — B	58	1	57	639	36	603	697	37	660	288	16	272
— — — — C	73	73	-	474	474	-	547	547	-	162	162	-
— — — — D	68	51	17	188	139	49	256	190	66	98	66	32
— — — — paa Grønland	35	-	35	58	-	58	93	-	93	4	-	4
— — — — Bellevue	45	21	24	120	64	56	165	85	80	9	3	6
— — — — ved Trond-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — — — hjemsvæien..	31	-	31	78	-	78	109	-	109	7	-	7
— — — — paa Blegøen	21	10	11	51	25	26	72	35	37	17	6	11
— — — — Sorgenfri	47	47	-	352	352	-	399	399	-	220	220	-
— — — — Børneafdeling	34	6	28	281	107	174	315	113	202	150	47	103
Kristiania Bys Sygehus ialt	³⁾ 647	323	324	4088	2158	1930	4735	2481	2254	2563	1344	1219
Diakonisseanstaltens Sygehus	⁴⁾ 65	14	51	532	159	373	597	173	424	270	104	166
Kristiania Garnisons —	15	15	-	173	173	-	188	188	-	159	159	-
Akers kommunale —	⁵⁾ 25	13	12	93	43	50	118	56	62	34	18	16
Smaaløenes Amds —	⁶⁾ 17	9	8	121	67	54	138	76	62	71	42	29
Moss Bys —	8	5	3	55	30	25	63	35	28	36	20	16
Fredrikshald Bys —	16	7	9	154	96	58	170	103	67	87	57	30
Drammen —	47	22	25	381	183	198	428	205	223	294	144	150
Karl Johansvæms —	7	7	-	140	138	2	147	145	2	103	103	-
Jarlsberg og Larvik Amds —	24	12	12	224	132	92	248	144	104	136	67	69
Hedemarkens — —	⁷⁾ 26	13	13	69	29	40	95	42	53	51	21	30
Hamar Bys —	⁸⁾ 8	4	4	48	28	20	56	32	24	39	22	17
Ringsaker kommunale —	8	4	4	34	14	20	42	18	24	21	10	11
Furnes «Sygehjem»	16	8	8	12	5	7	28	13	15	5	2	3
Kristians Amds Sygehus	⁹⁾ 52	24	28	142	85	57	194	109	85	39	20	19
Bratsberg — —	22	12	10	151	91	60	173	103	70	81	45	36
Østerrisor Bys —	7	3	4	14	8	6	21	11	10	4	2	2
Tvedestrand — —	-	-	-	12	4	8	12	4	8	5	2	3
Arendal — —	¹⁰⁾ 11	4	7	49	25	24	60	29	31	36	17	19
Grimstad — —	3	-	3	49	22	27	52	22	30	31	12	19
Lister og Mandal Amds —	¹¹⁾ 6	3	3	62	36	26	68	39	29	36	22	14
Kristiansand Bys —	15	5	10	140	92	48	155	97	58	96	62	34

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 381, 185 Mænd, 196 Kvinder. ²⁾ Ifølge forrige forrige Aarsliste tilbageiggende 59, 12 Mænd, 47 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbage- 7 Kvinder. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 23, 13 Mænd, 10 Kvinder. ⁵⁾ Ifølge forrige 29 Kvinder. ⁶⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 8, 4 Mænd, 4 Kvinder. ⁷⁾ Ifølge forrige

husene behandlede Syge.

dans les hôpitaux.

Udgaaede						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige Ud- gaaede.	Dagligt Middel- belæg.	Antal Forplei- ningsdage for hver Ud- skreven.	Udgift til Medicin for hver Syg i Døgnet. Øre.	Antallet af Forplei- nings- dage.
i Bedring.		uhelbredede.														
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.					
273	126	147	108	62	46	164	81	83	116	51	65	19,7	110,1	48,2	20,3	40201
205	135	70	80	45	35	81	53	28	101	55	46	8,4	106,6	40,4	9,2	38923
72	28	44	2	1	1	10	6	4	51	19	32	3,0	67,6	74,6	15,4	24688
27	17	10	34	16	18	1	1	-	19	14	5	2,9	23,7	25,7	5,4	8679
22	10	12	9	6	3	15	11	4	27	13	14	9,7	24,2	57,0	9,6	8825
38	16	22	16	7	9	30	21	9	34	17	17	16,5	43,0	66,2	13,3	12042
34	21	13	37	20	17	4	2	2	27	14	13	3,9	22,6	81,9	21,5	8273
671	353	318	286	157	129	305	175	130	375	183	192	10,5	388,3	48,7	14,2	141631
1	-	1	-	-	-	1	-	1	6	-	6	-	-	-	-	3355
3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	397
-	-	-	-	-	-	58	36	22	113	47	66	4,8	103	31,3	-	37535
102	63	39	57	26	31	50	25	25	94	54	40	7,4	93	50,5	-	33984
169	7	162	96	2	94	87	2	85	57	10	47	13,6	70	39,7	-	25404
169	169	-	39	39	-	105	105	-	72	72	-	22,1	69	52,7	-	25063
39	25	14	3	3	-	56	46	10	60	50	10	28,6	61	114,0	-	22341
15	-	15	16	-	16	24	-	24	34	-	34	40,7	36	220,1	-	12983
28	20	8	16	11	5	70	31	39	42	20	22	57,0	42	123,9	-	15242
18	-	18	18	-	18	35	-	35	31	-	31	44,9	30	141,5	-	11014
23	12	11	10	5	5	-	-	-	22	12	10	-	28	205,5	-	10274
133	133	-	18	18	-	2	2	-	26	26	-	0,5	33	32,4	-	12087
66	26	40	37	14	23	62	26	36	-	-	-	19,7	37	43,2	-	13620
762	455	307	310	118	192	549	273	276	551	291	260	13,1	601,5	52,5	-	219547
144	33	111	59	11	48	63	20	43	61	5	56	11,8	68,1	46,4	13,7	24868
4	4	-	1	1	-	5	5	-	19	19	-	2,9	14,2	30,7	14,0	5191
13	8	5	14	5	9	39	14	25	18	11	7	39,4	-	-	-	-
17	9	8	8	5	3	17	9	8	25	11	14	15,1	18,2	59,0	-	6662
13	6	7	1	1	-	6	3	3	7	5	2	11,3	7,9	54,2	19,9	2872
29	15	14	13	9	4	22	9	13	19	13	6	14,6	21,4	51,9	17,8	7835
23	5	18	34	15	19	33	20	13	44	21	23	8,6	44,7	42,5	4,3	16302
24	24	-	5	4	1	2	1	1	13	13	-	2,5	9,2	35,1	24,6	3365
34	24	10	41	31	10	22	17	5	15	5	10	9,4	21,8	34,1	15,4	7957
11	3	8	4	3	1	14	7	7	15	8	7	17,5	19,0	86,9	17,5	6952
7	3	4	1	1	-	3	2	1	6	4	2	6,0	7,7	56,6	19,7	2830
11	4	7	2	-	2	4	1	3	4	3	1	10,6	8,3	79,3	-	3014
1	-	1	-	-	-	5	1	4	17	10	7	45,0	17,2	115,0	7,4	6302
65	40	25	23	14	9	28	18	10	39	17	22	18,0	47,0	110,5	4,4	17130
24	17	7	16	9	7	24	16	8	28	16	12	16,6	26,0	65,3	15,0	9468
5	4	1	1	1	-	5	2	3	6	2	4	33,3	6,7	162,3	12,0	2435
2	1	1	4	1	3	1	-	1	-	-	-	8,3	-	-	-	-
2	2	-	4	2	2	8	4	4	10	4	6	16,0	9,4	60,9	27,1	3048
5	2	3	3	1	2	9	5	4	4	2	2	18,7	4,9	37,3	-	1792
8	4	4	5	2	3	8	5	3	11	6	5	14,0	12,6	80,5	20,4	4591
15	5	10	3	1	2	23	13	10	18	16	2	16,8	15,0	40,2	16,6	5506

Aarsliste tilbageliggende 6 Kvinder. ³⁾ Afdeling I har tidligere ikke været medregnet. ⁴⁾ Ifølge liggende 20, 9 Mænd, 11 Kvinder. ⁵⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 16, 9 Mænd, Aarsliste tilbageliggende 3 Mænd. ⁶⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 51, 22 Mænd, Aarsliste tilbageliggende 7, 4 Mænd, 3 Kvinder.

Antal af de paa Syge-

Tabel XXXV (Forts.).				Til- bageliggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
				Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Mandal Bys Sygehus	1)	6	3	3	103	50	53	109	53	56	58	26	32		
Stavanger Amts —		22	11	11	94	45	49	116	56	60	53	29	24		
— Bys —		81	42	39	717	333	384	798	375	423	519	245	274		
Bergens (kom) Sygehus medicinske Af- deling		40	18	22	531	287	244	571	305	266	269	118	151		
— — — — — chirurgiske Af- deling		53	24	29	605	287	318	658	311	347	469	219	250		
— — — — — Afdeling paa Lungegaarden		72	37	35	507	250	257	579	287	292	302	148	154		
Bergen Bys Sygehus tilsammen	2)	165	79	86	1643	824	819	1808	903	905	1040	485	555		
Romsdals Amts Sygehus		16	6	10	134	67	67	150	73	77	80	33	47		
Aalesunds kommunale —	3)	-	-	-	5	1	4	5	1	4	5	1	4		
Trondhjem Bys —	4)	86	41	45	929	494	435	1015	535	480	549	287	262		
Indherreds —		38	26	12	322	186	136	360	212	148	274	155	119		
Namdalens —	5)	18	10	8	215	107	108	233	117	116	148	73	75		
Nordlands Amts Sygehus i Alstahaug		4	1	3	151	73	78	155	74	81	102	46	56		
— — — — — Bodø	6)	26	14	12	303	176	127	329	190	139	205	118	87		
— — — — — Buksnes		24	14	10	253	143	110	277	157	120	211	123	88		
— — — — — Stokmark- nes	7)	15	5	10	84	53	31	99	58	41	53	28	25		
Sulitjelma —		3	3	-	71	56	15	74	59	15	58	44	14		
Tromsø — — — — — Tromsø ..	8)	46	19	27	400	226	174	446	245	201	289	160	129		
Karlsø — — —		-	-	-	13	5	8	13	5	8	8	2	6		
Finmarkens Amts Sygehus i Hammer- fest	9)	25	20	5	316	271	45	341	291	50	212	188	24		
— — — — — Vardø		11	5	6	259	197	62	270	202	68	211	168	43		
— — — — — Vadsø		13	10	3	68	48	20	81	58	23	47	31	16		
Tilsammen	10)	2031	1001	1030	15870	8555	7315	17901	9556	8345	10105	5436	4669		
Fiskesygehus i Stene	-	-	-	-	56	54	2	56	54	2	49	48	1		
— — — — — Kabelvaag	-	-	-	-	88	85	3	88	85	3	69	66	3		
— — — — — Skjervø	-	-	-	-	19	12	7	19	12	7	11	8	3		
— — — — — Gamvik (Tanen)	-	-	-	-	20	18	2	20	18	2	14	13	1		
Tilsammen	-	-	-	-	183	169	14	183	169	14	143	135	8		
Sum		2031	1001	1030	16053	8724	7329	18084	9725	8359	10248	5571	4677		

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 4, 3 Mænd, 1 Kvinde. ²⁾ Ifølge forrige Aars-
 1 Mand, 3 Kvinder. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 88, 42 Mænd, 46 Kvinder.
 tilbageliggende 26, 13 Mænd, 13 Kvinder. ⁷⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 15, 8 Mænd,
 rige Aarsliste tilbageliggende 26, 20 Mænd, 6 Kvinder. ¹⁰⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende

husene behandlede Syge.

Udgaaede						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige Ud- gaaede.	Dagligt Middel- belæg.	Antal Forplei- ningsdage for hver Ud- skreven.	Udgift til Medicin for hver Syg i Døgn. Øre.	Antallet af Forplei- nings- dage.
i Bedring.			uhelbredede.													
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.					
31	15	16	11	7	4	1	-	1	8	5	3	0,9	5,7	20,8	-	2096
23	13	10	15	9	6	14	1	13	11	4	7	13,3	18,6	64,8	18,4	6800
98	45	53	48	25	23	59	28	31	74	32	42	8,1	82,0	41,3	10,6	29938
138	85	53	59	39	20	53	33	20	52	30	22	10,2	51,6	36,3	13,0	18847
70	35	35	42	22	20	29	13	16	48	22	26	4,7	59,6	35,6	7,5	21699
59	33	26	27	13	14	77	39	38	114	54	60	16,6	88,1	69,2	7,3	32160
267	153	114	128	74	54	159	85	74	214	106	108	10,0	199,2	45,7	-	72706
26	15	11	15	11	4	16	8	8	13	6	7	11,6	15,5	41,2	18,4	5645
183	107	76	65	34	31	106	49	57	112	58	54	11,7	103,3	41,7	-	37690
32	21	11	8	6	2	14	11	3	32	19	13	4,3	45,2	50,3	9,7	16491
34	18	16	13	7	6	17	12	5	21	7	14	8,0	30,6	52,6	9,9	11151
14	5	9	9	7	2	15	7	8	15	9	6	10,7	19,0	49,4	4,3	6912
73	44	29	21	9	12	11	8	3	19	11	8	3,5	25,4	30,0	27,1	9262
14	10	4	12	4	8	18	11	7	22	9	13	7,1	27,0	38,7	28,0	9875
17	13	4	1	-	1	16	12	4	12	5	7	18,4	19,5	81,8	-	7115
3	3	-	3	2	1	3	3	-	7	7	-	4,5	5,6	30,6	-	2053
38	19	19	26	14	12	25	15	10	68	37	31	6,6	-	-	-	-
3	2	1	1	-	1	1	1	-	-	-	-	7,7	0,3	10,6	20,0	138
51	40	11	17	13	4	29	23	6	32	27	5	9,4	26,8	31,7	30,5	9783
12	7	5	2	2	-	29	19	10	16	6	10	11,4	22,6	32,5	19,7	8261
16	13	3	3	2	1	6	6	-	9	6	3	8,3	11,0	56,0	14,1	4034
2829	1564	1265	1236	618	618	1735	919	816	1996	1019	977	10,9	2035,6	46,7	-	743000
5	4	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2,5	17,3	30,8	907
14	14	-	3	3	-	2	2	-	-	-	-	2,3	4,3	17,8	-	1561
6	2	4	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	1,1	21,7	-	417
5	4	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30	24	6	7	7	-	2	2	-	1	1	-	1,1	7,9	15,8	-	2885
2859	1588	1271	1243	625	618	1737	921	816	1997	1020	977	10,8	2043,5	46,3	-	745885

liste tilbageliggende 165, 80 Mænd, 85 Kvinder. ^{a)} Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 4, ^{b)} Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 18, 10 Mænd, 8 Kvinder. ^{c)} Ifølge forrige Aarsliste 7 Kvinder. ^{d)} Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 42, 17 Mænd, 25 Kvinder. ^{e)} Ifølge for-
1888, 943 Mænd, 945 Kvinder,

Kjendte Døds- Causes de décès par

Tabel XXXVI.		Kristiania.		Akershus Amt.		Smaalønes Amt.		Buskerud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hedemarkens Amt.		Kristians Amt.	
Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.															
I. Akute.															
Exantematisk Tyfus	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	102	4	3	3	1	1	-	1	1	4	-	3	1	-	-
Epid. Cerebrospinalmeningit. . .	20	-	-	-	-	-	-	-	-	3	6	-	-	-	-
Skarlagensfeber	106	6	2	2	3	7	3	2	7	11	7	8	4	6	3
Mæslinger	287	76	87	-	-	3	2	7	2	-	1	-	-	-	-
Difteri (Croup)	242	13	9	5	3	22	24	6	3	6	4	7	7	1	4
Kighoste	461	45	56	4	4	13	13	9	12	3	5	5	8	2	10
Influenza	65	-	1	1	-	3	2	-	5	3	1	1	-	-	1
Gigtfeber	97	5	5	5	2	2	4	6	4	2	1	3	1	2	3
Koldfeber	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Erysipel-as, Phlegmone	90	10	5	5	4	1	-	-	4	2	1	-	1	1	1
Pyæmi og Septhæmi	141	12	16	1	-	3	2	2	-	3	1	4	3	4	5
Akut Diarré (Kolerine)	486	55	61	11	9	13	14	15	11	7	7	18	13	8	7
Dysenteri	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Tetanus, Trismus	13	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Aktinomykose	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Beri-Beri	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Furunkulose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkoppper	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Weils Sygdom	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II. Kroniske.															
Tuberkulose (uden opgivet Sæde)	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Lungerne	4249	218	242	99	116	130	122	98	115	91	111	96	124	62	67
b. Tarmkanalen	132	9	10	3	1	5	5	6	2	5	3	4	5	2	6
c. Ben og Led	145	8	10	6	4	3	3	2	3	4	3	2	5	7	4
d. Urin- og Kjønsorganer ...	42	2	1	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	3	2
e. Lymfekjertler (Skrofulose)	67	2	4	-	2	1	2	2	4	1	4	1	-	2	1
f. Andre Organer	69	4	5	2	3	1	4	2	1	1	1	2	4	-	1
g. Tuberkuløs Meningit	853	62	40	23	17	24	29	17	13	11	15	31	25	9	19
h. Miliærtuberkulose	66	2	9	-	2	-	3	-	-	1	-	1	1	1	2
Spedalskhed	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	66	3	13	2	2	1	2	3	-	2	1	1	-	1	-
Kræft:															
1. Carcinom (uden opgiv. Sæde)	66	-	2	-	1	1	2	2	1	9	1	2	9	-	-
a. Mave	1175	47	40	40	29	31	36	34	29	31	30	48	40	41	19
b. Leveren	130	8	7	7	4	7	6	4	2	4	5	7	4	4	6
c. Brystkjertelen	87	-	10	-	3	-	7	-	3	-	3	-	3	-	9
d. Kjønsorganerne	124	-	27	-	3	1	11	-	8	1	1	-	2	-	6
e. Andre Organer	370	26	22	13	9	16	14	9	10	22	8	10	7	11	6

¹⁾ 1 opgivet som død af Phlegmone.

Kjendte Døds-

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus Amt.		Smaalenenes Amt.		Buskerud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hedemarkens Amt.		Kristians Amt.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
2. Sarkom (uden opgiv. Sæde)	5	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
a. Bensystemet	37	1	-	-	-	2	-	1	2	-	-	3	-	1	2
b. Andre Steder	70	8	4	2	2	2	2	3	2	2	-	5	1	2	1
Skjørbug	5	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Sukkersyge	145	13	12	6	2	9	3	6	3	3	6	3	2	7	3
Perniciøs Anæmi	64	5	10	1	4	-	-	-	2	3	1	2	1	1	1
Leukæmi, Pseudoleukæmi	18	2	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	2	-	-
Rakit	151	31	15	3	1	5	4	5	5	5	1	5	4	5	2
Kronisk Alkoholisme	10	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Medfødt Svaghed	979	107	68	19	20	48	30	30	15	26	18	34	30	24	26
Alderdomssvaghed	3803	36	81	84	75	89	107	69	81	86	80	121	138	105	159
Anæmi	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis et Rheum. chron.	23	2	11	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Diabetes incipidus	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Hæmofili	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Basedowi	5	-	1	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-
Purpura	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— hæmorrhagica	4	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte Organer.															
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>															
Apoplexi og Hjerneemboli	1162	52	53	27	32	40	56	26	33	31	38	27	42	31	30
Suppurativ Meningit	253	16	21	4	1	11	9	6	6	4	2	-	7	2	1
Epilepsi	69	1	3	3	2	1	3	-	4	1	1	3	1	1	1
Kramper hos Smaabørn	411	36	19	11	9	29	19	14	6	16	7	15	7	5	2
Sindssygdomme	123	7	10	6	8	2	3	4	2	1	6	5	1	2	2
Andre Hjernesygdomme	176	12	6	6	3	7	5	12	4	4	2	3	6	4	2
Rygmarvssygdomme	103	8	7	3	1	7	1	2	2	3	4	2	4	6	3
Andre Sygdomme i Centralnervesystemet	10	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>															
Endo- og Perikardit	48	4	5	3	3	2	1	-	-	-	-	1	2	1	2
Klappefeil og andre organiske Hjertesygdomme	1294	72	105	33	33	35	50	30	45	43	40	33	41	25	41
Hjertelammelse	387	16	20	9	13	17	24	17	9	13	19	13	13	12	10
Arteriosklerose	151	10	6	2	7	15	5	5	6	4	-	7	3	2	2
Aneurysma	12	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1
Emboli, Thrombose, Flebit	3	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, Ascites	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Myokardit	8	4	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Andre Sygd. i Cirkulationsorg.	4	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>															
Bronkit, akut	904	80	72	28	23	38	39	24	20	28	18	21	21	19	16
— , kronisk og Bronkiektasi	749	31	52	30	23	34	33	18	20	28	20	21	23	25	26
Pneumoni, kataralsk	546	43	41	11	8	29	25	17	11	12	13	9	13	20	20
— , croupøs	1479	114	95	45	42	53	59	35	29	22	32	39	39	32	28

aarsager.

Bratsberg Amt.		Nedenes Amt.		Lister og Mandal Amt.		Stavanger Amt.		Søndre Bergenhus Amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.			Tromsø Amt.		Finnmarkens Amt.	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
-	-	-	-	3	2	4	3	-	-	1	1	-	3	2	-	1	3	-	1	-	-	-	-	-		
1	2	-	-	-	1	2	3	-	-	2	2	-	2	2	1	3	2	2	2	3	2	-	-	-		
10	3	5	3	2	1	4	3	2	2	2	1	2	1	7	5	8	-	3	-	-	1	-	-	-		
1	2	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	7	3	3	3	2	2	-	-	-	-	-		
1	1	2	3	-	-	-	-	4	3	5	1	1	3	7	5	2	2	1	1	2	-	-	-	-		
-	-	-	-	1	1	1	-	3	2	1	-	-	1	1	-	2	-	6	3	-	6	-	-	1		
10	11	30	15	9	11	25	22	40	25	26	12	14	10	30	23	22	24	20	8	31	24	14	11	9		
46	57	66	85	64	105	75	123	146	169	15	35	104	157	136	166	134	189	80	107	118	182	60	45	13		
1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-		
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-		
1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
20	26	30	26	27	17	31	39	30	31	23	26	15	22	39	27	25	39	11	21	41	27	19	10	14		
8	5	5	3	4	5	8	10	10	7	4	9	3	5	2	4	16	7	4	7	10	8	8	5	4		
7	2	1	1	2	2	4	5	3	2	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	3	3	3	1	2		
6	3	9	13	7	3	16	4	19	8	17	22	5	3	12	12	14	10	4	2	11	7	4	2	1		
1	5	3	4	3	5	4	3	3	1	1	1	1	4	2	3	5	2	2	2	4	2	1	1	2		
5	5	5	7	5	1	4	3	1	2	10	6	4	3	7	4	8	4	2	3	2	1	4	2	2		
3	5	3	4	3	1	3	-	4	-	-	-	2	-	2	2	2	2	4	3	4	1	2	1	1		
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
3	1	-	2	-	1	1	-	1	1	5	2	3	-	-	-	2	-	-	-	-	1	1	-	-		
31	32	34	30	25	41	36	49	28	25	23	30	16	27	26	29	33	41	16	26	21	22	7	10	5		
6	2	9	4	11	6	10	8	11	11	6	5	1	3	17	16	11	7	1	8	12	5	5	2	3		
4	4	3	1	1	3	2	1	1	1	7	6	1	-	5	8	2	8	8	3	3	-	1	2	-		
-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-		
-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
18	18	19	13	20	9	31	24	16	7	20	18	13	10	14	16	31	28	8	11	32	27	17	16	15		
21	17	9	19	16	13	15	17	9	29	11	7	9	16	19	9	25	19	11	15	15	24	5	8	1		
9	11	13	12	7	8	18	17	17	13	11	10	8	8	10	7	10	11	5	12	19	17	9	5	4		
29	29	26	35	29	34	36	26	66	62	29	24	50	24	32	27	48	43	27	24	34	35	16	16	8		

aarsager.

[illegible]

Kjendte Døds-

Tabel XXXVI (Forts.).		Kristiania.		Akershus Amt.		Smaalønes Amt.		Buskerud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hedemarkens Amt.		Kristians Amt.	
Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
C. Barselsygdomme.															
Barselseber	109	-	11	-	5	-	9	-	7	-	4	-	5	-	3
Barselkrampe	28	-	4	-	2	-	-	-	3	-	2	-	1	-	-
Emboli og Thrombose	14	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-
Blødning	28	-	-	-	1	-	-	-	3	-	2	-	2	-	4
Livmoderbristning	5	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-
Dystoki	11	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Abort	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fosforforgiftning	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Graviditas extrauterina	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hyperemesis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Organisk Hjertesygdom	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Puerperalmani	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt Dødsaaarsag	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.															
Cyanose (medfødt)	8	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse (Spina bifida)	23	8	2	2	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Andre Dannelsesfeil	16	3	1	1	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-
E. Andre Aarsager.															
Asphyxi	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Emfysem (universelt, paa Grund af Saar i Svælget)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lymphoma mollis colli	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Navleblødning	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neuromer, multiple	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otitis	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	30	3	12	-	2	-	2	-	1	2	-	-	-	-	-
— — thoracis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	25942	1520	1585	656	605	862	880	604	621	643	587	700	755	584	650
F. Unaturlig Død.															
Akut Alkoholforgiftning	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Forgiftninger	32	2	2	2	-	-	3	-	-	3	2	-	-	-	-
Drukning	488	13	-	10	3	24	6	12	3	10	1	4	1	5	1
Forfrysning	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Forbrænding	72	1	2	4	6	3	3	1	4	-	1	-	-	4	6
Andre Ulykkestilfælde	275	29	14	8	1	15	2	9	1	11	-	10	2	10	1
Drab og Mord	17	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1	-	1	-	1
Selv mord	123	20	2	5	1	6	1	1	-	10	-	5	3	5	-
Sum	26965	1586	1606	686	616	910	896	628	629	677	592	719	763	608	659

ved kjendte Dødsaaarsager.

par sexe et âge.

Fordeling paa Alder (par âge).

15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Over 100 Aar.		Alder er opgivet for	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	-	2	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2
10	7	17	12	12	7	10	1	3	3	4	2	-	1	-	-	-	-	-	-	65	36
-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	9
-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	59	47
1	1	1	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	152	135
4	2	-	3	-	3	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	122	120
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	213	248
-	1	-	2	-	1	2	6	4	7	3	9	8	11	2	4	-	-	-	-	22	43
4	5	6	7	6	6	4	3	4	5	2	4	7	5	-	2	-	-	-	-	46	50
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
1	1	-	3	4	4	2	3	3	1	8	8	9	7	1	3	1	1	-	-	46	44
9	5	8	8	5	7	11	9	4	8	6	12	9	4	4	-	-	-	-	-	74	66
2	-	-	1	1	1	2	2	5	4	2	9	15	9	7	11	-	1	-	-	263	223
-	1	-	1	-	-	1	1	2	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	13	9
1	-	1	1	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	4
-	-	1	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
228	297	680	609	325	468	220	313	150	204	119	118	49	50	5	5	1	-	-	-	1945	2300
9	9	9	15	4	10	3	11	3	3	1	5	1	-	-	-	-	-	-	-	54	78
16	14	20	14	6	6	4	4	4	5	7	4	2	3	-	-	-	-	-	-	78	67
2	1	7	5	4	2	6	3	6	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	27	15
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	4	2	3	-	1	2	1	-	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	29	38
5	7	4	8	2	2	3	3	1	8	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-	25	44
39	31	22	19	13	7	5	3	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	442	410
4	6	5	8	3	1	-	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	40
1	-	2	-	3	3	5	3	-	4	1	3	3	2	-	-	1	-	-	-	15	16
-	-	2	-	1	1	5	2	1	3	1	5	1	1	-	-	-	-	-	-	28	38
-	-	-	-	1	2	4	3	5	9	12	7	4	14	2	2	-	1	-	-	28	38
-	-	1	2	15	9	65	53	143	116	221	165	164	137	39	42	1	-	-	-	650	524
-	-	-	-	1	2	8	6	16	13	20	19	26	15	-	4	-	-	-	-	71	59
-	-	-	-	-	6	-	23	-	14	-	16	-	17	-	11	-	-	-	-	-	87
-	-	-	2	1	8	-	24	-	34	2	27	3	16	-	6	-	1	-	-	6	118
-	-	2	-	9	3	10	20	37	35	65	33	58	51	22	21	3	1	-	-	206	164

Kjøn- og Aldersopgaver

Tabel XXXVII (Forts.). Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- årsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Døds- årsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindkj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
2. Sarkom (uden opgivet Sæde)	5	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	37	0,1	24	13	-	-	-	-	-	1	-	-	-
b. Andre Steder	70	0,3	38	32	-	1	-	3	2	-	2	1	2
Skjørbug	5	-	3	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyge	145	0,6	95	50	-	-	-	2	2	4	2	4	3
Perniciøs Anæmi	64	0,2	28	36	-	-	-	1	1	3	-	-	1
Leukæmi og Pseudoleuk.	18	-	12	6	-	1	-	-	1	2	1	-	-
Rakit	151	0,6	94	57	-	53	31	38	21	2	4	1	-
Kronisk Alkoholisme	10	-	8	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed	979	3,8	568	411	-	550	400	17	10	-	-	-	1
Alderdomssvaghed	3803	14,7	1647	2156	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi	5	-	2	3	-	1	2	1	-	-	-	-	1
Arthritis et Rheumatismus chron.	23	0,1	5	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes insipidus	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Hæmofili	2	-	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Morbus Basedowi	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Purpura	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
— hæmorrhagica	4	-	2	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-
B. Sygdomme i de enkelte Organer.													
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>													
Apoplexi og Hjerneemboli	1162	4,5	559	603	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Suppurativ Meningit.	253	1,0	129	124	-	32	15	22	26	21	21	14	8
Epilepsi	69	0,3	35	34	-	-	-	1	2	3	-	3	-
Kramper hos Smaabørn	411	1,6	251	160	-	216	143	34	15	1	2	-	-
Sindssygdomme	123	0,5	54	69	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Andre Hjernesygdomme	176	0,7	105	71	-	4	3	7	5	2	2	2	4
Rygmarvssygdomme	103	0,4	63	40	-	-	3	1	2	1	-	3	-
Andre Sygdomme i Central- nervesystemet	10	-	2	8	-	-	-	-	-	-	-	-	1
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>													
Endo- og Perikardit	48	0,2	27	21	-	-	-	-	4	4	2	4	1
Klappfeil og andre org. Hjertesygdomme	1294	5,0	572	722	-	10	4	8	8	10	16	20	23
Hjertelammelse	387	1,5	200	187	-	4	2	1	-	3	3	1	2
Arteriosklerose	151	0,6	85	66	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	12	-	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli, Thrombose, Flebit	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, Ascites	6	-	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Myokardit	8	-	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Cir- kulationsorganerne	4	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>													
Bronkit, akut	904	3,5	492	412	-	258	205	139	101	17	12	6	6
— , kronisk og Bronki- ektasi	749	2,9	353	396	-	3	3	2	6	1	-	1	3

ved kjendte Dødsaarsager.

Fordeling paa Alder (par åge).

15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100. Aar.		Over 100 Aar.		Alder er opgivet for	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	3	2
-	2	-	1	-	1	-	4	-	4	-	4	-	4	-	3	-	-	-	-	24	13
-	4	2	1	5	3	6	6	9	4	8	6	2	2	-	1	-	-	-	-	33	32
1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	2
4	7	9	3	10	6	9	5	11	6	19	11	15	5	7	-	1	-	-	-	95	50
1	4	2	4	6	4	3	5	6	8	4	6	2	3	-	-	-	-	-	-	28	36
2	-	1	1	-	-	3	2	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	6
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	94	57
-	-	1	-	2	-	1	2	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	8	2
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	568	411
-	-	-	-	-	-	1	1	-	4	40	74	456	654	965	1143	181	274	3	2	1646	2152
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3
-	-	-	-	-	-	1	-	1	3	2	4	1	9	-	2	-	-	-	-	5	18
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	2	6	7	9	18	18	50	54	130	160	239	215	110	135	1	4	-	-	559	603
10	14	9	10	8	3	6	9	4	4	-	10	2	3	1	-	-	-	-	-	129	124
6	4	6	7	6	7	5	3	-	5	3	4	2	2	-	-	-	-	-	-	35	34
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	251	160
1	2	3	4	8	5	14	11	11	14	4	18	9	11	3	4	-	-	-	-	54	69
7	2	4	4	5	3	13	7	26	12	18	16	14	9	2	3	-	-	-	-	104	70
3	1	-	-	5	2	8	3	13	7	14	8	10	14	4	-	-	-	-	-	62	40
-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	1	1	3	-	1	-	-	-	-	2	8
2	3	4	5	2	-	3	4	3	-	4	-	1	1	-	1	-	-	-	-	27	21
24	20	37	54	42	47	38	63	63	91	112	136	149	189	57	66	2	4	-	-	572	721
4	6	10	4	9	13	18	15	28	22	43	43	59	52	18	24	2	1	-	-	200	187
-	-	1	-	2	1	2	-	2	2	1	2	40	26	27	19	2	1	-	-	85	66
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	7	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	1	5
-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	2	1	-	-	1	1	-	-	-	-	5	3
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	2	2
1	2	3	5	2	4	1	1	5	5	8	16	29	33	21	21	2	1	-	-	492	412
2	-	7	1	6	7	9	14	20	29	94	103	151	167	52	61	4	2	-	-	352	396

Kjøn- og Aldersopgaver

Tabel XXXVII (Forts.). Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- aarsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Døds- aarsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Pneumoni, kataralsk	546	2,1	281	265	-	136	105	86	79	9	8	3	4
— , croupøs	1479	5,7	770	709	-	78	54	62	69	20	14	5	9
Lungegangræn	26	0,1	17	9	-	-	1	2	1	-	-	1	-
Pleurit, serøs	63	0,2	44	19	-	-	-	5	2	4	1	1	1
— , purulent	38	0,1	29	9	-	2	1	3	2	5	-	2	1
Lungeemboli	16	-	5	11	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Asthma, Emfysem	23	0,1	11	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Laryngitis acuta	5	-	2	3	-	-	1	1	2	1	-	-	-
Lungeblødning	4	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeødem	3	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Spasmus et Oedema glottidis	3	-	2	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-
Andre Sygdomme i Respi- rationsorganerne	12	-	6	6	-	-	-	2	-	-	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>													
Mave-Tarmkatarr	377	1,4	198	179	-	81	68	30	23	5	5	2	1
Mavesaar og Duodenalsaar	99	0,4	47	52	-	1	-	1	1	-	-	-	3
Blindtarmbetændelse	96	0,4	54	42	-	1	-	1	2	4	-	3	5
Diffus Peritonit	219	0,8	88	131	-	4	6	6	9	10	8	3	6
Indeklemt Brok	93	0,4	35	58	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Ileus og Volvulus	175	0,7	112	63	-	5	2	1	-	2	-	1	-
Dilatatio ventriculi	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stricturea oesophagi	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Dige- stionskanalen	27	0,1	21	6	-	5	-	-	2	1	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>													
Galdestensygdom	20	0,1	8	12	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Leverkirrose	23	0,1	15	8	-	-	2	1	-	-	-	-	-
Andre Leversygdomme og Ikterus	72	0,3	35	37	-	13	8	2	4	3	2	-	2
<i>VI. Urinorganerne.</i>													
Cystit, Cystopyelonefrit, Cystopyelit	220	0,8	195	25	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Morbus Brighti	624	2,4	314	310	-	1	-	9	3	8	5	9	3
Andre Nyre- og Urinveis- sygdomme	163	0,6	104	59	-	3	2	7	3	-	1	1	2
<i>VII. Kjønsgorganerne.</i>													
Sygd. i mandl. Kjønsgorg. — kvindelige —	8 30	- 0,1	8 -	- 30	-	2 -	- 1	- -	- -	- -	- -	- -	-
<i>VIII. Hud- og ydre Syg- domme.</i>													
Pemfigus hos Nyfødte	32	0,1	18	14	-	18	14	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	87	0,3	44	43	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og Ledsygdomme	23	0,1	16	7	-	2	1	1	-	-	-	2	-
Decubitus (Noma)	3	-	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-

ved kjendte Dødsaaarsager.

Fordeling paa Alder (par åge).																		Alder er opgivet for			
15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Over 100Aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	1	-	3	1	2	1	5	5	2	6	18	15	22	19	14	-	2	-	-	281	265
20	15	37	37	51	44	70	52	85	67	132	113	147	151	60	81	3	2	-	-	770	708
1	-	2	-	1	3	3	-	4	1	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	16	9
2	-	3	-	2	1	5	3	2	2	9	1	5	7	5	-	1	-	-	-	44	19
1	2	3	-	3	1	3	1	2	-	-	1	5	-	-	-	-	-	-	-	29	9
-	-	-	2	-	3	-	2	-	-	-	1	4	-	-	3	-	-	-	-	5	11
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	7	2	3	8	-	1	-	-	-	-	11	12
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3
1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	-	-	1	2	2	1	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	6	6
3	2	4	4	3	3	8	9	11	9	18	21	26	23	7	11	-	-	-	-	198	179
1	4	2	10	3	6	12	10	12	6	10	10	5	2	-	-	-	-	-	-	47	52
6	6	10	7	9	7	4	4	9	2	4	6	2	3	1	-	-	-	-	-	54	42
10	8	4	14	8	11	12	15	10	16	12	23	6	11	3	4	-	-	-	-	88	131
-	-	1	-	2	3	2	6	2	9	9	20	11	14	7	6	-	-	-	-	35	58
2	-	8	3	10	4	12	7	18	10	25	14	25	20	3	2	-	1	-	-	112	63
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	3	-	2	2	1	1	7	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	21	6
-	-	-	-	-	1	1	1	3	3	1	-	1	5	1	2	-	-	-	-	8	12
-	-	2	-	1	-	3	-	2	2	4	2	2	2	-	-	-	-	-	-	15	8
-	1	2	2	1	3	1	1	4	4	6	5	2	3	1	2	-	-	-	-	35	37
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	2	6	1	4	4	7	4	38	6	89	6	46	1	3	-	-	-	195	25
11	11	22	33	28	32	47	46	55	39	67	63	45	58	11	15	1	2	-	-	314	310
4	1	1	4	3	5	4	8	5	12	24	9	35	6	15	5	2	1	-	-	104	58
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-	1	-	1	-	-	-	8	-
-	-	-	4	-	6	-	7	-	3	-	5	-	4	-	-	-	-	-	-	-	30
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	14
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	7	19	19	17	17	5	-	-	-	44	43
2	1	1	-	-	1	1	1	1	-	3	2	2	1	1	1	-	-	-	-	16	7
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	2

Kjøn- og Aldersopgaver

Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- aarsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Døds- aarsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindkj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
Hudsygdomme	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i denne Gruppe	3	-	2	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
C. Barselsygdomme.													
Barselseber	109	0,4	-	109	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	28	0,1	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli og Thrombose ...	14	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	28	0,1	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmoderbristning	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	11	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fosforforgiftning	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Graviditas extrauterina ..	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hyperemesis	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Organisk Hjertesygdom ..	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Puerperalmani	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt Aarsag	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.													
Cyanose (medfødt)	8	-	7	1	-	6	1	-	-	-	-	1	-
Hjernemisdannelse, Spina bifida	23	0,1	14	9	-	13	9	1	-	-	-	-	-
Andre Dannelsesfeil	16	0,1	12	4	-	12	4	-	-	-	-	-	-
E. Andre Aarsager.													
Asphyxi	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Emfysem (universelt, paa Grund af Saar i Svælget)	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lymphoma mollis colli ...	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Navleblødning	2	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Neuromer, multiple	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otitis	6	-	4	2	-	1	-	1	-	-	-	-	1
Vitia organica abdominis	30	-	6	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica thoracis ..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	25942	-	12755	13187	-	2012	1574	1090	941	359	259	289	329
F. Unaturlig Død.													
Akut Alkoholforgiftning ..	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Forgiftninger	32	-	21	11	-	-	-	9	2	1	1	-	2
Drukning	488	-	423	55	10	4	2	40	12	37	7	28	3
Forfrysning	10	-	6	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forbrænding	72	-	33	39	-	3	3	20	18	2	6	3	2
Andre Ulykkestilfælde	275	-	223	52	-	3	3	16	11	10	4	13	4
Drab og Mord	17	-	6	11	-	1	6	-	1	-	1	1	-
Selv mord	123	-	98	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	26965	-	13571	13384	10	2023	1588	1175	985	409	378	334	340

ved kjendte Dødsaaarsager.

Fordeling paa Alder (par åge).

15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		over 100Aar.		Alder er opgivet for	
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	2
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	2	-	45	-	45	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	109
-	1	-	12	-	10	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26
-	1	-	1	-	8	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
-	-	-	7	-	13	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27
-	-	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
-	-	-	2	-	8	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	1	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2
-	-	-	-	1	3	1	4	3	3	1	4	-	7	-	3	-	-	-	-	6	24
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
472	527	999	1038	686	912	735	902	921	965	1397	1420	2009	2131	1553	1770	218	301	3	2	12743	13171
-	-	-	-	2	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
1	-	3	4	-	1	3	-	2	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	21	11
41	6	118	7	62	3	35	5	32	4	15	2	8	3	2	1	1	-	-	-	423	55
1	1	-	1	-	-	3	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	4
2	5	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	33	39
20	2	48	2	20	3	20	2	28	3	21	5	19	7	5	5	-	1	-	-	223	52
1	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	10
4	-	8	1	13	3	12	7	19	8	22	5	15	-	4	1	1	-	-	-	98	25
542	541	1180	1055	784	923	809	917	1006	981	1457	1433	2052	2144	1564	1778	221	302	3	2	13559	13367

Causes de décès

Tabel XXXVIII.		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Dødsårsager. (Causes de décès).	Tilsammen.	Kristiania.	Drøbak. Son, Hølen, Hvilsten.	Moss. Sarpsborg. Fredrikstad. Fredrikshald.	Drammen. Hønefoss. Kongsberg.	Tønsberg. Horten. Aasgaardstrand. Holmestrand. Svelviken. Sandefjord. Larvik.	Kongsvinger. Hamar.	Gjøvik. Lillehammer.	Skien. Porsgrund. Brevik.
		Forhold i Procent til samtlige opgivne Dødsårsager ved Sygde-							
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.									
I. Akute.									
Tyfoidefeber	37	0,4	7	- - - 1	- - - 1	1 1	- - -	- - -	- - -
Epidemisk Cerebrospinalmeningit ..	9	-	-	- - -	- - -	- - -	2	- - -	- - -
Skarlagensfeber	28	0,3	8	- - - 1	2 - - 6	- - -	1	2	- - -
Mæslinger	219	2,6	163	- 2	7 - 1	- - -	- - -	- - -	- - -
Difteri (Croup).....	85	1,0	22	- 7 2	3 1 -	- 3	1	3	- - -
Kighoste	217	2,5	101	- 1 6	7 3 1	- 3	- - -	2	1
Influenza	14	0,2	1	1 - - 2	1 - -	2	- - -	- - -	- - -
Gigtfeber	26	0,3	10	- - -	1 - 2	- - -	- - -	- - -	- - -
Erysipelas og Phlegmone	28	0,3	15	1 - - -	- - -	1	- - -	- - -	2 1
Pyæmi og Septhæmi	53	0,6	28	- - - 1	1 - -	- - -	- - -	- - -	1 1
Akut Diarré (Kolera)	278	3,3	116	2 - 2 5	3 8 - 2	1 1	1 1	3	5 1 1
Tetanus, Trismus..	3	-	2	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -
Aktinomykose	3	-	3	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -
Furunkulose	1	-	1	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -
Vandkoppper	1	-	1	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -
II. Kroniske.									
Tuberkulose uden opgivet Sæde ..	2	-	2	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -
a. Lungerne	1402	16,4	460	5 3 9 9 32	27 49 1 8	27 9	- 4 4 11	16 4 7 6 14	15 9 3
b. Tarmkanalen ..	50	0,6	19	- - - 1 4	- 2	- - -	- - -	- - -	- - -
c. Ben og Led	39	0,5	18	- - -	1 1	- - -	1 - 2	- - -	- - -
d. Urin- og Kjønsorganer	9	-	3	- - 1	- - -	1	- - -	- - -	- - -
e. Lymfekjertler (Skrofulose) ...	21	0,2	6	- - -	3	1 1	- - -	- - -	1
f. Andre Organer	26	0,3	9	- - -	- - -	- - -	2	- - -	2
g. Tuberkulose Meningit.	321	3,8	102	1 1 3 2 10	5 4 - 2	4 -	- 1 1 3 2 4	2 2	4 5
h. Miliærtuberkulose	30	0,4	11	- - - 3	- 1	- - -	- - -	- - -	- 1

aarsager i Byerne.

dans les villes.

[illegible]

Kjendte Døds-

Tabel XXXVIII (Forts.).			I	II	III			IV			V					VI	VII	VIII									
Dødsårsager. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i Procent til samtlige opgivne Dødsårsager ved Sygd.	Kristiania.	Drobak. Son, Hølen, Hvitsten.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tonsberg.	Horten.	Aagaardstrand.	Holmestrand.	Svelviken.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Brevik.		
Spedalskhed.....	15	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Syfilis.....	42	0,5	16	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-		
Kræft:																											
1. Carcinom (uden opg. Sæde).....	16	0,2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-		
a. Maven.....	305	3,6	87	1	-	4	4	3	5	13	1	1	3	4	-	3	1	6	2	5	-	2	3	3	3		
b. Leveren	47	0,6	15	-	-	-	-	2	3	-	-	-	4	-	-	3	1	1	1	-	1	-	1	-	1		
c. Brystkjer- telen.....	30	0,4	10	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-		
d. Kjøsorga- nerne.....	67	0,8	27	-	-	1	1	3	3	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
e. Andre Or- ganer.....	143	1,7	48	-	-	-	3	3	4	4	-	2	1	1	-	3	-	3	2	-	1	-	2	4	1		
2. Sarkom (uden opg. Sæde)....	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
a. Bensystemet	9	0,1	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
b. Andre Steder	29	0,3	12	-	-	1	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-		
Skjørbug.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Sukkersyge.....	58	0,7	25	-	-	2	-	2	1	3	-	1	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1		
Perniciøs Anæmi..	30	0,4	15	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-		
Leukæmi og Pseu- doleukæmi.....	11	0,1	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Rakit.....	76	0,9	46	1	-	-	-	1	1	5	-	1	1	-	-	-	3	-	-	1	-	1	-	-	-		
Kron. Alkoholisme	7	0,1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Medfødt Svaghed..	403	4,7	175	-	-	11	3	6	5	14	-	1	1	8	1	-	4	10	-	2	5	2	2	4	-		
Alderdomssvaghed	570	6,7	117	5	-	7	5	17	20	22	3	11	12	9	-	1	2	5	27	-	6	4	10	6	1		
Anæmi.....	5	0,1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Arthritis, Rheum. chronicus.....	14	0,2	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Morbus Basedowi..	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Purpura.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Purpura hæmorr- hagica.....	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
B. Sygdomme i de enkelte Organer.																											
I. Hjerne og Rygmarv.																											
Apoplexi og Hjerne- emboli.....	395	4,6	105	1	-	4	6	12	15	15	1	9	3	9	2	3	5	9	7	2	1	-	1	4	3	3	
SuppurativMeningit	104	1,2	37	-	-	1	1	2	1	4	-	1	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	
Epilepsi.....	19	0,2	3	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-		
Kramper hos Smaa- børn.....	193	2,3	55	-	-	-	-	7	2	14	-	-	-	8	-	-	3	6	-	1	1	-	-	1	-		
Sindssygdomme...	34	0,4	17	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-		
Andre Hjernesyg- domme.....	71	0,8	18	-	-	-	-	5	1	6	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	4	1		

aarsager i Byerne.

[illegible]

aarsager i Byerne.

Kragerø.			IX			X			XI			XIII	XIV	XV		XVI	XVII	XVIII	XIX	XX													
Langesund.	Stathelle.	Østerrisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Flørø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Tromhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
1	-	-	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2	-	4	2	10	1	-	10	6	-	3	-	3	1	24	1	-	2	53	-	1	1	5	30	-	3	1	1	1	1	3	-	1	2
1	-	-	1	3	1	1	5	1	-	-	-	-	1	6	3	1	-	11	1	12	-	2	5	4	-	-	-	-	-	-	3	1	1
1	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	13	-	2	-	5	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	4	-	2	-	-	6	1	1	1	-	2	2	25	1	1	4	38	1	4	-	4	28	-	1	1	-	-	11	6	3	8	1
7	-	1	1	9	-	-	6	-	-	-	-	3	1	6	1	-	1	18	-	-	-	2	6	-	-	2	-	-	1	2	-	1	1
5	-	-	-	7	-	-	6	1	-	-	-	-	-	23	-	-	5	21	-	6	-	3	13	2	1	-	-	-	9	7	4	1	-
7	-	4	2	11	3	3	11	8	1	3	-	1	-	15	-	1	7	53	1	6	2	1	18	1	2	-	2	2	1	1	1	1	1
-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	2	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	-	-	1	-	-	5	-	-	-	-	2	1	5	-	-	1	2	-	6	-	6	3	-	-	1	-	-	1	6	2	5	-
-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	7	-	2	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	2	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	5	1	-	1	9	1	2	2	5	5	1	-	1	-	-	-	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	2	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kjendte Døds-

Tabel XXXVIII (Forts.).		Tilsammen.		Forhold i Procent til samtlige opgivne Dødsårsager ved Sygd.		I	II	III			IV			V				VI	VII	VIII						
Dødsårsager. (Causes de décès).						Kristiania.	Drøbak, Son, Hølen, Hvitsten.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Aasgaardstrand.	Holmestrand.	Svelvik.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger. Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.
		Graviditas extrauterina	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Hyperemesis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
D. Dannelsesfeil.																										
Cyanose (medfødt).	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Hjernemisdannelse, Spina bifida	13	0,2	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Andre Dannelsesfeil	7	0,1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
E. Andre Aarsager.																										
Navleblødning.....	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Otitis	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Vitia organica abdominis	19	-	15	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Vitia organica thoracis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Tilsammen	8538		3105	25	7	92	85	177	178	278	15	82	93	116	6	33	19	79	125	17	45	35	62	92	55	28
F. Unaturlig Død.																										
Akut Alkoholforgiftning	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-		
Andre Forgiftninger	15	-	4	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Drukning	106	-	13	-	-	3	2	2	3	1	-	1	-	1	-	1	-	3	-	-	-	1	2	2		
Forfrysning	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Forbrænding	16	-	3	-	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Andre Ulykkestilfælde	85	-	43	-	-	1	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-		
Drab og Mord	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-		
Selv mord	45	-	22	-	-	1	1	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-		
Tilsammen	8815		3192	26	8	96	89	184	183	283	16	84	96	117	6	34	20	79	130	17	45	35	65	96	57	30

aarsager i Byerne.

		IX				X				XI				XIII	XIV	XV		XVI	XVII		XVIII		XIX	XX												
		Kragerø.	Langesund.	Stathelle.	Østerrisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesund.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
							1														1	1														
94	16	3	53	21	159	34	23	209	51	12	25	3	34	33	468	16	11			98	1010	12	126	29	140	578	17	29	34	15	50	59	110	50	44	23
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	1	2	4	4	3	1	1	2	-	3	1	3	-	-	2	9	3	-	11	5	1	1	-	-	-	-	1	6	8	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	3	-	1	-
3	-	2	-	3	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	1	1	1	6	-	2	-	1	4	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
98	17	4	55	21	164	37	27	221	54	13	26	5	37	35	476	16	12	101	1030	12	131	31	152	592	18	30	34	16	53	62	114	56	53	24		

Kjøn- og Aldersopgaver ved

Causes de décès par sexe

Tabel XXXIX. Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa Kjøen (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Syg- domme.													
<i>I. Akute.</i>													
Tyfoidefeber	37	24	13	-	-	-	-	1	-	1	-	4	3
Epidemisk Cerebrospinal- meningit.	9	5	4	3	1	2	1	-	-	-	1	-	-
Skarlagensfeber	28	16	12	2	1	11	7	1	4	1	-	-	-
Mæslinger	219	106	113	26	21	72	73	8	13	-	2	-	-
Difteri (Croup)	85	40	45	6	3	26	27	4	14	2	-	1	-
Kighoste	217	96	121	49	66	44	52	3	3	-	-	-	-
Influenza	14	4	10	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Gigtfeber	26	13	13	-	-	-	-	2	3	3	1	-	2
Erysipelas og Phlegmone	28	15	13	4	4	1	2	1	-	1	-	-	-
Pyæmi og Sæpthæmi	53	26	27	1	5	1	1	1	1	4	1	3	1
Akut Diarré (Kolerine) ..	278	146	132	105	95	22	20	1	1	1	-	-	-
Tetanus, Trismus	3	1	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Aktinomykose	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Furunkulose	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>													
Tuberkulose:	2	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
a. Lungerne	1402	668	734	8	6	18	18	21	23	21	43	71	87
b. Tarmkanalen	50	21	29	-	1	3	2	3	4	4	5	2	3
c. Ben og Led	39	20	19	-	-	1	4	1	-	4	1	4	4
d. Urin- og Kjønsorg...	9	5	4	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
e. Lymfekjertler (Skro- fulose)	21	10	11	1	3	2	3	2	3	2	-	1	-
f. Andre Organer	26	12	14	1	-	2	-	-	2	-	1	3	3
g. Tuberkuløs Meningit	321	164	157	35	44	72	61	29	25	14	10	5	9
h. Miliærtuberkulose ..	30	10	20	2	1	2	9	2	5	-	1	-	2
Spedalskhed	15	5	10	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Syfilis	42	15	27	11	17	-	2	-	-	-	1	-	-
Kræft:													
1. Carcinom (uden opgi- vet Sæde)	16	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Maven	305	158	147	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	47	24	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	30	-	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne ..	67	3	64	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	143	80	63	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2: Sarkom (uden opg.Sæde)	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	9	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Andre Steder	29	17	12	-	-	2	2	-	-	-	1	-	1
Skjærbug	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Sukkersyge	58	34	24	-	-	1	1	-	1	2	-	1	4
Perniciøs Anæmi	30	13	17	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-

Kjøn- og Aldersoppgaver ved

Tabel XXXIX (Forts.).		Fordeling paa Kjøen (par sexe).											
Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa Kjøen (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Leukæmi, Pseudoleukæmi	11	7	4	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2
Rakit	76	48	28	32	15	15	13	1	-	-	-	-	-
Kronisk Alkoholisme	7	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed	403	237	166	235	164	2	2	-	-	-	-	-	-
Alderdomssvaghed	570	220	350	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi	5	2	3	1	2	1	-	-	-	-	1	-	-
Arthritis, Rheumatismus chronicus	14	2	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Basedowi	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Purpura	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— hæmorrhagica	3	1	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte Organer.													
I. Hjerne og Rygmarv.													
Apoplexi og Hjerneemboli	395	193	202	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Suppurativ Meningit	104	50	54	18	9	10	16	6	8	4	3	2	2
Epilepsi	19	7	12	-	-	-	1	1	-	1	-	-	1
Kramper hos Smaabørn	193	110	83	92	75	17	6	1	2	-	-	-	-
Sindssygdomme	34	14	20	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Andre Hjernesygdomme	71	45	26	1	1	2	4	-	1	2	3	1	1
Rygmarvssygdomme	32	19	13	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Centralnervesystemet	8	1	7	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
II. Cirkulationsorganerne.													
Endo- og Perikardit	22	11	11	-	-	-	2	2	1	1	1	1	2
Klappfeil og andre org.													
Hjertesygdomme	452	185	267	6	1	3	2	4	-	7	5	6	11
Hjertelammelse	128	64	64	-	2	-	-	1	2	-	-	-	2
Arteriosklerose	67	37	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli, Thrombose, Flebit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, Ascites	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Myokardit	7	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Cirkulationsorganerne	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Respirationsorganerne.													
Bronkit, akut	371	198	173	128	99	43	38	4	3	1	2	-	2
—, kronisk og Bronkiektasi	203	90	113	2	2	1	2	-	-	-	1	-	-
Pneumoni, katarralsk	250	129	121	66	55	44	38	4	4	-	-	-	-
—, croupøs	481	247	234	45	32	35	33	7	9	-	1	4	4
Lungegangræn	11	8	3	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-
Pleurit, serøs	22	16	6	-	-	2	-	1	-	1	1	-	-
—, purulent	13	11	2	1	-	2	1	3	-	2	-	-	1
Lungeemboli	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Asthma, Emfysem	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

kjendte Dødsårsager i Byerne.

Fordeling paa Alder (par åge).																Alder er opgivet for			
20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Over 100Aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
1	1	-	-	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	4
1	-	1	-	1	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	48	28
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1
-	-	-	-	-	1	-	1	4	9	73	110	128	197	15	31	-	-	237	166
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	220	349
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3
-	-	-	-	-	-	1	2	1	1	-	7	-	2	-	-	-	-	2	12
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
2	-	3	2	7	8	19	20	55	54	79	67	27	49	-	1	-	-	193	202
4	2	3	1	1	2	2	4	-	4	-	3	-	-	-	-	-	-	50	54
1	2	1	2	2	-	-	1	1	2	-	3	-	-	-	-	-	-	7	12
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	110	83
1	1	1	3	5	4	2	1	1	7	2	2	1	1	-	-	-	-	14	20
3	-	4	3	6	1	10	1	8	6	5	5	2	2	-	-	-	-	35	26
-	-	2	1	4	3	6	1	5	1	2	5	-	-	-	-	-	-	19	13
-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	3	-	1	-	-	-	-	1	7
1	2	2	-	2	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	11
9	19	17	23	19	30	24	36	40	49	39	62	9	23	2	1	-	-	185	267
2	-	4	4	9	4	13	8	17	16	15	18	2	7	1	1	-	-	64	64
1	-	1	1	1	-	1	4	4	3	24	9	6	12	-	1	-	-	37	30
-	-	-	-	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	1	-	-	1	1	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	4	3
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	2	2
1	1	-	-	-	-	2	1	1	8	10	13	7	5	1	1	-	-	198	173
3	-	-	-	5	4	8	9	24	25	38	51	7	19	2	-	-	-	90	113
-	1	-	-	-	2	2	1	2	7	6	6	5	5	-	2	-	-	129	121
9	14	20	12	27	11	22	19	34	22	30	47	14	29	-	-	-	-	247	233
-	-	1	-	1	-	3	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	8	3
2	-	2	1	-	3	1	-	4	1	1	-	1	-	1	-	-	-	16	6
-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	2
-	-	-	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	5	1

kjendte Dødsarsager i Byerne.

[illegible]

Kjøn- og Aldersopgaver ved

Tabel XXXIX (Forts.). Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa Kjøen (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Graviditas extrauterina ..	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hyperemesis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
D. Dannelsesfeil.													
Cyanose (medfødt)	2	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Hjernemisdannelse (Spina bifida)	13	9	4	8	4	1	-	-	-	-	-	-	-
Andre Dannelsesfeil	7	6	1	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-
E. Andre Årsager.													
Navleblødning	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otitis	6	4	2	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Vitia organica abdominis	19	3	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — thoracis ..	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	8538	4165	4373	952	777	485	456	125	144	90	94	133	160
F. Unaturlig Død.													
Akut Alkoholforgiftning .	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Forgiftninger	15	9	6	-	-	4	1	1	1	-	-	1	-
Drukning	106	98	8	-	-	5	4	16	1	4	-	7	1
Forfrysning	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Forbrænding	16	9	7	1	-	5	2	-	2	-	1	1	-
Andre Ulykkestilfælde ...	85	64	21	-	2	10	9	3	1	3	-	2	-
Drab og Mord	4	1	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Selv mord	45	41	4	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Sum	8815	4393	4422	953	782	509	472	145	149	97	95	147	161

kjendte Dødsaarsager i Byerne.

Fordeling paa Alder (par âge).																Alder er opgivet for			
20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Over 100Aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2
-	-	1	2	-	3	1	1	1	3	-	4	-	3	-	-	-	-	3	16
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
334	349	242	309	285	306	318	309	445	415	470	581	258	427	27	44	-	-	4164	4371
-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
1	4	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	6
23	1	19	-	9	1	7	-	4	-	3	-	1	-	-	-	-	-	98	8
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	9	7
11	-	5	1	6	-	12	2	5	2	7	3	-	1	-	-	-	-	64	21
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
3	-	6	2	9	-	8	2	9	-	2	-	2	-	-	-	-	-	41	4
373	354	275	313	310	307	349	313	463	417	482	584	261	429	28	44	-	-	4392	4420

Endel af Lægerne behandlede, epidemiske Sygdomme, fordelte paa Lægedistrikter og Maaneder.

(Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois).

De i følgende Tabeller optagne romerske Tal betegner de enkelte Amter, saaledes som det paa Side 1* og følgende er anført.

De af Lægerne meddelte Opgaver over Tilfældenes Fordeling paa Maaneder omfatter ikke alle behandlede Tilfælde, idet Tiden ikke altid er opgivet for disse.

a. Exantematisk Tyfus (*Typhus exanthematicus*).

Tabel XL.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XIX.	Trondenes	12	-	-	-	3	7	2	-	-	-	-	-	-
	Balsfjorden	16	7	3	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Hammerfest:													
	Hammerfest By	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	8	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
	Kistrand	21	16	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vadsø:													
	Bygder	13	-	-	-	-	10	-	-	2	1	-	-	-

b. Tyfoidfeber (*Heotyphus*).

I.	Kristiania	42	5	4	2	4	2	-	-	12	7	2	1	3
II.	Aker	15	5	2	-	-	-	-	2	1	2	1	1	1
	Ullensaker	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Høland	7	3	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-
III.	Eidsberg	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	1	-
	Sarpsborg:													
	Fredriksstad By	11	2	2	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	15	1	2	2	1	1	1	2	1	1	2	-	1
	Hvaler:													
	Fredrikshald By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
IV.	Drammen:													
	Bygder	4	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Ringerike:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Modum	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Sandsvær:													
	Bygder	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	10	-	-	1	-	1	-	-	1	-	7	-	-
	Hof:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Larvik:													
	Bygder	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
VI.	Hedemarken:													
	Bygder	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tønsset	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-

b. Tyfoidfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VII.	Hadeland og Land ...	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Søndre Valdres	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Valdres	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Bygder	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Faaberg:													
	Lillehammer By....	4	1	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-
	Bygder	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Ringeby	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII.	Kragerø:													
	Bygder	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Vestre Nedenes:													
	Grimstad By	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X.	Kristiansands Stadsfys.	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Oddernes:													
	Bygder	3	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord By	4	-	-	-	-	1	-	-	-	2	1	-	-
XI.	Sogndal:													
	Sogndal By	4	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
	Stavanger Stadsfysikat	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-
	Stavanger Distrikt ...	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sand	15	-	-	-	-	-	5	5	4	-	1	-	-
	Karmøy:													
	Bygder	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund By	5	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
XII.	Indre Søndhordland ..	3	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
	Ytre Søndhordland ...	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Ytre Hardanger	5	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Voss	69	-	-	2	41	3	-	12	1	6	2	2	-
	Søndre Midthordland..	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Nordre Midthordland..	24	-	-	3	5	1	-	-	-	-	13	1	1
	Osterøy	3	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Alversund	3	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-
	Lindaas	74	-	17	15	19	-	7	-	3	-	8	4	1
XIII.	Bergen	61	6	4	6	1	3	2	2	1	11	13	8	4
XIV.	Lærdal	17	1	-	-	-	2	-	-	-	7	2	5	-
	Vik	8	-	3	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-
	Kirkebø	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndfjord	3	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
	Kinn:													
	Bygder	6	-	-	1	1	-	4	-	-	-	-	-	-
	Nordfjordeidet	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gloppen	8	-	6	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-

b. Tyfoidfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XV.	Indre Søndmør	22	-	-	-	-	-	2	-	-	1	13	2	4
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	8	3	-	-	2	-	-	-	-	1	1	-	1
	Bygder	11	4	-	-	4	-	-	-	-	-	1	-	2
	Ytre Romsdal:													
	Bygder	13	-	4	-	-	3	4	-	2	-	-	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	6	4	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	8	-	1	-	4	2	1	-	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	59	4	1	8	1	1	5	10	8	3	6	5	7
	Strinden	4	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-
	Selbu	3	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-
	Røros	5	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Opdal	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Orkedalen	9	-	-	-	-	1	7	-	-	1	-	-	-
	Hitteren	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Ytre Fosen	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Fosen	4	1	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-
	Nordre Fosen	13	-	-	-	2	-	-	6	-	4	-	1	-
XVII.	Stjærdalen	6	1	3	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Frosten	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Levanger:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Inderøen	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Stenkjær:													
	Stenkjær By	9	1	4	-	-	1	-	1	2	-	-	-	-
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	-	-
	Grong	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Namsos:													
	Namsos By	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	4	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-
	Kolvereid	13	-	-	2	5	4	-	-	-	-	2	-	-
XVIII.	Brønne	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Alstahaug	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Ranen	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Lurø	8	-	-	-	-	-	-	4	3	-	1	-	-
	Gildeskaal	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bodø:													
	Bodø By	11	1	-	2	1	1	-	3	2	1	-	-	-
	Folden	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Skjerstad	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ofoten:													
	Narvik By	4	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
	Buksnes	12	4	2	1	2	-	-	-	-	-	-	1	2
	Østlofoten	13	1	1	4	3	1	-	1	-	-	1	-	-
	Hadsel	4	-	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	Under Lofotfisket	15	1	2	10	2	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	5	-	-	-	-	1	-	2	-	-	1	1	-
	Tranø	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Berg	2	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Lenviken	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

b. Tyfoidfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XX.	Tromsø:													
	Tromsø By	8	-	2	-	-	1	-	-	2	-	1	1	1
	Bygder	7	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-
	Lyngen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Alten	10	-	-	1	2	1	-	-	1	1	1	1	2
	Loppen	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest By	4	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-
	Maasø	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø By	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
	Bygder	8	-	-	-	-	-	2	2	1	3	-	-	-

c. Epidemisk Cerebrospinalmeningit (*Meningitis cerebrospinalis epidemica*).

III.	Sarpsborg:													
	Fredriksstad By	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
V.	Tønsberg:													
	Bygder	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VI.	Hedemarken:													
	Bygder	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Østerdalen	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Trysil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XII.	Ytre Søndhordland ...	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
XIII.	Bergen	8	-	-	-	2	1	-	-	-	-	1	1	3
XVI.	Orkedalen	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XVII.	Inderøen	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Namsos:													
	Namsos By	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Alstahaug	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Ofoten:													
	Bygder	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Alten	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

d. Skarlagensfeber (*Scarlatina*).

I.	Kristiania	313	37	42	24	26	21	40	20	24	14	32	19	14
II.	Aker	88	11	8	5	2	8	2	7	7	3	4	27	4
	Ullensaker	126	39	34	8	12	9	4	6	9	2	-	3	-
	Høland	22	7	1	-	-	7	1	1	-	2	-	-	3
	Follo:													
	Bygder	30	3	3	1	5	4	1	5	-	5	1	-	2

d. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
III.	Eidsberg	106	64	7	5	12	8	5	2	1	2	.	.	.
	Moss:													
	Moss By	4	.	.	.	.	.	.	.	1	.	3	.	.
	Bygder	12	.	.	4	.	6	1	.	.	.	.	.	1
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	8	3	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Fredriksstad By	12	.	.	1	3	2	1	.	.	1	1	3	.
	Bygder	54	12	2	9	6	1	3	4	4	3	10	.	.
	Hvaler:													
	Fredrikshald By ...	24	10	4	.	1	.	1	.	.	.	8	.	.
	Bygder	48	18	1	12	.	.	1	12	1	3	.	.	.
IV.	Drammens Stadsfysikat	209	3	3	45	16	3	11	3	13	27	26	31	28
	Drammens Distrikt:													
	Bygder	64	2	6	7	.	3	.	.	10	15	2	4	15
	Ringerike:													
	Bygder	37	.	4	.	5	15	5	2	.	4	2	.	.
	Modum	76	14	8	6	16	4	.	1	3	3	12	2	7
	Nes	44	6	5	9	12	1	4	1	2	.	.	2	2
	Aal	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	43	10	6	9	7	3	1	.	2	.	.	5	.
	Bygder	25	4	8	.	1	3	2	1	5	.	.	1	.
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By	120	4	2	1	3	2	1	.	4	6	36	26	35
	Horten By	31	10	7	.	.	.	.	.	.	.	3	.	11
	Bygder	288	16	10	10	8	.	15	19	20	11	29	65	85
	Hof:													
	Holmestrand By ...	14	.	.	.	.	.	.	.	.	2	2	4	6
	Svelviken By	9	5	3	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.
	Bygder	73	12	12	11	1	7	2	4	7	.	14	1	2
	Larvik:													
	Larvik By	7	1	.	.	.	.	.	.	1	1	2	1	1
	Sandefjord By	10	2	5	.	1	.	.	.	.	.	.	2	.
	Bygder	21	3	1	2	6	2	.	.	.	.	1	2	4
VI.	Soler og Odalen:													
	Kongsvinger By	10	.	1	.	1	.	1	.	1	.	6	.	.
	Bygder	83	12	26	3	6	5	9	6	2	4	5	2	3
	Hedemarken:													
	Hamar By	3	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
	Bygder	64	12	3	2	4	3	.	5	9	7	4	4	11
	Søndre Østerdalen	26	1	8	2	.	.	1	.	.	.	3	6	5
	Trysil	10	1	5	1	.	3	.	.	.	.	.	.	.
	Rendalen	64	16	10	21	5	1	5	1	1	.	4	.	.
	Tønsset	21	.	.	1	.	.	3	9	.	8	.	.	.
VII.	Hadeland og Land ...	49	3	4	4	2	2	7	6	.	2	8	2	9
	Søndre Valdres	44	.	1	1	3	1	.	.	.	2	6	13	17
	Toten:													
	Gjøvik By	124	2	.	.	.	8	22	15	10	10	28	24	5
	Bygder	154	18	10	13	9	12	14	23	10	9	21	6	9
	Faaberg:													
	Lillehammer By ...	3	.	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.
	Bygder	50	6	2	29	5	1	.	.	2	.	5	.	.

d. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VIII.	Ringeby	40	6	5	-	4	4	-	-	-	3	8	-	10
	Lom	20	18	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lesje	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skien:													
	Skien By	27	1	-	1	2	6	1	-	-	-	3	10	3
	Porsgrund By	31	-	-	1	-	1	-	-	7	3	8	6	5
	Bygder	83	19	14	10	18	8	1	1	1	4	3	3	1
	Kragerø:													
	Kragerø By	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	64	3	9	13	-	7	3	5	3	-	11	6	4
	Hollen	20	11	3	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Sauland	35	3	1	8	12	-	-	2	4	-	2	1	2
	Kviteseid	77	12	3	3	7	4	1	1	1	2	-	10	33
	Laardal	54	-	6	14	22	3	1	2	1	-	5	-	-
	Tinn	5	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Tvedestrand By	3	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
	Bygder	56	8	12	6	-	9	6	-	-	-	-	2	13
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By	63	15	-	13	14	9	4	-	4	-	2	2	-
	Grimstad By	15	-	1	4	-	3	-	-	-	-	7	-	-
	Lillesand By	9	3	-	-	-	-	1	-	-	1	3	1	-
	Bygder	94	4	6	5	1	1	9	5	17	8	8	15	15
	Aamli	23	2	-	1	3	-	-	4	-	-	1	4	8
	Sætersdalen	4	-	-	-	-	-	2	1	-	1	-	-	-
X.	Kristiansunds Stadsfys.	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Oddernes:													
	Mandal By	3	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	22	2	-	1	-	1	-	-	-	-	2	4	12
	Undal	14	-	-	-	-	-	-	-	5	3	-	-	6
	Vanse:													
	Bygder	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Flekkefjord:													
XI.	Flekkefjord By	58	10	8	18	10	9	-	-	-	-	-	2	1
	Bygder	62	-	3	5	-	1	4	2	-	-	-	8	39
	Egersund:													
	Egersund By	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Sandnes:													
	Sandnes By	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Stavanger Stadsfysikat	11	-	-	-	5	-	-	-	-	-	1	1	4
	Sand	8	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	6
	Karmøy:													
	Bygder	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund By	13	-	-	3	1	3	-	-	-	3	3	-	-
XII.	Bygder	18	5	2	-	1	7	-	-	-	-	1	-	2
	Indre Søndhordland ..	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-
	Ytre Søndhordland ...	11	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	7	-
	Tysnes	8	-	-	-	-	3	1	2	1	-	1	-	-
Indre Hardanger		40	-	-	3	11	5	-	-	-	-	-	-	21

d. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Ytre Hardanger.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	Voss	35	4	1	4	4	3	2	2	4	5	3	2	1
	Søndre Midthordland..	30	1	-	9	3	1	4	2	-	2	2	2	4
	Nordre Midthordland..	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Osterøen	19	10	-	-	2	3	-	-	4	-	-	-	-
	Alversund	19	-	1	4	-	-	-	-	2	6	1	4	1
	Lindaas	8	-	-	-	4	1	-	-	-	-	3	-	-
XIII.	Bergen	64	2	6	11	4	12	5	1	8	3	4	5	3
XIV.	Lærdal	17	-	-	-	-	-	-	4	-	2	8	3	-
	Lyster	5	-	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Vik	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Gulen	8	-	2	-	-	-	4	-	-	-	-	-	2
	Kirkebø	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Indre Søndfjord.....	9	-	-	-	2	-	-	-	-	6	-	1	-
	Ytre Nordfjord.....	13	-	2	1	2	-	4	-	-	-	3	1	-
	Nordfjordeidet	5	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	2
XV.	Vestre Søndmør.....	3	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndmør	23	7	2	2	-	1	1	2	2	-	2	2	2
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By.....	5	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1
	Ytre Romsdal:													
	Bygder	34	-	4	4	3	-	10	-	1	-	5	4	3
	Indre Romsdal	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-
	Sundalen	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
	Surendalen	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	74	8	9	1	7	3	25	7	3	2	5	2	2
	Strinden	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1
	Selbu	5	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Røros	35	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	27	7
	Guldalen	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Hitteren	3	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
	Indre Fosen	22	1	-	-	-	-	-	-	13	8	-	-	-
	Nordre Fosen	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
XVII.	Stjørdalen	4	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
	Levanger:													
	Bygder	45	9	7	3	2	7	11	2	-	1	2	1	-
	Inderøen	10	1	-	-	-	-	1	3	2	-	1	-	2
	Stenkjær:													
	Stenkjær By	4	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
	Bygder	11	1	-	3	-	-	1	3	3	-	-	-	-
	Grong	25	2	1	-	2	1	-	-	1	1	2	4	11
	Namsos:													
	Namsos By	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	4	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
	Fosnes	7	-	4	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Kolvereid	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Vikten	51	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-

d. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		1874.												
Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XVIII.	Vefsen:													
	Bygder	7	3	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ranen	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lurø	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bodø:													
	Bodø By	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bodin	7	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	6	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	4
	Østlofoten	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hadsel	35	-	7	2	4	-	-	-	4	10	5	3	-
Sortland	4	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	
XIX.	Trondenes	20	-	5	2	5	-	-	3	-	-	2	1	2
	Ibbestad	4	-	-	-	1	2	-	-	1	-	-	-	-
	Berg	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-
	Lenviken	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Tromsø:													
	Tromsø By	6	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	3
XX.	Maasø	4	4	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-

e. Mæslinger (*Morbilli*).

[illegible]

e. Mæslinger (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XII.	Ytre Søndhordland ...	28	20	8	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Indre Hardanger	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
	Søndre Midthordland ..	28	.	.	.	.	.	.	.	.	.	26	2	.
XIII.	Bergen	7	.	.	.	.	.	.	.	4	1	.	2	.
XIV.	Lærdal	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.
	Vik	6	.	.	.	.	.	1	4	1	.	.	.	.
	Kirkebø	27	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	27	.
	Kinn:													
	Florø By	26	.	.	.	.	.	.	.	.	.	11	11	4
	Bygder	46	.	.	1	.	.	.	.	.	1	21	19	4
XV.	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	7	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	6
	Ytre Romsdal:													
	Bygder	23	.	.	.	.	.	1	3	.	.	.	19	.
	Indre Romsdal	16	4	9	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	136	82	21	32	.	.	1	.	.	.	.	.	.
	Bygder	31	10	.	3	4	3	9	1	.	1	.	.	.
	Sundalen	3	1	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.
	Surendalen	2	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	6	.	1	.	4	.	.	.	.	.	1	.	.
	Orkedalen	33	1	.	.	.	1	.	.	.	.	2	20	9
XVII.	Levanger:													
	Bygder	6	.	.	.	.	.	3	3	.	.	.	.	.
	Inderøen	7	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	7
	Stenkjær:													
	Stenkjær By	23	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	23
	Bygder	2	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1
	Namsos:													
	Namsos By	3	.	.	.	.	.	.	.	1	2	.	.	.
	Bygder	2	.	.	.	.	.	.	1	.	1	.	.	.
	Fosnes	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.
XVIII.	Brønnø	2	.	.	.	.	.	.	1	.	.	1	.	.
	Alstahaug	9	.	5	.	1	.	.	.	.	.	.	.	3
	Vefsen:													
	Mosjøen By	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
	Ranen	210	.	.	.	.	.	2	11	17	59	49	38	34
	Lurø	75	.	.	.	.	.	.	10	15	9	9	27	5
	Gildeskaal	13	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	13
	Bodø:													
	Bodø By	81	.	.	.	.	.	.	1	10	24	15	7	24
	Bodin	19	.	.	.	.	.	.	.	1	.	2	4	12
	Folden	6	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	5	.
	Skjerstad	223	.	.	.	.	.	.	.	.	5	46	96	76
	Steigen	31	.	.	.	12	8	8	2	.	.	.	1	.
	Hammerø	15	.	.	.	.	1	.	4	7	2	1	.	.
	Lødingen	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.
	Ofoten:													
	Narvik By	138	.	.	.	.	.	.	4	16	43	69	.	6
	Bygder	6	.	.	.	.	1	.	.	.	.	1	1	3

e. Mæslinger (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Flakstad	8	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2	-	-
	Buksnes	51	-	-	-	-	-	-	-	-	5	6	24	16
	Østlofoten	122	-	-	-	1	1	1	23	47	28	12	9	-
	Hadsel	6	-	-	-	-	-	-	-	1	4	1	-	-
	Sortland	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Under Lofotfisket	26	-	10	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	120	-	-	-	-	-	1	18	20	30	28	14	9
	Ibbestad	46	-	-	-	1	2	8	23	7	-	4	1	-
	Tranø	30	-	-	1	13	4	6	-	3	3	-	-	-
	Berg	4	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
	Lenviken	41	-	-	-	-	-	-	8	12	9	7	-	5
	Maalselven	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Balsfjorden	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø By	300	-	-	-	-	-	5	2	11	19	66	162	35
	Bygder	15	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	7	7
	Karlso	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	4
XX.	Alten	9	5	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maasø	12	-	-	-	-	1	11	-	-	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø By	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Sydvaranger	58	7	30	16	5	-	-	-	-	-	-	-	-

f. Difteri og Strubehoste (*Diphtheria, croup*).

I.	Kristiania	399	76	46	40	31	20	10	9	21	31	25	34	56
II.	Aker	42	7	4	3	5	2	2	4	7	1	3	-	4
	Ullensaker	40	1	3	19	4	4	2	1	2	1	1	2	-
	Høland	13	4	-	1	3	-	2	-	2	1	-	-	-
	Follo:													
	Bygder	45	13	10	4	-	2	1	3	1	3	3	3	2
III.	Eidsberg	13	8	2	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-
	Moss:													
	Bygder	6	-	-	-	-	4	-	2	-	-	-	-	-
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	51	8	3	8	3	-	3	5	4	5	2	7	3
	Fredrikstad By	9	-	1	-	-	-	-	1	-	2	1	2	2
	Bygder	115	10	5	14	9	11	6	3	4	1	22	15	15
	Hvaler:													
	Fredrikshald By	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	14	2	-	1	-	-	4	-	-	1	1	3	2
IV.	Drammens Stadsfysikat	4	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Drammens Distrikt:													
	Bygder	13	-	11	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ringerike:													
	Bygder	14	1	-	1	1	-	-	-	8	-	-	3	-
	Modum	56	2	4	-	-	-	-	-	1	6	2	-	41
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	9	2	-	-	-	-	1	-	1	2	2	1	-
	Bygder	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

f. Difteri og Strubehoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Horten By	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	22	-	2	-	9	2	1	-	3	-	-	-	5
	Hof:													
	Holmestrand By ...	41	9	2	8	5	1	2	4	1	4	2	2	1
	Svelviken By	40	31	5	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	35	5	8	2	1	6	7	3	-	-	1	-	2
	Larvik:													
	Bygder	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	24	2	5	2	1	-	-	3	-	6	-	5	-
	Hedemarken:													
	Bygder	7	1	2	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-
	Søndre Østerdalen ...	9	2	-	-	1	3	-	-	-	-	2	-	1
	Trysil	12	-	6	-	-	-	4	-	-	2	-	-	-
VII.	Hadeland og Land ...	4	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	1	-
	Nordre Valdres'	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Toten:													
	Gjøvik By	42	8	9	3	5	6	1	-	2	4	-	1	3
	Bygder	52	6	12	3	11	5	7	6	2	-	-	-	-
	Faaberg:													
	Lillehammer By ...	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Lesje	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII.	Skien:													
	Skien By	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Porsgrund By	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	7	-	3	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2
	Kragerø:													
	Kragerø By	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
	Bygder	10	1	-	-	-	-	2	2	-	1	3	1	-
	Hollen	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
	Sauland	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
	Laardal	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
IX.	Østre Nedenes:													
	Østerrisør By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By	6	1	-	1	-	-	-	3	-	-	-	1	-
	Grimstad By	3	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
X.	Kristiansands Stadsfys.	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Oddernes:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Lyngdal	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	5
	Vanse:													
	Rygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Flekkefjord:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

f. Difteri og Strubehoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).			Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.															
XI.	Sogndal:														
	Sogndal By	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Sandnes:														
	Sandnes By	5	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	5	-	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stavanger Stadsfysikat	30	4	2	1	-	9	-	-	3	-	-	1	6	4
	Stavanger Distrikt . .	5	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	2
	Karmøen:														
	Bygder	17	1	-	-	2	12	2	-	-	-	-	-	-	-
	Haugesund:														
Haugesund By	113	3	3	25	40	14	17	1	4	-	-	1	4	1	
Bygder	58	5	2	-	9	10	3	11	4	-	-	-	8	6	
XII.	Indre Søndhordland . .	40	-	8	9	-	7	14	2	-	-	-	-	-	-
	Ytre Søndhordland . .	50	-	-	-	10	22	5	8	1	1	3	-	-	-
	Tysnes	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-
	Indre Hardanger . . .	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
	Ytre Hardanger	6	-	1	-	-	-	1	-	-	2	1	1	-	-
	Voss	22	3	2	1	-	2	5	4	1	2	2	-	-	-
	Søndre Midthordland .	22	1	-	-	2	7	-	2	3	-	1	2	4	-
	Nordre Midthordland .	54	-	-	-	6	-	12	15	3	3	10	4	1	-
	Osterøen	123	-	-	-	4	36	12	8	7	9	15	18	14	-
	Alversund	20	-	2	-	1	-	6	2	4	5	-	-	-	-
	Lindaas	12	-	-	-	-	2	-	-	3	2	3	-	2	-
XIII.	Bergen	321	3	6	14	32	23	38	28	15	39	26	31	66	-
XIV.	Lærdal	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Lyster	4	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
	Vik	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Gulen	8	-	-	-	-	-	-	3	1	4	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndfjord	5	-	-	2	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Kinn:														
	Florø By	5	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	16	3	5	3	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	8	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	5	-
	Gloppen	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Indviken	9	-	-	-	4	3	-	-	-	1	-	1	-	-
XV.	Vestre Søndmør	9	3	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndmør	17	-	-	1	-	-	3	2	8	-	-	1	2	-
	Østre Søndmør	25	-	-	4	-	17	-	-	-	-	-	-	4	-
	Nordre Søndmør:														
	Aalesund By	7	-	1	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	15	2	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	5
	Indre Romsdal	14	-	-	5	-	3	-	-	-	-	-	2	4	-
	Søndre Nordmør:														
	Kristiansund By . . .	21	-	1	2	3	2	1	3	-	-	-	1	1	7
	Bygder	45	-	-	-	-	12	1	-	5	1	10	6	10	-
	Sundalen	6	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Surendalen	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

f. Difteri og Strubehoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	37	-	-	1	-	-	4	7	3	10	5	-	7
	Strinden	5	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	1	2
	Guldalen	3	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Orkedalen	18	3	2	-	-	-	1	8	-	1	2	-	1
	Hevne	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Hitteren	4	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
	Indre Fosen	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
XVII.	Stjørdalen	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Levanger:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Inderøen	3	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1
	Grong	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	2
	Namsos:													
	Bygder	3	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Vikten	12	-	-	-	8	2	1	-	-	1	-	-	-
XVIII.	Brønnø	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Alstahaug	19	11	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ranen	5	1	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-
	Lurø	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gildeskaal	10	3	4	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bodø:													
	Bodin	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Steigen	15	-	-	-	-	-	-	8	5	1	1	-	-
	Hamnerø	6	-	4	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
	Ofoten:													
	Narvik By	30	1	-	5	-	3	1	2	1	4	13	-	-
	Bygder	8	1	1	1	-	-	-	-	5	-	-	-	-
	Buksnes	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
	Østlofoten	7	-	1	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-
	Hadsel	14	-	3	3	3	-	-	1	-	-	2	1	1
	Under Lofotfisket	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	1
	Tranø	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
	Lenviken	3	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1
	Maalselven	8	2	-	1	-	4	-	-	-	1	-	-	-
	Balsfjorden	5	1	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø By	21	-	-	-	-	1	-	3	2	3	1	5	6
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Lyngen	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
	Karlsø	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XX.	Hammerfest:													
	Hammerfest By	15	-	1	1	-	4	3	-	1	1	2	-	2
	Bygder	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø By	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Sydvaranger	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

g. Kighoste (*Tussis convulsiva*).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
I.	Kristiania	1828	82	109	93	148	137	302	232	270	144	103	117	91
II.	Aker	253	6	3	5	15	35	16	9	19	29	36	50	30
	Ullensaker	91	2	3	-	-	-	4	5	9	7	24	20	17
	Høland	30	-	-	1	-	-	2	1	4	-	9	5	8
	Follo:													
	Drøbak By	28	-	1	-	-	-	-	-	-	4	7	14	2
	Son og Hølen Byer.	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Bygder	30	-	1	-	-	-	-	-	2	4	7	14	2
III.	Eidsberg	86	2	1	5	6	1	1	2	6	13	12	28	9
	Moss:													
	Moss By	166	-	-	5	5	12	13	9	22	21	21	33	25
	Bygder	9	-	-	-	-	-	-	-	1	1	5	-	2
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	188	65	34	25	16	8	8	6	11	8	4	2	1
	Fredriksstad By	105	-	4	-	2	2	-	6	9	12	23	34	13
	Bygder	194	6	20	27	10	14	12	14	14	9	24	28	16
	Hvaler:													
	Fredrikshald By ...	332	7	-	4	17	22	32	37	37	54	46	56	20
	Bygder	40	2	2	4	3	1	2	1	3	-	6	13	3
IV.	Drammens Stadsfysikat	145	27	21	17	-	1	1	9	4	14	19	18	14
	Drammens Distrikt:													
	Bygder	202	8	27	23	35	29	23	12	14	1	9	11	10
	Ringerike:													
	Hønefoss By	84	9	12	13	8	15	13	5	6	-	-	3	-
	Bygder	223	25	24	32	23	33	43	12	7	5	7	7	5
	Modum	235	70	39	22	13	2	3	11	24	12	14	6	19
	Nes	39	-	-	-	7	5	12	9	4	2	-	-	-
	Aal	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	11	1	5	2	-	-	-	-	-	-	1	1	1
	Bygder	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Rollag	18	3	1	4	1	2	-	5	-	-	-	2	-
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By	14	3	1	3	1	-	-	-	-	-	4	1	1
	Horten By	87	-	-	-	4	-	-	4	8	35	4	6	26
	Bygder	61	1	4	8	5	5	17	3	9	-	8	-	1
	Hof:													
	Holmestrand By ...	6	-	-	-	-	-	-	-	4	2	-	-	-
	Bygder	20	-	2	-	-	-	-	-	-	4	9	3	2
	Larvik:													
	Larvik By	9	-	-	-	-	-	1	4	4	-	-	-	-
	Sandefjord By	32	-	-	-	-	5	2	3	5	6	5	3	3
	Bygder	35	-	-	1	4	4	2	3	9	1	6	-	5
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By ...	50	20	11	11	1	-	-	-	2	2	3	-	-
	Bygder	15	1	-	2	3	4	-	-	-	-	-	1	4
	Hedemarken:													
	Hamar By	53	21	15	16	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	160	7	20	19	4	8	10	24	8	11	13	17	19
	Søndre Østerdalen ...	69	14	7	2	6	20	8	5	3	1	2	1	-
	Trysil	96	-	-	9	6	30	32	17	1	-	-	1	-
	Rendalen	11	-	-	-	-	-	-	-	1	4	6	-	-

g. Kighoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VII.	Hadeland og Land ...	328	28	32	83	42	26	18	8	13	14	27	26	11
	Søndre Valdres	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Valdres	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2	4
	Toten:													
	Gjøvik By	147	-	2	21	32	29	22	21	8	10	2	-	-
	Bygder	51	-	-	-	-	-	15	8	4	13	3	3	5
	Faaberg:													
	Bygder	5	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-
	Ringeby	10	-	-	-	-	-	6	-	-	-	1	-	2
	Lom	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII.	Skien:													
	Skien By	23	1	1	-	-	-	-	-	2	7	8	2	2
	Porsgrund By	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-
	Brevik By	17	13	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
	Bygder	25	7	-	2	1	4	4	4	-	-	-	1	2
	Kragerø:													
	Kragerø By	25	-	-	-	-	-	-	-	3	6	4	2	10
	Langesund By	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
	Stathelle By	4	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
	Bygder	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	2	-
	Hollen	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
	Sauland	98	1	1	1	1	11	7	30	36	5	5	-	-
	Kviteseid	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Laardal	50	32	4	2	4	1	3	2	2	-	-	-	-
	Tinn	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Østerrisør By	143	-	-	-	-	2	1	11	33	29	39	17	11
	Tvedestrand By	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Bygder	82	2	1	-	-	-	-	-	3	13	27	12	24
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By	40	-	-	-	1	-	-	2	-	2	9	14	12
	Grimstad By	9	-	-	6	1	-	-	-	-	-	2	-	-
	Bygder	56	15	11	14	2	-	-	1	6	-	-	3	4
	Aauli	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evje	20	-	-	1	-	3	9	7	-	-	-	-	-
X.	Kristiansands Stadsfys.	168	4	-	4	18	66	27	30	7	8	3	1	-
	Oddernes:													
	Mandal By	12	-	-	-	-	-	-	3	-	-	4	5	-
	Bygder	51	1	-	1	2	1	7	7	7	3	1	7	14
	Undal	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Lyngdal	25	-	-	-	1	2	2	1	1	-	11	2	5
	Vanse:													
	Farsund By	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	12	-
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord By	10	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	8
	Bygder	18	7	3	2	-	-	-	-	-	-	6	-	-
XI.	Sogndal:													
	Bygder	3	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-
	Egersund:													
	Egersund By	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
	Bygder	11	-	-	-	2	3	1	1	1	1	2	-	-

3. Kighoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.													
	Sandnes:													
	Sandnes By	5	-	-	-	-	-	-	-	3	2	-	-	-
	Bygder	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	5
	Stavanger Stadsfysikat	440	-	-	1	-	14	23	31	32	28	87	117	107
	Stavanger Distrikt ...	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
	Finne	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Karmøen:													
	Kopervik By	12	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	5	5
	Haugesund:													
	Haugesund By	93	2	11	16	20	3	5	3	7	8	2	3	13
	Bygder	11	2	-	2	-	-	-	2	-	-	2	-	3
XII.	Sveen	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-
	Indre Søndhordland ..	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Søndhordland ..	26	2	18	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Hardanger	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Ytre Hardanger	12	2	3	3	2	-	2	-	-	-	-	-	-
	Voss	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Søndre Midthordland ..	26	5	1	-	-	-	-	-	4	2	3	5	6
	Nordre Midthordland ..	8	-	-	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Osterøen	23	-	-	-	-	-	3	-	7	4	1	2	6
	Alversund	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lindaas	16	-	-	-	-	-	-	7	3	3	1	2	-
XIII.	Bergen	799	127	150	99	87	44	64	14	33	41	50	51	39
XIV.	Lærdal	26	6	9	7	2	1	1	-	-	-	-	-	-
	Lyster	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-
	Sogndal	10	-	1	1	2	1	-	-	2	1	-	1	1
	Vik	34	11	13	3	1	-	-	-	2	3	1	-	-
	Gulen	65	-	7	-	16	8	3	9	19	3	-	-	-
	Ytre Søndfjord	39	-	2	5	8	7	7	3	5	1	1	-	-
	Indre Søndfjord	77	-	-	14	18	19	3	10	-	6	-	6	1
	Kinn:													
	Flørø By	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	83	13	15	19	4	2	-	-	1	11	17	1	-
	Ytre Nordfjord	36	-	4	8	7	9	3	-	1	-	4	-	-
	Nordfjordeidet	143	10	23	30	28	18	15	19	-	-	-	-	-
	Indviken	73	-	7	9	11	6	4	2	3	5	13	7	5
XV.	Vestre Søndmør	5	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndmør	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	15	9
	Ørskog	30	-	-	-	-	-	-	17	4	7	1	1	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	122	-	-	-	-	-	-	1	15	19	31	36	20
	Ytre Romsdal:													
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	4
	Indre Romsdal	25	-	-	-	-	-	1	5	14	5	-	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	36	-	-	-	4	-	3	-	-	7	-	13	9
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	1	-
	Surendalen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Nordre Nordmør	18	-	-	-	-	-	-	-	1	1	4	5	7

h. Lungebetændelse (*Pneumonia*).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
I.	Kristiania	1023	69	71	64	86	95	151	79	49	59	81	102	117
II.	Aker	126	12	16	8	13	15	13	4	6	6	11	11	11
	Ullensaker	186	17	25	20	25	22	10	12	6	8	8	17	16
	Høland	47	8	5	1	13	4	6	2	1	-	3	2	2
	Follo:													
	Drøbak By	13	3	1	-	2	1	1	-	2	1	-	1	1
	Son og Hølen Byer.	4	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
	Bygder	57	3	3	7	5	4	3	-	4	1	8	13	6
III.	Eidsberg	62	5	5	12	8	7	4	1	2	1	4	10	3
	Moss:													
	Moss By	167	22	18	9	22	19	9	6	7	9	17	10	19
	Bygder	65	9	11	6	11	7	3	3	-	3	2	4	6
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	71	10	7	8	8	4	1	1	1	3	2	13	13
	Fredriksstad By	109	8	9	5	11	16	6	4	2	5	3	25	15
	Bygder	244	19	34	32	27	24	18	13	12	8	14	21	22
	Hvaler:													
	Fredrikshald By	148	14	18	10	10	6	5	6	7	10	11	16	30
	Bygder	61	5	3	13	4	6	7	3	1	1	4	8	6
IV.	Drammens Stadsfysikat	146	23	10	9	9	11	8	9	4	10	20	15	18
	Drammens Distrikt:													
	Bygder	78	10	5	7	9	9	2	4	4	5	9	7	7
	Ringerike:													
	Hønefoss By	15	1	-	1	3	3	-	1	2	-	1	2	1
	Bygder	89	8	8	7	12	13	6	8	6	3	4	5	9
	Modum	126	21	19	11	12	21	9	2	5	3	5	11	7
	Nes	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Aal	13	3	1	1	1	-	1	1	1	1	1	2	-
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	48	4	2	3	4	4	4	4	5	3	2	3	10
	Bygder	22	-	4	3	1	2	2	1	2	-	2	3	2
	Rollag	6	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	2	1
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By	34	1	2	-	7	6	3	1	1	-	6	3	4
	Horten By	61	3	6	2	8	7	5	3	1	1	8	5	12
	Bygder	86	7	9	9	7	11	7	3	3	-	5	9	16
	Hof:													
	Holmestrand By	6	1	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	1
	Svelviken By	4	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-
	Bygder	38	3	7	4	8	4	2	1	1	3	4	-	1
	Larvik:													
	Larvik By	43	6	4	2	3	5	1	1	2	5	3	6	5
	Sandefjord By	17	6	-	1	-	3	2	-	2	-	1	-	2
	Bygder	23	5	1	2	5	2	2	1	-	-	3	1	1
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By	19	1	3	2	3	-	2	-	-	-	4	2	2
	Bygder	104	15	9	6	14	8	6	8	3	8	6	5	16
	Hedemarken:													
	Hamar By	33	2	6	2	4	-	-	-	2	7	5	2	3
	Bygder	229	16	21	15	33	12	10	7	12	6	16	32	49
	Søndre Østerdalen	115	8	11	17	12	20	6	7	3	3	8	8	12

h. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
. Distrikt.														
VII.	Tryssil	29	1	2	3	8	2	2	-	-	3	1	3	4
	Rendalen	16	-	5	2	-	2	1	-	1	-	3	-	2
	Tønset	75	25	8	5	1	6	5	3	2	2	5	3	10
	Hadeland og Land ..	204	19	23	19	23	20	18	10	6	12	15	21	17
	Søndre Valdres	18	-	3	3	2	1	1	1	2	1	1	3	-
	Nordre Valdres	16	1	3	1	2	2	1	-	1	3	-	-	2
	Toten:													
	Gjøvik By	44	2	5	9	6	1	5	2	3	-	2	7	2
	Bygder	71	5	6	13	8	4	6	3	5	3	4	5	9
	Faaberg:													
VIII.	Lillehammer By	19	3	3	-	1	2	1	-	-	3	-	-	6
	Bygder	46	3	5	6	4	8	2	2	-	-	2	4	10
	Ringeby	21	-	-	2	4	3	4	1	-	1	-	2	4
	Lom	24	-	3	2	3	8	5	3	-	-	-	-	-
	Lesje	9	-	-	2	1	3	1	2	-	-	-	-	-
	Skien:													
	Skien By	83	17	8	4	7	6	6	2	3	3	14	11	3
	Porsgrund By	69	23	10	4	6	9	3	-	-	1	4	4	5
	Brevik By	34	7	3	2	6	3	1	-	-	1	2	2	6
	Bygder	110	21	15	13	14	9	7	3	1	1	5	6	15
IX.	Kragerø:													
	Kragerø By	52	2	3	3	8	9	5	1	1	-	11	5	4
	Langesund By	3	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
	Stathelle By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	35	4	3	6	1	5	3	4	-	1	1	2	5
	Hollen	33	2	7	4	3	3	5	-	1	1	1	5	1
	Sauland	8	-	3	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-
	Kviteseid	20	3	4	3	2	1	2	2	-	-	1	-	2
	Laardal	30	1	12	9	1	1	1	-	-	2	2	-	1
	Tinn	4	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
X.	Østre Nedenes:													
	Østerrisør By	29	2	3	5	2	2	2	-	1	2	5	3	2
	Tvedestrand By	13	2	-	1	-	2	2	2	-	-	-	3	1
	Bygder	82	13	11	11	9	7	11	3	1	-	2	6	8
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By	36	6	4	1	5	7	2	2	1	4	2	2	-
	Grimstad By	15	-	1	4	-	-	-	-	1	-	-	2	7
	Lillesand By	28	-	-	2	4	-	5	1	-	-	3	2	11
	Bygder	98	7	9	7	17	9	8	7	5	4	5	6	14
	Aamli	15	-	1	3	2	2	3	1	-	1	-	1	1
X.	Evje	9	5	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Sætersdalen	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Kristiansands Stadsfys.	67	1	-	3	5	12	2	-	2	7	13	6	6
	Oddernes:													
	Mandal By	39	3	-	3	3	2	-	3	2	-	3	4	16
	Bygder	78	7	3	7	13	9	1	2	4	5	3	9	15
	Undal	16	3	1	-	2	1	-	-	-	-	4	1	4
	Lyngdal	10	-	4	-	1	2	-	1	1	-	-	-	1
	Vanse:													
	Farsund By	3	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
X.	Bygder	9	1	2	-	-	1	2	3	-	-	-	-	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord By	8	-	-	-	1	1	-	-	-	5	-	1	-
	Bygder	9	1	2	2	-	3	-	-	-	-	1	-	-

h. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XI.	Sogndal:													
	Sogndal By	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	8	1	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Egersund:													
	Egersund By	21	1	2	1	4	2	2	1	-	1	1	3	3
	Bygder	34	4	1	2	8	2	4	3	-	-	1	2	7
	Sandnes:													
	Sandnes By	31	2	2	2	4	6	5	-	-	1	4	2	3
	Bygder	67	10	4	6	13	10	4	4	1	2	2	6	5
	Stavanger Stadsfysikat	223	10	10	27	32	40	11	13	16	4	10	16	34
	Stavanger Distrikt ..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Finnø	26	-	-	4	3	3	6	-	1	2	1	4	2
	Sand	16	2	1	1	1	4	1	1	-	-	1	1	3
	Karmøen:													
	Skudeneshavn By ..	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kopervik By	10	1	-	-	1	3	-	-	-	2	1	1	1
	Bygder	55	1	3	7	11	9	3	2	3	3	2	5	6
	Haugesund:													
	Haugesund By	88	8	11	8	9	5	6	5	5	7	3	6	15
	Bygder	22	2	-	1	4	3	-	1	3	-	-	1	7
XII.	Sveen	20	-	1	2	3	3	4	-	1	-	1	3	2
	Indre Søndhordland ..	18	1	-	1	4	3	1	1	-	-	1	2	4
	Ytre Søndhordland ...	17	-	3	3	-	-	-	3	-	4	2	1	1
	Tysnes	37	3	-	4	6	7	1	3	1	1	1	-	10
	Indre Hardanger	50	4	2	3	7	20	1	6	1	1	1	2	2
	Ytre Hardanger	44	6	10	3	6	5	6	4	-	-	3	-	1
	Voss	80	5	4	5	14	11	9	4	2	1	8	5	12
	Søndre Midthordland..	61	3	10	6	8	15	9	2	-	2	2	1	3
	Nordre Midthordland..	14	2	1	2	3	1	1	1	-	-	-	2	1
	Osterøen	67	3	4	5	5	2	2	3	4	2	6	13	18
	Alversund	25	-	-	-	4	1	5	1	-	1	8	3	2
	Lindaas	29	1	2	1	3	2	1	3	-	1	4	6	5
XIII.	Bergen	437	21	30	29	32	53	42	37	23	29	25	43	73
XIV.	Lærdal	8	3	-	1	2	1	-	-	-	-	-	1	-
	Lyster	5	-	1	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Sogndal	22	3	5	1	-	3	1	-	1	1	1	1	5
	Vik	17	-	-	1	3	2	3	-	-	-	1	3	4
	Gulen	43	-	3	4	5	3	11	1	-	-	2	5	9
	Kirkebø	13	2	-	5	3	-	1	-	-	-	-	1	1
	Ytre Søndfjord	56	4	2	6	13	6	4	3	2	-	3	4	9
	Indre Søndfjord	21	2	-	1	2	9	1	1	1	-	2	-	2
	Kinn:													
	Flørø By	17	-	1	-	-	7	6	-	-	-	1	2	-
	Bygder	83	5	5	4	9	19	7	8	3	4	5	4	10
	Ytre Nordfjord	46	1	-	2	6	11	8	2	-	2	3	1	10
	Nordfjordeidet	18	-	2	-	4	4	3	-	-	-	-	1	4
	Gloppen	49	5	8	15	12	5	1	-	1	-	-	2	-
	Indviken	17	2	1	3	-	-	-	-	-	-	4	3	4
XV.	Vestre Søndmør	63	5	9	8	7	14	4	-	1	-	3	1	11
	Indre Søndmør	31	4	5	8	2	4	-	3	2	-	-	1	2
	Østre Søndmør	27	4	2	1	2	6	2	2	2	-	4	1	1
	Ørskog	36	3	-	-	-	2	1	1	3	1	2	4	19

h. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By.....	114	10	9	15	13	10	8	5	3	4	14	12	11
	Bygder.....	34	6	2	4	6	1	2	3	-	-	3	5	2
	Ytre Romsdal:													
	Molde By.....	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2
	Bygder.....	42	4	3	1	1	3	5	4	2	3	2	3	11
	Indre Romsdal.....	19	-	1	-	4	5	2	-	-	-	1	4	2
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By...	67	5	5	6	9	4	3	10	2	6	7	5	5
	Bygder.....	31	4	3	3	4	2	-	2	-	-	-	2	10
	Sundalen.....	14	3	2	-	1	2	-	1	-	1	2	1	1
	Surendalen.....	33	9	2	1	1	3	-	5	1	3	2	2	4
	Nordre Nordmør.....	33	6	3	1	5	1	2	2	3	2	1	3	4
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	238	20	13	17	37	44	23	13	4	8	15	19	25
	Strinden.....	30	3	2	1	5	3	4	2	2	-	3	4	1
	Selbu.....	4	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-
	Røros.....	46	14	2	7	3	1	3	5	3	-	2	2	4
	Guldalen.....	32	5	1	1	2	5	4	-	2	-	-	10	2
	Opdal.....	16	-	2	1	2	6	1	-	1	-	1	1	1
	Orkedalen.....	119	35	12	8	8	13	6	3	-	3	5	13	13
	Hevne.....	13	-	-	-	-	2	3	1	1	-	-	1	5
	Hitteren.....	34	4	5	2	7	3	5	3	-	-	-	2	3
	Ytre Fosen.....	64	11	3	1	9	7	13	1	-	1	3	4	11
	Indre Fosen.....	54	7	-	4	11	12	10	-	2	-	1	2	5
	Nordre Fosen.....	34	8	4	2	5	8	4	1	1	-	-	1	-
XVII.	Stjørdalen.....	30	9	2	2	4	2	6	-	1	-	3	-	1
	Frosten.....	40	7	1	2	3	9	4	-	1	1	2	3	7
	Levanger:													
	Levanger By.....	16	6	-	-	2	1	1	1	-	1	-	-	4
	Bygder.....	48	10	7	4	3	8	1	4	1	1	1	3	5
	Inderøen.....	67	5	10	2	6	7	3	8	2	2	4	8	10
	Stenkjær:													
	Stenkjær By.....	19	4	1	4	3	2	2	-	-	-	1	-	2
	Bygder.....	58	15	9	6	8	4	2	6	2	1	1	1	3
	Grong.....	7	-	3	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1
	Namsos:													
	Namsos By.....	18	8	3	-	2	1	-	2	-	-	1	-	-
	Bygder.....	28	8	1	4	3	4	4	1	-	-	-	-	3
	Fosnes.....	32	10	2	1	2	6	1	1	-	-	-	2	7
	Kolvereid.....	15	3	1	1	1	1	1	1	1	1	-	4	-
	Vikten.....	11	2	2	-	-	1	-	1	1	-	-	2	2
XVIII.	Brønnø.....	16	2	1	-	4	4	-	-	2	-	1	-	1
	Alstahaug.....	23	8	3	3	2	2	1	-	-	-	3	-	1
	Vefsen:													
	Mosjøen By.....	9	3	-	1	-	-	2	1	-	1	-	1	-
	Bygder.....	26	9	3	1	1	5	1	2	-	1	1	-	2
	Ranen.....	27	1	-	-	6	5	1	1	2	-	5	3	3
	Lurø.....	47	9	6	4	5	7	6	1	-	1	1	6	1
	Gildeskaal.....	10	1	1	1	-	1	1	1	-	-	-	3	1
	Bødø:													
	Bødø By.....	24	5	4	2	2	1	1	3	1	1	-	2	2
	Bodin.....	25	8	2	1	-	8	1	3	-	1	-	-	1
	Folden.....	25	10	10	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjerstad.....	38	9	3	3	7	2	2	4	2	1	-	3	2

h. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).															
Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	
XIX.	Steigen	9	-	-	-	2	1	-	-	2	-	-	4	-	
	Lødingen	13	1	1	-	1	3	2	-	-	-	-	4	1	
	Ofoten:														
	Narvik By	8	1	-	-	-	1	-	1	-	1	4	-	-	
	Bygder	15	7	-	-	1	-	2	1	-	-	-	2	2	
	Flakstad	18	2	5	2	-	5	1	-	1	1	-	1	1	
	Buksnes	16	2	1	-	2	4	3	-	2	-	1	1	-	
	Ostlofoten	14	2	2	1	1	1	3	2	-	-	1	1	-	
	Hadsel	29	8	-	-	5	1	5	3	1	1	2	2	1	
	Sortland	17	4	2	2	1	1	-	-	-	2	-	2	3	
	Under Lofotfisket	18	5	3	8	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
	XX.	Trondenes	23	4	-	2	1	1	1	3	-	3	2	1	5
		Ibbestad	29	5	1	1	2	9	3	2	-	1	2	1	2
		Tranø	17	3	-	-	2	5	1	-	5	1	-	-	-
Berg		3	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
Lenviken		4	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	1	-	
Maalselven		17	4	-	3	-	1	-	-	-	-	1	7	1	
Balsfjorden		13	4	1	1	1	1	2	1	1	-	-	-	1	
Tromsø:															
Tromsø By		21	2	2	-	1	4	2	3	-	1	1	2	3	
Bygder		8	1	-	-	-	3	2	-	-	-	1	-	1	
Lyngen		17	4	2	2	-	3	-	1	-	1	3	1	-	
Skjervø		14	4	-	-	1	3	2	1	1	-	1	1	-	
XX.		Alten	19	4	2	1	2	-	4	-	1	1	1	-	3
		Loppen	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest:														
	Hammerfest By	12	1	1	2	-	2	4	1	-	-	-	-	1	
	Bygder	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Maasø	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	
	Kistrand	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Tanen	4	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	
	Vardø:														
	Vardø By	17	1	1	-	-	3	2	-	2	1	-	7	-	
	Bygder	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	
	Vadsø:														
	Vadsø By	9	5	1	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	
	Bygder	15	2	1	3	1	2	-	1	1	1	1	2	-	
Sydvaranger	5	-	2	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-		

i. Influenza.

I.	Kristiania	384	77	76	72	46	17	7	7	3	17	19	17	26
II.	Aker	62	18	14	8	9	5	-	-	4	-	-	2	2
	Ullensaker	176	23	50	29	15	10	4	-	10	2	7	13	13
	Høland	53	7	3	16	11	9	-	-	-	-	-	2	5
	Follo:													
	Drøbak By	14	3	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	8
	Bygder	42	4	12	2	2	7	1	3	4	2	3	-	2
III.	Eidsberg	22	4	2	3	7	1	1	1	1	-	-	1	1
	Moss:													
	Moss By	97	34	14	14	21	6	2	-	2	1	-	1	2
	Bygder	25	4	7	5	3	4	1	-	-	-	1	-	-

i. Influenza (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
IV.	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	158	5	12	28	25	29	5	-	-	5	4	17	28
	Fredriksstad By	128	19	13	5	69	13	1	-	-	-	1	2	5
	Bygder	195	17	30	21	49	28	5	-	4	15	5	8	13
	Hvaler:													
	Fredrikshald By	185	19	34	28	27	4	-	-	-	3	19	15	36
	Bygder	59	5	17	6	6	2	-	1	-	2	5	6	9
	Drammens Stadsfysikat	263	70	65	35	14	7	3	2	3	2	17	23	22
	Drammens Distrikt:													
	Bygder	69	2	11	14	15	15	-	-	-	-	-	10	2
	Ringerike:													
	Hønefoss By	56	6	13	11	5	3	1	-	4	4	4	4	1
	Bygder	116	10	15	24	7	14	2	3	2	10	10	12	7
	Modum	135	35	25	22	15	5	-	-	-	3	5	8	17
	Nes	12	-	2	4	1	-	-	-	-	-	-	-	5
	Aal	17	4	1	4	4	1	2	-	-	-	-	1	-
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	70	8	8	3	6	5	5	2	3	4	9	7	10
	Bygder	67	10	5	6	6	7	4	4	2	4	7	6	6
	Rollag	6	1	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By	36	5	-	3	11	8	-	-	-	-	2	1	6
	Horten By	28	7	9	1	2	3	-	-	-	-	3	3	-
	Aasgaardstrand By..	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	122	13	21	13	19	18	13	4	5	1	1	7	7
	Hof:													
	Holmestrand By	3	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Svelviken By	14	3	1	-	8	-	-	1	-	-	1	-	-
	Bygder	54	3	12	8	8	4	3	2	2	5	3	2	2
	Larvik:													
	Larvik By	12	-	-	7	-	-	5	-	-	-	-	-	-
	Sandefjord By	13	5	2	2	-	1	-	-	-	-	-	1	2
	Bygder	17	6	1	5	-	1	1	-	1	-	-	1	1
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	4
	Bygder	27	2	2	5	5	2	-	1	-	-	1	2	7
	Hedemarken:													
	Hamar By	66	28	25	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	211	33	51	26	13	10	11	8	5	4	7	18	25
	Søndre Østerdalen ...	55	7	10	16	7	8	3	-	-	-	1	-	3
	Trysil	70	15	12	10	14	6	3	2	-	4	1	3	-
	Rendalen	35	5	8	7	1	7	1	-	-	3	-	3	-
	Tønsset	32	14	4	2	7	-	1	-	-	-	1	-	3
VII.	Hadeland og Land ...	101	4	22	31	11	1	2	1	-	-	2	4	23
	Søndre Valdres	9	-	3	1	3	2	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Valdres	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Gjøvik By	32	3	4	11	4	2	-	-	-	-	-	-	8
	Bygder	38	3	7	10	5	-	-	1	1	1	-	5	5
	Faaberg:													
	Lillehammer By	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	31	4	7	5	7	2	1	-	1	-	-	1	3
	Ringsbu	6	-	-	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lom	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

i. Influenza (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VIII.	Skien:													
	Skien By	67	18	10	17	7	5	3	2	-	-	2	3	-
	Porsgrund By	149	31	26	20	12	10	6	-	4	4	13	13	10
	Brevik By	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	56	5	7	12	8	2	2	1	1	-	6	9	3
	Kragerø:													
	Langesund By	3	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	16	5	4	1	1	-	-	-	-	-	-	4	1
	Hollen	15	3	4	1	7	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sauland	58	-	14	16	10	6	-	-	-	-	-	6	6
	Kviteseid	25	-	11	8	3	1	-	-	-	-	-	1	1
	Laardal	30	1	5	10	3	-	2	3	1	1	1	2	1
IX.	Østre Nedenes:													
	Østerrisør By	23	9	-	6	3	-	4	-	1	-	-	-	-
	Tvedestrand By	27	-	7	5	1	6	-	-	-	-	-	6	2
	Bygder	128	21	29	16	10	14	8	3	-	1	1	8	17
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By	124	37	30	11	5	3	5	6	4	5	6	4	8
	Grimstad By	133	19	21	10	9	9	7	4	3	2	3	7	39
	Lillesand By	20	1	2	4	4	4	-	-	-	-	-	-	5
	Bygder	299	38	35	32	29	26	26	14	15	6	9	18	51
	Aamli	15	-	-	6	5	-	3	-	-	-	-	-	1
	Evje	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sætersdalen	11	-	1	1	3	2	2	-	-	1	-	-	1
X.	Kristiansands Stadsfys.	83	20	20	3	21	12	-	-	-	-	4	-	3
	Oddernes:													
	Mandal By	18	5	5	1	3	-	-	-	-	-	1	-	3
	Bygder	71	5	7	20	14	7	2	1	-	-	1	6	8
	Undal	4	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngdal	31	5	2	3	3	5	-	2	1	4	2	3	1
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord By	67	24	23	2	5	2	4	-	3	-	-	-	4
	Bygder	22	3	5	3	4	3	2	2	-	-	-	-	-
XI.	Sogndal:													
	Sogndal By	4	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	41	8	7	8	4	-	1	-	2	-	4	2	5
	Egersund:													
	Bygder	7	3	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-
	Sandnes:													
	Sandnes By	18	6	1	1	2	-	-	-	-	-	-	1	7
	Bygder	20	4	2	-	6	3	1	1	1	1	-	-	1
	Stavanger Stadsfysikat	186	28	17	32	23	8	2	2	2	4	16	23	29
	Finnø	17	4	5	4	-	-	-	-	-	-	-	1	3
	Sand	11	-	-	1	7	1	2	-	-	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund By	49	10	7	13	8	1	-	-	-	-	2	2	6
	Bygder	13	2	1	4	1	-	1	-	-	-	-	-	4
XII.	Sveen	3	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-
	Indre Søndhordland ..	21	1	-	3	1	2	-	-	-	-	-	3	11
	Ytre Søndhordland ..	4	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-
	Tysnes	4	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
	Indre Hardanger	19	2	-	2	3	2	-	4	1	-	-	3	2
	Ytre Hardanger	40	-	13	3	-	4	3	-	-	4	5	7	1

i. Influenza (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Voss	13	1	2	3	1	-	1	2	-	3	-	-	-
	Søndre Midthordland..	6	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Midthordland..	10	7	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Osterøen	14	1	-	3	1	5	-	1	-	-	-	2	1
	Lindaas	16	-	-	-	-	-	-	1	4	1	4	3	3
XIII.	Bergen	324	76	53	23	13	12	11	8	6	22	10	33	57
XIV.	Lærdal	49	8	13	2	15	6	2	-	-	-	-	2	-
	Lyster	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sogndal	9	1	-	1	1	1	1	-	-	-	2	1	1
	Vik	22	6	5	5	2	-	1	2	1	-	-	-	-
	Gulen	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
	Ytre Søndfjord	6	-	2	-	1	1	-	2	-	-	-	-	-
	Indre Søndfjord	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kinn:													
	Flørø By	14	3	-	-	1	4	1	1	-	1	3	-	-
	Bygder	54	6	5	1	5	23	2	1	1	2	1	2	5
	Ytre Nordfjord	11	4	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-
	Nordfjordeidet	11	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indviken	31	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7	8	15
XV.	Vestre Søndmør	27	10	6	1	1	-	-	-	-	-	-	3	6
	Indre Søndmør	83	7	3	4	7	3	9	5	11	12	6	7	9
	Østre Søndmør	16	1	3	2	1	2	4	1	-	1	-	1	-
	Ørskog	44	-	4	2	1	-	9	7	4	1	5	4	7
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	73	16	5	7	8	-	-	-	3	8	9	8	9
	Bygder	51	10	8	11	10	-	-	-	-	-	2	4	6
	Ytre Romsdal:													
	Molde By	13	-	-	2	-	-	-	-	6	2	3	-	-
	Bygder	45	3	2	26	3	1	5	-	-	-	4	1	-
	Indre Romsdal	3	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	197	29	42	29	17	7	5	-	-	-	14	17	37
	Bygder	13	3	3	3	1	2	-	-	-	-	1	-	-
	Sundalen	12	5	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1
	Surendalen	27	8	-	1	2	4	8	1	-	1	-	1	1
	Nordre Nordmør	15	2	-	-	-	3	1	2	1	1	-	-	5
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	36	4	6	2	-	14	1	-	1	-	-	5	3
	Strinden	9	1	1	-	1	2	1	1	1	-	-	1	-
	Reros	251	37	29	42	54	23	8	1	3	1	5	14	34
	Opdal	26	-	8	3	3	10	2	-	-	-	-	-	-
	Orkedalen	159	31	26	9	11	14	23	10	4	6	3	11	11
	Hitteren	69	9	9	10	14	5	8	1	7	1	-	3	2
	Ytre Fosen	76	24	4	9	13	9	8	8	1	-	-	-	-
	Indre Fosen	61	-	-	8	25	21	7	-	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	51	8	6	2	7	11	10	2	1	-	-	2	2
XVII.	Stjørdalen	26	12	-	1	4	2	1	3	-	-	-	2	1
	Frosten	33	4	4	3	7	3	4	-	2	1	-	3	2
	Levanger:													
	Levanger By	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
	Bygder	29	1	4	5	1	1	4	4	3	2	-	2	2
	Indørøen	29	7	6	6	3	2	4	1	-	-	-	-	-

i. Influenza (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVIII.	Stenkjær:													
	Stenkjær By	35	6	-	10	2	3	4	4	2	1	2	1	-
	Bygder	78	5	8	10	3	6	11	14	7	-	4	2	8
	Grong	25	-	11	1	6	2	-	2	-	-	-	-	3
	Namsos:													
	Namsos By	17	2	2	-	-	-	9	4	-	-	-	-	-
	Bygder	15	4	-	-	-	-	5	5	1	-	-	-	-
	Fosnes	37	7	7	1	7	11	-	4	-	-	-	-	-
	Vikten	40	2	5	3	-	7	16	5	-	-	-	-	2
	Brønnø	17	8	3	1	1	1	-	2	1	-	-	-	-
	Alstahaug	10	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	2	5
	Vefsen:													
	Mosjøen By	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
	Bygder	4	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	Ranen	39	11	5	-	1	-	-	-	-	-	1	6	15
	Lurø	3	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gildeskaal	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjerstad	67	11	14	15	1	4	7	15	-	-	-	-	-
	Steigen	19	8	8	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerø	12	1	-	-	1	-	2	-	-	-	1	3	4
	Lødingen	37	6	3	-	7	4	4	9	-	-	-	-	4
	Ofoten:													
	Narvik By	28	10	-	2	-	-	4	1	1	5	5	-	-
	Bygder	66	20	3	2	4	3	9	12	2	1	2	4	4
	Flakstad	32	8	14	9	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Buksnes	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	Østlofoten	39	6	6	14	7	2	1	-	-	-	-	2	1
	Hadsel	44	11	10	9	5	6	2	-	-	-	-	-	1
	Sortland	9	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Under Lofotfisket	104	11	25	54	14	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	16	-	-	5	8	2	-	-	-	-	1	-	-
	Ibbestad	21	1	5	-	1	-	-	1	4	4	3	1	1
	Tranø	9	1	2	-	-	-	-	2	3	-	1	-	-
	Berg	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maalselven	5	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø By	28	-	13	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngen	26	1	3	4	-	2	7	3	1	4	1	-	-
	Skjervø	17	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	3	12
XX.	Alten	36	9	2	6	4	6	5	4	-	-	-	-	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest By	33	2	4	3	2	9	2	3	1	4	1	1	1
	Bygder	10	-	1	1	-	2	1	3	-	1	1	-	-
	Kistrand	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Lebesby	7	-	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tanen	17	-	-	9	3	4	-	-	-	-	-	-	1
	Vardø:													
	Vardø By	40	9	1	1	1	4	4	5	4	2	2	6	1
	Bygder	21	-	-	-	-	6	12	-	3	-	-	-	-
	Vadsø:													
	Vadsø By	30	7	10	3	-	1	4	2	1	-	-	2	-
	Bygder	7	-	1	2	1	-	-	-	-	2	1	-	-

Bidrag til Kræftens Epidemiologi i Norge. I.

Af

M. Geirsvold,

Epidemi- og Kvarantænelæge.

Statistiske Undersøgelser.

De kræftagtige Sygdomme har i de senere Aar tiltrukket sig stadig større Opmærksomhed som en Folkesygdom, der synes at tiltage og udbrede sig i de fleste civiliserede Lande med en foruroligende Regelmæssighed og Styrke. Denne Antagelse støtter sig paa statistiske Opgjør og kliniske Iagttagelser, og der er i de sidste Decennier offentliggjort en Mængde Undersøgelser over Kræftens «Epidemiologi». Samtidig har Hypotesen om Sygdommens parasitære og infektiøse Natur vundet megen Tilslutning og givet Stødet til et Utal af patologisk-anatomiske og biologiske Undersøgelser efter det formodede Virus. De hidtil vundne Resultater har imidlertid gennemgaaende været sparsomme — undtagen forsaavidt der ad experimentel Vei er ført Bevis for, at enkelte Kræftsvulster hos Dyr (Mus) kan overføres fra Individ til Individ i Aarevis. I Tyskland, England og Frankrige er «Kræftspørgsmaalet» for Tiden Gjenstand for alsidig Undersøgelse af store Organisationer af Videnskabsmænd, med pekuniær Støtte af det Offentlige og Privatnænd. Og noget af det Første, man har gjort, har været ved statistisk Behandling af Masseiagttagelser at søge udredet de mest fremtrædende Eiendommeligheder ved Sygdommens Optræden for paa dette Grundlag ved varierede, kontrollerende Analyser og Sammenligninger at arbeide sig ind mod Sagens Kjerne. Det nærmeste Udgangspunkt bliver derfor Medicinalstatistikken. Men da denne nødvendigvis maa være ensidig og ufuldstændig, fordi den blot kan tage Hensyn til ganske specielle Forhold, som Kjøen, Alder osv, Ting, som ikke behøver at staa i noget direkte Forhold til Sygdommens Aarsager, — og fordi den repræsenterer en Sum af uensartede og ofte uønskelige Iagttagelser, bliver det kun meget betingede Slutninger, som ad denne Vei kan drages.

Paa den anden Side ophæver de lange Tidsrum og store Tal til en vis Grad Tilfældighederne og giver et Udtryk for Lovmæssigheden. «Norges Medicinalstatistik» har allerede i en Aarrække været ført med megen Udførlighed og Nøjagtighed, og vort Land med sin sparsomme, spredt boende Befolkning under de enkle, gjennemsigtige Livsforhold med betydelige Variationer i Klima, Levevis, Ernæring, m. m. synes at frembyde mange Betingelser for at faa Kræftens Optræden belyst fra forskjellige Sider.

Jeg har derfor bearbejdet de sidste 37 Aars Statistik — 1865—1901 — som et Grundlag for videre Undersøgelser i den Tanke hertil at knytte hygieniske

Undersøgelser i forskellige Landsdele, hvor Kræft synes at have særlig gunstige Betingelser for sin Trivsel¹⁾.

Medicinaldirektør Holmboe har med stor Elskværdighed stillet meget utrykt Materiale til min Raadighed, hvorfor jeg aflægger min bedste Tak.

Materiale og Methode.

Til Grund er lagt den officielle Dødsstatistik. Bortset fra de Mangler, som klæber ved denne som saadan, er der flere Bemærkninger at gjøre ved dens Benyttelse i dette Øiemed. Dødeligheden er for det Første ikke noget adækvat Udtryk for Sygdommens Hyppighed, da en hel Del Tilfælde helbredes ved Operation, og Muligheden af Spontanhelbredelse ikke er udelukket. Der foreligger imidlertid ingen brugbar Operationsstatistik for vort Land, hvorfor dette Minus i Statistiken maa lades ud af Betragtning. En yderligere Reduktion lider Statistikens Tal ved mangelfuld Diagnostik, idet Sygdommen enten er latent eller miskjendes²⁾; sjældnere er vel det omvendte Tilfældet, at Kræft feilagtig opføres som Dødsarsag. Naar hertil føies, at ikke alle Tilfælde kommer under Lægebehandling eller anmeldes af Læger, vil det være indlysende, at de foreliggende Tal er meget for lave. Som et Udtryk for de relative Forhold har de imidlertid sin Værdi.

Af disse Grunde har jeg holdt mig til de foreliggende Tal, uden at foretage yderligere Korrektioner; der er saaledes ikke foretaget noget Tillæg efter Lægernes Anmeldelseskoefficient, d. v. s. om blot 70 pCt. af Lægerne i et Distrikt har indsendt Anmeldelser, er der ikke lagt til yderligere 30 pCt. for de Manglende. Det er nemlig rent vilkaarligt at forudsætte, at de ikke anmeldende Læger har havt forholdsvis lige saa mange Patienter, og at der blandt disse har været det samme relative Antal Kræfttilfælde.

Dødeligheden er beregnet pr. 10 000 af den levende Befolkning; det har ikke været muligt i Detalj at gennemføre en Beregning paa den voxne Befolkning efter Aldersklasser og Kjøen, hvorved Barsedødelighed og forskjellig Sammensætning af Befolkningen vilde kunne elimineres. Lægedistrikterne falder nemlig ikke sammen med den kommunale Inddeling, hvorefter Folketællingen sker.

Til Sammenligning er benyttet Perioder paa 5, 10 Aar og mere, ligesom der er taget tilbørlige Hensyn til «Middelfeilen». Carcinom og Sarkom er i de senere Aar opført særskilt; af Hensyn til de ældre Opgaver er dog overalt slaaet sammen til «Kræft».

Den aarlige Dødelighed af Kræft i Norge

er fremstillet i Tabel 1. Af denne (saavel som af Kurve I) vil det sees, at den i det her behandlede Tidsrum har været i nogenlunde jævn Stigning — fra noget over 300 Tilfælde i 1860-Aarene til henved 1 000 i Midten af 1880-Aarene og 2 000 ved Aarhundredets Udgang. Nøiagtigere udtrykkes Forholdet som relativ Hyppighed, altsaa pr. 10 000 af den til enhver Tid levende Befolkning, idet den er steget i samme Tidsrum fra 2 til respektive 5 og 9.

¹⁾ For Tidsrummet indtil 1897 har et Par Uddrag tidligere været offentliggjort i «Norsk Magazin for Lægevidenskaben», 1901 (Om Kræft i Norge) og i «Nordiskt medicinskt Arkiv», 1901, Afd. 2, No. 11 (Statistische Untersuchungen über die Häufigkeit und Verbreitung des Krebses in Norwegen).

²⁾ Riechelmann (Berl. Klin. Wochenschr., 1902, No. 31) har saaledes blandt 7 790 Sektioner fundet 711 Tilfælde af Kræft, hvoraf 156 (ca. 22 pCt.) ikke var diagnosticerede i levende Live, skjønt de var behandlede af de største medicinske Autoriteter. Lignende Resultater er man ogsaa kommen til ved Londons Hospitaler (Brit. med. Journ., 16de Juli 1904).

Fra at rangere temmelig langt nede paa Dødslisterne er Kræft rykket jævnt opover, saaledes at den fra 1885—1895 var No. 4 og fra 1895 har været No. 3 af alle Dødsårsager og nu blot har Tuberkulose og Alderdomssvagthed foran sig. Dens procentiske Andel i samtlige anmeldte Dødsfald er steget fra noget over 3 pCt. til adskillig over det Dobbelte, som det vil sees af vedkommende Kolonne i Tabel 1. Alt ialt har saaledes Sygdommen faaet stadig større Betydning for Samfundet.

I samme Tidsrum er Befolkningen steget med ca. $\frac{1}{2}$ Million, fra 1 701 756 i 1865 til 2 228 100 i 1901.

Medens Norges Folkemængde i Aarene 1815—1865 tiltog i stærkere Grad end de fleste europæiske Landes, har fra 1865 Forholdet vendt sig paa Grund af den tiltagende Udvandring. Fraregnet Tyrkiet og Balkanstaterne var Gjennemsnitstilvæksten for Europa i det førstnævnte Tidsrum + 0,75 pCt., for Norge derimod + 1,23 pCt. aarlig. I de følgende 20 Aar, 1865—1885, er Europas Folkemængde voxet med + 0,82 pCt., Norges derimod med kun 0,70 pCt., og Forholdet er ikke blevet bedre efter den Tid¹⁾.

Som tidligere nævnt maa de registrerede Tal blot opfattes som et omtrentligt Udtryk for det virkelige Forhold, og det har derfor sin Interesse at prøve deres Paalidelighed ved at sammenligne dem med andre typiske Sygdommes Forløb i det samme Tidsrum og ved at analysere forskellige Faktorer, som kan tænkes at have øvet Indflydelse paa Resultatet. Af Tabel 1 anden Afdeling fremgaar, at den totale Mortalitet for hele Riget med enkelte, kortvarige Svingninger, som skyldes Opblussen af epidemiske Sygdomme, fornemmelig de svære Difteriepidemier, har holdt sig paa nogenlunde det samme gennemsnitlige Niveau 165—180 pr. 10 000, og at den i det sidste Decennium viser Tilbøielighed til at falde. Kolonnen for de epidemiske Sygdomme viser ganske tilsvarende Forhold. Derimod har Lungetuberkulose, som Repræsentant for de kroniske Infektionssygdomme, den samme kontinuerlige Stigning som Kræft, fra ca. 8²⁾ pr. 10 000 i 1865 til næsten 14 i 80-Aarene og til 22 omkring 1900. I 1901 er der en liden Nedgang; om denne er at tilskrive de nye Forholdsregler mod Tuberkulosen og yderligere vil fortsætte sig, er det endnu for tidligt at dømme. Endelig er organisk Hjertesygdom valgt blandt Medicinalstatistikens Sygdomme som Type paa en nogenlunde vel karakteriseret Dødsårsag med en fremtrædende infektiøs Ætiologi. Den viser den samme jævne Stigning ligesaa udtalt som nogen af de foregaaende. Under denne Overensstemmelse, som Kræft frembyder med de kroniske Infektionssygdomme, vilde det have været af Interesse at føre Sammenligningen videre, f. Ex. med Konstitutionssygdomme; men dette har ikke godt ladet sig gjøre paa Grund af de smaa Tal.

Blandt de Faktorer, som spiller en fremtrædende Rolle for Bedømmelsen af Kræftdødelighedens Stigning, maa i første Række nævnes den forbedrede Diagnostik i Forbindelse med bedre Adgang til Lægehjælp og nøiagtigere Medicinalstatistik. At et større Antal Kræfttilfælde bliver diagnosticerede nu mod før, er hævet over al Tvivl og hænger sammen med Kirurgiens overordentlige Udvikling i dette Tidsrum. Det viser sig i Statistiken bl. a. derved, at det gamle Pulterkammer, Vitium organicum abdominis, som rummer en Mængde suspekter Tilfælde af Kræft, nu opføres med mindre Tal, — samtidig med at Kræft i de indre Organer tiltager. Et større Antal Patienter kommer under Behandling paa Sygehus og til Obduktion, hvorved Diagnosen stilles, ligesom dette oftere end før sker ved mikroskopisk Undersøgelse. Paa den anden Side maa det dog ikke oversees, at selv om de kræftagtige Sygdomme ikke har

¹⁾ Norges officielle Statistik, III Række, No. 106.

²⁾ Efter de opgivne Tal.

specifikke, pathognomoniske Symptomer, vil dog det kliniske Forløb og den endelige Udgang under Kachexi osv. tillade en meget sandsynlig Diagnose i det overveieende Antal Tilfælde. Tidligere blev utvivlsomt et ikke ringe Antal Tilfælde feilagtig opført som Kræft eller Fungus, f. Ex. Leukæmi, pernicios Anæmi, Actinomycoze, Tuberkulose osv. Man faar dog et nogenlunde korrekt Indtryk af, hvordan Forholdet har udviklet sig, ved at sammenligne Kræft i de forskjellige Organer i deres procentiske Forhold, og fornemmelig ved at stille sammen Kræft i de ydre, let tilgængelige Organer og Kræft i Fordøielsestraktus. Det viser sig da, at det er denne sidste Gruppe, som fortrinsvis har voxet.

Hvad man imidlertid ikke har let for at overbevise sig om, er, at disse forskjellige Omstændigheder nødvendigvis skulde medføre en saa stærk og jævn Stigning i de sidste 10—15 Aar, som Tilfældet har været. Det umiddelbare Indtryk hos den, som har levet i denne Tid, er nemlig, at Forholdene i det Væsentlige ikke er meget forandrede.

Hvordan Lægehjælpen er forbedret, har man en Maalestok for i Antallet af autoriserede Læger, deres Forhold til Folkemængden samt Procenttallet for de af dem anmeldte Dødsfald. Antallet af Læger er steget fra 216 pr. Million Indbyggere i 1865 til lidt over 500 i 1901. Af Tabel 8 fremgaar, at Antallet af Læger tiltog jævnt og smaat indtil 1890, men at dette i de følgende 7 Aar steg med 50 pCt. I det Hele er paa de 30 Aar fra 1870 til 1900 det absolute Antal Læger tiltaget med 170 pCt. og deres relative Antal i Forhold til Befolkningen fordoblet. Antallet af Patienter, som er behandlet paa Sygehus, er ligeledes steget til det Dobbelte.

Det viser sig fremdeles, at Anmeldelseskvotienten er steget, men i forskjellig Grad for By og Land. Siden 1880 er den i Byerne steget fra ca. 88 til 93 pCt., altsaa blot med nogle faa Procent, medens den for Landdistrikterne i samme Tidsrum er steget fra ca. 38 til 78 pCt., altsaa til det Dobbelte. Det ligger derfor nær at betragte dette som et Udtryk for, at Landdistrikterne i dette Tidsrum er blevne meget bedre forsynede med Lægehjælp, og for en væsentlig Del til den meget stærkere Stigning af Kræftdødeligheden paa Landet end i Byerne (se Tab. 8).

Ovenfor er antydnet, at denne forbedrede Diagnostik for en Del har tilfølgende, at et større Antal Kræfttilfælde kommer til Operation og helbredes, saaledes at disse Forhold til en vis Grad neutraliserer hinandens Virkninger. Endelig maa nævnes, at der siden 1895 har været brugt andre og mere oversigtlige Schemata for Anmeldelserne.

Der er fremholdt, at Kræft, som omtrent udelukkende rammer de høiere Aldersklasser (over 30 Aar), skulde finde bedre Betingelser for sin Optræden under den Aftagen af Dødeligheden og Tiltagen af den gennemsnitlige Levealder, som har fundet Sted i den sidste Del af forrige Aarhundrede. Et større Antal Mennesker end før skulde herved naa op til den «kræftmodne» Alder. For Tidsrummet 1881—1890¹⁾ skulde den beregnede gennemsnitlige Livstid være for Mænd 48,73 Aar og for Kvinder 51,21 Aar. Livsvarigheden er i Norge ualmindelig lang, og Landet har lige til Udgangen af Tiaaret 1871—1880 i denne Henseende staaet som det første i Rækken blandt alle de Nationer, om hvilke Beretning overhovedet foreligger. Paa Grund af de voldsomme Difteriepidemier, som i Tiaaret 1881—1890 bortrev 13 336 Personer, mest Børn, imod 1 454 i Tiaaret 1871—1880, har imidlertid Sverige faaet et lidet Forsprang. Vistnok er i Tidsrummet 1881—1890 Livsvarigheden tiltaget; men medens det svenske Mandkjøns gennemsnitlige Livstid ved Fødselen er

¹⁾ Norges officielle Statistik, III Række, No. 304, Side XV, hvorfra nedenstaaende Oversigt er taget.

voxet med hele 3,2 Aar og det danske med 1,2 Aar, er Tilvæksten for Mandkøn i Norge blot 0,4 Aar. For Kvindekjønnets er Forholdet endnu ugunstigere, idet dette viser en Tilbagegang i den gjennemsnitlige Levealder paa ca. 0,1 Aar, medens den i Sverige er tiltaget med 2,9 og i Danmark med 1,5 Aar. Sammenligner man Tiden fra 1821—1850 med Tiaaret 1881—1890, viser Livsvarigheden sig at være tiltaget med næsten 5 Aar for Mænd og 4 Aar for Kvinder, medens den forlængede Levetid ved 30-Aarsalderen beløber sig til respektive 3,3 og 2,4 Aar for Mænd og Kvinder. Samtidig viser Aldersklasserne over 40 Aar en stadig aftagende Dødelighed for begge Kjønn. Udenlandske Forskere som har behandlet dette Spørgsmaal om Betydningen af Livslængdens Tiltagen for Kræften, benægter enhver paaviselig Sammenhæng, saaledes Newsholme¹⁾ og Maeder²⁾.

Et Forhold, som i fremtrædende Grad har influeret paa Sammensætningen af Norges Befolkning, er Udvandringen, idet Norge er det Land i Europa, som næst Irland har den stærkeste Udvandring; i enkelte Aar som 1881 og 1882 har den norske Udvandring staaet fuldstændig paa Høide med den irske. Før 1865 var den ca. 4 000—5 000 aarlig, steg saa voldsomt til 15 000—18 000 aarlig de følgende 8 Aar, sank igjen til ca. 4 000 i 1874—1878 for igjen i 80-Aarene at stige til over 20 000 om Aaret. I Midten af 90-Aarene var der en betydelig Synken, som i de sidste 4 Aar igjen har været fulgt af en stærk Stigning. Af de i 1866—1885 udvandrede 265 438 Personer var 56,3 pCt. Mænd og 43,7 pCt. Kvinder. Det vil uden videre være indlysende, at det er den yngre Del af Befolkningen, som fortrinsvis udvandrer, og at dette har til Følge en tilsvarende Forrykning af Aldersforholdene inden den tilbageblivende Befolkning.

Hvor stor Rolle man nu skal tilskrive disse forskjellige Faktorer ligeoverfor det Spørgsmaal, det her gjælder — Kræftdødelighedens Tiltagen —, er det umuligt endog tilnærmelsesvis at udrede.

Det bliver altsaa nærmest en Skjønssag, hvor meget man vil trække ifra den statistisk paaviselige Stigning i Kræftdødeligheden for at komme det virkelige Forhold saa nær som muligt. Hvorom Alting er, det endelige Resultat bliver, at der paa disse nogle og tredive Aar kan konstateres en betydelig Tiltagen i Norge af de kræfttagte Sygdomme.

De nærmere Enkeltheder ved Sygdommens Udbredning i Landets forskjellige Dele og blandt Befolkningens enkelte Lag skal søges udredet i det Følgende.

Amterne.

Dødeligheden af Kræft inden disse er fremstillet i Tabel 2. For at faa større Tal at operere med og undgaa de aarlige Variationer er der regnet med Femaarsperioder; for hvert Amt er Gjennemsnittet for hele Perioden opført, ligesom dette Tidsrum er delt i to Halvdele, Tiden fra 1865—1884 og 1885—1901. Endelig er den nuværende Situation karakteriseret ved Tidsrummet 1895—1901.

Hvad der først falder i Øinene, er den betydelige Forskjel mellem de enkelte Amter, idet Hyppigheden i nogle er indtil dobbelt saa stor som i andre; dernæst den jævne Tiltagen, som har fundet Sted i hele dette Tidsrum, og som viser sig at være betydelig større i nogle Amter end i andre, i enkelte til det Dobbelte, i andre til det Tredobbelte. Men i det Store og Hele viser der sig en ganske god Overensstemmelse i Rækkefølgen af de enkelte Amter

¹⁾ The Statistics of cancer. Practitioner April 1899, Pag. 371.

²⁾ Die stetige Zunahme der Krebskrankungen in den letzten Jahren, Zeitschr. f. Hyg. 1901, Bd. 33, Pag. 235.

med Hensyn til Kræfthyppeghed i de forskjellige Tidsafsnit. Lægges hele Tidsrummet 1865—1901 til Grund for Sammenligningen, staar Buskerud øverst med ca. 7 pr. 10 000, hvorefter kommer Jarlsberg, Hedemarken, Bratsberg, Nordre og Søndre Trondhjem, samt Akershus og Smaalenene med 5—7 pr. 10 000. Mellem 4 og 5 har Nedenes, Nordre Bergenhus, Lister og Mandal, Romsdal og Nordland, og endelig mellem 3 og 4 har Kristians, Stavanger, Tromsø, Finmarken og Søndre Bergenhus, Amter.

I Tidsrummet 1885—1901 er Rækkefølgen i det Væsentlige den Samme, kun er Tallene betydelig høiere, idet Buskerud fører an med 9,3 pr. 10 000 og Finmarken som det Laveste har 4,56. Gjennemsnittet for de sidste 7 Aar, for hvilke Medicinalstatistiken er udarbejdet, 1895—1901, viser en Omgruppering, idet Jarlsberg og Nordre Trondhjem er rykket foran Buskerud, medens Hedemarken og Søndre Trondhjem kommer lige efter med en Hyppeghed af 10—11 pr. 10 000. I næste Række med 9—10 pr. 10 000 staar Bratsberg, Akershus, Smaalenene og Kristians Amter. Mellem 7 og 9 har videre Nedenes, Nordre Bergenhus, Romsdal, Stavanger, Lister og Mandal og Nordland, hvorefter tilslut kommer Søndre Bergenhus, Tromsø og Finmarken med 5—7 pr. 10 000.

Som det endnu tydeligere vil sees af Kartogram I, er der en udpræget Overvægt af Kræftdødeligheden i Fladbygderne og Skogtrakterne, hvortil hører Trondhjemsamterne, ligeoverfor Kystdistrikterne fra Lister og Mandal og nordover. En Undtagelse danner Nordre Bergenhus. Af Oplandsamterne har Hedemarken en tydelig Overvægt over Kristians Amt, og blandt Kystamterne findes en meget større Forskjel mellem Nordre og Søndre Bergenhus.

Lægedistrikterne.

Endnu større Variationer viser Kræftens Hyppeghed i Lægedistrikterne, som den er fremstillet i Tabel 3. For at opnaa saa stor Nøiagtighed som muligt, er der her regnet med 2 Perioder paa 15 Aar, 1865—1879 og 1880—1895, hvortil saa kommer de sidste 8 Aar, 1895—1902. Da i Løbet af det hele Tidsrum flere Lægedistrikter, navnlig i Bergenhusamterne og Nordland, er blevne delte og omregulerede, har jeg saavidt muligt beholdt den ældste og mest omfattende Inddeling for at kunne føre Sammenligningen helt frem til vore Dage. Klarere vil Situationen fremgaa af Kartogram II. Som foran under Amterne nævnt er den gjennemsnitlige Dødelighed pr. 10 000 af levende Befolkning steget fra den ene Periode til den anden, oftest til det Dobbelte, sjeldnere til det 3-, 4- og 5-dobbelte, medens atter andre har staaet paa det samme Niveau. I de sidste 8 Aar, 1895—1902, fortsætter Stigningen temmelig stærkt, for det Meste med ca. 50 pCt., enkelte til det Dobbelte, medens nogle ganske faa viser Tilbagegang.

Inden de forskjellige Amter er der en tildels betydelig Differens mellem de enkelte Lægedistrikter, idet midt inde blandt det Gjennemsnitlige kan et Distrikt udmærke sig ved paafaldende høi eller lav Dødelighed. Af Hensyn til de mange uoplyste Momenter, som kan tænkes at spille ind her, og som er drøftet i det Foregaaende, bør dog Sammenligninger og Slutninger trækkes med megen Varsomhed, navnlig mellem fjerntliggende Landsdele¹⁾.

Disse statistiske Opgjør har dog en fundamental Betydning for videre-gaaende Undersøgelser paa Stedet selv. De angiver de Steder, hvor man vil have de bedste Forudsætninger for ved sammenlignende, hygieniske Undersøgelser

¹⁾ Særlig Opmærksomhed vækker: Nordfjordeidet (17,4), Inderøen (14,9), Orkedalen (13,3), Modum og Hammerø (12,1) Hedemarken, Faaberg, Ringebu, Ringerike, Levanger osv.

at faa udredet de mange ætiologiske Muligheder, som frembyder sig — Ernæring, Drikkevand, Jordbund, Beskæftigelse, Arvelighed, Disposition, Smitte osv. I Byerne vil saadanne Undersøgelser have mindre Udsigt til at give Resultat; Samlivet er paa en Maade intimere, og Forskjelligheder udviskes. Dog vil en Sammenligning mellem de enkelte Byer kunne give interessante, orienterende Vink.

Der er i Tidens Løb fremkommet ikke saa faa Meddelelser fra norske Læger om paafaldende hyppig Optræden af Kræft paa begrændsede Lokalteter, f. Ex. af A. Johannessen fra Bærum og A. Hvoslef fra Lier, medens K. Haasted har henledet Opmærksomheden paa multipel Optræden i samme Hus. Disse Forhold maa undersøges med megen Omhu og mange Kauteler og frembyder sig som en videre Udvikling af den her paabegyndte statistiske Analyse.

Inden Akershus Amt udmærker Ullensaker og Follo sig ved en betydelig Kræftdødelighed, medens Aker staar lavest.

I Smaalenene staar Eidsberg betydelig over de andre Distrikter, som ogsaa har høie Tal.

Af Buskeruds Lægedistrikter staar Modum og Ringerike langt over de andre.

I Jarlsberg er der ingen væsentlig Forskjel.

I Hedemarkens Amt staar Hedemarken øverst, derefter kommer Tønset og Søndre Østerdalen.

Kristians Amt har flere udprægede Kræftdistrikter — Faaberg, Ringeby og Nordre Valdres. Dette fremhæves ogsaa leilighedsvis i Lægernes Medicinalberetninger; paafaldende er Forskjellen mellem Nordre og Søndre Valdres.

I Bratsberg Amt er Forholdene nogenlunde ensartede, høiest staar Kragerø Lægedistrikt.

I Nedenes er udpræget Forskjel mellem Østre og Vestre Nedenes og de andre Distrikter, specielt Evje og Sætersdalen, som har lave Tal.

I Lister og Mandal aftager Dødeligheden fra Oddernes vestover til Flekkefjord.

Stavanger Amt har en ensartet, middels Dødelighed; øverst staar Karmøen.

I Søndre Bergenhus Amt har Ytre Hardanger en betydelig Overvægt over de andre Distrikter; nærmest efter kommer Osterøen og Indre Søndhordland.

Inden Nordre Bergenhus har Nordfjordeidet ved det sidste Opgjør det høieste Tal for noget Lægedistrikt i Landet, 17,4 pr. 10 000. Om dette beror paa tilfældige, lokale Forhold, kan kun afgjøres ved nærmere og fortsatte Undersøgelser. Andre Distrikter, som har forholdsvis høie Tal, er Lyøter, Indviken og Ytre Nordfjord.

I Romsdals Amt staar Indre Søndmør betydelig foran de andre Distrikter; derefter kommer Ørskog og Sundalen.

Inden Søndre Trondhjems Amt, som i det Hele har høie Tal, staar Orkedalen betydelig over de andre (over 13 pr. 10 000).

Nordre Trondhjem har det udprægede Kræftdistrikt Inderøen (ca. 15 pr. 10 000), hvor Dødeligheden af Kræft enkelte Aar har udgjort 10,6 pCt. af samtlige Dødsfald. Noget efter, men dog med meget høie Tal kommer Levanger, Stjørdalen og Stenkjær.

I Nordland bliver Tallene mindre og Differencerne betydelige; langt over de andre staar Hammerø og Steigen samt Folden. Paa Grund af de mange Omreguleringer af Distrikterne er det imidlertid ikke let at faa en nøiagtig Sammenligning.

I Tromsø og Finmarkens Amter er Tallene ligeledes lave, og det er sandsynligt, at mange tilfældige Omstændigheder har Indflydelse paa det

statistiske Resultat, Lægeforholdene, Befolkningens Sammensætning osv. Mærkeligt er, at Vardø i hele Tidsrummet 1865—1902 har havt lige høi Mortalitet (ca. 6 pr. 10 000), hvad ellers sjelden er Tilfældet.

Byernes Kræftdødelighed

fremgaar af Tabel 4. Da Statistiken for disses Vedkommende kun gaar tilbage til Slutten af 70-Aarene, er Tidsrummet delt i 2 omtrent lige store Afsnit, Tiden før og efter 1890. For de fleste Byers Vedkommende kan der konstateres en Stigning i Kræftdødeligheden. Denne er dels betydelig, til det Dobbelte og mere i Byerne Kongsvinger, Hamar, Tvedestrand, Grimstad, Mandal, Aalesund, Levanger, Stenkjær, Vardø og Vadsø, dels er den liden, ca. 20—30 pCt., og endelig har den i en Række Byer staaet stille eller endog gaaet tilbage, saaledes Farsund, Skudeneshavn, Bodø og Hammerfest. For denne sidste By, som i det første Tidsrum stod høiest af alle Norges Byer, er Tallene i sidste Halvdel gaaet ned til det Halve. Den væsentlige Aarsag til dette vexlende Forhold er Folkemængdens Bevægelse. I hele det her omhandlede Tidsrum har der foregaaet en betydelig Indvandring til Byerne fra Landdistrikterne, tildels som en Følge af Industriens Opsving. I normalt voxende Byer viser Kræft en stadig og betydelig Tiltagen; endnu mere i Byer, hvis Folkemængde praktisk talt staaer stille. Derimod formaar ikke Kræftdødeligheden at holde Skridt i stærkt voxende Byer, f. Ex. Moss, Arendal. Den største relative Dødelighed har Brevik (14,5), derefter kommer Porsgrund, Kongsvinger, Mandal, Levanger osv. Af de større Byer udenfor Kristiania har Bergen en middels Dødelighed, Trondhjem en meget høi, Stavanger en forholdsvis lav, Drammen derimod meget høi. Det er oftere fremhævet af udenlandske Kræftforskere, at Kræft fortrinsvis optræder i de større Byer og i nogen Grad tiltager med Byens Størrelse. Dette er ikke Tilfældet i Norge, idet et flygtigt Blik paa Tabellen viser, at den største Dødelighed netop forekommer i smaa Byer. For dette Tidsrum er det kun de 3 største Byer, som har mere indgaaende Statistik; men da denne maa ansees for at være saa paalidelig, som det i det Hele taget er muligt at faa den i vort Land, idet 95—100 pCt. er anmeldt af Læger, har jeg i Tabel 5 udført en mere indgaaende Beregning af Kræftdødeligheden for Kristiania, Bergen og Trondhjem's Vedkommende. Til Sammenligning er valgt Tiaarsperioderne 1878—1887 og 1888—1897. Medens Befolkningen mellem Folketællingerne i 1875 og 1891 er steget med respektive ca. 100 pCt., 50 pCt. og 10 pCt., er den relative Kræftdødelighed steget med tilsvarende 15, 20 og 33 pCt. Dette viser tilfulde Nødvendigheden af og Vanskeligheden ved at finde ensartede Sammenligningspunkter. Ved Sammenligningen mellem Kjønne er her for første Gang lagt til Grund for Beregningen den tilstedeværende, ældre Befolkning — over 30 Aar —, og der viser sig nu den Eiendommelighed, at Kræftdødeligheden i Bergen beregnet paa denne Maade er lige stor for Mænd og Kvinder, og at der ingen Stigning har fundet Sted. I Kristiania er Dødeligheden blandt Mænd tiltaget lidt fra den ene Periode til den anden, medens Dødeligheden blandt Kvinder har aftaget betydelig. I den første Periode var Kvinderne i udalt Overvægt, i den anden er Mændene kommet foran. I Trondhjem er der stærk Stigning af Dødeligheden baade blandt Mænd og Kvinder, mest blandt de første, saaledes at den lille Overvægt blandt Kvinderne i første Periode er afløst af en meget stor Overvægt hos Mændene i den sidste. Den detaljerede Tabel for de to Kjøn inden de enkelte Aldersklasser viser mange paafaldende Afvigelser, som det vilde have sin Interesse at drøfte nøiere. De trænger dog utvivlsomt nøiere Prøvelse ved længere Tids lagtagelse.

Mellem Byerne og Landdistrikterne

i det Hele er der saaledes en betydelig Forskjel i Kræfthyppighed, som det fremgaar af Tabel 6, hvor Tilstanden er fremstillet under ét for Tidsrummet 1878—1901. Medens den totale Mortalitet baade i Byer og Bygder har været i Nedgang, bortset fra enkelte, epidemiske Toppe, begynder Kurven for Byerne, som stadig har ligget meget høiere end Bygdernes, i de senere Aar at sænke sig ned imod den sidste (se Kurve II). Kræftkurven har derimod for begges Vedkommende været stigende; men medens den for Byerne i de sidste 8—9 Aar synes at have naaet et vist, maaske kun foreløbigt, Maximum (mellem 9 og 10 pr. 10 000), har den for Landdistrikterne været i stadig, steil Stigning og paa det Nærmeste naaet Byerne igjen. En Sammenligning mellem Begyndelsen og Slutningen af dette Tidsrum viser Forskjellen.

	1878—1882.	1897—1901.
Bygderne.....	3,60 pr. 10 000	8,80 pr. 10 000
Byerne.....	6,76 - —	9,25 - —

Altsaa — Kurven for Byernes totale Dødelighed synker ned imod Bygdernes, medens disses Kræftkurve stiger op mod Byernes og truer med at overfløide den.

Ogsaa som procentisk Dødsaaarsag har Kræft baade for By og Land tiltaget noget; Tallene har stadig været noget større for Landet. Hvordan skal nu denne Forskjel i Udviklingen forklares? Det Ræsonnement, at Kræft paa Grund af sin Overvægt i Byerne maa betragtes som en Civilisationssygdom, og at dens Tiltagen i Landdistrikterne maa tilskrives forandrede og mere kultiverede Livsforhold her, er overfladisk og lidet begrundet. Da ligger det nærmere at søge ialfald en Del af Aarsagerne i den foran omtalte Forskyvning (Vandring) af Befolkningen og særlig de yngre Aldersklasser fra Landdistrikterne til Byerne eller til andre Lande (Amerika). Den nærmeste Følge bliver da, at de ældre, «kræftmodne» Aargange bliver saa meget stærkere repræsenterede. Ved Siden heraf spiller utvivlsomt ogsaa de tidligere nævnte Momenter ind, bedre Sygehuse, Kommunikationer osv. samt for en væsentlig Del i den Pag. 138* omtalte Forbedring af Diagnostiken og Lægeforholdene i Landdistrikterne i de sidste 20 Aar. Som Aarsag til Byernes stigende Kræftdødelighed i Forhold til det omgivende Opland anføres ofte, at Hospitalerne og navnlig de kirurgiske Afdelinger i Byerne trækker til sig en Mængde Kræftpatienter, som dør her. Om dette finder Sted, har det dog ikke formaaet at forviske Situationen, som er den, at Kræftdødeligheden paa Landet i Løbet af 25 Aar er steget til det 3-dobbelte, medens den samtidig i Byerne kun er steget med ca. 50 pCt.

Mænd og Kvinder

angives i de allerfleste udenlandske Statistiker at angribes i forskjellig Grad, idet Kvinderne har en betydelig Overvægt. Fra 1865 til 1901 er der i Norge anmeldt 37 046 Dødsfald af Kræft; heraf var 18 413 Mænd og 18 633 Kvinder eller 49,7 og 50,3 pCt. Nu udgør Kvinderne en noget større Del af Befolkningen, og Sygdommens Hyppighed maa derfor beregnes paa det virkelig eksisterende Antal Mænd og Kvinder. Efter Folketællingerne var Forholdet mellem de to Køn:

1871: . Hele Riget.....	48,5 pCt. Mænd og	51,5 pCt. Kvinder.
1891: — —	47,8 « — -	52,2 « —
1900: — —	48,5 « — -	51,5 « —
1871: Byerne	46,9 pCt. Mænd og	53,1 pCt. Kvinder.
1891: — —	45,3 « — -	54,7 « —
1900: — —	45,4 « — -	54,6 « —

Deles nu det hele Tidsrum i 2 Dele, 1865—1884 og 1885—1901, viser det sig af Tabel 7, at Dødeligheden er tiltaget saavel for Mænd som Kvinder til ca. det Dobbelte 3,34—3,40 mod 7,29—6,58.

Byer og Bygder kan blot sammenlignes i det sidste Tidsrum 1884—1901. Forholdet mellem Kjønnene var i Byerne 9,42—9,36, i Bygderne derimod 6,68—5,57. I alle disse Tilfælde har altsaa Mændene Overvægten. Man finder videre det samme Forhold inden Amterne, paa en enkelt Undtagelse nær i Lister og Mandal, hvor Kvinderne altid har havt en tydelig Overvægt.

Sammenligner man Tidsafsnittene 1884—1893 og 1894—1901, finder man i Bygderne en Tilvæxt paa ca. 50 pCt. baade for Mænd og Kvinder, medens i Byerne Tallene for det sidste Tidsrum nærmest er gaaet noget tilbage (Tabel 8).

Denne Mandkjønnets udtalte Overvægt i Kræftdødelighed i Norge er helt forskjellig fra de statistiske Opgaver i Udlandet, England (Haviland, Newsholme), Hamburg (Reiche), Tyskland (Maeder) osv. Siden mine første Meddelelser herom i 1901 har imidlertid Schweiz's Statistik vist det Samme. Det er muligt, at Forklaringen kan ligge deri, at et større Antal Cancere i Fordøjelsestraktus, som fortrinsvis rammer Mændene, bliver mere erkjendt nu end før, takket være Kirurgi's Udvikling. Paa den anden Side er det ikke utænkeligt, at den stigende Helbredelighed af kvindelig Kræft kan øve en mærkbar Indflydelse paa Kjønnet's relative Dødelighed.

Kræft i de forskjellige Aldere.

Da Sygdommen næsten udelukkende hemsøger den voxne Alder — over 30 Aar —, vil man faa et endnu nøiagtigere Resultat, om Beregningen udføres paa den voxne Befolkning, selv om Sarkom tages med. I Tiden 1876—1895 har ifølge Tabel 9 Hyppigheden før 20-Aarsalderen været minimal, gennemsnitlig 0,09 pr. 10 000, men stiger temmelig steilt til Maximum i 70—80-Aarsalderen for igjen at synke lidt i de sidste 2 Decennier (Kurve III). Kræftkurven er saaledes helt forskjellig fra Tuberkulosekurven, som har sit Maximum ved 25-Aarsalderen og nærmer sig Abscissen ved 60—70 Aar. Hvis man for Sammenligningens Skyld deler de 20 Aar fra 1876—1895 i 2 Tiaarsperioder, finder man en tildels betydelig Stigning i den sidste. Særlig udtalt er den i de høiere Aldersklasser, hvor den udgjør 50 pCt. og mere. Der har fra forskjellige Hold været paastaet, at Alderskurven for Kræft skulde vise Tendens til Forskyvning mod de yngre Aldere, at dens Maximum falder tidligere end før, at Flere faar Kræft i ung Alder. Dette synes altsaa ikke at være Tilfældet i Norge, hvor der mellem 30 og 40 Aar ikke kan spores nogen Forandring. Heraf fremgaar videre, at alle Momenter, som har en gunstig Indflydelse paa Livslængden, f. Ex. ved at fjerne farlige Sygdomme i Ungdommen, samtidig har til Følge, at flere naar frem til de for Kræft særlig udsatte høiere Aldere. Paa denne Maade forklares den statistiske Iagttagelse, at Kræft og Tuberkulose udelukker hinanden, fordi Tuberkulosen fortrinsvis rydder op blandt de Unge og derved paa en Maade forhindrer dem fra at angribes af Kræft.¹⁾

Om det forholder sig, som Enkelte paastaar, at i Familier, hvor Kræft er optraadt i flere Generationer, Sygdommen viser sig paa tidligere Alderstrin hos Børnene, end Tilfældet var hos Forældrene, kan ikke besvares ud ifra den foreliggende Medicinalstatistik.

¹⁾ I denne Forbindelse tillader jeg mig at henvise til Direktør Kiær's interessante Paavisning af, at Dødeligheden er paafaldende større blandt den mandlige Ungdom mellem 15 og 30 Aar i Norge end i andre Lande, og at dette væsentlig maa tilskrives Tuberkulosen. (Norsk Mag. for Lægev. 1900, Pag. 373).

Forskjelle mellem Mænd og Kvinder i de forskjellige Aldere er tildels noksaa betydelig. Af Tabel 9 fremgaar, at der i saa Henseende neppe er nogen Forskel før 30 Aar. Mellem 30 og 50 har Kvinderne Overvægten, om end Differencen ikke er synderlig stor. Over 50 Aar har derimod Mændene meget mere Kræft, optil 30 pCt. mere, medens efter 90 Aar Kvinderne igjen har Forrangen.

Nogenlunde tilsvarende er Forholdet i Byerne (se Kurve III) paa det nær, at Dødeligheden inden de enkelte Aldersklasser er meget større end det ovenfor anførte Gjennemsnit for hele Riget. For Aarene over 50 er den henved det Dobbelte for begge Kjøen, medens den efter 70 Aar gaar op til næsten det 3-dobbelte. Kvindernes Overvægt i Alderen 30—50 Aar og Mændenes mellem 50 og 80 Aar er ogsaa her fremtrædende.

Forøvrigt illustreres Tilstanden i Byerne bedst ved det sammenlignende Opgjør for de 3 største Byer — se Tabel 5.

Kræftens Lokalisation.

Foruden disse mere fundamentale Dele af Kræftstatistiken, hvor de store Tal og lange Tidsrum i nogen Grad eliminerer tilfældige Variationer, er der mange Detaljspørgsmaal, hvor en orienterende Oversigt vilde være ønskelig. Først og fremst Kræftens Lokalisation, den Hyppighed hvormed, de forskjellige Organer angribes, samt om der i Aarenes Løb er indtraadt nogen Forandring heri; fremdeles Forholdet mellem Sarkom og Carcinom, Operationsstatistiken for de forskjellige Organer, Kræftens Hyppighed inden de forskjellige Livsstillinger og Haandværk, dens Forhold til andre Sygdomme og endelig Spørgsmaalet om Arvelighed og Smitte.

Hvad Kræft i de forskjellige Organer angaar, saa er Statistiken for Aarene 1878—1895 ført efter et andet Schema end efter 1896, hvorfor jeg har opgjort Statistiken for hvert af disse Tidsrum for sig. I de 16 Aar fra 1878—1895 er der registreret 15 555 Dødsfald med Angivelse af Sygdommens Sæde; disse var fordelt paa følgende Maade:

Mave og Lever.....	63,6 pCt.
Brystkjertel..	5,6 «
Mandlige Kjønsgorganer	0,6 «
Kvindelige —	7,5 «
Hele Fordøielsestraktus, indbefattende Spiserør, Ventrikel, Tarme og Intestina har tilsammen	74,8 «
Regnes hertil Mund, Læber, Tunge, Svælg osv. (men ikke Kjæverne) med	4,8 «
Faaes alt ialt paa Fordøielsestraktus i denne videste Forstand	79,6 «
eller $\frac{4}{5}$ af det Hele.	

Det maa dog bemærkes, at Sarkom og Carcinom er slaaet sammen i denne Statistik.

Det tilsvarende Opgjør for 1896—1901 er fremstillet i Tabel 10. Det fremgaar af denne, at Forholdet mellem Sarkom og Carcinom er 1 : 17,7 for hele Riget og 1 : 18 for Byerne. To Femtedele af alle Sarkomer rammer Ben-systemet; Mænd er i det Hele noget mere udsatte for Sarkom end Kvinder; der er ingen Forskel mellem Byer og Bygder.

Af Sarkom er der ialt paa disse 6 Aar anmeldt 608 Dødsfald, altsaa 100 om Aaret.

Af Carcinom er i det samme Tidsrum registreret 10 749 Dødsfald eller ca. 1790 aarlig. Disse er fordelt paa de forskjellige Organer paa følgende Maade:

	R i g e t.			B y e r n e. %		
	Ialt.	Mænd.	Kvinder.	Ialt.	Mænd.	Kvinder.
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Maven	ca. 60,0	66,9	52,9	54,0	64,0	45,6
Leveren	- 6,8	7,6	6,0	8,0	9,0	7,0
Brystkjertelen	3,8	0,1	7,4	4,2	-	7,6
Kjønsganerne	6,3	1,0	11,6	9,5	1,2	16,2
Andre Organer (og uopgivet Sæde)	23,1	24,4	22,1	24,3	25,8	23,6

K r æ f t i M a v e o g L e v e r udgjør for Tiden altsaa $\frac{2}{3}$ af alle dødelige Tilfælde, hos Mænd $\frac{3}{4}$ og hos Kvinder $\frac{3}{5}$. For Byernes Vedkommende er Forholdstallene noget lavere, hos Kvinderne endog betydelig under Gjennemsnittet for hele Riget.

Medens K r æ f t i B r y s t k j e r t e l e n udgjør en ligestor Andel af Byernes og Bygdernes Kræftdødelighed, er K r æ f t i K j ø n s o r g a n e r n e betydelig mere fremtrædende i Byerne end i Bygderne og fornemmelig hos Kvinderne.

De sidste Aars Opgaver tyder muligens paa en Stigning i de forskellige Kolonner; denne er endnu for liden til bestemt at kunne fixeres.

Hvor interessant det end vilde være at forsøge at føre denne Analyse videre og specielt undersøge Hyppigheden af K r æ f t i de forskellige Organer i de enkelte Dele af Landet, har jeg dog afstaaet herfra, da jeg ikke tror, at de foreliggende Tal taaler en saadan Behandling.

Nogen brugbar O p e r a t i o n s s t a t i s t i k eksisterer, som tidligere nævnt, ikke for vort Land; den maatte blive Gjenstand for en Fællesforskning af Lægerne.

Saa er det endelig Spørgsmaalet om K r æ f t e n s Forhold til L i v s s t i l l i n g, H a a n d v æ r k osv., som oftere har været Gjenstand for statistisk Behandling. Resultaterne har været meget forskellige; man har dels opfattet den som en Proletarsygdom, fremkaldt af Fattigdom, Sult, Strabadser osv., og dels har man hævdet det Modsatte, at den fortrinsvis er de Velhavendes Sygdom. En enkelt Forfatter har endog ment, at den særlig rammede Lægerne. Det er dog en overmaade vanskelig Sag at anstille en Sammenligning mellem saa uensartede Forhold, da det vistnok er sjelden, at et Haandværk over en saa indgribende Indflydelse paa Legemskonstitutionen, at Forskel i Alder, Ernæring og Levevis forøvrigt træder i Baggrunden. Efter den i det Foregaaende givne Udredning maa ialfald disse Faktorer vies behørig Opmærksomhed. Men skal Sammenligningen blive detaljeret nok, faar man samtidig saa smaa Tal at operere med, at man er udsat for mange Tilfældigheder og let vil komme til at trække overilede Slutninger.

Rigets Medicinalstatistik indeholder ingen Oplysninger i saa Henseende. For Kristiania har Dr. B e r n e r paa Grundlag af Dødsanmeldelser for et længere Tidsrum bearbejdet dette Spørgsmaal for nogle af de vigtigste Sygdomme,

som Tuberkulose, Kræft osv.¹⁾. Han kommer til det Resultat, at Kræft ikke optræder saaledes, at den ene økonomiske Stilling maa karakteriseres som mere disponeret end den anden. Arbeidets Art og dermed sammenhængende økonomiske Forhold kan forsaavidt siges at øve sin Indflydelse, som disse ved f. Ex. at fremkalde Tuberkulose og derved øge Dødeligheden i ung Alder hindrer Individuer inden vedkommende Fag fra at naa de høiere, kræftmodne Aldere. Garvere og Murere har saaledes liden Dødelighed i det Hele, lidet Tuberkulose, men meget Kræft.

For Skorstensfeiere, Tjære- og Paraffinarbeidere er der dog andetstedsfra paavist en direkte skadelig Indflydelse af Arbeidet.

Under samme Synspunkt maa ogsaa Spørgsmaalet om Kræftens Forhold til andre Sygdomme sees, navnlig til Tuberkulosen. Den baade fra patologisk-anatomisk og statistisk Hold tidligere fremsatte Antagelse, at der existerer et vist antagonistisk Forhold mellem disse to Sygdomme, beror paa overilede Slutninger; vel kjendt er ogsaa Carcinom i Lupus-ar.

Kaster man et sammenlignende Blik paa Medicinalstyrelsens Tuberkulose-karter og Kræftkarterne bag i dette Arbeide, faar man ogsaa Indtrykket af en Kontrast; men Aarsagsforholdet er som ovenfor nævnt et indirekte.

Den særlig af franske Forfattere hævdede Sammenhæng mellem Kræft og «Arthritisme» lader sig ikke statistisk belyse. Heller ikke Spørgsmaalet om, hvorvidt visse akutte Sygdomme, f. Ex. Influenza, virker fremkaldende paa en latent Disposition i Analogi med «Les maladies tuberculisantes» (Mæslinger, Kighoste osv.) ligeoverfor Tuberkulosen.

Resumé.

De kræftagtige Sygdomme i Norge har i den sidste Trediedel af det 19de Aarhundrede ifølge de her sammenstillede statistiske Opgaver været i en stadig og betydelig Tiltagen. For en stor Del skyldes dette vistnok andre ledsagende Omstændigheder — som lettere Adgang til Lægehjælp, Sygehusbehandling og dermed sammenhængende forbedret Diagnostik, videre Forskyvning af Befolkningens Sætnings ved Flytning til Byerne, Udvandring til oversjøiske Lande, Sjøfarten o. m. a. Men selv efterat der er taget tilbørlige Hensyn hertil, maa en stor Del af den statistiske Stigning opfattes som en virkelig Tiltagen af Sygdommen.

Stigningen viser sig at være større i enkelte Dele af Landet end i andre. Den har været større i Landdistrikterne end i Byerne; sjelden kan der konstateres en virkelig Tilbagegang.

Sygdommens Hyppighed i de enkelte Dele af Landet er meget forskjellig; øverst staar i saa Henseende det østlige Norge, Kristiania og Hamar Stifter samt Trondhjems Stift. Der forekommer saavel inden disse som ogsaa i Kystamterne enkelte Lægedistrikter, som udmærker sig ved en særlig høj Kræftdødelighed. Som overveiende Regel kan siges, at det er de større Fladbygder og Dalstrøg, som har den største Kræftprocent, og dette peger i den Retning, at geologiske Forhold muligens kan spille en Rolle. Dette vil blive Gjenstand for senere Undersøgelser.

Kjønnets viser sig at have Betydning, idet Mænd har en større relativ Dødelighed end Kvinder; det synes ogsaa, som om der i det her behandlede Tids-

¹⁾ Dødeligheden i Kristiania i forskjellige Aldere og Erhvervsgrene 1870—1889. Sundhedskommissionens Aarsberetning for 1890.

rum har fundet Sted en Forandring i dette Forhold, idet Kvinderne efter den officielle Medicinalstatistik ved Begyndelsen af Perioden havde en noget større relativ Dødelighed end Mændene.

Alderens Indflydelse viser sig deri, at Sygdommen er yderst sjelden før 30 Aar, men at dens Hyppighed stiger steilt indtil 70—80 Aar for at aftage i de sidste Decennier. Mellem 30—50 Aar har Kvinderne betydelig mere Kræft end Mændene (Kjønsgorganerne), medens disse har Overvægten mellem 50 og 80 Aar (Fordøielsestraktus).

Livsstilling og Erhverv synes ikke at have nogen udpræget Indflydelse paa Sygdommens Hyppighed. Andre Sygdomme, som de akute, epidemiske og Tuberkulose, har kun en indirekte Virkning.

Med Hensyn til Sygdommens Lokalisation i Organismen, saa angribes i $\frac{2}{3}$ af alle Kræfttilfælde Mave og Lever; regnes hele Fordøielsestraktus under ét, falder omtrent $\frac{3}{4}$ paa denne. Medens Mændene har en betydelig Overvægt her, har Kvinderne det for Kræft i Kjønsgorganerne, og navnlig synes dette at være Tilfælde i Byerne.

Tabel 1. Dødelighedsstatistik for hele Riget. 1865—1901.

Aar.	Kræft.			Andre Sygdomme.			Den totale Mortali- tet pr. 10 000.
	Anmeldte Dødsfald.	Procent af alle anmeldte Dødsfald.	Pro 10 000 levende.	Lunge- tuberku- lose pro 10 000 levende.	Organisk Hjerte- sygdom pro 10 000.	Epide- miske Syg- domme pro 10 000.	
1865	319	3,3	1,9	8,1	1,04	25	165,0
1866	314	3,4	1,8	7,7	0,94	24	167,9
1867	308	2,8	1,8	8,7	1,17	21	184,7
1868	335	2,8	1,9	9,4	1,10	26	184,0
1869	438	4,0	2,5	9,5	1,03	22	170,6
1870	471	4,3	2,7	8,9	1,31	21	161,8
1871	477	3,9	2,7	10,6	1,48	25	169,2
1872	477	4,0	2,7	10,2	1,43	24	167,9
1873	610	4,9	3,5	10,8	1,63	24	168,4
1874	568	4,2	3,2	11,0	1,92	28	181,4
1875	624	4,3	3,5	11,6	1,94	30	187,8
1876	625	4,1	3,4	11,9	2,15	34	189,4
1877	682	4,8	3,4	12,4	1,99	27	171,0
1878	712	5,1	3,8	12,0	2,05	25	158,6
1879	794	5,5	4,2	12,9	1,87	22	151,3
1880	801	5,1	4,2	13,7	2,13	27	160,1
1881	887	5,3	4,6	13,6	2,13	30	169,5
1882	892	4,9	4,7	13,9	2,27	40	185,0
1883	959	5,8	5,0	13,9	2,55	31	171,5
1884	1 006	6,1	5,2	13,6	2,65	30	165,0
1885	1 047	6,2	5,4	14,8	2,63	30	165,7
1886	1 007	5,8	5,2	13,8	3,13	32	162,0
1887	1 116	6,4	5,7	13,7	3,16	32	161,0
1888	1 112	5,9	5,6	14,3	3,26	35	170,0
1889	1 144	5,9	5,8	14,5	3,11	38	175,0
1890	1 148	5,8	5,8	15,4	3,55	39	178,8
1891	1 237	6,5	6,2	15,5	3,49	35	174,6
1892	1 278	5,9	6,4	16,7	3,86	37	178,3
1893	1 405	6,4	7,0	17,7	4,27	33	163,4
1894	1 449	6,2	7,1	18,0	4,55	40	169,2
1895	1 464	6,6	7,1	18,7	4,80	30	157,0
1896	1 691	7,3	8,1	19,0	4,38	29	152,0
1897	1 802	7,5	8,5	19,6	4,89	27	153,0
1898	1 802	7,2	8,4	20,5	5,07	27,4	153,0
1899	1 931	6,8	8,9	22,0	5,68	33,0	169,0
1900	2 008	7,2	9,1	22,2	5,75	27,7	159,0
1901	2 126	7,8	9,5	19,5	5,42	28,5	149,0

Tabel 2. Amterne. — Dødelighed af Kræft pro 10000 af levende Befolkning.

	1865— 1869.	1870— 1874.	1875— 1879.	1880— 1884.	1885— 1889.	1890— 1894.	1895— 1899.	1900— 1901.	Gjennem- snit for hele Perioden.	I 1865— 1884.	II 1885— 1901.	1895— 1901.
Akershus	1,44	2,74	3,65	5,86	5,83	7,24	8,60	10,50	5,73	3,42	8,04	9,55
Smaalenene	2,37	2,62	3,47	4,82	5,80	7,14	9,70	9,40	5,66	3,82	8,00	9,55
Buskerud	3,16	4,15	5,21	6,08	7,51	8,55	10,10	11,00	6,97	4,65	9,30	10,55
Jarlsberg og Larvik	2,84	2,92	4,44	6,04	7,64	7,85	10,60	11,00	6,67	4,06	9,27	10,80
Hedemarken	1,61	2,55	4,20	6,04	7,97	7,71	9,60	11,20	6,36	3,60	9,12	10,40
Kristians	1,52	3,63	4,21	5,09	6,82	7,02	8,80	9,60	3,84	3,61	8,06	9,20
Bratsberg	2,65	3,10	5,15	6,11	6,06	7,36	8,70	10,50	6,20	4,25	8,16	9,60
Nedenes	1,90	3,24	3,13	4,36	4,43	5,90	7,10	9,80	5,00	3,16	6,81	8,45
Lister og Mandal	1,32	2,95	3,06	3,32	4,59	6,39	6,80	7,50	4,50	2,66	6,32	7,15
Stavanger	0,97	2,02	2,23	2,48	3,24	4,10	7,20	7,50	3,72	1,92	5,51	7,35
Søndre Bergenhus	0,81	1,64	1,58	2,40	2,97 ^c	3,54	5,70	7,40	3,25	1,61	4,90	6,55
Nordre Bergenhus	1,76	2,53	3,15	3,86	4,37	5,10	7,60	9,30	4,71	2,82	6,60	8,45
Romsdal	1,37	2,30	2,29	3,16	3,88	5,54	7,20	8,50	4,28	2,28	6,28	7,75
Søndre Trondhjem	2,43	3,15	3,91	5,31	5,97	5,98	8,70	11,70	5,91	2,70	8,09	10,20
Nordre Trondhjem	2,18	2,95	3,98	4,70	5,60	7,27	9,40	11,90	6,00	3,45	8,54	10,65
Nordland	1,25	1,73	2,54	3,57	4,04	4,75	7,00	7,00	4,00	2,27	5,70	7,00
Tromsø	0,60	1,33	1,73	2,86	4,03	4,07	5,40	6,40	3,30	1,63	4,98	5,90
Finmarken	0,76	1,68	2,45	2,82	3,31	4,45	5,10	5,40	3,25	1,93	4,56	5,25

Tabel 3. Lægedistrikterne. — Kræftdødelighed pro 10 000 af levende Befolkning.

	1865— 1879.	1880— 1894.	1895— 1902.		1865— 1879.	1880— 1894.	1895— 1902.
Akershus.				Bratsberg.			
Aker	2,67	6,20	6,26	Skien	5,32	5,36	6,22
Ullensaker	2,56	7,34	10,48	Kragerø	4,18	8,39	9,00
Høland	3,00	4,60	8,03	Hollen	1,88	5,30	8,74
Follo	2,75	6,49	10,90	Sauland	0,73	5,72	8,57
Smaalenene.				Kviteseid	4,35	5,46	6,22
Eidsberg	2,60	6,00	10,12	Laardal	2,51	4,12	7,44
Moss	2,49	6,54	8,23	Tinn	2,38	6,51	8,47
Sarpsborg	3,00	6,15	7,21	Nedenes.			
Hvaler	3,11	6,16	8,14	Østre Nedenes	3,00	5,22	8,51
Buskerud.				Vestre —	3,24	5,76	6,47
Drammen	4,78	9,30	8,24	Aamli	1,90	5,51	4,60
Ringerike	3,72	7,41	11,35	Evje	0,98	2,66	3,00
Modum	5,12	9,80	12,09	Sætersdalen	1,14	2,07	2,56
Hallingdal (Nes og Aal)	1,42	3,68	7,81	Lister og Mandal.			
Sandsvær	5,22	6,58	6,00	Oddernes	2,75	5,00	7,47
Rollag	2,40	5,46	7,44	Undal	1,73	3,72	6,03
Jarlsberg og Larvik.				Lyngal	1,75	4,00	4,85
Tønsberg	3,67	7,67	8,32	Vanse			
Hof	3,00	7,46	8,14	Flekkefjord	2,26	4,19	3,71
Larvik	3,47	7,00	7,87	Stavanger.			
Hedemarken.				Sogndal	-	2,61	4,00
Solør og Odalen ...	2,00	6,52	8,00	Egersund	0,85	2,08	3,58
Hedemarken	3,45	8,00	11,87	Sandnes	1,63	2,11	5,16
Søndre Østerdalen ..	2,48	7,50	10,81	Stavanger Stads-	2,40	4,00	2,75
Trysil	3,45	5,47	9,00	fysikat			
Rendalen	4,66	10,00	7,40	Finnø	2,24	2,77	6,13
Tønset	1,81	5,70	10,92	Sand	0,65	2,95	7,90
Kristians.				Haugesund	2,77	5,10	5,42
Hadeland og Land .	4,31	7,20	9,48	Karmøen	1,77	3,00	8,72
Søndre Valdres . .	2,84	2,80	6,32	Søndre Bergen-			
Nordre —	1,73	7,49	10,45	hus	3,00	4,35	8,07
Toten	2,97	5,43	7,22	Indre Søndhordland.			
Faaberg	4,92	8,29	11,27	Ytre —	0,30	7,56	5,83
Ringebu	1,20	5,79	11,20	Tysnes	-	3,81	5,16
Lom	2,08	5,77	6,64	Indre Hardanger ...	0,71	3,70	5,88
Lesje	1,76	4,70	7,74	Ytre Hardanger ...	1,80	5,16	10,42
				Voss	4,00	5,56	6,70
				Søndre Midthordland	1,64	2,72	6,80
				Nordre —	0,92	0,87	5,62

Tabel 3 (Forts.). Lægedistrikterne. — Kræftdødelighed pro 10 000 af levende Befolkning.

	1865— 1879.	1880— 1894.	1895— 1902.		1865— 1879.	1880— 1894.	1895— 1902.
Osterøen	1,65	4,35	8,21	Ytre Fosen		4,58	8,16
Alversund			5,52	Indre —	3,46	5,00	8,00
Lindaas	1,06	1,77	4,65	Nordre —	1,85	5,22	7,20
Nordre Bergen- hus.				Nordre Trond- hjem.			
Lærdal	2,36	3,32	6,80	Stjørdalen	1,83	3,21	10,45
Lyster		5,93	10,17	Frosten	2,16	6,87	7,97
Sogndal	5,48	7,00	5,57	Levanger	6,80	9,17	11,41
Vik	2,16	2,70	8,18	Inderøen	1,57	7,18	14,90
Gulen			9,28	Stenkjær	3,65	5,22	9,46
Kirkebø	4,51	4,81	5,30	Grong	4,20	3,69	8,49
Ytre Søndfjord . . .	1,06	3,08	5,30	Namsos		8,21	6,43
Indre —	1,00	2,12	8,63	Fosnes	2,38	3,40	7,90
Kinn	1,52	3,64	5,45	Kolvereid			7,03
Ytre Nordfjord . . .	1,56	2,53	9,48	Vikten	1,08	3,0	8,82
Nordfjordeidet . . .	3,55	5,48	17,40	Nordland.			
Indviken		6,67	9,68	Brønnø	1,78	4,16	8,46
Gloppen	3,44	9,20	8,33	Alstahaug	2,57	5,62	6,25
Romsdal.				Vefsen	1,03	4,66	5,74
Vestre Søndmør . . .	3,00	3,05	5,70	Ranen	0,61	3,73	7,25
Indre —	0,75	5,13	11,18	Lurø	2,75	3,29	7,57
Østre —		5,00	6,06	Gildeskaal		2,82	5,29
Ørskog	2,44	3,34	9,86	Bodø	2,40	8,20	5,54
Nordre Søndmør . . .	1,66	4,20	5,00	Folden	3,43	3,25	9,34
Ytre Romsdal	1,44	1,90	6,00	Skjerstad	1,67	1,93	4,32
Indre —	0,56	2,76	5,95	Steigen			11,30
Søndre Nordmør . . .	2,58	4,76	5,73	Hammerø	2,26	4,04	12,08
Sundalen	3,83	8,81	9,60	Lødingen		2,77	4,35
Surendalen	2,66	5,69	7,20	Ofoten	0,94	6,34	2,60
Nordre Nordmør . . .	2,10	5,80	7,89	Flakstad		1,80	4,23
Søndre Trond- hjem.				Buksnes	3,90	6,00	7,00
Strinden	1,53	3,31	5,00	Østlofoten	3,60	4,40	4,53
Selbu	0,53	6,55	9,28	Hadsel	2,06	5,75	5,81
Røros	4,13	8,31	9,62	Sortland	1,31	2,33	5,92
Guldalen	1,75	4,64	9,57	Tromsø.			
Opdal	0,95	5,20	8,63	Trondenes	1,14	2,18	6,62
Orkedalen	2,45	5,14	13,30	Ibbestad	2,59	3,00	5,37
Hitteren		2,67	5,61	Tranø			5,59
Høyne	1,61	4,26	9,40	Berg	1,20	4,70	6,64
				Lenviken			2,09
				Maalselven	-	2,46	1,36
				Balsfjorden	-	2,77	4,00

Tabel 3 (Forts.). Lægedistrikterne. — Kræftdødelighed pro 10 000 af levende Befolkning.

	1865— 1879.	1880— 1894.	1895— 1902.		1865— 1879.	1880— 1894.	1895— 1902.
Tromsø.....	2,28	7,50	5,20	Hammerfest	-	7,70	3,00
Lyngen.....	1,20	2,28	6,64	Maasø	-	3,17	2,40
Karlsø.....		3,00	4,70	Kistrand.....	-	1,14	2,80
Skjervø.....	0,73	3,11	7,60	Lebesby			
Finmarken.				Tanen.....	2,08	3,30	3,20
Alten.....	1,70	2,48	2,00	Vardø	6,28	5,00	6,09
Loppen.....	2,72	4,36	6,00	Vadsø.....	2,37	4,00	6,00
				Sydvaranger	-	2,80	7,70

Tabel 4. Byerne. — Kræftdødelighed pro 10 000.

	1878— 1889.	1890— 1901.		1878— 1889.	1890— 1901.
Kristiania ¹⁾	7,65	8,43	Tvedestrand	2,56	6,06
Drøbak	9,52	10,46	Arendal ²⁾	6,80	5,86
Moss	6,80	6,47	Grimstad	4,44	8,57
Sarpsborg	7,42	9,09	Lillesand	-	5,77
Fredriksstad	6,22	7,56	Kristiansand	7,44	9,18
Fredrikshald	8,73	10,04	Mandal	5,19	13,53
Drammen	9,22	10,94	Farsund	6,81	4,78
Hønefoss	7,87	7,14	Flekkefjord	11,25	10,53
Kongsberg	10,59	8,20	Egersund	-	6,12
Svelviken	11,19	11,34	Stavanger	4,60	7,80
Holmestrand	9,42	10,24	Skudeneshavn	10,42	7,35
Horten	7,54	11,70	Haugesund	3,94	6,88
Tønsberg	8,22	11,56	Bergen ³⁾	6,65	8,95
Sandefjord	8,21	8,25	Aalesund	3,94	7,30
Larvik	8,69	10,75	Molde	7,84	8,24
Kongsvinger	6,58	13,70	Kristiansund	7,78	8,66
Hamar	4,29	8,68	Trondhjem ⁴⁾	9,85	10,42
Gjøvik	3,14	5,74	Levanger	6,60	12,00
Lillehammer	8,12	10,00	Stenkjær	5,74	10,43
Skien	6,64	8,25	Namsos	8,70	3,61
Porsgrund	10,49	13,90	Mosjøen	-	11,54
Brevik	9,77	14,50	Bodø	6,91	4,92
Stathelle—Langesund	10,47	9,00	Tromsø	9,63	10,21
Kragerø	8,13	11,32	Hammerfest	15,25	8,70
Østerrisør	7,43	10,47	Vardø	4,33	10,00
			Vadsø	3,31	10,70

¹⁾ For 1865—1879 — 7,14. ²⁾ Fordoblet Folkemængde. ³⁾ For 1865—1879 — 5,62.⁴⁾ For 1865—1879 — 7,84.

Tabel 5. Norges 3 største Byer. — Tiaarsperioderne 1878—1887 og 1888—1897 er nedenfor betegnet med a og b.

	Kristiania.		Bergen.		Trondhjem.		
1. Befolkning	1875	76 866	1875	33 841	1875	22 152	
	1891	156 535	1891	52 803	1891	24 770	
2. Totalmortalitet pro 1 000	a.	19,38		20,22		22,73	
	b.	18,66		18,11		22,51	
3. Anmeldelseskvotient ved Læge (pCt. af samtlige Dødsfald)	a.	97,5		94,45		94,64	
	b.	100,0		96,87		95,77	
4. Kræftdødelighed pro 10 000 lev.	a.	7,9		7,0		8,35	
	b.	9,1		8,4		11,10	
	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	
5. Kræftdødelighed pro 10 000 Mænd og Kvinder (over 30 Aar).	a.	24,00	29,40	22,00	22,70	21,20	22,90
	b.	25,02	23,30	22,90	22,32	33,85	27,90
6. Kræftdødelighed for Aldersklasser og Kjøen pro 10 000 inden de respektive Aldere:							
30—40 Aar	a.	4,60	5,60	3,05	3,41	1,40	3,68
	b.	2,22	4,10	1,68	5,60	2,74	3,08
40—50 «	a.	10,20	19,42	12,50	12,24	7,30	9,30
	b.	12,80	14,26	9,32	13,00	17,10	17,20
50—60 «	a.	27,00	43,70	26,60	26,49	26,70	29,20
	b.	34,90	31,86	25,90	24,00	52,00	25,44
60—70 «	a.	113,30	88,65	55,10	55,50	52,72	39,20
	b.	82,50	53,96	55,37	43,80	78,33	41,41
70—80 «	a.	130,00	86,25	63,30	48,30	60,00	40,00
	b.	106,67	83,80	90,72	76,65	92,65	101,08
80—90 «	a.	44,10	91,90	20,00	46,70	60,00	100,00
	b.	94,12	85,70	70,00	87,20	31,75	90,00

Tabel 6. Dødsfald af Kræft i Aarene 1878—1901 fordelt paa Byer og Bygder.

Aar.	Byer.				Bygder.			
	Antal Dødsfald af Kræft.	pCt. af samtlige Døds-aarsager.	Kræft-mortalitet pro 10 000 Levende.	Total Mortali-tet pro 10 000 Levende.	Antal Dødsfald af Kræft.	pCt. af samtlige Døds-aarsager.	Kræft-mortalitet pro 10 000 Levende.	Total Mortali-tet pro 10 000 Levende.
1878.....	261	4,5	6,9	194,5	451	5,7	3,0	150,2
1879.....	269	4,4	6,9	184,3	525	6,5	3,5	142,7
1880.....	231	3,4	5,8	196,1	559	6,5	3,7	150,5
1881.....	285	4,1	7,0	193,5	589	6,3	3,9	162,9
1882.....	299	3,9	7,2	210,5	593	5,7	3,9	177,6
1883.....	307	4,7	7,35	180,6	652	6,6	4,4	169,0
1884.....	340	5,1	8,1	188,6	666	6,9	4,4	158,4
1885.....	337	4,7	8,0	190,6	710	7,3	4,7	158,7
1886.....	329	4,5	7,65	191,0	679	6,6	4,5	153,0
1887.....	365	4,8	8,4	192,7	751	7,6	4,9	152,0
1888.....	342	4,1	7,8	208,0	770	7,3	5,0	159,6
1889.....	375	4,7	8,4	202,0	769	6,8	5,0	167,3
1890.....	396	5,0	8,6	195,3	752	6,4	5,0	173,1
1891.....	417	5,3	8,9	191,7	820	7,4	5,4	169,4
1892.....	416	5,1	8,8	195,8	862	6,4	5,6	172,8
1893.....	445	5,5	9,2	187,9	960	6,9	6,3	155,6
1894.....	459	5,2	9,2	193,1	990	6,7	6,5	161,4
1895.....	463	5,8	9,0	173,5	1 001	7,2	6,5	151,0
1896.....	522	6,2	9,9	174,0	1 069	7,8	7,5	144,0
1897.....	549	6,6	10,0	171,0	1 253	8,0	8,0	147,0
1898.....	522	6,0	9,12	164,0	1 280	7,9	8,24	149,0
1899.....	478	4,9	8,04	182,0	1 453	7,8	9,24	164,0
1900.....	592	6,3	9,62	170,0	1 416	7,7	8,93	155,0
1901.....	598	6,6	9,46	157,0	1 528	8,4	9,57	146,0
Gjennemsnit	399,9	5,06	8,31	186,99	879,1	7,0	5,74	157,95

Tabel 7. Mænd og Kvinder. — Kræftdødelighed pro 10 000.

	1865—1884.		1885—1901.		1884—1893.		1894—1901.	
	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Riget	3,34	3,40	7,29	6,58	-	-	-	-
Bygder	-	-	6,68	5,57	5,32	4,27	8,29	7,29
Byer	-	-	9,42	9,36	11,59	11,69	10,08	9,92

Tabel 8. Læge- og Sygehusforhold 1870—1900.

Aar.	Antal autori- serede Læger.	Læger i Forhold til Be- folknin- gen.	Anmeldelses- kvotient pCt.		Antal hospitals- behand- lede Patienter.
			Byer.	Bygder.	
1870	415	239	-	-	8 088
1871	421	241	-	-	8 160
1872	434	248	-	-	7 792
1873	441	250	-	-	8 589
1874	463	259	-	-	8 917
1875	481	266	-	-	8 817
1876	500	273	-	-	8 367
1877	518	282	-	-	8 241
1878	534	286	-	-	8 230
1879	549	290	-	-	8 354
1880	565	296	87,7	37,5	8 877
1881	589	308	87,9	38,3	8 948
1882	605	316	87,8	39,2	10 022
1883	603	315	86,1	39,3	9 536
1884	610	317	87,5	40,7	9 655
1885	623	321	88,9	40,5	9 652
1886	629	322	89,1	43,6	10 020
1887	641	326	90,8	42,4	9 840
1888	648	328	90,4	43,1	10 458
1889	664	335	88,5	43,9	11 120
1890	696	351	87,7	44,9	12 090
1891	730	366	88,1	42,9	12 518
1892	792	395	86,9	51,2	12 112
1893	884	439	89,4	58,0	13 280
1894	910	448	90,2	59,5	13 889
1895	973	474	90,2	60,1	14 310
1896	1 011	485	90,2	66,8	14 558
1897	1 046	496	89,3	68,1	13 648
1898	1 074	502	95,6	72,6	15 579
1899	1 094	505	93,5	75,8	17 010
1900	1 121	509	93,4	78,2	16 691

Tabel 8. (Forts.). Læge- og Sygehusforhold 1870—1900.

Amterne.	Anmeldelseskvote pCt.					
	Byerne.			Bygderne.		
	1880.	1890.	1900.	1880.	1890.	1900.
Kristiania	96,8	95,6	93,8	-	-	-
Akershus	58,5	64,6	78,0	47,1	57,6	79,5
Smaalenene	89,6	90,7	95,0	36,1	45,8	91,0
Buskerud	94,0	86,9	85,1	63,5	52,6	77,0
Jarlsberg og Larvik . . .	83,9	72,7	90,8	33,6	50,6	82,0
Hedemarken	74,3	93,5	92,5	45,3	59,6	85,5
Kristians	88,0	70,2	95,5	40,1	52,8	81,5
Bratsberg	92,6	92,2	87,0	49,2	53,2	80,0
Nedenes	91,7	92,4	93,0	36,5	44,5	88,0
Lister og Mandal	88,4	90,1	94,6	28,2	36,7	72,7
Stavanger	63,6	63,8	93,3	32,5	35,8	68,5
Søndre Bergenhus	-	-	-	20,9	33,8	78,3
Bergen	99,6	96,7	98,2	-	-	-
Nordre Bergenhus	22,2	66,6	75,0	37,7	36,5	74,2
Romsdal	72,4	64,4	92,0	26,2	36,8	80,0
Søndre Trondhjem	94,2	94,3	97,2	43,6	41,9	77,0
Nordre Trondhjem	67,6	47,8	86,3	37,9	47,9	81,1
Nordland	68,7	39,6	91,0	41,0	41,8	75,5
Tromsø	81,2	95,5	93,2	20,7	41,0	57,4
Finmarken	67,6	90,3	80,3	22,7	24,7	58,0

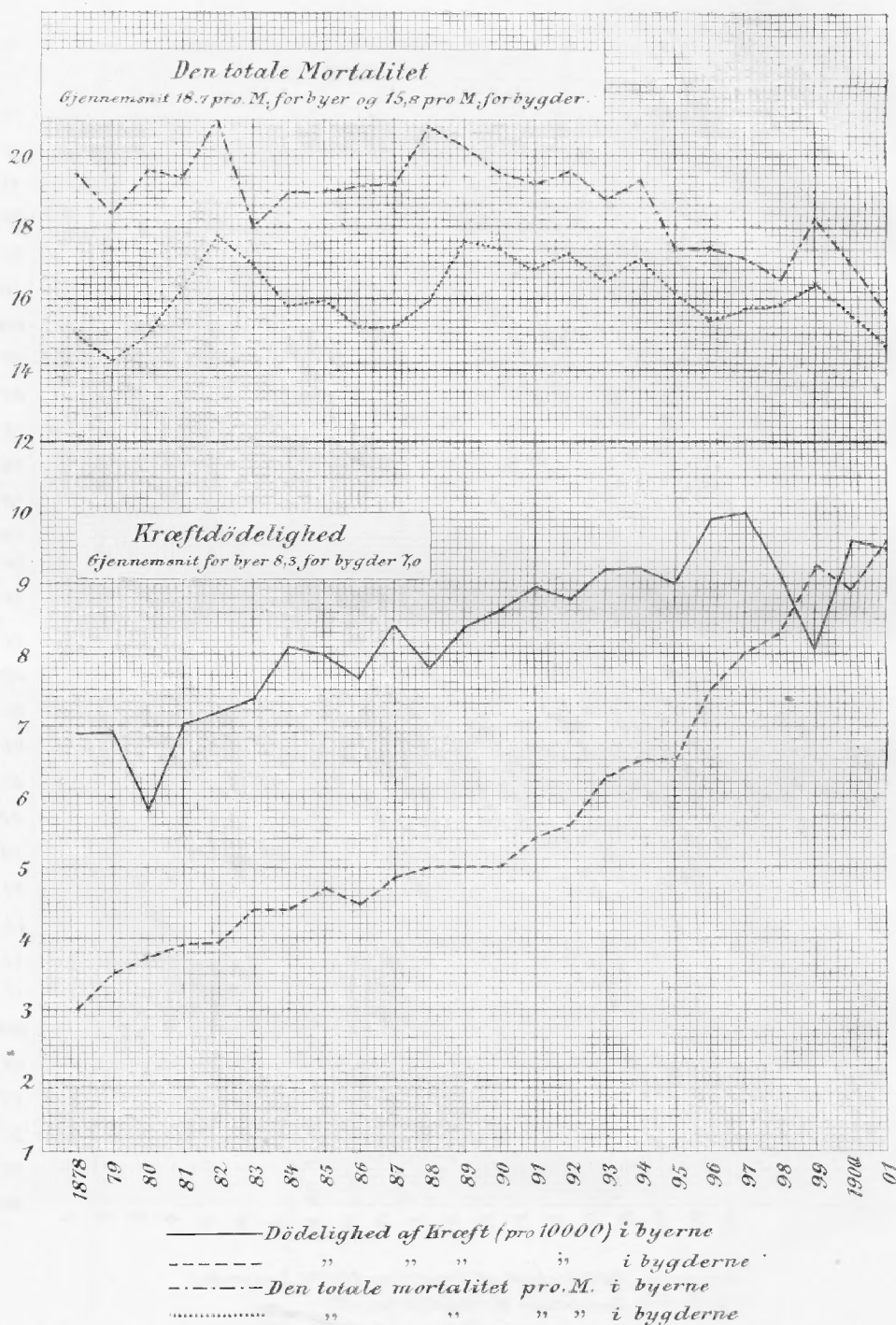
Tabel 9. Dødelighed af Kræft fordelt paa Aldersklasser og Kjøen.

Aldersklasser.	I hele Landet.						I Byerne.	
	20 Aar 1876—1895.		10 Aar 1876—1885.		10 Aar 1886—1895.		1884—1897.	
	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
1—20	0,09	0,08	0,09	0,06	0,10	0,10	0,54	0,65
20—30	0,42	0,39	0,39	0,39	0,43	0,38	0,78	0,44
30—40	1,72	2,19	1,57	2,10	1,85	2,26	2,49	3,81
40—50	6,59	7,30	5,98	6,44	7,22	8,07	10,8	12,6
50—60	18,07	16,36	15,55	14,71	20,70	18,00	31,0	28,4
60—70	34,71	25,84	32,76	25,23	35,89	26,28	63,2	42,6
70—80	36,70	27,82	28,46	21,34	42,25	32,93	81,7	64,9
80—90	23,01	20,00	17,24	18,11	28,50	21,84	64,6	65,4
90—100	17,30	18,00	9,47	11,56	24,04	25,70	31,8	72,8

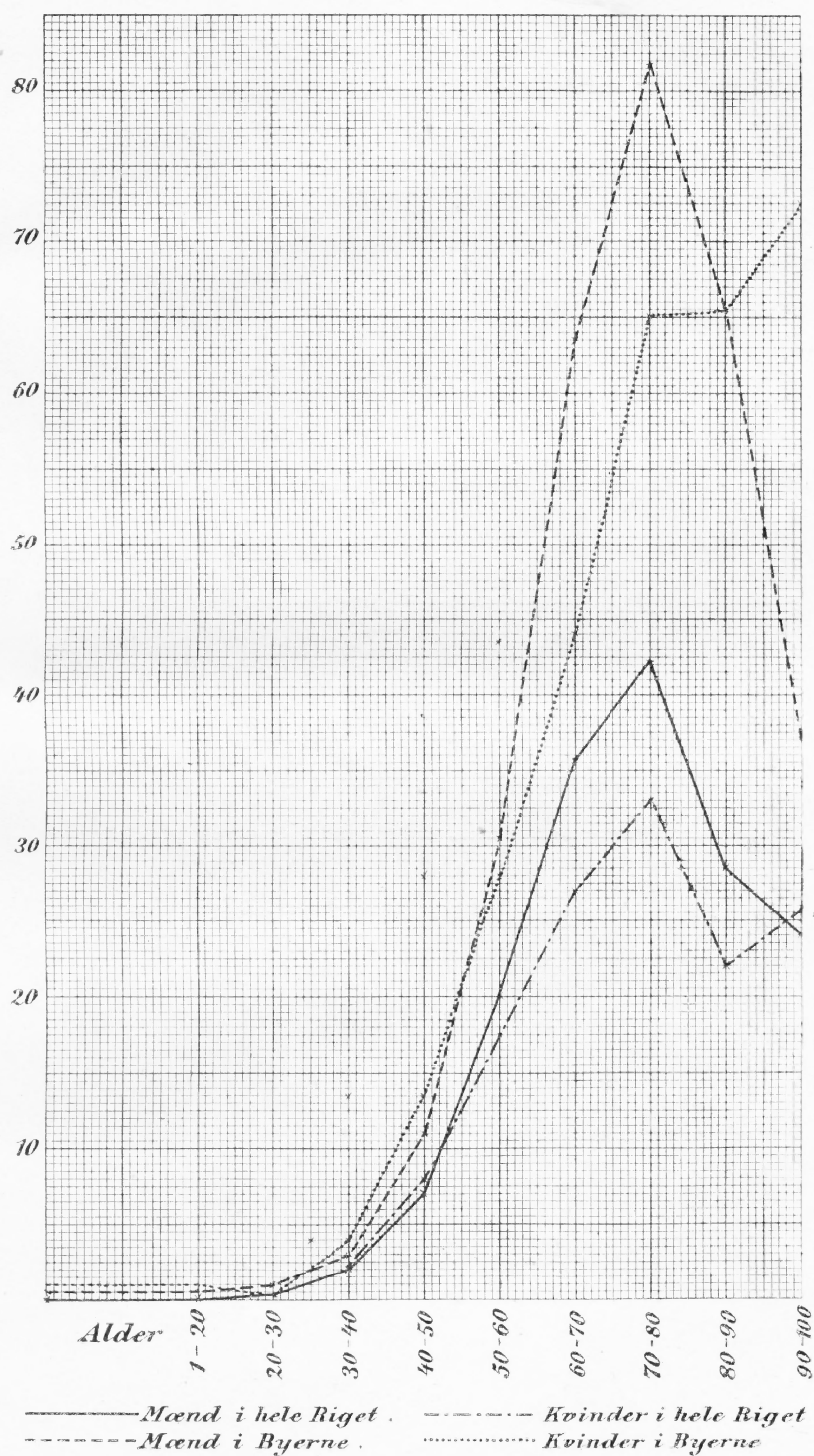
Tabel 10. Dødsfald af Sarkom og Carcinom.

	Sarkom.				Carcinom.									
	Ialt		Bensystemet.		Ialt.		Maven.		Leveren.		Brystkjertelen.		Kjens- organerne.	
	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Riget.														
1896	45	52	25	21	790	802	492	402	54	45	1	67	10	77
1897	63	40	30	18	838	861	562	451	77	55	1	62	11	109
1898	61	36	25	17	870	834	598	436	64	58	2	59	8	85
1899	52	47	24	21	902	930	620	492	62	52	2	66	11	108
1900	54	42	18	12	935	977	637	532	63	58	-	79	9	124
1901	53	63	24	24	1 009	1 001	666	546	88	54	-	69	7	123
Byerne.														
1896	13	16	7	6	225	268	147	118	16	17	1	25	2	38
1897	18	11	7	3	229	291	148	138	28	26	-	15	2	60
1898	23	7	8	2	240	252	160	120	23	19	-	16	2	34
1899	12	16	6	8	252	298	154	135	21	15	-	24	6	50
1900	15	16	4	5	237	324	152	153	20	24	-	28	1	52
1901	14	15	5	6	256	313	160	142	23	21	-	26	4	61

Kurve II. Byernes og Bygdernes Kræftdødelighed. Gjennemsnit for Aarene 1878—1901.

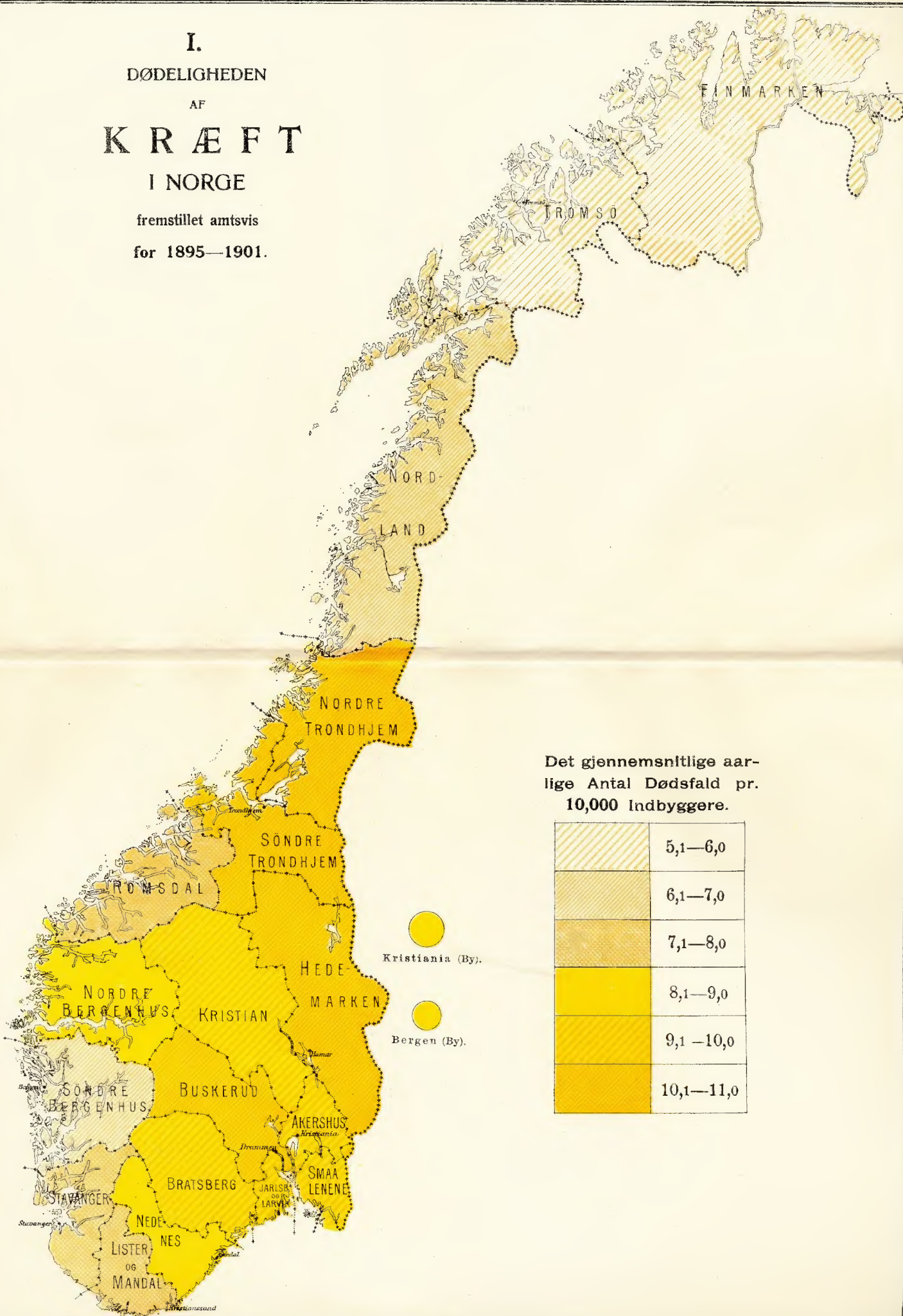

Kurve III. Kræftdødelighed blandt Mænd og Kvinder i de forskellige Levealdr. Gjennemsnit for 1886—95.

I.
DØDELIGHEDEN
AF
K R Æ F T
I NORGE

fremstillet amtsvis
for 1895—1901.

Det gennemsnitlige aar-
lige Antal Dødsfald pr.
10,000 Indbyggere.

	5,1—6,0
	6,1—7,0
	7,1—8,0
	8,1—9,0
	9,1—10,0
	10,1—11,0

II.

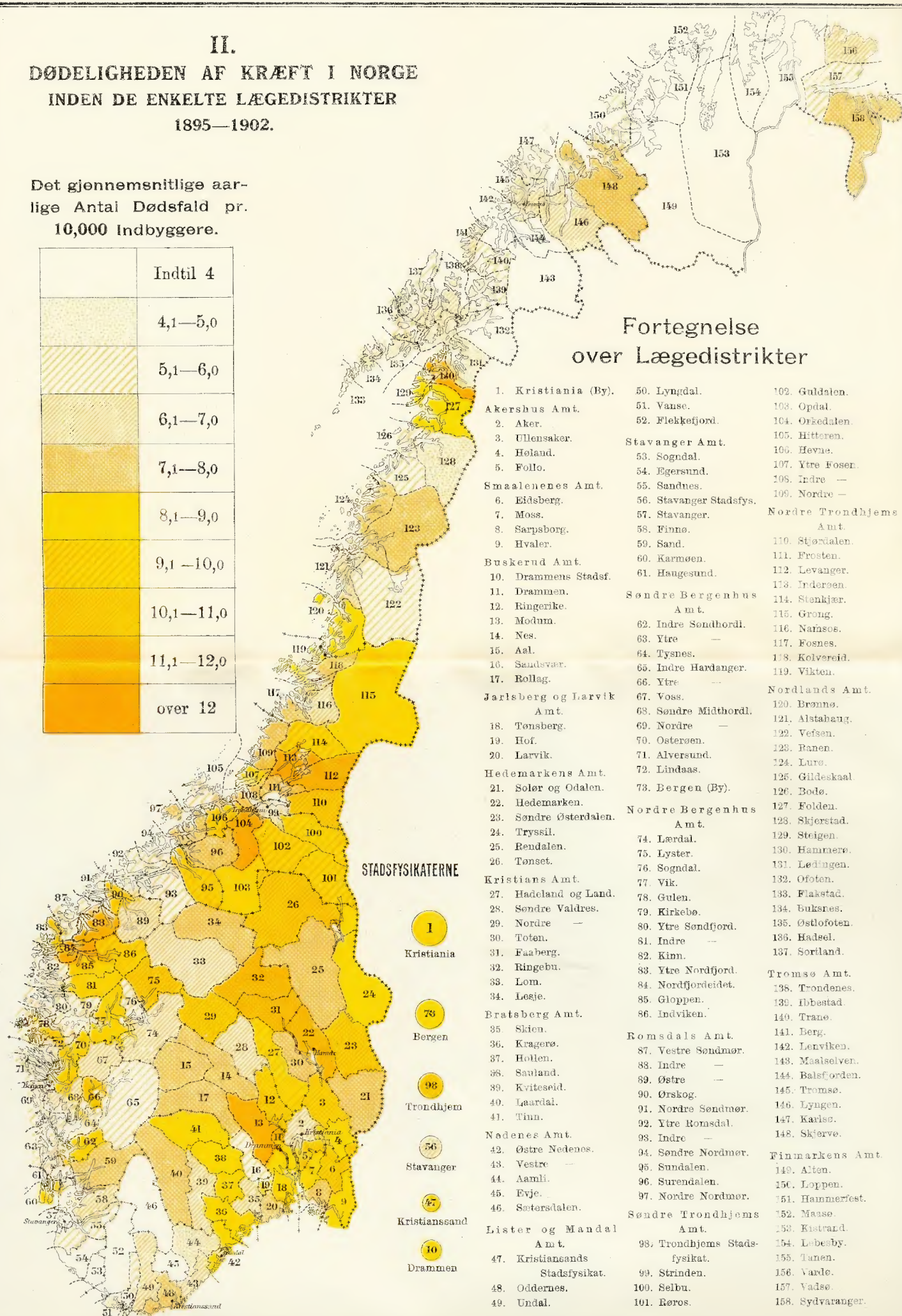
DØDELIGHEDEN AF KRÆFT I NORGE

INDEN DE ENKELTE LÆGEDISTRIKTER

1895—1902.

Det gennemsnitlige aar-
lige Antal Dødsfald pr.
10,000 Indbyggere.

	Indtil 4
	4,1—5,0
	5,1—6,0
	6,1—7,0
	7,1—8,0
	8,1—9,0
	9,1—10,0
	10,1—11,0
	11,1—12,0
	over 12

Fortegnelse over Lægedistrikter

1. Kristiania (By).
2. Aker.
3. Ullensaker.
4. Holand.
5. Follo.
6. Eidsberg.
7. Moss.
8. Sarpsborg.
9. Hvaler.
10. Drammens Stadsf.
11. Drammen.
12. Ringerike.
13. Modum.
14. Nes.
15. Aal.
16. Sandsvær.
17. Rollag.
18. Tønsberg.
19. Hof.
20. Larvik.
21. Soler og Odalen.
22. Hedemarken.
23. Søndre Østerdalen.
24. Trysil.
25. Rendalen.
26. Tønsset.
27. Hadeland og Land.
28. Søndre Valdres.
29. Nordre —
30. Toten.
31. Faaberg.
32. Ringebu.
33. Lom.
34. Lesje.
35. Skien.
36. Kragerø.
37. Holten.
38. Sauland.
39. Kyteseid.
40. Laardal.
41. Tinn.
42. Østre Nedenes.
43. Vestre —
44. Aamli.
45. Evje.
46. Setersdalen.
47. Kristiansands Stadsfysikat.
48. Oddernes.
49. Udal.
50. Lyngdal.
51. Vansø.
52. Flekkefjord.
53. Sogndal.
54. Egersund.
55. Sandnes.
56. Stavanger Stadsfys.
57. Stavanger.
58. Finno.
59. Sand.
60. Karmøen.
61. Hægesund.
62. Indre Søndhordl.
63. Ytre —
64. Tysnes.
65. Indre Hardanger.
66. Ytre —
67. Voss.
68. Søndre Midthordl.
69. Nordre —
70. Østerøen.
71. Alversund.
72. Lindaas.
73. Bergen (By).
74. Lærdal.
75. Lyster.
76. Sogndal.
77. Vik.
78. Gulen.
79. Kirkebo.
80. Ytre Søndfjord.
81. Indre —
82. Kinn.
83. Ytre Nordfjord.
84. Nordfjordeidet.
85. Gloppen.
86. Indviken.
87. Vestre Søndmør.
88. Indre —
89. Østre —
90. Ørskog.
91. Nordre Søndmør.
92. Ytre Romsdal.
93. Indre —
94. Søndre Nordmør.
95. Sundalen.
96. Suredalen.
97. Nordre Nordmør.
98. Trondhjems Stadsfysikat.
99. Strinden.
100. Selbu.
101. Røros.
102. Guldalen.
103. Opdal.
104. Orkdalen.
105. Hitteren.
106. Hevne.
107. Ytre Fosen.
108. Indre —
109. Nordre —
110. Stjørdalen.
111. Frosten.
112. Levanger.
113. Inderoen.
114. Stenkjær.
115. Grong.
116. Namsos.
117. Fosnes.
118. Kolvereid.
119. Vikten.
120. Brønnø.
121. Aistahaug.
122. Vefsen.
123. Ranen.
124. Lure.
125. Gildeskaal.
126. Bode.
127. Folden.
128. Skjerstad.
129. Steigen.
130. Hammerø.
131. Ledingen.
132. Ofoten.
133. Flakstad.
134. Buksnes.
135. Østlofoten.
136. Hadsel.
137. Sorland.
138. Trondenes.
139. Ibestad.
140. Trane.
141. Berg.
142. Lenviken.
143. Maalselven.
144. Balsfjorden.
145. Tromsø.
146. Lyngen.
147. Karlsø.
148. Skjerve.
149. Alten.
150. Loppén.
151. Hammerfest.
152. Maase.
153. Kistrand.
154. Lebesby.
155. Tanen.
156. Vanle.
157. Vadse.
158. Sydvaranger.

FOREKOMSTEN

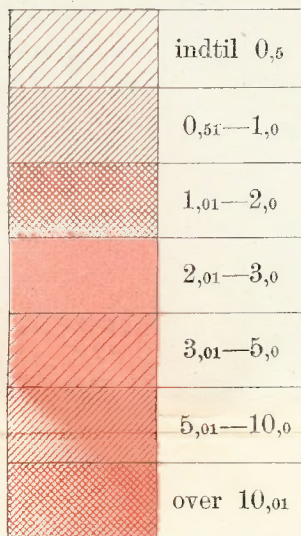
AF

TYFOIDFEBER

I NORGE

I 1902.

Antal Tilfælde pr.
1000 Indbyggere.

Fortegnelse over Lægedistrikter

1. Kristiania (By).	50. Lyngdal.	102. Guldalen.
Akershus Amt.	51. Vanse.	103. Opdal.
2. Aker.	52. Flekkefjord.	104. Orkedalen.
3. Ullensaker.	Stavanger Amt.	105. Hitteren.
4. Holand.	53. Sogndal.	106. Hevne.
5. Follo.	54. Egersund.	107. Ytre Fosen.
Smaalenenes Amt.	55. Sandnes.	108. Indre —
6. Eidsberg.	56. Stavanger Stadsfys.	109. Nordre —
7. Moss.	57. Stavanger.	Nordre Trondhjems
8. Sarpsborg.	58. Finne.	Amt.
9. Hvaler.	59. Sand.	110. Stjørdalen.
Buskerud Amt.	60. Karmeen.	111. Frosten.
10. Drammens Stadsf.	61. Haugesund.	112. Levanger.
11. Drammen.	Søndre Bergenhus	113. Indereen.
12. Ringerike.	Amt.	114. Stenkjær.
13. Modum.	62. Indre Søndhordl.	115. Grong.
14. Nes.	63. Ytre —	116. Namsos.
15. Aal.	64. Tysnes.	117. Fosnes.
16. Sandsvæ.	65. Indre Hardanger.	118. Kolvereid.
17. Rollag.	66. Ytre —	119. Vikten.
Jarlsberg og Larvik	67. Voss.	Nordlands Amt.
Amt.	68. Søndre Midthordl.	120. Brønnø.
18. Tønsberg.	69. Nordre —	121. Alstahaug.
19. Hof.	70. Osteroen.	122. Velsen.
20. Larvik.	71. Alversund.	123. Ranen.
Hedemarkens Amt.	72. Lindaas.	124. Lurø.
21. Soler og Odalen.	73. Bergen (By).	125. Gildeskaal.
22. Hedemarken.	Nordre Bergenhus	126. Bodo.
23. Søndre Østerdalen.	Amt.	127. Folden.
24. Trysil.	74. Lærdal.	128. Skjerstad.
25. Rendalen.	75. Lyster.	129. Steigen.
26. Tønsset.	76. Sogndal.	130. Hammerø.
Kristians Amt.	77. Vik.	131. Lødingen.
27. Hadeland og Land.	78. Gulen.	132. Ofoten.
28. Søndre Valdres.	79. Kirkebo.	133. Flakstad.
29. Nordre —	80. Ytre Søndfjord.	134. Buksnes.
30. Toten.	81. Indre —	135. Østlofoten.
31. Faaberg.	82. Kinn.	136. Hadsel.
32. Ringebu.	83. Ytre Nordfjord.	137. Sortland.
33. Løen.	84. Nordfjordeidet.	Tromsø Amt.
34. Lesje.	85. Gløppen.	138. Trondenes.
Bratsberg Amt.	86. Indviken.	139. Ibestad.
35. Skien.	Romsdals Amt.	140. Tranø.
36. Kragerø.	87. Vestre Søndmer.	141. Berg.
37. Hollen.	88. Indre —	142. Lenviken.
38. Sauiland.	89. Østre —	143. Maalselven.
39. Kvitesid.	90. Ørskog.	144. Balsfjorden.
40. Laardal.	91. Nordre Søndmer.	145. Tromsø.
41. Tinn.	92. Ytre Romsdal.	146. Lyngen.
Nedenes Amt.	93. Indre —	147. Karlsø.
42. Østre Nedenes.	94. Søndre Nordmer.	148. Skjervø.
43. Vestre —	95. Sundalen.	Finmarkens Amt.
44. Aarnli.	96. Surendalen.	149. Alten.
45. Evje.	97. Nordre Nordmer.	150. Løppen.
46. Sætersdalen.	Søndre Trondhjems	151. Hammerfest.
Lister og Mandal	Amt.	152. Maasø.
47. Kristiansands	98. Trondhjems Stads-	153. Kistrand.
Stadsfysikat.	fysikat.	154. Lebesby.
48. Oddernes.	99. Strinden.	155. Tanen.
49. Undal.	100. Selbu.	156. Vardø.
	101. Røros.	157. Vadso.
		158. Sydvaranger.

STADSFYSIKATERNE

Kristiania

Bergen

Trondhjem

Stavanger

Kristianssand

Drammen

FOREKOMSTEN

AF

DIFTERI

I NORGE

I 1902.

Antal Tilfælde pr.
1000 Indbyggere.

	indtil 0,5
	0,51—1,0
	1,01—2,0
	2,01—3,0
	3,01—5,0
	5,01—10,0
	over 10,01

STADSFYSIKATERNE

Kristiania

Bergen

Trondhjem

Stavanger

Kristianssand

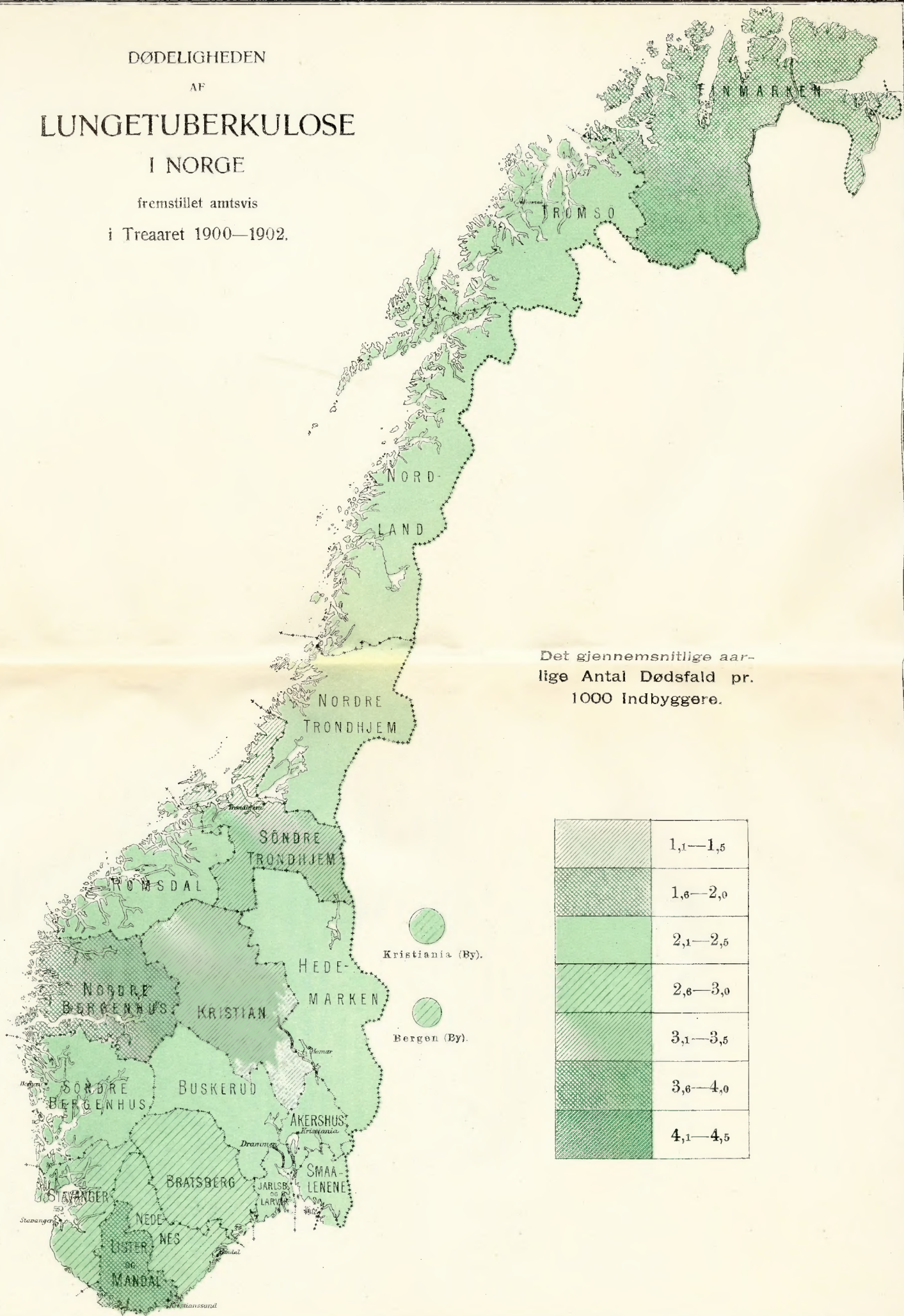
Drammen

Fortegnelse over Lægedistrikter

1. Kristiania (By).	50. Lyngdal.	102. Guldalen.
Akershus Amt.	51. Vanse.	103. Opdal.
2. Aker.	52. Flekkefjord.	104. Orkedalen.
3. Ullensaker.	53. Sogndal.	105. Hitteren.
4. Holand.	54. Egersund.	106. Hevne.
5. Follo.	55. Sandnes.	107. Ytre Fosen.
Smaalenenes Amt.	56. Stavanger Stadsfys.	108. Indre —
6. Eidsberg.	57. Stavanger.	109. Nordre —
7. Moss.	58. Finno.	Nordre Trondhjems Amt.
8. Sarpsborg.	59. Sand.	110. Stjørdalen.
9. Hvaler.	60. Karmøen.	111. Frosten.
Buskerud Amt.	61. Haugesund.	112. Levanger.
10. Drammens Stadsf.	Søndre Bergenhus Amt.	113. Inderøen.
11. Drammen.	62. Indre Søndhordl.	114. Stenkjær.
12. Ringerike.	63. Ytre —	115. Grong.
13. Modum.	64. Tysnes.	116. Namsos.
14. Nes.	65. Indre Hardanger.	117. Fosnes.
15. Aal.	66. Ytre —	118. Kolvereid.
16. Sandsvør.	67. Voss.	119. Vikten.
17. Rollag.	68. Søndre Midthordl.	Nordlands Amt.
Jarlsberg og Larvik Amt.	69. Nordre —	120. Brønnø.
18. Tønsberg.	70. Østerøen.	121. Alstahaug.
19. Hof.	71. Alversund.	122. Vefsen.
20. Larvik.	72. Lindaas.	123. Ranen.
Hedemarkens Amt.	73. Bergen (By).	124. Lure.
21. Solør og Odalen.	Nordre Bergenhus Amt.	125. Gildeskaal.
22. Hedemarken.	74. Lærdal.	126. Bodo.
23. Søndre Østerdalen.	75. Lyster.	127. Fjorden.
24. Trysil.	76. Sogndal.	128. Skjerstad.
25. Rendalen.	77. Vik.	129. Steigen.
26. Tønsset.	78. Gulen.	130. Hammerø.
Kristians Amt.	79. Kirkebo.	131. Lødingen.
27. Hadeland og Land.	80. Ytre Søndfjord.	132. Ofoten.
28. Søndre Valdres.	81. Indre —	133. Flakstad.
29. Nordre —	82. Kinn.	134. Buksnes.
30. Toten.	83. Ytre Nordfjord.	135. Østlofoten.
31. Faaberg.	84. Nordfjordeidet.	136. Hadsel.
32. Ringebu.	85. Gloppen.	137. Sortland.
33. Lom.	86. Indviken.	Tromsø Amt.
34. Lesje.	Romsdals Amt.	138. Trondenes.
Bratsberg Amt.	87. Vestre Søndmør.	139. Ibbestad.
35. Skien.	88. Indre —	140. Trane.
36. Kragerø.	89. Østre —	141. Berg.
37. Hollen.	90. Ørskog.	142. Lenviken.
38. Sauland.	91. Nordre Søndmør.	143. Maalselven.
39. Kviteseid.	92. Ytre Romsdal.	144. Balsfjorden.
40. Laardal.	93. Indre —	145. Tromsø.
41. Tinn.	94. Søndre Nordmør.	146. Lyngø.
Nedenes Amt.	95. Sundalen.	147. Karlø.
42. Østre Nedenes.	96. Surendalen.	148. Skjervø.
43. Vestre —	97. Nordre Nordmør.	Finmarkens Amt.
44. Aamli.	Søndre Trondhjems Amt.	149. Alten.
45. Evje.	98. Trondhjems Stadsfysikat.	150. Løppen.
46. Setersdalen.	99. Strinden.	151. Hammerfest.
Lister og Mandal Amt.	100. Selbu.	152. Maase.
47. Kristiansands Stadsfysikat.	101. Røros.	153. Kistrand.
48. Oddernes.		154. Lebesby.
49. Undal.		155. Tanen.
		156. Vardø.
		157. Vadsø.
		158. Sydvaranger.

DØDELIGHEDEN
AF
LUNGETUBERKULOSE
I NORGE

fremstillet amtsvis
i Treaaret 1900—1902.

Det gjennomsnittlige aar-
lige Antal Dødsfald pr.
1000 Indbyggere.

	1,1—1,5
	1,6—2,0
	2,1—2,5
	2,6—3,0
	3,1—3,5
	3,6—4,0
	4,1—4,5

Kristiania (By).

Bergen (By).

B. Beretninger

for de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter.

I. Kristiania By

med et Fladeindhold af 16,55 km.² havde ved den kommunale Folketælling den 31te December 1901 en Folkemængde af 224 909 hjemmehørende Indbyggere. Ved den kommunale Folketælling af 31te December 1902 udgjorde Folkemængden 225 709 eller en Forøgelse af ca. 800 Personer. Ifølge Kristiania Sundhedskommissions Aarsberetning udgjorde Overskuddet af Fødte over Døde 3 915; trækkes herfra den nævnte lille Forøgelse af Byens Indvaanerantal paa 800 Personer, maa der af dens Befolkning i Aarets Løb i det Hele være udflyttet eller udvandret over 3 000 Personer.

Sundhedstilstanden var ifølge Beretningen fra Sundhedskommissionen fremdeles meget tilfredsstillende. Af de smitsomme Sygdomme viser Mæslinger, hvoraf der indtraf en stor Epidemi i November og December, en betydelig Forøgelse, ligesaa ogsaa Kighoste. Katarralske Sygdomme og navnlig Diarré viser betydelig lavere Tal, ligesaa Influenza, hvoraf der dette Aar ikke indtraf nogen egentlig Epidemi. Børnekopper forekom ikke. Det samlede Antal anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde var betydelig mindre end Aaret forud, nemlig 21 218 med 944 Dødsfald mod henholdsvis 27 887 med 1 053 Dødsfald i 1901.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde efter de af det statistiske Centralbureau udgivne Tabeller over Folkemængdens Bevægelse 3 336, og Dødeligheden 14,7 pro mille af Byens tilstedeværende Middelfolkemængde (226 700). Aaret forud udgjorde den 15,9 pro mille.

Til Sundhedskommissionen indkom Anmeldelser om 3 226 Dødsfald, indtrufne inden Byens Grændser.

De opgivne Dødsfald fordeler sig saaledes paa de forskellige Maaneder:

Januar	261	Mai	277	September	222
Februar	236	Juni	293	Oktober	264
Marts	236	Juli	235	November	278
April	283	August	219	December	422

Dødsfaldenes Fordeling paa de forskellige Sogne og Dødeligheden inden disse i Forhold til den hjemmehørende Folkemængde ved Aarets Udgang sees af følgende Tabel:

Dødeligheden i Byens 15 Sogne.

Sogne.	Fladeindhold i km. ²	Hjemme-hørende Folke-mængde 31te December 1902.	Til Sundhedskommissionen anmeldte Dødsfald.	Dødelighedsforhold pro mille.
Vor Frelzers	0,77	9 888	130	13,15
Johannes	0,63	14 497	215	14,14
Trefoldigheds	1,00	18 089	204	11,28
Frogner	0,48	13 766	92	6,68
Uranienborgs	1,69	12 647	138	10,91
Fagerborgs	0,95	12 441	158	12,70
Gamle Akers	0,77	19 518	256	13,12
Jacobs	1,83	12 931	187	14,46
Sagenes	2,34	16 043	249	15,52
Paulus	0,50	21 571	334	15,48
Petrus	1,34	20 594	352	17,09
Grønlands	0,63	20 871	375	17,97
Kampens	0,68	15 693	276	17,59
Oslo	1,68	7 369	107	14,52
Vaalerengens	0,70	9 791	153	15,63
Samtlige Sogne	¹⁾ 15,9	225 709	3 226	14,29

¹⁾ Hertil kommer Akershus Fæstnings Omraade (0,3 km.²) og det af Ferskvand bedækkede Areal (ca. 0,3 km.²).

Nedenstaaende Tabel giver en Oversigt over Dødeligheden i Forhold (pro mille) til Folkemængden ved Aarets Udgang i 1860—1902. De til Sundhedskommissionen indkomne Opgaver over indtrufne Dødsfald er lagt til Grund for Beregningen.

Aar.	Folkem. 31te December. ¹⁾	Dødelighed pro mille.	Aar.	Folkem. 31te December.	Dødelighed pro mille.	Aar.	Folkem. 31te December.	Dødelighed pro mille.
1860—64	—	24,21	1885	130 790	20,57	1894	174 717	18,33
1865—69	—	22,00	1886	134 036	20,30	1895	182 856	16,35
1870—74	—	20,61	1887	135 615	23,74	1896	192 141	17,74
1875—79	—	19,95	1888	138 319	22,17	1897	203 337	15,73
1880	119 407	20,11	1889	143 347	21,08	1898	221 255	15,72
1881	122 036	18,44	1890	151 130	20,06	1899	226 423	17,42
1882	122 424	20,39	1891	156 535	19,20	1900	227 626	15,71
1883	124 155	16,74	1892	161 151	18,94	1901	224 909	15,28
1884	128 300	18,90	1893	167 588	16,99	1902	225 709	14,29

¹⁾ Folkemængden var ved Aarets Slutning efter Beregning i 1860 53 435 og i 1864 56 253, efter Tælling i 1869 64 935, i 1874 75 042 og i 1879 116 801.

Til Oversigt over de **epidemiske Sygdomme** hid sættes paa Side 3 en Tabel, der er udarbejdet efter de fra Stadsfysikus til Medicinaldirektoratet ind-

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	42	7	42	5	4	2	4	2	-	-	12	7	2	1	3
Skarlagensfeber	313	8	313	37	42	24	26	21	40	20	24	14	32	19	14
Mæslinger	2989	163	2989	-	2	3	4	6	5	2	2	27	210	1388	1340
Difteri (Croup)	399	22	399	76	46	40	31	20	10	9	21	31	25	34	56
Barselfeber	21	11	21	2	1	-	-	-	1	1	2	3	3	5	3
Pyæmi, Septhæmi	32	28	32	-	4	2	3	7	3	2	1	3	3	3	1
Rosen	137	15	137	13	10	8	10	8	11	10	10	18	14	16	9
Røde Hunde	164	-	134	2	2	9	25	37	53	10	8	2	1	9	6
Vandkopper	395	1	395	42	54	31	40	10	32	19	17	25	36	32	57
Kusma	55	-	55	4	5	-	2	-	-	2	-	2	21	-	19
Kighoste	1828	101	1828	82	109	93	148	137	302	232	270	144	103	117	91
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	9670	239	9670	984	1167	625	917	771	870	483	337	620	845	884	1167
Influenza	384	1	384	77	76	72	46	17	7	7	3	17	19	17	26
Lungebetændelse	1023	209	1023	69	71	64	86	95	151	79	49	59	81	102	117
Pleurit	238	16	238	22	23	12	30	23	22	9	24	18	16	20	19
Gigtfeber	390	10	390	54	44	45	27	34	28	28	20	12	31	34	33
Koldfeber	2	-	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	3135	116	3135	303	228	188	293	289	310	351	242	248	180	259	244
Skjørbug	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	21219	949	21218	1774	1888	1218	1692	1477	1845	1265	1042	1250	1622	2940	3205

Kristiania By. 1902.

**Alder og Køn for de af Tyfoidfeber, Skarlagensfeber, Mæslinger og Difteri (Croup)
Angrebne og Døde.**

	Tyfoidfeber.							Skarlagensfeber.							Mæslinger.							Difteri (Croup).						
	Angrebne.			Døde.			Procent.	Angrebne.			Døde.			Procent.	Angrebne.			Døde.			Procent.	Angrebne.			Døde.			Procent.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	
Iste Halvaar ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	4	9	1	-	1	11,11	1	1	2	-	-	-	-
2det —	1	-	1	-	-	-	-	2	1	3	1	-	1	33,33	37	45	82	16	18	34	41,46	4	4	8	2	-	2	25,00
2—3 Aar....	-	-	-	-	-	-	-	24	24	48	4	2	6	12,50	225	224	449	42	46	88	19,60	32	20	52	4	3	7	13,48
4—5 —	-	1	1	-	-	-	-	36	27	63	1	-	1	1,59	276	256	532	10	11	21	3,95	25	37	62	2	4	6	9,68
6—10 —	2	-	2	-	-	-	-	62	54	116	-	-	-	-	562	468	1030	7	6	13	1,26	50	59	109	2	1	3	2,75
11—15 —	2	2	4	1	-	1	25,00	32	17	49	-	-	-	-	60	87	147	-	2	2	1,36	28	28	56	2	-	2	3,57
Under 15 Aar (nærmere Alder ikke opgivet)...	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42	46	88	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16—20 Aar ...	1	2	3	-	-	-	-	8	7	15	-	-	-	-	27	37	64	-	-	-	-	20	17	37	1	-	1	2,70
21—25 —	5	3	8	1	1	2	25,00	3	11	14	-	-	-	-	16	31	47	-	2	2	4,25	8	21	29	-	1	1	3,45
26—30 —	7	5	12	-	2	2	16,66	1	2	3	-	-	-	-	12	13	25	-	1	1	4,00	4	9	13	-	-	-	-
31—40 —	8	-	8	1	-	1	12,50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	13	16	-	-	-	-
41—50 —	1	1	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	5	10	15	-	1	1	6,66	3	9	12	-	-	-	-
Over 50 Aar ..	1	-	1	1	-	1	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3	-	-	-	-
Uopgivet Alder	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	¹⁾ 258	²⁾ 243	501	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	28	14	42	4	3	7	16,66	168	145	313	6	2	8	2,56	1525	1464	2989	76	87	163	5,45	179	220	399	13	9	22	5,51

¹⁾ Heraf 14 anmeldt som Voxne, 244 som Børn. ²⁾ Heraf 15 anmeldt som Voxne, 228 som Børn.

sendte maanedlige Lister, sammendragne efter de fra Byens Læger og Sygehuse til Sundhedskommissionen indsendte Opgaver.

Tabellen paa Side 4 indeholder Opgaver over Alder og Køn for Angrebne og Døde af Tyfoidfeber, Skarlagensfeber, Mæslinger og Difteri.

Af **Tyfoidfeber** anmeldtes ialt kun 42 Tilfælde mod 82 Aaret forud, 70 i 1900 og 96 i 1899; overhovedet har Tyfoidfeber ikke optraadt som nogen større Epidemi i Kristiania siden Høsten 1896. — Sygdommen forekom i alle Byens Sogne med Undtagelse af Vor Frelzers og Paulus; Uranienborg viser det høieste Tal, 9 Angrebne, idet der forekom en liden Epidemi i et Logis- og Spisehus i Bogstadveien, hvorfra Værtinden, 2 Tjenestepiger og 3 logerende Arbeidere indlagdes, ligesom 2 andre (Mænd), der havde spist paa Stedet, blev angrebne og indlagte. De øvrige Beboere i Huset interneredes paa Ankerløkken, ligesom der foretoges grundig Rensning af alle indvendige og udvendige Rum. Hos en Familie i Sidebygningen havde et Par Medlemmer omtrent samtidig eller noget før lidt af Ildebefindende med Febrilia, formentlig Tyfoidfeber. Forøvrigt forekom Sygdommen spredt, saa direkte Forbindelse ikke kunde paavises. Imidlertid havde dog Uranienborg og Fagerborg tilsammen 15 af samtlige Anmeldte, ligesom den overveiende Del af disse Tilfælde fandtes i Bogstadveien og de nærliggende Gader paa Balkeby. Enkelte af de fra Logishuset indlagte havde sin Familie boende udenbys eller arbejdede tildels selv udenfor Byen. Som sædvanlig viste Høstmaanederne de høieste Tal, August 12 og September 7, medens Juni og Juli ikke havde nogen Anmeldt; 11 Angrebne antoges smittede udenfor Kristiania, deraf 1 i Udlandet. Et Barn, indlagt sammen med sin syge Moder, smittedes paa Sygehuset. 38 indlagdes i Sygehus; 2 Børn isoleredes hjemme, og 1 Barn anmeldtes først, efterat Sygdommen var afløben, ligesaa 1 voksen Mand, hvor det meget lette Ildebefindendes Natur kun bragtes paa det Rene ved positiv Vidals Reaktion. Der indtraf 7 Dødsfald. — 42 Læger har i Aarets Løb rekvireret Pipetter for Opsamling af Blod for Vidals Reaktion. Denne blev udført 86 Gange, hvoraf 18 med positivt Resultat; den gjøres altid mikroskopisk med Fortynding 1:10 og 1:50 af Serum; for at kalde den positiv fastholdes Vidals oprindelige Fordring: absolut Agglutination i store Øer i Fortynding 1:10 efter 1 à 2 Timer.

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes ialt 313 Tilfælde mod 404 i 1901 og 763 i 1900. De 8 Dødsfald indtraf samtlige hos Børn under 5 Aar. Sygdommen forekom gennem alle Aarets Maaneder, hyppigst i 1ste Halvaar med Maximum i Februar; 2det Halvaar viser, med Undtagelse af en Opblussen i Oktober, synkende Tal, samtidig med Mæslingsepidemiens Tiltagen. Af Sognene har Trefoldighed, Sagene og Uranienborg de fleste Angrebne, resp. 36, 30 og 30, Jacobs, Grønlands og Oslo de færreste, resp. 8, 6 og 3 Tilfælde; 21 af de Anmeldte behandlede udenfor Lazaretet afsondrede i 17 Hjem; 1 erkjendtes først, efterat Sygdommen var afløben, og 1 døde, før Indlæggelse kunde ske.

Mæslinger, hvoraf der Aaret forud kun anmeldtes 34 Tilfælde, gik som en meget udbredt Epidemi. Ialt anmeldtes af Lægerne 2 989 Tilfælde. Til Sammenligning skal anføres Tallene for de sidste 12 Aar; Dødsprocenten er tilføiet i Parenthes.

1891	767 (8,6) pCt.	1897	224 (3,6) pCt.
1892	734 (9,7) «	1898	997 (6,2) «
1893	40 (7,5) «	1899	222 (5,9) «
1894	2 093 (7,6) «	1900	516 (7,9) «
1895	215 (3,3) «	1901	34 (11,8) «
1896	978 (6,6) «	1902	2 989 (5,5) «

I Løbet af disse Aar har man saaledes aldrig været helt fri for Sygdommen, om end enkelte Aar kun opviser ganske faa Tilfælde. I Aarets første 8 Maaneder anmeldtes kun faa (tilsammen 24) Tilfælde, i September tiltog Sygdommen noget, men tog først rigtig Fart som Epidemi fra Oktober, kulminerede i November og aftog atter i December. I Januar følgende Aar anmeldtes 250 Tilfælde, hvorefter Sygdommen hurtig svandt omtrent ganske. Af Aldersklasserne viser Gruppen 5—10 Aar det høieste Tal (1 030), og af de enkelte Aarsklasser staar 4—5 Aar høiest med 532. Af Voxne er ialt anmeldt 180, et tilsyneladende nok saa høit Tal, som dog finder sin Forklaring i Indvandringen af saamange Voxne fra Landsbygden, hvor de sandsynligvis under Opvæksten ikke har været udsat for Smitte. Med Hensyn til Fordelingen paa Sognene bemærkes det eiendommelige Forhold, at der fra Sagenes Sogn anmeldtes kun 57 Angrebne eller omtrent Halvparten saamange som i noget andet Sogn. Den mest isoleret liggende Forstad Vaalerengen har det næst laveste Tal med 110. Der døde ialt 163, hvoraf 4 over 15 Aar; den største Dødelighed forekom blandt Børn fra $\frac{1}{2}$ —1 Aar, idet Dødelighedsprocenten blandt disse var 41,5. — 102 indlagdes i Ullevaal Sygehus; det var væsentlig enligstillede Personer eller Børn, der paa Grund af Larynxstenose eller lignende trængte Sygehusbehandling.

Af Difteri (Croup) anmeldtes 399 Tilfælde mod 483 i 1901 og 360 i 1900. I de sidste Maaneder af 1901 havde Sygdommen faaet en noget større Udbredning, og dette holdt sig udgjennem Januar 1902, hvorefter Antallet af Anmeldte stadig sank udover Vaaren, saaledes at Juni har 10 og Juli 9 Tilfælde. Udover Høsten steg atter Antallene pr. Maaned indtil December, der med 56 Tilfælde kommer høiest næsteften Januar, 76. Af Sognene havde Vaalerengen, ligesom i 1901, de fleste (75) Angrebne, medens Nabosognet Oslo begge Aar havde faa Tilfælde, 16 i 1901 og 5 i 1902. Forøvrigt optraadte Sygdommen spredt over den hele By, dog mest paa Østkanten, i Petrus med 43, Grønland 40 og Kampen 35 Tilfælde. — 9 af de Anmeldte blev ikke indlagt i Sygehus, idet 3 døde inden Indlæggelsen, 4 afsondredes i Hjemmene, og hos 2 konstateredes Sygdommen først gjennem de postdifteriske Pareser. I enkelte Tilfælde blev der ved Mistanke om muligens flere Syge i samme Familie foretaget bakteriologisk Undersøgelse af alle Familiens Medlemmer. Ialt døde 22, hvilket giver en Dødsprocent af 5,51. Af nedenstaaende Tabel sees Dødeligheden af Difteri i Kristiania siden 1888:

1888	23,70 pCt.	1896	6,50 pCt.
1889	25,00 «	1897	8,00 «
1890	24,50 «	1898	4,83 «
1891	23,61 «	1899	7,80 «
1892	30,33 «	1900	3,61 «
1893	18,30 «	1901	3,73 «
1894	17,17 «	1902	5,51 «
1895	6,85 «		

82 Læger har i Aarets Løb rekvireret Serumrør med sterile Vatpensler til Undersøgelse paa Difteribaciller. Der foretoges 687 Undersøgelser (i 1901 532, i 1900 457 og i 1899 335), hvorved der 99 Gange fandtes Difteribaciller. Ved velvillig Imødekommenhed fra en Del Apothekere i de ydre Bydele blev det under Sygdommens Tiltagen udover Vinteren ordnet saa, at Serumrør for Lægerne kunde erholdes udleveret paa Apothekene.

Af Barselefeber er opført 21 Tilfælde og 11 Dødsfald. Ved 3 af Tilfældene har samme Jordmoder assisteret, ved 2 Tilfælde en anden Jordmoder. Af andre Dødsfald paa Barselefeber anmeldtes 8, hvoraf 4 af Barselekrampe. Efter Opgave fra det statistiske Centralbureau var Antallet af Barselekvinder i

1902 7 463, af hvilke Lægerne opgiver 19, som døde paa Barselseng. Dødeligheden blandt Barselkvinder har saaledes været 2,5 pro mille i det Hele og 1,5 pro mille af Barselfeber.

Af **Røde Hunde** anmeldtes ialt 164 Tilfælde med Maximum i April, Mai og Juni (25, 37 og 53 Angrebne). Ogsaa i Aarets sidste Maaneder under Mæslingeepidemien diagnosticeredes enkelte Tilfælde, saaledes i November 9 og December 6.

Vandkopper var noget almindeligere end foregaaende Aar. Af de Angrebne var 26 Voxne.

Af **Kusma** anmeldtes alene 55 Angrebne.

Kighoste var udbredt over det hele Aar, mest i Sommerhalvaaret, og i det Hele adskillig hyppigere end i foregaaende Aar (1828 mod 739 i 1901). Af de Angrebne var 72 Voxne. Der døde 101.

De **akute Katarrer i Luftveiene** havde mindre Udbredelse end foregaaende Aar.

Af **Influenza** anmeldtes 384 Tilfælde mod 5278 i 1901. Der opføres 1 Dødsfald, en Kvinde paa over 80 Aar.

Lungebetændelse var derimod lidt hyppigere end i 1901; der døde 209 (20,4 pCt.).

Af **akut Diarré** (Kolerine) anmeldtes ikke mere end Halvdelen saamange Tilfælde som i 1901 (3135 mod 7102), med 116 Dødsfald. Tallet af Dødsfald var ganske ualmindelig lavt, idet det omtrent i hvert af de senere Aar har været oppe i over 300. Sommeren 1902 var ogsaa ualmindelig kjølig og regnfuld. Byens Middeltemperatur pleier at være 5,5⁰ C.; den var i 1902 4,7⁰ C.; og Underskuddet falder især paa Sommermaanederne.

Forrige Aars Epidemi af **Icterus catarrhalis** fortsatte sig ind i dette Aar med 19 Tilfælde.

Veneriske Sygdomme. Tabellen Side 8 giver Oplysning om de fra praktiserende Læger og Sygehusene anmeldte nye Tilfælde, fordelte paa de enkelte Maaneder. Tabellen paa Side 9 viser det samlede Antal nye Tilfælde af veneriske Sygdomme i Kristiania i Aarene 1876 - 1902. For 29 af de i 1902 anmeldte nye Tilfælde af Syfilis opgives Smitten at være foregaaet ad andre Veie end Kjønsdelene. Af de ialt anmeldte 2 802 Tilfælde af veneriske Sygdomme behandledes 283 i Sygehus. Hvor Smittekilden er angivet at skrive sig udenbysfra, sendtes Underretning til vedkommende Sundhedskommissionens Ordfører, ialt 13 Gange. En Mand anmeldtes til Politiet i Henshold til Straffelovens Kap. 18—30 for at have smittet med venerisk Sygdom; han blev imidlertid frikjendt. Forøvrigt henvises til Sundhedskommissionens Beretning for 1902, Bilag 5, Side 73 og fig.

Af **Lungetuberkulose** opgives 460 Dødsfald, der udgjør 14,8 pCt. af samtlige ved Sygdom foranledigede Dødsfald med kjendt Dødsarsag (3 105) og 21,3 pCt. af kjendte Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme (2 156). Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af de tuberkuløse Sygdomme hidsættes paa Side 8 et Uddrag af Byens Tuberkuloseprotokol. Se forøvrigt den almindelige Beretning. — Der anmeldtes 128 tuberkuløse Udenbysboende, som havde konsulert Læge i Kristiania. Anmeldelserne tilstilledes vedkommende Sundhedskommissionens Ordfører, der ligeledes altid underrettedes i Tilfælde af udenbysboende Tuberkuløses Dødsfald paa noget af Sygehusene i Byen. Et stadigere og sikrere Samarbejde mellem de enkelte Sundhedskommissioner vilde vistnok være gavnligt; det hænder saaledes sjelden, at der til Kristiania Sundhedskommission udenbysfra kommer Meddelelse om nogen Tuberkuløs hjemmehørende i Kristiania, og af

De af Byens Læger og fra Sygehusene anmeldte nye Tilfælde af veneriske Sygdomme.

Maaned.	Blennorragiske Tilfælde.			Ikke inficerende Chanker.			Erhvervet Syfilis.			Hereditær Syfilis.			Sum.
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	
Januar	136	17	153	30	5	35	38	23	61	3	-	3	252
Februar	116	17	133	28	1	29	33	28	61	1	2	3	226
Marts	150	6	156	22	4	26	36	19	55	1	4	5	242
April	128	6	134	24	3	27	37	28	65	3	6	9	235
Mai	110	14	124	39	3	42	33	16	49	2	1	3	218
Juni	128	9	137	32	2	34	22	18	40	3	3	6	217
Juli	150	20	170	42	1	43	26	7	33	3	6	9	255
August	135	18	153	31	3	34	25	9	34	-	-	-	221
September . . .	78	13	91	24	1	25	19	11	30	2	1	3	149
Oktober	158	14	172	63	6	69	38	11	49	1	-	1	291
November	96	12	108	43	4	47	17	12	29	1	2	3	187
December	191	13	204	40	4	44	44	14	58	-	3	3	309
Sum	1576	159	1735	418	¹⁾ 37	455	368	²⁾ 196	564	20	28	48	2802

¹⁾ Deraf 1 Pigebarn. ²⁾ Deraf 4 Pigebørn.

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøns- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjertler.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
Kristiania By . . .	1820	499	1638	472	6	1	17	8	108	17	39	1	12	-

saadanne maa der dog findes en Del rundt omkring. Det er ogsaa uheldigt, at der fra Tuberkulosesanatorierne ingen Meddelelser indkommer om de der behandlede Syge. I 1901 udgik af Listerne som «symptomfri» ialt 21, i 1902 22, samtlige fra Sygehusene her i Byen, medens man ikke faar vide, om nogen af de Sanatoriebehandlede fra Kristiania er bedrede. Med et enkelt Sanatorium har man dog i den senere Tid ved Henvendelse til Overlægen og vedkommende Sundhedskommissions Ordfører faaet en fast Ordning med Anmeldelser af Syge, og gjen- nem en Fremstilling af disse Forhold har man henledet Medicinalstyrelsens Op- mærksomhed paa Sagen. (Forholdet er senere ordnet ved Justitsdepartementets Cirkulære af 29de Februar 1904). Ved Justitsdepartementets Rundskrivelse af 16de December 1901 er der Adgang til at indlægge i Sygehus i Henhold til Tuberkuloseovens § 6 foruden saadanne Syge, som undlader at følge Sundhedskommis- sionens Forskrifter, ogsaa saadanne, hvem det viser sig umuligt at skaffe en til Forebyggelse af Sygdommens Udbredning betryggende Pleie i Hjemmet. I Hen- hold hertil er i Kristiania i 1902 ved Sundhedskommissionens Beslutning indlagt

Det anmeldte Antal nye Tilfælde af veneriske Sygdomme i Kristiania i Aarene 1876—1902.

Aar.	Blennorragiske Tilfælde.			Ikke inficerende Chanker.			Erhvervet Syphilis.			Hereditær Syphilis.			Til- sammen.	Folke- mængde.	Anmeldte i Procent af Folke- mængden.
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.			
1876	-	-	593	-	-	419	-	-	-	-	-	-	1012	79022	1,28
1877	-	-	909	-	-	184	-	-	297	-	-	33	1373	106781	1,28
1878	-	-	1040	-	-	166	-	-	311	-	-	31	1548	112977	1,37
1879	951	176	1127	200	114	314	211	154	365	21	15	36	1842	116801	1,58
1880	1208	219	1427	265	99	364	268	156	424	21	22	43	2258	119407	1,89
1881	1272	196	1468	353	78	431	302	151	453	33	39	72	2424	122036	1,99
1882	1140	146	1286	580	127	707	308	188	496	21	23	44	2533	122424	2,07
1883	1100	186	1286	257	49	306	175	111	286	21	15	36	1914	124155	1,55
1884	1118	142	1260	208	57	265	172	126	298	17	22	39	1862	128300	1,45
1885	997	186	1183	175	32	207	148	123	271	33	29	62	1723	130790	1,32
1886	1095	99	1194	292	65	357	163	101	264	25	14	39	1854	134036	1,39
1887	829	106	935	306	37	343	175	47	222	21	23	44	1544	135615	1,14
1888	509	66	575	71	16	87	103	109	212	18	14	32	906	138319	0,66
1889	585	85	670	73	8	81	187	107	294	10	22	32	1077	143347	0,75
1890	679	60	739	213	25	238	330	178	508	16	13	29	1514	151130	1,00
1891	759	42	801	180	15	195	303	170	473	10	10	20	1489	156535	0,95
1892	935	90	1025	192	13	205	355	208	563	9	18	27	1820	161151	1,13
1893	1069	97	1166	260	23	283	278	229	507	12	15	27	1983	167588	1,18
1894	1283	121	1404	281	29	310	353	193	546	25	17	42	2302	174717	1,32
1895	1482	126	1608	387	34	421	518	206	724	26	14	40	2793	182856	1,52
1896	1471	149	1620	393	49	442	498	235	733	32	28	60	2855	192554	1,48
1897	2031	173	2204	447	46	493	450	233	683	25	25	50	3430	203337	1,69
1898	2125	207	2332	433	51	484	565	259	824	25	27	52	3692	221255	1,67
1899	1966	191	2157	491	44	535	543	221	764	35	34	69	3525	226423	1,56
1900	1871	170	2041	507	43	550	457	195	652	28	26	54	3297	227626	1,44
1901	1684	174	1858	292	32	324	432	208	640	23	17	40	2862	224909	1,27
1902	1576	159	1735	418	37	455	368	196	564	20	28	48	2802	225709	1,24

Kristiania By. 1902.

Uddrag af Jord-

	Antal betjente Barselkvinder.															
	Sum.	Deraf:					Sum.	Deraf:								
		Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.		Uopgivet.	Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgivet.	Levende.		Død-fødte.		Uopgivet.
												Md.	Kv.	Md.	Kv.	
Kristiania By....	6508	1642	4865	1	5980	528	- 6598	3395	3203	-	3284	3115	111	88	-	

i Sygehus tilsammen 53 Tuberkulose, hvoraf 49 led af Lungetuberkulose. — 38 Læger har i Aarets Løb benyttet sig af Adgangen til at faa Expektorat undersøgt paa Tuberkelbaciller; der er udført 209 Undersøgelser, hvorunder 39 Gange paavistes Tuberkelbaciller.

Sindssyge. For Kristiania Fattigvæsens Regning forpleiedes 787 Sindssyge med en samlet Udgift af Kr. 219 239,83. Af disse forpleiedes 285 helt eller delvis i Asyl og 502 privat. Der blev i Henhold til Lov af 27de Juni 1891 for saadanne Syge, som indgaar under denne Lovs Bestemmelser, af Statskassen refunderet ialt Kr. 58 644,50; jfr. forøvrigt denne Beretnings almindelige Del.

Paa **Fødselsstiftelsen** laa tilbage fra Aaret forud 30 Kvinder, af hvilke 1 udgik uden at føde og 29 havde født i 1901. Der indkom i Aarets Løb 1 022 Kvinder, af hvilke 15 havde født før Indkomsten, 1 aborterede, 48 udgik uden at føde og 4 fødte i 1903. De Fødendes Antal i 1902 var saaledes tilsammen 954. Ialt fødtes 965 Børn.

Af de 1 022 indkomne Kvinder var 531 Gifte, 491 Ugifte. Første Gang Fødende var af de 954, som fødte i Aaret, 536, Flerfødende 418. Af 11 Kvinder, der fødte Tvillinger, var 5 Førstefødende, 6 Flerfødende.

Af Leierne var ved 965 Fødsler:

Issefødsel.....	907	{	1ste 538, deraf 2 med Panden fortil.
		{	2den 369 — 5 — — —
Ansigtfødsel...	4	{	1ste 2.
		{	2den 2.
Pandefødsel....	2.		
Tverleie.....	6	{	høire Skulderleie med Ryg fortil 2.
		{	— — — — bagtil 2.
		{	venstre — — — fortil 2.
		{	1ste Sædefødsel 6.
		{	2den — 10.
Sædefødsel ¹⁾ ..	46	{	1ste Fodfødsel 14.
		{	2den — 16.

¹⁾ Heri indbefattes Fødsler efter Vending.

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																							
Af de levende fødte var				Fosterleier:				Fødselen fuldendt ved				Af Fostrene var											
skin-døde, men bragte tillive		døde inden 24 Ti-mer.		Isseleie.	Ansigtisleie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uopgivet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instru- men- ter.	Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalender- maaned.		Ufuld- baarne (fødte i 8de Kalender- maaned).		Fuld- baarne (fødte efter 8de Kalender- maaned).		Uopgivet.	Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
M.	K.	M.	K.											Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.				
10	5	40	21	6338	22	192	20	26	6328	219	35	12	4	74	52	107	99	3214	3052	-	49	90	-

Ved de 11 Tvillingfødsler var Leierne følgende:

	1ste Isse- fødsel.	2den Isse- fødsel.	1ste Sæde- ende- fødsel.	2den Sæde- ende- fødsel.	Tverleie.
1ste Tvilling	5	5	-	1	-
2den Tvilling	3	2	2	2	2
Tilsammen	8	7	2	3	2

Af Mødrene døde 5. Som Dødsårsag er opført: Barselfeber 2, Barselkrampe 2, ukjendt Dødsårsag 1.

Tilbageiggende ved Aarets Udgang var 34. Forpleiningsdagens Antal for Barselkvinder var 15 225. Af 965 Børn var 38 dødfødte, under Opholdet paa Stiftelsen døde 17.

Fra den i Forbindelse med Stiftelsen staaende Jordmoderskole udexamineredes 43 Elever. Af disse var fra

Akershus	Amt	3	Bergen	1
Smaalenenes	—	2	Nordre Bergenhus Amt	3
Buskerud	—	2	Søndre Trondhjems	1
Hedemarkens	—	4	Nordre	1
Kristians	—	4	Nordlands	3
Bratsberg	—	4	Tromsø	3
Nedenes	—	4	Finmarkens	4
Lister og Mandal	—	3	Madagaskar	1

Af **obstetriciske Operationer** udførtes i Aarets Løb ifølge de derom indkomne Lister og Beretninger ialt 563, hvoraf paa Fødselsstiftelsen 114. Tabellen paa Side 12 og 13 giver en Oversigt over Indikationer og Udfald.

Obstetriciske

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			
	Mødre.	Børn.		Mødre.		Børn.	
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.
Paa Stiftelsen:							
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	44	43	1	-	-	-	-
Bækkensneverhed	-	-	-	2	-	1	1
Barselkrampe	10	6	4	2	-	2	-
Placenta prævia og Blødning ..	-	-	-	8	1	6	3
Uterus arcuatus	-	-	-	-	-	-	-
Nyresygdom	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	-	1	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	4	-	3	1
Hydramnion	-	-	-	1	-	1	-
Fare for Fosterets Liv	1	1	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-
Uopgivet Indikation	-	-	-	4	-	¹⁾ 4	-
Tilsammen	56	50	6	21	1	17	5
Udenfor Stiftelsen.							
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	194	190	6	4	-	2	2
Bækkensneverhed	18	16	2	3	-	-	3
Barselkrampe	6	6	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning ..	2	2	-	6	-	4	2
Ueftergivelige Fødselsdele	10	10	-	-	-	-	-
Truende Livmoderbristning	1	1	-	-	-	-	-
Albuminuria graviditatis	1	1	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	4	4	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	18	-	15	3
Stort Fosterhoved	1	1	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-
Hydramnion	-	-	-	1	-	1	-
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	4	-	4	-
Fare for Fosterets Liv	3	3	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-
Uopgivet Indikation	13	13	-	-	-	-	-
Tilsammen	254	247	9	36	-	26	10
Ialt i Kristiania	310	297	15	57	1	43	15
		312				58	

¹⁾ Heraf 2 2den Tvilling; om de tilsvarende 1ste ingen Oplysning. ²⁾ Heraf 1

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 13 Kvinder paa Barselseng. Efter Lægernes Anmeldelser til Sundhedskommissionen er 19 Kvinder døde af Barselsygdom. Dødsårsagerne for disse var: Barsel-

Operationer.

Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.				Keisersnit.		Perforation.	Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.
Mødre.		Børn.	Mødre	Børn.			Moder.	Barn.	Mødre.	Moder.	Mødre.
Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	9	5	3	1	-	-	3	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	4	1	10	5	3	2	-	-	3	1	17
2) 26	23	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	2	1	10	9	1	-	1	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	104
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
36	32	5	10	9	1	-	1	1	3	-	106
41	36	6	20	14	4	2	1	1	6	1	123
42			20								

Tvillingfødsel, nærmere Opgaver mangler.

feber 11, Barselkrampe 4, Svangerskab udenfor Livmoderen 2, Abort 1, og Hjertelammelse 1.

Angaaende Jordmoderhjælpen henvises til det paa Side 10 og 11 indtagne Uddrag af Jordmødrenes Bøger.

Liste over de af Lægerne

Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.											
<i>I. Akute.</i>											
Tyfoidefeber	7	4	3	-	-	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	8	6	2	1	-	5	2	-	-	-	-
Mæslinger	163	76	87	17	18	52	57	7	6	-	2
Difteri (Croup)	22	13	9	2	-	6	7	2	1	2	-
Kighoste	101	45	56	20	29	24	27	1	-	-	-
Influenza	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Gigtfeber	10	5	5	-	-	-	-	1	1	2	1
Erysipelas og Phlegmone	15	10	5	4	1	1	-	1	-	1	-
Pyæmi og Sæphæmi	28	12	16	1	4	-	-	-	-	1	-
Akut Diarré (Kolerine)	116	55	61	44	45	7	7	-	1	1	-
Tetanus, Trismus	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
Aktinomykose	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Furunkulose	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
<i>II. Kroniske.</i>											
Tuberkulose:	2	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
a. Lungerne	460	218	242	2	1	5	7	7	7	5	12
b. Tarmkanalen	19	9	10	-	-	-	-	1	3	3	4
c. Ben og Led	18	8	10	-	-	1	3	-	-	2	1
d. Urin- og Kjønsorganer	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (Skrofulose)	6	2	4	-	-	-	-	1	2	-	-
f. Andre Organer	9	4	5	-	-	-	-	-	-	-	-
g. Tuberkuløs Meningit	102	62	40	10	8	32	19	13	3	4	6
h. Miliærtuberkulose	11	2	9	-	-	-	4	-	1	-	1
Syfilis	16	3	13	2	10	-	-	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Maven	87	47	40	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	15	8	7	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	10	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	27	-	27	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	48	26	22	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Andre Steder	12	8	4	-	-	-	1	-	-	-	-
Skjørbug	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyge	25	13	12	-	-	1	-	-	1	-	-
Perniciøs Anæmi	15	5	10	-	-	1	-	-	-	-	1
Leukæmi	3	2	1	-	-	-	-	1	1	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Rakit.	46	31	15	21	8	10	7	-	-	-	-
Kronisk Alkoholisme	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed	175	107	68	106	67	1	1	-	-	-	-
Alderdomssvaghed	117	36	81	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi.	5	2	3	1	2	1	-	-	-	-	1
Arthritis et rheumatismus chron.	13	2	11	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Basedowi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Purpura hæmorrhagica	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte Organer.											
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>											
Apoplexi og Hjerneemboli	105	52	53	-	-	-	-	-	-	-	-
Suppurativ Meningit	37	16	21	4	4	4	5	4	4	1	2
Epilepsi	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper hos Smaabørn	55	36	19	30	17	5	-	1	2	-	-
Sindssygdomme	17	7	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Hjernesygdomme	18	12	6	-	1	1	-	-	-	-	-
Rygmarvssygdomme	15	8	7	-	1	-	1	-	-	-	-
Andre Sygd. i Centralnervesystemet	7	1	6	-	-	-	-	-	-	-	1
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>											
Endo- og Perikardit	9	4	5	-	-	-	1	-	1	-	-
Klappfeil og andre org. Hjertesygd.	177	72	105	2	-	2	2	1	1	4	1
Hjertelammelse	36	16	20	-	1	-	-	1	-	-	-
Arteriosklerose	16	10	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ascites	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Myokardit	7	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Cirkulationsorg.	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>											
Bronkit, akut	152	80	72	55	43	19	20	-	-	-	1
— kronisk og Bronkiektasi	83	31	52	2	1	-	2	-	-	-	1
Pneumoni, katarralsk	84	43	41	25	16	17	13	-	3	-	-
— croupøs	209	114	95	25	19	18	20	4	5	-	-
Lungegangræn	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	10	7	3	-	-	-	-	1	-	-	1
— purulent	6	5	1	1	-	1	-	2	-	-	-
Asthma	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmoptyse	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Laryngit	3	1	2	-	-	1	2	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Respirationsorg.	5	2	3	-	-	1	-	-	-	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
<i>IV. Digestionskanalen.</i>											
Mave-Tarmkatarr	26	9	17	4	6	1	1	1	1	-	-
Mavesaar	9	5	4	-	-	-	-	-	-	-	1
Blindtarmbetændelse	16	11	5	-	-	-	-	1	-	1	-
Diffus Peritonit.	22	9	13	1	-	1	1	2	1	1	1
Indeklemt Brok	10	3	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og Volvulus	7	5	2	1	1	-	-	-	-	-	-
Mælæna	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Digestionskanalen	8	5	3	-	-	-	1	-	-	-	-
Dilatatio ventriculi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>											
Galdestensygd.	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Leversygdomme	13	8	5	6	1	-	-	-	-	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>											
Cystit, Cystopyelonefrit	21	18	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	64	30	34	1	-	-	-	-	-	1	1
Andre Nyre- og Urinveissygdomme	17	14	3	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>											
Sygdomme i de kvindelige Kjønsorganer	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre Sygdomme.</i>											
Pemfigus hos Nyfødte	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	7	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Bensygdomme	7	5	2	2	-	1	-	-	-	1	-
Andre Sygdomme i Hud og ydre Organer	3	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-
<i>C. Barselsygd.</i>											
Barselfeber	11	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Abortus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Graviditas extrauterina	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Paralysis cordis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>D. Dannelsesfeil.</i>											
Cyanose	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, Spina bifida	10	8	2	8	2	-	-	-	-	-	-
Andre Dannelsesfeil	4	3	1	3	1	-	-	-	-	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsårsag.	Tilsammen.	Alder									
		Deraf		0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
E. Andre Aarsager.											
Vitia organica thoracis.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia umbilici	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Otitis	6	4	2	1	-	1	-	-	-	-	1
Vitia organica abdominis	15	3	12	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3105	1520	1585	409	309	221	211	53	46	31	41
F. Unaturlig Død.											
Akut Alkoholforgiftning.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Forgiftninger	4	2	2	-	-	1	1	-	-	-	-
Drukning	13	13	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Forbrænding	3	1	2	-	-	1	1	-	-	-	-
Andre Ulykkestilfælde	43	29	14	-	1	6	6	2	1	2	-
Drab og Mord	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Selv mord	22	20	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3192	1586	1606	409	311	229	219	57	47	33	41
Ukjendt Dødsårsag	34	18	16	9	9	2	-	-	-	-	-
Sum	3226	1604	1622	418	320	231	219	57	47	33	41

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af følgende Tabel:

Lægedistrikt.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Kristiania Stadsfysikat	7374	188	3336	819	79	13	61	27	1

Der var saaledes et Overskud af 4 038 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 45,4

De af Lægerne opgivne **Dødsårsager** sees af Tabellen paa Side 14 og fig. **Dødsårsager i de 5 første Leveaar** sees af Tabellen paa Side 22.

De hyppigste **Dødsårsager** var: Lungetuberkulose 460, akutte Katarrer i Aandedrætsorganerne 236, Lungebetændelse 209, Kræft 204, organisk Hjertesygdom 177, medfødt Svaghed 175, Tuberkulose udenfor Lungerne 170, Mæslinger 163, Alderdomssvaghed 117, akut Diarré 116, Hjerneslag 105 og Kighoste 101.

meddelte Dødsaarsager.

og Kjøen.																	Uop- givet Alder.	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100		
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	-	2	1	1	1	2	-	3	-	3	-	-	-
41	50	132	140	96	111	114	111	109	119	143	141	107	172	52	117	12	16	1
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	5	-	1	-	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	6	-	1	1	2	-	6	1	1	2	3	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	4	1	5	-	3	1	6	-	-	-	1	-	-	-	-
42	50	145	141	103	114	122	111	119	121	150	143	112	174	53	117	12	16	1
-	-	-	1	1	1	2	1	1	2	-	-	3	2	-	-	-	-	-
42	50	145	142	104	115	124	112	120	123	150	143	115	176	53	117	12	16	1

Veirliget. Vinteren var mildere end normalt, medens Sommeren derimod snarere var kjøligere. Aarets Middeltemperatur blev $0,8^{\circ}$ lavere end gennemsnitlig. Nedbørens Størrelse var lidt under det Normale, men den faldt ujævnt, navnlig viste Juni et meget stort Underskud, saa Forsommeren i det Hele maa betegnes som tør. August havde atter mer end normalt af Nedbør. Forøvrigt henvises til Tabellen paa Side 23, opstillet efter Iagttagelser ved det meteorologiske Institut i Kristiania (25 m. over Havet).

Strafanstalterne. Om Strafanstalterne og Sygepleien inden disse henvises til den almindelige Beretning.

I Sundhedskommissionen afholdtes i Aarets Løb 19 Møder, i Kvarantænekommissionen intet Møde. Sundhedskommissionens Journaler viser tilsammen 3 770 Numere over indkomne Sager, hvoraf 1 230 Numere vedkommer Bygningsanmeldelser. I Aarets Løb var der en Del Byggevirksomhed i de nordre Bydele.

Kontrollen med Renovationen og Byens Renhold har fremdeles været udført af Sundhedskommissionens Ingeniør med Assistent og det ham underlagte Personale. Der udførtes i det Hele 98 059 Undersøgelser. De af Ingeniøren paatalte og

Dødsaaarsager i de 5 første Leveaar.

	Antal Døde						Af 100 Dødsfald var					
	under 1 Aar.		i 2det og 3die Aar.		i 4de og 5te Aar.		under 1 Aar.		i 2det og 3die Aar.		i 4de og 5te Aar.	
	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.
Af Sygdomme i Tarmkanalen (Diarré, cholera nostras, Gastroenteritis acuta & chronica)	27	72	2	13	-	1	16,56	12,52	6,06	4,27	-	0,92
- Sygdomme i Aandedræts- organerne (Bronkit, ka- tarralsk og croupøs Lunge- betændelse)	40	147	12	83	1	18	24,55	25,56	36,36	27,30	14,28	16,66
- Tuberkulose og Skrofulose	1	20	5	30	4	33	0,62	3,48	15,15	9,86	57,14	30,55
- Medfødt Svaghed	41	132	-	2	-	-	25,15	22,95	-	0,65	-	-
- Kramper	8	39	2	5	-	-	4,90	6,78	6,06	1,64	-	-
- Syfilis	5	7	-	-	-	-	3,06	1,21	-	-	-	-
- Kighoste, Difteri (Croup), Skarlagensfeber, Mæslinger	12	75	9	131	2	38	7,36	13,16	27,58	43,80	28,57	35,18
- Rakit	12	17	2	14	-	1	7,36	2,96	6,06	4,60	-	0,92
- andre Sygdomme	10	55	1	24	-	17	6,13	9,56	3,03	7,89	-	15,74
- ukjendt Dødsaaarsag	7	11	-	2	-	-	4,29	1,91	-	0,65	-	-
Tilsammen	163	575	33	304	7	108						

anmeldte Misligheder er som Regel fjernede efter derom af Sundhedskommissionen fattet Beslutning.

Følgende Forandring i Sundhedsvedtægternes § 13 blev stadfæstet under 16de Januar 1903:

- Beholdere for Lokumer, saavel faste som flytbare, maa ikke tilføres andre Affaldsstofte end Exkrementer og ublandet Urin.
- Beholdernes Indhold skal tilsættes med Stofte, som hertil af Sundhedskommissionen godkjendes som hensigtsmæssige, i saadan Udstrækning, at Stank fra Beholderne undgaaes. Fuldstændig Desinfektion og Rensning af Beholderne skal foretages, naar og hvor Sundhedskommissionen paabyder det.
- Faste Lokumbeholdere skal tømmes mindst én Gang om Ugen og flytbare Beholdere mindst én Gang hveranden Søgnedag. Flytbare Beholdere maa ikke tømmes inde i Bygningen.
- I faste Beholdere skal Indholdet tilsættes det i Lit. b omhandlede Stof én Gang hver Søgnedag, men i flytbare Beholdere umiddelbart efter hver Tømning.
- Under særegne Omstændigheder eller Forhold kan Sundhedskommissionen paa-
byde hyppigere eller tillade sjældnere Tømning og Tilsætning end i a og d nævnt.

Der rettedes en Henvendelse til Ingeniørvæsenet om et mere effektivt Samarbejde mellem dette og Sundhedsvæsenet.

Modarbejdelsen af de smitsomme Sygdomme har fremdeles været udført paa samme Maade som tidligere.

Der afgaves Forslag til teknisk Indredning af ny Desinfektionsanstalt med

Meteorologiske lagttagelser.

Maaned.	Lufttrykket ved Havets Overflade.	Luftens Temperatur.				Relativ Fugtighed. Procent. Middel.	Regnhøide, maalt Kl. 8 Morgen.	Fremherskende Vind.	Antal Dage med Nedbør.	Antal Dage med Taage.
		Middeltemperatur C.	Normaltemperatur C.	Absolut Minimum C.	Absolut Maximum C.					
Januar	753,4	÷ 1,2	÷ 4,4	÷ 11,9	9,9	73	16,5	S.	9	4
Februar	62,0	÷ 5,4	÷ 4,5	÷ 21,2	3,9	76	18,4	NE.	12	3
Marts	55,5	÷ 0,6	÷ 1,4	÷ 10,8	8,0	78	44,8	S.	20	2
April	65,4	3,8	4,4	÷ 5,0	16,0	62	17,5	S.	8	3
Mai	57,1	8,2	10,5	÷ 0,7	22,4	64	19,2	N.	18	0
Juni	60,4	15,9	15,5	3,9	31,9	61	6,3	S.	8	0
Juli	55,6	14,9	17,0	5,7	26,0	72	71,5	S.	21	0
August	55,9	13,0	15,9	5,4	23,2	78	178,5	S.	25	0
September . . .	61,2	9,8	11,5	0,3	21,8	76	19,0	S.	8	0
Oktober	60,5	4,2	5,5	÷ 2,1	11,0	85	61,3	NE.	12	5
November	65,6	÷ 0,1	0,1	÷ 11,3	14,0	80	22,0	NE.	13	2
December	62,2	÷ 6,0	÷ 3,6	÷ 15,1	5,2	76	13,1	NE.	16	5
Aaret	759,6	4,7	5,5	÷ 21,2	31,9	73	488,1	S.	170	24
Normalværdier for Aaret . .	759,16					73	592	S.	178	25

et Vaske- samt et Formalindesinfektionsapparat, derimod intet for Tørdesinfektion, da denne Methode som mindre effektiv og betryggende nu er forladt.

Kontrollen med Pleieborn kunde med det til Raadighed staaende forstærkede Tilsyn foregaa hyppigere end før. Det nyoprettede Kontor for Udsættelse af Pleieborn har allerede havt ikke ringe Betydning. Dødeligheden har i Aarets Løb været forbausende liden.

1ste Sundhedsinspektør foretog Undersøgelser af private Skoler med Hensyn til Rumindhold, Renhold o. s. v. og foreslog en Del Regler desangaaende, hvilke vedtoges af Kristiania Sundhedskommission. Disse Regler uddeltes til Opslag i Byens forskellige Skoler, ved Sanitetsgeneralens Medvirken ogsaa i de militære. Desuden udfærdigedes efter Undersøgelse af Sadelmager- og Tapetserværksteder Regler for Renhold m. v. i disse Arbejdsrum.

Sundhedskommissionens Arbejderboligkontor fortsatte Undersøgelserne af Kjælderleiligheder; de øvre Etager er kun blevne undersøgte, naar der var indkommet Klage over sanitære Misligheder. Der behandledes og afgaves Forslag til Forandringer i Bygningslovens Bestemmelser angaaende Trappeopgange, Brugen af Kjælder- og Loftsrum til Beboelse m. v. Der skeede Henvendelse til Bygningschefen om i Henhold til Bygningslovens § 41, 1 og 2 at hindre Bebyggelse af opfyldt Grund, der endnu ikke var sunket tilstrækkelig sammen, idet det ofte havde vist sig, at Kloakanlæg i saadan Grund let kom i Uorden, saa Kloakvandet gik i Grunden og ikke lod sig lede til den offentlige Kloak.

Kontrollen med Næringsmidlerne førtes fremdeles af Stadsdyrlægen, under hvem ogsaa Tilsynet med Stalde, Fjøs og Grisehuse henhørte; han har foretaget tilsammen 15 961 Undersøgelser i Melkebutiker, Pølsemagierier, Slagterier, Kjødbutiker, Torve,

Bazarer, Stalde, Fjøs og Grisehuse. I Aarets Løb undersøgtes ca. 1 000 Meieriudsalg og 14 Mineralvandfabriker.

Den tidligere udtalte Opfatning, hvortil ogsaa Domstolene har sluttet sig, at Zozolith ikke maatte tillades som Konserveringsmiddel for Kjøddeig, hævdedes yderligere i Anledning af, at Pøsemagerne havde bragt Sagen ind for Justitsdepartementets Afgjørelse.

Ved Stadskemikeren foretoges regelmæssige, bakteriologiske og kemiske Undersøgelser af Byens Drikkevand; endvidere blev forskellige Næringsmidler og Brugsgjenstande undersøgte paa skadelige eller giftige Tilsætninger. I det Hele er der ved Sundhedsinspektørernes og Stadsdyrlægens Assisterter udført følgende Antal Undersøgelser: I Anledning af smitsomme Sygdomme (iberegnet Tuberkulose) 4 040, veneriske Sygdomme 893, Pleiebørn 11 049, Melkeudsalg og Lagere 6 320, Slagterier og Pøsemagerier 1 714, Bagerier 2 691, andre Undersøgelser til Kontrol med Næringsmidler 6 801, Undersøgelser af Arbejdsrum og Værksteder 1 784, af Logihuse og Boliger 489, af Stalde, Fjøs og Grisehuse 1 464, andre Undersøgelser 60, tilsammen 37 305 mod 33 874 i 1901.

Forøvrigt henvises til den trykte Beretning fra Kristiania Sundhedskommission for 1902.

Den **offentlige Vaccination** udførtes af 1ste Sundhedsinspektør og Bylægerne i de vanlige Lokaler. Der vakcineredes 4558 Børn, idet alle endnu uvakcinerede Folkeskolebørn blev vakcinerede af Hensyn til Koppepidemier paa flere Steder i England. Kun animal Vaccine anvendtes.

Statens Anstalt for Frembringelse af dyrisk Vaccine ligger i Kristiania.

Sygehuse. Af offentlige Sygehuse findes i og ved Byen 7, nemlig Righospitalet, Fødselsstiftelsen, det kommunale Sygehus med Underafdelinger, Garnisons-sygehuset, Diakonisseanstaltens Sygehus, Diakonhjemmet og «Vor Frue Hospital» (katholsk). Til Indlæggelse af smitsomme Sygdomme har Byen Lazareter paa Ullevaal udenfor Bygrænsen. Fremdeles findes 2 Sindsygeasyler, nemlig det kommunale Asyl og Oslo Hospitals Asyl. — Flere af Byens Læger har større eller mindre Sygeafdelinger forbundne med sine Kliniker.

Der findes i Byen 5 offentlige **Badeindretninger**, hvor der solgtes følgende Antal Billetter: Kristiania Bade- og Vaskeanstalt 48 697, Folkebadet paa Enerhaugen 49 694, Folkebadet ved Sagene 93 362, Kristiania Bad 51 366 og Kristiania varme Sjøbad 12 370.

Ved samtlige nye Folkeskoler er der indrettet Bad for Eleverne.

Apothekens Antal udgjorde 22, der alle visiteredes. Angaaende deres Personale henvises til den almindelige Beretning.

Ifølge den officielle Fortegnelse over Landets Læger var Antallet af de i Kristiania bosatte 268, hvoraf omkring 30 antages ikke eller kun i ringe Grad at praktisere. Tandlægernes Antal var 91, og Jordmødrenes opgives til 115.

II. Akershus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger ¹⁾ .	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakemødre.
Amtet		5 223,70	116 896	47	5	49	37
1. Aker		1 035,30	48 554	²⁾ 24	2	18	9
	Åker	424,60	23 591	13	1	³⁾ 10	5
	Asker	106,28	4 592	3	-	1	1
	Bærum	185,00	9 156	4	-	3	1
	Nittedalen	182,75	2 704	1	-	2	1
	Skedsmo	136,67	8 511	3	1	2	1
2. Ullensaker		2 086,88	34 491	10	1	14	13
	Ullensaker	240,45	5 764	2	-	2	2
	Sørum	102,66	2 540	-	-	1	1
	Gjerdrum	80,28	1 685	-	-	1	1
	Nannestad	331,56	3 913	1	-	1	1
	Nes	624,45	8 060	2	1	2	2
	Eidsvold	339,42	9 493	5	-	5	4
	Hurdalen	271,52	1 910	-	-	1	1
	Fering	96,54	1 126	-	-	1	1
3. Høland		1 319,50	14 121	4	-	8	8
	H ø l a n d	621,72	5 743	3	-	4	3
	Urskog	418,61	4 197	1	-	2	3
	Fet	279,17	4 181	-	-	2	2
4. Follo		782,02	19 730	9	2	9	7
	Drøbak, Kjøbstad	0,80	2 308	4	1	1	-
	Hølen, Ladested	0,13	165	1	1	1	-
	Son, —	0,20	719	-	-	-	-
	Hvitsten, —	0,07	102	-	-	-	-
	Vestby	113,53	2 765	-	-	-	1
	Kraakstad	149,63	3 197	1	-	2	1
	Enebak	252,21	3 052	1	-	2	2
	A a s	92,08	3 031	2	-	1	1
	Frogn	84,71	2 216	-	-	1	1
	Nesodden	88,66	2 175	-	-	1	1

¹⁾ Ved Distriktslægernes Bopæl er her, ligesom i de øvrige Amter, Herredets Navn udhævet ved spærrede Typer. ²⁾ Distriktslægen bor i Kristiania. ³⁾ Af disse bor 4 i Kristiania.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidfieber	25	4	25	10	4	2	-	-	1
Børnekopper	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	267	5	266	60	46	14	19	28	8
Mæslinger	355	-	355	2	2	5	3	1	1
Difteri (Croup)	140	8	140	25	17	27	12	8	7
Blodgang	11	-	11	-	5	-	-	-	-
Barselfeber	20	5	19	1	2	-	3	5	1
Pyæmi, Septhæmi	3	1	3	-	-	-	1	-	-
Rosen	125	9	125	13	10	8	13	6	9
Røde Hunde	9	-	9	-	-	-	2	-	-
Vandkopper	83	-	83	2	4	5	13	8	13
Kusma	14	-	14	3	2	-	-	-	4
Kighoste	434	8	434	8	8	6	15	35	22
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	2619	70	2600	320	281	242	296	268	240
Influenza	347	1	347	55	80	56	37	31	5
Lungebetændelse	433	87	433	44	51	36	58	46	33
Pleurit.	128	7	128	13	17	16	4	13	15
Gigtfeber	187	7	187	29	21	12	10	13	21
Akut Diarré (Kolerine) . .	823	20	823	59	52	57	57	54	84
Pemfigus (hos Nyfødte) . .	5	2	5	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	6029	234	6008	644	603	486	543	516	464

Sundhedstilstanden var i det Hele meget god. Af epidemiske Sygdomme viser alene Mæslinger en Tiltagen i Udbredning fra det foregaaende Aar, medens Skarlagensfeber, Difteri og Kighoste viser omtrent samme Hyppighed, Influenza og akut Diarré derimod en Formindskelse i de Angrebnes Antal. De ialt anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme udgjorde 6 029 med 234 Dødsfald mod henholdsvis 7 564 og 373 i 1901.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 440 eller 12,1 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (118 600). Aaret forud var den 14,9 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til ovenstaaende Tabel, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes 25 Tilfælde med 4 Dødsfald. Af de i Aker Distrikt opførte 15 Angrebne tilhørte 5 Aker Herred, 5 Bærum, 4 Skedsmo og 1 Nittedalen; 2 Dødsfald indtraf. I Ullensaker Distrikt forekom 3 Tilfælde i Nannestad ved Smitte fra en Patient i 1901; en af de Syge, en Menighedsdiakonisse, indlagdes paa Rigshospitalet i Kristiania, de to andre behandledes i Hjemmet, uden at Sygdommen spredte sig videre. (B. Bruun). I Høland

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
						1		2		3		4	
						Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
2	1	2	1	1	1	15	2	3	-	7	2	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
19	16	12	5	30	9	89	3	126	2	22	-	30	-
3	-	5	5	98	230	241	-	67	-	8	-	39	-
8	12	6	7	5	6	42	7	40	-	13	1	45	-
-	4	2	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-
-	3	2	-	1	1	4	2	7	2	1	1	8	-
2	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-
12	7	16	11	9	11	57	2	39	4	7	-	22	3
-	1	-	4	2	-	3	-	-	-	3	-	3	-
4	12	3	10	4	5	44	-	17	-	4	-	18	-
-	1	2	2	-	-	3	-	2	-	4	-	5	-
15	36	44	83	103	59	253	3	91	2	30	1	60	2
106	110	134	173	198	232	1162	42	808	17	275	6	374	5
3	18	4	11	17	30	62	-	176	-	53	-	56	1
19	19	16	30	44	37	126	43	186	26	47	9	74	9
4	9	7	13	1	16	42	2	49	1	14	2	23	2
14	9	6	16	19	17	60	4	67	2	30	1	30	-
134	72	54	59	58	83	381	10	271	7	85	-	86	3
2	-	-	1	-	1	4	2	1	-	-	-	-	-
347	331	315	431	590	738	2590	122	1962	64	603	23	874	25

Distrikt optraadte i Aarets 1ste Kvartal nogle Tilfælde i en Grænd i Blaker Sogn, men det lykkedes at begrænse Sygdommen til denne. Af 7 Angrebne døde 2. (Agersborg).

Af **Børnekopper** opføres et enkelt Tilfælde i August i Vestby. (C. Gundersen).

Skarlagensfeber. For Aker Distrikt opføres 89 Tilfælde, deraf for Aker Herred 34, for Asker 9, for Bærum og for Nittedalen hver 14, for Skedsmo 18. I Ullensaker Distrikt fortsatte Epidemien fra 1901 sig med noksaa talrige Tilfælde i Aarets første Maaneder. I Gjerdrum foranledigede Sundhedskommissionen Skolerne stængt en Tid i 3 Kredse. I Høland Distrikt antages der at have været adskillig flere Angrebne end de paa Sygelisterne opførte, idet de Fleste ikke kom under Behandling paa Grund af Sygdommens lette Forløb. (Agersborg). I Follo Distrikt optraadte de 30 kjendte Tilfælde nogenlunde ligelig fordelt paa Aarets Maaneder og uden noget Dødsfald, saavidt vides. (A. Selmer).

Mæslinger tiltog paany i Udbredelse, idet der anmeldtes ialt 355 Tilfælde mod 29 i 1901. Af disse forekom 241 i Aker Distrikt, hvor Sygdommen

optraadte væsentlig i Aarets 2 sidste Maaneder. Fra Bærum Herred meddeles saaledes, at der i September og Oktober, sandsynlig ved Smitte fra Kristiania, viste sig nogle spredte Tilfælde; men i November blev Sygdommen rent epidemisk og udbredte sig over hele Distriktet med talrige Angrebne, hvoraf kun en Brøkdæl kom til Behandling. Forløbet var mildt. I Ullensaker Distrikt antog Sygdommen ligesaa først i November epidemisk Karakter, idet den bredte sig søndenfra opover i Distriktet. (A. Olsen). I Høland Distrikt var der et rent Misforhold mellem Antallet af behandlede Tilfælde og af de virkelige Angrebne. (Agersborg). I Follo Distrikt optraadte Mæslinger fornemmelig i Aarets sidste Maaneder, men kun faa Tilfælde kom under Behandling. (A. Selmer).

Af **Difteri** (Croup) behandlede næsten nøjagtig samme Antal som Aaret forud, og der var omtrent samme Dødelighed. Fra Aker Distrikt anmeldtes tilsammen 42 Angrebne; af disse forekom 19 i Aker Herred, 3 i Bærum og 20 i Skedsmo. I Ullensaker Distrikt optraadte spredte Tilfælde i næsten alle Herreder. Kun omkring Eidsvold Værk antog Sygdommen epidemisk Udbredning, men optraadte overalt mildt; af 40 behandlede Personer døde ingen. (A. Olsen). I Follo Distrikt forekom 45 Tilfælde, ogsaa uden Dødsfald; Halvparten faldt paa Aarets 2 sidste Maaneder.

Af **Dysenteri** forekom 11 spredte Tilfælde i Ullensaker Distrikt, deraf 3 i Ullensaker Herred paa 2 Pladse lige ved Siden af hinanden.

Kighoste viser nogen Nedgang mod Aaret forud. De Angrebnes Antal var størst i Aker Distrikt, særlig i Aarets sidste Maaneder. I Ullensaker viste Sygdommen sig i sidste Halvaar epidemisk over næsten hele Distriktet. I Ullensaker Herred gik i Aarets 4de Kvartal neppe noget Hus fri for Sygdommen. I Follo Distrikt havde den ganske stor Udbredelse, ogsaa i Aarets sidste Halvdel.

Influenza synes at have været meget mindre udbredt end i tidligere Aar; kun 347 Tilfælde er anmeldte med 1 Dødsfald.

Lungebetændelse var fremdeles ganske hyppig. I Ullensaker Distrikt forekom i Nannestad Herred 2 Tilfælde i samme Hus, af hvilke det ene med dødelig Udgang. (B. Bruun). Paa en Gaard i Gjerdrum fik en 20-aarig Tjenestegut dobbeltsidig Lungebetændelse og døde. Nogle Dage efter fik hans Husbond, dennes lille Søn og hans Søster Sygdommen, men alle disse kom sig. (Christophersen).

Akut Diarré (Kolerine) var forholdsvis sjelden, hvad der kan sættes i Forbindelse med den kolde Sommer. I Ullensaker Distrikt indtraf der mod Aarets Slutning i Nannestad og Hurdalen Herreder en Epidemi af Kolerine. Den begyndte i Nannestad i en enkelt Grænd og forløb ganske voldsomt med temmelig lang Rekonvalescents. Udtømmelserne hos de Syge var kun undtagelsesvis blodige, men almindelig ledsagede af Tenesmer og Neuralgier i Benene. Forløbet lignede meget en Influenza. (B. Bruun). I Hurdalen var Sygdommen i November og December noksaa udbredt, og der var mange flere Syge end de, som henvendte sig til Læge. Aarsagen til Sygdommen var muligens den lange Barfrost, under hvilken Tilsiget til Brøndene frøs bort, saa man mangedes maatte «skrabe Bunden». (Collett).

Af 5 opførte Tilfælde af **Pemfigus hos Nyfødte** forekom de 4 med 2 Dødsfald i Aker Distrikt.

Af **Fnat** iagttoges ialt 48 Tilfælde, deraf 44 i Ullensaker Distrikt.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:						
			1		2		3		4
			Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.
Veneriske Saar	2	-	1	-	-	-	-	-	1
Konstitutionel Syfilis . .	13	4	6	2	1	1	2	1	4
Hereditær — . .	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Gonorré og Uretrit . . .	30	-	11	-	6	-	1	-	12

Tuberkulose. Til Oplysning om de kjendte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme inden Distrikterne hidsættes en Tabel paa Side 30; den er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 17,0 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 20,9 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 25,0 pCt. og 33,3 pCt. og for Bygderne 16,8 pCt. og 20,6 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa Side 30. I Nannestad, Ullensaker Distrikt, synes der ikke at være nogen tydelig Tiltagen af Sygdommen. Med Hensyn til Forstaaelsen af dens Smittefarlighed og Forsigtighed i den Retning spores gode Fremskridt, og de givne Forholdsregler overholdes samvittighedsfuldt. (B. Bruun). I Ullensaker Herred viser Sygdommen heller ikke dette Aar nogen større Udbredning. En Del af de som nye opførte Tilfælde er Personer, der om Sommeren kommer til Bygden for at drive en eller anden Forretning paa eller ved Gardermøens Exerцерplads under Øvelserne, og som igjen forlader Bygden samtidig med Soldaterne. Anmeldelsespligt ved Flytning er vedtaget, og Anmeldelsesfristen er bestemt til inden 24 Timer. Ligesaa er vedtaget egne Regler for Desinfektion. Arbejde for Opførelse af Pleiehjem paagaar, men Tanken paa en Sammenslutning med omliggende Herreder har maattet opgives paa Grund af Uenighed i Udgiftsspørgsmaalet. I Ullensaker har man til Disposition ca. 3 000 Kr., for hvilke der antagelig vil blive indrettet et passende Antal Senge i et Fattiggaarden nærliggende Hus. (Svanøe). Fra Sørum og Gjerdrum Herreder anføres, at Tuberkuloseloven bliver mere og mere bekjendt blandt Mængden af Befolkningen, og man mødes aldrig med Vrangvillie ved Inspektion eller Fremholdelse af Sygdommens Smittefarlighed; Troen herpaa vinder mere og mere Indgang, og større Forsigtighed med de Syge udvises. Desinfektion sker efter Dødsfald. Savnet af Pleiehjem inden Bygden synes endnu ikke at være særdeles stort. (Christophersen).

Kræft synes at være jævnt spredt over hele Ullensaker Herred — Ullensaker Distrikt, — uden at noget Aarsagsforhold for Tiden kan paa-vises. (Svanøe). Den omtales ogsaa som hyppig inden Sørum og Gjerdrum Herreder.

Blegsot, Anæmi og Fordøielssygdomme er fremdeles almindelige i Ullensaker Distrikt; for megen Kaffedrik og uhensigtsmæssig Kost antages at være medvirkende Aarsag til de sidstnævnte Sygdomme. (Svanøe, Chri-

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i												Huden.
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøn- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led		Lymfe- kjerter.				
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.		
Aker	234	84	215	80	3	-	1	2	13	2	1	-	1		
Ullensaker	310	71	274	66	4	1	-	-	24	4	4	-	4		
Høland	56	15	49	14	-	-	-	-	3	1	2	-	2		
Follo	69	23	65	22	1	-	-	-	1	-	1	1	1		
Akershus Amt	669	193	603	182	8	1	1	2	41	7	8	1	8		
Deraf i By	16	7	14	7	1	-	-	-	1	-	-	-	-		
— - Bygder	653	186	589	175	7	1	1	2	40	7	8	1	8		

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Aker	539	86	122	417
Ullensaker	390	70	64	326
Høland	174	25	23	151
Follo	158	34	25	133
Drøbak By	25	5	8	17
Son og Hølen Ladesteder	7	3	-	7
Bygder	126	26	17	109
Akershus Amt	1261	215	234	1027
Deraf i Byer	32	8	8	24
— - Bygder	1229	207	226	1003

stophersen). I Høland Distrikt synes Anæmi at blive sjældnere, muligens betinget af bedre Arbejdsfortjeneste og deraf følgende bedre Kosthold hos Arbejdsklassen. (Agersborg).

Af sjældne Tilfælde omtales et af **Pustula maligna** i Ullensaker Distrikt. Hos en Jordbruger i Gjerdrum dannede der sig paa begge Haandrygge Pustler, 5 à 6 Dage efterat han havde flaaet en Ko, der viste sig at være død af Miltbrand. Han helbrededes efter 1 Maanedes Behandling. (Christophersen).

Et Tilfælde af **Weils Sygdom** hos en 56-aarig Kvinde i Enebak, Follo Distrikt, endte dødelig. (Jelstrup).

Om **Amtets Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Ullensaker Distrikt forpleiedes med Statsbidrag ved Aarets Udgang 196 Sindssyge; af disse

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Perfora- tion.	Exviscera- tion.	Efterbyrds- operation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige og smerte- fulde Veer	38	33	5	-	-	-	-	³⁾ 1	-	-
Bækkensneverhed	1	1	-	1	-	1	-	⁴⁾ 2	-	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	2	¹⁾ 1	1	2	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele...	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil...	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	5	-	²⁾ 4	1	-	1	-
Fremfalden Arm	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	43	38	5	9	1	7	3	3	1	3
		43		10		10				

¹⁾ Dødsårsag: Barsel-feber. ²⁾ Deraf en 2den Tvilling, om 1ste intet anført. ³⁾ Fosteret dødt før Operationen. Tang anlagdes først forgjæves. ⁴⁾ I det ene Tilfælde skeede Perforationen af sidstkommende Hoved efter forudgaaet Vending.

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder.															
	Sum.	Deraf:					Sum.	Deraf:								Uopgivet.
		Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.		Uopgivet.	Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgivet.	Levende.		Død-fødte.		
												Md.	Kv.	Md.	Kv.	
Aker	1335	237	1098	-	1274	61	-	1353	683	670	-	664	653	19	17	-
Ullensaker	866	167	699	-	798	68	-	881	445	436	-	428	419	19	15	-
Høland	340	70	269	1	313	27	-	349	181	168	-	175	165	6	3	-
Follo	397	71	326	-	369	27	1	402	219	183	-	216	178	3	5	-
Drøbak By	53	10	43	-	48	4	1	54	29	25	-	29	24	-	1	-
Bygder	344	61	283	-	321	23	-	348	190	158	-	187	154	3	4	-
Akershus Amt	2938	545	2392	1	2754	183	1	2985	1528	1457	-	1483	1415	47	40	-
Deraf i By	53	10	43	-	48	4	1	54	29	25	-	29	24	-	1	-
— Bygder	2885	535	2349	1	2706	179	-	2931	1499	1432	-	1454	1391	47	39	-

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Aker	1384	37	548	90	11	-	18	2	1
Ullensaker	957	22	436	58	8	4	5	5	1
Høland	416	5	199	26	8	-	4	1	-
Follo	494	15	257	31	3	1	10	-	-
Drøbak By	61	1	30	6	2	-	1	-	-
Hvitsten Ladested	1	-	3	-	-	-	-	-	-
Son —	27	-	9	1	-	-	-	-	-
Hølen —	4	-	2	-	-	-	-	-	-
Bygder	401	14	213	24	1	1	9	-	-
Akershus Amt	3251	79	1440	205	30	5	37	8	2
Deraf i Byer	93	1	44	7	2	-	1	-	-
— Bygder	3158	78	1396	198	28	5	36	8	2

havde 31 Hjemstavn i Distriktet, 14 tilhørte andre Herreder i Akershus Amt og 151 andre Amter eller Byer. Hertil kommer 2 Kolonier, der staar under

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																						Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
Af de levende fødte var				Fosterleier:				Fødselen fuldendt ved				Af Fostrene var:												
skindøde, men bragte tillive.		døde inden 24 Timer.		Isseleie.	Ansigtisleie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uopgivet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instrumenter.	Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalendermaaned).		Ufuld- baarne (fødte i 8de, Kalendermaaned).		Fuld- baarne (fødte efter 8de Kalendermaaned).		Uopgivet.				
M.	K.	M.	K.											Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.					
4	1	12	7	1281	7	37	6	22	1310	31	5	5	2	9	12	17	13	657	645	-	9	18	-	
3	2	3	-	787	7	26	8	53	845	19	6	9	2	7	6	10	10	428	420	-	11	15	-	
1	1	3	1	309	2	15	3	20	336	5	3	5	-	2	-	5	6	174	162	-	5	9	-	
-	-	1	3	369	1	16	2	14	388	4	3	7	-	1	-	3	-	215	183	-	8	5	-	
-	-	1	-	52	-	1	-	1	53	1	-	-	-	-	-	-	-	29	25	-	1	1	-	
-	-	-	3	317	1	15	2	13	335	3	3	7	-	1	-	3	-	186	158	-	7	4	-	
8	4	19	11	2746	17	94	19	109	2879	59	17	26	4	19	18	35	29	1474	1410	-	33	47	-	
-	-	1	-	52	-	1	-	1	53	1	-	-	-	-	-	-	-	29	25	-	1	1	-	
8	4	18	11	2694	17	93	19	108	2826	58	17	26	4	19	18	35	29	1445	1385	-	32	46	-	

direkte Tilsyn fra Gaustad Asyl, samt adskillige Sindssyge, der dels er udsatte for privat, dels for forskellige Fattigvæseners Regning. En Del Klagemaal over Forpleiningen indsendtes til Amtet. Der var gennemgaaende altfor stor Tilbøielighed til ved mindste Tegn paa Uro hos de Syge at spærre dem inde i Bur eller lignende. Ofte fandtes Mangel paa Renlighed og liden Tilbøielighed til at skaffe de Syge Beskæftigelse, naar hermed var forbundet noget Bryderi. I Kolonierne viste dette sig værst, da Antallet af Syge gjerne er for stort i Forhold til Tilsynet, saa meget mere som de værste Syge gjerne opholder sig der, og det Syge, som aldeles ikke egner sig til privat Forpleining. (A. Olsen). I Høland Distrikt siges Forpleiningen af de Sindssyge som Regel at være god, og jo længere en Koloni har virket, desto bedre synes Forstaaelsen af, hvorledes Sindssyge skal behandles, at udvikle sig hos Forpleierne. (Agersborg). I Follo Distrikt behandles de udsatte Sindssyge gennemgaaende godt. (A. Selmer).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 60 saadanne, deraf i Aker Distrikt 21, i Ullensaker 19, i Høland 10 og i Follo 10. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 31.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af foranstaaende Tabel.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 1811 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 44,3.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 5 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsarsagen for 8 Kvinder saaledes: Barsel-feber 5, Barselkrampe 2, Blødning 1.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	215	8	207
Alderdomssvaghed	159	5	154
Kræft	113	1	112
Lungebetændelse	87	2	85
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne ...	70	2	68
Organisk Hjertesygdom	66	2	64
Tuberkulose udenfor Lungerne	64	2	62
Hjerneslag	59	1	58
Kronisk Bronkit	53	-	53

Veirliget. Efter de meget sparsomme Oplysninger, som foreligger, har Sommeren været kold og fugtig. Mangesteds gjorde Frosten Skade paa Kornet.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Ullensaker Distrikt synes i Nannestad Interessen for Havebrug i de sidste Par Aar at være i Stigende, idet Flere benytter sig af Anledningen til at gennemgaa Frikurserne i Havebrug, der afholdes paa Bygdø ved Kristiania. (B. Bruun). — For Befolkningen i Hurdalens Herred maa Aaret siges at have været daarligt. Den bestaar her for det Meste af Smaabønder med en eller to Heste. For disse spiller Tømmerkjøringen om Vaaren en væsentlig Rolle; da Hugsten om Høsten var betydelig indskrænket, blev Udbyttet for Kjørerne derefter. Naar hertil kommer den kolde Sommer med lidet Foderudbytte, og man videre erindrer, at Kornet kun paa de Gaarde, der ligger bedst til, blev saa modent, at det kunde bruges til Saakorn, saa vil det forstaaes, at Aaret maa betegnes som miserabelt, næsten som et Uaar. Paa Grund af flere forudgaaende tørre Sommere med lidet Høudbytte var Besætningerne paa Forhaand mindsket, saa nogen større Reduktion blev der ikke Tale om. Kraftfoder er blevet indkjøbt i større Kvanta end sædvanlig, specielt Rug, at benytte istedetfor Havre. Smaabønderne har havt lidet af afsætte, liden Fortjeneste og store og dyre Indkjøb. Mange Arbeidere gik delvis arbejdsløse; dog kan der ikke egentlig siges at have været nogen Nød blandt dem. (Collett).

I Enebak Herred, Høland Distrikt, var Sommerens Kjølighed og den tidlig indtraadte Frost til megen Skade for Jordbruget. Høavlingen blev liden og mindre velbjerget, og Kornet frøs umodent over store Dele af Bygden. De høie Foderpriser opveiede vistnok delvis Skaden, men meget Saakorn har maattet indkøbes fra andre Kanter. (Jelstrup).

Sygepleie. I Ullensaker Distrikt findes fremdeles i alle Herreder, undtagen Hurdalen og Fering, ansat Menighedsdiakonisser, der foruden direkte Sygepleie ogsaa er meget optaget af Tilsyn med Fattige. Fra Hurdalen er en Kvinde sendt ind til Diakonisseanstalten i Kristiania for at oplæres i Sygepleie. (Collett). I Ullensaker Herred virker foruden den udlærte Sygepleierske for Bygden ogsaa en Sygepleierske paa Gjestad Fattiggaard. Dette er dog for lidet

for en saa stor Bygd som Ullensaker. Ølsamlaget har allerede for flere Aar siden stillet et Beløb til Forføining for en Pige, der vilde oplæres som Sygepleierske, mod at hun i nogle Aar skulde være forpligtet til at virke i Bygden, men hidtil har det ikke lykkedes at finde Nogen, som var villig hertil. (Svanøe).

Sygehuse. I Aker Distrikt findes Akers kommunale Sygehus paa Tonsen i Østre Aker, Doktor Dedichens private Sindssygeasyl, Diakonhjemmets Sygehus, Gaustad Statsasyl for Sindssyge og Grefsen Sanatorium for Tuberkulose. Desuden ligger Kristiania kommunale Sygehus og Epidemilazaret i Vestre Aker. I Bærum Herred er der et kombineret Fattig- og Pleiehjem paa Dønski med fast ansat Sygepleierske; fattige Syge, som ikke kan forpleies i sine Hjem, kan indlægges her. I Asker Herred findes paa Asker Gaard et lidet Sygehus med 5 Senge. I Drøbak, Follo Distrikt, er der et kommunalt Sygehus.

Badeindretninger. Eidsvolds Bad og Sanatorium var i Virksomhed. Ved Bygdø, Nordstrand og flere Steder i Nærheden af Kristiania findes Sjøbadehuse, tildels i Forbindelse med Forlystelsesetablissementer. I Drøbak er der en smukt og godt indrettet Badeanstalt; desuden er der et større Strømbad.

Om **Amtets Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Akershus Amt	60	3335
Aker	¹⁾ 22	1158
Ullensaker	²⁾ 24	1172
Høland	³⁾ 5	420
Follo	⁴⁾ 9	585

¹⁾ Aker 10, Asker 2, Bærum 3, Nittedalen 1, Skedsmo 6. ²⁾ Eidsvold 6, Fering 1, Hurdalen 3, Sørum 2, Gjerdrum 3, Ullensaker 5, Nannestad 3, Nes 1. ³⁾ Høland 3, Urskog 2. ⁴⁾ Aas 3, Frogn 1, Nesodden 2, Vestby 2, Kraakstad 1.

III. Smaalenenes Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknaterer.
Amtet		4 143,82	136 167	55	13	66	30
1. Eidsberg		1 405,96	22 099	7	1	15	10
	Rømskogen	163,94	490	-	-	1	1
	Rødenes	221,67	1 372	-	-	3	1
	Rakkestad	416,32	5 308	2	-	2	1
	Eidsberg	229,30	5 515	3	1	3	3
	Trogstad	205,73	3 563	1	-	3	2
	A s k i m.	67,64	3 631	1	-	2	1
	Skiptvet	101,36	2 220	-	-	1	1
2. Moss		783,91	23 748	13	2	11	6
	Moss, Kjøbstad	1,51	8 900	8	2	4	-
	Moss, Landsogn	56,67	1 627	-	-	1	-
	Spydeberg	138,86	2 570	1	-	1	1
	Hobøl	143,68	2 253	1	-	1	1
	Vaaler	249,17	2 303	1	-	2	2
	Raade	113,73	2 782	1	-	1	1
	Rygge	80,29	3 313	1	-	1	1
3. Sarpsborg		701,12	60 674	21	6	26	8
	Sarpsborg, Kjøbstad	3,84	6 978	7	2	4	-
	Fredriksstad, —	9,41	14 553	9	4	7	-
	Tune	177,62	8 023	-	-	2	1
	Varteig	69,34	1 117	-	-	1	1
	Skjeberg	193,65	4 820	-	-	1	1
	Borge	77,48	6 713	2	-	4	2
	Onsø	121,17	6 695	2	-	4	2
	Glemminge	48,61	11 775	1	-	3	1
4. Hvaler		1 252,83	29 646	14	4	14	6
	Fredrikshald, Kjøb- stad	1,85	11 948	10	3	5	-
	Hvaler	86,39	3 781	1	-	3	2
	Berg	255,46	4 980	1	-	1	1
	Id	382,34	5 222	-	-	1	1
	Aremark	526,79	3 715	2	1	4	2

¹⁾ Jordmoderen bor i Moss. ²⁾ Jordmoderen bor i Fredrikshald.

Sundhedstilstanden synes i det Hele at have været god; af epidemiske Sygdomme havde kun Kighoste, Mæslinger og tildels Difteri nogen større, epidemisk Udbredning, medens Skarlagensfeber, Tyfoidfeber og Diarré viser betydelig Aftagen, og de fleste andre omtrent vanlig Hyppighed. Det samlede Antal af anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde var lidt mindre end forrige Aars, nemlig 13617 med 390 Dødsfald mod henholdsvis 13989 og 400 i 1901.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1887 eller 13,5 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelbefolkning 139600 mod 15,1 pro mille Aaret forud. I Eidsberg Lægedistrikt var Dødelighedsforholdet nede i 13,8 pro mille, det laveste Forholdstal paa mange Aar.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 38 og 39, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Tyfoidfeber var kun halvt saa udbredt som foregaaende Aar og anmeldtes med 33 Tilfælde, hvoraf 1 endte dødelig. I Eidsberg Distrikt forekom kun 4 spredte Tilfælde (Randers), hvoraf 1 i Skiptvet muligens kunde staa i Forbindelse med en Epidemi dersteds for et Par Aar siden (Bjerk). I Sarpsborg Distrikt forekom Sygdommen i Fredriksstad By i Aarets første Maaneder med 11, for det Meste lette Tilfælde, medens der i de omliggende Landdistrikter iagttoges spredte Tilfælde hele Aaret igjennem. (Giebelhausen). Til Fredrikshald (Hvaler Distrikt) kom en Matros hjem fra London med Sygdommen; han indlagdes strax paa Sygehuset. (Nannestad). I Hvaler Herred forekom 2 Tilfælde, 1 i August og 1 i September, begge paa Spjørøen. En Lods bragte antagelig Smitten med sig fra et Skib; det andet Tilfælde optraadte paa Nabogaarden. Begge Tilfælde forløb moderat. (Handberg).

Af **Cerebrospinalmeningit** forekom 4 Tilfælde i Sarpsborg Distrikt, hvoraf 3 i Fredriksstad By.

Af **Skarlagensfeber**, der fortsatte sig som aftagende Epidemi fra Aaret forud, anmeldtes de fleste Tilfælde i Januar. Ialt iagttoges inden Amtet kun 268 Tilfælde mod 748 i 1901. Mest udbredt var den i Eidsberg Distrikt, hvor den ubetinget dannede Aarets betydeligste Epidemi; den maa dog siges at have optraadt ganske godartet, idet den kun gav Anledning til 5 Dødsfald af 106 anmeldte Tilfælde. Sygdommen var særdeles hyppig i Januar, fremforalt i Trøgstad, hvor den sammen med Difteri optraadte som en Fortsættelse fra forrige Aars Epidemier, og dernæst i Eidsberg, Rakkestad og Askim Herreder. Den optraadte hyppig som en Scarlatina sine exanthemate, hvad der flere Gange gav Anledning til feilagtige Diagnoser, idet anmeldt Difteri viste sig at være Skarlagensfeber. I Sommermaanederne svandt den ganske. (Randers). I Skiptvet Herred iagttoges en Del Angrebne paa Gaarden Tveter, hvorfra Smitten bragtes til Unnestad i Lunds Skolekreds; de Angrebne frembød ogsaa her mere Billedet af en Difteri, indtil indtrædende Afskalling bragte Diagnosen paa det Rene. Epidemien var vistnok langt mere udbredt, end Tallene viser, idet der paa flere Gaarde skal have forekommet Angina med paafølgende Afskalling. (Bjerk). Ogsaa i Sarpsborg Distrikt var den væsentligst udbredt i Aarets første Kvartal som en aftagende Rest fra forrige Aars Epidemi, saaledes i Borge, hvor der anmeldtes 21 Tilfælde; fremdeles forekom i Thorsnes Annex mange Angrebne blandt derboende Stenhuggere. (Grimsgaard). I Hvaler Distrikt ophørte ogsaa den herskende Skarlagensfeber-epidemi omtrent ganske i Begyndelsen af Aaret. (Handberg).

Mæslinger fik en betydelig, epidemisk Udbredning inden Amtet og kom til Anmeldelse med 749 Tilfælde og 5 Dødsfald. I Eidsberg Distrikt forekom Sygdommen især i Askim Herred, hvor den ikke kulminerede før i det følgende

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	* Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidefeber	33	1	33	3	4	6	4	2	1
Cerebrospinalmeningit	4	-	4	3	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	268	10	268	107	19	31	22	17	12
Mæslinger	749	5	749	3	53	13	19	17	21
Difteri (Croup)	211	46	211	28	11	25	13	15	13
Blodgang	3	-	3	-	-	1	-	-	-
Barsel-feber	17	9	17	3	3	-	2	-	1
Pyæmi, Septhæmi	48	5	47	4	6	-	4	6	7
Røsen	169	1	169	12	16	19	9	11	14
Røde Hunde	31	-	31	-	1	-	-	8	8
Vandkopper	208	-	208	15	12	20	8	7	9
Kusma	30	-	30	12	4	3	-	3	-
Kighoste	1120	26	1120	82	61	70	59	60	68
Akute Katarrher i Aandedrætsorganerne	6544	131	6544	870	689	641	681	597	422
Influenza	869	5	869	107	129	110	207	87	15
Lungebetændelse	922	112	922	92	105	95	101	89	53
Pleurit	320	6	320	44	39	27	30	29	16
Gigtfeber	435	6	435	45	37	60	44	50	23
Akut Diarré (Kolerine)	1634	27	1634	141	94	130	141	180	172
Pemfigus (hos Nyfødte)	2	-	2	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	13617	390	13616	1571	1283	1251	1344	1178	856

Aars første Maaneder. Den syntes bragt fra Kristiania til en Arbejderbolig ved Kykkelsrudanlægget, og da ethvert Forsøg paa at hindre Smitte derfra strandede paa de uheldige lokale Forhold, udbredte Sygdommen sig snart med rivende Fart blandt Arbejderbefolkningen ved Kykkelsrud og derfra over største Delen af Herredet. Epidemien kunde ikke betegnes som ganske godartet, idet den ledsagedes af croupøse Symptomer af foruroligende Karakter, ligesom meningitiske Symptomer ogsaa optraadte. (Randers). I Sarpsborg Distrikt holdt Mæslinger sig jævnt udover med Stigning i sidste Kvartal i Tune, Skjeberg og Varteig Herreder, medens der fra Sarpsborg By, hvor Sygdommen fik Indpas i Mai, opføres 105 Tilfælde. Fra Fredriksstad By anmeldtes kun 12 Tilfælde (Grimsgaard). Til Hvaler indtraf Mæslinger i sidste Kvartal med 3 anmeldte Tilfælde i Fredrikshald By og 19 i Landdistriktet, hvor dog Antallet sikkerlig har været meget større. Smitten indbragtes og vandt almindelig Udbredning i den vestlige Del af Berg Prestegjeld i Oktober, medens den samtidig indførtes til den sydligste Del af Id

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
						1		2		3		4	
						Eidsberg.		Moss.		Sarpsborg.		Hvaler.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
2	2	2	5	1	1	4	-	-	-	26	1	3	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
18	7	9	22	3	1	106	5	16	-	74	3	72	2
15	30	30	25	136	387	48	-	390	2	289	3	22	-
11	9	9	28	27	22	13	1	6	-	175	38	17	7
-	1	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-
2	2	1	1	-	2	1	-	9	5	6	3	1	1
2	1	3	4	4	6	4	1	5	1	8	2	31	1
9	10	14	19	17	19	6	-	49	1	82	-	32	-
5	2	-	2	-	5	-	-	8	-	23	-	-	-
7	5	20	52	28	25	7	-	59	-	132	-	10	-
1	-	1	3	2	1	1	-	1	-	5	-	23	-
75	103	118	141	194	89	86	3	175	1	487	13	372	9
226	256	302	551	585	724	321	13	1396	17	3310	69	1517	32
2	7	26	35	50	94	22	2	122	1	481	-	244	2
37	32	40	57	107	114	62	13	232	12	424	57	204	30
18	19	26	28	20	24	32	1	61	-	183	5	44	-
27	25	22	26	31	45	28	-	88	1	242	4	77	1
130	166	142	110	137	91	70	-	333	6	680	14	551	7
-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-
587	678	766	1109	1342	1651	813	39	2953	47	6631	212	3220	92

Prestegjeld fra Nabobygden Naverstad i Sverige. Sygdomsforløbet var godartet. (Nannestad).

Difteri (Croup) havde epidemisk Udbredning og endog større end paa mange Aar, idet der ikke siden 1895 har været opført et saa stort Antal Angrebne. Sygdommen forekom hele Aaret igjennem, men særlig i 1ste og 4de Kvartal og gav Anledning til Anmeldelse af 211 Tilfælde med 46 Dødsfald. I Eidsberg Distrikt forekom kun faa Tilfælde, samtlig i Trøgstad Prestegjelds nordligste Del. Større Udbredning havde Sygdommen i Sarpsborg Distrikt, hvorfra opføres 175 Tilfælde med 38 Dødsfald, deraf 51 i Sarpsborg By og 59 i Herrederne Tune, Skjeberg og Varteig. Resten iagttoges væsentlig i Aarets sidste Halvdel i Fredriksstad By og omliggende Herreder. De fleste Angrebne behandles paa Sygehus, og Serumindsprøitninger viste sig, hvor man kun kom til at anvende dem i betids, af uvurdelig Nytte, selv i Tilfælde, som saa yderst kritiske

ud. (Giebelhausen). I Hvaler Distrikt iagttoges kun 17 Tilfælde med 7 Dødsfald. Sygdommen optraadte forholdsvis ofte som Croup, og det var denne, der oftest hidførte den dødelige Udgang. (Nannestad).

Af **Blodgang** anmeldtes 3 Tilfælde, deraf 2 fra Eidsberg Distrikt. **Pyæmi og Rosen** viser noget flere Angrebne end de nærmest foregaaende Aar.

De foregaaende Aars **Kusmaepidemi** aftog til 30 Anmeldte.

Kighoste, der forrige Aar havde været i Aftagende, blussede atter op. Fra Eidsberg Distrikt anføres, at den fik adskillig Udbredelse, og at den som vanlig gik Haand i Haand med Mæslingerne; den krævede flere Ofre blandt Smaabørn. I Moss By anmeldtes 166 Angrebne. Mest udbredt var Epidemien i Sarpsborg og Hvaler Distrikter; 332 Tilfælde forekom i Fredrikshald By; fra Landdistriktet opføres kun faa Tilfælde, naagtet Sygdommen var meget almindelig der ogsaa, navnlig omkring Byen; men den var for det Meste saa godartet, at Lægehjælp sjelden søgtes. (Nannestad).

Af **akute Katarrer i Aandedrætsorganerne** opføres noget flere Angrebne end i 1901. Derimod er de opførte Tal for **Influenza** ikke mer end halvt saa store som Aaret iforveien. I Eidsberg Distrikt optraadte Sygdommen sparsomt, men noksaa alvorlig med stærk Medtagen af Kræfterne. (Randers).

Lungebetændelse var noget mere udbredt end de sidste Par Aar (922 Tilfælde og 112 Dødsfald). Fra Eidsberg Distrikt anføres, at denne Sygdom dersteds ikke var særlig hyppig, men den optraadte især blandt Arbejderbefolkningen ved Kykkelsrud med stor Voldsomhed. (Randers).

Pleurit, men især **Gigtfeber**, havde noget større Hyppighed end foregaaende Aar.

Akut Diarré har ikke siden 1898 havt saa lave Tal at opvise, hvad der fra Hvaler Distrikt sættes i Forbindelse med den kolde, fugtige Sommer. (Nannestad, Krosby).

I Hvaler Distrikt fortsatte forrige Aars Epidemi af **katarralsk Gulsot** sig over de 4 første Maaneder af dette Aar med 20 Tilfælde i Fredrikshald By. I December Maaned anmeldtes ogsaa 3 Tilfælde. (Nannestad).

Af **Fnat** er inden hele Amtet opgivet 29 Tilfælde. I Eidsberg Distrikt er den nu i Modsætning til tidligere en meget sparsomt forekommende Sygdom. Den synes dog endnu at have nogle Skjulesteder inden Rakkestads ensomt beliggende Skoggrænder. (Randers).

Af **Miltbrand** iagttoges i Eidsberg 1 Tilfælde, erhvervet ved Obduktion af et Miltbrandskadaver. Tilfældet, der var af lettere Natur og kom hurtig under Behandling, helbrededes noksaa snart. (Randers).

I Hobøl Herred (Moss Distrikt) observeredes 1 Tilfælde af **Tetanus** med dødelig Udgang, idet en 56 Aar gammel Mand under Pudretkjøring fra Jernbanestationen paadrog sig et Saar paa den ene Tommelfinger, hvorigjennem Infektionen er kommen. Sygdommen manifesterede sig 14 Dage efter. (Hj. Ottesen).

I Vidnes Skolekreds inden Skiptvet Herred (Eidsberg Distrikt) forekom flere Tilfælde af **Chorea minor** hos Skolepiger, hvoraf 4 var meget angrebne. Her var en stadig Nikken med Hovedet det mest udtalte Symptom, tildels sammen med Haandbevægelser, Klappen i Hænderne o. s. v. Der kunde ikke paavises Forbindelse med Gigtfeber, ligesom Sygdommen ikke vides optraadt ellers i Bygden. (Bjerk).

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Børn.		Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	¹⁾ 72	-	72	2	-	-	-	5	3	2	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	8	-	8	-	2	1	1	-	-	-	⁵⁾ 1	1	1	2	-
Barselkrampe	2	²⁾ 1	2	1	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele . .	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Svulst i Livmoderen	-	³⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil . .	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	⁴⁾ 6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Stort Fosterhoved	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	91	2	90	5	11	8	3	5	3	2	1	1	1	2	5
			95			11			5			2			

¹⁾ Deraf 2 Tvillingfødsler, hvor alle Tvillinger forløstes (lev.). ²⁾ Ikke paa Dødslisten opført som død paa Barselseng. ³⁾ Døde efter et Par Døgn under tiltagende Hjertesvækkelse (ikke opført paa Dødslisten). ⁴⁾ Heraf 1 Tvillingfødsel, hvor 1ste Tvilling forløstes (lev.) ved Naturens Hjælp og 2den Tvilling (lev.) ved Vending. ⁵⁾ Tvillingfødsel; begge Tvillinger forløstes ved Vending: 1ste død, 2den levende.

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder.																
	Sum.	Deraf:						Sum.	Deraf:								
		Førstefødende.	Flerfø­dende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.		Mand­køn.	Kvinde­køn.	Uopgivet.	Levende.		Død­født.		Uopgivet.	
												Md.	Kv.	Md.	Kv.		
Eidsberg	556	109	447	-	517	39	-	562	304	258	-	295	252	9	6	-	
Moss	689	137	552	-	644	45	-	699	380	319	-	343	285	9	10	52	
Moss By	290	56	234	-	277	13	-	295	162	133	-	159	130	3	3	-	
Bygder	399	81	318	-	367	32	-	404	218	186	-	184	155	6	7	52	
Sarpsborg	2036	435	1591	10	1932	104	-	2053	1088	965	-	1112	894	21	22	4	
Sarpsborg By	476	170	306	-	442	34	-	477	257	220	-	299	170	3	1	4	
Fredriksstad By	455	82	373	-	433	22	-	457	244	213	-	239	205	5	8	-	
Bygder	1105	183	912	10	1057	48	-	1119	587	532	-	574	519	13	13	-	
Hvaler	854	155	699	-	788	45	21	867	434	433	-	418	417	14	14	4	
Fredrikshald By	365	69	296	-	345	20	-	370	178	192	-	171	185	7	6	1	
Bygder	489	86	403	-	443	25	21	497	256	241	-	247	232	7	8	3	
Smaalenenes Amt	4135	836	3289	10	3881	233	21	4181	2206	1975	-	2168	1848	53	52	60	
Deraf i Byer	1586	377	1209	-	1497	89	-	1599	841	758	-	868	690	18	18	5	
— Bygder	2549	459	2080	10	2384	144	21	2582	1365	1217	-	1300	1158	35	34	55	

Udenfor Sygehus iagttagne Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
			1	2	3	4		
			Eidsberg.	Moss.	Sarpsborg.	Hvaler.		
			Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.
Veneriske Saar	77	3	6	19	2	33	19	1
Konstitutionel Syphilis								
Hereditær —								
Gonorré	167	-	14	29	-	77	47	

De veneriske Sygdomme, særlig da Gonorré, forekommer, skriver Distriktslæge Randers, fremdeles hyppig, hvilket for største Delen skyldes den løse Arbejderbefolkning ved de store Vandkraftsanlæg ved Kykkelsrud. Sygdommens Origo er vistnok i omtrent alle Tilfælde at søge i omliggende Byer, væsentlig da Kristiania, og at Sygdommen under disse Forhold ikke er bleven hyppigere

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																													
Af de levende fødte var				Fosterleier:					Fødselen fuldendt ved					Af Fostrene var:												Efterbyrdsoperationer.			
skin-døde, men bragte tillive.		døde inden 24 Ti-mer.		Isseleie.	Ansigtseleie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uop-givet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instru-menter.	Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalender-maaned).		Ufuld-baarne (fødte i 8de Kalender-maaned).		Fuld-baarne (fødte efter 8de Kalender-maaned).		Uopgivet.		Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.					
M.	K.	M.	K.											Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.										
3	-	1	-	530	5	12	5	10	543	12	3	4	-	3	2	3	4	298	252	-	11	6	-						
-	-	7	1	658	7	20	1	13	684	14	1	-	-	-	2	2	1	378	316	-	7	10	-						
-	-	2	-	283	1	11	-	-	292	3	-	-	-	-	-	-	-	162	133	-	1	5	-						
-	-	5	1	375	6	9	1	13	392	11	1	-	-	-	2	2	1	216	183	-	6	5	-						
6	1	12	7	1953	10	44	11	35	1913	102	11	26	1	11	11	18	19	1104	889	1	13	17	-						
2	-	4	-	463	2	7	5	-	454	14	-	9	-	1	3	4	-	298	170	1	7	1	-						
1	1	1	-	438	4	9	2	4	407	39	2	8	1	1	3	6	7	237	203	-	-	2	-						
3	-	7	7	1052	4	28	4	31	1052	49	9	9	-	9	5	8	12	569	516	-	6	14	-						
3	2	1	3	815	5	29	6	12	839	16	7	5	-	7	5	6	11	421	417	-	5	13	-						
-	1	-	2	356	1	11	2	-	361	5	2	2	-	3	3	3	4	172	185	-	-	5	-						
3	1	1	1	459	4	18	4	12	478	11	5	3	-	4	2	3	7	249	232	-	5	8	-						
12	3	21	11	3956	27	105	23	70	3979	144	22	35	1	21	20	29	35	2201	1874	1	36	46	-						
3	1	7	2	1540	8	38	9	4	1514	61	4	19	1	5	9	13	11	869	691	1	8	13	-						
9	2	14	9	2416	19	67	14	66	2465	83	18	16	-	16	11	16	24	1332	1183	-	28	33	-						

blandt den fastboende Befolkning, er glædeligt og bør ansees som et Tegn paa god Moralitet og Sædelighed. I Hobøl Herred (Moss Distrikt) konstateredes en Del Tilfælde af Syfilis insons, hvor Smittekilden var et udsat, 2 Aar gammelt Pigebarn. Dette havde været lægebehandlet for medfødt Syfilis, men Moderen havde fortiet det ved Udsættelsen, ligesom hun heller ikke underrettede Sundhedskommissionen om, at hendes uægte Barn bortsattes i Privatforpleining. Som Følge deraf blev ingen Forsigtighedsforanstaltninger iagttaget, og 4 eller 5 Personer smittedes. (Hj. Ottesen). Fra Fredrikshald (Hvaler) bemærkes, at de der iagttagne Tilfælde af Syfilis — efter de Syges Opgivende — omtrent udelukkende er erhvervet i Kristiania. (Nannestad).

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 14,5 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 18,6 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 14,5 pCt. og 19,3 pCt. og for Bygderne 14,5 og 18,4 pCt. Se forøvrigt Tabellen paa Side 44. Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af tuberkulose Sygdomme inden Distrikterne hidsættes paa næste Side en Tabel, udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt i den almindelige Beretning. At der inden Eidsberg Distrikt efter Tuberkuloselisterne skulde være adskillig flere hjemmehørende Tuberkulose dette end foregaaende Aar, er neppe beroende paa en virkelig Forøgelse af de Tuberkuloses Antal, men beror

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøn- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eidsberg	145	45	109	42	3	1	1	1	18	-	9	1	5	-
Moss	105	42	97	42	-	-	-	-	6	-	2	-	-	-
Sarpsborg	270	75	256	72	2	-	3	3	6	-	3	-	-	-
Hvaler	137	53	129	51	-	-	1	1	5	1	1	-	1	-
Smaalenenes Amt	657	215	591	207	5	1	5	5	35	1	15	1	6	-
Deraf i Byer . . .	234	66	221	64	1	-	2	2	7	-	3	-	-	-
— Bygder	423	149	370	143	4	1	3	3	28	1	12	1	6	-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epide- miske Syg- domme.
Eidsberg	280	44	39	241
Moss	270	38	47	223
Moss By	92	9	24	68
Bygder	178	29	23	155
Sarpsborg	820	109	212	608
Sarpsborg By	85	9	29	56
Fredriksstad By	177	32	32	145
Bygder	558	68	151	407
Hvaler	372	61	92	280
Fredrikshald By	178	27	48	130
Bygder	194	34	44	150
Smaalenenes Amt	1 742	252	390	1 352
Deraf i Byer	532	77	133	399
— Bygder	1 210	175	257	953

vel nærmest paa, at tidligere overseede Tuberkulose nu er medtagne og anmeldte. (Randers). Fra Hobøl (i Moss Distrikt) bemærker praktiserende Læge Hj. Ottesen, at 4 af de af tuberkuløse Lidelser døde Personer havde faaet Smitten fra Lunge-tuberkulosepatienter, med hvem de havde levet i Hus sammen. Saaledes boede i et Hus en Mand med Lungetuberkulose sammen med 2 Børn; det ene, der var 3 Aar gammelt, fik tuberkuløs Meningit, og det andet, 10 Maanedes gammelt, en dødtalt Lungetuberkulose. I et andet Hus døde en 15 Aar gammel Pige af Lunge-

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Eidsberg	555	13	311	27	1	1	7	1	-
Moss	688	20	300	47	9	4	7	2	-
Moss By	291	7	109	22	2	1	4	1	-
Bygder	397	13	191	25	7	3	3	1	-
Sarpsborg	2202	49	860	175	20	3	23	3	1
Sarpsborg By	292	3	93	28	5	-	4	-	-
Fredrikstad By	432	19	178	31	1	-	-	1	-
Bygder	1478	27	589	116	14	3	19	2	1
Hvaler	938	15	416	67	4	3	7	3	-
Fredrikshald By	383	7	201	32	2	-	4	2	-
Bygder	555	8	215	35	2	3	3	1	-
Smaalenenes Amt	4383	97	1887	316	34	11	44	9	1
Deraf i Byer	1398	36	581	113	10	1	12	4	-
— - Bygder	2985	61	1306	203	24	10	23	5	1

tuberkulose, og 2 Maaneder efter døde en 10 Maaneder gammel Broder af tuberkuløs Meningit. I et 3die Hus, hvor ogsaa en voxen Pige var død af Lunge-tuberkulose, døde kort efter en 15 Aars Gut af samme Sygdom. I intet af disse Tilfælde kunde anden Aarsag end Smitte paavises. (Hj. Ottesen). Inden Hvaler Herred i Distriktet af samme Navn viser, som det synes, de tuberkuløse Sygdomme en Stigning, idet Antallet af Behandlede saavel som af de indtrufne Dødsfald har været større end det foregaaende Aar. (Handberg).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger ialt 120, deraf i Eidsberg Distrikt 12, Moss 21, Sarpsborg 75 og Hvaler 12. Om Indikationer og Udfald se Tabellen paa Side 41.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til den paa Side 42—43 indtagne Tabel, der er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger.

Paa **Barselseng døde** ifølge Presternes Opgaver 11 Kvinder; Lægerne har opgivet Dødsårsagerne for 13 saaledes: Barselfeber 9, Livmoderbristning 2, Emboli og Dystoki hver 1.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 2496 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 43,1.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	252	77	175
Alderdomssvaghed	196	49	147
Kræft (Cancer og Sarkom).....	138	44	94
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	131	39	92
Lungebetændelse	112	36	76
Hjerneslag	96	37	59
Organisk Hjertesygdom.....	85	25	60
Tuberkulose udenfor Lungerne	82	30	52
Medfødt Svaghed	78	25	53
Kronisk Bronkit	67	15	52

Veirliget. Temperaturen var i Vintermaanederne den omtrent Vanlige, og der faldt ikke lidet Sne i Begyndelsen af Aaret. Vaaren kom sent. Forsommeren blev temmelig tør, og de egentlige Sommermaaneder var ligesom Efterommeren kolde og overmaade regnfulde; Frosten kom tidlig om Høsten. Rugen tegnede ualmindelig godt fra Vaaren og fremover Forsommeren, men modnedes daarlig paa Grund af det kolde Veir og led Skade under Indbjergningen. Høafkastningen var sparsom. Poteteshøsten gav derimod et middels Udbytte. Aaret betegnes i det Hele som ugunstigt og daarligt for Landmanden.

Levemaade og hygieniske Forhold. Om de hygieniske Forhold i Askim (Eidsberg Distrikt) skriver Distriktslægen: De store Anlægsarbejder ved Kykkelsrudfossene er nu paa det Nærmeste foreløbig afsluttede og den egentlige Arbeidsstyrke dimitteret; dette maa i hygienisk Henseende kaldes en Vinding for Stedet. Lignende Arbejder af mindst ligesaa kjæmpemæssige Dimensioner forberedes dog til Udførelse paa andre Steder ved Glommens Løb gennem Askim. (Randers).

Angaaende Fredriksstad Bys Vandforsyning skriver Sundhedskommissionens Ordfører, at den sker fra 3 Bassiner i Bjøndalen, tilsammen rummende 389 000 m³. Vandforbruget har i de sidste Aar været i jævnt Stigende og kan normalt sættes til 1 800 m³ pr. Døgn. Fulde Bassiner skulde saaledes være tilstrækkelig for 216 Dage, og Nedslagsdistriktet er saa stort, at der under normale Veirforhold ikke skulde kunne risikeres Vandmangel. Allerede i den meget tørre Sommer i 1901 var Vandbeholdningen ved Høstens Begyndelse gaet ned til 175 000 m³, saa det blev nødvendigt at søge Forbruget indskrænket. Saaledes blev i hvert eneste Hus alle Vandkraner paa én nær afstængt, al Skylning af Tøi henvistes til Elven, offentlige og private Badeindretninger lukkedes, og Vandposterne holdtes i de ydre Bydele, hvor Folk fra de tilgrænsende Landdistrikter fik Lov til at hente Vand, aabne kun visse Timer om Dagen. Men uagtet man saaledes fik det dag-

lige Vandforbrug ned til 12 à 1300 m³ pr. Døgn, var i Marts Maaned efter Vinterens usædvanlig ringe Nedbør Beholdningen gaaet ned til 53 000 m³. Der igangsattes da Overpumpning ved Hjælp af Lokomobil fra en Dam i Nærheden med en Beholdning af 30—40 000 m³. og et Nedslagsdistrikt som de 3 Bassiners tilsammen. Vandet her er ikke fuldt saa godt som Bassinernes, men uden Ulempe i sanitær Henseende. Desuden leiedes Ret til at lægge en midlertidig Ledning fra det saakaldte Brugsbassin, hvis Vand er udmærket. I Slutningen af Mai kunde Stængslerne paa de private Vandledninger inden Byen fjernes, og i Slutningen af August var Vandforsyningen atter normal. For imidlertid at undgaa lignende Forstyrrelser ved abnorme Vandforhold for Fremtiden er der gjort Skridt til at sikre Byen selv med stærk Øgning af Folkemængden og betydelig udvidet Fabrikvirksomhed altid mere end tilstrækkelig Vandforsyning. (Giebelhausen).

I Hvaler Distrikt er der i Landkommunerne endnu ikke ansat faste Desinfektorer, men der vises forresten bestandig Forsigtighed baade i Overholdelsen af de paabudte Forsigtighedsregler og med Hensyn til Desinfektionen. (Nannestad).

Badeindretninger. I Eidsberg Distrikt findes, naar undtages enkelte, ubetydelige Styrtbadeindretninger af yderst primitivt Udstyr, saavidt vides ingen offentlige Badeindretninger. (Randers). Moss Sjøbadehus holdtes aabent 91 Dage. Der toges 2 358 Strømbad, 709 Karbad, 1 337 Gytjebad og 150 Furunaalsbad. Paa Arbejderforeningens Badehus toges 7 250 Strømbad. Paa Folkebadet toges fra 1ste September 1902—31te Mai 1903 2 296 Badstubad, 1541 Karbad og 32 Furunaalsbad. I Sarpsborg Distrikt har Borregaard et Dampbad for eget Brug; i Borge findes Thorsøkilens Bad, aabent om Sommeren, med Strømbad og Gytjebad samt en liden Jernkilde og i Skjeberg Høisands Bad. Hankø Sjøbad ligger i Onsø Herred. I Fredriksstad By har man en offentlig Badeanstalt, hvori Badstue med tilhørende Dousse og Bassin samt Karbad med Styrt. To af Ugens Dage faaes «Folkebad» for en meget lav Betaling. I Hvaler Distrikt forefindes i Fredrikshald By et Badehus for Karbad, Dousse, Dampbad og Styrt. Det holdes aabent hver Dag fra 1ste Juni til 30te September og de 3 sidste Dage i Ugen Resten af Aaret. Desuden findes 2 Sjøbadehuse, hvor paa visse Tider af Dagen alle Skolebørn kan faa bade gratis. Paa Gaarden Ledeng i Ømark ca. 8 km. sydost for Ørje drives fremdeles om Sommeren et simpelt Bad, hvor der gives kolde og varme Bad samt Furunaalsbad; paa Stedet findes ogsaa en Jernkilde. Det besøges mest af Nærboende baade paa norsk og svensk Side af Grænsen. (Nannestad).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Sygehuse. Amtssygehuset ligger i Fredriksstad. Ved Kykkelsrud i Eidsberg findes et udelukkende for Anlæggets Arbeidere bestemt Sygehus. (Randers). I samtlige Byer findes kommunale Sygehuse; i Fredriksstad findes foruden det kommunale ogsaa et militært Sygehus, et privat Sygehus, kaldet Bethesda, samt et tilhørende den katholske Mission. I Fredrikshald har man, foruden det kommunale Sygehus med 28 Pladse paa den almindelige Afdeling og 16 paa Epidemiafdelingen, (der om fornødiges kan overbelægges betydelig), et nyt, tidsmæssigt Sygehus med 20 Senge; det kaldes St. Josefs Hospital og drives af katholske Søstre. Desuden har Byen et tidsmæssigt Interneringslokale. (Nannestad).

Fattigsygepleien skildres fra Eidsberg Distrikt som meget god. De fattige Syge nyder rigeligt Lægetilsyn og god Forpleining. Ethvert af Distriktets Prestegjeld har egen Fattiglæge. (Randers). Ogsaa fra Moss Distrikt betegnes Adgangen til Lægehjælp som let. (Høst). Distriktslægen i Hvaler betegner Fattigsygepleien som forsvarlig baade for Byen og Landdistriktet. (Nannestad).

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Smaalenenes Amt	49	1	3862
Eidsberg	¹⁾ 3	-	517
Moss	²⁾ 24	-	708
Sarpsborg	³⁾ 17	⁴⁾ 1	1781
Hvaler	⁵⁾ 5	-	856

¹⁾ Eidsberg 1, Trøgstad 1, Askim 1. ²⁾ Moss By 12, Moss Herred 2, Spydeberg 2, Hobøl 2, Vaaler 2, Raade 2, Rygge 2. ³⁾ Fredriksstad By 4, Varteg 1, Skjeberg 1, Borge 6, Onså 2, Glemminge 3. ⁴⁾ Fredriksstad 1. ⁵⁾ Fredrikshald 2, Hvaler 1, Berg 1, Id 1.

IV. Buskerud Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Dec. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		14816,83	112 743	44	11	51	18
1. Drammen Stads- fysikat	Drammen, Kjøbstad	6,86	23 153	¹⁾ 15	6	8	-
2. Drammen Læge- distrikt		596,32	15 696	²⁾ 4	-	4	2
	Lier	319,97	8 207	2	-	2	-
	Røken	114,07	4 015	-	-	1	1
	Hurum	161,97	3 085	1	-	1	1
	Holmsbu, Ladested ³⁾ ..	0,31	389	-	-	-	-
3. Ringerike		1 697,54	16 848	7	3	11	4
	Hønefoss, Kjøbstad	1,06	2 005	3	2	3	-
	Hole	304,04	3 452	2	1	3	1
	Norderhov	752,16	8 468	1	-	1	2
	Aadalen	640,28	2 923	1	-	4	1

¹⁾ Af disse er 2 ikke praktiserende. ²⁾ Distriktslægen bor i Drammen By. ³⁾ Hører til Hurum Herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinerer.
4. Modum		2 360,30	27 496	10	-	12	2
	Nedre Eker	117,72	4 671	2	-	2	-
	Øvre —	470,18	7 676	3	-	4	1
	Modum	519,17	8 985	2	-	3	-
	Sigdal	889,28	3 780	1	-	2	} 1
	Krødsherred	363,95	2 384	2	-	1	
5. Nes		?	7 471	1	-	4	3
	Nes	1 522,84	3 733	1	-	2	1
	Gol	512,01	2 195	-	-	1	1
	Hemsedal	888,91	1 418	-	-	1	1
	Del af Nore (Distriktet Tunhovd)	?	125	-	-	-	-
6. Aal		2 657,00	5 165	1	-	2	2
	Aal	1 154,27	3 320	1	-	1	1
	Hol	1 502,73	1 845	-	-	1	1
7. Sandsvær		1 324,75	12 734	4	2	7	2
	Kongsberg, Kjøbstad	63,08	5 696	4	2	3	-
	Sandsvær	680,90	4 892	-	-	2	1
	Flesberg	580,77	2 146	-	-	2	1
8. Rollag		?	4 180	2	-	3	3
	Rollag	435,39	1 390	2	-	1	1
	Rest af Nore (undt. Tunhovd) ¹⁾	?	1 381	-	-	1	1
	Opdal	2 101,42	1 409	-	-	1	1

¹⁾ Nore Herred har et Fladeindhold af 763,49 km.² og en Folkemængde af 1506.

Sundhedstilstanden var i det Hele tilfredsstillende. Af epidemiske Sygdomme optraadte Skarlagensfeber og Kighoste fremdeles epidemisk; derimod var Influenza og akut Diarré sjældnere end Aaret forud. I Drammen By optraadte en Epidemi af Mæslinger. Det samlede Antal epidemiske Sygdomstilfælde var 10 817 med 245 Dødsfald mod henholdsvis 13 592 og 329 i 1901.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 492 eller 13,1 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (113 800); Aaret forud var den 15,1 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 50 og 51, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidefeber** anmeldtes ialt kun 9 Tilfælde, deraf 2 dødelige. I Drammen Stadsfysikat forekom intet Tilfælde i dette Aar, hvilket er enestaaende. (Bonnevie). I Drammen Distrikt er opført 4 Angrebne. 1 Patient fra Gullaug i Lier, der var Melkegut paa Gaarden, indlagdes i Drammens Sygehus. De 3 øvrige Tilfælde optraadte paa Gaarden Østeren i Hurum, hvortil

Epidemiske Sygdomme.

50

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	9	2	8	2	2	-	1	-	-	-	2	-	-	1	-
Skarlagensfeber	499	9	499	39	40	77	57	32	23	8	35	49	42	45	52
Mæslinger	492	9	492	-	3	4	3	-	1	20	16	8	22	189	226
Difteri (Croup)	98	9	98	7	17	3	2	1	1	-	10	8	4	4	41
Blodgang	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	14	7	13	1	1	-	2	1	-	1	-	1	1	1	4
Pyæmi, Septhæmi	8	2	8	3	2	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-
Rosen	197	4	197	13	16	20	19	10	26	16	11	18	16	18	14
Røde Hunde	56	-	56	-	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-	52
Vandkopper	319	-	319	39	58	27	28	19	16	3	20	8	32	38	31
Kusma	27	-	27	9	6	1	2	2	-	1	-	2	3	-	1
Kighoste	959	21	959	143	129	113	88	88	95	63	59	34	50	48	49
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	4682	72	4654	633	486	418	422	406	313	235	242	330	390	398	381
Influenza	811	5	811	146	147	123	73	58	17	11	14	27	53	71	71
Lungebetændelse	545	64	545	70	49	42	53	63	32	30	29	25	45	52	55
Pleurit	276	4	276	32	24	32	25	18	24	14	23	19	19	19	27
Gigtfeber	323	10	323	23	19	35	26	54	30	30	21	18	19	25	23
Akut Diarré (Kolerine)	1486	26	1486	96	61	73	78	72	159	196	136	112	103	163	237
Skjorbug	3	1	3	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	10	1	10	-	3	-	2	1	-	-	-	3	-	1	-
Tilsammen	10816	246	10786	1258	1063	968	883	826	737	631	618	664	800	1074	1264

Buskerud Amt. 1902.

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Drammen Stadsfysikat.		Drammen Læge- distrikt.		Ringerike.		Modum.		Nes.		Aal.		Sandsvær.		Rollag.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	4	1	1	-	1	-	-	-	-	-	3	1	-	-
Skarlagensfeber	209	2	64	1	37	1	76	3	44	2	1	-	68	-	-	-
Mæslinger	431	7	17	-	3	1	14	-	-	-	-	-	27	1	-	-
Difteri (Croup)	4	1	13	1	14	1	56	3	-	-	-	-	11	3	-	-
Blodgang	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	3	2	-	-	1	-	3	3	-	-	-	-	7	2	-	-
Pyæmi, Septhæmi	1	1	4	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	55	-	35	1	26	-	46	2	3	1	12	-	20	-	-	-
Røde Hunde	49	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	4	-	-	-
Vandkopper	159	-	56	-	2	-	74	-	3	-	2	-	19	-	4	-
Kusma	4	-	16	-	-	-	1	-	-	-	-	-	6	-	-	-
Kighoste	145	3	202	7	307	2	235	3	39	5	1	-	12	-	18	1
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	1734	19	531	4	1095	15	817	26	39	3	27	-	405	5	34	-
Influenza	263	1	69	-	172	1	135	-	12	2	17	-	137	1	6	-
Lungebetændelse	146	13	78	17	104	10	126	7	2	-	13	8	70	9	6	-
Pleurit	58	-	48	-	61	-	71	2	4	-	3	-	29	-	2	2
Gigtfeber	85	1	76	-	36	1	65	2	3	-	11	4	46	2	1	-
Akut Diarré (Kolerine)	361	8	117	5	425	-	383	6	13	2	11	1	167	4	9	-
Skjærbug	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	4	-	3	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3713	58	1335	38	2285	32	2106	58	165	16	101	13	1031	28	80	3

Smitten antages bragt med Manden fra Kristiania; hans Kone og et Barn angrebes, det sidste døde. (G. H. Pettersen). I Modum Distrikt indsygnede en Mand i et Hus i Mjøndalen, Nedre Eker; i samme Hus var der Aaret forud forekommet et Tilfælde. Men Desinfektion var foretaget, og den Syge, ligesom nu, strax flyttet til en afsides, 3 Kilometer bortliggende Bygning. (Bull). Af de 3 fra Sandsvær Distrikt opførte Tilfælde betegnes de 2 som tvivlsomme. (Nyquist).

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes 499 Angrebne og 9 Dødsfald mod henholdsvis 560 og 14 i 1901. Drammen By havde flere Tilfælde end i de sidste 5 Aar. De Par første Maaneder var der faa Angrebne, men Tallet steg, saa der i Marts anmeldtes 45, faldt saa igjen om Sommeren for igjen at stige ud over Høsten og Vinteren. Forløbet var gjennemgaaende let. (Bonnievie). I Drammen Distrikt herskede Sygdommen epidemisk, om end med aftagende Hyppighed. Der indtraf kun 1 Dødsfald blandt 64 anmeldte Angrebne, saa Forløbet var godartet. Dødeligheden af denne Sygdom har i de senere Aar været liden, og under saa milde Epidemier udretter man vistnok, især i Landdistriktet, saare lidet ved Isolation. Forældrene overholder nok de paabudte Forsigtighedsregler de første 8 Dage, men naar de saa ser, at Børnene er friske, afstumpes deres Frygt for Sygdommen og dernæst deres Overholdelse af Forskrifterne. Mange Børn har vistnok ogsaa Skarlagensfeber, uden at det kommer til Lægernes Kundskab. Hos Fattigfolk er desuden Isolation oftest en Umulighed. Som almen Regel maa vel gjælde, at Ulemperne ved de præventive Forholdsreglers Gjennemførelse bør staa i et vist Forhold til den Sygdoms Farlighed, man søger at undgaa. (G. H. Pettersen). I Ringerike Distrikt behandledes 37 Angrebne; i Modum Distrikt 76 Tilfælde. De fleste Angrebne forekom i Øvre Eker og Modum Herreder. (Bull). I Nes Distrikt var Epidemien nærmest en Fortsættelse af nogle Tilfælde Aaret forud. (A. Olsen). Af de 68 fra Sandsvær Distrikt anmeldte Tilfælde endte intet dødelig. De forekom nogenlunde jævnt fordelte paa alle Aarets Maaneder. (Nyquist).

Af **Mæslinger** anmeldtes 492 Tilfælde. Af disse vedkommer 431 Drammen By, hvor Sygdommen begyndte i Juli paa Strømsø og holdt sig i 4 Maaneder med ganske faa Tilfælde paa Sydsiden af Elven. Først i December fik den større Udbredning ogsaa paa Nordsiden af denne. 7 Dødsfald indtraf. (Bonnievie). Mæslinger optraadte forresten i Amtets Landdistrikter mod Aarets Slutning som Indledning til en større Epidemi det følgende Aar, saaledes i Drammen, Modum og Sandsvær Lægedistrikter.

Difteri (Croup) viser nogen Tilvæxt mod Aaret forud. I Drammen Distrikt forekom i Februar og Marts en mindre Epidemi i Hurum Herred med Holmsbu Ladested; ialt angrebes 13 med 1 Dødsfald. De fleste Tilfælde optraadte i Modum Distrikt, hvor 56 behandledes med 3 Dødsfald. Det var især i Sigdal, at Sygdommen viste sig. Her indtraf i September først en mindre, ikke synderlig ondartet Epidemi i Baaseimgrænden i den øvre Del af Sigdal. Smittekilden antoges muligens at være en Driftehandler, der led af Halsesygge og havde overnattet paa en af Baaseimgaardene en Tid før Epidemiens Udbrud. Der foretoges overalt Desinfektion. Saa angrebes med én Gang den 1ste December ikke faa Personer af Diffteri, som antoges at skyldte et bestemt Meieri sin Oprindelse, uden at det dog lykkedes at bringe paa det Rene, fra hvilken Gaard den inficerede Melk var leveret. 41 Patienter behandledes, af hvilke 2 døde. Ved Gjeithus Fabriker iagttoges et ondartet Tilfælde hos en Gut, der døde; i samme

Hus angrebes siden 4 Personer, der alle kom sig. En Patient fik udbredte Lammelser. Smitten var muligens bragt ved en Arbejder, som efter en Tids Ophold forsvandt fra Bygden, og som havde klaget over sin Hals. (Jansen).

Af **Barselseber** opføres 14 Tilfælde, af hvilke 7 endte dødelig.

Røde Hunde optraadte i Drammen i December.

Vandkopper holdt sig hele Aaret i Drammen. I Landdistriktet, især Modum Distrikt, forekom ogsaa mange Tilfælde.

Kighoste vedblev fra Aaret forud at optræde epidemisk, om end med aftagende Hyppighed. I Drammen Lægedistrikt forekom den især i Aarets første 6 Maaneder; de fleste Tilfælde anmeldtes fra Lier. I Ringerike Distrikt var den ogsaa hyppigst i 1ste Halvaar, medens den i Modum Distrikt forekom gennem alle Aarets Maaneder. I Nes var den væsentlig udbredt i den nordlige Del af Distriktet i Aarets første Maaneder og voldte, specielt i Hemsedal, flere Dødsfald blandt Smaabørn. I Rollag holdt Sygdommen sig til Opdal, hvor den begyndte i Januar og fortsatte udover i de følgende 4 Maaneder med tildels alvorlige Komplikationer. (Boberg).

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne var i Drammen noget hyppigere end Aaret forud; paa Grund af den usædvanlig kolde Sommer var Forskjellen mellem Sommer- og Vinterhalvaaret lidet fremtrædende. (Bonnevie). I Modum Distrikt indtraf heller ikke faa Tilfælde i Sommermaanederne. (Bull). I Sandsvær Distrikt var i Modsætning hertil Tilfældene meget færre end almindelig i de sidste Aar. (Nyquist).

Af **Influenza** anmeldtes kun 811 Angrebne med 5 Døde. I Drammen manglede den ikke i nogen Maaned paa Sygelisten, men forekom i Sommerhalvaaret dog kun forholdsvis sjelden. (Bonnevie). Sygdommen siges i Modum Distrikt at være optraadt temmelig let med vage Symptomer, saa Diagnosen vistnok i mange Tilfælde har været usikker. (Bull).

Lungebetændelse og Gigtfeber synes at have været noget hyppigere end Aaret forud.

Akut Diarré (Kolerine) opviser ikke det halve Antal Tilfælde mod i 1901. I Drammen bidrog det kolde Veirig om Sommeren til at formindske Antallet af Angrebne. Uden paaviselig Aarsag optraadte imidlertid i December en Epidemi med flere Syge end baade i Juli og August. Den formodes at have staaet i Forbindelse med Influenza. (Bonnevie). I Modum anmeldtes ogsaa det største Antal i 4de Kvartal. I Søndre Modum var Epidemien temmelig udbredt og voldsom. Medvirkende Aarsag hertil antages muligens Drikkevandets Beskaffenhed at have været. Paa Grund af Vandmangel maatte nemlig dette ofte hentes lange Veie borte, idet Kilder, Bække og Brønde var udtørrede eller senere frøs tidlig til. (Bull og Dedichen). I Sandsvær Distrikt var Diarré særlig i Sommermaanederne meget sjældnere end almindelig. (Nyquist).

Af **Pemfigus hos Nyfødte** anmeldtes ialt 10 Tilfælde. I Nes Distrikt forekom der 3 Tilfælde i Hemsedal med 1 Dødsfald. Jordmoderen var strax opmærksom paa Sygdommen og dens Karakter. (A. Olsen).

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder.																
	Sum.	Deraf:						Sum.	Deraf:								
		Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.		Mandkøn.	Kvindekøn.	Uopgivet.	Levende.		Dødfødte.		Uopgivet.	
												Md.	Kv.	Md.	Kv.		
Drammen Stadsfysik.	760	182	578	-	721	39	-	769	409	360	-	391	350	18	10	-	
— Lægedistr.	448	66	382	-	421	27	-	463	244	204	15	240	199	4	6	14	
Ringerike —	437	106	331	-	412	25	-	445	216	229	-	210	225	6	4	-	
Hønefoss By	57	12	45	-	56	1	-	59	34	25	-	34	25	-	-	-	
Bygder	380	94	286	-	356	24	-	386	182	204	-	176	200	6	4	-	
Modum	685	123	562	-	662	23	-	693	365	328	-	352	320	13	8	-	
Nes	130	30	100	-	125	5	-	132	68	64	-	64	62	4	2	-	
Aal	67	19	48	-	62	5	-	68	33	35	-	32	34	1	1	-	
Sandsvær	272	62	210	-	261	11	-	275	153	122	-	148	116	5	6	-	
Kongsberg By	204	41	163	-	197	7	-	206	116	90	-	112	85	4	5	-	
Bygder	68	21	47	-	64	4	-	69	37	32	-	36	31	1	1	-	
Rollag	67	26	41	-	62	5	-	69	29	40	-	26	37	3	3	-	
Buskerud Amt ...	2866	614	2252	-	2726	140	-	2914	1517	1382	15	1463	1343	54	40	14	
Deraf i Byer	1021	235	786	-	974	47	-	1034	559	475	-	537	460	22	15	-	
— Bygder	1845	379	1466	-	1752	93	-	1880	958	907	15	926	883	32	25	14	

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:								
			1		2		3		4	6	7
			Drammen Stads- fysikat.		Drammen Læge- distrikt.		Ringe- rike.		Modum.	Aal.	Sandsvær.
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar . . .	20	-	16	-	-	-	-	-	2	-	2
Syfilis, konstitutionel.	42	3	30	1	2	1	2	1	7	-	1
— hereditær	3	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-
Gonorré, Uretrit . . .	101	-	61	-	5	-	6	-	9	2	18

I Drammen har Antallet af anmeldte Tilfælde været omtrent det samme for de 3 sidste Aar; en større Del af Patienterne var fra Skibe paa Havnen, medens Kristiania ellers almindelig opgives som Smittested. Rent undtagelsesvis kan løsagtige Fruentimmer fra Byen selv paavises som Smittekilde. (Bonnevie).

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																				Uopgivet.	Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
Af de levende fødte var				Fosterleier:				Fødselen fuldendt ved				Af Fostrene var											
skin-døde, men bragte tillive.		døde inden 24 Timer.		Isseleie.	Ansigtseleie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uopgivet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instrumenter.	Aborter (fødte i 5te 6te og 7de Kalendermaaned).		Ufuld- baarne (fødte i 8de (Kalendermaaned).		Fuld- baarne (fødte efter 8de Kalendermaaned).					
M.	K.	M.	K.											Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.				
2	-	7	3	719	3	31	3	13	749	14	2	3	1	6	2	21	7	382	351	-	13	9	-
-	1	-	1	425	3	9	3	23	453	8	1	1	-	1	2	3	5	240	197	15	3	15	-
-	-	1	-	426	4	9	4	2	420	13	4	8	-	1	1	4	6	211	222	-	18	8	-
-	-	-	-	55	1	2	1	-	53	4	1	1	-	-	-	1	-	33	25	-	5	2	-
-	-	1	-	371	3	7	3	2	367	9	3	7	-	1	1	3	6	178	197	-	13	6	-
-	2	4	1	657	14	4	10	8	658	16	13	5	1	6	4	7	11	352	313	-	19	6	-
2	-	1	1	117	2	6	-	7	123	2	1	5	1	1	-	2	-	65	64	-	11	2	-
-	-	-	-	66	-	1	-	1	66	1	-	1	-	-	-	1	-	32	35	-	1	1	-
1	1	1	-	258	2	4	4	7	261	7	6	1	-	-	1	4	1	149	120	-	4	3	-
1	-	1	-	194	2	3	4	3	193	7	6	-	-	-	1	2	-	114	89	-	2	2	-
-	1	-	-	64	-	1	-	4	68	-	1	-	-	-	-	2	1	35	31	-	2	1	-
-	-	-	-	62	1	4	-	2	65	-	-	3	1	-	-	1	-	28	40	-	-	2	-
5	4	14	6	2730	29	68	24	63	2795	61	27	27	4	15	11	42	30	1459	1342	15	69	46	-
3	-	8	3	968	6	36	8	16	995	25	9	4	1	6	3	24	7	529	465	-	20	13	-
2	4	6	3	1762	23	32	16	47	1800	36	18	23	3	9	8	18	23	930	877	15	49	33	-

Skurv forekommer endnu; men kun med spredte Tilfælde, i Aal Distrikt, idet Sygdommen ved den forrige Distriktslægges, Chr. Rømekes, energiske Arbeide saagodtsom udryddedes. (Fonahn).

Herpes tonsurans forekommer ikke sjelden inden Aal Distrikt, men kommer ikke ofte til Behandling. (Fonahn).

Til Oplysning om de kjendte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Distrikterne hidsættes paa Side 57 en Tabel, der er udarbeidet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsårsagslister for det hele Amt 17,4 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsfald og 21,7 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 15,5 pCt. og 19,3 pCt. og for Bygderne 18,2 pCt. og 22,8 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa Side 57. I Rollag Distrikt har Tuberkulosen i det Hele vist Tilbøielighed til Udbredelse med ligesom et Hovedfokus i Opdal, hvor adskillige nye Tilfælde er forekommet, og hvorfra Sygdommen viser en fremadskridende Bevægelse udgjennem Nore, medens Veggli og Rollag viser omtrent status quo. (Boberg).

Om **Amtets Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Drammen Distrikt forpleiedes 156 Sindssyge paa 45 Forpleiningssteder. Der var fremdeles

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perforation.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.		Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer..	49	¹⁾ 48	2	1	³⁾ 1	-	2	1	1	1	-	-
Bækkensneverhed	5	4	1	1	1	-	-	-	-	2	-	-
Barselkrampe	2	1	1	1	⁴⁾ 1	-	-	⁵⁾ 1	-	1	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	5	4	1	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Ueftergivelige Fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsfødsel	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	²⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Uopgivet Indikation	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁶⁾ 1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Tilsammen	60	56	5	10	9	1	2	2	1	4	1	9
		61			10			3		5		

¹⁾ En Tvillingfødsel, hvor begge Tvillinger forløstes levende ved Tang. ²⁾ Tillige Fremfald af 1 Arm; Fosteret dødt, raaddent. ³⁾ 2den Tvilling, 1ste forløst (lev.) ved Naturens Hjælp. ⁴⁾ 2den Tvilling, 1ste forløst (lev.) ved Udtrækning paa Sædet. ⁵⁾ 1ste Tvilling, 2den forløst (lev.) ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen er opgivet. ⁶⁾ Døde 3 Døgn efter Forløsningen af Afkræftelse (Dystoki).

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i										Huden.
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøn- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	
Drammen Stadsfysi- kat	116	50	114	50	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Drammen Læge- distrikt	65	9	64	9	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Ringerike	115	17	114	17	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Modum	128	48	126	47	-	-	-	-	2	1	-	-	-
Nes	18	7	12	6	-	-	1	1	2	-	3	-	-
Aal	18	6	14	5	-	-	1	1	-	-	3	-	-
Sandsvær	20	7	19	7	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Rollag	26	7	22	7	-	-	-	-	2	-	2	-	-
Buskerud Amt	506	151	485	148	-	-	4	2	8	1	8	-	1
Deraf i Byer	146	53	143	53	-	-	2	-	-	-	-	-	1
— Bygder	360	98	342	95	-	-	2	2	8	1	8	-	-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Drammen Stadsfysikat	278	49	58	220
— Lægedistrikt	146	25	38	108
Ringerike	180	41	32	148
Hønefoss By	15	1	3	12
Bygder	165	40	29	136
Modum	281	54	58	223
Nes	64	7	16	48
Aal	72	9	13	59
Sandsvær	154	18	28	126
Kongsberg By	82	8	14	68
Bygder	72	10	14	58
Rollag	50	10	3	47
Buskerud Amt	1225	213	246	979
Deraf i Byer	375	58	75	300
— i Bygder	850	155	171	679

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bær- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Drammen Stadsfysikat ..	747	22	320	71	9	1	5	-	-
— Lægedistrikt ..	495	12	196	37	3	2	11	1	1
Holmsbu Ladested	10	-	4	-	-	-	2	-	-
Bygder	485	12	192	37	3	2	9	1	1
Ringerike	494	6	201	22	-	-	4	3	1
Hønefoss By	176	-	21	1	-	-	1	-	-
Bygder	318	6	180	21	-	-	3	3	1
Modum	807	16	357	52	7	4	8	1	-
Nes	192	5	87	15	2	1	1	1	-
Aal	121	4	80	7	-	-	1	-	-
Sandsvær	393	9	194	23	2	3	4	1	-
Kongsberg By	172	8	90	6	1	3	2	1	-
Bygder	221	1	104	17	1	-	2	-	-
Rollag	97	6	57	8	-	-	2	-	-
Buskerud Amt	3346	80	1492	235	23	11	36	7	2
Deraf i Byer	1105	30	435	78	10	4	10	1	-
— Bygder	2241	50	1057	157	13	7	26	6	2

14 Kolonier (med 3 eller flere Sindssyge). Disse betegnes som saa nogenlunde gode. Vistnok er de fleste tarvelige, men Forpleierne er snille, brave Folk, som anstrenger sig for at gjøre det godt for de Syge. (G. H. Pettersen). I Sandsvær Distrikt forpleies de med Statsbidrag understøttede Sindssyge forsvarlig. (Nyquist).

Af Læger udførtes ialt 88 **obstetriciske Operationer**, hvoraf i Drammen Stadsfysikat 21, i Drammen Distrikt 9, i Ringerike 14, i Modum 29, i Nes 2, i Aal 2, i Sandsvær 9, i Rollag 2. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 56.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1854 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 44,6.

Paa **Barselseng** døde efter Presternes Opgaver 11 Kvinder. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 14 Kvinder saaledes: Barselfeber 7, Barselkrampe 3, Blødning 3, Dystoki 1.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	213	58	155
Alderdomssvaghed	150	36	114
Kræft	110	26	84
Organisk Hjertesygdom	75	21	54
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	72	21	51
Lungebetændelse	64	19	45
Hjerneslag	59	25	34
Tuberkulose udenfor Lungerne	53	13	40
Medfødt Svaghed	45	15	30
Kronisk Bronkit	38	16	22

Veirliget. Aaret maa, hvad Veirliget og dets Indflydelse paa Jordens Afkastning angaar, ansees som ugunstigt. Vaaren kom for det Meste sent og var kold; Sommeren var usædvanlig kjølig, tildels regnfuld, Høsten noget bedre, men i enkelte Distrikter tør.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Drammen By er gjort et væsentligt Fremskridt, idet Melkehandelen er kommet under ordnet Kontrol af Sundhedskommissionen. Handelen foregaar nu fra gjennemgaaende renlige Udsalgssteder, fra hvilke der, foruden Melk, Fløde og Smør, kun sælges Bagverk og Mineralvande; Udsalgsstederne er adskilte fra Sove- og Arbeidsrum samt Lokaler for anden Handel. — Priserne paa Livsfornødenheder har holdt sig omtrent paa samme Høide som i 1901. Forretningsliv og Industri har i Drammen som andetsteds ligget nede, dog har Trælasthandelen, der for Byen spiller en meget væsentlig Rolle, havt et forholdsvis godt Aar. I Klagerne over Nød og Arbeidsløshed, saavel privat som offentlig, har vel været adskillig Overdrivelse. Levemaaden har gjennemgaaende været ganske god og Arbeidsfortjenesten omtrent som i foregaaende Aar. Byggevirksomheden er betydelig indskrænket mod i Slutningen af 90-Aarene, men der er ubetydelig Nedgang fra 1901 til 1902. Der synes dog ikke at være bygget overdrevent i de gode Aar; thi der var ikke mange ledige Bekvemmeligheder i 1902, og der er ingen betydelig Nedgang i Husleien. (Bonnevie).

I Drammen Distrikt blev i enkelte Strøg Kornet ikke modent; det var let og gav lidet Mel. Paa Grund af Høstens forringede Udbytte maatte Kvægbesætningerne formindskes. Laxefisket var lidet indbringende, medens Fisket i Kristianiafjorden gav Udbytte omtrent som i et Middelsaar. Paa Produkter af Skogen var Priserne gode. Tømmeret opsages nu ved Hjælp af Lokomobilkraft til Planker paa Gaardene og bringes saaledes tilfjords istedetfor som før som Bjælker. Istrafiken laa adskilligt nede mod i tidligere Aar. For Liers Vedkommende faar Havedyrkningen Aar for Aar større Betydning. Store Strækninger beplantes med Frugttrær. I enkelte Strøg har næsten hver eneste Gaard og omtrent hver Husmandsplads stor Frugthave. Det er ikke saa ganske ualmindeligt, at der paa en Gaard sælges fra 500 til 1200 Kr. Netto i Frugt. Dyrkningen især af Jordbær og Bringebær har ogsaa taget stort Opsving. Bærhøsten

slog ganske godt til, men Frugtavlen slog rent Feil; Frugten var paa Grund af den kolde Sommer markstukken, flækket og umoden. — Arbeidsfortjenesten var ganske god, men Madvarerne var dyre. Adgangen til Arbeide for dem, som vil arbeide, har ikke været saa daarlig. Fattigdommen har vistnok i Trakterne omkring Drammen været følelig, medens Tilstanden i Lier, Røken og Hurum maa siges at have været god. — Fjøsstellene bedres aarlig, man stræber mod at faa gode Dyr og lægger an paa fornuftig Fodring. — Levemaaden hos Smaabønder og Arbeidere er ikke den bedste. Madvarer kjøbes hos Landhandleren. Husbagning bliver hos Smaafolk sjeldnere og sjeldnere. Middagsmaden bestaar gjerne af lidt Kjød, amerikansk Flesk med Poteter, af og til Sild og Saftsuppe, lidet Melkemad. Slagtning om Høsten bliver mere sjelden blandt Smaafolk; paa større Gaarde slagtes og bages der, saa Kosten der er upaaklagelig; Tjenere og Arbeidsfolk spiser gjerne med Husbondsfolkene. Renligheden siges at være i god Fremgang, ligesaa Sandsen for Ædruelighed. (G. H. Pettersen).

I Ringerike Distrikt er Levemaaden i Regelen god. I Landdistriktet misbruges neppe Spirituosa, hvilket ikke kan siges om Hønefoss By. (W. Müller).

Fra Aal Distrikt skriver kst. Distriktslæge Fonahn: Gulvask er i de fleste Tilfælde en ukjendt Ting; Midtpartiet af Gulvet feies — i bedste Fald skvættes da først lidt Vand paa, almindelig ikke — og Stuens Hjørner vedbliver at være fyldte og fyldes med Smuds. Det Bortfeiede plus Affald fra Huset slynges saa strax udenfor Husdøren (trods Sundhedsreglerne), selv udenfor den bedre Mands Hus; selvfølgelig er der Undtagelser, men dette er det Almindelige. Priveter er paabudte og anskaffes mere og mere, men der er dog endnu stor Mangel paa dem. Hvad den personlige Renlighed angaar, saa er det slet beventdt. Hallingen bærer gjilde Udenpaaklæder, men indenfor møder vi den mest skjærende Modsætning, og Vask af selve Legemet, naar undtages Ansigt og Hænder i Vandøsen, forekommer sjelden og for en stor Dels Vedkommende aldrig. Ønskelig var det, om det nye Badstuebad i Aal vilde tjene til at udbrede Sandsen for rent Legeme. Dette Bad, der i Begyndelsen blev spaaet en tvivlsom Fremtid, ser imidlertid ud til at ville blive meget benyttet; thi allerede nu i dette Aar har det været ganske flittig besøgt, tiltrods for en Del Standsnings i Driften grundet Reparation. Badet drives med Overskud og har allerede et godt Renommé. — Renlighed i Madstel er som venteligt daarlig og Vask af Madkjørrel yderst tarvelig. Smøret viser lang Vei det kjære Smuds, bliver ikke videre godt arbeidet og saltes med dette simple, grovkornede Salt, der virkelig er et Karakteristicum for Aal- og Hol-Husholdningen. Ost, som Gjødost, kan man faa meget god; dog er dette kun Tilfældet paa forholdsvis faa Steder. Den tidligere saa udbredte Forfalskning er imidlertid nu stærkt paa Retur, da Hallingen med sit Handelsgeni snart indsaa, at Varen sank i Værdi som Handelsvare. De fyldte Melkefade stilles fremdeles bort i Hylderne inde i Dagligrummet, der jo ogsaa tjener som Soverum, Spiserum, undertiden ogsaa som «Alslagsværksted»; var de endda tildækkede, men nei — aaben Adgang for alt hvirvlende Støv. — Kunsten at bage Ovnbrød er lidet kjendt blandt Bønderne; til Fremmede serveres gjerne saadant hjemmebagt Brød, men selv spiser Bonden det næsten ikke.

Paa Kongsberg (Sandsvær Distrikt) har man særlig været optaget med at faa formindsket Ulemperne ved Hytte- og Rosterøgen, men hidtil uden Resultat. (Nyquist).

Sygehuse. I Drammen er et kommunalt Sygehus, der faar sit Belæg baade fra Drammen By og fra Amtet; fremdeles et Epidemilazaret samt et Sygehjem «Bethesda». I Ringerike Distrikt findes paa Hønefoss et Epidemilazaret, i Norderhov paa Trøgstad et Tuberkulosesanatorium, der kan optage indtil 28 Syge.

Fattigsygepleien. «Gamlehjemmet» i Drammen har været jævnt belagt det hele Aar med omtrent 60 af Fattigvæsenet understøttede Personer. Fattigvæsenets Udgifter til Sygehus udgjorde Kr. 7 964,51, til Medicin m. v. Kr. 2 578,08. I disse Summer er ikke medregnet Løn til Læge eller Udgifter, foranledigede ved epidemiske eller smitsomme Sygdomme. Fattigvæsenets samlede Udgifter udgjorde for Aaret Kr. 143 375,83. I Drammen Distrikt er i Lier under Bygning et stort Gamlehjem, hvor der vil blive indrettet 2 Stuer for tuberkuløse Syge. (G. H. Pettersen). I Ringerike Distrikt har man baade i Hønefoss og samtlige Herreder uddannede Sygepleiersker.

Badeindretninger. Drammens offentlige Badeanstalt, der er opført for Drammens Brændevinssamlags Regning med et Bidrag af Kr. 15 000 fra Drammens Sparebank, aabnedes i Februar. Der leveredes ialt 26 798 Bad af forskjelligt Slags. Desuden er der uddelt nogle Hundrede Fribilletter til 3die Klasses Dampbad. Samtlige Byens Jordmødre har gratis Adgang til 2den Klasses Bad. Det største Antal Bad paa 1 Dag var 376 en Dag i Marts. Med Badeanstalten er i 1ste Etage forenet et offentligt Vaskeri, der aabnedes i Mai. Den gamle, private Badeanstalt paa Strømsø var ogsaa i Drift og har havt Kr. 500 i Tilskud af Brændevinssamlaget mod hver Lørdag at levere Folkebad til samme billige Pris som den nye Anstalt. Der opgives at være leveret omtrent 6 000 Bad i Aaret. Begge Folkeskolens Douchebad var ogsaa i fuld Drift. Ved disse faar i Regelen hvert Barn Bad hver 14de Dag. (Bonnievie). — I Drammen Distrikt er i Lier ved Meieriet et lidet Bad, hvor varme Karbad kan faaes. Enkelte Bygdefolk besøger af og til Drammens nye Bad, hvor alle Distriktets Jordmødre desuden bader frit. (G. H. Pettersen). — I Ringerike Distrikt findes i Hønefoss paa Folkeskolen et vel indrettet Kar- og Styrtbad. (W. Müller). — I Modum Distrikt var St. Olafs Bad i Virksomhed som før. — I Aal Distrikt er et Badstubaad, der ser ud til at gaa fremad i Søgning. (Fonahn).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Buskerud Amt.	55	3066
Drammen Stadsfysikat	12	616
— Lægedistrikt	¹⁾ 6	453
Ringerike	²⁾ 4	419
Modum	³⁾ 15	822
Nes	⁴⁾ 2	148
Aal	⁵⁾ 3	111
Sandsvær	⁶⁾ 10	353
Rollag	⁷⁾ 3	144

¹⁾ Lier 2, Røken 3, Hurum 1. ²⁾ Hønefoss 1, Norderhov 3. ³⁾ Øvre Eker 4, Nedre Eker 2, Modum 6, Sigdal 2, Krødsherred 1. ⁴⁾ Nes 1, Hemsedal 1. ⁵⁾ Aal 2, Hol 1. ⁶⁾ Kongsberg 8, Sandsvær 1, Flesberg 1. ⁷⁾ Rollag 1, Nore 1, Opdal 1.

Sundhedskommissioner. I Drammen har Sundhedskommissionen ladet undersøge Prøver af Smør fra de større Meierier; samtlige befandtes uforfalskede. Til Foranstaltninger mod smitsomme Sygdomme inklusive Lazaret- og Sygehusforpleining af Epidemiske og Smitsomme er i Aaret medgaaet Kr. 2 368,82, til Desinfektion af smittede Boliger og Effekter Kr. 1 767,13. (Bonnievie).

Kvaksalveruvæsen. Fra Aal Distrikt anføres: Kvaksalveriet dør mere og mere hen; Folket forstaar Humbugen; Distriktet kan ikke siges at have mere end én Kvaksalver, og denne henviser ogsaa mange Patienter til Lægen. I Afkrogene hersker der dog endnu saamegen Overtro, at Mange ialfald har en solid Respekt for visse hemmelighedsfulde Bøger, der indeholder diverse eien-dommelige Lægeraad. Jeg kom engang over en saadan Bog, det var en ufuld-stændig Afskrift af «sjølvte Svartebokji», hed det sig, men som kun var en gammel, haandskreven Samling (liden) af ældre Lægeraad og Trylleformularer. (Fonahn).

V. Jarlsberg og Larvik Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmodr.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		2 319,58	101 003	41	15	44	15
1. Tønsberg		781,11	46 422	20	8	21	9
	Tønsberg, Kjøbstad	1,62	8 200	6	3	4	-
	Horten, Ladested	3,71	9 093	6	4	5	-
	Aasgaardstrand, Ladest.	0,18	360	1	1	1	-
	Vaale	82,30	2 533	-	-	1	1
	Borre	63,86	2 874	-	-	1)	1
	Sem	103,03	5 341	-	-	2)	1
	Andebu	176,97	2 698	1	-	1	1
	Stokke	118,79	4 744	1	-	3	2
	Nøtterø	55,29	5 074	2	-	2	1
	Ramnes	137,97	2 819	1	-	2	1
	Tjøme	37,39	2 686	2	-	2	1
2. Hof		866,52	20 259	7	1	10	2
	Holmestrand, Kjøbstad	0,42	2 437	3	1	2	-
	Svelviken, Ladested	0,50	1 159	1	-	1	-
	Hof	158,55	2 191	1	-	2	-
	Lardal	278,88	2 370	1	-	1	1
	Skoger	114,37	4 261	-	-	1	-
	Strømmen	54,19	1 580	-	-	1	-
	Sande	172,59	3 827	1	-	1	1
	Botne	87,02	2 434	-	-	1	-

¹⁾ Jordmoderen bor i Horten.

²⁾ Jordmoderen bor i Tønsberg.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
3. Larvik		671,95	34 322	14	6	13	4
	Larvik, Kjøbstad ...	2,60	10 301	9	4	5	-
	Sandefjord — ...	1,12	4 783	3	2	3	-
	Sandehrerred	116,85	6 509	-	-	1	-
	Tjølling	65,33	3 501	-	-	1	1
	Hedrum	298,95	3 849	-	-	1	1
	Brunlanes	185,14	4 469	-	-	1 ¹⁾ 2	2
	Fredriksværn	1,96	910	2	-	-	-

¹⁾ Den ene Jordmoder bor i Larvik.

Sundhedstilstanden maa i det Hele betegnes som tilfredsstillende. Af Difteri anmeldtes flere Tilfælde end Aaret forud; af akut Diarré, Kighoste, Influenza, Skarlagensfeber og Tyfoidfeber derimod færre. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme udgjorde 7 363 med 212 Dødsfald (2,9 pCt.). Aaret forud var de tilsvarende Tal 8 819 og 331 (3,8 pCt.).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 389 eller 13,6 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (101 800). Aaret forud var den 15,0 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til den paa Side 64 og 65 indtagne Tabel, der er sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfeber** anmeldtes ialt 18 Tilfælde og 4 Dødsfald. 7 Patienter behandledes paa Sygehus. I Tønsberg Distrikt indtraf 13 Tilfælde; af disse forekom i Tønsberg By 2, der ikke stod i Forbindelse med hinanden, og for hvilke overhovedet ingen Smittekilde kunde paavises. De øvrige optraadte med Undtagelse af et dødelig endende Tilfælde, der anmeldtes fra Horten, i Bygderne og fornemmelig paa de samme Gaarde i den sydlige Del af Tjøme, hvor Sygdommen forekom Aaret forud. Fra Hof Distrikt anmeldtes i August et Tilfælde paa Skoger Jernbanestation; det antoges foraarsaget ved Nydelse af inficeret Melk. Kort efter indsygnede 2 Arbeidere paa Nabogaarden Unnelsrud, hvor adskillige Omstændigheder tydede hen paa, at disse ikke var de første Tilfælde; de indlagdes paa Amtets Sygehus i Tønsberg; foruden en grundig Desinfektion blev Salg af Melk fra nævnte Gaard midlertidig indstillet, hvorefter der ikke iagttoges flere Tilfælde. (Nørregaard). I Larvik Distrikt indtraf 2 Tilfælde i Sandehrerred.

Af **Cerebrospinalmeningit** opføres 9 Tilfælde, der samtlige havde en dødelig Udgang. 1 Tilfælde forekom i Tønsberg Distrikt, de øvrige 8 i Larvik Distrikt.

Af **Børnekopper** indtraf 4 Tilfælde i September og Oktober i Svelviken og Strømmen af Hof Distrikt. Den først Angrebne var en Kone, der sandsynlig havde paadraget sig Sygdommen ved at vaske en Del antagelig inficeret Tøi, som tilhørte en fra England hjemkommen Person. Foruden den behandlende Læge

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidfieber	18	4	15	1	1	1	-	1	-
Cerebrospinalmeningit	9	9	1	-	-	1	-	-	-
Børnekopper	4	-	4	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	575	18	573	53	40	24	19	11	18
Mæslinger	58	1	58	-	3	2	4	-	-
Difteri (Croup)	144	10	143	45	18	13	18	10	11
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	8	4	8	-	-	-	4	2	1
Pyæmi, Septhæmi	26	4	26	4	-	-	1	2	4
Rosen	126	3	126	9	6	15	9	12	12
Røde Hunde	29	-	29	-	-	4	-	4	3
Vandkopper	168	-	168	11	24	10	6	4	2
Kusma	13	-	13	-	4	3	3	-	-
Kighoste	266	8	264	4	7	12	14	14	22
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	3445	71	3445	362	373	262	321	274	211
Influenza	300	4	300	43	47	41	48	35	22
Lungebetændelse	312	54	312	33	29	20	39	40	24
Pleurit	164	4	163	14	15	16	14	8	10
Gigtfeber	184	3	183	16	17	25	19	21	10
Koldfeber	19	-	18	-	1	2	-	4	2
Akut Diarré (Kolerine)	1493	14	1493	75	77	89	92	126	147
Beri-Beri	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	7363	212	7343	670	662	540	611	568	499

smittedes en Søn af ovennævnte Kone, samt en Pige paa Hôtellet i Svelviken, hvorfra der hentedes Mad til den først angrebne Patient; denne var haardt angreben af konfluerende Kopper, hvorimod de 3 senere Angrebne var lette Tilfælde. En Omstændighed, der i høj Grad vanskeliggjorde Forholdene, var, at der i Svelviken samt ved Berger og Fossekleven Fabriker samtidig indtraf en mere end almindelig ondartet Epidemi af Vandkopper. (Nørregaard og Bjerknes).

Skarlagensfeber optraadte i Aarets 3 første Kvartaler med for det Meste spredte Tilfælde, men fik i 4de Kvartal øget Udbredning, fornemmelig i Tønsberg Distrikt. I Lighed med de foregaaende Aar havde Sygdommen ogsaa i dette et mildt Forløb, men med enkelte slemme Tilfælde indimellem. Sygdommens godartede Karakter bevirkede, at den ofte blev overseet eller ikke paaagtet. I Hof Distrikt var den mest udbredt i Strøget langs Drammen By, hvor der er flere Arbejderkolonier.

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
						1		2		3	
						Tønsberg.		Hof.		Larvik.	
						Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
-	3	-	8	-	-	13	3	3	1	2	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	8	8
-	-	1	3	-	-	-	-	4	-	-	-
24	32	20	87	101	144	441	13	96	3	38	2
7	1	2	3	9	27	39	-	2	1	17	-
7	4	4	3	2	8	26	3	116	6	2	1
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	2	1	1	-	5	3
4	1	3	1	4	2	20	3	5	1	1	-
9	9	7	17	12	9	64	2	11	1	51	-
-	-	2	2	4	10	6	-	17	-	6	-
10	3	20	48	18	12	34	-	67	-	67	-
2	-	-	-	1	-	10	-	-	-	3	-
17	39	48	36	13	38	164	4	26	1	76	3
172	151	169	345	409	396	2327	26	326	19	792	26
7	8	6	10	15	18	187	3	71	-	42	1
10	10	9	31	25	42	181	27	48	10	83	17
11	12	10	19	17	17	103	1	29	2	32	1
12	9	8	9	22	15	104	1	22	1	58	1
4	1	-	1	-	3	2	-	-	-	17	-
165	174	132	107	123	186	878	5	103	2	512	7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
461	457	441	731	775	928	4603	93	947	48	1813	71

Af **Mæslinger** forekom der kun hist og her en Del Tilfælde, foranlediget ved Smitteimport hovedsagelig fra Kristiania.

Af **Difteri** anmeldtes et usædvanlig stort Antal Tilfælde, ialt 144, hvoraf 10 endte dødelig. I Tønsberg Distrikt indtraf de fleste i Vaale Herred. Størst Udbredning havde Sygdommen i Hof Distrikt, hvor der i Aarets Begyndelse forekom en Epidemi i Svelviken og Strømmen. Denne stod i Forbindelse med en Del Tilfælde, som indtraf dersteds i Slutningen af det foregaaende Aar. Forløbet var som Regel mildt; lidt Rødhed i Halsen samt nogen Hoste og Hæshed var i Almindelighed de eneste Symptomer; kun hos ganske Faa var der Belæg. Da der vistnok samtidig forekom en Epidemi af almindelig Katarr eller Influenza, vilde det i de fleste Tilfælde ikke have været mulig at stille en sikker Diagnose uden ved Hjælp af Mikroskopet. Hos en Del kompliceredes Sygdommen med Otit, eller der fulgte lettere Lammelser efterpaa. (Bjerknes). I Holmestrand

forekom der ogsaa, især i Epidemiens Begyndelse, en usædvanlig Mængde lette Tilfælde, der optraadte som rene Anginaer; nogen bakteriologisk Undersøgelse blev dog ikke her foretaget. (Blich-Holst). Fra Larvik Distrikt anmeldtes kun et Par Tilfælde.

Vandkopper synes at have været meget udbredt især i Hof og Larvik Distrikter. Se forøvrigt ovenfor under Børnekopper.

Ogsaa **Kighoste** forekom hyppig og havde som Regel et mildt Forløb.

Influenza derimod synes ikke at have haft nogen synderlig Udbredning; Forløbet var ogsaa ved denne Sygdom i Almindelighed godartet, uden Komplikationer eller Eftersygdomme.

Af **Fnat** er ialt anmeldt 70 Tilfælde. 13 af disse forekom i Stokke, hvor Sygdommen har forekommet epidemisk i nogle Aar, men i den senere Tid været i stærk Tilbagegang.

Af andre akutte Sygdomme er anmeldt et Tilfælde af **Poliomyelitis anterior acuta** i Tønsberg Distrikt og et af **Miltbrand** i Hof.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:				
			1		2		3
			Tønsberg.		Hof.		Larvik.
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.
Veneriske Saar	8	-	1	-	1	-	6
Syfilis, konstitutionel.....	42	3	28	1	5	2	9
— , hereditær	2	-	1	-	-	-	1
Gonorré og Uretrit.....	137	-	72	-	7	-	58

Angaaende de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Distrikterne henvises til den paa Side 67 indtagne Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt i den almindelige Beretning. Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 16,4 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsfald, og 19,8 pCt. af Dødsfald, der ikke var forårsaget af epidemiske Sygdomme. For Byerne var disse Forhold 15,0 pCt. og 17,9 pCt. og for Bygderne 17,3 pCt. og 21,1 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa Side 67. I Tønsberg Distrikt har alle Sundhedskommissioner anbefalet Oprettelse af Pleiehjem for Tuberkulosepatienter, men Amtstinget gik ikke ind paa at bevilge noget til dette Øiemed. I Tønsberg By derimod vil der vistnok inden kort Tid blive bygget et saadant Hjem og det endog saapas stort, at der ialfald i den første Tid kan skaffes Plads for en Del Patienter fra Bygderne. Som Følge af, at der intet saadant Hjem findes i Amtet, og at der ikke var Plads paa Amtssygehuset, maatte man i Stokke, hvor Isolation i et Tilfælde var paakrævet, skride til at fjerne de Friske fra Hjemmet og lade den Syge med Pleiersken blive tilbage i samme. Fra dette Herred anføres forøvrigt, at siden Tuberkuloselovens Ikrafttræden er Publikums Opmærksomhed paa at værne sig mod denne Sygdom større end ligeoverfor andre grave, smitsomme Sygdomme, saasom Tyfoidfeber og Difteri. Enhver

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuberku- løse Syg- domme.		Tuberkulose i													
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjønss- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.			
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tønsberg	242	91	234	89	-	-	-	-	5	2	1	-	2	-	-	-
Hof	66	24	63	23	1	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Larvik	130	37	126	35	-	-	-	-	2	2	2	-	-	-	-	-
Amtet	438	152	423	147	1	1	-	-	7	4	4	-	3	-	-	-
Deraf i Byer.	183	68	178	66	-	-	-	-	3	2	2	-	-	-	-	-
— - Bygder	255	84	245	81	1	1	-	-	4	2	2	-	3	-	-	-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Tønsberg	578	102	93	485
Tønsberg By	93	27	17	76
Horten —	116	9	24	92
Aasgaardstrand —	6	-	1	5
Bygder	363	66	51	312
Hof	208	35	48	160
Holmestrand By	33	4	8	25
Svelviken —	19	4	1	18
Bygder	156	27	39	117
Larvik	444	65	71	373
Larvik By	125	16	6	119
Sandefjord —	79	11	17	62
Bygder	240	38	48	192
Jarlsberg og Larvik Amt	1 230	202	212	1 018
Deraf i Byer	471	71	74	397
— - Bygder	759	131	138	621

af Lungetuberkulose lidende Person faar sig tildelt et Exemplar af trykte Regler og en Spyttflaske. (Lindseth og V. Larsen). I Hof Distrikt lykkedes det i et af de 2 Tilfælde, hvor det paa Grund af trange Boligforhold var nødvendigt at bringe Tuberkuloseovens § 6 i Anvendelse, at faa den Syge anbragt paa Diakonhjemmets Sygehus ved Kristiania. Den anden Patient døde, forinden Flytning kunde iværksættes. (Nørregaard). Fra Larvik Distrikt berettes, at den før

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.		Udtrækning ved Bækkenendeleie.				Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.	Abortus provocatus.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	49	-	46	3	-	-	2	³⁾ 1	2	1	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	4	-	3	1	1	²⁾ 2	1	-	1	-	-	-	3	-	-
Barselkrampe	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	⁴⁾ 1	-	-	-
Placenta prævia og Blødning ..	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	¹⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertefeil og Albuminuri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tuberkulose	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Ueftergivelige Fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil ...	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Tilsammen	58	1	53	6	2	3	3	1	3	1	1	1	3	5	2
	59		59				4		4						

¹⁾ Dødsårsag: Blødning. ²⁾ Af disse var 1 en første Tvilling; den tilsvarende anden Tvilling forløstes ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Moderen (lev.) er opført. ³⁾ Dødsårsag: Fosforforgiftning. ⁴⁾ Barnet forløstes i 8de Svangerskabsmaaned; det døde inden 12 Timer efter Fødselen.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	døde.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.	ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.	ved Drab.
Tønsberg.....	1372	29	664	90	13	2	14	3	-
Tønsberg By....	261	3	112	11	3	-	1	3	-
Horten —.....	299	4	132	29	4	1	1	-	-
Aasgaardstrand —.....	11	2	5	-	-	-	-	-	-
Bygder.....	801	20	415	50	6	1	12	-	-
Hof.....	574	13	254	28	1	-	5	6	-
Holmestrand By.....	72	2	36	3	-	-	-	-	-
Svelviken —.....	25	-	20	-	-	-	1	-	-
Bygder.....	477	11	198	25	1	-	4	6	-
Larvik.....	973	18	471	63	10	5	7	4	2
Larvik By.....	299	3	140	20	4	-	5	2	-
Sandefjord —.....	141	3	69	16	1	-	-	-	1
Bygder.....	533	12	262	27	5	5	2	2	1
Jarlsberg og Larvik Amt	2919	60	1389	181	24	7	26	13	2
Deraf i Byer.....	1108	17	514	79	12	1	8	5	1
— Bygder.....	1811	43	875	102	12	6	18	8	1

saa almindelige, skjødesløse Spytning i den senere Tid er betydelig aftaget. Til et Pleiehjem for Larvik By er der skjænket en meget god og hensigtsmæssig Tomt lige ved Bygrænsen, men der savnes endnu Midler til en saadan Bygnings Opførelse og Indredning. (J. Hansteen).

De **Sindssyge** i Hof Distrikt holdes meget hyppig indestængt i Sprinkellure, hvis Vinduer er tilgitrede. (Nørregaard).

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger 77, nemlig i Tønsberg Distrikt 31, i Hof 10 og i Larvik 36. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 68.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til den paa Side 70 og 71 indtagne Tabel, der er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger.

Paa **Barselseng** døde efter Presternes Opgaver 7 Kvinder, efter Lægernes 9; deraf opgives 4 døde af Barsel-feber, 2 af Barselkrampe, 2 af Blødning og 1 af Fosforforgiftning.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

Før det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1530 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 47,6.

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder.															
	Sum.	Deraf:					Sum.	Deraf:								
		Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.		Uopgivet.	Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgivet.	Levende.		Dødfødte.		Uopgivet.
												Md.	Kv.	Md.	Kv.	
Tønsberg	1189	274	915	-	1135	54	-	1205	644	560	1	627	544	17	16	1
Tønsberg By	219	49	170	-	208	11	-	220	126	94	-	123	93	3	1	-
Horten By	288	66	222	-	280	8	-	292	162	130	-	161	126	1	4	-
Aasgaardstrand By .	11	4	7	-	11	-	-	11	4	7	-	3	6	1	1	-
Bygder	671	155	516	-	636	35	-	682	352	329	1	340	319	12	10	1
Hof	502	105	395	2	482	19	1	507	270	237	-	229	213	8	3	54
Holmestrand By . . .	48	13	35	-	47	1	-	50	28	22	-	27	22	1	-	-
Svelviken By	46	8	38	-	44	2	-	47	23	24	-	23	24	-	-	-
Bygder	408	84	322	2	391	16	1	410	219	191	-	179	167	7	3	54
Larvik	858	193	665	-	819	39	-	866	458	408	-	439	394	15	13	5
Larvik By	334	77	257	-	316	18	-	337	182	155	-	176	148	2	6	5
Sandefjord By	148	34	114	-	142	6	-	150	71	79	-	69	77	2	2	-
Bygder	376	82	294	-	361	15	-	379	205	174	-	194	169	11	5	-
Jarlsberg og Larvik Amt	2549	572	1975	2	2463	112	1	2578	1372	1205	1	1295	1151	40	32	60
Deraf i Byer	1094	251	843	-	1048	46	-	1107	596	511	-	582	496	10	14	5
— Bygder	1455	321	1132	2	1388	66	1	1471	776	694	1	713	655	30	18	55

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lufsetuberkulose.....	202	71	131
Alderdomssvaghed.....	166	56	110
Kræft (Cancer og Sarkom).....	117	45	72
Organisk Hjertesygdom.....	83	34	49
Akute Katarrher i Aandedrætsorganerne.....	71	20	51
Hjerneslag.....	69	38	31
Lungebetændelse.....	54	24	30
Tuberkulose udenfor Lungerne.....	50	17	33
Kronisk Bronkit.....	48	12	36
Medfødt Svaghed.....	44	24	20

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																				Uopgivet.	Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.	
Af de levende fødte var				Fosterleier:				Fødselen fuldendt ved				Af Fostrene var:												
skin-døde, men bragte tillive.		døde inden 24 Timer.		Isseleie.	Ansigtseleie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uopgivet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instru- menter.	Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalender- maaned).	Ufuld- baarne (fødte i 8de Kalender- maaned).		Fuld- baarne (fødte efter 8de Kalender- maaned).							
M.	K.	M.	K.												Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.					Kv.
1	-	8	7	1149	5	38	3	10	1176	16	4	8	1	5	8	9	7	630	545	1	14	16	-	
-	-	3	-	210	-	6	-	4	217	3	-	-	-	2	-	4	1	120	93	-	-	1	-	
-	-	2	2	273	2	17	-	-	290	-	1	1	-	-	1	3	1	159	128	-	4	4	-	
-	-	-	-	11	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	4	7	-	1	-	-	
1	-	3	5	655	3	15	3	6	658	13	3	7	1	3	7	2	5	347	317	1	9	11	-	
1	-	5	1	465	8	3	2	29	496	7	2	2	-	2	1	4	4	264	232	-	9	5	-	
-	-	1	-	47	-	-	-	3	49	1	-	-	-	-	-	-	3	28	19	-	-	2	-	
-	-	-	-	46	-	-	1	-	46	-	1	-	-	-	-	-	-	23	24	-	1	1	-	
1	-	4	1	372	8	3	1	26	401	6	1	2	-	2	1	4	1	213	189	-	8	2	-	
2	1	4	3	487	11	25	2	341	838	23	2	3	-	4	8	10	14	444	386	-	4	8	-	
1	1	3	-	19	3	9	-	306	330	6	1	-	-	2	3	4	5	176	147	-	3	3	-	
-	-	-	2	142	-	4	1	3	141	7	1	1	-	-	-	1	2	70	77	-	-	2	-	
1	-	1	1	326	8	12	1	32	367	10	-	2	-	2	5	5	7	198	162	-	1	3	-	
4	1	17	11	2101	24	66	7	380	2510	46	8	13	1	11	17	23	25	1338	1163	1	27	29	-	
1	1	9	4	748	5	36	2	316	1084	17	4	2	-	4	4	12	12	580	495	-	9	13	-	
3	-	8	7	1853	19	30	5	64	1426	29	4	11	1	7	13	11	13	758	668	1	18	16	-	

Veirliget. I Løbet af Vinteren faldt der en Mængde Sne, som ikke forsvandt før i Begyndelsen af Mai. Sommerens første Halvdel var omtrent som almindelig, men den anden Halvdel var saa kold og fugtig, at næsten al Avling blev mere eller mindre beskadiget; ikke lidet Korn frøs bort eller blev uskikket til Udsæd; Rug og Poteter klarte sig forholdsvis bedst. Senhøstes bevirkede en langvarig og stærk Barffrost, at Tælen trængte usædvanlig dybt ned i Jorden, saa at Vandledningen paa mange Gaarde frøs. (Nørregaard).

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Hof Distrikt angives Forholdene med Hensyn til Renlighed og Ædruelighed i det Hele at være ret gode. Paa de større Gaarde er Bebyggelsen almindelig meget god, store, rødmalede Udhuse med grundmurede Fjøs og villalignende Hovedbygninger. Jordarbeidernes Boligforhold derimod synes at være alt andet end tilfredsstillende. (Nørregaard).

Ogsaa fra Larvik klages der over, at Arbeiderbefolkningen for en stor Del lever i trange, overfyldte og usunde Boliger, hvortil ofte kommer en uhensigtsmæssig, mindre vel tilberedt Kost. — Den 1ste Juli hjemsogetes Larvik By af en stor Ildebrand, hvorved Syvendeparten af dens Huse blev lagt i Aske. Disse var dog for det Meste kun usle Rønner langs trange Smug. Da det afbrændte Strøg er blevet hensigtsmæssigt reguleret, er der Udsigt til, at de hygieniske Forhold i samme for Fremtiden vil blive bedre. (J. Hansteen). Fra Fredriksværn

skrives: Levemaaden hos Arbeidsklassen er høist ujævn; tjener de godt, saa lever de godt, men suger siden paa Labben. Renligheden er ikke fuldt tilfredsstillende; derimod synes Drikfældigheden at være i stadigt Aftagende. Fra Ølsamlagets Side gjøres der da ogsaa alt for at indskrænke Drikketrafiken; saaledes vil der blandt andet fra næste Aar blive indført kortere Udsalgstid. (Steenstrup).

Af **Badeindretninger** findes der i Holmestrand én med kolde og varme Sjøbad, Furunaalsbad og Gytjebad. Ved Holm i Sande er der et lidet Sjøbad. I Larvik er der et Kar- og Badstubad samt 2 Strømbade. Sammensteds og i Sandefjord er der Bade- og Kuranstalter, og i Fredriksværn et Varm- og Strømbad. Ved disse var paa Grund af den kolde og raa Sommer Badegjesternes Antal mindre end vanlig.

Sygehuse. Karl Johansværns Sygehus i Horten tilhører Marinen. I Tønsberg har Amtet og denne By et fælles Sygehus. Holmestrand har et kommunalt Syge- og Fattighus. Ved Berger Fabriker er der et lidet Sygehus paa 2 Værelser, væsentlig bestemt for smitsomme Sygdomstilfælde. Paa Kysthospitalet for skrofule Børn ved Fredriksværn er der ifølge Aarsberetningen for Budgetaaret 1902—1903 behandlet 200 Patienter. Der udskreves 104 Børn, hvoraf 86,5 pCt. med gunstigt Resultat. Forpleiningsdagens Antal var 32 778 med en Udgift af Kr. 1,47 pr. Dag. I Larvik er der et Epidemilazaret samt 4 Sygestuer paa Fattighuset. I Sandefjord er der 3 Sygeværelser paa Kommunegaarden.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommisioner samt af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Jarlsberg og Larvik Amt	99	2	2753
Tønsberg	¹⁾ 33	-	1217
Hof	²⁾ 35	⁴⁾ 2	882
Larvik	³⁾ 31	-	654

¹⁾ Tønsberg 7, Aasgaardstrand 2, Sem 2, Nøtterø 2, Tjøme 3, Andebu 2, Ramnes 2, Vaale 2, Borre 4, Horten 2, Stokke 5. ²⁾ Hof 3, Lardal 2, Sande 2, Skoger 6, Holmestrand 3, Botne 2, Svelviken 10, Strømmen 7. ³⁾ Larvik 12, Brunlanes 2, Hedrum 3, Tjølling 3, Sandeherred 2, Sandefjord 7, Fredriksværn 2. ⁴⁾ Holmestrand 1, Svelviken 1.

Kvaksalveruvæsenet. I Tønsberg havde en forhenværende Gaardbruger, der havde været uheldig med sin Agronomi og derfor slaaet sig paa Lægevirkksomheden, en kort Tid ikke liden Praxis. (Lindseth).

VI. Hedemarkens Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmodr.	Hjælpe- vaktmænd.
Amtet		27452,52	126 703	48	8	61	44
1. Solør og Odalen ..		3 569,27	32 401	12	2	12	10
	Kongsvinger, Kjøb- stad	0,80	1 500	3	1	1	-
	Vinger	492,20	4 598	1	-	1) ²	2
	Eidskogen	645,52	6 028	1	-	1	2
	Søndre Odalen	513,16	6 343	3	1	1	1
	Nordre —	493,53	4 238	1	-	2	1
	Brandval	587,18	3 795	1	-	2	2
	Grue	836,88	5 899	2	-	3	2
2. Hedemarken		2 627,75	45 586	18	5	18	9
	Hamar, Kjøbstad	1,11	5 969	5	5	4	-
	Vang	314,87	5 681	1	-	1	1
	Furnes	218,33	3 800	-	-	1	1
	Stange	327,38	6 660	3	-	3	2
	Romedal	363,41	4 531	1	-	1	1
	Løiten	349,05	5 023	2	-	2	1
	Nes	175,21	3 412	2	-	1	-
	Ringsaker	878,39	10 510	4	-	5	3
3. Søndre Østerdalen ..		2 987,01	20 234	8	1	8	6
	Elverum	1 285,22	8 605	5	1	3	2
	Vaaler	674,11	3 701	1	-	1	1
	Aasnes	607,03	4 866	1	-	2	1
	Hof	420,65	3 062	1	-	2	2
4. Trysil		2) ²	6 699	2	-	8	5
	Trysil	3 107,27	6 092	2	-	7	4
	Drevsjø Kapeldistrikt af Øvre Rendalen	}	607	-	-	-	-
	Øvre Engerdalen Kapel- distrikt af Ytre Ren- dalen			-	-	1	1
		4 309,66					
5. Rendalen		2) ²	10 656	5	-	8	7
	Øvre Rendalen (Drevsjø Kapeldistrikt undt.) ..	}	3 211	-	-	1	1
	Ytre Rendalen (Øvre Engerdalen Kapel- distrikt undtaget) ..			-	-	-	-
	Aamot	1 325,32	3 596	2	-	1	1
	Stor-Elvedalen	1 628,07	3 413	1	-	2	2
	Sollien	459,32	436	-	-	1	1

1) Deraf bor den ene Jordmoder i Kongsvinger.

2) Fladeindholdet af Trysil og Rendalen Distrikter er tilsammen 10 829,64 km.²

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
6. Tønset		6 351,11	10 370	3	-	7	7
	Lille-Elvedalen	2 208,26	3 342	1	-	2	2
	Tønset	1 126,97	3 155	1	-	2	2
	Tolgen Prestegjeld af Tolgen	2 063,73	3 197	1	-	2	2
	Kvikne Sogn af Kvikne	952,15	676	-	-	1	1

Anm. Inset Annex til Kvikne med 523 Indbyggere hører til Opdal Lægedistrikt; en Del af Tolgen Herred (med 234 Indb.) hører til Røros Prestegjeld og til Røros Lægedistrikt, — hvilke Distrikter begge tilhører Søndre Trondhjems Amt.

Sundhedstilstanden var i det Hele taget meget god. Af de epidemiske Sygdomme synes kun Kighoste at have havt nogen større Udbredning, om der end i enkelte Lægedistrikter forekom ikke faa Tilfælde af Skarlagensfeber og tildels Lungebetændelse. Diarré var meget sjeldnere end Aaret forud. Det samlede Antal af anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 7 556 med 251 Dødsfald mod henholdsvis 9 499 og 330 i 1901.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 668 eller 13,1 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (127 600). Aaret forud var den 14,4 pro mille.

Angaaende de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 76, sammendragen efter Lægenes Opgaver.

Af **Tyfoidefeber** anmeldtes tilsammen i Amtet kun 10 Tilfælde, af hvilke 4 dødelige. I Løiten, Hedemarken Distrikt, forekom en liden Epidemi, der omtrent udelukkende holdt sig til én Slægt. Smitten indførtes først til en Landhandler, senere blev hans Slægtninger og Gaardsgut angrebne; ialt indsygnede 6 Personer, af hvilke 2 døde. (Wefring). Af 2 Tilfælde i Tønset Distrikt optraadte det ene paa et Hotel, hvor Hoteleierens Hustru blev syg uden paaviselig Smittekilde; hun døde. Det andet indtraf i et Pensionat for Sommergjester. (Oxholm).

Af **Cerebrospinalmeningit** opføres 4 Tilfælde, deraf 1 i Hedemarken Distrikt (Løiten), 2 i Søndre Østerdalen (Vaaler) og 1 i Trysil. Ingen døde.

Skarlagensfeber viser ikke saa liden Nedgang mod Aaret forud i de Angrebnes Antal, idet dette var 297 med 12 Døde mod 433 og 13 i 1901. Sygdommen optraadte i alle Distrikter og gennem det hele Aar. I Solør og Odalen Distrikt havde den alene i Eidskogen Karakteren af en Epidemi. Ellers var Tilfældene mere spredte. Fra Nordre Odalen omtales en Familie, hvor et af Børnene fik Skarlagensfeber, medens de øvrige 6 Sødskende, der tidligere ikke havde havt Sygdommen, forblev friske, uagtet de alle levede sammen paa en Laave; Vaaningshuset var nemlig nedrevet for at gjenopbygges. Maaske den rigelige, naturlige Ventilation bidrog til, at Smitten ikke bredte sig videre.

(Ansteensen). I Grue forekom en Del Tilfælde. (Irgens). I Hedemarken Distrikt var Tilfældene ogsaa for det Meste spredte; Forløbet var gennemgaaende mildt og Eftersygdomme sjældne. (J. Lund). I Nes angrebes paa en Plads 2 Børn i et meget skiddefærdigt Hus; 2 Sødskende gik fri; hos et af de syge Børn optraadte Lammelser af Øiemusklerne og Benene under Rekonvalescensen, hvilket tyder paa en samtidig difterisk Infektion. Huset var saa daarligt, at det ikke kunde desinficeres, hvorfor der ved Sundhedskommissionsbeslutning blev forbudt at bo i samme før efter en gennemgaaende Udbedring. (W. Holm). Paa en Husmandsplads i Veldre døde af 5 angrebne Børn 2 og et tredje blev meget tungt. (Løken). I Søndre Østerdalen og Tryssil Distrikter forekom ligeledes spredte Tilfælde. I Øvre Rendalen, Rendalen Distrikt, herskede derimod i Aarets Begyndelse en let forløbende Epidemi. I Tønset Distrikt behandlede tilsammen 21 Angrebne; kun 1 døde. (Oxholm).

Af **Mæslinger** anmeldtes tilsammen kun 38 Tilfælde, 4 i Solør og Odalen og 34 i Hedemarken Distrikt. I Grue Herred, Solør og Odalen Distrikt, begyndte en Epidemi i December. (Irgens). Til Vang i Hedemarken Distrikt bragtes Smitte til det derværende Institut for Døve ved Elever, som vendte tilbage efter Ophold andetsteds i Sommerferien. (J. Lund).

Af **Difteri** (Croup) anmeldtes henved samme Antal Tilfælde og Dødsfald (53, med 14 Døde) som Aaret forud. I Solør og Odalen Distrikt døde i September paa en Plads i Østmarken i Vinger Herred et Barn under Fænomener af Croup. I November døde atter et Barn af Difteri paa en Plads længere nord i Østmarken. Sygdommen havde vistnok været adskillig udbredt i Grændsetrakten Høsten udover; siden iagttoges intet nyt Tilfælde paa den Kant. I de øvrige Herreder forekom enkelte, spredte Tilfælde. (Aamodt). En Gaardbruger i Nordre Odalen smittedes i Kristiania og isoleredes strax ved Hjemkomsten. Hans Familie indsprøitedes preventivt med Serum og forblev friske. De øvrige Tilfælde optraadte isoleret i 3 Familier uden paaviselig Forbindelse med hverandre. (Ansteensen). I Hedemarken Distrikt opgives 7 Angrebne. I Søndre Østerdalen Distrikt indtraf i April et Tilfælde i en Husmandsfamilie langt oppe i den nordøstlige Del af Elverum hos et Barn, der bragtes ned til Lazaretet. I Mai blev 3 Sødskende syge; i Oktober angrebes 2 Børn paa Nabopladsen og indlagdes; derefter bredte Sygdommen sig ikke videre. (K. Nilssen). I Tryssil Distrikt behandlede 12 Tilfælde. Samtlige forekom i Søndre Osen, hvor Difteri har forekommet jævnlig paa mange Steder i de sidste Aar. Der udvistes overalt den største Forsigtighed, og forsvarelig Rensning efter Sygdommen foretoges. Det antoges, at Smitten skrev sig fra lettere Halsaffektioner af difterisk Natur, men som ikke kom under Behandling. Samtlige de Patienter, som døde, var behandlede med Serum, der efter Distriktslægens Erfaring ikke beskytter synderlig mod Hjertelammelse, efter at alle Symptomer i Halsen er svundne. (Harboe). I Rendalen og Tønset Distrikter kan Sygdommen ikke sees at være forekommet.

Barselseber. I Ringsaker, Hedemarken Distrikt, døde en Barselkvinde af Sygdommen uagtet tidlig Anvendelse af Streptokokserum. Barselseber forekommer fremdeles med enkelte Tilfælde i Bygden, uagtet tagne Forsigtighedsregler med Desinfektion m. v. Anvendelsen af Alkohol som Desinfektionsmiddel for Jordmødrene vilde lettes betydelig, om et andet, mindre ildelugtende Stof, end det nu anvendte, kunde bruges til Denaturering af samme. Publikum vil gjerne lægge vedkommende Jordmoder tillast ethvert Tilfælde af Barselseber. (Løken).

Rosen synes at have været hyppigere end vanlig, idet der behandlede ialt 144 Angrebne. 19 Patienter tilhørte Byerne, de øvrige 125 Landdistriktet.

Kighoste viser Tilbagegang mod Aaret forud, men var fremdeles ikke lidet udbredt. I Solør og Odalen Distrikt var den meget almindelig baade

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Til- fælde.	Døds- fald.													
Tyfoidfieber	10	4	4	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	4	-	4	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	297	12	281	42	54	30	16	12	19	21	13	19	22	12	21
Mæslinger	38	-	38	-	-	-	-	-	-	-	5	6	5	7	15
Difteri (Croup)	53	14	53	5	13	2	2	5	6	4	-	8	2	5	1
Blodgang	6	2	6	1	1	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	21	5	21	4	1	3	3	-	1	2	2	2	1	1	1
Pyæmi, Septhæmi	21	7	21	-	1	3	2	1	1	3	-	2	1	3	4
Rosen	144	1	144	6	13	7	5	16	20	13	9	14	9	15	17
Røde Hunde	4	-	4	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	1
Vandkopper	92	-	92	10	6	10	2	6	12	10	1	-	5	8	22
Kusma	31	-	31	7	11	1	2	5	1	-	1	2	1	-	-
Kighoste	459	13	454	63	53	59	20	62	50	46	15	19	24	20	23
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	3 591	64	3 569	389	409	395	406	405	258	207	153	153	236	244	314
Influenza	509	1	509	104	112	79	47	33	19	11	5	11	11	35	42
Lungebetændelse	620	78	620	68	65	52	75	50	32	25	23	29	48	55	98
Pleurit	264	10	263	29	27	19	36	21	18	23	14	9	20	18	29
Gigtfeber	321	4	321	35	33	42	29	27	25	33	19	18	11	21	28
Koldfeber	4	1	4	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Akut Diarré (Kolerine)	1 055	31	1 055	107	64	70	86	61	87	188	81	65	72	90	84
Skjørbug	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	11	3	11	-	1	2	-	-	-	-	3	1	4	-	-
Tilsammen	7 556	251	7 506	871	867	778	731	707	551	588	347	359	472	535	700

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
	1		2		3		4		5		6	
	Solør og Odalen.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Trysil.		Rendalen.		Tønset.	
	Tilf. .	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	-	-	8	3	-	-	-	-	-	-	2	1
Cerebrospinalmeningit	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	93	3	83	5	26	-	10	-	64	3	21	1
Mæslinger	4	-	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	25	4	7	5	9	2	12	3	-	-	-	-
Blodgang	1	-	-	-	1	-	-	-	4	2	-	-
Barsefeber	7	-	7	4	4	1	1	-	1	-	1	-
Pyæmi, Septhæmi	8	1	2	2	6	3	3	1	1	-	1	-
Rosen	32	1	69	-	19	-	2	-	12	-	10	-
Røde Hunde	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	26	-	21	-	16	-	3	-	19	-	7	-
Kusma	3	-	2	-	-	-	-	-	14	-	12	-
Kighoste	65	6	213	5	69	-	101	2	11	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	842	10	1 337	29	696	15	159	4	395	3	162	3
Influenza	40	-	277	1	55	-	70	-	35	-	32	-
Lungebetændelse	123	17	262	31	115	12	29	1	16	2	75	15
Pleurit.	65	2	104	7	37	-	25	-	16	-	17	1
Gigtfeber	73	2	109	2	59	-	48	-	14	-	18	-
Koldfeber	-	-	2	1	-	-	2	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	269	7	390	13	164	5	59	2	123	1	50	3
Skjærbug	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	-	-	8	3	-	-	1	-	2	-	-	-
Tilsammen	1 677	54	2 938	111	1 280	38	526	13	727	11	408	24

i Kongsvinger og vistnok i de fleste Herreder, men kom sjelden under Behandling. (Aamodt). I Hedemarken Distrikt var den ogsaa udbredt, men egentlig epidemisk Optraeden synes den alene at have vist i Løiten. (J. Lund). I Søndre Østerdalen Distrikt forekom den spredt over hele Elverum. (K. Nilssen). I Tryssil Distrikt havde den stor Udbredelse i Sommermaanederne, mest over Bygdens centrale Dele. (Harboe).

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne viser omtrent almindelig Hyppighed.

Influenza var derimod sjældnere end Aaret forud. I Hedemarken Distrikt forekom den hele Aaret igjennem for det Meste med spredte Tilfælde, men synes gennemgaaende at have været af mild Karakter. (J. Lund).

Pleurit. I Nordre Odalen, Solør og Odalen Distrikt, viser denne Sygdom en betydelig Stigning fra 1900 og 1901. Et stort Antal af disse Tilfælde antages at være af tuberkuløs Natur. De fleste Patienter tilhører ogsaa den Del af Bygden, hvor Tuberkulosen for Tiden er hyppigst (den nordlige Del af Annexet). Pleuriten antages her at være det første Udslag af en latent, tuberkuløs Eruption; den er ofte langvarig og har lang Rekonvalescens, hvorfor disse Patienter maa holdes under Opsigt i længere Tid. (Ansteensen).

Gigtfeber synes at have været hyppigere end vanlig. I Søndre Østerdalen Distrikt forekommer den især i Aasnes Herred. (K. Nilssen).

Af **Koldfeber** opføres 4 Tilfælde, deraf 2 i Hedemarken Distrikt, hvilke oprindelig skrev sig det ene fra Kuba, det andet fra Dakota i Nordamerika.

Akut Diarré (Kolerine) var sjældnere end Aaret forud. I Solør og Odalen Distrikt havde Sygdommen langt mindre Udbredning end vanlig sandsynligvis paa Grund af det ualmindelig kølige Veirig. (Aamodt). Kommunelege Ansteensen i Nordre Odalen har ogsaa for dette Aar faaet bekræftet sin tidligere gjorte Erfaring, at naar der om Høsten indtræffer Regnskyl paa frossen Jord, kommer ogsaa Kolerinen. I Hedemarken Distrikt forekom Sygdommen hele Aaret igjennem med spredte Tilfælde. (J. Lund). I Ringsaker herskede der en Epidemi i Juli Maaned. (K. Løken).

Et Tilfælde af **Skjørbug** forekom i Nordre Odalen, Solør og Odalen Distrikt, og endte dødelig efter 14 Dages Forløb. Det var et 9 Maaneder gammelt Barn med typiske Symptoner. (Ansteensen).

Af **Pemfigus hos Nyfødte** anmeldtes tilsammen 11 Angrebne og 3 Dødsfald. Af disse forekom 8 i Hedemarken Distrikt, deraf 6 i Nes Herred, hvor Sygdommen ogsaa forekom hos ældre Børn. Jordmoderen fik Skylden. (W. Holm). 1 Tilfælde optraadte i Tryssil og 2 i Rendalen Distrikter.

Af **Fnat** opgives behandlet ialt kun 10 Tilfælde. I Nordre Odalen, Solør og Odalen Distrikt, kom intet Tilfælde af Fnat under Behandling for første Gang paa 10 Aar. Derimod forekom overmaade hyppig impetiginøst Udslet i Ansigt, paa Hals og Nakke hos Børn, hvilket i de fleste Tilfælde skyldtes Hovedlus. I den Anledning skeede Henvendelse til Lærerpersonalet ved Skolerne; ved en af disse fandtes alle Smaa pigerne befængte med Lus eller disses Æg. (Ansteensen). I Ringsaker, Hedemarken Distrikt, er Fnat ogsaa mærkelig lidet udbredt mod for 10 Aar tilbage, da den optraadte overalt i Bygden, et Forhold, som neppe lader sig forklare alene af større personlig Renlighed. (K. Løken). I Tryssil er Sygdommen ogsaa yderst sjelden (Harboe), ligesom den i Tønset Distrikt er betydelig aftaget i de senere Aar. (Oxholm).

Af andre smitsomme Sygdomme forekom en formelig Epidemi af **Stomatitis aphthosa** fra Juni og ud i September i Nordre Odalen, Solør og Odalen Distrikt; meget faa Gaarde gik fri i Hovedsognets nordlige Del. Sygdommen begyndte altid med høi Feber i 3 à 5 Dage hos de Angrebne, der omtrent alle var Børn. Forløbet var ganske kort, op til 3 Uger. I mange Tilfælde maatte Lapistoucheringer til for at faa Ende paa Sygdommen. (Ansteensen).

En smitsom **Conjunctivit** gik ogsaa over Bygden i Nordre Odalen, Solør og Odalen Distrikt, uden at dog noget Tilfælde kom under Behandling. (Ansteensen).

Katarralsk **Icterus** forekom ogsaa dette Aar som smaa Hus- og Grænd-epidemier i Nordre Odalen til forskjellige Tider af Aaret. (Ansteensen).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
			1		2	3	4	5
			Solør og Odalen.		Hedemarken.	Søndre Østerdalen.	Tryssil.	Rendalen.
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	5	-	-	-	1	1	1	2
Syfilis, konstitutionel	15	1	5	1	9	1	-	-
— hereditær . . .	1	-	-	-	1	-	-	-
Gonorré, Uretrit . . .	64	-	24	-	29	4	3	4

I Hedemarken Distrikt forekom veneriske Sygdomme forholdsvis sjelden, saa det kan antages, at de i det Hele er i Aftagende i Lægedistriktet. Nogen Bedring i Sædelighedsforholdene er imidlertid ikke at iagttage. (J. Lund).

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Amtets Lægedistrikter hidsættes Side 80 en Tabel, udarbejdet efter de indkomne Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. — Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 15,1 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede, kjendte Dødsfald og 18,3 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 17,7 pCt. og 19,6 pCt. og for Bygderne 15,0 pCt. og 18,2 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa Side 80.

I Nordre Odalen, Solør og Odalen Distrikt, optræder fremdeles nye Tilfælde af Tuberkulose i Annexets nordlige Del, dertil ikke faa mistænkelige Pleuriter. Ogsaa i Hovedsognet, der i flere Aar har været omtrent tuberkulosefrit, viser flere nye Tilfælde sig end tidligere. Kommunelege Ansteensen beretter følgende: En usædvanlig kraftig ung Pige, 20 Aar gammel, blev gift og flyttede til sin Mands Hjem. Hendes Svigermoder havde Lungetæring, som blev konstateret af mig kort efter Pigens Giftermaal. Det var før Tuberkuloselovens Ikrafttræden, men jeg gav Forholdsregler for at hindre Smitteudbredelse og paalagde Svigerdatteren at have Opsyn med det Hele. Jeg tog kraftig i, da jeg vidste, den Gamle var meget sær og egen, og ikke selv troede paa sin Tuberkulose. Hvad hun skyldte mig, lod hun gaa ud over Svigerdatteren. Hun spyttede i hendes Gryder,

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjønss- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Solør og Odalen...	138	60	124	58	1	-	-	-	9	2	4	-	-	-
Hedemarken	198	55	184	52	-	-	-	-	12	3	1	-	1	-
Søndre Østerdalen	142	39	128	38	2	-	1	-	8	1	3	-	-	-
Tryssil	28	11	27	11	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Rendalen	43	22	39	20	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-
Tønset,	51	20	43	20	1	-	-	-	4	-	3	-	-	-
Hedemarkens Amt	600	207	545	199	4	-	1	-	38	8	11	-	1	-
Deraf i Byer	31	11	30	11	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
— - Bygder	569	196	515	188	4	-	1	-	37	8	11	-	1	-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Solør og Odalen	383	65	54	329
Kongsvinger By	17	4	2	15
Bygder	366	61	52	314
Hedemarken	514	70	111	403
Hamar By	45	7	4	41
Bygder	469	63	107	362
Søndre Østerdalen	236	40	38	198
Tryssil	80	11	13	67
Rendalen	103	14	11	92
Tønset	139	20	24	115
Hedemarkens Amt	1455	220	251	1204
Deraf i Byer	62	11	6	56
— - Bygder	1393	209	245	1148

i hendes Visper, kort sagt i alt hendes Husgeraad, i Ærgrelse over, at hun ikke fik Lov til i sit eget Hus at spytte, hvor hun ønskede. Hun spyttede imidlertid mer, end hun vilde gjort uden Forbud, hun spyttede i Ærgrelse, og Resultatet lod ikke længe vente paa sig. Et Aar derefter havde Svigerdatteren sin første mistænkelige Pleurit med lang Rekonvalescents. Hendes første Barn døde af

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Perforation.		Embryotomi.	Kefalotripsi.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Moder.	Moder.	Mødre.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	63	¹⁾ 3	63	⁴⁾ 4	-	-	-	2	⁵⁾ 1	⁶⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	⁷⁾ 1	-	-	-
Barselkrampe	-	²⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nefrit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	-	³⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	⁸⁾ 1	⁹⁾ 1	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	70	4	70	6	7	3	4	3	1	2	3	2	1	1	1	1	1	12
	74		76		7			3			3			2				

¹⁾ Dødsarsag: Barselfeber 1, Blødning 1, organisk Hjertesygdom 1. ²⁾ Dødsarsag: Barselkrampe. ³⁾ 1ste Tvilling, 2den forløst (død) ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Moderen er anført (cfr. Anm. 6). ⁴⁾ 2 Tvillingfødsler, ved den ene begge Tvillinger dødfødte, ved den anden forløstes 1ste Tvilling (dødfødt) ved Tang, om 2den er intet anført. ⁵⁾ Tang paa Sædet. ⁶⁾ 2den Tvilling, 1ste forløst (lev.) ved Tang. ⁷⁾ Perforationen skeede paa sidstkommande Hoved efter forudgaaet Vending. Er sandsynlig opført under Livmoderbristning paa Dødslisten. ⁸⁾ Tillige placenta prævia. ⁹⁾ Operationen skeede paa 2den Tvilling, om 1ste er intet anført.

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder:															
	Sum.	Deraf:					Sum.	Deraf:								
		Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.		Uopgivet.	Mandkøn.	Kvindekøn.	Uopgivet.	Levende.		Dødfødte.		Uopgivet.
												Md.	Kv.	Md.	Kv.	
Solør og Odalen...	691	141	550	-	639	52	-	699	358	341	-	351	332	7	9	-
Kongsvinger By ...	43	7	36	-	42	1	-	44	20	24	-	20	23	-	1	-
Bygder	648	134	514	-	597	51	-	655	338	317	-	331	309	7	8	-
Hedemarken	1273	268	1005	-	1186	87	-	1283	637	646	-	618	626	19	20	-
Hamar By	182	40	142	-	174	8	-	184	81	103	-	79	102	2	1	-
Bygder	1091	228	863	-	1012	79	-	1099	556	543	-	539	524	17	19	-
Søndre Østerdalen	448	100	348	-	407	41	-	452	234	218	-	227	215	7	3	-
Tryssil	160	41	119	-	147	13	-	163	73	90	-	69	87	4	3	-
Rendalen	295	60	235	-	265	30	-	300	145	155	-	139	153	6	2	-
Tønset	250	69	181	-	228	22	-	256	138	118	-	130	115	8	3	-
Hedemarkens Amt .	3117	679	2438	-	2872	245	-	3153	1585	1568	-	1534	1528	51	40	-
Deraf i Byer	225	47	178	-	216	9	-	228	101	127	-	99	125	2	2	-
— Bygder	2892	632	2260	-	2656	236	-	2925	1484	1441	-	1435	1403	49	38	-

tuberkuløs Meningit. To Aar derpaa en tydelig Glandeltuberkulose, trods stadig Arsenikbrug i Mellemtiden. Derpaa atter en Pleurit med lang Rekonvalescents. Da jeg næste Gang saa hende igjen, fandtes der fremdeles intet Tegn til Lungetuberkulose, men hun havde i 4 Uger havt Svælgbesvær. Der var intet abnormt i Larynx, heller ikke paa Epiglottis, men over begge Tonsiller, Ganebuer, bagre Farynxvæg og Næsesvælgrummet fandtes utallige, op til grynstore, gulhvide Plaques, der snart konfluerede til virkelige Ulcerationer. Hun var da gravid. I Sekretet fra Ulcerationerne paavistes Tuberkelbaciller. Der dannede sig snart abscederende Glandler under begge Ang. maxillæ, og hun døde 8 Uger senere under Symptomer af en miliær Tuberkulose efter 5 Dage før at have født sit Barn under Temp. paa 39,5.

Kommunelæge K. Løken i Ringsaker, Hedemarken Distrikt, anfører Følgende: Af de Midler, som nu ifølge Tuberkuloseloven staar til Lægernes Raadighed for at forebygge Udbredelsen af Tuberkulose, er utvivlsomt Indlæggelse i Sygehus det mest effektive, da derved en Syg, som er en permanent Smittekilde for sine Omgivelser, hvoriblandt ofte flere smaa Børn, kan fjernes fra Hjemmet. Ringsaker har allerede i nogle Aar havt sit Sygehus, hvor Tuberkulose modtages. Efter Departementsskrivelsen af December 1900 vil jo de fleste Fattige faa Bidrag af Amt og Stat til sin Forpleining i Sygehus. Det er derfor naturligt, at netop i Ringsaker, som har Sygehus, relativt Mange er indlagt ved Sundhedskommissions Beslutning. Dennes eneste Betydning vil jo som oftest kun være, at de Syge derved faar Bidrag af Amt og Stat. Før der saavidt muligt har udviklet

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																							
Af de levende fødte var				Fosterleier:				Fødselen fuldendt ved				Af Fostrene var								Uopgivet.	Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
												Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalender-maaned).		Ufuld-baarne (fødte i 8de Kalender-maaned).		Fuldbaarne (fødte efter 8de Kalender-maaned).							
skin-døde, men bragte tillive.		døde inden 24 Ti-mer.		Isseleie.	Ansigtseleie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller nop-givet Leie.	Naturens Hjaelp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instru-menter.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.				
M.	K.	M.	K.											Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.				
-	1	7	2	664	3	15	1	16	667	25	2	5	-	2	5	8	9	348	327	-	16	8	-
-	-	-	-	42	1	1	-	-	42	2	-	-	-	-	1	1	2	19	21	-	-	-	-
-	1	7	2	622	2	14	1	16	625	23	2	5	-	2	4	7	7	329	306	-	16	-	-
8	6	2	3	1198	9	44	10	22	1236	25	10	11	1	6	3	7	17	624	626	-	25	10	-
3	2	2	-	168	3	10	3	-	169	5	3	7	-	3	1	2	4	76	98	-	-	-	-
5	4	-	3	1030	6	34	7	22	1067	20	7	4	1	3	2	5	13	548	528	-	25	-	-
-	-	2	2	443	1	12	3	3	440	10	2	-	-	1	1	3	3	230	214	-	6	4	-
-	-	-	-	139	-	4	2	18	158	3	-	1	1	-	-	1	2	72	88	-	11	3	-
1	1	2	4	281	1	5	-	13	294	5	-	1	-	2	2	4	6	139	147	-	4	5	-
1	5	2	-	228	1	7	3	17	242	5	5	3	1	-	1	5	2	133	115	-	22	6	-
10	13	15	11	2943	15	87	19	89	3037	73	19	21	3	11	12	28	39	1546	1517	-	84	36	-
3	2	2	-	210	4	11	3	-	211	7	3	7	-	3	2	3	6	95	119	-	-	-	-
7	11	13	11	2733	11	76	16	89	2826	66	16	14	3	8	10	25	33	1451	1398	-	84	-	-

sig en nogenlunde fast Regel om, hvilke Syge, naar Hensyn tages til deres egen Tilstand og Forholdene i deres Hjem, bør være kvalificeret til Understøttelse af Stat og Amt, vil dette Spørgsmaal i enkelte Tilfælde være vanskeligt at afgjøre for en Sundhedskommission resp. dens Ordførere. I et Par af de forekommende Tilfælde er af den Grund Sagen forelagt Medicinaldirektøren.

Fra Søndre Østerdalen Distrikt skriver Distriktslægen: Tuberkulosen optraadte undertiden med flere Tilfælde i samme Husstand, men hyppigere hos løse Personer, som ofte flytter, saasom Tjenestepiger, Sømmersker og Arbeidskarle. Isoleringen af disse Syge har i Regelen mødt store Hindringer, hvilke for det Meste hidtil ikke har kunnet overvindes. Den bekjendte, østerdalske Træghed synes just at feire sin Triumf i Sorgløsheden overfor Tuberkulosen. (K. Nilssen).

I Tryssil Distrikt betegnes Østbytrakten som fremdeles i sørgelig Grad inficeret med Tuberkulose. (Harboe).

I Tønset Distrikt blev i Anledning af Tuberkuloselovens Ikrafttræden besluttet ansat 2 Desinfektører for hvert af Herrederne Tønset, Lille-Elvedalen og Tolgen og 1 for Kvikne. De skulde have 4 Kroner for hver Forretning samt Skydsgodtgjørelse. Da dette viste sig temmelig kostbart, blev Lønnen forandret til 5 Kroner for hver Forretning uden Skydsgodtgjørelse. Man har som Desinfektionsapparater anvendt Tønder og store Vaskegyder, der findes omtrent paa hver Gaard. Denne Ordning har i det Hele og Store vist sig tilfredsstillende. For Kvikne og Tyldalen Sogne lykkedes det ikke at faa nogen dertil skikket Mand til at paatage sig Hvervet som Desinfektør. (Oxholm).

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Solør og Odalen	878	20	449	52	10	-	6	2	1
Kongsvinger By	40	-	19	1	-	-	-	-	-
Bygder	838	20	430	51	10	-	6	2	1
Hedemarken	1412	38	574	66	6	5	7	6	1
Hamar By	179	7	50	7	1	1	-	-	-
Bygder	1233	31	524	59	5	4	7	6	1
Søndre Østerdalen	632	14	275	53	8	2	4	-	1
Tryssil	225	5	84	22	2	3	1	-	-
Rendalen	312	7	124	23	4	1	2	-	-
Tønset	280	11	154	16	2	-	2	2	-
Gaarde af Tolgen Herred	8	-	3	-	-	-	-	-	-
Inset Sogn af Kvikne..	15	-	5	-	-	-	-	-	-
Hedemarkens Amt....	3762	95	1668	232	32	11	22	10	3
Deraf i Byer	219	7	69	8	1	1	-	-	-
— Bygder	3543	88	1599	224	31	10	22	10	3

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Solør og Odalen forpleiedes 70 i Distriktet hjemmehørende Sindssyge. Desuden var der fra andre Distrikter udsat i Forpleining 79, deraf fra andre Amter 60. Heri er dog ikke medregnet 30 à 40 Sindssyge, der er anbragt i 2 Kolonier, som staar direkte under Direktøren for Gaustad Asyl. Foruden disse 2 Kolonier findes flere saadanne med et Belæg af 10—20 Syge. Forpleiningen maa i det Hele taget siges at være god. (Aamodt). Fra Hedemarken Distrikt anføres, at Forpleiningen af Sindssyge i det Hele er god og forsvarlig, men, at det bliver stedse vanskeligere at faa dem udsatte inden Distriktet, hvorfor et ikke ringe Antal er anbragt udenfor samme. Der findes ingen Sindssygekolonier. (J. Lund).

Rakit synes at være meget almindelig blandt Smaabørn i Tryssil Distrikt; dog bedres Forholdet ved den tiltagende Brug af Havresuppe. (Harboe).

Af **sjældnere Tilfælde** beretter Distriktslægen i Tryssil om en Mand, der omtrent 4 Mil fra Distriktslægens Bolig gled paa det glatte Holkeføre i Skogen og drev den i Armen hvilende Øxe ind i Brystkassen, lige under Hjertespiden med hele Øxens Bredde, og gennem flere Ribbensbruske og Pleura dybt ind i Lungens Parenchym. Ved Lægens Ankomst 6 Timer efter Ulykken laa Patienten ligbleg med neppe følbare Puls; ved hvert Aandedrag stod en blodskumblandet Luftstrøm ud af det 10 Cm. brede, gabende Saar, hvor i Dybden saaes det pulserende Hjerter i Perikardiet, der heldigvis ikke var skadet. Manden kom sig og var 8 Uger efter igjen i Skogsarbejde. (Harboe).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes 105 saadanne, deraf i Solør og Odalen Distrikt 27, i Hedemarken 47, i Søndre Østerdalen 14, i Trysil 5, i Rendalen 4, i Tønset 8. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 81.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til den paa Side 82 og 83 indtagne Tabel, der er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 11 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 12 Kvinder saaledes: Barsel-feber 5, Barselkrampe 1, Emboli 2, Blødning 2, Livmoderbristning 1, organisk Hjertesygdom 1.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 84.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 2 094 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 44,3.

De hyppigste Dødsårsager var:

	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	259	6	253
Lungetuberkulose	220	11	209
Kræft	141	9	132
Tuberkulose udenfor Lungerne	80	6	74
Lungebetændelse	78	2	76
Organisk Hjertesygdom	75	4	71
Hjerneslag	69	3	66
Medfødt Svaghed	64	2	62
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	64	2	62
Kronisk Bronkit	49	4	45

Veirliget. Vinteren betegnes som temmelig streng, tildels med meget Sne. Vaar og Sommer var kold, tildels regnfuld. Frostnætter indtraf endog i Juli og August. Høsten var i de fleste Distrikter ugunstig. Som Følge heraf blev Udbyttet af Aarsvexten meget daarligt. Efter Iagttagelser, anstillede i Elverum, var den laveste Temperatur for Aaret -21° R. den 11te Februar, den højeste $+17^{\circ}$ R. den 27de Juni. Antallet af Dage med Klarveir var 174, med Nedbør 79, deraf Regn i 54 og Sne i 25. (K. Nilssen).

Levemaade og hygieniske Forhold. Paa Grund af den daarlige Sommer var i Solør og Odalen Distrikt Udbyttet af Korn og tildels Poteter lidet. Naar dertil kommer, at Tømmertrafiken Høsten og Vinteren udover var meget mindre end paa lang Tid, følte Uaaret vistnok saart af Mange. (Aamodt). I Søndre Odalen blev Kornet ikke engang modent, Høavlingen blev liden og daarlig. Skogene er saa udhugne, at man er nødt til at gjøre en Dyd af Nød-

vendigheden og lade dem hvile en Stund. Jordbruget er dog gaaet adskillig frem; der tages en Masse Gjødsel fra Kristiania, og Herredet synes at have Udsigt til at kunne tage igjen paa Jordbruget, hvad det har tabt ved Skogenes uvorne Behandling. Fødens Tilberedning lader adskilligt tilbage at ønske; Kommunen har derfor oprettet en fast Amtsskole med Skolekøkken, hvor unge Piger oplæres i Kogekunsten. (A. Arnesen). I Grue Herred er Boligforholdene ganske gode nede i Bygden, medens paa Finskogen Røgstuer endnu bruges for en stor Del. Badstuerne synes derimod at ville forsvinde, det er ligesom ikke rigtig fint at bruge Badstuen længere. (H. Irgens).

I Hedemarken Distrikt blev Hømængden $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{4}$ Del under et Middel-aars, men af god Beskaffenhed, da Indbjergningen gik heldig, og da Halm-mængden blev baade god og rigelig, led Hedemarken ingen Nød paa Foderstoffer; der solgtes tvertimod store Mængder baade Hø og Halm til gode Priser. Udbyttet af Rod-frugter blev misligt. Poteterne gav mindre Fold og var af daarlig Beskaffenhed. Af Erter og Kornsorter blev Udbyttet lidet og daarligt; Rugen klarede sig bedst, den blev omtrent overalt moden, før Frosten kom. (J. Lund). De forholdsvis gode økonomiske Vilkaar for Gaardbrugerne i de sidste Aar i Ringsaker er ogsaa kommet Arbejderne tilgode i Form af større Arbejdsløn og Nybygning af bedre Husmandsboliger. Gaardene er steget stærkt i Pris og har af den Grund ofte skiftet Eiere. De nye Brugere, specielt af de smaa Gaarde, er i mange Tilfælde Gudbrandsdøler, der synes gjerne at bosætte sig her. Med sine mindre Fordringer til Livet vil disse vistnok have Udsigt til at klare sig godt. (K. Løken).

Fra Elverum i Søndre Østerdalen Distrikt anføres, at da Befolkningen der ikke lever af Jordbrug, men hovedsagelig af Skogdrift, som i Aaret har gaaet sin vanlige Gang, har Misvæxten ingen væsentlig Indflydelse øvet paa Arbeidsmandens Økonomi i Elverum. Vistnok blev Melken lidt fordyret, men Melkeforbruget er i Almindelighed ringe blandt de Fattige og Ubemidlede. Saalænge Kaffe, Sukker og Melvarer ikke fordyres, mærkes ingen dybere Klager over et «daarligt Aar». Furuspinderens Hærjinger i Skogen dette Aar søgtes bekjæmpet ved Anbringelse af de saakaldte Limringer paa de friske Trær, d. e. Anbringelse af en 10 à 12 Cm. bred Ring af et eget Limstof i Mands Brysthøide rundt Stammen. Blandt «Limerne» var der omtrent 20 pCt., som ikke taalte Dunsten af Limet, men fik Ildebefindende, gastriske Forstyrrelser og tildels betydelige Hudaffektioner i Ansigtet og paa Hænderne. Der søgtes anvendt Masker og Handsker til Forebyggelse heraf, men der stilledes idelig Opfordringer til Sundhedskommissionen, stundom endog om at forbyde en saadan «Krig». Tilslut vilde Mandfolkene gjøre Streik, saa en Hob Kvinder maatte træde til som Reserve. (K. Nilssen). I Hof Herred staar Ædrueligheden og Sædeligheden i det Hele taget ikke høit. Natteløberiet blomstrer fremdeles. (Karud).

I Tryssil Distrikt siges Sandsen for Hygienen at være i glædelig Stigen, hvortil Ungdomsforeningerne bidrager i betydeligt Mon. Tuberkulose-loven antages ogsaa at bidrage til Renlighedens Fremgang; Spytingen er i stærkt Aftagende, og Plakater, der advarer mod Spyting, er opslaaet mange Steder. Ædrueligheden menes at være i Stigende. (Harboe).

I Rendalen Distrikt er de hygieniske Forhold upaaklagelige. Leve-maaden er ensformig, men i det Hele taget kraftig, bestaaende væsentlig af Brød, Smør, Flesk, Kjød og Røgefisk, der rigtignok hver Dag serveres paa samme enkle Maade; og saa kommer naturligvis hertil den overalt uundværlige Kaffe. Drikfældigheden er i Aftagende. Sædeligheden staar lavt, og de sædelige Begreber er temmelig forkvaklede. Naar man kun er «forlovet», ansees det ikke for nogen Skam at være gravid; naar der blot bliver Gifting før Nedkomsten, er Alt i Orden. De uægte Fødsels Antal er ikke betydeligt, men det kommer vel af den udbredte Kjendskab til præventive Midler. (W. Wille).

I Tønset Distrikt blev paa Grund af det ugunstige Veirlig Korn og Poteter ikke modne; der fandtes ikke Bær af noget Slags. Som Surrogat for Bær har Befolkningen Rhubarberplanten; denne bruges i ikke liden Udstrækning til Supper og Grød i Husholdningerne, ligesom der lægges en Del Rhubarbervin. Planter findes næsten ved hvert Hus og trives udmærket godt. (Oxholm).

Syge- og Fattigpleie. I Kongsvinger er fremdeles ansat en Menighedsdiakonisise, der yder de fattige Syge Pleie og Tilsyn. I Vinger er der en Fattiggaard, hvor gamle og sygelige Personer anbringes. I Nordre Odalen virker i Hovedsognet en Menighedsdiakonisise til udelt Tilfredshed; hun benyttes meget. I Annexet er i Aarets Løb dannet en Sygepleieforening, og en Menighedsdiakonisise begyndte sin Virksomhed der i Oktober. Udgifterne bestrides baade i Hovedsogn og Annex af frivillige Gaver. (Ansteensen). I Elverum er Fattigsygepleien mønstergyldig, Foreningen for frivillig Fattig- og Sygepleie har med 3 Diakonisser fortsat sin gavnlige Virksomhed. I Trysil har man efter Foranledning af Lægerne indkjøbt et Sted, hvor man tænker at kunne faa Sygehus og Pleiehjem for Tæringssyge, dog fuldstændig isolerede fra hinanden, men under samme Administration. I Bygden virker 3 Menighedssygepleiersker til stor Nytte og Velsignelse; Befolkningen støtter Sagen med frivillige Gaver.

Sygehuse. I Kongsvinger findes et lidet Sygehus til Indlæggelse af epidemiske Sygdomstilfælde. Paa Gjøsøegaarden i Vinger er der en privat Kuranstalt for Tuberkulose med et Belæg af omkring 20 Patienter. Amtets Sygehus ligger i Stange. I Hamar og Ringsaker findes kommunale Sygehuse, i Furnes og Romedal private Sygehjem. I Nes er der en privat Anstalt for Behandling og Pleie af Alkoholister og Morfinister. I Elverums kommunale Epidemilazaret behandledes i Aaret 16 Syge (9 Skarlagensfeber, 7 Difteri); Liggedagenes Antal var 440.

Badeindretninger. I Kongsvinger findes en vel indrettet Badeanstalt for Karbad, Dampbad, Gytje- og Furunaalsbad, der om Sommeren holdes aaben 3 Gange ugentlig og den øvrige Del af Aaret kun 1 Gang. (Aamodt). Paa Hamar er der en Anstalt for Kar- og Dampbad. Det i tidligere Beretninger omtalte Badehus ved Tønset Jernbanestation er lukket paa Grund af økonomiske Vanskeligheder. (Oxholm).

Om Amtets Apothek se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Hedemarkens Amt	55	3336
Solør og Odalen	1) 14	778
Hedemarken	2) 21	1331
Søndre Østerdalen	3) 4	523
Trysil	4) 2	159
Rendalen	5) 7	313
Tønset	6) 7	232

1) Kongsvinger 6, Vinger 2, Nordre Odalen 1, Søndre Odalen 1, Grue 2, Eidskogen 2. 2) Hamar 3, Vang 2, Furnes 3, Romedal 2, Leiten 1, Stange 2, Nes 2, Ringsaker 6. 3) Elverum 2, Aasnes 1, Hof 1. 4) Trysil 2. 5) Øvre Rendalen 3, Ytre Rendalen 3, Stor-Elvedalen 1. 6) Tønset 2, Lille-Elvedalen 2, Tolgen 2, Kvikne 1.

Sundhedskommissioner. I Nordre Odalen bestaar Sundhedskommissionen nu af 6 inden Herredsstyret valgte Mænd foruden Formanden; denne haaber derved at kunne faa Kommissionens Arbejde mere effektivt end ved den gamle, lidet hensigtsmaessige Ordning, da hele Kommunebestyrelsen dannede Sundhedskommissionen. (Ansteensen).

VII. Kristians Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakter.
Amtet		25342,32	116 280	42	8	48	37
1. Hadeland og Land		2 932,19	26 885	11	2	14	7
	Jevnaker	165,86	3 908	2	-	3	1
	Lunner	278,23	3 370	1	-	3	1
	Gran	351,33	4 110	2	-	1	1
	Brandbu	470,60	5 026	2	1	2	1
	Søndre Land	781,35	5 774	2	-	3	1
	Nordre —	884,82	4 697	2	1	2	2
2. Søndre Valdres		2 488,38	9 924	3	1	5	5
	Søndre Aurdal	1 128,86	3 825	1	-	2	2
	Nordre —	919,72	4 323	1	1	2	2
	Etnedalen	439,80	1 776	1	-	1	1
3. Nordre Valdres		2 943,32	6 937	3	-	4	4
	Østre Slidre	869,50	2 217	1	-	1	1
	Vestre —	467,37	2 627	2	-	1	1
	Vang	1 606,45	2 093	-	-	2	2
4. Toten		1 486,52	28 055	10	1	9	7
	Gjøvik, Kjøbstad ...	0,94	3 249	4	1	2	-
	Østre Toten	399,54	7 940	2	-	2	2
	Vestre —	411,69	7 582	2	-	3	2
	Vardal	268,16	4 458	-	-	-	1)
	Biri	406,19	4 826	2	-	2	2
5. Faaberg		2 359,51	16 733	7	4	5	4
	Lillehammer, Kjøb- stad	2,25	3 179	5	4	1	-
	Faaberg	478,27	5 336	-	-	1	1
	Øier	689,22	3 202	1	-	1	1
	Østre Gausdal	223,29	2 695	1	-	1	1
	Vestre —	966,48	2 321	-	-	1	1

1) Bopæl: Gjøvik.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
6. Ringebu		3 166,69	11 896	4	-	3	3
	Ringebu	1 256,27	4 485	2	-	1	1
	Søndre Fron	547,04	3 016	1	-	1	1
	Nordre —	1 363,38	4 395	1	-	1	1
7. Lom		5 801,15	9 230	2	-	4	4
	Lom	1 948,35	2 645	1	-	1	1
	Skiaaker	2 154,70	2 255	-	-	1	1
	Vaage (undtagen Sel Annex)	1 698,10	4 330	1	-	2	2
8. Lesje		4 164,56	6 620	2	-	4	3
	Lesje	2 244,90	2 560	-	-	2	1
	Dovre	1 475,21	2 126	1	-	1	1
	Sel Annex af Vaage..	444,45	1 934	1	-	1	1

Sundhedstilstanden var i sin Almindelighed meget tilfredsstillende. Skarlagensfeber og Kighoste var dog adskillig udbredt. Akut Diarré forekom forholdsvis sjelden; ligesaa Influenza. Det samlede Antal anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 5 159, hvoriblandt 200 Dødsfald (3,9 pCt.). I 1901 var de tilsvarende Tal 5 998 og 254 (4,2 pCt.).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 1 422 eller 12,1 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelbefolkning (117 300). Aaret forud var Dødeligheden 13,1 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til den paa Side 90 og 91 indtagne Tabel, der er sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidefeber** anmeldtes ialt 14 Tilfælde, hvoraf intet endte dødelig. I Hadeland og Land optraadte 1 Tilfælde i hvert af Herrederne Lunner og Søndre Land. I Søndre Valdres indtraf et forevrigt tvivlsomt Tilfælde paa Haugsrud i Begndalen; paa samme Gaard, men ikke i samme Hus, var et lignende forekommet i Slutningen af det foregaaende Aar. (B. Lange). I Vestre Slidre, Nordre Valdres Distrikt, indsygnede en Mand, der sandsynlig havde paadraget sig Sygdommen paa en Reise; et andet Tilfælde var smittet af ham. (Stengel). Fra Toten anmeldtes et Tilfælde, ligesaa et fra Ringebu. I Faaberg Distrikt optraadte 4 Tilfælde i Lillehammer og 3 i Øier; 2 af de sidstnævnte indtraf hos Naboen til Klokkeren, i hvis Husstand Sygdommen havde optraadt Aaret forud. (Torp).

Skarlagensfeber forekom som en udbredt Epidemi i de fleste Distrikter; kun fra Nordre Valdres er intet Tilfælde anmeldt og fra Lesje blot ét.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	14	-	14	4	-	2	-	1	1	1	2	1	-	1	1
Skarlagensfeber	485	9	485	53	23	49	23	31	43	44	22	26	76	45	50
Mæslinger	23	-	23	-	-	-	1	-	-	5	-	-	-	-	17
Difteri (Croup)	103	5	103	14	23	6	16	11	10	6	4	6	-	2	5
Blodgang	6	1	6	1	-	1	-	-	-	-	2	-	-	1	1
Barsel-feber	18	3	18	-	1	2	2	2	1	1	1	1	1	2	4
Pyæmi, Septhæmi	24	9	24	3	3	1	4	1	1	4	2	4	-	1	-
Rosen	97	2	93	6	13	13	12	12	6	14	3	4	3	1	6
Røde Hunde	35	-	35	1	8	-	-	1	-	2	-	1	-	6	16
Vandkopper	112	-	112	7	15	32	41	9	1	1	-	-	1	5	-
Kusma	14	-	14	1	-	1	-	2	-	1	2	2	-	4	1
Kighoste	557	12	556	32	34	104	76	55	66	37	25	37	37	31	22
Akute Katarrher i Aandedræts- organerne	2018	75	2018	206	249	267	242	180	134	122	102	87	99	171	159
Influenza	222	1	222	15	44	62	34	8	3	2	2	1	2	10	39
Lungebetændelse	472	60	471	33	51	57	54	52	44	24	17	23	24	42	50
Pleurit	137	3	137	20	10	18	13	11	13	10	6	4	9	12	11
Gigtfeber	226	5	219	21	16	23	20	18	32	13	13	16	9	17	21
Akut Diarré (Kolerine)	592	15	591	27	37	22	20	38	87	107	87	36	28	38	64
Skjørbug	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	3	-	3	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	5159	200	5145	445	527	661	558	433	442	395	290	249	289	389	467

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Hadeland og Land.		Søndre Valdres.		Nordre Valdres.		Toten.		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesje.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber.....	2	-	1	-	2	-	1	-	7	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	49	1	44	3	-	-	278	3	53	2	40	-	20	-	1	-
Mæslinger.....	18	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Difteri (Croup).....	4	-	-	-	2	-	94	4	1	-	-	-	-	-	2	1
Blodgang.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	4	-
Barselfeber.....	2	-	-	-	2	-	8	1	2	2	1	-	2	-	1	-
Pyæmi, Septhæmi.....	8	3	-	-	1	1	14	4	-	-	1	1	-	-	-	-
Rosen.....	33	-	2	-	1	-	23	-	17	-	10	1	8	-	3	1
Røde Hunde.....	25	-	-	-	-	-	3	-	4	-	2	-	-	-	1	-
Vandkopper.....	71	-	11	-	2	-	13	-	13	-	-	-	2	-	-	-
Kusma.....	3	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	4	-	-	-
Kighoste.....	328	8	4	-	10	-	198	4	5	-	10	-	2	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne.....	692	22	80	3	95	9	484	26	460	5	103	2	64	3	40	5
Influenza.....	101	-	9	-	1	-	70	-	33	1	6	-	2	-	-	-
Lungebetændelse.....	204	26	18	4	16	-	115	13	65	11	21	1	24	4	9	1
Pleurit.....	43	-	10	1	2	2	27	-	42	-	8	-	3	-	2	-
Gigtfeber.....	63	3	7	-	2	-	108	1	15	1	18	-	6	-	7	-
Akut Diarré (Kolerine).....	239	2	9	1	8	-	127	8	146	3	40	-	18	1	5	-
Skjærbug.....	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte).....	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1888	65	195	12	144	12	1567	64	871	25	261	5	158	9	75	8

Forløbet var som Regel meget godartet, saa at man enkelte Steder endog ansaa det for en ren Fordel at faa gennemgaa Sygdommen under saa gode Konjunkturer. Ofte skeede ingen Anmeldelse, dels fordi Tilfældene antoges for «Røde Hunde» dels for at undgaa de med Isolation forbundne Ulemper. (Torp). Fra Gjøvik anføres, at en let Nyreaffektion var en hyppig forekommende Eftersygdom.

Af **Mæslinger** er de fleste Tilfælde anmeldt fra Hadeland og Land, hvor de udover Vinteren blev slemme, især ved Komplikation med Kighoste. (Kolbjørnsen).

Af **Difteri** anmeldtes ialt 103 Tilfælde. Det overveiende Antal (94) forekom i Toten Distrikt, hvor Sygdommen var en Fortsættelse af den Epidemi, som begyndte i Slutningen af det foregaaende Aar. Der blev i stor Udstrækning foretaget bakteriologiske Undersøgelser saavel af de Syge som af deres Paarørende.

Barselseber. Fra Faaberg omtales et Tilfælde, der muligens var foranlediget ved Smitte fra en Sygepleierske, der kom lige fra Sygepleie og Ligvaskning paa Nabogaarden. (Torp).

Røde Hunde var meget udbredt udover Høsten i Søndre Land. Som ovenfor nævnt førte under dette Navn utvivlsomt flere Tilfælde af Skarlagensfeber en ubemærket Tilværelse. (Kolbjørnsen).

Kighoste optraadte epidemisk fornemmelig i Hadeland og Land og Toten.

Ogsaa **Vandkopper** synes at have haft en ikke ringe Udbredelse.

Lungebetændelse har i de sidste Aar forekommet sjeldnere i Ringebu end før, ligesom ogsaa Forløbet har været mere godartet. (J. Holst). For det hele Amt har i de forudgaaende 31 Aar det gennemsnitlige Antal af Angrebne og Døde været henholdsvis 634 og 78 pr. Aar.

Akut Diarré optraadte sjeldnere end vanlig. I Søndre Valdres indtraf de fleste Tilfælde i December, da man paa Grund af den langvarige Barfrost, der bevirkede, at alle Vandtilsig tidlig frøs bort, maatte nøie sig med daarligt Vand, som tilmed maatte hentes langveis fra. (B. Lange). I Lom indtraf udover Høsten flere Tilfælde med blodige Udtømmelser.

Katarralsk Ikterus var meget udbredt fornemmelig i Nordre Land og Vestre Toten.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
			1	2	3	4	5	6	7	8
			Hadeland og Land.	Søndre Valdres.	Nordre Valdres.	Toten.	Faaberg.	Ringebu.	Lom.	Lesje.
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	De.
Veneriske Saar	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel . .	8	1	3	4	-	-	-	-	-	1
Gonorré og Uretrit . . .	54	-	22	5	1	10	12	2	1	1

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuberku- løse Syg- domme.		Tuberkulose i													
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøns- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.			
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
Hadeland og Land	114	29	95	25	2	1	-	-	10	3	3	-	4	-		
Søndre Valdres .	33	12	32	12	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-		
Nordre — ..	27	8	26	7	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-		
Toten	119	26	109	25	2	1	-	-	6	-	2	-	-	-		
Faaberg	63	10	60	9	1	1	-	-	2	-	-	-	-	-		
Ringebu	36	10	30	10	-	-	1	-	2	-	2	-	1	-		
Lom	47	18	41	16	-	-	1	1	3	1	2	-	-	-		
Lesje	13	1	5	-	1	-	-	-	5	1	1	-	1	-		
Kristians Amt	452	114	398	104	6	3	2	1	30	6	10	-	6	-		
Deraf i Byer ...	45	10	44	9	1	1	-	-	-	-	-	-	6	-		
— - Bygder .	407	104	354	95	5	2	2	1	30	6	10	-	-	-		

Døde af Lønetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge-tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Hadeland og Land	290	28	65	225
Søndre Valdres	78	14	12	66
Nordre —	91	9	12	79
Toten	298	24	64	234
Gjøvik By	35	6	13	22
Bygder	263	18	51	212
Faaberg	216	25	25	191
Lillehammer By	62	14	6	56
Bygder	154	11	19	135
Ringebu	76	12	5	71
Lom	136	17	9	127
Lesje	49	-	8	41
Kristians Amt	1234	129	200	1034
Deraf i Byer	97	20	19	78
— Bygder	1137	109	181	956

Af Fnaf er for det hele Amt anmeldt 25 Tilfælde.

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme inden Distrikterne hidsættes ovenfor en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder:																
	Sum.	Deraf:						Sum.	Deraf:								
		Førstefødende.	Flerfø­dende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.		Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgivet.	Levende.		Død­født.		Uopgivet.	
												Md.	Kv.	Md.	Kv.		
Hadeland og Land .	658	134	524	-	620	38	-	664	355	309	-	339	299	9	6	11	
Søndre Valdres....	154	41	113	-	148	6	-	157	81	76	-	75	74	4	1	3	
Nordre —	100	20	80	-	94	6	-	100	55	44	1	53	41	2	2	2	
Toten	796	292	504	-	748	48	-	805	431	373	1	420	362	11	11	1	
Gjøvik By	153	32	121	-	147	6	-	154	76	77	1	74	72	2	5	1	
Bygder	643	260	383	-	601	42	-	651	355	296	-	346	290	9	6	·	
Faaberg	434	91	343	-	409	25	-	438	226	212	-	219	204	7	8	-	
Lillehammer By....	96	20	76	-	92	4	-	97	50	47	-	48	46	2	1	-	
Bygder	338	71	267	-	317	21	-	341	176	165	-	171	158	5	7	-	
Ringebu	153	35	118	-	139	14	-	156	73	80	3	72	78	1	2	3	
Lom	137	37	100	-	122	15	-	137	75	62	-	72	61	3	1	-	
Lesje	121	27	94	-	109	12	-	123	70	53	-	69	51	1	2	-	
Kristians Amt....	2553	677	1876	-	2389	164	-	2580	1366	1209	5	1319	1170	38	33	20	
Deraf i Byer.....	249	52	197	-	239	10	-	251	126	124	1	122	118	4	6	1	
— Bygder	2303	625	1679	-	2150	154	-	2329	1240	1085	4	1197	1052	34	27	19	

Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt i den almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsarsagslister for det hele Amt 10,5 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsfald, og 12,5 pCt. af Dødsfald, der ikke var forårsagede af epidemiske Sygdomme. For Byerne var disse Forhold 20,6 pCt. og 25,6 pCt., og for Bygderne 9,6 pCt. og 11,4 pCt. Fra Søndre Valdres anføres, at Forstaaelsen af de Forholdsregler, der gives for at modarbejde Udbredelsen af denne Sygdom, endnu er mangelfuld. (B. Lange). I Østre Slidre (Nordre Valdres) forekommer Tuberkulose forholdsvis sjelden; et stort Procenttal af Tilfældene indtager Tuberkulose i Bensystemet, særlig Spondylarthrocace. (Heber). I Toten bliver Tuberkuloselovens Krav, der fremholdes i den til Opslag i den Syges Hjem af Amtet udgivne Tuberkuloseplakat, overholdt efter Evne. Forøvrigt savnes meget en Kuranstalt for ubemidlede Syge her paa Østlandet, da Patienterne nødig vil reise vestenfjelds. (Marcussen). I Faaberg Distrikt synes Sygdommen at være noget i Tiltagende. Paa Amtssygehuset interneres stadig grave Tilfælde fra Landdistrikterne, saaledes i dette Aar 37 Syge, hvoraf 15 døde; 4 var indlagt ifølge Tuberkuloselovens § 6. (Torp). Fra Lesje klages der over, at Læger i Byerne aldrig underretter Sundhedskommissionen om de Syge, som sendes til Pensionaterne i Dalen og paa Fjeldet, hvor de i Regelen færdes mellem de øvrige Gjæster uden at iagttage den mindste Forsigtighed. (Øvergaard).

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																				Uopgivet.	Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
Af de levende fødte var				Fosterleier:				Fødselen fuldendt ved				Af Fostrene var:											
skin-døde, men bragte illive.		døde inden 24 Timer.		Issæleie.	Ansigtssæleie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uopgivet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instrumenter.	Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalendermaaned).		Ufuld- baarne (fødte i 8de Kalendermaaned).		Fuldbaarne (fødte efter 8de Kalendermaaned).					
M.	K.	M.	K.											Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.				
2	-	3	5	610	1	20	5	28	629	17	5	12	1	4	5	6	6	335	298	10	19	6	-
2	1	-	1	150	1	5	-	1	154	3	-	-	-	-	1	-	1	60	52	43	1	3	-
1	-	-	-	90	-	1	1	8	94	4	2	-	-	-	2	1	1	51	41	4	-	-	-
1	-	4	1	759	5	19	6	16	777	12	8	6	2	9	4	4	2	417	367	2	7	9	-
-	-	-	-	139	2	5	3	5	145	3	3	3	-	2	3	2	-	72	74	1	3	1	-
1	-	4	1	620	3	14	3	11	632	9	5	3	2	7	1	2	2	345	293	1	4	8	-
1	-	1	-	404	2	17	3	12	411	14	6	6	1	2	2	5	2	219	208	-	11	4	-
1	-	-	-	90	-	5	-	2	92	4	1	-	-	1	-	2	-	47	47	-	5	1	-
-	-	1	-	314	2	12	3	10	319	10	5	6	1	1	2	3	2	172	161	-	6	3	-
4	1	-	-	140	3	5	4	4	141	8	3	3	1	-	-	4	1	69	79	3	2	3	-
-	-	-	-	123	2	-	2	10	133	2	1	-	1	-	-	2	-	32	34	69	-	-	-
-	-	-	1	117	3	3	-	-	122	-	-	1	-	-	1	-	1	70	51	-	2	2	-
11	2	8	8	2393	17	70	21	79	2461	60	25	28	6	15	15	22	14	1253	1130	131	42	27	-
1	-	-	-	229	2	10	3	7	237	7	4	3	-	3	3	4	-	119	121	1	8	2	-
10	2	8	8	2164	15	60	18	72	2224	53	21	25	6	12	12	18	14	1134	1009	130	34	25	-

Tilfælde af **Appendicit** angives at forekomme stadig hyppigere og hyppigere i Lom. (Brunes).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Af Læger udførtes ialt 89 **obstetriciske Operationer**, deraf i Hadeland og Land 31, Søndre Valdres 4, Nordre Valdres 4, Toten 19, Faaberg 13, Ringebu 11, Lom 4 og Lesje 3. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 96.

Med Hensyn til **Jordmoderhjælpen** henvises til ovenstaaende Tabel, der er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger. I Hadeland og Land benyttes Hjelpekoner i ikke liden Udstrækning, nægtet Distriktet er vel forsynet med Jordmødre. (Kolbjørnsen). Det samme er Tilfældet i Ringebu. (J. Holst). I Nordre Valdres døde en Kvinde uforløst paa Grund af Blødning før Lægens Ankomst.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af Tabellen paa Side 97.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1859 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 43,3.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.				Partus præmaturus artificialis.		Perforation.		Ex-visce-ration.	Efter-byrds-operation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.		Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	45	46	1	1	2	2	-	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed.	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	4	1	-	-
Placenta prævia og Blødning.	-	-	-	-	4	1	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele.	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil.	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie.	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Tverleie.	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Blødning.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Tilbageholdelse.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	55	55	2	1	9	6	3	3	1	2	2	1	1	4	1	2	10
		58				9		4		4				5			

¹⁾ Ved en af 3 Tvillingfødsler forløstes begge Tvillinger ved Tang. Paa samme Maade forløstes ogsaa første Tvilling hos de 2 andre Tvillingfødsende, medens Fødselen af anden Tvilling i et Tilfælde skeede ved Vending og i det andet ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Mødrene (lev.) henholdsvis er opført. Alle 6 Børn fødtes levende. ²⁾ Dødsårsag: Blødning. ³⁾ Dødsårsag: Barsel-feber.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Hadeland og Land.....	859	17	319	55	13	1	7	-
Søndre Valdres	266	8	120	13	1	-	1	-
Nordre —	157	4	104	8	1	-	-	-
Toten	888	13	322	44	5	2	13	1
Gjøvik By	147	2	36	12	1	-	1	-
Bygder.....	741	11	286	32	4	2	12	1
Faaberg	460	12	224	19	1	2	2	2
Lillehammer By	93	2	52	6	-	1	1	1
Bygder.....	367	10	172	13	1	1	1	1
Ringebu	301	10	117	12	1	-	1	-
Lom	203	5	148	7	1	-	-	-
Lesje	147	5	68	8	1	1	-	1
Kristians Amt	3281	74	1422	166	24	6	24	4
Deraf i Byer	240	4	88	18	1	1	2	1
— - Bygder.....	3041	70	1334	148	23	5	22	3

Paa Barselseng døde efter Presternes Opgaver 6 Kvinder, efter Lægernes 7; for 3 af disse opgaves Barselfeber som Dødsarsag og for 4 Blødning.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	264	14	250
Lungetuberkulose	129	20	109
Kræft (Cancer og Sarkom)	109	6	103
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	75	4	71
Organisk Hjertesygdom	66	1	65
Hjerneslag	61	1	60
Lungebetændelse	60	4	56
Tuberkulose Betændelser udenfor Lungerne..	59	11	48
Kronisk Bronkit	51	3	48
Medfødt Svaghed	50	7	43

Veirliget var næsten hele Aaret surt og koldt, hvorved Aarsvæxten forsinkedes mindst 3 Uger. Høsten blev derfor mislig. Misøren øgedes end yderligere ved, at der i August indtraf Frostnætter, som især i Amtets nordlige Dele helt eller delvis ødelagde Grøden og bevirkede et Uaar, værre end de Fleste kunde mindes. Fra Lom anføres saaledes: Al Rug og Ærterne frøs bort; Poteterne fik en saa daarlig Smag, at der kun blev spist lidet af dem, og Bygget maatte blandes med indført Mel til Mad; Hø og Halmængden var rigelig. (Brunes og Øvergaard).

Levemaade og hygieniske Forhold. Med Hensyn til Bedring af disse gaar det i Søndre Valdres smaat og traat; i dette Stykke er Befolkningen altfor «konservativ». Tændernes Tilstand hos den opvoxende Ungdom er ifølge Tandlæge O. Sørums Beretning ikke saa god som hos den ældre Del af Befolkningen; han antager, at hvis Børnene kunde blive undersøgt og behandlet paa Skolen, vilde f. Ex. en eventuel feilagtig Tandstilling, der ofte er en vigtig middelbar Aarsag til Sygdom i Tænderne, kunne rettes paa, og man vilde bibringe Børnene Forstaaelsen af, hvilken Betydning det har, at Tænderne stadig bliver godt stelt med og pleiet. (B. Lange).

Fra Nordre Valdres anføres, at Levnetsmidlernes Tilberedning fremdeles er mangelfuld; Kjød og Flesk bruges omtrent udelukkende kun i saltet og tørret Tilstand; de mange Maaltider (5 à 6), indskrænker Arbeidstiden i altfor høi Grad, især da man ikke som i gamle Dage begynder sit Dagsværk Kl. 4—5, men først Kl. 6—7 undtagen i den travleste Sommertid. Boligforholdene kunde være gode, da Husene er store, men man drager sig de gode Rumforhold for lidet til Nytte. Med Hensyn til Renligheden er det forsaavidt gaaet fremad, som der nu vaskes mere end før. Husfliden er ikke synderlig stor, men Ungdomsforeninger og Folkehøiskolen har sat sig dens Ophjælp til Formaal. Ifølge Presternes Statistik over uægte Fødsler skulde Sædelighedstilstanden være mindre god, men dette skyldes vistnok mere de fra Byerne hjemvendte Tjenestepiger end de i Bygden hjemmeværende. (Stengel).

Fra Toten skriver Distriktslæge Marcussen: De økonomiske Forhold er gennemgaaende gode. Adskillig Forrykning af de forskjellige Klassers økonomiske Kaar sees i de senere Tider at finde Sted i dette mægtige Jordbrugerdistrikt, idet Storindustrien ogsaa her mere og mere gjør sig gjældende. Det største Industricentrum er Gjøvik med Omegn, og her er Industriarbeiderne i stor Majoritet og præger Samfundsforholdene. Lønningerne er vistnok i Forhold til Livsfornødenhedernes Kostende ret gode, saa at de, der er ordentlige, i det Hele klarer sig godt. Men en ikke ringe Del tager sig mere eller mindre hyppig en Rangel, — og Følgen er en ujævn og usikker Levemaade i mange Hjem. I de absolut ordentlige Hjem forekommer ikke Fattigdom, hvis ikke særlige, ulykkelige Omstændigheder har rammet dem. De gammeldagse Husmandsforhold paa Landet bliver desværre sjældnere. Husmændene har altid Hus, Ved, Mad, Drikke og Klæder, om der end er smaat med Kontanter. Den sidste Omstændighed frister dem til at blive Industri- og Løsarbeidere. Mange angrrer paa Overgangen, men meget faa vender tilbage til sin Husmandsplads. Dette er til Skade baade for Arbeider og Gaardbruger. I det Hele synes en Mangel paa Stabilitet i Forholdene at præge vor Tid. Meget af dette skyldes en usund Agitation. I de 14 Aar, jeg har været i Distriktet, har jeg kunnet følge Manges Skjæbne først som Husmænd, siden som Industriarbeidere. Nogle er det vistnok gaaet godt med, men adskillige agtede Husmandsfamilier er, efter at have forladt sin Plads, sunket ned i Proletariatstanden. Lægen gjør jævnlig den Erfaring, at Husmandens Familie er bedre ernæret end Industriarbeiderens. Melkekondenseringsfabriken paa Kap tager nu

Melk fra alle Distriktets Herreder. Dette er til stor Støtte for Jordbruget. Men Melk er desværre blevet en dyr og ofte uerholdelig Vare. Bønderne lever i det Hele godt, men ingenlunde overdaadigt. Baade store og smaa Bønder er særdeles arbeidsomme. Overernærede Sofabønder er en stor Sjeldenhed. Sædelighedstilstanden er blandt den fastboende Befolkning adskillig bedre end blandt den mere løse Arbejderbefolkning, som vi har havt saa Meget af i den senere Tid. Forekommende Tilfælde af veneriske Sygdomme er næsten altid indført fra Kristiania.

I Ringebu var Næringen paa Grund af den mislige Høst meget knap for Mange, der ikke havde andet end Jordbruget at holde sig til. Brødkornet var mangstedts meget daarligt, og det vakte Forundring, at det taaltes saapas, som det gjorde. (J. Holst).

I Lom maatte paa Grund af Uaaret omtrent alt Brødkorn indføres, ikke at tale om Sædekorn. Da ogsaa det foregaaende Aar havde været uheldigt, blev Forholdene nogetsaa nær fortvivlede. De, som havde Kredit, maatte gjøre Gjæld for at «berge Livet», og Andre maatte finde sig i at skilles ved, hvad de havde at afhænde, og indskrænke sig saa meget som muligt. Udvandringen fortsattes derfor i stor Maalestok. Som Følge deraf stiger Arbejdspriserne, og Bonden klager; men han vil ikke eller ialfald kun i dyre Domme sælge noget af sin overflødige Jord til Selveierbrug. (Brunes og Øvergaard).

Sygehuse. Amtets Sygehus ligger paa Lillehammer. Paa Gjøvik findes et lidet, kommunalt Sygehus, hvor epidemiske Syge kan anbringes i 2den Etage. Paa Lillehammer, i Østre og Vestre Toten samt Vardal er der smaa Epidemilazareter. Sanatoriet paa Tonsaasen (Søndre Valdres) har fast Læge det hele Aar. Sanatorierne i Gausdal (Faaberg), Breidablik (Søndre Valdres) og Fosheim Sæter (Nordre Valdres) har Læge paa Stedet, hvorhos flere andre Sanatorier staar under Lægetilsyn den Tid, de er aabne. I Faaberg Distrikt aabnedes i dette Aar 2 mindre, private Sanatorier for «Brystsvage», nemlig Kornhaug Sanatorium og et paa Gaarden Øvre Toft; der er paa hvert af dem Plads for ca. 17 Patienter.

Syge- og Fattigpleien. I Hadeland og Land har 4 Herreder Fattiggaarde. I Søndre Valdres har den Sygepleierske, som man havde faaet oplært og ansat, maattet afskediges, da det ikke lykkedes at opdrive de 300 Kroner, hun skulde have i Løn om Aaret. (B. Lange). I Østre Toten er der et Fattighjem og i Vardal en Stiftelse, hvor Fattige fra dette Herred og Gjøvik optages.

Badeindretninger. Paa Gjøvik og i Lillehammer er der Badeanstalter. I førstnævnte By ydes der en Dag ugentlig frit Bad til Skolebørnene. Ved flere Sanatorier og Hôteller findes Indretninger for kolde og varme Bad. Paa Løken i Vestre Slidre (Nordre Valdres) er der en liden Badstue; i Østre Slidre var der en under Opførelse. I Ringebu er der 2 Badehuse, 1 i Nordre Fron for Badstubad og 1 i Søndre Fron ogsaa for Karbad. I Tretten (Faaberg) aabnedes den nye Badstue, hvor Børn fra Skolerne i Omegnen faar frit Bad gjennemsnitlig 1 Gang om Maaneden; Børn, som kan betale, erlægger 10 Øre; Taxten for Voxne er 15; Sæbe leveres, men Haandklæde maa medbringes; Søgningen har været god. (Torp). For Arbejderne ved Rødfos Patronfabrik og ved Melkekondenseringsfabriken paa Kap (Toten) findes Bad.

Om Amtets Apothek se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Kristians Amt.....	73	4867
Hadeland og Land	¹⁾ 10	893
Søndre Valdres	²⁾ 11	229
Nordre —	³⁾ 4	89
Toten	⁴⁾ 16	1447
Faaberg	⁵⁾ 12	1340
Ringebu	⁶⁾ 4	446
Lom	⁷⁾ 5	186
Lesje	⁸⁾ 11	237

¹⁾ Nordre Land 1, Søndre Land 2, Jevnaker 1, Lunner 1, Gran 3, Brandbu 2.
²⁾ Nordre Aurdal 4, Søndre Aurdal 4, Etnedalen 3. ³⁾ Vestre Slidre 1, Østre Slidre 1, Vang 2. ⁴⁾ Gjøvik 5, Vardal 2, Østre Toten 3, Vestre Toten 4, Biri 2. ⁵⁾ Lillehammer 4, Faaberg 2, Østre Gausdal 3, Vestre Gausdal 1, Øier 2. ⁶⁾ Ringebu 2, Søndre Fron 1, Nordre Fron 1. ⁷⁾ Lom 2, Skiaaker 2, Vaage 1. ⁸⁾ Lesje 6, Dovre 5.

VIII. Bratsberg Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Dec. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmodr.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		15189,09	98 298	40	7	58	35
1. Skien		1 066,24	38 210	17	3	20	6
	Skien, Kjøbstad	2,13	11 459	8	2	6	-
	Porsgrund, —	1,26	4 804	4	1	3	-
	Brevik, —	0,76	2 159	3	-	1	-
	Eidanger	139,50	3 697	-	-	1	1
	Solum	317,82	8 088	1	-	7	3
	Gjerpen	380,91	7 151	1	-	¹⁾ 1	1
	Slemdal	223,86	852	-	-	1	1
2. Kragerø		1 650,41	21 982	6	2	11	6
	Kragerø, Kjøbstad	1,17	4 954	3	2	3	-
	Langesund, Ladested	0,88	1 344	1	-	-	-
	Stathelle, —	0,24	472	-	-	-	-
	Bamle	286,83	4 676	1	-	3	2
	Sannikedal	196,83	2 535	-	-	1	1
	Skaatø	109,61	3 972	-	-	²⁾ 1	1
	Drangedal	1 054,85	4 029	1	-	3	2

¹⁾ Den offentlig ansatte Jordmoder bor i Skien By. ²⁾ Bor i Kragerø By.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Dec. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
3. Hollen		1 141,81	11 870	5	-	8	4
	Hollen	257,54	3 957	3	-	2	1
	Lunde	259,65	2 225	-	-	1	1
	Bø	281,66	2 657	1	-	3	1
	Sande	342,96	3 031	1	-	2	1
4. Sauland		1 716,04	7 441	3	1	5	4
	Hitterdal	407,44	3 868	2	1	3	1
	Hjartdal	891,84	2 336	1	-	1	1
	Gransherred	416,76	1 237	-	-	1	2
5. Kviteseid		2 256,07	7 841	2	1	6	6
	Seljord	665,83	3 067	1	-	2	3
	Kviteseid	712,08	3 153	1	1	1	1
	Nissedal	878,16	1 621	-	-	3	2
6. Laardal		4 151,00	7 560	5	-	6	5
	Laardal	287,76	1 364	¹⁾ 2	-	1	1
	Fyresdal	1 253,18	1 814	1	-	1	1
	Mø	694,49	1 850	1	-	2	1
	Vinje	1 215,87	1 702	1	-	1	1
	Rauland (Møsstrandens Sogn undtagen)	699,70	830	-	-	1 ²⁾	1
7. Tinn		3 207,52	3 394	2	-	2	4
	Tinn	1 774,36	2 373	2	-	1	3
	Hovin	302,46	885	-	-	1	1
	Møsstrandens Sogn af Rauland	1 130,70	136	-	-	-	-

¹⁾ Deraf 1 ikke praktiserende. ²⁾ Vakcinerer i hele Rauland Herred.

Sundhedstilstanden synes i det Hele taget at have været meget tilfredsstillende. Af epidemiske Sygdomme optraadte i forskellige Distrikter Skarlagensfeber, Røde Hunde, Vandkopper og Kusma hyppigst. Kighoste, Influenza og Diarré forekom forholdsvis sjelden. Antallet af samtlige, anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme var 6 138 med 166 Dødsfald (2,7 pCt.); i 1901 var de tilsvarende Tal 9 038 og 351 (3,9 pCt.).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 1296 eller 13,0 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelbefolkning (99 400) Aaret forud var Dødeligheden 15,8 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til den paa Side 102 og 103 indtagne Tabel, der er sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidefeber** sees der fra Kragerø Distrikt at være anmeldt 2 Tilfælde, der begge indtraf i Skaatø.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	2	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	398	3	398	54	37	54	62	31	7	11	17	9	32	36	48
Mæslinger	54	1	54	1	3	5	2	1	-	-	-	-	-	4	38
Difteri (Croup)	33	3	33	3	4	-	-	-	3	3	4	2	5	1	8
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Barselfeber	17	2	17	1	-	1	-	2	2	-	1	3	1	3	3
Pyæmi, Septhæmi	26	5	23	4	-	-	-	3	1	-	3	2	3	3	4
Rosen	74	8	74	4	2	6	7	11	4	5	7	3	4	12	9
Røde Hunde	55	-	55	-	-	-	1	-	7	4	1	-	7	3	32
Vandkopper	139	-	139	20	8	15	9	10	21	13	2	9	6	13	13
Kusma	248	-	248	58	31	51	16	19	7	9	7	9	20	12	9
Kighoste	260	4	260	55	6	5	6	16	16	41	43	22	19	14	17
Akute Katarrer i Aandedr.org.	2731	57	2731	427	316	245	225	221	178	96	125	118	240	268	272
Influenza	422	3	421	65	83	85	51	24	14	6	6	5	22	38	22
Lungebetændelse	483	58	483	82	69	49	50	49	34	13	7	10	41	36	43
Pleurit	144	1	144	16	17	19	12	17	9	10	1	12	8	16	7
Gigtfeber	208	2	207	18	22	22	15	30	29	14	11	9	5	17	15
Koldfeber	3	-	3	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	836	19	836	42	41	27	63	53	88	104	117	101	68	58	74
Skjørbug	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-Beri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	6138	166	6133	850	642	584	519	488	420	331	353	316	482	534	614

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:													
	1		2		3		4		5		6		7	
	Skien.		Kragere.		Hollen.		Sauland.		Kviteseid.		Laardal.		Tinn.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børnekopper	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	141	-	66	3	20	-	35	-	77	-	54	-	5	-
Mæslinger	34	-	12	1	4	-	1	-	-	-	3	-	-	-
Difteri (Croup)	10	-	12	1	2	1	3	1	-	-	6	-	-	-
Blodgang	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	7	-	2	1	2	-	-	-	1	-	5	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi	21	3	-	-	-	-	2	2	2	-	1	-	-	-
Rosen	43	5	13	1	5	-	2	1	3	-	6	1	2	-
Røde Hunde	50	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	107	-	9	-	3	-	14	-	2	-	1	-	3	-
Kusma	156	-	19	-	10	-	35	-	9	-	18	-	1	-
Kighoste	69	2	38	1	3	-	98	-	1	-	50	1	1	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	2081	28	205	19	125	1	136	3	45	4	93	1	46	1
Influenza	274	-	20	2	15	1	58	-	25	-	30	-	-	-
Lungebetændelse	297	27	91	12	33	9	8	1	20	3	30	4	4	2
Pleurit	64	1	18	-	11	-	7	-	13	-	29	-	2	-
Gigtfeber	107	1	38	1	12	-	20	-	14	-	13	-	4	-
Koldfeber	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	626	10	88	6	27	3	24	-	30	-	33	-	8	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Beri-Beri	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	4092	77	639	48	273	15	443	8	242	7	373	8	76	3

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder.																			
	Sum.	Deraf:						Sum.	Deraf:											
		Førstefødende.	Flerfø- dende. ^p	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.		Mandkøn.	Kvindekøn.	Uopgivet.	Levende.			Død- fødte.			Uopgivet.		
												Md.	Kv.	Uopg.	M.	K.	Uopg.			
Skien.....	1085	220	865	-	1035	30	20	1093	543	550	-	518	531	-	26	14	-	4		
Skien By.....	359	65	294	-	351	8	-	365	177	188	-	166	180	-	8	7	-	4		
Porsgrund By.....	142	38	104	-	137	5	-	144	75	69	-	69	69	-	6	-	-	-		
Brevik By.....	58	7	51	-	57	1	-	58	26	32	-	26	31	-	-	1	-	-		
Bygder.....	526	110	416	-	490	16	20	526	265	261	-	257	251	-	12	6	-	-		
Kragerø.....	450	102	348	-	441	9	-	454	248	204	2	241	200	-	6	3	-	4		
Kragerø By.....	125	26	99	-	124	1	-	126	67	58	1	65	59	-	1	-	-	1		
Langesund By.....	30	7	23	-	30	-	-	30	17	13	-	17	12	-	-	1	-	-		
Stathelle By.....	14	3	11	-	14	-	-	14	8	6	-	8	6	-	-	-	-	-		
Bygder.....	281	66	215	-	273	8	-	284	156	127	1	151	123	-	5	2	-	3		
Hollen.....	263	54	209	-	252	11	-	271	145	126	-	136	121	-	9	5	-	-		
Sauland.....	100	20	80	-	95	5	-	100	54	46	-	51	44	-	3	2	-	-		
Kviteseid.....	88	18	70	-	86	2	-	91	48	43	-	46	43	-	2	-	-	-		
Laardal.....	56	21	35	-	51	5	-	56	26	30	-	25	29	-	1	1	-	-		
Tinn.....	37	2	7	28	37	-	-	37	16	21	-	10	17	7	-	1	2	-		
Bratsberg Amt....	2079	437	1614	28	1997	62	20	2102	1080	1020	2	1027	985	-	74	26	-	8		
Deraf i Byer.....	728	146	582	-	713	15	-	737	370	366	1	351	357	-	15	9	-	5		
— Bygder.....	1351	291	1032	28	1284	47	20	1365	710	654	1	676	628	7	32	17	2	3		

¹⁾ Isseleie med Panden fortil.

Børnekopper viste sig i Juli paa 2 Steder i Eidanger; det første Tilfælde importeredes fra England; det andet opstod antagelig ved Smitte fra det første Tilfælde. (A. Backer).

Skarlagensfeber optraadte inden alle Distrikter og havde som Regel et mildt Forløb. Fra Kragerø Distrikt, hvor de fleste Tilfælde var sporadiske, omtales et Par smaa, lokale Epidemier, en paa Strandstedet Kil i Sannikedal, foranlediget ved en fra Amerika hjemkommen Familie, og en i Bamle; her forekom Sygdommen væsentlig inden en enkelt Skolekreds, men der indtraf ogsaa nogle faa Tilfælde i Nabokredsen paa en Gaard, der laa noksaa isoleret; Smitten bragtes sandsynlig til denne Gaard af en, der havde besøgt en Bazar, hvor ogsaa en Person fra et inficeret Hjem havde været. (A. Horn). I Hollen Distrikt forekom Sygdommen med nogle Tilfælde i Øvre Bø, hvorimod den i Sauland var udbredt over hele Distriktet samtidig med flere andre, exantematiske Sygdomme. I Kviteseid Distrikt, hvor den først paa Aaret optraadte som en Fortsættelse af Epidemien i Tveit-grænd Aaret forud, indtraf nogle faa Tilfælde paa et Par Gaarde i Ordal, foranlediget ved Smitte fra Morgedal (se Medicinalberetningen for 1901 Side 96), samt

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																							Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
Af de levende fødte var				Fosterleier:				Fødselen fuldendt ved						Af Fostrene var:											
														Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalendermaaned).		Ufuld- baarne (fødte i 8de Kalendermaaned).		Fuldbaarne (fødte efter 8de Kalendermaaned).		Uopgivet					
skin- døde, men bragte tillive.	døde inden 24 Ti- mer.	Isseleie.	Ansigtseleie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uop- givet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instru- menter.	Uopgivet.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.							
M.	K.	M.	K.																						
1	-	-	5	1045	2	19	7	20	1339	19	6	10	3	16	2	4	8	7	533	539	-	23	8		
-	-	-	1	350	1	5	3	6	343	8	2	5	1	6	-	4	4	2	173	182	-	5	6		
1	-	-	1	135	-	5	1	3	139	2	-	3	-	-	2	-	3	-	70	69	-	3	2		
-	-	-	-	57	-	1	-	-	58	-	-	-	-	-	-	-	-	1	26	31	-	1	-		
-	-	-	3	503	1	8	3	11	499	9	4	2	2	10	-	-	1	4	264	257	-	14	-		
1	1	2	-	425	2	12	2	13	436	9	2	3	-	4	4	1	1	4	243	199	2	7	4		
-	-	-	-	122	-	4	-	-	120	3	-	2	-	1	1	-	-	-	66	58	1	1	1		
-	-	-	-	27	1	1	-	1	28	2	-	-	-	-	-	-	1	-	17	12	-	-	-		
-	-	-	-	14	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	6	-	-	-		
1	1	2	-	262	1	7	2	12	274	4	2	1	-	3	3	1	1	3	152	123	1	6	3		
-	-	1	6	252	6	9	-	4	266	4	-	1	-	-	2	4	2	5	141	117	-	3	8		
-	-	-	1	98	-	2	-	-	97	3	-	-	-	-	-	-	-	1	54	45	-	3	-		
-	-	-	1	84	-	2	-	5	90	1	-	-	-	-	2	1	1	-	45	42	-	1	3		
-	-	-	-	53	-	3	-	-	56	-	-	-	-	-	-	-	1	-	25	30	-	-	-		
-	-	-	-	35	-	2	-	-	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	21	-	-	-		
2	1	4	13	1992	10	49	9	42	2021	36	8	14	3	20	10	10	13	17	1057	993	2	37	23		
1	-	-	2	705	2	16	4	10	702	15	2	10	1	7	3	4	7	4	360	358	1	10	9		
1	1	4	11	1287	8	33	5	32	1319	21	6	4	2	13	7	6	6	13	697	635	1	27	14		

i November og December en udbredt Epidemi i Sundbygden; da Smitten her syntes at udbredes fra Skolen, blev denne lukket nogle Dage for at desinficeres. Et andet Smittefokus var en Plads tilfjelds, hvor nogle Tømmerhuggere havde Tilhold; herfra bragtes Sygdommen over til Vraadal. Den var ogsaa ikke lidet udbredt i Seljord. Mange Syge gik ude baade under selve Sygdommen og under Afskal-lingen, og der har, foruden de Tilfælde, der ret og slet ikke blev paaagtet, utvivl-sonst ogsaa forekommet saadanne, hvor man for at undgaa de med Isolation og Desinfektion forbundne Ulemper forsætlig har holdt Sygdommen skjult. (J. M. Heidenreich). I Laardal Distrikt forekom den ogsaa i dette Aar i Fyresdal, hvor den siden 1900 trods vedholdende Forsøg paa at standse den stadig havde udbredt sig. I Høidalsmo og Smørklipgrænd i Laardal samt i Øifjeld optraadte den dels sporadisk dels i smaa, begrændsede Epidemier. (Prydz). I Tinn, hvor Sygdommen har forekommet gennem flere Aar, indtraf kun ganske faa Tilfælde i Aarets Begyndelse.

Mæslinger havde ingen nævneværdig Udbredning. I Laardal blev der saaledes kun anmeldt et Par Tilfælde i April og et i December; det sidste var hos en Skolegut, der var kommen hjem til Dalen fra Askim. Dette foranledigede,

uagtet det tidlig blev erkjendt og isoleret, i Begyndelsen af det følgende Aar en meget udbredt Epidemi. (Prydz).

Af **Difteri** anmeldtes ialt 33 Tilfælde, hvoraf 3 dødelige. I Drangedal (Kragerø Distrikt) forekom ogsaa dette Aar en Del let Angrebne; blandt de anmeldte 10 var der dog 3 Croup-tilfælde. Et af disse indtraf i en Familie, hvor der foruden hos det syge Barn ogsaa fandtes Difteribaciller hos Husfaderen og en Tjenestepige. Sidstnævnte reiste, kort efterat Sygdommen var ophørt og Isolationen hævet, til sit Hjem; her fik efter et Par Ugers Forløb 2 af Naboens Børn, hvem Pigen havde givet sig en Del af med, Ondt i Halsen, og af Familiens 13 Personer fik efterhaanden 9 Angina; hos de Fleste af disse samt hos en af de Friske fandtes Difteribaciller. Paa en ganske anden Kant af Bygden indtraf et andet Croup-tilfælde; Baciller paavistes saavel hos det syge Barn som hos en af de Friske, en Tjenestepige, hos hvem der ogsaa fandtes saadanne for et Par Aar siden. Der iagttoges ialt 12 ikke kliniske Tilfælde. (Solberg). I Laardal Distrikt indtraf uden paaviselig Smittekilde en liden Epidemi paa Snarteland i Fyresdal.

Røde Hunde og **Vandkopper** havde stor Udbredning i Skien Distrikt.

Kusma opgives at have forekommet hyppig i Skien, Hollen og Kviteseid Distrikter.

Kighoste optraadte epidemisk i Sauland og Laardal som Fortsættelse fra Aaret forud.

Af **Influenza** anmeldtes en Del Tilfælde, de fleste i 1ste Kvartal; dens Optraeden kan neppe betegnes som epidemisk, og Forløbet var som Regel let. Fra Kviteseid anføres, at Anæmi forekommer usædvanlig hyppig, paa Grund af at Influenza hvert Aar kommer igjen. (J. M. Heidenreich).

Lungebetændelse forekom i Lighed med de nærmest foregaaende Aar sjelden i Hollen og Sauland Distrikter.

Akut Diarré optraadte ogsaa meget sjeldnere end vanlig, sandsynlig paa Grund af den ualmindelig kølige Sommer. (A. Backer).

For **Fnat** behandledes i Laardal og Kviteseid henholdsvis 14 og 5 Familier; fra de øvrige Distrikter er anmeldt ialt 8 Tilfælde.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
			1		2		3	4	5	6
			Skien.		Kragerø.		Hollen.	Sauland.	Kviteseid.	Laardal.
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	18	1	15	-	3	1	-	-	-	-
— hereditær . . .	3	3	2	2	1	1	-	-	-	-
Gonorré og Uretrit.	75	-	52	-	10	-	3	2	6	2

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Amtets Distrikter hidsættes paa Side 107 en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt i den

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuberku- løse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøn- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Skien.....	239	60	229	59	-	-	-	-	9	1	1	-	-	-
Kragerø	128	43	120	42	3	-	1	1	2	-	1	-	1	-
Hollen	98	35	83	33	-	-	-	-	8	2	7	-	-	-
Sauland	42	20	40	20	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Kviteseid.....	48	17	46	16	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
Laardal	43	15	33	12	-	-	-	-	3	-	6	3	1	-
Tinn	18	7	16	7	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Bratsberg Amt..	616	197	567	189	3	-	3	1	26	4	15	3	2	-
Deraf i Byer ...	165	35	158	34	-	-	-	-	6	1	1	-	-	-
— Bygder	451	162	409	155	3	-	3	1	20	3	14	3	2	-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Skien	358	68	77	281
Skien By	92	15	29	63
Porsgrund By.....	55	9	10	45
Brevik By.....	28	3	5	23
Bygder	183	41	33	150
Kragerø	300	49	48	252
Kragerø By	94	16	19	75
Langesund By.....	16	2	3	13
Stathelle By	3	1	-	3
Bygder	187	30	26	161
Hollen	136	27	15	121
Sauland	79	17	8	71
Kviteseid	79	18	7	72
Laardal	60	15	8	52
Tinn	27	4	3	24
Bratsberg Amt	1039	198	166	873
Deraf i Byer.....	288	46	66	222
— Bygder	751	152	100	651

almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde ifølge Lægernes Dødsårsagslister for det hele Amt 19,1 pCt. af samtlige, ved Sygdom foraar-

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	døde.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar-sel-seng.	ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.	ved Drab.
Skien	1132	44	428	71	1	4	14	1	1
Skien By	337	12	117	23	1	-	2	-	1
Porsgrund By	143	8	65	8	-	1	3	-	-
Brevik By	55	-	32	4	-	1	2	-	-
Bygder	597	24	214	36	-	2	7	1	-
Kragerø	614	15	351	56	2	2	11	2	-
Kragerø By	128	3	100	10	1	2	2	-	-
Langesund By	50	1	20	5	-	-	1	-	-
Stathelle By	14	-	3	-	-	-	-	-	-
Bygder	422	11	228	31	1	-	8	2	-
Hollen	314	13	177	15	6	-	2	1	-
Sauland	188	5	99	10	1	-	-	1	-
Kviteseid	221	6	87	12	2	-	1	-	1
Laardal	184	5	104	12	2	2	2	-	-
Tinn	76	4	50	3	1	-	1	1	-
Bratsberg Amt.	2729	92	1296	179	15	8	31	6	2
Deraf i Byer	727	24	337	50	2	4	10	-	1
— Bygder	2002	68	959	129	13	4	21	6	1

sagede, kjendte Dødsfald og 22,7 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 16,0 pCt. og 20,7 pCt. og for Bygderne 20,2 pCt. og 23,3 pCt. Fra Skien anføres, at et Par store Stuer paa Amts-sygehuset er blevet forbeholdt tuberkuløse Syge. I Kragerø Distrikt synes det at blive den almindelige Mening blandt Almuen, at Sanatorieophold er det eneste virksomme Middel mod Tæring, og at Indlæggelse paa et almindeligt Sygehus ikke har synderligt Værd. Sygdommen synes at gribe mere og mere om sig og at være mere udbredt, end man efter de statistiske Opgaver skulde tro. Det hænder nemlig visselig ikke sjelden, at mangan en, hos hvem Sygdommen begyndte som en Spidskatarr eller akut Bronkit, slutter med at søge Raad, naar han mærker at Behandlingen ingenting monner, og forinden Lægen har stillet Diagnosen Tuberkulose og gjort Anmeldelse; saaledes bliver flere Tilfælde først bekjendt ved Indsendelsen af Dødsanmeldelserne. (Carlsen). I Bamle er Frygten for Sygdommen saa udbredt, at det ofte hænder, at unge, raske Folk forlanger at blive undersøgt. (A. Horn). Fra Drangedal opgives Dødeligheden af Tuberkulose hos Voxne at have været paafaldende liden i de sidste Aar, hvilket muligens kan tilskrives den Omstændighed, at Influenza i 90-Aarene, da 20 à 25 pCt. af alle Dødsfald skyldtes Tuberkulose, bragte en Mængde latente Tilfælde for Dagen, og der saaledes blev ryddet op blandt de Disponerede. (Solberg). I Kviteseid Distrikt, hvor Befolkningen er blevet mere rimelig med Hensyn til Smittefrygten, synes man nu tidligere at søge Læge, da man ikke sjelden ser Tæringssyge bedres og blive arbejdsdygtige. (J. M. Heidenreich). Fra Tinn anføres, at man i Smittefrygten har en i høj Grad betryggende Garanti mod Sygdommens Spredning gennem Spyttet.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perfora- tion.	Efterbyrds- operation.
	Mødre.		Børn.			Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	31	2	31	-	2	1	¹⁾ 1	2	-	1	1	1	-
Bækkensneverhed	3	-	2	1	-	2	-	1	1	-	-	1	0
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	1	-	-	1	-	2	-	-	2	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Tilsammen	38	2	35	3	2	7	1	4	4	1	1	3	10
	40		40			8		8					.

¹⁾ Dødsårsag: Dystoki.

Det er nu i dette Distrikt blevet en gennemgaaende Regel, at Patienterne eller deres Omgivelser af stivt Papir forfærdiger smaa Kræmmerhuse eller Spyttkopper, som daglig brændes. (Sandved).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 62 saadanne, deraf i Skien Distrikt 31, Kragerø 11, Hollen 4, Sauland 6, Kviteseid 1, Laardal 7 og Tinn 2. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 109.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til den paa Side 104 og 105 indtagne Tabel, der er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 108.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 433 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 47,5.

Paa **Barselseng** døde ifølge Presternes Opgaver 8 Kvinder. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 6, deraf for 2 Barselfeber, for 2 Barselkrampe og for 2 Dystoki.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	198	46	152
Alderdomssvaghed	103	15	88
Kræft (Cancer og Sarkom)	99	28	71
Tuberkulose udenfor Lungerne	80	15	65
Organisk Hjertesygdom	63	18	45
Lungebetændelse	58	23	35
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	57	22	35
Hjerneslag	46	20	26
Kronisk Bronkit	38	8	30
Nyresygdom	36	16	20

Veirliget. Efter en ualmindelig snerig Vinter fulgte en sen og kold Vaar. Da Sommeren og den første Del af Høsten ogsaa udmærkede sig ved ringe Varme og Nedbør, blev Udbyttet af Jordbruget i sin Helhed mere eller mindre utilfredsstillende.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Skien Distrikt anføres, at den økonomiske Tilstand blandt Arbejderne paa Grund af flere Bedrífsters Standsning har været trykket.

Den i forrige Medicinalberetning omtalte Nedgang i de for Kragerø Distrikt vigtige Næringsgrene, Isbedrift og Skibsfart, vedvarede fremdeles og gjorde sig i end mere følelig Grad gjældende, da ogsaa Udbyttet af Jordbruget blev daarligt. Ikke desto mindre synes Misbrug af Spirituosa at florere ganske paatagelig; det er saaledes en Sjældenhed paa Reiser i Bygderne ikke at møde drukne Personer, og langs Veikanterne viser tomme Flaskehylstre og ituslaaede Buteljer tydelige Mærker efter Drikketrafiken. (Carlsen). Fra Bamle opgives

Levemaaden i de fleste Hjem at være lidet hensigtsmæssig; Forbruget af Melk, især af nysilet Melk, er altfor lidet, da mest muligt sendes til Meierierne; Margariner og Kaffe til Brødet er derfor meget brugt. Boligforholdene hos Bønderne er som Regel gode, hvilket derimod ikke kan siges at være Tilfældet for Fabrikarbejdernes Vedkommende. Drikfældigheden er ikke stor, hvilket muligens skyldes den udstrakte Emissærvirksomhed og den religiøse Vækkelse i Bygden. (A. Horn).

I Sauland Distrikt faar Almuen mere og mere Forstaaelse af Tidens Fordringer paa bedre Indretning af Boliger, mere Lys og Luft i Rummene, mere Vaskning og bedre Udluftning og ikke mindst — bedre Madstel. Man ser nu f. Ex. aldrig i nyere Huse de gammeldagse, firkantede, indelukkede Senge, som det omtrent var umulig at faa ordentlig udluftet og rengjort. Ikke saa faa af Ungdommen har været ude og lært lidt ved Landbrugsskoler, Husholdnings- og Havekurser og lignende; Rekrutterne faar paa Moen ikke alene lidt Folkeskik, men lærer ogsaa, at det gaar an at spise anden Kost end den i Hjembygden gjængse. Hertil kommer, at de yngre Kuld af Folkeskolelærere har ikke liden Indflydelse paa de Unges Begreber om Orden og Hygiene. Desinfektion efter smitsomme Sygdomme ved oplærte Desinfektorer er efter mange Vanskeligheder blevet gennemført overalt i Distriktet; der er anskaffet solide, særlig til Desinfektion forarbejdede Tønder, i hvilke Tøiet ikke bliver ilde medtaget. (H. F. Holst).

Fra Kviteseid anføres, at der jævnlig høres Klager over den separerede Melk og Margarin som Næringsmidler; Folk med Kardialgi paaستاار ikke at taale selv frisk Margarin, og Mange, der ikke har let for at skaffe sig Smør, bruger istedet Sukker paa Brødet. (J. M. Heidenreich).

I Laardal er der for megen Skogspekulation, og Tømmerhugsten staar i et misligt Forhold til Skogens Reproduktion. Husfliden antages i det Hele at være i Aftagen og at erstattes med indførte Fabrikvarer. Tjenere er der Mangel paa som Følge af den store Udvandring. Drikfældighed synes enkelte Steder at være i Tiltagen og at fremmes ved Høtelbedrift og høie Tjenerlønninger. Den i forrige Medicinalberetning omtalte af Distriktslægen foranstaltede Undersøgelse af Skolebørns Tænder fortsattes ogsaa i dette Aar efter en tildels ny Plan. Enhver Skolelærer fik trykte Schemaer til Udfyldning. Af Distriktets 65 Skolekredse indkom der Besvarelser fra 53. Af disse 1 022 skolepligtige Børn var der den Dag, Undersøgelsen foretoges, 966 (94,7 pCt.) paa Skolen. Det viste sig, at kun 27,6 pCt. ingen syge Tænder havde; for de enkelte Herreder var Forholdet Følgende: Rauland 65,4 pCt., Vinje 30,1 pCt., Fyresdal 24,9 pCt., Mo 22,4 pCt. og Laardal 18,8 pCt. Det synes at fremgaa af disse Undersøgelser, at Fladbrød, haardt Brød, sammalet Mel og Melk har stor Betydning for Tændernes Bevarelse, foruden gode Slægtsforhold og Brug af Tandbørste. Som begunstigende Tændernes Forfald anføres Kage, mygt Brød, finsigtet Mel, Kaffe, Sukker, Drops, Sød kage, altfor varm Mad samt at spise udenfor Maaltiderne. (Prydz).

Fra Tinn skildres Levemaaden som meget uhensigtsmæssig, væsentlig paa Grund af Kvindernes Uduelighed i Husholdning og Madlavning. Kaffeskvip er Favoritdrikken og afstedkommer i Forbindelse med gammelt Kjød og Flesk megen Kardialgi. Skogdrift er Hovednæringsveien, hvorved en stor Del af Befolkningen har en pen Extrafortjeneste om Vinteren med Fældning og Fremdrift af Tømmer; men der klages over, at Lønningerne er blevet mindre, siden Skogen er kommet paa Statens Haand. Jordbruget er i høi Grad primitivt, og den dyrkede Jords Udstrækning og Beskaffenhed meget ringe. Drikfældigheden er vistnok i Tilbagegang, men ved festlige Anledninger er der som Regel fremdeles Fyld. Desinfektion efter smitsomme Sygdomme skal fra næste Aar udføres af fast Desinfektor. (Sandved).

Sygehuse. Bratsberg Amtssygehus ligger i Solum ved Skien. I Porsgrund aabnedes et nyt Sygehus, der indeholder 7 Sygerum og en tidsmæssig

Operationssal. Bygningen er taxeret til 29 000 Kroner og Indboet til 5 000; Midlerne er for en stor Del skaffet tilveie af Byens Damer. Desuden er der i denne By et lidet Hospital, tilhørende den katholske Mission. I Skien, Porsgrund, Brevik og Kragerø er der Epidemilazareter. Ved hvert af de 2 førstnævnte er der en Desinfektionsanstalt, som jævnlig benyttes ogsaa af Folk fra Omegnen. Sanatorierne i øvre Telemarken var paa Grund af den kolde Sommer mindre godt besøgte. Det i Tuddal beliggende havde sin egen Læge.

Sygepleien. I Gjerpen er der ansat 2 oplærte Sygepleiersker. I Skien, Porsgrund og Brevik virker flere Menighedsdiakonisser. Bamle Herred har paa Gaarden Vissestad et Fattighjem, hvor Folk af alle Aldre forpleies; for sygelige Gamle, der trænger Ro, er en slig Ordning mindre heldig. (A. Horn).

Badeindretninger. Anstalter for kolde og varme Bad findes tilligemed Folkebad i Skien og Porsgrund. I Brevik og Eidanger findes Sjøbadeanstalter. I Kragerø er der en Badeindretning for Damp- og Karbad. I Sauland Distrikt findes ingen offentlige Badeindretninger, men der vil antagelig blive stillet Forlangende til den nye Calcium-Carbidfabrik paa Notodden om at indrette Bad for sine Arbeidere, der høilig kan tiltrænge en grundig Renselse efter Arbeide i et af stinkende Støv opfyldt Lokale. (H. F. Holst).

I Kviteseid Distrikt er med Bidrag af Sparebankerne Badstubad under Opførelse i Vraadal og Seljord; naar man har faaet nogen Erfaring med Hensyn til disse, vil lignende ogsaa blive bygget i Kviteseid og Brunkeberg.

I Laardal Distrikt findes 2 Badstubad i Fyresdal og 1 i Vinje. Paa Næsland i sidstnævnte Herred er et nyt under Opførelse, hvortil der som Gave fra Udenbygds er indkommet 300 Kroner. Af Styrtbadene, som hvem, der vil, har Anledning til at benytte gratis om Sommeren, var kun 2 i regelmæssig Brug, nemlig det i Fyresdal og det paa Dalen; de øvrige, som ikke er blevet nedrevne, benyttedes ikke synderlig. (Prydz).

I Tinn Distrikt er der et Folkebad (Badstubad med Styrt) i Atraa Sogn.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Bratsberg Amt	102	4	2595
Skien	¹⁾ 44	⁸⁾ 2	1141
Kragerø	²⁾ 14	⁹⁾ 2	611
Hollen	³⁾ 13	-	203
Sauland	⁴⁾ 7	-	126
Kviteseid	⁵⁾ 3	-	188
Laardal	⁶⁾ 20	-	217
Tinn	⁷⁾ 1	-	109

¹⁾ Skien 22, Solum 4, Gjerpen 2, Slemdal 2, Porsgrund 6, Eidanger 3, Brevik 5.

²⁾ Stathelle 1, Langesund 1, Kragerø 3, Skaatø 1, Sannikedal 2, Bamle 4, Drangedal 2.

³⁾ Hollen 4, Saude 4, Lunde 2, Bø 3. ⁴⁾ Hjartdal 2, Gransherred 1, Hitterdal 4. ⁵⁾ Kviteseid 2, Seljord 1. ⁶⁾ Laardal 4, Fyresdal 4, Mo 6, Vinje 5, Rauland 1. ⁷⁾ Hovin 1.

⁸⁾ Skien 2. ⁹⁾ Langesund 1, Kragerø 1.

Sundhedskommissionen i Hollen Herred besluttedes af Kommunestyret at skulle bestaa af 12 Medlemmer, 1 for hver Skolekreds. Et Udvalg af Sundhedskommissionen, bestaaende af Ordføreren og 3 Medlemmer, foretog i Anledning af gjentagne Klager fra Indvaanerne paa Ulefoss over sanitære Misligheder, navnlig Forurensning af Drikkevandet, en omfattende Undersøgelse af Forholdene. De værste Mangler søgtes ved Paalæg og Anvisning rettet paa inden Sundhedsforskrifternes Ramme, men den sammentrængte Bebyggelse vanskeliggjorde i høj Grad paa Grund af de lokale Forhold en endog nogenlunde tilfredsstillende Ordning. Drikkevandsspørgsmaalet kan antagelig kun løses ved Anlæg af Vandledning eller et Pumpeværk i Elven ovenfor Ulefoss. (L. Paulsson).

IX. Nedenes Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmodre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet.....		9 348,00	75 925	27	8	40	24
1. Østre Nedenes....		874,16	23 762	9	2	9	7
	Østerrisør, Kjøbstad	0,25	3 860	3	1	1	-
	Tvedestrand, Ladested	0,09	1 645	2	1	1 ¹⁾	-
	Gjerstad	312,66	2 445	1	-	1	1
	Søndeled	189,78	3 077	-	-	2 ²⁾	2
	Dybvaag	47,71	2 901	1	-	2	2
	Holt	184,52	4 215	-	-	-	-
	Østre Moland	86,34	2 056	-	-	-	1
	Flosta	22,79	1 632	2	-	1	1
	Tromø	30,02	1 931	-	-	1	-
2. Vestre Nedenes...		1 131,99	37 607	14	6	21	7
	Arendal, Kjøbstad ...	15,61	10 684	8	4	7	-
	Grimstad, — ...	0,22	2 764	3	1	2	-
	Lillesand, Ladested ...	0,39	1 239	2	1	1	-
	Froland	294,97	2 379	-	-	1	1
	Øiestad	109,33	4 316	1	-	2	-
	Hisø	8,74	2 615	-	-	1	-
	Fjære	59,67	4 789	-	-	1	1
	Landvig	190,68	2 187	-	-	1	1
	Eide	32,36	716	-	-	1	1
	Vestre Moland	102,46	2 219	-	-	1	1
	Birkenes	238,34	1 895	-	-	2	1
	Høvaag	79,22	1 804	-	-	1	1

1) Tillige Jordmoder for Holt Herred. 2) Den ene Jordmoder bor i Østerrisør.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
3. Aamli		1 995,71	5 995	2	-	5	4
	Aamli	1 181,95	2 813	2	-	2	1
	Vegaarsheien	349,29	1 899	-	-	1	1
	Mykland	299,86	717	-	-	1	1
	Herefoss	164,61	566	-	-	1	1
4. Evje		1 139,43	4 201	1	-	3	4
	Vegusdal	333,57	947	-	-	1	1
	Evje	176,85	917	-	-	1	1
	Hornnes	392,62	1 251	1	-	1	1
	Iveland	236,39	1 086	-	-	1	1
5. Sætersdalen		4 206,71	4 360	1	-	2	2
	Bygland	1 356,90	2 181	1	-	1	1
	Valle	1 298,22	1 711	-	-	1	1
	Bykle	1 551,59	468	-	-	1	1

Sundhedstilstanden var i det Hele meget god. Af epidemiske Sygdomme havde fremdeles Skarlagensfeber og Kighoste mere almindelig Udbredelse; Røde Hunde, akutte Katarrer i Aandedrætsorganerne og Lungebetændelse var ogsaa noget hyppigere end Aaret forud, medens Tyfoidfeber, Influenza og akut Diarré var sjældnere. Det samlede Antal anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 5 090 med 170 Dødsfald mod henholdsvis 5 428 og 228 i 1901.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 157 eller 15,3 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (75 600). I 1901 udgjorde Dødeligheden 15,8 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed hidsættes Tabellen paa Side 116 og 117, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfeber** iagttoges kun 2 Tilfælde. I Østre Nedenes behandledes en Patient i Tromø Herred i et Hus, hvor der Aaret forud var optraadt et Tilfælde af Sygdommen. (Martens). I Vestre Nedenes angrebes en Kvinde i Grimstad By.

Skarlagensfeber viser omtrent samme Hyppighed som Aaret forud, idet der ialt anmeldtes 267 Tilfælde med 7 Dødsfald mod 283 med 11 Døde i 1901. I Østre Nedenes forekom Sygdommen mildt i spredte Smaaepidemier omkring i de fleste Herreder. I Gjerstad og Holt Herreder standsedes Skolerne en kort Tid til Rengjøring af Lokalerne. (Martens). I Vestre Nedenes forekom Sygdommen spredt udover, i Regelen indskrænket til det enkelte angrebne Hus. Alene i Strandstedet Sandvigen i Hisø Herred, hvor der er mere bymæssig Bebyggelse, forekom flere Tilfælde samlede, antagelig udbredt gennem Skolen ved upaaagtede Tilfælde. Forløbet var overalt mildt, Eftersygdomme sjældne. (Østberg). I Vestre Moland og Høvaag Herreder forekom nogle Tilfælde i Januar og Februar som Rest efter foregaaende Aars Epidemi. I Juli og August indtraf atter en

Del Tilfælde; ved Lægens Ankomst viste det sig, at de angrebne Børn skallede af og gik om hverandre med friske Børn baade paa Skolen og i Hjemmene; Skolen desinficeredes, og de Syge isoleredes, hvorefter Sygdommen ikke bredte sig videre. Mod Aarets Slutning optraadte igjen en Del Tilfælde spredt i Vestre Moland og Lillesand By. (C. Boe). Om Høsten viste Sygdommen sig ogsaa i Birkenes Herred, hvor den begyndte hos en Arbejder ved Flaksvand. Han forsøgte at skjule den, men Smittekilden opdagedes, og Manden fik en Mulkt. (Balchen). I hele Lægedistriktet anmeldtes tilsammen 181 Angrebne med 4 Dødsfald. I Aamli Distrikt forekom Skarlagensfeber i November og December i Mykland, Herefoss og Vegaarsheien Herreder. Tilfældene var lette med faa eller ingen Eftersygdomme. (Binneballe). I Evje Distrikt kan Sygdommen ikke sees at være forekommet, og i Sætersdalen indtraf kun 4 Tilfælde i Bygland.

Af **Mæslinger** opføres kun 12 Tilfælde, deraf 8 i Østre og 4 i Vestre Nedenes Distrikt.

Af **Difteri** (Croup) behandledes tilsammen 13 Tilfælde, deraf 3 i Østre Nedenes og 10 med 2 Dødsfald i Vestre Nedenes Distrikt.

Røde Hunde var hyppigst i Tvedestrand, Østre Nedenes Distrikt i 1ste Halvdel af Aaret, medens de var ganske almindelige i Østerrisør og Omegn, i Aarets sidste Halvdel. Fra Vestre Nedenes Distrikt er anmeldt 31 Angrebne. I Evje havde Sygdommen større Udbredelse; men den kom sjelden under Behandling. (Benneche).

Kighoste fik i Østre Nedenes stærk Udbredning i Østerrisør og i Distriktets østlige Herreder, medens den Aaret forud havde hersket særlig i den vestlige Del. (Martens). Sygdommen forekom ogsaa i den vestlige Del af Vestre Nedenes og i Evje Distrikter.

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne var noget hyppigere end Aaret forud.

Influenza synes at have været sjeldnere dette Aar. I Østre Nedenes anmeldtes Sygdommen fra alle Distriktets Herreder, men ikke i noget stort Antal. I Aamli iagttoges enkelte, spredte Tilfælde, ligesaa i Sætersdalen Distrikt.

Lungebetændelse forekom hyppigere end Aaret forud. Paa Lillesandskanten i Vestre Nedenes Distrikt pleier Sygdommen for det Meste at vise et mere kronisk Forløb og ender mere eller mindre lytisk. (C. Boe).

Af **akut Diarré** (Kolerine) anmeldtes et betydelig mindre Antal Angrebne end Aaret forud, mulig betinget af den kolde Sommer. Der opføres for det hele Amt kun 569 Tilfælde med 11 Dødsfald, mod henholdsvis 1027 og 44 Aaret forud.

Af **Fnat** er opført 33 Angrebne, deraf 14 i Østre og 13 i Vestre Nedenes Distrikt og 6 i Aamli Distrikt.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af Tabellen paa næste Side.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidefeber	2	-	2	-	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber	267	7	267	32	20	29	18	22	22
Mæslinger	12	-	12	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	13	2	13	1	-	1	-	1	1
Blodgang	4	-	4	-	-	-	1	-	-
Barselfeber	8	2	8	1	1	1	-	1	1
Pyæmi, Septhæmi	34	5	33	1	1	2	5	-	3
Rosen	75	2	74	9	3	6	2	7	7
Røde Hunde	113	-	113	23	2	3	18	16	9
Vandkopper	65	-	65	4	3	16	4	-	1
Kusma	16	-	16	1	1	4	1	-	-
Kighoste	353	8	353	17	12	22	4	5	10
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	2092	57	2067	216	205	199	191	163	157
Influenza	782	7	782	125	126	92	69	64	55
Lungebetændelse	328	61	327	35	31	35	40	31	33
Pleurit	156	1	156	11	7	16	17	13	22
Gigtfeber	173	3	173	26	12	17	19	7	14
Koldfeber	19	-	19	-	-	1	-	2	4
Akut Diarré (Kolerine)	569	11	569	47	40	24	42	49	52
Beri-Beri	4	1	4	3	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	5	3	5	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	5090	170	5062	552	464	469	431	381	391

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:		
		1	2	4
		Østre Nedenes.	Vestre Nedenes.	Evje.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske Saar	17	6	11	-
Syfilis, konstitutionel	20	4	14	2
— hereditær	2	1	1	-
Gonorré, Uretrit	76	15	60	1

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
						1		2		3		4		5	
						Østre Nedenes.		Vestre Nedenes.		Aamli.		Evje.		Sætersdalen.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
10	22	10	21	24	37	59	2	181	4	23	1	-	-	4	-
-	-	1	1	7	3	8	-	4	-	-	-	-	-	-	-
3	1	2	1	1	1	3	-	10	2	-	-	-	-	-	-
3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
2	1	-	-	-	-	2	1	5	1	1	-	-	-	-	-
4	4	1	5	3	4	2	1	30	3	-	-	1	-	1	1
13	7	6	5	6	3	27	-	42	2	3	-	2	-	1	-
1	3	-	12	9	17	78	-	31	-	-	-	4	-	-	-
2	-	2	7	21	5	28	-	37	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	4	3	4	-	12	-	-	-	-	-	-	-
21	42	44	77	48	51	227	5	105	1	1	-	20	2	-	-
108	116	131	181	178	222	823	11	1136	34	69	4	56	2	8	6
27	23	15	19	43	124	178	4	576	3	15	-	2	-	11	-
16	9	11	17	25	44	124	17	178	39	15	3	9	-	2	2
16	16	7	10	6	15	56	1	80	-	12	-	6	-	2	-
15	12	8	12	14	17	64	1	85	2	16	-	5	-	3	-
1	3	4	2	2	-	8	-	11	-	-	-	-	-	-	-
56	50	48	61	56	44	236	6	292	2	16	-	18	1	7	2
-	-	-	1	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-
-	-	3	-	1	1	-	-	2	2	2	1	1	-	-	-
298	310	294	433	448	591	1928	49	2822	96	173	9	128	5	39	11

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Distrikterne hidsættes en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 17,7 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 21,2 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 14,5 pCt. og 18,0 og for Bygderne 19,0 og 22,4 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen Side 118. Se desuden om Tuberkulosen i den almindelige Beretning.

Fra Vestre Nedenes bemærker Distriktslæge Østberg, at Anmeldelsesstatistiken for Tuberkulose fremdeles maa ansees for værdiløs, idet en stor Del Tilfælde ikke anmeldes, førend Patienten dør. Doktor Boe i Lillesand anfører, at Tuberkulosen optræder der særlig familievis; der kommer stadig nye Tilfælde i Familier, hvor Sygdommen før fandtes. Folk har faaet Øinene op for dens Smit-somhed og viser megen Forsigtighed i sin Omgang med de Syge og deres Opspyt;

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder.															
	Sum.	Deraf:					Sum.	Deraf:								
		Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.		Uopgivet.	Mandkøn.	Kvindekøn.	Uopgivet.	Levende.		Dødfødte.		Uopgivet.
												Md.	Kv.	Md.	Kv.	
Østre Nedenes	524	108	416	-	517	7	-	536	278	258	-	271	253	7	5	-
Østerrisør By	120	15	105	-	119	1	-	123	64	59	-	64	59	-	-	-
Tvedestrand Ladest.	39	13	26	-	37	2	-	40	17	23	-	14	22	3	1	-
Bygder	365	80	285	-	361	4	-	373	197	176	-	193	172	4	4	-
Vestre Nedenes	948	229	719	-	916	32	-	956	510	446	-	492	439	18	7	-
Arendal By	301	50	251	-	292	9	-	303	174	129	-	166	129	8	-	-
Grimstad —	87	23	64	-	86	1	-	87	45	42	-	44	42	1	-	-
Lillesand —	35	28	7	-	33	2	-	35	14	21	-	14	20	-	1	-
Bygder	525	128	397	-	505	20	-	531	277	254	-	268	248	9	6	-
Aamli	150	32	118	-	144	6	-	152	76	76	-	73	75	3	1	-
Evje	79	14	65	-	77	2	-	80	43	37	-	42	36	1	1	-
Sætersdalen	33	10	23	-	31	2	-	34	16	18	-	13	16	3	2	-
Nedenes Amt	1734	393	1341	-	1685	49	-	1758	923	835	-	891	819	32	16	-
Deraf i Byer	582	129	453	-	567	15	-	588	314	274	-	302	272	12	2	-
— Bygder	1152	264	888	-	1118	34	-	1170	609	561	-	589	547	20	14	-

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjønns- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Østre Nedenes	152	40	145	37	-	-	3	3	-	-	4	-	-	-
Vestre —	256	75	242	74	1	1	1	-	7	-	3	-	2	-
Aamli	61	16	60	15	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Evje	29	17	27	15	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Sætersdalen	23	9	17	8	-	-	-	-	3	1	3	-	-	-
Nedenes Amt	521	157	491	149	1	1	6	5	10	1	10	-	3	1
Deraf i Byer	122	34	115	32	-	-	2	2	3	-	2	-	-	-
— - Bygder	399	123	376	117	1	1	4	3	7	1	8	-	3	1

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																												
Af de levende fødte var				Fosterleier :					Fødselen fuldendt ved					Af Fostrene var :											Uopgivet.	Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
skin-døde, men bragte tillive.		døde inden 24 Timer.		Isseleie.	Ansigtisleie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uopgivet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udrækning.	Skarpe Instru- menter.	Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalender- maaned).		Ufuld- baarne (fødte i 8de Kalender- maaned).		Fuldbaarne (fødte efter 8de Kalender- maaned).										
M.	K.	M.	K.											Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.									
-	1	4	1	507	1	13	1	14	513	18	-	5	-	6	2	10	3	262	253	-	8	12	-	-	-			
-	-	1	-	119	-	3	1	-	120	2	-	1	-	1	-	2	-	61	59	-	-	3	-	-	-			
-	-	1	-	34	-	-	-	6	39	1	-	-	-	4	1	-	-	13	22	-	-	1	-	-	-			
-	1	2	1	354	1	10	-	8	354	15	-	4	-	1	1	8	3	188	172	-	8	8	-	-	-			
3	-	6	4	914	2	21	6	13	913	25	7	10	1	6	6	14	13	490	427	-	12	8	-	-	-			
2	-	4	-	294	-	6	1	2	292	5	1	5	-	2	-	3	-	169	129	-	2	2	-	-	-			
-	-	-	-	87	-	-	-	-	85	2	-	-	-	-	-	1	3	44	39	-	1	-	-	-	-			
-	-	-	1	25	-	1	1	8	32	1	1	1	-	-	1	2	1	12	19	-	1	-	-	-	-			
1	-	2	3	508	2	14	4	3	509	17	5	4	1	4	5	8	9	265	240	-	8	6	-	-	-			
-	-	-	-	137	4	1	2	8	144	5	3	-	-	-	-	-	-	76	76	-	4	2	-	-	-			
1	-	1	-	74	1	4	-	1	80	-	-	-	-	-	1	-	2	43	34	-	1	1	-	-	-			
-	-	-	-	30	1	2	-	1	31	3	-	-	-	-	-	-	-	16	18	-	2	1	-	-	-			
4	1	11	5	1662	9	41	9	37	1681	51	10	15	1	12	9	24	18	887	808	-	27	24	-	-	-			
2	-	6	1	559	-	10	3	16	568	11	2	7	-	7	2	8	4	299	268	-	4	6	-	-	-			
2	1	5	4	1103	9	31	6	21	1113	40	8	8	1	5	7	16	14	588	540	-	23	18	-	-	-			

der bliver en Slags gjensidig Kontrol. De nye Regler for Rensning af Skoler, særlig efter religiøse Møder, vil virke særdeles heldig, da der paa saadanne Møder altid kommer en hel Del Tæringssyge.

I Aamli Distrikt er de tuberkuløse Sygdomme fremdeles hyppige. Pleiehjem for saadanne Syge ansees absolut fornødne, naar Hensyn tages til den daarlige Hygiene i Hjemmene. Men den spredte Bebyggelse lægger her store Hindringer iveien; Kommunerne vil nødig slaa sig sammen, og hver enkelt synes, Omkostningerne bliver for store. (Binneballe).

I Sætersdalen Distrikt er opstaaet en stærk Smittefrygt, dog tror Distriktslægen, den endnu ikke er for stærk, da den trænges for Renlighedens Skyld. (Paus).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Vestre Nedenes Distrikt betegnes Forpleiningen af disse Syge som god, men Betalingen er forholdsvis høi og Forpleiere vanskelige at opdrive. (Østberg). Distriktslæge Benneche, Evje, meddeler, at der i 1900 var nedsat en Komité til Udredning af Spørgsmaalet om Nødvendigheden af at oprette et eget Amtssindssygeasyl med Pleiehjem m. v. Den af Komitéen givne Indstilling, der gik ud paa en saadan Oprettelse, vandt ikke det paafølgende Amtsthings Bifald, hvorfor Sagen for Tiden er stillet i Bero. Sindssygdom synes efter hans Mening at være i Tiltagende inden Distriktet.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes 73 saadanne, ³deraf i

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Østre Nedenes	262	32	49	213
Østerrisør By	53	4	16	37
Tvedestrand Ladested	21	4	2	19
Bygder	188	24	31	157
Vestre Nedenes	585	116	96	489
Arendal By	159	26	32	127
Grimstad By	34	4	4	30
Lillesand Ladested	23	4	3	20
Bygder	369	82	57	312
Aamli	60	13	9	51
Evje	47	9	5	42
Sætersdalen	78	13	11	67
Nedenes Amt	1032	183	170	862
Deraf i Byer	290	42	57	233
— Bygder	742	141	113	629

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Østre Nedenes	648	12	312	41	5	1	10	2
Østerrisør By	121	-	53	11	1	-	2	-
Tvedestrand Ladested	62	1	21	-	-	-	-	-
Bygder	465	11	238	30	4	1	8	2
Vestre Nedenes	1050	16	625	81	9	2	14	-
Arendal By	301	6	170	22	3	-	3	-
Grimstad By	79	1	37	3	-	-	-	-
Lillesand Ladested	41	-	24	4	1	-	-	-
Bygder	629	9	394	52	5	2	11	-
Aamli	205	2	73	9	2	-	2	-
Evje	131	2	64	12	1	-	6	-
Sætersdalen	136	3	83	13	4	1	4	1
Nedenes Amt	2170	35	1157	156	21	4	36	3
Deraf i Byer	604	8	305	40	5	-	5	-
— Bygder	1566	27	852	116	16	4	31	3

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Decapitation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer...	31	¹⁾ 32	-	-	-	-	2	1	1	-	-
Bækkensneverhed	5	5	²⁾ 1	2	1	³⁾ 1	-	-	-	-	-
Barselkrampe	2	2	-	1	-	1	1	⁵⁾ 2	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ødem af Livmoderlæberne	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Navlesnor om Halsen	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	4	⁴⁾ 4	-	-	-	-	1	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	50	51	1	7	5	2	3	3	1	1	9
		52			7			4			

¹⁾ Ved en Tvillingfødsel begge Tvillinger levende. ²⁾ 1ste Tvilling; 2den Tvilling forløstes (død) ved Vending og Tang paa sidst-kommende Hoved. Udfald for Moderen er der opført; jfr. Anm. 3. ³⁾ 2den Tvilling; 1ste Tvilling forløst (død) ved Tang. ⁴⁾ Deraf en 2den Tvilling, om 1ste intet anført. ⁵⁾ 1ste Tvilling forløst ved Tang paa Sædet, 2den ved Udtrækning.

Østre Nedenes 27, i Vestre Nedenes 34, i Aamli 8, i Sætersdalen 4. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 121.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til den paa Side 118 og 119 indtagne Tabel, der er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af Tabellen paa Side 120.

Der bliver saaledes et Overskud af 1013 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 53,3.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 4 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 5, deraf døde 2 af Barselfeber, 1 af Blødning, 1 af Dystoki og 1 af Hyperemesis gravidarum.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	183	42	141
Alderdomssvaghed	151	17	134
Kræft	76	35	41
Organisk Hjertesygdom	64	17	47
Lungebetændelse	61	23	38
Tuberkulose udenfor Lungerne	59	19	40
Akut Bronkit og katarralsk Lungebetændelse	57	13	44
Hjerneslag	56	20	36
Medfødt Svaghed	45	11	34
Brights Nyresygdom	30	8	22

Veirliget. Vinteren synes at have været noksaa streng, Vaaren kom sent, Sommeren var ualmindelig kold og kort. Aarets Afkastning blev under et Middelsaars.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Evje Distrikt bidrog stærk Tørke om Vaaren og tidlig Frost om Høsten til Ødelæggelse af Aarets Afgrøde. Prisen paa Trælast steg noget i Aarets sidste Halvdel. Jordbruget synes at være i Opkomst; dog er Skogdriften fremdeles fremherskende, men Skogen tyndes stadig. For Arbeidsfolk har Tiden været god; Arbejdspriserne er høie. At disse Folk lever i en forholdsvis ligesaa god Velstand som Gaardbrugerne, viser de mange nybyggede Huse med smaa Jordflekker, der stadig opføres for den stedse talrigere Arbejdsstok. Næringsforholdene er uforandrede; Renligheden bedres stadig om end langsomt. Tanken paa Folkebad er oppe. (Benneche).

Sygehuse. I Østre Nedenes findes i Østerrisør et lidet Sygehus paa 10 à 12 Senge med et Epidemilazaret paa 3 smaa Værelser. I Tvedestrand er der et lidet Sygehus med 6 Senge for epidemiske og 4 for almindelige Syge. I Vestre Nedenes findes Sygehuse i Arendal og Grimstad. Ligesaa er der i Arendal et Epidemilazaret og i Grimstad ved Sygehuset et Isolationslokale for epidemiske Sygdomme. Sygehuset i Aamli var i Virksomhed hele Aaret; der behandlede 28 Patienter, væsentlig kirurgiske, med tilsammen 528 Forplejningsdage. (Binnehalle).

Fattigsygepleien er i Østre Nedenes god. (Martens). I Vestre Nedenes er der i Høvaag Herred en frivillig Fattigpleie, der uddelte 6 à 700 Kroner blandt Trængende. I Lillesand og vestre Moland er der en Forening igang til Anskaffelse af Diakonisse for Menigheden. (C. Boe). I Evje Distrikt bliver den ansatte Sygepleierske mere og mere benyttet, men Fattigsygepleien lader fremdeles meget tilbage at ønske. (Benneche). Distriktslægen i Sætersdalen skriver: Fattigsygepleien kan vel ikke være bedre i de øvre Bygder, og trist er det at se paa, hvordan Syge i det Hele behandles; men formodentlig lider de selv ikke stort under al denne Urenlighed, da de er opvoxede i den. Fjeldgaardene i Bykle gjør derfra en hæderlig Undtagelse, da man der kan faa Hus uden at blive befængt med Utøi (Lus). Siden Ophøret med de faste Reiser kommer Lægen i meget liden Berørelse med Folk i disse Bygder, da der kan gaa flere Maaneder, uden at Reiser til Valle og Bykle indtræffer. Der var ca. 230 Patienter under mine faste Reiser; i det forløbne Aar har der været en 30 Patienter i det Hele, saa det er indlysende, at der trænges Lægehjælp, men der mangler Evne og tildels Vilje til at bekoste den. Det bliver altid formeget for en almindelig Mand at skulle betale f. Ex. 50 Kroner for en Tur til Valle, saa Folk kvier sig i det længste, saamegetmere som de nødig vil ty til Fattigstyrets Hjælp. I Bygland og delvis i Hyllestad Sogn af Valle Herred er Søgningen til Lægen upaaklagelig. Aardal i Bygland søger Lægehjælp nedenfor. Sygehussagen er meget oppe her i Byglands Herred, da Folket her ikke har saa let for at trives i en By og slet ikke kan greie Kosten paa Sygehuse samstedt. Jeg tror, at de mangan Gang vilde blive hurtigere friske under hjemlige Forhold. (Paus).

Jordmoderhjælpen. I Evje Distrikt benyttes Jordmødre nu stadig; kun i Vegusdal og tildels Iveland, hvor der er store Vidder og lange Veie, tyr man endnu af og til til Hjelpekoner. (Benneche).

Badeindretninger. I Østerrisør findes et større Badehus for kolde og varme Bad, ligesaa er der i Tvedestrand en Badeanstalt for varme Karbad og Dampbad. Ved Sygehuset i Aamli er i Kjælderetagen indrettet Bad, hvor Enhver kan bade mod Erlæggelse af 0,50 Øre pr. Bad.

Om Amtets Apothek se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Nedenes Amt	67	1945
Østre Nedenes	¹⁾ 28	591
Vestre —	²⁾ 24	867
Aamli	³⁾ 5	224
Evje	⁴⁾ 4	126
Sætersdalen	⁵⁾ 6	137

¹⁾ Østerrisør 6, Tvedestrand 5, Gjerstad 3, Dybvaa 3, Holt 4, Østre Moland 1, Flosta 1, Tromø 2, Søndeled 3. ²⁾ Arendal 8, Grimstad 6, Lillesand 3, Froland 1, Øiestad 1, Hisø 1, Landvig 1, Eide 1, Birkenes 2. ³⁾ Aamli 2, Vegaarsheien 2, Herefoss 1. ⁴⁾ Vegusdal 1, Evje 2, Hornnes 1. ⁵⁾ Bygland 2, Valle 2, Bykle 2.

X. Lister og Mandal Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		7 264,25	78 259	29	9	53	30
1. Kristiansand Stadsfysikat.....	Kristiansand Kjøbstad	16,04	14 701	14	5	9	-
2. Oddernes		1 146,96	21 937	¹⁾ 6	2	15	8
	Mandal, Ladested.....	0,92	3 656	3	2	3	-
	Oddernes	96,27	4 043	-	-	2	1
	Randø Sund	43,12	1 079	-	-	1	1
	Tveid	111,59	1 666	1	-	2	1
	Vennesla	106,17	1 937	1	-	1	1
	Øvrebø	116,00	830	-	-	1	1
	Hægeland	203,09	861	-	-	2	1
	Søgne	239,83	3 477	-	-	2	1
	Holme	115,07	1 272	-	-	1	1
	Halsaa og Hartmark..	116,90	3 116	-	-	-	1
3. Undal		1 960,28	11 399	1	-	9	8
	Spangereid	63,36	1 584	-	-	1	1
	Søndre Undal	171,70	2 736	-	-	1	1
	Nordre Undal	195,80	1 654	-	-	2	1
	La nd al	97,73	766	1	-	1	1
	Øislebø	153,76	931	-	-	1	1
	Finsland	114,15	768	-	-	1	1
	Bjelland	164,84	905	-	-	1	1
	Grindum	130,46	827	-	-	1	1
	Aaseral	868,48	1 228	-	-	1	1
4. Lyngdal		841,83	6 302	1	-	3	4
	Lyngdal	380,24	4 358	1	-	2	3
	Hægebostad	461,59	1 944	-	-	1	1
5. Vanse		268,34	9 015	3	1	8	4
	Farsund, Ladested..	0,24	1 627	2	-	2	-
	Vanse	139,28	5 421	1	1	3	2
	Herred	87,54	863	-	-	1	1
	Spind	41,28	1 104	-	-	2	1
6. Flekkefjord		3 030,80	14 905	4	1	9	6
	Flekkefjord, Kjøb- stad	0,20	2 089	3	1	1	-
	Nes	150,62	2 202	-	-	1	-
	Hitterø	89,70	1 924	-	-	1	1
	Liknes	299,55	2 791	1	-	1	1
	Fede	64,54	878	-	-	1	1
	Fjotland	489,05	988	-	-	1	1
	Bakke	243,96	1 435	-	-	1	1
	Gyland	176,25	960	-	-	1	1
	Siredalen	1 516,93	1 638	-	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Kristiansand.

Sundhedstilstanden kan i sin Almindelighed betegnes som ganske tilfredsstillende. Skarlagensfeber og Kusma havde dog ikke ringe Udbredning i enkelte Distrikter, Kighoste i alle. Diarré var forholdsvis sjelden. Det samlede Antal anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 3 781 med 192 Dødsfald (5,1 pCt.) mod henholdsvis 4 176 og 173 (4,1 pCt.) Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 226 eller 15,8 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (77 800). Aaret forud var den 15,9 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 126 og 127, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes fra Kristiansand Stadsfysikat 2 Angrebne, der begge døde, og fra Flekkefjord By 4. Desuden opgives fra Oddernes Distrikt 3 spredte Tilfælde. 8 sees at være behandlet paa Sygehus.

Skarlagensfeber havde i Lighed med de nærmest foregaaende Aar adskillig Udbredning. I Undal Distrikt vides Sygdommen kun at have optraadt i de 2 sydligste Herreder; i Vanse Distrikt forekom mange lette Tilfælde, fornemmelig i Aarets første Kvartal. Størst Udbredning synes Sygdommen at have havt i Flekkefjord Distrikt, hvor der i Byen behandledes 55 Tilfælde i Aarets 5 første Maaneder.

Af **Difteri** forekom de fleste Tilfælde i Slutningen af Aaret i Eiken Sogn af Lyngdal Distrikt; her havde flere Børn i Løbet af Sommeren lidt af «Ondt i Halsen», men da de for det Meste kunde gaa oppe den hele Tid, blev Sygdommen ikke anseet for farlig og derfor heller ikke anmeldt; Smitten var sandsynlig blevet bragt til Bygden af en Kreaturhandler, i hvis Husstand Sygdommen først opstod. (Keyser). I Vanse optraadte paa Jølle 2 Tilfælde, foranlediget ved Smitte fra en hjemvendt Amerikafarer, og i Flekkefjord Distrikt et isoleret Tilfælde paa Steintland i Liknes.

Dysenteri optraadte som en meget ondartet Epidemi i Marts og April i Aaseral, Undal Distrikt. Af 11 Angrebne døde 10. Om denne Epidemi har Distriktslæge Nørregaard leveret en Beretning i Tidsskrift for den norske Lægeforening, Side 589, samt Doktor Geirsvold i Norsk Magazin for Lægevidenskaben (1902, Side 896). Sygdommen skrev sig vistnok fra Infektion af Drikkevandet paa den Gaard, hvor Sygdommen først opstod. Af Folk boende udenfor dette Hus blev kun 2 Kvinder angrebne; disse havde pleiet de Syge og indtaget sine Maaltider der uden i Forveien at vaske Hænderne. Da 9 var afgaaet ved Døden, blev der ansat en Epidemilæge og 2 Sygepleiersker, samt det nye Ting- og Kommunelokale indredet til Lazaret; det monteredes ved Udlaan af Senge og øvrigt Tilbehør fra Odderøens Kvarantænelazaret. Det fortjener her at anføres, at saa snart det viste sig, at Sygdommen var af en meget alvorlig Karakter, og det paa Grund af Smitterædselen var umuligt at opdrive Folkehjælp til at pleie de Syge, paatog en gammel Pige sig med beundringsværdig Opofrelse at udføre dette Hverv. Men da ogsaa hun efter 4 Dages Ophold i det smittede Hus blev angreben, og Ingen vilde vide af hende, lod en fattig Mand, Anders Sørensen Aasland, hende faa sit eneste beboelige Værelse, hvor han pleiede hende, indtil hun døde. For at kunne gjøre det, sendte han sine Børn ud paa Bygden og holdt selv med sin Hustru til i et for Vind og Veir aabent Kot. For denne ædle Handling besluttede Sundhedskommissionen enstemmig at bevidne ham sin Tak og Paaskjønnelse; senere erholdt han Medaljen for ædel Daad samt en Pengebelønning.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Tilfælde.	Dødsfald.										
Tyfoidefeber	9	2	8	1	-	1	-	1	-	-	-	4
Cerebrospinalmeningit . .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	164	5	164	12	14	25	10	11	6	2	5	3
Mæslinger	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	14	4	14	-	-	-	-	-	1	-	3	-
Blodgang	11	10	11	-	-	6	5	-	-	-	-	-
Barsel-feber	7	2	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, Sæphæmi	6	3	3	1	-	-	-	2	-	-	-	-
Rosen	37	1	37	6	3	1	1	6	2	2	3	1
Røde Hunde	111	-	111	2	10	6	26	25	22	5	9	3
Vandkopper	85	-	85	28	-	-	10	5	7	4	-	2
Kusma	115	-	114	9	3	5	10	4	1	-	5	15
Kighoste	309	27	309	12	3	7	21	69	36	42	17	12
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	1596	44	1596	186	165	144	171	163	104	92	67	111
Influenza	296	9	293	62	63	35	50	29	8	5	4	4
Lungebetændelse	239	63	229	16	13	16	26	31	5	9	9	17
Pleurit	88	-	88	13	9	6	8	10	10	11	4	6
Gigtfeber	112	8	111	15	9	15	8	14	10	8	7	6
Koldfeber	3	-	3	2	-	-	-	-	-	1	-	-
Akut Diarré (Kolerine) . .	570	10	570	40	44	45	55	74	45	33	52	59
Pemfigus (hos Nyfødte) .	3	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	3781	192	3759	405	339	312	401	445	257	214	185	243

Kusma synes at have havt stor Udbredning i Kristiansand og Flekkefjord. Paa Lister forekom Sygdommen hele Aaret igjennem, men fornemmelig i dets første Halvdel.

Kighoste var ogsaa meget udbredt. I Kristiansand havde man en Epidemi med Kulmination i Mai Maaned.

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne. Fra Mandal anføres: I Slutningen af November og Begyndelsen af December, da der indtraf en usædvanlig heftig Kulde med stærk Østenvind, optraadte paa én Gang en Influenza-lignende Sygdom med Bronkit, der i mange Tilfælde kompliceredes med Lungebetændelse. En Mængde Børn indsygnede, og som oftest laa hele Flokken i de angrebne Huse. De Voxne gik som Regel fri. Dødeligheden var stor. I det Hele taget har det vist sig, at de akutte Sygdomme i Aandedrætsorganerne og kanske især Pneumonierne stærkt tiltager i kolde, «østlandske» Vintre, der saa ofte er

Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
			1		2		3		4		5		6	
			Kristian- sand Stadsfysik.		Oddernes.		Undal.		Lyngdal.		Vanse.		Flekke- fjord.	
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
1	-	-	2	2	3	-	-	-	-	-	-	-	4	-
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
4	14	58	2	-	25	-	14	1	-	-	3	-	120	4
-	-	4	-	-	4	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	5	5	1	1	2	-	-	-	8	2	2	1	1	-
-	-	-	-	-	-	-	11	10	-	-	-	-	-	-
-	-	2	1	1	2	-	1	1	-	-	2	-	1	-
-	-	-	2	-	1	1	-	-	1	1	2	1	-	-
5	2	5	10	-	13	1	1	-	-	-	3	-	10	-
2	1	-	93	-	16	-	-	-	-	-	2	-	-	-
1	18	10	60	-	13	-	-	-	-	-	-	-	12	-
24	28	10	35	-	1	-	-	-	-	-	4	-	75	-
35	28	27	168	13	63	8	2	2	25	2	23	-	28	2
137	101	155	775	12	463	10	58	3	29	3	85	10	186	6
8	9	19	83	-	89	3	4	-	31	5	-	-	89	1
24	21	42	67	11	117	23	16	8	10	6	12	3	17	12
2	6	3	20	-	32	-	12	-	-	-	9	-	15	-
5	11	3	29	1	49	3	10	2	2	-	4	1	18	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
52	37	34	292	-	132	6	13	2	22	1	24	-	87	1
-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1
300	281	377	1641	41	1027	57	143	30	128	20	178	16	664	28

ledsaget af stærk Vind. I milde, regnfulde Vintre er der forholdsvis mindre af disse Sygdomme. (S. Roscher).

Af **Influenza** anmeldtes i Mandal de fleste Tilfælde i Aarets 4 første Maaneder. (S. Roscher). Fra Flekkefjord angives Sygdommen at have været af en mildere Karakter end de foregaaende Aar.

Lungebetændelse optraadte i Lyngdal Distrikt med ikke faa Tilfælde efter Influenza og viste sig temmelig ondartet, især hos ældre og tidligere svækkede Individuer.

Akut Diarré (Kolerine) forekom fornemmelig i Sommermaanederne, men mindre hyppig end vanlig.

Af **Fnat** anmeldtes ialt 44 Tilfælde, hvoraf 24 i Lyngdal Distrikt; her havde Sygdommen faaet Anledning til at udbrede sig blandt Eleverne ved en Skole, inden der blev skredet ind. (Keyser).

Veneriske Sygdomme. Antallet af udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
			1	2		3	5	6
			Kristian- sand Stads- fysikat.	Oddernes.		Undal.	Vanse.	Flekk- fjord.
			Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	3	-	2	1	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel . .	11	-	5	6	-	-	-	-
— hereditær	1	1	-	1	1	-	-	-
Gonorré og Uretrit . . .	76	-	47	14	-	4	7	4

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i									
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjønss- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.	Huden.
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.
Kristiansand Stads- fysikat.	123	47	123	47	-	-	-	-	-	-	-	-
Oddernes	200	59	176	58	1	-	1	1	11	-	8	3
Undal	111	32	104	32	-	-	-	-	2	-	3	2
Lyngdal	47	12	45	12	-	-	-	-	-	-	2	-
Vanse	50	13	48	13	-	-	-	-	2	-	-	-
Flekkfjord	58	39	54	37	1	1	-	-	3	1	-	-
Lister og Mandal Amt	589	202	550	199	2	1	1	1	18	1	13	5
Deraf i Byer	180	64	176	64	-	-	-	-	1	-	2	1
— Bygder	409	138	374	135	2	1	1	1	17	1	11	4

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Distrikterne hidsættes ovenstaaende Tabel; den er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Byernes og Herredernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 20,3 pCt. af samtlige, ved Sygdom forårsagede, kjendte Dødsfald og 25,1 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 19,9 pCt. og 25,1 pCt. og for Bygderne 20,4 pCt. og 25,1 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. I Kristiansand har Indlæggelse paa Sygehus efter Tuberkulose-lovens § 6 været lidet benyttet. Fra Mandal, Oddernes Distrikt, anføres: Naar bortsees fra en udbredt, nedarvet Disposition, hvortil utvivlsomt tidligere Tiders Urenlighed har været i høi Grad medvirkende, er det ikke usandsynligt,

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Kristiansand Stadsfysikat	209	40	41	168
Oddernes	267	60	57	210
Mandal By	51	12	11	40
Bygder	216	48	46	170
Undal	148	32	30	118
Lyngdal	110	14	20	90
Vanse	112	20	16	96
Farsund By	12	1	4	8
Bygder	100	19	12	88
Flekkefjord	151	36	28	123
Flekkefjord By	25	6	6	19
Bygder	126	30	22	104
Lister og Mandal Amt	997	202	192	805
Deraf i Byer	297	59	62	235
— - Bygder	700	143	130	570

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Kristiansand Stadsfysikat	458	5	222	26	1	1	7	2	-
Oddernes	600	12	372	49	3	-	14	-	-
Mandal By	92	-	60	7	1	-	4	-	-
Bygder	508	12	312	42	2	-	10	-	-
Undal	312	4	172	14	1	2	4	3	-
Lyngdal	164	4	134	11	-	1	4	-	-
Vanse	214	1	131	10	-	-	4	-	-
Farsund By	53	-	25	-	-	-	3	-	-
Bygder	161	1	106	10	-	-	1	-	-
Flekkefjord	399	7	195	29	3	1	4	-	1
Flekkefjord By	54	1	32	4	-	-	2	-	-
Bygder	345	6	163	25	3	1	2	-	1
Lister og Mandal Amt	2147	33	1226	139	8	5	37	5	1
Deraf i Byer	657	6	339	37	2	1	16	2	-
— - Bygder	1490	27	887	102	6	4	21	3	1

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder.																
	Sum.	Deraf :						Sum.	Deraf :								
		Førstefødende.	Flerfø­dende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.		Mandkøn.	Kvindekøn.	Uopgivet.	Levende.		Død­fø­dte.		Uopgivet.	
												Md.	Kv.	Md.	Kv.		
Kristiansand Stads- fysikat	512	101	411	-	497	15	-	519	273	246	-	269	240	4	6	-	
Oddernes	498	83	415	-	487	11	-	504	270	234	-	262	223	7	8	4	
Mandal By	99	16	83	-	97	2	-	100	56	44	-	56	44	-	-	-	
Bygder	399	67	332	-	390	9	-	404	214	190	-	206	179	7	8	4	
Undal	229	39	190	-	227	2	-	232	219	113	-	113	110	2	2	5	
Lyngdal	115	23	92	-	112	3	-	120	56	64	-	53	63	3	1	-	
Vanse	194	39	155	-	190	4	-	198	90	108	-	86	108	4	-	-	
Farsund By	36	6	30	-	35	1	-	36	14	22	-	12	22	2	-	-	
Bygder	158	33	125	-	155	3	-	162	76	86	-	74	86	2	-	-	
Flekkefjord	268	55	213	-	265	2	1	270	139	129	2	133	122	4	5	6	
Flekkefjord By	60	12	48	-	58	2	-	60	33	27	-	31	26	2	1	-	
Bygder	208	43	165	-	207	-	1	210	106	102	2	102	96	2	4	6	
Lister og Mandal Amt	1816	340	1476	-	1778	37	1	1843	947	894	2	916	866	24	22	15	
Deraf i Byer	707	135	572	-	687	20	-	715	376	339	-	368	332	8	7	-	
— Bygder	1109	205	904	-	1091	17	1	1128	571	555	2	548	534	16	15	15	

at ogsaa en altfor tarvelig Levemaade har bidraget Sit til Sygdommens hyppige Forekomst paa disse Kanter. Man kan ikke vente, at unge Mennesker, nødtørftig klædt i det stærkt foranderlige, vindige og som oftest fugtige Klima, skal kunne holde ud i et haardt Slid fra Morgen til Aften paa en skral Kost. Dette Forhold synes dog nu at bedre sig, idet Amerika vel ogsaa i denne Henseende har havt en god Indflydelse derved, at man har faaet Øinene op for, at der maa kraftig Kost, ordentlige Klæder og gode Huse til for den, som skal arbejde haardt i et Klima som det herværende. For at skaffe ubemidlede Tæringssyge Sanatorieophold, er der i Mandal og Halsaa—Hartmark indsamlet en Del Penge. En i Mandal født skotsk Rigmand, C. Salvesen i Leith, har givet 10 000 Kroner til et Fond med Formaal at understøtte saadanne trængende Syge. Et væsentligt Savn i Kampen mod denne Sygdom er dog Mangelen af Pleiehjem for uheldbrelige Patienter. Amtssygehuset i Flekkefjord er nemlig nu det eneste Sted inden Amtet, hvor saadanne Syge kan anbringes. (S. Roscher). I Hægebostad af Lyngdal Distrikt har det lykkedes at formaa et Par Mænd til at paatage sig Desinfektionsgjerningen; denne foretages ved grundig Sæbevaskning af de inficerede Rum; Sprækker og Revner fyldes med Karbolsyre og tilkittes; Møbler og andet Bohave vaskes med Karbolsyreopløsning, hvorimod værdiløse og for Smitteudbredning

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																								Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
Af de levende fødte var				Fosterleier:				Fødselen fuldendt ved						Af Fostrene var:												
skin- døde, men bragte tillive.		døde inden 24 Ti- mer.		Isseleie.	Ansigtseleie.	Sæde- eller Fodeleie.	Tverleie.	Andet eller uop- givet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instru- menter.	Uopgivet.	Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Ka- lender- maaned).		Ufuld- baarne (fødte i 8de Ka- lender- maaned).		Fuldbaarne (fødte efter 8de Kalender- maaned).		Uopgivet.					
M.	K.	M.	K.												Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		Md.	Kv.			
-	-	-	-	491	3	16	2	7	491	18	2	1	-	7	3	6	2	2	268	238	-	4	7	-		
1	1	-	3	488	2	11	1	2	490	10	1	3	-	-	1	2	1	1	272	227	-	14	6	-		
-	-	-	1	97	-	8	-	-	99	-	-	1	-	-	-	-	-	-	56	44	-	1	1	-		
1	1	-	2	391	2	3	1	2	391	10	1	2	-	-	1	2	1	1	216	183	-	13	5	-		
4	-	-	1	212	2	9	1	8	221	7	2	2	-	-	1	2	2	1	116	110	-	8	3	-		
1	1	-	-	106	-	4	3	7	104	2	3	8	-	3	-	-	-	1	56	63	-	4	5	-		
-	-	-	-	192	-	6	-	-	190	6	-	2	-	-	3	-	1	1	86	107	-	2	4	-		
-	-	-	-	35	-	1	-	-	36	-	-	-	-	-	2	-	-	-	12	22	-	-	-	-		
-	-	-	-	157	-	5	-	-	154	6	-	2	-	-	1	-	1	1	74	85	-	2	4	-		
-	-	3	1	258	2	7	4	-	260	2	3	4	-	1	2	-	2	-	132	129	5	3	2	-		
-	-	1	-	57	-	1	2	-	55	2	2	1	-	-	2	-	-	-	29	27	2	1	-	-		
-	-	2	1	201	1	6	2	-	205	-	1	3	-	1	-	-	2	-	103	102	3	2	2	-		
6	2	3	5	1747	8	53	11	24	1756	45	11	20	-	11	10	10	8	6	930	874	5	35	27	-		
-	-	1	1	680	3	21	4	7	681	20	4	3	-	7	7	6	2	2	365	331	2	6	8	-		
6	2	2	4	1067	5	32	7	17	1075	25	7	17	-	4	3	4	6	4	565	543	3	29	19	-		

farligere Gjenstande, der vanskelig kan renses, bliver opbrændte; Seng- og Gangklæder damprenses i Tønde. I ethvert Hjem, hvor Tæringssyge findes, uddeles til Opslag en Plakat med Anvisning om de Forsigtighedsregler, der bør bruges. (Keyser). Paa Lister, Vanse Distrikt, har kun faa Tilfælde af denne Sygdom været observeret i Aarets Løb. (Selvaag). Fra Flekkefjord meddeles, at Tuberkuloseloven har havt en gavnlig Indflydelse, særlig med Hensyn til Opfatningen af Sygdommens Natur samt til Renlighedens Betydning som Forebyggelsesmiddel; hertil kommer, at Patienter, som har opholdt sig ved Sanatorier og der lært lidt af, hvad Hygiene vil sige, efter Hjemkomsten i denne Henseende udøver en gavnlig Indflydelse paa sine Omgivelser. (E. Hansen). Fra Liknes klages der over de i alle Huse brugte Gulvtepper. (N. Lunde).

Sindssyge. I Undal Distrikt er der foruden de af Stat og Amt understøttede Syge udsat en Del for Kommuners eller privat Regning; Forpleiningen synes at være god og forsvarlig, idet Patienterne almindelig betragtes som Medlemmer af Familien og deler dennes Kaar. (P. Dietrichson). I Flekkefjord savnes særlige Anstalter for urolige, skiddenfærdige og ondskafulde Syge. (E. Hansen).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	32	28	4	-	-	-	1	-	1	-
Bækkensneverhed.....	6	6	-	-	-	-	1	¹⁾ 1	-	-
Placenta prævia og Blødning.....	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Truende Livmoderbristning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	-	-	-	1	²⁾ 1	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Tilsammen	41	36	5	3	2	1	3	2	1	6
		41			3			3		

¹⁾ Udtrækningen skeede ved Tang. ²⁾ Anden Tvilling; om første Tvilling intet oplyst.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 53 saadanne; deraf i Kristiansand 20, Oddernes 12, Undal 8, Lyngdal 2, Vanse 6 og Flekkefjord 5. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til den paa Side 130 og 131 indtagne Tabel, der er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger. Fra Undal Distrikt berettes følgende om en Fødsel, der indtraf i 8de Maaned: Barnet fødtes i hele Hinder og veiede 1 625 Gram; Halvdelen af Placenta viste sig at være blegred, fast og haard, og af Konsistens omtrent som en amyloid Lever; en Maaned senere veiede Barnet 2 125 Gram. (P. Dietrichson).

Paa **Barselseng** døde efter Presternes Opgaver 5 Kvinder, ifølge Lægernes 8, hvoraf 2 opgives døde af Barselfeber, 3 af Barselkrampe, 2 af Emboli og 1 af Blødning.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af Tabellen paa Side 129.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 921 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 57,1.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	202	59	143
Alderdomssvaghed	169	31	138
Kræft (Cancer og Sarkom)	69	29	40
Organisk Hjertesygdom	66	19	47
Lungebetændelse	63	23	40
Hjerneslag	44	9	35
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	44	16	28
Tuberkulose udenfor Lungerne	34	13	21
Morbus Brighti	30	11	19
Kronisk Bronkit	29	6	23

Veirliget var hele Aaret igjennem usædvanlig raat og koldt.

Levemaade og hygieniske Forhold. Boligforholdene i Kristiansand maa nu efter den senere Tids Nybygning udenfor den ældre Bydel, samt efterat Tilslutningen af Husenes Afløbskanaler til den offentlige Kloakledning i sin Helhed er tilendebragt, ansees for at være ganske tilfredsstillende. Med Ædrueligheden gaar det fremad, men Byen har fremdeles et uforholdsmæssig stort Antal Lazaroner, som jævnlig tilbringer Natten i Fyldearresten. (Brodtkorb).

Fra Mandal, Oddernes Distrikt, skrives: Husene i Byen og paa Landet omkring er smaa og ikke godt nok byggede. Paa Gaardene har de som Regel 4 Værelser, 2 paa hver Side af Gangen, der deler Huset efter Tverbredden. I den ene Ende af Gangen er Kjøkkenet med sin store, aabne Skorsten, og udenfor

Kjøkkendøren er der som oftest et Bislag. «Kammerset» ved Siden af Kjøkkenet er som Regel Familiens Dagligværelse etc.; sjældnere bruges ogsaa det tilstødende Værelse. Af de 2 Rum paa den anden Side af Gangen er almindelig det ene Stadsstue og det andet et Slags Pulterkammer. Værelsernes Størrelse varierer adskillig efter Husenes Alder og Gaardens Velstand. Opslagsvinduer findes overalt. Paa Loftet er der ofte et eller to smaa Rum, der tildels bruges som Soverum. Sandsen for Renlighed er ikke liden og øger stadig; hertil bidrager de hjemvendende Amerikafarere og Tjenestepiger meget, tildels ogsaa Tuberkuloseloven og Bestemmelserne om Renhold i Skoler. Fra næsten hver Gaard er En eller Flere reist til Amerika; de Fleste vender efter nogle faa Aars Ophold tilbage med sine optjente Penge. Især er dette Tilfældet med Sjøfolk, som er vel anseet derover og faar gode Hyrer paa Lystyachter og Dampskibe. Mange har herhjemme sit lille Hus eller sin lille Gaard, som de hænger ved med en rørende Kjærlighed; og medens Hustruen styrer hjemme, tjener Manden Penge i Amerika og sender hjem alt, hvad han paa nogen Maade kan afse. Dette Forhold synes saagodtsom aldrig at afstedkomme skadelige Følger, og i Grunden er det jo ikke værre, end naar Sjøfolk er paa Langtogt, hvor Fortjenesten er meget mindre og Fristelserne kanske større. Husets voxne Døtre tager tidlig ud som Tjenestepiger og faar paa Grund af sit velopdragne Væsen og Ordenssands gode Pladse i Byerne; men mange af dem reiser nu ogsaa til Amerika, hvor de som oftest bliver gifte og dermed er tabt for Hjemlandet. I det Hele taget er Befolkningen meget oplyst og arbejdsom, og der hersker især i Halsaa Sogn en Ædruelighed, der vel er enestaaende. (S. Roscher).

I den nordlige Del af Undal Distrikt er det smaaat beventt med Renligheden, meget bra derimod i den sydlige Del. Levemaaden er gjennemgaaende daarlig; man forstaar saa sørgelig lidet at tillave smagelige Retter; af Kjød, naar dette en sjelden Gang spises ferskt, kjender man som Regel ikke anden Tilberedningsmaade end at koge det. En velstaaende Kone i en af Bygderne havde f. Ex. aldrig spist Faaresteg og fandt, uagtet hun ikke er gjerrig, at Ludefisk var en altfor kostbar Ret; «den er saa herlig dyr» sagde hun. — I 9 af Distriktets 10 Herreder er der nu fast ansatte Desinfektører, hvoriblandt nogle er Kvinder. — Drukkenskaben er ikke egentlig stor; men til Høitiderne tages der hjem Kasser med Brændevin, og da kan der ofte drikkes for meget. (P. Dietrichson).

Fra Vanse Distrikt skrives: I Aarets Løb blev en meget væsentlig Del af Farsund gjenopbygget, Gadearbejde paabegyndt, Kloakledning nedlagt, og Byen antog lidt efter lidt den Skikkelse, som den efter Reguleringen skal have. Farsund bliver nu baade en pen og ren Smaaby. Under den temmelig betydelige Tilstrømning af fremmede Arbejdsfolk blev der selvfølgelig adskillig Drik i Byen, noget man ellers ikke har været vant til, men Forholdet rettede sig, efterhvert som Udskuddet reiste bort, og det blev de nødt til, naar de ikke mere fik Arbejde, og Pengene tog Slut. (Meyer).

Fra Flekkefjord anføres, at der med Hensyn til Renlighed overalt spores Fremgang; og hvad Ædrueligheden angaar, ansees det nu i flere Bygder for en Skam at være beruset; imidlertid forskrives der endnu Kasser med Brændevin fra Kristianiagrosserere; dog er denne Trafik i Aftagende og vilde hemmes betydeligt, om Salg mod Efterkrav blev forbudt. (E. Hansen).

Sygehuse. I Kristiansand findes et kommunalt Sygehus med Isolationslokale, Statens Kvarantæneanstalt paa Odderøen, Eg Sindssygeasyl og et kommunalt Sindssygeasyl, samt et katolsk Hospital. I Mandal er der et kommunalt Sygehus med Isolationslokale. Amtssygehuset er beliggende i Flekkefjord.

For privat **Fattigpleie** findes der Foreninger i de fleste Bygder i Undal Distrikt; man viser der som Regel stor Tilbageholdenhed og Sky for at lade sig hjælpe paa Fattigvæsenets Bekostning. (P. Dietrichson).

Badeindretninger. I Kristiansand er der en Varmtbadeanstalt og flere Sjøbadehuse. Inden Oddernes Distrikt er der i Mandal foruden Sygehusets Bad et offentligt Sjøbad; et Folkebad, bestaaende af Badstue med 6 Afklædningsrum og 2 Karbad, blev opført i Aarets Løb; ved Hunsfoss Fabriker (Vennesla) er der et tidsmæssigt Bad for Arbeiderne. I Lyngdal findes ved det derværende Meieri et Varmtvandsbad med 1 Badekar til almindelig Afbenyttelse. I Flekkefjord er der foruden Amtssygehusets Karbad et Sjøbadehus.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner samt af Vakterede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommissioner. Antal Møder.	Vakterede.
Lister og Mandal Amt.....	64	2	1545
Kristiansand Stadsfysikat.....	8	1	252
Oddernes	1) 18	1	400
Undal	2) 13	-	183
Lyngdal	3) 8	-	127
Vanse	4) 11	-	151
Flekkefjord	5) 6	-	432

1) Oddernes 2, Randesund 1, Vennesla 1, Tveid 2, Øvrebo 1, Hægeland 2, Søgne 1, Mandal 2, Holme 1, Halsaa og Hartmark 5. 2) Aaseral 4, Spangereid 1, Øislebo 1, Søndre Undal 2, Finsland 3, Nordre Undal 1, Bjelland 1. 3) Lyngdal 5, Hægebostad 3. 4) Farsund 7, Vanse 2, Herred 1, Spind 1. 5) Flekkefjord 3, Nes 1, Bakke 1, Siredalen 1.

XI. Stavanger Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakterede.
Amtet		9 147,16	125 658	37	8	76	39
1. Sogndal		790,77	5 917	2	-	4	3
	Sogndal, Ladested..	0,19	400	1	-	1	-
	Sogndal.....	291,63	2 513	-	-	1	1
	Lund	292,59	1 887	1	-	1	1
	Heskestad.....	206,36	1 117	-	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Dec. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
2. Egersund		1 298,02	13 627	3	1	7	3
	Egersund, Ladested	0,32	3 217	3	1	1	-
	Egersund	207,57	2 638	-	-	1	-
	Ogne	107,57	1 099	-	-	1	1
	Helleland	143,26	1 308	-	-	1	1
	Bjerkreim	693,29	1 757	-	-	1	1
	Nærbø	60,31	1 812	-	-	1	1
	Varhaug	85,70	1 796	-	-	1	1
3. Sandnes		1 955,84	17 092	5	-	7	5
	Sandnes, Ladested . .	0,81	2 607	3	-	1	-
	Høiland	170,63	4 221	-	-	2	1
	Klep	128,49	2 599	-	-	1	1
	Time	184,71	2 854	1	-	1	1
	Gjesdal	218,04	1 784	1	-	1	1
	Høle	109,58	1 094	-	-	1	1
	Fossan	1 143,58	1 933	-	-	1	1
4. Stavanger Stads- fysikat	Stavanger, Kjøbstad	6,26	29 877	16	6	24	-
5. Stavanger		228,16	9 994	¹⁾ 1	-	5	5
	Hetland	114,97	5 613	-	-	2	3
	Haaland	85,24	3 253	-	-	2	1
	Mosterø	27,95	1 128	-	-	1	1
6. Finnø		1 521,19	10 524	3	-	8	8
	Rennesø	40,82	1 071	-	-	²⁾ 1	1
	Finnø	42,43	1 389	1	-	1	1
	Strand	195,58	2 204	1	-	1	1
	Aardal	505,26	812	-	-	1	1
	Hjelmeland	535,06	2 011	1	-	1	1
	Fister	42,56	882	-	-	1	1
	Nerstrand	122,04	1 400	-	-	1	1
	Sjernerø	37,44	755	-	-	1	1
7. Sand		2 495,48	9 449	1	-	7	6
	Jelse	257,27	2 123	-	-	2	2
	Sand	213,78	1 402	1	-	1	1
	Suldal	1 219,46	2 066	-	-	2	1
	Sande	514,20	1 554	-	-	1	1
	Vikedal	290,77	2 304	-	-	1	1
8. Karmøen		447,22	13 821	2	-	8	5
	Skudeneshavn, Ladested	0,48	1 145	1	-	1	-
	Kopervik, —	0,36	981	1	-	1	-
	Skudenes	68,29	2 659	-	-	2	1
	Aakre	32,35	2 276	-	-	-	1
	Avaldsnes	150,76	4 262	-	-	2	1
	Bokn	46,92	761	-	-	1	1
	Tysvær	148,06	1 737	-	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Stavanger By. ²⁾ Jordmoderen i Rennesø fungerer ogsaa som Jordmoder og Hjælpevaccinatrice i en Del af Mosterø Herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinører.
9. Haugesund ¹⁾		404,21	15 357	4	1	6	4
	Haugesund, Kjøbstad	0,91	7 693	4	1	3	-
	Skaare	73,15	2 618	-	-	1	1
	Torvestad	31,08	2 041	-	-	1	2
	Skjold	168,73	1 910	-	-	1	1
	Vass	130,34	1 095	-	-	1	1

¹⁾ Til Haugesund Lægedistrikt hører Sveen og Vikebygd Herreder af Søndre Bergenhus Amt, af tilsammen 214,23 km.² Størrelse med 2 922 tilstedeværende Indbyggere; Distriktet i det Hele udgjør saaledes 618,44 km.² med 18 279 Indbyggere.

Sundhedstilstanden var i det Hele nogenlunde tilfredsstillende. Mælinger, Kighoste og Kusma optraadte epidemisk i en Flerhed af Distrikterne. Af akut Diarré, Influenza og Tyfoidefeber anmeldtes færre Tilfælde end Aaret forud; af Difteri derimod noget flere. Ialt er der af epidemiske Sygdomstilfælde anmeldt 9 656, hvoraf 295 endte dødelig (3,1 pCt.) mod henholdsvis 8 829 og 298 (3,4 pCt.) Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 1 865 eller 14,7 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelbefolkning (127 000). Aaret forud var Dødeligheden 14,9 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 138 og 139 sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidefeber** anmeldtes ialt 34 Tilfælde, hvoraf 9 havde et dødeligt Udfald; 5 behandledes paa Sygehus. Fra Ladestedet Sogndal og Stavanger By anmeldtes 8 Tilfælde, 4 fra hvert Sted, samt 1 fra hvert af Distrikterne Sandnes, Stavanger, Finnø og Karmøen. Fra Finnø anføres, at da det paa Grund af Frygten for Nervefeber var umuligt at faa leiet Folk til at gjøre det smittede Hus rent, maatte Distriktslægen selv reise afsted for at besørge Desinfektionen ved Hjælp af sine Skydsfolk. (C. Wille). I Sand Distrikt forekom 15 Tilfælde, hvoraf 3 endte dødelig, alle i Jelse. Sygdommen, der var begyndt med nogle lette, abortive Tilfælde, havde varet i flere Uger, førend den opdagedes. Fra det først smittede Hus paa Strandstedet var Sygdommen bragt til 2 andre ved et flyttet Fattiglem og en hjemsendt syg Pige. Da der ikke kunde ske nogen Isolation af de Angrebne, blev den ene efter den anden smittet i disse 3 Hjem med mange Børn; 7 af disse sidste var sikkert angrebne. Nogle faa Uger senere indsygnede en gammel Sygepleierske og døde efter 3 Dages Forløb. Den oprindelige Smittekilde forblev uopklaret. (Østvold). I Haugesund indtraf i Byen i Februar og Marts 5 Tilfælde blandt Fiskerne; den først Angrebne havde logeret en Tid i et Hus paa Røvær, hvor Sygdommen havde forekommet tidligere; fra ham smittedes antagelig de andre 4, da han havde roet Fiske med dem. I Torvestad anmeldtes et Tilfælde i Juni paa Skyllingstad hos en Pige, som havde tjent i ovennævnte Hus paa Røvær; nogle Uger senere anmeldtes et andet Tilfælde, der dog var noget tvivlsomt. (Caspersen).

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	34	9	32	-	3	5	-	-	10	5	5	-	1	3	-
Skarlagensfeber	61	3	61	5	9	3	8	13	-	1	1	3	5	1	12
Mæslinger	827	19	827	4	4	31	54	147	276	165	56	34	8	37	11
Difteri (Croup)	234	20	234	16	8	28	57	45	23	15	9	-	2	18	13
Blodgang	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Barsel-feber	10	5	8	-	-	1	1	2	-	-	1	-	-	2	1
Pyæmi, Sæphæmi	22	12	21	5	-	2	3	2	1	1	2	-	1	2	2
Rosen	115	7	113	10	6	9	12	11	9	4	12	9	10	7	14
Røde Hunde	4	-	4	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-
Vandkopper	123	-	123	8	28	25	10	16	4	2	4	3	1	15	7
Kusma	508	-	508	-	14	37	104	119	61	29	17	17	43	33	34
Kighoste	600	22	595	4	11	19	22	20	31	38	45	40	96	130	139
Akute KatarreriAandedrætsorg.	4366	90	4366	339	477	540	445	410	331	236	189	208	344	409	438
Influenza	366	1	366	66	42	63	51	16	8	3	5	5	22	30	55
Lungebetændelse	611	62	605	42	39	61	92	88	43	30	29	22	26	47	86
Pleurit	256	9	256	12	19	23	24	32	23	22	19	20	18	25	19
Gigtfeber	238	4	238	28	17	17	26	19	24	26	7	6	13	22	33
Koldfeber	8	-	8	1	1	-	-	1	2	-	-	1	1	-	1
Akut Diarré (Kolerine)	1255	30	1255	114	71	95	90	99	118	97	115	107	106	87	156
Skjørbug	2	-	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	14	1	14	3	2	2	1	4	1	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	9656	295	9638	659	751	961	1000	1045	966	674	517	477	698	869	1021

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Sogndal.		Egersund.		Sandnes.		Stavanger Stads- fysikat.		Stavanger Læge- distrikt.		Finnø.		Sand.		Karmøen.		Haugesund.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber.....	4	-	-	-	1	1	4	1	1	1	1	1	15	3	1	1	7	1
Skarlagensfeber	-	-	1	-	3	1	11	-	-	-	-	-	8	1	7	-	31	1
Mæslinger.....	-	-	7	-	49	-	731	16	2	-	12	3	2	-	24	-	-	-
Difteri (Croup).....	1	-	-	-	10	2	30	1	5	-	-	-	-	-	17	3	171	14
Blodgang	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselsefeber.....	-	-	1	-	2	-	3	3	1	1	-	-	2	1	-	-	1	-
Pyæmi, Septæmi	3	2	2	1	3	3	9	5	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1
Rosen	-	-	21	4	8	1	52	-	-	-	4	-	7	-	5	2	18	-
Røde Hunde	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Vandkopper	-	-	16	-	14	-	87	-	-	-	-	-	-	-	2	-	4	-
Kusma	-	-	9	-	6	-	450	-	-	-	2	-	1	-	-	-	40	-
Kighoste	3	-	13	1	15	-	440	7	6	1	4	4	-	-	15	3	104	6
Akute Katarreri Aandedrætsorg.	123	4	188	6	248	9	2876	48	4	2	51	2	56	2	318	7	502	10
Influenza	45	-	7	1	38	-	186	-	-	-	17	-	11	-	-	-	62	-
Lungebetændelse	9	1	55	1	98	9	223	15	7	7	26	4	16	1	67	12	110	12
Pleurit	9	-	23	-	20	-	96	4	1	1	13	1	20	-	11	1	63	2
Gigtfeber	10	-	25	1	13	-	94	1	2	-	26	1	11	-	14	1	43	-
Koldfeber	-	-	1	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine).....	59	-	127	-	93	-	764	19	1	-	10	1	17	-	48	6	136	4
Skjørbug	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte).....	-	-	-	-	1	-	10	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Tilsammen	266	7	496	15	625	27	6076	121	30	13	166	17	166	8	530	36	1301	51

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes ialt 61 Tilfælde, hvoraf 3 endte dødelig; I **Stavanger By** forekom 11 Tilfælde, 5 i April og 6 i Aarets sidste Kvartal; de var alle meget lette. I **Sand Distrikt** indtraf 2 paa **Fjelberg** i **Suldal** og 6 paa en Gaard i **Hellandsbygden** i **Saude**; til sidstnævnte Sted havde **Husfaderen** medbragt **Smitten** fra **Stavanger**. I **Karmøen Distrikt** indsygnede nogle Børn i 2 Nabofamilier paa **Ferland** i **Tysvær**; hvor **Smitten** var kommet fra, blev ikke bragt paa det Rene; det var 6 Aar, siden Sygdommen sidst havde forekommet i den Grænd. De fleste Tilfælde anmeldtes fra **Haugesund Distrikt**.

Mæslinger optraadte som en ganske udbredt, men godartet **Epidemi**, fornemmelig i **Stavanger By**.

Af **Difteri** anmeldtes ialt 234 Tilfælde, hvoriblandt 20 endte dødelig. 45 Tilfælde behandledes paa Sygehus, deraf 28 i **Stavanger By** og 17 i **Haugesund**. I **Sandnes** forekom 10 spredte Tilfælde og i **Stavanger** 30, de fleste i **Mai**. Sygdommen havde sin største Udbredning i **Haugesund Distrikt** og fornemmelig i **Byen**, hvor den kulminerede med 40 Tilfælde i April; man skred da til at undersøge samtlige **Folkeskolens Børn** (ialt ca. 1 200), og der toges **Kulturer** fra alle, hos hvem der fandtes nogen mistænkelig Rødhed i Svælget; 35, der tilsyneladende var friske, men hos hvem der paavistes **Difteribaciller**, isoleredes i 14 Dage, hvorefter **Desinfektion** paa vanlig Vis fandt Sted. Medens de klinisk Syge i **Byen** kun holdtes isoleret et Par Uger efter de kliniske Symptomers Forsvinden, uanseet om der ved det Tidspunkt fandtes **Difteribaciller** i Svælget eller ikke, lod man i **Bygderne** **Isolationen** vare saa længe, indtil **Kulturer** fra Svælget gav negativt Resultat; i den Tid var ogsaa **Salg af Melk** samt **Skolegang** fra vedkommende Gaard forbudt. Disse Forholdsregler i **Landdistriktet** synes imidlertid ikke at have været effektive nok. Fra **Vikse** i **Skaare** reiste nemlig en Moder med sit Barn, hos hvilket efter gennemgaaet Sygdom **Kulturen** først gav negativt Resultat i 7de Uge, og hvor der var foretaget omhyggelig **Desinfektion**, paa **Besøg** til nogle Slægtninger paa **Fæøen**; kort efter kom der **Difteri** saavel her som hos **Naboen**. (**Caspersen**). En liden, lokal **Epidemi** paa 7 Tilfælde i **Førdesfjorden**, **Karmøen Distrikt**, stod sandsynlig ogsaa i **Forbindelse** med ovennævnte **Epidemi** i **Haugesund**. Omtrent samtidig indsygnede et Par Børn paa **Haringstad** i **Aakre** hos en nylig fra **Finmarken** tilflyttet Familie, i hvilken Sygdommen havde forekommet for et Par Aar siden; 4 Huse, der laa i en Klynge, smittedes; da **Isolationen** ikke blev overholdt, foretoges **profylaktisk Indsprøitning** hos 11 Personer, deriblandt 3 Voxne; Alle gik fri med **Undtagelse** af en voxen Pige, som 17 Dage efter **Indsprøitningen** fik klinisk **Difteri** i let Grad. (**O. Dietrichson**).

Kusma havde en meget stor Udbredning; Antallet af anmeldte Tilfælde er det højeste hidtil kjendte for dette Amt; Sygdommen var forholdsvis hyppig kompliceret med **Orkit**.

Kighoste optraadte omtrent samtidig og i nogenlunde de samme Egne som **Mæslinger**. Der anmeldtes ialt 600 Tilfælde, de fleste fra **Byerne Stavanger** og **Haugesund**. I **Karmøen Distrikt** begyndte **Epidemien** i Juni, antagelig foranlediget ved et sygt Barn fra **Stavanger**, paa **Gaarden Mykje** i **Førdesfjorden**; herfra bredte den sig nordover og vestover til **Haugesund** og derfra sydover **Karmøen**, hvor den var særdeles udbredt; i **Begyndelsen** var der flere alvorlige Tilfælde paa Grund af **Komplikation** med **Bronchopneumoni**, men senere var **Forløbet** mere godartet. (**O. Dietrichson**).

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne forekom jævnt hele Aaret i **Karmøen Distrikt**, da **Veiret**, naar undtages en kortvarig **Varmeperiode** i **Løbet af Forsommeren**, jævnlig var surt og blæsende. (**O. Dietrichson**).

Akut Diarré (**Kolerine**) var forholdsvis sjælden.

Influenza optraadte mindre hyppig og var mindre ondartet end i de nærmest foregaaende Aar. Naar undtages det første Aar (1889) af denne Influenza-periode, er Antallet af de i dette Aar anmeldte Tilfælde det laveste i Perioden for dette Amt.

Fnat er anmeldt med ialt 36 Tilfælde, hvoraf de 30 fra Stavanger By.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
			1	2	3	4		5	7		8	9		
			Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger Stads-fysikat.		Stavanger Læge-distrikt.	Sand.		Karmøen.	Hauge-sund.		
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	
Veneriske Saar	11	-	-	-	1	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Erhvervet Syfilis . . .	75	4	-	1	3	46	3	1	3	-	-	21	-	1
Hereditær —	11	2	-	1	-	8	1	-	1	1	1	-	-	-
Gonorré, Uretrit . . .	311	-	1	19	6	234	-	3	1	-	4	43	-	-

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuberkuløse Sygdomme.		Tuberkulose i										
			Aande-dræts-organer.		Urin- og Kjøns-organer.		Tarm-kanalen.		Ben og Led.		Lymfe-kjertler.		Huden.
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
Sogndal	27	11	26	11	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Egersund	84	33	79	33	2	-	-	-	1	-	2	-	-
Sandnes	127	46	121	46	-	-	-	-	2	-	2	-	2
Stavanger Stads-fysikat	301	99	297	96	-	-	1	1	-	-	3	2	-
Stavanger Læge-distrikt	60	25	60	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Finnø	43	8	37	8	1	-	-	-	2	-	-	-	3
Sand	62	21	62	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karmøen	61	23	58	22	2	1	-	-	1	-	-	-	-
Haugesund	89	26	83	26	2	-	-	-	4	-	-	-	-
Stavanger Amt . . .	854	292	823	288	7	1	1	1	11	-	7	2	5
Deraf i Byer . . .	425	139	411	136	2	-	1	1	5	-	5	2	1
— Bygder . . .	429	153	412	152	5	1	-	-	6	-	2	-	4

De 3 fra Sand anmeldte Tilfælde af erhvervet Syfilis, som ellers er en sjelden forekommende Sygdom dersteds, var 2 Piger, hvoraf den ene havde paa-draget sig en Tonsillechanker efter Tjeneste paa en Restaurant i Stavanger; den anden havde faaet sin Sygdom af en Person fra samme By og smittede igjen en gift Mand.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Sogndal	48	11	7	41
Sogndal Ladested	3	-	-	3
Bygder	45	11	7	38
Egersund	161	32	15	146
Egersund Ladested	34	11	3	31
Bygder	127	21	12	115
Sandnes	201	44	27	174
Sandnes Ladested	33	7	6	27
Bygder	168	37	21	147
Stavanger Stadsfysikat	468	90	121	347
— Lægedistrikt	80	23	13	67
Finnø	111	17	17	94
Sand	95	26	8	87
Karmøen	172	23	36	136
Skudeneshavn Ladested	16	2	1	15
Kopervik —	11	1	3	8
Bygder	145	20	32	113
Haugesund	167	33	51	116
Haugesund By	98	20	33	65
Bygder	69	13	18	51
Stavanger Amt	1503	299	295	1208
Deraf i Byer	663	131	167	496
— Bygder	840	168	128	712

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Distrikterne hidsættes en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt i den almindelige Beretning. Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 19,9 pCt. af samtlige kjendte, ved **Sygdom** foranledigede Dødsfald og 24,8 pCt. af Dødsfald, der ikke var foraarsaget af epidemiske Sygdomme. For Byerne var disse Forhold 19,8 pCt. og 26,4 pCt. og for Bygderne 20,0 pCt. og 23,6 pCt. Til Tuberkuloselovens Gjennemførelse stiller Befolkningen i **Sogndal** sig i det Hele loyalt. Der hersker adskillig Smittefrygt, saa det i enkelte Tilfælde har vist sig vanskeligt at opdrive Forpleining til de Syge. (Holtermann). — I **Stavanger By** blev der, da Tæringsafdelingen paa Sygehuset viste sig at være altfor liden (den kan kun modtage 8 Patienter, 4 af hvert Kjøen), saa Patienterne ofte maa vente for at komme ind, af Kommunen nedsat en Komité for Oprettelse af et særskilt Pleiehjem for Tuberkuløse. I sin til Formandskabet afgivne Indstilling har denne foreslaaet, at der bygges et Pleiehjem paa den Byens Fattiggaard tilliggende Eiendom i Hetland for et Antal af 30 Syge. Ved Sundhedsvæsenet foretoges 120 Gange Desinfektion i Hjemmene efter Dødsfald og Flytninger. (Zimmer). Distriktslægen i **Stavanger Distrikt**

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perfora- tion.	Exvis- ceration.	Abortus provo- catus.	Efter- byrds- operation.	
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Moder.	Moder.	Mødre.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.
Utilstrækkelige eller smerte- fulde Veer	125	¹⁾ 1	121	5	-	-	-	-	5	³⁾ 5	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	13	-	13	-	2	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	1	-	1	-	3	²⁾ 1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Fortidlig Løsning af Placenta	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele...	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Organisk Hjertesygdom.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Isseleie med Panden fortil ..	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	1	-	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	11	¹⁾ 1
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uopgivet Indikation	4	-	4	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	152	1	149	5	12	2	7	9	6	6	1	1	1	1	12	1
	153		154		14		16			7					13	

¹⁾ Dødsårsag: organisk Hjertesygdom. ²⁾ Dødsårsag: dobbeltsidig Salpingit og Peritonit. (Ikke opført paa Dødslisten som død paa Barselseng). ³⁾ Af et skeede Udtrækningen ved Tang.

Uddrag af Jord-

	Antal betjente Barselkvinder.																
	Sum.	Deraf:						Sum.	Deraf:								
		Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.		Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgivet.	Levende.		Dødfødte.		Uopgivet.	
												Md.	Kv.	Md.	Kv.		
Sogndal.....	105	40	55	10	102	3	-	109	58	51	-	53	50	4	2	-	
Sogndal Ladested ..	3	2	1	-	3	-	-	3	1	2	-	1	2	-	-	-	
Bygder	102	38	54	10	99	3	-	106	57	49	-	52	48	4	2	-	
Egersund.....	324	76	248	-	304	20	-	326	152	174	-	149	171	3	3	-	
Egersund Ladested ..	78	13	65	-	72	6	-	79	39	40	-	39	39	-	¹⁾ 1	-	
Bygder	246	63	183	-	232	14	-	247	113	134	-	110	132	²⁾ 3	2	-	
Sandnes.....	411	81	330	-	392	19	-	415	224	187	4	221	179	3	6	6	
Sandnes Ladested ..	92	19	73	-	87	5	-	93	50	42	1	49	39	1	3	1	
Bygder	319	62	257	-	305	14	-	322	174	145	3	172	140	2	3	5	
Stavanger Stads- fysikat	1097	269	827	1	1044	51	2	1105	578	527	-	554	511	24	16	-	
Stavanger Læge- distrikt.....	256	60	196	-	250	6	-	259	137	122	-	136	120	1	2	-	
Finnø	201	38	163	-	150	8	43	204	111	93	-	109	89	2	4	-	
Sand	173	38	135	-	170	3	-	174	95	79	-	92	78	3	1	-	
Karmøen... ..	365	72	293	-	361	4	-	368	191	177	-	183	176	8	-	1	
SkudeneshavnLadest.	41	2	39	-	41	-	-	41	18	23	-	15	23	3	-	-	
Kopervik —	30	8	22	-	30	-	-	30	10	20	-	10	20	-	-	-	
Bygder	294	62	232	-	290	4	-	297	163	134	-	158	133	5	-	1	
Haugesund	487	116	371	-	474	13	-	495	254	241	-	247	236	7	5	-	
Haugesund By	280	65	215	-	273	7	-	283	153	130	-	149	127	4	3	-	
Bygder	207	51	156	-	201	6	-	212	101	111	-	98	109	3	2	-	
Stavanger Amt . .	3419	790	2618	11	3247	127	45	3455	1800	1651	4	1744	1610	55	39	7	
Deraf i Byer.....	1621	378	1242	1	1550	69	2	1634	849	784	1	817	761	32	23	1	
— - Bygder	1798	412	1376	10	1697	58	43	1821	951	867	3	927	849	23	16	6	

¹⁾ Tvilling. ²⁾ Af disse blev 1 perforeret, 1 var omslynget af Navlesnor. ³⁾ Vanskabt Foster. dannede en svampet Figur. Halsen var tykkere end Hovedet. Armene 7 Cm. lange fra Axelen til bøiede og kunde ikke rettes ud; ingen Tæer. ⁴⁾ Død 3 Uger før Fødselen; let Selvdvlikning.

udtaler som en Formodning, at Aarsagen til de tuberkuløse Sygdommes store Udbredning i de sydvestlige Kystegne af Landet kunde skyldes tidligere Tiders Folkesygdomme, specielt Syfilis; disse havde sat sine Mærker i Slægterne gennem en formindsket Modstandskraft mod uheldige hygieniske Forhold og saaledes forøget Dispositionen til at angribes af Tuberkulose. (Hagemann). Fra Karmøen Distrikt anføres, at Sygdommen er meget almindelig. Mange søger tidlig Læge for at faa Rede paa Sygdommens virkelige Natur, eventuelt i Haab om Hjælp

mødrenes Bøger.

Antal Børn																								Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
Af de levende fødte var				Fosterleier:				Fødselen fuldendt ved						Af Fostrene var												
														Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalender-maaned).		Ufuld-baarne (fødte i 8de Kalender-maaned).		Fuld-baarne (fødte efter 8de Kalender-maaned).		Uopgivet.						
skin-døde, men bragte tillive.	døde inden 24 Ti-mer.	Isseleie.	Ansigtseleie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uop-givet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instru-menter.	Uopgivet.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.								
M.	K.	M.	K.																							
-	-	-	1	99	2	6	1	1	99	1	1	4	-	4	1	-	-	-	57	51	-	3	4	-	-	
-	-	-	-	2	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	
-	-	-	1	97	2	6	-	1	97	1	-	4	-	4	1	-	-	-	56	49	-	3	4	-	-	
1	-	-	-	298	3	5	-	20	291	13	3	2	1	16	-	-	1	2	151	172	-	5	2	-	-	
-	-	-	-	73	1	1	-	4	73	5	-	-	-	1	-	-	-	1	39	39	-	-	-	-	-	
1	-	-	-	225	2	4	-	16	218	8	3	2	1	15	-	-	1	1	112	133	-	5	1	-	-	
6	1	-	4	397	1	12	-	5	396	7	3	4	-	5	1	2	4	3	219	182	4	14	4	-	-	
2	-	-	-	88	-	4	-	1	88	1	1	1	-	2	1	1	2	1	47	40	1	-	1	-	-	
4	1	-	-	309	1	8	-	4	308	6	2	3	-	3	-	1	2	2	172	142	3	14	3	-	-	
4	1	3	8	1044	6	35	8	12	1025	52	11	10	1	6	12	4	8	11	558	512	-	11	8	-	-	
-	-	1	1	248	-	6	-	5	242	12	-	1	-	4	-	1	-	1	137	120	-	1	3	-	-	
-	-	-	-	189	1	6	2	6	194	7	1	1	1	-	-	-	-	-	111	93	-	-	3	-	-	
1	1	-	³⁾ 1	155	-	7	⁴⁾ 1	11	170	-	-	4	-	-	-	1	-	-	95	78	-	9	1	-	-	
-	1	1	6	339	3	13	1	12	353	8	2	5	-	-	4	2	-	1	187	173	1	11	3	-	-	
-	-	-	1	37	1	3	-	-	40	-	-	1	-	-	2	-	-	-	16	22	1	1	-	-	-	
-	-	-	1	29	-	-	1	-	26	2	1	1	-	-	-	-	-	-	10	20	-	2	-	-	-	
-	1	1	4	273	2	10	-	12	287	6	1	3	-	-	2	2	-	1	161	131	-	8	3	-	-	
-	-	3	2	466	1	11	-	17	447	42	2	4	-	-	3	2	4	6	247	233	-	6	8	-	-	
-	-	1	1	267	1	6	-	9	246	32	2	3	-	-	-	1	2	3	151	126	-	1	3	-	-	
-	-	2	1	199	-	5	-	8	201	10	-	1	-	-	3	1	2	3	96	107	-	5	5	-	-	
12	4	8	23	3235	17	101	13	89	3217	142	23	35	-	3	35	21	12	17	24	1762	1614	5	60	36	-	
6	1	4	12	1540	9	49	10	26	1500	92	16	16	1	9	15	6	12	16	822	761	2	15	13	-	-	
6	3	4	11	1695	8	52	3	63	1717	50	7	19	2	26	6	6	5	8	940	853	3	45	23	-	-	

Efter Jordmoderens Beskrivelse var Ansigtet nogenlunde normalt, hvorimod Baghovedet og Halsen Fingerspidserne; Fingrene sammenvoxede. Benene 9 Cm. fra Lysken til Hælen; de var sammen-

ved Sanatorieophold; men naar dette Haab har glippet, giver ikke Faa Afkald paa al Lægehjælp. (O. Dietrichson).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. — I Egersund Distrikt forpleies de fleste Syge paa Jæderen i Nærbø og Varhaug, dels i 3 Kolo-
nier, hvoraf 2 for Mænd med henholdsvis 8 og 3 Patienter og 1 for 4 Kvinder,
dels rundt omkring paa Gaardene med 1 eller 2 Syge i hver Familie. For-

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- deler.	ved Selv- mord.
Sogndal	155	4	82	7	-	1	7	1
Sogndal Ladested	5	-	6	1	-	-	2	-
Bygder	150	4	76	6	-	1	5	1
Egersund	419	10	190	28	3	-	4	1
Egersund Ladested	79	1	36	4	-	-	-	-
Bygder	340	9	154	24	3	-	4	1
Sandnes	512	6	240	35	2	5	5	2
Sandnes Ladested	92	2	42	5	1	1	2	-
Bygder	420	4	198	30	1	4	3	2
Stavanger Stadsfysikat ...	1040	23	480	123	10	3	6	3
— Lægedistrikt	321	5	128	17	2	-	-	1
Finnø	262	3	145	17	-	-	2	-
Sand	231	4	173	18	1	-	3	-
Karmøen	412	7	195	28	4	-	7	1
Skudeneshavn Ladested	32	2	17	4	1	-	-	-
Kopervik —	39	1	12	2	-	-	1	-
Bygder	341	4	166	22	3	-	6	1
Haugesund ¹⁾	588	7	287	46	3	-	12	-
Haugesund By	262	5	111	22	1	-	6	-
Bygder	326	2	176	24	2	-	6	-
Stavanger Amt ¹⁾	3854	69	1865	309	25	9	45	9
Deraf i Byer	1549	34	704	161	13	4	17	3
— Bygder	2305	35	1161	148	12	5	28	6

¹⁾ Tallene for Sveen og Vikebygd Herreder, der ligger i Søndre Bergenhus Amt, er ikke medregnet i Summen for Amtet, men er medtaget for Lægedistriktet.

pleiningen er overalt befundet forsvarlig. (Pihl). I Sandnes Distrikt var der paa lignende Maade anbragt 89 Syge, hvoraf 46 fra Stavanger Amt, 31 fra Stavanger By, 4 fra Sandnes Ladested og 8 fra Lister og Mandal Amt.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 193 saadanne, nemlig i Sogndal 3, Egersund 19, Sandnes 13, Stavanger By 97, Stavanger Lægedistrikt 1, Finnø 5, Sand 1, Karmøen 10 og Haugesund 44. Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen paa Side 143.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til den paa Side 144 og 145 indtagne Tabel, der er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af Tabellen paa foregaaende Side.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 989 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 48,4.

Paa **Barselseng** døde ifølge Presternes Opgaver 9 Kvinder, hvorom Lægerne har opgivet, at 5 døde af Barselfeber, 1 af Barselkrampe, 1 af Dystoki og 2 af organisk Hjertesygdom.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	299	131	168
Alderdomssvagbed	198	58	140
Tuberkulose Betændelser udenfor Lungerne..	111	56	55
Kræft (Cancer og Sarkom)	105	45	60
Akute Katarrher i Aandedrætsorganerne . . .	90	63	27
Organisk Hjertesygdom	87	31	56
Hjerneslag	70	26	44
Lungebetændelse	62	24	38
Medfødt Svagbed	47	32	15
Nyresygdom (Morbus Brighti)	44	20	24

Veirliget. Aaret udmærkede sig ved en meget kold og noget tør Vaar og Sommer; kun i den første Halvdel af Juni var der nogen Sommergevarme. Men da Tørkeperioden ikke var af lang Varighed, og Nedbøren desuden var temmelig jævnt fordelt, blev Udbyttet af Jordbruget noksaa godt, hvorimod Tiderne for Indhøstningen faldt noget senere end vanligt.

Tabellen paa næste Side giver Oplysning om de **meteorologiske Forhold** efter Iagttagelser af Distriktslæge Holtermann i Sogndal.

Levemaade og hygieniske Forhold. Disse er i Sogndal i det Hele mindre gode. Den personlige Renlighed staar lavest; Lus er meget almindelige, og det synes ikke at ansees for nogen Skam at huse disse Parasiter. Med den huslige Renlighed er det bedre, dog lader ogsaa den i Regelen meget tilbage at ønske. Slet Luft i Beboelsesrummene er ikke sjelden. Naar Befolkningen trods dette er sund og epidemiske Sygdomme sjeldne og lidet udbredte, saa beror dette vistnok hovedsagelig paa den spredte Bebyggelse og Befolkningens sunde Bekjæftigelser. Den gennemsnitlige Levealder er 69,3 Aar. Fabrikarbejdernes Antal er kun ca. 1 pCt. af Befolkningen. Ædrueligheden staar meget høit. Egentlige Drankere findes neppe, men vistnok nogle Leilighedsdrikkere, der beruser sig, saa ofte de kommer til Byen eller til Handelsstedet, men saa igjen kan leve nøgternt i mange Uger. Spirituosa gaar mere og mere af Brug ved Sammenkomster. Tobaksforbruget synes at aftage; af den opvoxende Ungdom

Oversigt over meteorologiske Forhold i Sogndal.

	Luft-tryk.	Temperatur C°.				Vind.			Nedbørhøide.			Skydække.		Dage Taage.	Tordenveir.		
	Middel.	Max.	Min.	Mid-del.	Nor-mal.	Overveiende Retning.	Dage Stille.	Dage Storm.	mm.	Nor-mal.	Forskjel.	Dage Overskyet.	Dage Klart.		Aantal Dage.	pCt.	Normal pCt.
Januar	752,1	8,0 ÷	10,0	2,7	1,0	NV, SV, 45 pCt.	2	10	212,0	128	÷ 84,0	16	1	5	-	0	3
Februar	57,5	5,7 ÷	12,5	÷ 1,8	0,5		4	0	43,0	106	÷ 63,0	10	7	-	2	13,3	1
Marts	50,5	8,7 ÷	8,0	2,7	1,5	O, 23 pCt., SV, 24 pCt., NV, 16 pCt.	0	3	101,1	77	÷ 24,1	18	3	5	2	13,3	1
April	59,1	13,3 ÷	3,7	5,3	5,1		0	11	30,3	50	÷ 19,7	12	3	4	-	0	1
Mai	52,7	18,2 ÷	1,0	7,8	9,3	NV, 16 pCt.	0	2	66,0	67	÷ 1,0	12	1	2	2	13,3	5
Juni	55,7	24,4	2,8	14,0	13,0		2	1	24,4	66	÷ 41,6	7	6	2	1	6,7	11
Juli	52,8	19,8	4,7	12,5	14,7	NV, SV, 63 pCt.	0	6	115,1	106	÷ 9,1	12	2	8	2	13,3	24
August	52,8	18,5	3,4	12,0	14,7		0	6	51,7	144	÷ 92,3	13	4	5	-	0	27
September	57,7	17,9	0,5	10,3	12,3	O, 22 pCt., S, SV, 35 pCt., NV, 19 pCt.	3	5	38,4	140	÷ 101,6	6	5	5	2	13,3	9
Oktober	55,8	12,5 ÷	1,2	6,8	8,1		2	2	125,1	156	÷ 30,9	16	4	4	1	6,7	11
November	60,4	11,4 ÷	9,0	4,1	4,2	NV, 19 pCt.	0	11	51,8	138	÷ 86,2	11	5	-	-	0	6
December	57,0	7,7 ÷	11,4	0,0	1,7		0	9	108,8	132	÷ 23,2	12	8	3	3	20,0	15
Middel	755,3	13,8 ÷	3,3	6,4	7,1	Sum	13	66	967,7	1300	÷ 332,3	145	49	43	14	100,0	100

er der Mange, som ikke vil lære sig til at bruge Tobak. Kaffe er den daglige Drik og det stadige Traktement ved alle høitideligere Anledninger. Sædeligheden staa høit, der er faa uægte Børn. I Lund og Heskestad er der forresten i de sidste Aar forekommet flere uægte Fødsler end sædvanlig, paa Grund af Jernbane-arbeidet. — Befolkningen er i Sogndal Herred høivoksen, tildels slankbygget, dolikokefal med noget grove Ansigtstræk; Temperamentet er roligt og har et stærkt religiøst Drag; Foretagsomheden er liden. Befolkningen i Lund er mere kortvoxet, kraftigere bygget, mesokefal, har ofte markerede, vakre Ansigtstræk, er livlig, foretagsom og flittig, selvstændig i Tænkemaade og har Ord for at være stridig. I Lund er ikke liden Husflid, i Sogndal næsten ingen. Befolkningen i Heskestad staa i flere Henseender mellem de to andre Herreders Befolkning. I fysisk Henseende ligner den Befolkningen i Lund, i aandelig derimod mere den i Sogndal. Den Del af den mandlige Befolkning i Sogndal og Heskestad, som ikke deltager i Vinterfisket, er om Vinteren for det Meste uden Virksomhed. — De økonomiske Forhold har været forholdsvis gode. Vinterfisket i Karmotrakten slog godt til, Makrelfisket om Vaaren gav et middels Udbytte, medens det mindre væsentlige Makrelfiske om Høsten i Nordsjøen mislykkedes. Jerubanebygningen gav fremdeles Anledning til Fortjeneste for Befolkningen i de til Anlægget stødende Trakter, om end mindre end tidligere. (Holtermann).

I Sandnes er der i Aarets Løb opført en Desinfektionsanstalt i Lighed med den, der forefindes i Egersund.

I Stavanger By oparbejdedes nye Gader i en Længde af 1 760 M.; deres samlede Længde er nu 27½ Km., hvoraf 4½ er brolagt. — Det nye Slagtehus blev i dette Aar taget i Brug; ifølge Indstilling til Formandskabet tænkes det gamle Slagtehus og Kontrolstationen anvendt til Fiskebazar, idet der er foreslaaet indredet 60 Kummer, hvori Sjøvand skulde pumpes op; den nuværende Ordning med Fiskehandel ved Torvbryggen, hvor flere Kloaker udmunder, er lidet tilfredsstillende. Nogen Forbedring af Drikkevandet ved Filter eller ved Expropriation af Mosvandets Omgivelser er endnu ikke kommet istand, sidstnævnte vil imidlertid ved Forslag om Byndvidelse søges indlemmet i dens Territorium og saaledes mange sanitære Ulemper kunne rettes paa. Naar undtages, at der udover Vinteren muligens var mindre Adgang til Erhverv især for Løsarbejdere, har Arbejdsforholdene været omtrent som tidligere; af Nybygninger anmeldtes 111, fornemmelig enetages Huse i Byens Udkanter. Af nye Kloaker lagdes 1 788 M. Da den private Renovation ikke er tilfredsstillende, har Tanken om, at det Offentlige skulde overtage den, været oppe, men Realisationen er hidtil strandet paa Grund af Omkostningerne. Som Regel er heller ikke Privetbeholderne tidsmæssige og Brugen af Torvstrø kun indskrænket til nogle faa Huse. Ifølge Politirapporten var Antallet af Arrestanter 1 419, 160 færre end Aaret forud. (Zimmer).

I Stavanger Lægedistrikt lader ogsaa de hygieniske Forhold adskilligt tilbage at ønske. Husene er som oftest smaa med lave Værelser, hvoraf kun ét opvarmes, og hvori saa den hele Familie pakker sig sammen. Lige udenfor Huset ligger almindelig en Kompost, hvorpaa Kjøkkenaffald og anden Urenlighed slænges hen. I Frue Sogn af Hetland, der ligger nærmest Stavanger By, er Forholdene dog gjerne bedre. — Levemaaden er hos den almindelige Mand tarvelig; Kjødspiser sees ikke ofte paa Bordet. Størsteparten af Melken gaar til Meierierne. Ædrueligheden og Sædeligheden maa derimod siges at staa høit. (Hagemann).

Fra Skudeneshavn, Karmøen Distrikt, skrives: Ladestedet har havt et mindre godt Aar i økonomisk Henseende, da Sildefisket gav mindre Udbytte saavel for Fiskere som Saltere og Værkere. Arbejdsfolk har delvis maattet gaa ledig, og Daglønnen har været lavere end før. Udvandringen til Amerika var om

Vaaren endnu større end ellers. Islandsfisket gav godt Udbytte. De hygieniske Forhold maa karakteriseres som taalelig gode. Der er godt Husrum i de fleste Familier; naar Renlighed og Orden i Husstellet lader adskilligt tilbage at ønske, skyldes dette visselig mere manglende Indsigt, Oplysning og god Vane end Mangel paa god Villie. Befolkningen er nøisom og ædruelig, men hverken flittig eller energisk; Stedet mangler Foretagsomhedsaand og synes at være i stadig Tilbagegang, fordi det bliver mere og mere vanskeligt at faa Sysselsættelse og Indtægt her. Fiskeriet alene kan ikke ernære en Familie, saaledes som det drives her. Haandværk og Industri beskæftiger ikke ret Mange og giver ikke Plads for de Unge, som aarlig voxer frem til arbejdsfør Alder. En hermetisk Fabrik kunde ikke holde ud den selvmorderiske Konkurrence med de andre Hermetikfabriker og har derfor maattet lukke. (E. Jensen).

Sygehuse. Paa Egersund Sygehus behandlede 45 Patienter. I Stavanger er Byens kommunale Sygehus samt Amtssygehuset beliggende; paa det førstnævnte behandlede i Aarets Løb ialt 798 Patienter; der udførtes 396 Operationer, hvoraf 384 med godt Udfald. For epidemiske Sygdomme benyttes Bjergsted Lazaret; endvidere er der en privat Klinik samt et katolsk Sygehus (St. Franciscus's Hospital). I Aakre (Karmøen) er der for Vaarsildafgiftsfondets Regning leiet et Sygehus, der kun bruges i Fisketiden. I Kopervik er der Isolationslokale med Desinfektionsanstalt. I Skaare Herred, lige ved Haugesund Bys Grændse, findes et Vaarsildfondet tilhørende Sygehus, hvor et Par Stuer er overladt Haugesunds Fattigvæsen til Afbenyttelse; udenfor Fisketiden benyttes eventuelt de øvrige Rum som Isolationslokale for smitsomme Sygdomstilfælde inden Haugesunds Kommune.

Sygepleien. Fra Sand anføres, at Tilstanden undertiden kan blive fortvivlet, naar under smitsomme Sygdomme de voxne Kvinder i et Hjem bliver angrebne, da det næsten er umulig at faa Nogen til at pleie de Syge, hvor meget der end bydes. Man har derfor nu begyndt at interessere sig for Ansættelse af en uddannet Sygepleierske, men det tør blive vanskelig at finde en skikket Pige til Oplærelse, da Arbeidet vist vil blive meget besværligt. (Østvold).

Badeindretninger. Ved Sygehuset i Egersund findes Varmtbad med Dousche, aabent 1 Gang i Ugen; ved Fayancefabriken sammesteds varmt Bad og Dampbad for dens Funktionærer og Arbeidere; desuden er der et offentligt Sjøbadehus. I Sandnes Distrikt er der i Forbindelse med Uldvarefabriken paa Aalgaard i Gjesdal et Badehus for Arbeiderne og deres Familier. I Stavanger By er ved Varmtvandsbadet leveret 46 Gytjebad, 2 Furunaalsbad, 2 068 Dampbad, 8 660 Karbad, 1 024 Dousche- og Basinbad samt 5 829 Folkebad. Ved Koldtvandsbadet paa Strømstenen leveredes Bad for 3 043 Voxne og 3 892 Børn. I Skudenes havn er et lidet Badehus for Sjøbad og varme Karbad samt en privat Badstue. Aaret var for koldt for Sjøbad; der toges en Del varme Karbad ved Sjøbadet. Badstubadet har været aabent i 8 Vintermaaneder. Søgingen er ikke tilfredsstillende og betaler kun Opfyringen. Den manglende Brug af det behagelige Badstubad skyldes vistnok de daarlige Tider. (E. Jensen). I Haugesund er der ved Kar- og Dampbadet leveret 6 000 Bad.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Tabellen paa næste Side giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vakcinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.
Stavanger Amt	94	2630
Sogndal	¹⁾ 6	183
Egersund	²⁾ 8	350
Sandnes	³⁾ 13	443
Stavanger Stadsfysikat	12	251
— Lægedistrikt	⁴⁾ 2	215
Finnø	⁵⁾ 6	212
Sand	⁶⁾ 4	219
Karmøen	⁷⁾ 13	404
Haugesund	⁸⁾ 30	353

¹⁾ Sogndal Landsogn 3, Heskestad 1, Lund 2. ²⁾ Egersund Ladested 3, Helleland 1, Bjerkreim 1, Nærbø 1, Varhaug 1, Ogne 1. ³⁾ Høiland 2, Høle 2, Fossan 1, Time 2, Klep 3, Sandnes 3. ⁴⁾ Hetland 1, Mosterø 1. ⁵⁾ Strand 1, Nerstrand 1, Rennesø 1, Hjelmeland 1, Finnø 1, Sjørnerø 1. ⁶⁾ Saude 1, Vikedal 1, Suldal 1, Jelse 1. ⁷⁾ Aakre 1, Avaldsnes 3, Bokn 2, Skudenes 1, Tysvær 2, Kopervik 2, Skudeneshavn 2. ⁸⁾ Haugesund 22, Skaare 4, Torvestad 2, Skjold 1, Vass 1.

Sundhedskommissioner. I Stavanger By afholdtes 12 Møder, hvori behandledes 176 Sager. Antallet af udsatte Børn var ved Aarets Begyndelse 24, der i Løbet af Aaret forøgedes med 13; der udgik ved Død, Alder og Flytning 12, og var saaledes Antallet ved Aarets Udgang 25. De fleste Børn forpleiedes i Stiftelser, og Kvinder beskikkedes stadig som Tilsynshavende. (Zimmer). I Haugesund By besluttedes med Hensyn til Børns Skolegang i Anledning af Difteriepidemien, at man kun skulde paalægge Difterisyrge Isolation i 14 Dage efter de kliniske Symptomers Ophør og derefter tilstede Adgang til Skolen, uanseet om der fandtes Difteribaciller i Halsen eller ikke; at friske Børn fra den smittede Familie kunde besøge Skolen, saafremt Familien havde et Rum til at isolere den Syge i, og saafremt den behandlende Læge forpligtede sig til at foretage bakteriologisk Undersøgelse af alle Familiens Medlemmer samt isolere dem, hos hvem Difteribaciller paavistes; at Børn fra andre Familier i det smittede Hus skulde have fri Adgang til Skolen. (Caspersen).

Som **Kvaksalvere** praktiserer i Skjold en Landhandler og i Haugesund By en Fotograf. Den sidste, der har meget stor Søgning, blev anmeldt for Politiet for at have behandlet Tuberkulose og dømt (se Retstidenden for 1903, Side 759).

XII. Søndre Bergenhus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, eller Dele deraf.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Søndre Bergenhus Amt		15606,40	132 687	32	74	64
Sveen Herred ¹⁾)		130,84	1 847	1	1	1
Vikebygd — }		83,39	1 075		2	1
1. Indre Søndhordland		1 094,72	8 282	2	6	4
	Skaanevik	588,27	2 894	1	3	1
	Etne	318,01	2 044	-	1	1
	Fjelberg	188,44	3 344	1	2	2
2. Ytre Søndhordland		602,51	10 416	3	7	7
	Stord	135,34	2 293	3	1	1
	Valestrand	58,81	993	-	1	1
	Finnaas	225,15	4 736	-	4	4
	Fitjar	183,21	2 394	-	1	1
3. Tysnes		1 042,50	9 040	3	7	7
	Tysnes	260,59	4 215	2	3	3
	Kvinnherred	781,91	4 825	1	4	4
4. Indre Hardanger		5 554,45	9 958	3	7	6
	Ullensvang	2 583,94	5 311	2	3	2
	Ulvik	841,42	1 535	1	1	1
	Granvin	189,04	1 227	-	1	1
	Eidfjord	1 269,20	1 077	-	1	1
	Røldal	670,85	808	-	1	1
5. Ytre Hardanger		877,34	7 758	4	4	4
	Strandebarm	108,87	1 592	2	1	1
	Varaldsø	81,58	803	-	1	1
	Jondal	233,07	2 001	1	1	1
	Vikør	453,82	3 362	1	1	1
6. Voss		2 073,52	11 942	3	3	2
	Voss	928,01	7 850	3	1	-
	Ævanger	590,55	2 092	-	1	1
	Vossestranden	554,96	2 000	-	1	1
7. Søndre Midthord- land		995,43	15 050	4	6	7
	Fuse	102,31	1 069	-	2	1
	Haalandsdalen	102,53	628	-	-	1
	Strandvik	160,81	1 795	-	-	1
	Os	411,75	5 009	3	2	2
	Fane	218,03	6 549	1	2	2

¹⁾ Hører til Haugesund Lægedistrikt.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, eller Dele deraf.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
8. Nordre Midthord- land		433,22	19 808	¹⁾ 2	7	5
	Sund	94,40	2 172	-	1	1
	Austevold	82,47	2 368	-	2	2
	Fjeld	141,20	3 281	-	1	1
	Askøen	93,78	7 360	²⁾ 1	2	1
	Aarstad	21,37	4 627	-	1	-
9. Osterøen		1 561,93	17 276	4	10	9
	Haus	200,13	5 036	2	2	2
	Bruvik	392,26	4 243	1	3	2
	Hosanger	804,09	3 455	-	2	2
	H a m m e r	165,45	4 542	1	3	3
10. Alversund		242,79	7 323	¹⁾ 1	6	4
	Alversund	105,58	3 108	-	3	2
	Herlø	112,33	3 322	-	2	1
	HjelmenSogn af Manger	24,88	893	-	1	1
11. Lindaas		913,76	12 912	2	8	7
	Rest af Manger	94,18	4 267	1	3	2
	L i n d a a s	276,52	6 422	1	4	4
	Masfjorden	543,06	2 223	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Bergen. ²⁾ Praktiserer ikke.

Sundhedstilstanden synes at have været tilfredsstillende. I enkelte Lægedistrikter som Voss, Nordre Midthordland og Lindaas, forekom mindre Epidemier af Tyfoidfeber, ligesom Difteri havde en ikke saa liden Udbredning inden Amtet; derimod var Influenza og Diarré temmelig sjældne. Det samlede Antal anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 3 244 med 314 Dødsfald mod henholdsvis 3 614 og 388 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 873 eller 14,0 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (133 400). Aaret forud var den 15,6 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 154 og 155, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfeber** anmeldtes ialt 184 Tilfælde, af hvilke 20 dødelige. I Indre Søndhordland forekom 2 Tilfælde i Fjelberg og 1 i Etne Herreder. Den ene Patient antoges smittet ved en Sauehandler fra Ytre Hardanger; den anden kom syg hjem fra Brislingfiske i Nærheden af Stavanger, og for den tredies Vedkommende antoges Smitten at skrive sig fra Gaarden, hvor hun boede, idet der i 1899 om Sommeren og Høsten var optraadt flere Tilfælde af Sygdommen dersteds. (Wallace). I Ytre Søndhordland optraadte det ene af de 2 anmeldte Tilfælde paa Stord Seminar, hvor en af Eleverne havde erhvervet Sygdommen under et Ophold

Epidemiske Sygdomme.

154

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	184	20	184	4	20	20	67	6	8	14	4	8	23	8	2
Cerebrospinalmeningit	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Skarlagensfeber	179	-	179	17	2	21	25	16	7	6	11	15	16	15	28
Mæslinger	57	1	57	20	8	-	-	-	-	-	-	-	26	2	1
Difteri (Croup)	357	24	357	4	13	10	23	76	55	41	22	24	41	27	21
Blodgang	43	-	43	1	2	1	1	3	3	16	10	6	-	-	-
Barselfeber	20	6	19	3	1	2	2	3	2	2	-	-	-	1	3
Pyæmi, Septhæmi	21	11	15	3	1	2	-	-	3	1	2	1	1	-	1
Rosen	66	3	66	4	2	4	8	4	20	7	2	4	4	2	5
Vandkopper	23	-	23	-	5	-	2	-	-	11	1	-	4	-	-
Kusma	77	-	77	6	10	9	5	8	7	14	7	1	-	3	7
Kighoste	125	28	119	10	22	16	3	1	7	7	15	9	6	9	14
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	980	53	940	75	107	114	96	77	82	75	57	52	68	67	70
Influenza	150	3	150	13	18	14	11	16	5	12	6	8	10	19	18
Lungebetændelse	462	128	462	28	37	35	63	70	40	31	9	13	37	38	61
Pleurit	121	5	120	10	10	20	7	20	5	8	11	9	6	7	7
Gigtfeber	98	5	98	11	12	11	10	10	9	5	4	4	9	6	7
Akut Diarré (Kolerine)	268	21	268	14	15	12	27	19	28	53	39	19	15	14	13
Skjorbug	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pemfigus (hos Nyfødte)	10	5	10	-	-	-	-	-	1	3	2	1	3	-	-
Tilsammen	3244	314	3190	223	285	291	350	329	282	306	202	174	271	218	259

Søndre Bergenhus Amt. 1902.

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																							
	1 a		1 b		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Sveen og Vike- bygd Herreder.		Indre Sønd- hord- land.		Ytre Sønd- hord- land.		Tysnes.		Indre Hardan- ger.		Ytre Hardan- ger.		Voss.		Søndre Midt- hord- land.		Nordre Midt- hord- land.		Osterøen.		Alver- sund.		Lindaas.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	3	1	2	-	-	-	-	-	5	2	69	9	1	-	24	-	3	1	3	1	74	6
Cerebrospinalmeningit .	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Skarlagensfeber	-	-	5	-	11	-	8	-	40	-	2	-	35	-	30	-	2	-	19	-	19	-	8	-
Mæslinger	-	-	-	-	28	-	-	-	1	-	-	-	-	-	28	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	-	-	40	2	50	2	4	1	4	-	6	1	22	-	22	1	54	8	123	3	20	4	12	2
Blodgang	-	-	-	-	17	-	1	-	-	-	-	-	5	-	19	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Barselfeber	-	-	2	-	3	1	-	-	1	-	5	-	1	-	3	1	2	1	2	2	1	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi	-	-	3	-	-	-	1	-	1	-	5	-	1	1	3	3	3	3	3	3	-	-	1	1
Rosen	1	-	3	-	-	-	3	-	13	-	6	-	22	1	4	-	3	2	5	-	6	-	-	-
Vandkopper	-	-	13	-	2	-	-	-	-	-	2	-	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	1	-	23	-	23	-	1	-	13	-	12	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	3	-	1	-	30	7	-	-	1	-	12	1	4	4	26	7	8	2	23	6	1	-	16	1
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	14	1	8	4	41	5	34	1	266	2	152	2	44	3	125	8	25	14	228	3	11	6	32	4
Influenza	3	-	21	-	4	-	4	-	19	-	40	1	13	1	6	1	10	-	14	-	-	-	16	-
Lungebetændelse	20	10	18	6	17	7	37	12	50	16	44	7	80	15	61	15	14	11	67	13	25	10	29	6
Pleurit	8	-	4	1	7	-	15	2	19	-	16	-	10	-	10	-	1	1	22	1	5	-	4	-
Gigtfeber	1	-	2	1	5	-	3	-	20	-	12	-	10	1	20	2	2	-	13	1	6	-	4	-
Akut Diarré (Kolerine)	2	-	5	-	14	-	27	8	43	-	28	-	43	3	24	3	6	5	41	-	6	1	29	1
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	3	2	1	-	-	-	-	1	1	-	-
Tilsammen	53	11	151	15	256	23	138	24	491	18	347	14	374	41	385	43	155	47	564	33	105	24	225	21

i sit Hjem paa Jæderen. Han blev ført til Bergens Sygehus og Huset desinficeret, hvorefter ingen Flere angrebes. (Heitmann). I Ytre Hardanger Distrikt var der paa Gaarden Hjortnæs i Strandebarm ved Nytaar tilbageliggende 5 Patienter, af hvilke 1 døde; de var sandsynlig blevne syge paa Grund af Nydelse af inficeret Drikkevand. Dette havde de nemlig taget fra en Grøft, der løb lige forbi et Hus, hvor der Høsten iforveien var forekommet Tyfoidfeber. En Sjømand fra Sætveit i Jondal kom syg hjem i Mai fra en Tur til Haugesund og Stavanger; han døde. (A. Olsen). I Voss Distrikt opstod i Marts og April temmelig pludselig i den afsidesliggende Mørkedal en Epidemi. Der optøres ialt 69 Angrebne, af hvilke 9 døde. Smittekilden antoges at ligge i en Bæk, der faar Tilsig fra noksaa store, gjødslede Marker og løber forbi Skolehuset; fra denne havde Skolelæreren og Skolebørnene taget sit Drikkevand. I Epidemiens Begyndelse angrebes saagodtsom udelukkende Skolebørn, først senere angrebes Voxne. Til Skolen blev der derfor lagt Vandledning fra en ren Kilde, og Meieriet blev standset i en forholdsvis kort Tid; det store, luftige og rummelige Skolehus blev taget til Isolationslokale. — Mod Aarets Slutning udbrød en mindre Epidemi blandt Jernbanearbejdere i øverste Del af Rundalen, særlig i og ved Gravehalsen. Alle Angrebne sendtes til Vossevangens Epidemilazaret til Behandling. (Gjestland). I Søndre Midthordland forekom et enkelt Tilfælde hos en Jernbanearbejder paa Gaarden Sten i Fane. (Krüger). Efterat den i Nordre Midthordland optraadte Epidemi i Solheimsviken var ophørt som Følge af Brøndenes Oprenskning, anmeldtes i Marts og April paa Gaardene Tveit og Glæsnes i Sund nogle Tilfælde; paa begge Gaarde var den først Angrebne kommen syg hjem fra Fisket i Espevær og Røvær. 1 Oktober og November indtraf 8 Tilfælde paa Toft ligeoverfor Glæsnes. Desuden angrebes 6 Personer i 2 Familier, der boede i samme Hus, paa Florvaagø. Hertil antages Smitte at være bragt ved et Par smaa Børn fra Manger. (Falkenberg). Af 3 Angrebne i Osterøen Distrikt sendtes 2 til Bergens Sygehus. (Thesen). I Alversund Distrikt iattoges 3 Tilfælde; den ene Patient var smittet i Bergen, de to andre Tilfælde opstod i Ytre Herlø. (Fretheim). I Lindaas Distrikt var der fremdeles nogle Angrebne fra Aaret forud under Behandling, da der i Februar udbrød en stor Epidemi i Indre Bø i Manger. 1 Løbet af Februar—April behandledes ialt 47 Syge, Størstedelen Børn under Konfirmationsalderen. Forløbet var gennemgaaende meget godartet. Smitten antoges at skrive sig fra et Meieri; dette holdtes derfor stængt i længere Tid. I Juni Maaned forekom der paa de samme Gaarde 7 nye Tilfælde. Meieriet blev da paany stængt for nogle Dage og grundig Desinfektion foretaget. I August viste sig et Tilfælde i Manger og to i Lindaas. I Manger var der i Mai desuden indtruffet 4 Tilfælde paa Gaarden Nordanger med 1 Dødsfald. I Oktober—December angrebes paa 4 Gaarde i Manger 12 Personer. Smittekilden er overordentlig vanskelig at paavise for de stadig opdukkende Tilfælde af Sygdommen. Muligens spiller Drikkevandet en vis Rolle, idet en hel Mængde af de Brønde, hvorfra Befolkningen tager sit Vand, ligger aabne og ubeskyttede mod Tilsig fra Markerne. Paafaldende er det forøvrigt, at det især er i Indre Bø i Manger og i Austreim i Lindaas, at Sygdommen fornemmelig optræder. Udenfor de nævnte Dele af Distriktet har der i de sidste 4 Aar ikke forekommet mere end ialt 7 Tilfælde af Tyfoidfeber, af hvilke 3 stod i Forbindelse med den store Epidemi i Indre Bø for 3 Aar siden. (S. Lange).

De to opførte Tilfælde af **Cerebrospinalmeningit** forekom begge i Ytre Søndhordland Distrikt. (Kristensen).

Skarlagensfeber. I Indre Søndhordland Distrikt forekom 5 lette Tilfælde paa Gaarden Utbjøe i Fjelberg Herred. I Ytre Søndhordland var der 11 Angrebne, fordelte paa forskellige Steder. (Heitmann). 8 lette Til-

fælde iagttoges i Tysnes Distrikt. I Indre Hardanger behandledes af 40 opgivne Tilfælde de 31 i Granvin og Eidfjord Herreder fra Marts til Mai. (J. Olsen). I Ytre Hardanger havde en Familie fra Bergen ligget paa Landet paa sin egen Gaard i Øistesø om Sommeren. Mod Feriens Slutning blev der en liden Pige syg med rødt Udslet og Afskalling; men da hun havde havt Skarlagensfeber før, antoges Sygdommen at være Røde Hunde, og Læge tilkaldtes ikke. Omtrent 14 Dage efter Familiens Hjemreise til Bergen gik Naboen, som havde Nøglerne, ind i Huset og havde sin 6 Aar gamle Gut med sig. 8 Dage senere fik denne Skarlagensfeber. (A. Olsen). I Voss Distrikt dukkede Sygdommen op hist og her paa flere Gaarde med yderst godartet Forløb. 35 Syge behandledes. (Gjestland). I Søndre Midthordland optraadte flere smaa, vel begrænsede Epidemier. Antagelig har Sygdommen fulgt med Skolebørnene og holdt sig inden vedkommende Skolekreds. (Krüger). I Osterøen Distrikt iagttoges 19 Tilfælde paa nogle Gaarde i Hosanger og Hammer Herreder. I Alversund Distrikt holdt Sygdommen sig næsten alene til Holsenøen. (Fretheim). I Lindaas Distrikt forekom 5 lette Tilfælde paa en Gaard i Austrheim; Skolen stængtes et Par Dage og desinficeredes. 3 Tilfælde paa 2 Gaarde i Masfjorden i Oktober tilskreves Smitte fra Bergen. (S. Lange).

Mæslinger optraadte paa et Par Gaarde i Ytre Søndhordland Distrikt, hvor Alle, der ikke før havde havt Sygdommen, angrebes. (Heitmann). Desuden forekom Sygdommen blandt Eleverne ved Skolen for Aandssvage i Fane i Søndre Midthordland Distrikt.

Difteri (Croup) viser adskillig Væxt mod Aaret forud. I Indre Søndhordland Distrikt optraadte i Etne Herred en begrændset Epidemi paa 17 Tilfælde paa de til hinanden stødende Gaarde Skjeldal og Kaldestadbakken i Stordalen, hvor et Barn var dødt og et døende ved Lægens Ankomst. Smitten antoges bragt fra Haugesund. Uafhængig af denne Epidemi optraadte en anden med 23 Angrebne i Holmedal Sogn i Skaanevik. Flere Tilfælde var ganske alvorlige, med paafølgende Lammelser; men intet Dødsfald indtraf. Smitten antoges ogsaa her at være bragt fra Haugesund. Kredsens Skole var den hele Tid lukket. (Wallace). I Ytre Søndhordland Distrikt anmeldtes 50 Tilfælde. Disse var samlet paa 3 begrænsede Steder, og for hver enkelt af disse 3 Epidemier kunde Sygdommens Opstaaen med Sikkerhed tilskrives direkte Import fra Sygehus. Ved et Bryllup, som i de Dage holdtes i Fitjar, var Gjester, trods det strængeste Forbud derimod, indlogeret i Huse, hvor der havde været Difteri. Herved spredtes Sygdommen til nordligere, udenfor Distriktet liggende Prestegjeld. Uagtet Sygdommen optraadte med stærkt udtalte, lokale Symptomer — ofte gangrænøse Ulcerationer i Svælget —, døde kun 1 Patient af Croup. Serum anvendtes i alle Tilfælde. (Heitmann). Af 4 for Tysnes Distrikt opførte Tilfælde forekom de 3 i Kvinnherred; et af disse var meget alvorligt med Croupsymptomer, der truede med Døden. Efter Serumindsprøitning kom Patienten sig dog. Aaret iforveien havde der været Difteri paa en af Nabogaardene. For de to andre Tilfældes Vedkommende antoges Smitten at skrive sig fra Bergen. (Vangsnæs). I Ytre Hardanger forefaldt enkelte spredte Tilfælde i Øistesø, Strandebarm og Varaldsø, ialt 6. I Voss Distrikt viste Sygdommen sig hist og her paa Voss og Vossestranden uden dog at udvikle sig til nogen egentlig Epidemi. 22 Angrebne behandledes uden Dødsfald. Serumbehandling anvendtes. (Gjestland). I Søndre Midthordland Distrikt iagttoges 22 Syge, fordelte paa Aarets 3 sidste Kvartaler og med kun faa Tilfælde paa de forskellige Steder. Profylaktisk Behandling med Serum, som anvendtes overalt, hvor det ansaaes paakrævet, synes at have øvet en paatagelig gunstig Virkning paa Sygdommens Optræden. Isolationen er overmaade vanskelig

Under de indskrænkede Boligforhold. Profylaktisk Indsprøitning sker da paa Familiens hidtil friske Medlemmer. Tilfælde af abortiv Difteri hos enkelte profylaktisk Indsprøitede synes at tyde paa et afsvækket Smittestof, der forplantet til Andre maaske kan have samme Virkning paa disse som en afsvækket Vaccine. Faar Smittestoffet derimod Anledning til gennem flere modtagelige Værter at voxer sig stærkt, fremkommer tilslut den mere ondartede Sygdomsform, som man af og til ser optræde i Familier, hvor flere Børn efterhaanden bliver angrebne. (Krüger). Fra Nordre Midthordland Distrikt opføres tilsammen 54 Tilfælde, af hvilke 5 indlagdes i Sygehus i Bergen. Sygdommen iagttoges først i April i Nærheden af Bergen, hvorfra Smitten vistnok skrev sig. I Nygaard og Nygaardsviken, strax udenfor Laxevaag, indtraf 9 Tilfælde i Oktober. En Vaskekone her hentede ugentlig Klæder fra Bergen til Vask; herfra skrev sandsynlig Smitten sig, da hendes Børn først blev syge. Paa Salthellen i Møgster fandtes i Juni flere Angrebne i ét Hus, hvortil Smitten var kommet med Gjesterne fra et Bryllup paa Gaarden Græsdal i Fitjar (jfr. ovenfor Beretningen fra Ytre Søndhordland). I Juli, August og September viste Sygdommen sig paa flere Gaarde i Austevold. I November behandledes 4 Angrebne paa Gaarden Tøkje i Nærheden af Salthellen. Endelig var der i Juli en liden Epidemi paa Lønøen i Fjeld Herred, hvor et Barn døde, førend Lægen kunde naa frem. (Falkenberg). I Osterøen Distrikt var Difteri den fremherskende Sygdom det hele Aar. Der behandledes ialt 123 Patienter, af hvilke 3 døde. Den begyndte i Slutningen af April ved Vaksdal Jernbanestation og vedvarede der med korte Afbrydelser lige til Aarets Udgang. Smitten blev sandsynlig indført fra Bergen. I Juni Maaned oprettedes foreløbig et Lazaret, der igjen lukkedes i Begyndelsen af August. Omtrent 3 Uger efter udbrød Sygdommen paanyt. I August og September viste den sig ogsaa paa et Par andre Steder. Indsprøitning af Serum anvendtes og virkede i det Hele tilfredsstillende overfor Belæg og Croupanfald. Som forebyggende Middel synes derimod Virkningen kun at strække sig over et Tidsrum af 19 Dage. Indsprøitningen maa derfor gjentages. At der intet ordentligt Sygehus fandtes til Isolation og Pleie af de Syge, var et meget føleligt Savn. (Thesen). I Alversund Distrikt optraadte Sygdommen spredt paa forskellige Steder, mest dog i Herlø. Der kjendes 20 Tilfælde, men Distriktslægen antager, at Sygdommen har haft en meget betydeligere Udbredning. Folk kvier sig for de Baand og den Tvang, Isolation og Desinfektion paalægger, og henter ikke Læge uden under Pres af Ængstelse for de Syge. (Fretheim). I Lindaas Distrikt behandledes ialt 12 Angrebne; Tilfældene viste sig paa de forskjelligste Steder i Distriktet. 2 af dem forekom i et Hus, hvor Sygdommen var optraadt Aaret forud. (S. Lange).

Af **Blodgang** opføres 43 Tilfælde, deraf 17 i Ytre Søndhordland og 19 i Søndre Midthordland; i sidstnævnte Distrikt optraadte den epidemisk i den vestlige Del af Os i Juli og August. (Krüger).

Kusma synes ikke at have haft saa liden Udbredning inden flere Distrikter i den sydlige Del af Amtet.

Kighoste omtales ogsaa som ganske hyppig. Ialt behandledes 125 Tilfælde, og kjendes 28 Dødsfald.

Af **Influenza** opføres et noget mindre Antal kjendte Tilfælde end Aaret forud. De forekom i alle Aarets Maaneder.

Af **Lungebetændelse** anmeldtes 462 Tilfælde og 128 Dødsfald. I Vikebygden angrebes i et Hus Mand og Kone strax efter hinanden. (Kristensen). I Indre Søndhordland Distrikt var Sygdommen noget sjældnere end Aaret forud, men Forløbet alvorligere. (Wallace). I Tysnes Distrikt behandledes

37 Angrebne, og opgives 12 Dødsfald. 2 Gange forekom 2 Tilfælde samtidig i samme Hus. (F. Mørch). I Voss Distrikt var Sygdommen hyppig; den kom ofte snigende, almindelig efter forudgaaende Symptomer paa Influenza, og var af tildels noksaa alvorlig Karakter. (Gjestland). I Alversund Distrikt var Sygdommen temmelig udbredt og viste sig tildels smitsom. Distriktslægen anfører, at det opførte Antal for Distriktet, 25, er misvisende, idet en hel Del Sygdomstilfælde af alle Slags — ogsaa Lungebetændelse — kommer der til Behandling paa Afstand. Man faar hos en eller anden Læge i Bergen en Recept og dermed slaar man sig til Ro. (Fretheim).

Akut Diarré var forholdsvis sjelden. I Tysnes Distrikt var Sygdommen dog noksaa almindelig i Tysnes Herred og var tildels meget ondartet; flere Dødsfald blandt Børn og gamle Folk indtraf. (F. Mørch).

Af **Pemfigus hos Nyfødte** opføres 10 Tilfælde og 5 Dødsfald. I Voss Distrikt forekom 7 Tilfælde i Ævanger Herred, af hvilke 3 endte dødelig. Efterat Jordmoderen havde foretaget gjentagen Rengjøring og Desinfektion, ophørte Sygdommen. (Gjestland).

Af **Fnat** opføres 80 Tilfælde. I Kvinnherred, Tysnes Distrikt, steller Folk selv som Regel med Sygdommen, idet de smører sig med Tjære og Fedt. Kommer de til Lægen med et karakteristisk Fnatudslet, heder det bestandig, at det er «Jorddunst». (Vangsnæs).

Akute, febrile Erythemer, specielt **Erythema nodosum**, gaar i Ytre Hardanger Distrikt under Navn af «Flækkefeber» og skal være almindelig i Jondal. I de Tilfælde, Distriktslægen fik under Behandling, var Angina almindelig gaaet iforveien. (A. Olsen).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Indre Søndhordland.	Ytre Søndhordland.	Tysnes.	Indre Hardanger.	Ytre Hardanger.	Voss.	Søndre Midthordland.	Nordre Midthordland.	Ostereøen.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	3	-	1	-	-	1	-	-	1	-
Konstitutionel Syfilis	6	-	1	-	-	-	2	-	1	2
Hereditær —	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Gonorré og Uretrit	28	1	5	1	2	1	14	1	1	2

Tuberkulose. Til Oplysning om de kjendte Tilfælde af denne Sygdom inden Amtets Distrikter hidsættes paa næste Side en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Herredernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 13,4 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 17,2 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. I Indre Søndhordland vil Befolkningen gjerne efterfølge de i Tuberkuloseloven bestemte Foranstalt-

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøn- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Sveen og Vike- bygd Herreder	19	8	16	7	1	-	-	-	1	1	1	-	-	-
Indre Søndhord- land.....	42	19	38	16	1	1	-	-	1	1	1	1	1	-
Ytre Søndhordland	40	16	38	16	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Tysnes.....	34	14	34	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indre Hardanger	48	13	43	13	-	-	-	-	2	-	2	-	1	-
Ytre Hardanger	68	11	64	11	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-
Voss.....	44	15	42	14	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
Søndre Midthord- land.....	56	16	49	14	1	-	-	-	6	2	-	-	-	-
Nordre Midthord- land.....	65	15	63	15	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Osterøen ...	84	26	84	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alversund.....	47	19	46	19	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lindaas.....	72	18	69	18	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Søndre Bergenhus Amt.....	619	190	586	183	5	1	-	-	18	5	5	1	5	-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epide- miske Syg- domme.
Sveen og Vikebygd Herreder...	33	8	11	22
Indre Søndhordland.....	109	16	15	94
Ytre —	138	18	23	115
Tysnes	126	14	24	102
Indre Hardanger	113	12	18	95
Ytre —	63	13	14	49
Voss	114	11	41	73
Søndre Midthordland	159	19	43	116
Nordre —	238	16	47	191
Osterøen	136	29	33	103
Alversund.....	94	16	24	70
Lindaas	125	22	21	104
Søndre Bergenhus Amt.....	1448	194	314	1134

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perfora- tion.	Efter- byrds- operation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	33	-	32	1	-	-	-	-	4	⁶⁾ 4	1	-	-
Bækkensneverhed	4	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	⁷⁾ 1	-
Barselkrampe	1	¹⁾ 1	2	²⁾ 1	-	³⁾ 2	-	⁵⁾ 2	-	-	-	-	-
Blødning	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	-	⁴⁾ 3	1	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Tilsammen	40	1	38	4	4	2	3	3	4	4	1	1	6
	41		42		6		6		5				

¹⁾ Dødsårsag: Barselkrampe. ²⁾ 1ste Tvilling, 2den forløst (død) ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen findes angivet, jfr. Anm. 5. ³⁾ Dødsårsag for begge: Barselkrampe. ⁴⁾ Deraf 2 anden Tvilling, se, Anm. 6. I det ene Tilfælde, om 1ste intet anført. ⁵⁾ Deraf en 2den Tvilling, 1ste forløst (død) ved Tang, jfr. Anm. 2. ⁶⁾ Deraf en 1ste Tvilling, se Anm. 4; fremdeles en 2den Tvilling, om 1ste intet anført. ⁷⁾ 40-aarig, 3die Gang fødende Kvinde.

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder.																
	Sum.	Deraf:						Sum.	Deraf:								
		Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.		Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgivet.	Levende.		Død-fødte.		Uopgivet.	
												Md.	Kv.	Md.	Kv.		
Sveen og Vikebygden Herreder....	77	13	64	-	75	2	-	77	42	35	-	42	34	1	-	-	
Indre Søndhordland	171	32	139	-	162	9	-	174	88	86	-	87	83	1	3	-	
Ytre Søndhordland.	208	22	186	-	205	3	-	210	115	95	-	111	95	4	-	-	
Tysnes	211	37	174	-	208	3	-	212	117	95	-	115	95	2	-	-	
Indre Hardanger ..	161	50	111	-	155	6	-	163	87	76	-	84	73	3	3	-	
Ytre Hardanger...	169	45	124	-	163	6	-	170	94	76	-	87	70	7	6	-	
Voss	216	43	173	-	202	14	-	219	117	99	3	115	100	3	-	1	
Søndre Midthordland	367	76	291	-	351	16	-	371	200	171	-	190	167	10	4	-	
Nordre Midthordland	510	98	412	-	492	18	-	515	292	223	-	278	217	14	6	-	
Osterøen	401	92	309	-	391	10	-	410	222	188	-	217	183	5	5	-	
Alversund	122	23	99	-	120	2	-	123	61	62	-	59	59	2	3	-	
Lindaas	267	67	200	-	263	4	-	270	144	126	-	139	124	5	2	-	
Søndre Bergenhus Amt	2880	598	2282	-	2787	93	-	2914	1579	1332	3	1524	1300	57	32	1	

ninger. (Wallace). I Tysnes Distrikt hersker i Almindelighed stor Smittefrygt, saa Paabud om Isolation efterkommes, saavidt det lader sig gjøre, og stor Forsigtighed udvises med den Syges Afsondringer; men det er desværre alligevel langt fra betryggende at have saadanne Syge liggende hjemme. Renlighed og forsigtigt Stel kan jo ikke læres med engang, om der kommer en Tæringssyg i Huset, naar de ikke har været praktiseret før, og mange Skikke, som begunstiger Smitteudbredningen, er saa dybt indgroede paa Grund af Livsvilkaarene, Tradition o. s. v., at der maa gaa lang Tid, før de kan lægges af. Ved Maaltiderne er det jo f. Ex. det Almindeligste, at Alle spiser af samme Fad (Grød, Suppe). Ved Gjestebud er det samme Tilfælde — i Bryllup og Begravelse f. Ex. medbringes Hovedretten Dravle (indkogt, sammenløbet Melk) af Gjesterne i rosemalede Træringer, som cirkulerer paa Bordene, indtil alle Gjester har spist af hver Ringe. Spyttuevanen er ogsaa lei at faa Bugt med, saalænge Folk er saa hengivne til Tobakstygning. (F. Mørch). I Indre Hardanger maa den store Kontingent af Tæringssyge fra Ullensvang tilskrives Smitte, indbragt ved tilreisende Tæringspatienter, som i Aarenes Løb har søgt Stedet for dets milde Klimas Skyld. Under Forberedelse er Arbeidet for et Pleiehjem for fattige, uheldredelige Tuberkuløse. (J. Olsen). Paa Lofthus i Ullensvang har flere Tæringssyge under gennemført hygienisk-diætetisk Behandling i sit Hjem opnaaet meget gode Resultater og er igjen blevne arbejdsdygtige. De nye Tilfælde af Sygdommen tilhører saagodtsom udelukkende tidligere tuberkuløse Slægter. Befolkningen er fuldt opmærksom paa Smittefaren og staar med Hensyn til Renlighed nu som før

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																				Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
Af de levende fødte var				Fosterleier:				Fødselen fuldendt ved				Af Fostrene var:										
												Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalendermaaned).		Ufuld- baarne (fødte i 8de Kalendermaaned).		Fuld- baarne (fødte efter 8de Kalendermaaned).						
skin- døde, men bragte tillive.	døde inden 24 Ti- mer.	Isseleie.	Ansigtseie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uop- givet Leie.	Naturens Hjælp	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instru- menter.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.			
-	-	-	-	59	-	3	-	15	74	-	-	3	-	-	-	-	1	42	34	-		
-	-	-	1	166	3	4	1	-	169	2	1	1	1	-	-	-	1	88	85	-		
-	-	1	2	202	1	5	-	2	207	3	-	-	-	-	-	2	-	113	95	-		
-	-	-	-	204	1	1	2	4	207	2	3	-	-	-	-	-	-	117	95	-		
2	1	-	1	149	1	5	1	7	157	3	3	-	-	1	1	1	1	86	74	-		
-	-	-	-	148	-	6	1	15	168	1	-	1	-	1	1	2	92	73	-	22		
-	-	7	-	205	1	8	2	3	209	6	2	2	-	4	1	3	2	108	98	3		
3	1	3	3	327	-	10	4	30	361	5	2	3	-	2	2	2	3	196	166	-		
5	-	3	-	479	5	10	2	19	495	15	3	2	-	8	-	5	1	279	222	-		
2	2	1	2	377	1	13	5	14	392	9	5	4	-	1	-	5	8	216	180	-		
-	1	-	1	115	-	1	1	6	121	1	1	-	-	1	1	-	-	60	61	-		
4	2	2	2	226	3	11	3	27	263	2	4	1	-	1	2	1	-	142	124	-		
16	7	17	12	2657	16	77	22	142	2823	49	24	17	1	18	8	20	19	1539	1307	3		

temmelig høit. Heller ikke antages de hygieniske Forholds Beskaffenhed for Tiden at stille noget tvingende Krav til Pleiehjem. Den Opfatning, at det er Børnene, det gjælder at beskytte mod Tuberkulosesmitten, bliver mere og mere gjængs, og de nye Bestemmelser om Renhold i Skolen m. m. er visseligen særdeles paakrævede. (Garmann — Andersen). I Voss Distrikt synes ikke Tuberkulosen at være tiltaget. Den større Forsigtighed med de Syges Afsondringer og den efter Flytning eller Død foretagne Desinfektion haabes at have været af Betydning til at hemme Sygdommen. Et Hjem til Pleie af Tuberkulose vil være færdigt til Brug næste Høst. (Gjestland). Nogen Uvillie mod de bestemte Isolations- og Desinfektionsregler er ikke i Nordre Midthordland truffet paa hos Befolkningen. (Falkenberg). I Osterøen Distrikt aftager Tuberkulosen ikke; paa de to store Fabriksteder Dale og Arne synes den tvertimod at tiltage i ikke ringe Grad. (Thesen). I Alversund Distrikt synes Sygdommen ogsaa at tiltage. Der desinficeres efter Flytning og Dødsfald med Lysolvask og Kogning af Klæder. Den daglige Renlighed i Hjemmet gaar det smaat med; dog antages Folket at have aabent Øie for Faren ved de Syges Opspyt og at omgaaes forsigtig dermed. Distriktslægen har tilsendt hver især af Distriktets Lærere et Exemplar af Overlæge Klaus Hanssens Skrift om Tuberkulosen og indtrængende anmodet dem om at støtte Kampen for Renlighed mod smitsomme Sygdomme, særlig Tuberkulosen. (Fretheim). I Lindaas Distrikt synes Tæring fremdeles at være hyppigst i Herredet af samme Navn, uagtet baade Levemaade og hygieniske Forhold der er bedst. Smitte-

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Sveen og Vikebygd Her- reder	86	-	55	10	-	-	1	-	-
Indre Søndhordland	193	4	124	12	2	-	2	1	-
Ytre —	252	4	166	17	2	-	8	-	-
Tysnes	261	2	133	11	-	1	2	-	-
Indre Hardanger	220	5	139	10	2	1	6	-	-
Ytre —	199	11	98	6	-	-	6	1	-
Voss	344	10	150	23	5	-	2	1	2
Søndre Midthordland ...	432	11	184	27	3	2	5	3	-
Nordre —	641	15	283	63	2	2	12	1	-
Osterøen	529	11	219	37	4	2	6	1	-
Alversund	235	6	125	19	2	1	1	-	-
Lindaas	352	8	197	20	1	2	7	1	-
Søndre Bergenhus Amt.	3744	87	1873	255	23	11	58	9	2

frygten er fremdeles stor; som Følge deraf finder man sig ogsaa i de Paabud og Foranstaltninger som træffes mod Smittens Udbredning. (S. Lange).

Spedalskhed. I Nordre Midthordland Distrikt iagttoges 3 nye Tilfælde; ialt fandtes 7 ved Aarets Udgang. (Falkenberg). I Alversund Distrikt var der 12 Spedalske, hvis Forhold i sanitær Henseende tør betegnes som nogenlunde godt for de Flestes Vedkommende. De er gennemgaaende utilbøelige til Indlæggelse i Pleiestiftelse. Flere befinder sig i høj Alder. (Fretheim).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. De i Tysnes Distrikt forpleiede Sindssyge behandles gennemgaaende godt. Naar undtages en Koloni med 5 Sindssyge, forpleies kun 1 paa hvert Sted, og de behandles, saavidt Distriktslægen har erfaret, som Medlemmer af Familien. (F. Mørch). De 6 for offentlig Regning i Alversund Distrikt privat forpleiede Sindssyge har det gennemgaaende bra. (Fretheim). Inden Lindaas Distrikt forpleiedes med Statsbidrag ialt 160 Sindssyge. Det kontante Beløb, som udbetales for disse, og som i Forhold til Forpleiernes sædvanlige smaa Midler ikke er saa ringe, har stor Betydning for Befolkningen. Distriktslægen faar derfor jævnlig Anmodning om at faa Sindssyge i Forpleining; disse har det gennemgaaende upaaklageligt, men Kostholdet er tarveligt, hvad det jo ogsaa er for Forpleieren. (S. Lange).

Rakit er meget almindelig i Tysnes Distrikt. (F. Mørch).

Blegsot og **Anæmi** forekommer i Tysnes Distrikt noksaa ofte, især sammen med nervøse Forstyrrelser hos gifte Kvinder. (F. Mørch).

Sygdomme i Førdøiellesorganerne er uventet sjældne i Alversund Distrikt. (Fretheim).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 60 saadanne, deraf i Indre Søndhordland Distrikt 5, i Ytre Søndhordland 4, i Tysnes 2, i Indre Hardanger 4, i Ytre Hardanger 6, i Voss 6, i Søndre Midthordland 2, i Nordre Midthordland 22, i Osterøen 7, i Lindaas 2. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 161.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til den paa Side 162—163 indtagne Tabel, der er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1871 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100:50,0.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 11 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 13 Kvinder saaledes: Barselfeber 6, Barselkrampe 4, Emboli 1, Blødning 1, Mani 1.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.
Alderdomssvaghed	315
Lungetuberkulose	194
Lungebetændelse	128
Kræft	98
Medfødt Svaghed	65
Hjerneslag	61
Tuberkulose udenfor Lungerne	54
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	53
Organisk Hjertesygdom	53
Brights Nyresygdom	39

Veirliget var i det Hele ugunstigt. Vinteren var tildels streng og snerig; indenfor Skaanevik i Indre Søndhordland Distrikt var Fjorden islagt, hvad der ikke skal være hændt i de sidste 28 Aar. Vaaren var kold og sen; Sommeren gennemgaaende kold, Høsten noget bedre.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Ytre Søndhordland spores der i de hygieniske Forhold betydelig Fremgang, om end Adskilligt endnu ligger tilbage; særlig er Vaaningshuse, som nybygges, og deres Indredning ganske paafaldende Vidnesbyrd om Befolkningens vaagne Øie for, hvad der tjener baade sanitære og praktiske Formaal. Aarsagen hertil maa vel væsentlig søges i den stigende Oplysning foruden i den forstandigere Benyttelse af økonomiske Hjælpemidler tillands og tilsjøs, men ikke mindst i den Støtte, som utallige Familier erholder gennem udvandrede Medlemmer af samme. Nær sagt hver Gaard og hver Familie har en eller flere af sine nære Slægtninge i Amerika; og mangfoldige er de Pengemidler, som sendes hjem, ligesom særdeles ofte de Udvandrede selv vender tilbage igjen enten for kortere Tid eller for altid. Den Sum af

Indsigt, Arbeidsforstaaelse og Kapital, som bringes tilbage, kan visselig ikke værdsættes høit nok og er, saa synes det paa disse Kanter, fuldkommen Æquivalent for det Tab af Arbeids- og Legemskræfter, som Udvandringen medfører. Befolkningen er gennemgaaende ædruelig. (Heitmann).

I Tysnes Distrikt er den væsentligste Næringsvei Jordbrug og ved Siden deraf Sjøfart, Fiskeri og for Kvinnherreds Vedkommende Fabrikdrift. Brugene er i Almindelighed smaa og drives for det Meste paa gammeldags og uhensigtsmæssig Vis. Manden farer tilsjøs, deltager i Fiskerier eller tjener Penge paa anden Maade, og Konen driver Gaarden, som det kan falde sig. Husflid driver en Del af Kvinderne, idet Tøi endnu for en stor Del forarbejdes hjemme, skjønt en Del jo ogsaa sender sin Uld til Spinderierne. Husene er gennemgaaende gode og velholdte; men det er Regelen, at hele Familien pakker sig sammen i ét Rum baade Dag og Nat, og derinde koges tillige Maden paa almindelige Kogeovne eller Skabovne. Ventilation og Dampaftræk er bestandig utilstrækkelig, saa Luften i en saadan Stue er mindre god. Den personlige Renlighed er ikke videre stor, heller ikke Sandsen for Orden og Renlighed i Husstellet. De økonomiske Forhold maa siges at være gode; det er meget Faa, som ikke er selvhjulpne; men saa er ogsaa Befolkningens Fordringer til Livet meget smaa, Levemaaden er ensformig og ofte noksaa daarlig, da saa meget af Gaardens Produkter som muligt sælges, saaledes Kjød, Smør og Æg. De væsentligste Næringsmidler, som benyttes, er Spegesild og Poteter, Grød, Fladbrød og Fisk af og til, naar saadan findes. I Kvinnherred findes Andelsmeierier for Tilvirkning af Smør; men i Tysnes er saadanne endnu ikke oprettet, saa Folk der behandler sin Melk selv; paa de fleste Gaarde benyttes Separatorer; Smøret afsættes i Bergen, og Sirup og Margarinsmør bruges istedet. Ædruelighed og Sædelighed staar gennemgaaende høit. (F. Mørch). Konjunkturerne i Kvinnherred var i Aaret mindre gode, og Folket klagede over Tidernes Daarlighed. Vaarsild- og Brislingfisket slog rent Feil, saa Mange led Tab. Dyrkning af Jorden foregaar i liden Maalestok; det indsees nok, at det er galt, men Penge mangler, Skatter, Afgifter og Tjenerløn sluger alt. (Vangsnæs).

I Indre Hardanger Distrikt er Kosten god og nærende. Om Sommeren spises 5 Gange daglig, om Vinteren 4. Kosten bestaar til Frokost almindelig af Smør og Brød eller Fladbrød med Melk eller Kaffe. Kl. 10—11 Grød og Melk. Til Middag Kjød og Flesk, røget eller saltet Sild eller Fisk med Kaalrabi eller Poteter. Kl. 5 som om Morgen og til aftens gjerne Grød og Melk. — Ny Rydning af ubrugt Jord sees der ikke stort af, endskjønt det vilde lønne sig godt, da Jorden er frugtbar. — I Ulvik har man for et Par Aar siden faaet oprettet en Havebrugsskole, og baade her og i Eidfjord og Granvin plantes der adskilligt af Frugttrær i de senere Aar, ligesom disse Distrikter vistnok har særdeles gunstige Betingelser for Udviklingen af en fornuftig Frugtavl. Med den øgende Oplysning og Dannelse følger desværre ogsaa større Fordringer til Livet. Hardangerbondens tarvelige Kaar tilfredsstiller ikke længere den opvoxende Slægt, af hvilken en stor Del udvander enten til Byerne eller andre Verdensdele. (J. Olsen).

Distriktslæge A. Olsen i Ytre Hardanger skriver: Bebyggelsen inden Distriktet gjør i det Hele et velstandsmæssigt Indtryk; Bygningerne ligger som Regel lyst og luftigt til, er malede og velstelte; men ved de ældre Bygninger er Grundmuren som Regel lav, og ikke sjelden træffer man endog ved nyere Bygninger den ene Ende indrettet til Hølade med Fjøs og Sauehus nedenunder; sjældnere ser man Kjældereren under Beboelsesleiligheden indrettet til saadan Brug. Renholdet er som Regel upaaklageligt. Jeg har dog truffet et Sted, hvor man saavidt var færdig med at spade Gulvet, da jeg kom; men Stellet paa dette Sted er rigtignok ogsaa berygtet. Kostholdet synes at være nogenlunde godt;

Kjød bruges mindst et Par Gange i Ugen og koges da gjerne sammen med Kaalrabi og andre Rødder. Brød bages som Regel hjemme i Husene, mere undtagelsesvis kjøbes Brød hos Bagerne. Af Brødsorter bruges meget den saakaldte «Haringkake»; den bages af Rugmel, der sættes med Gjær, kjævles ud til Leiver af Tykkelse som tyndt Knækkebrød og steges paa Helle; det er meget holdbart, opbevares det halve Aar og nydes i Almindelighed blødt i Vand, med Smør og Gammelost. Klædedragten har som Regel Bysnit, men bestaar ofte af hjemmевirkede Stoffer. Naar Kvinderne skal optræde i Puds, bruges i Sommer-tiden sort Skjort, rødt Liv og hvid, langærmet Skjorte; de gifte Koner bruger til Pynt det almindelige «Haringskaut» undtagen i Vikør, hvor «Kvammaskautet» endnu tildels bruges af de Ældre, og paa Varaldsøen, hvor de ældre Koner bruger en vidpullet Hue. Saavel Mandfolk som Kvindfolk bruger som oftest kort Skjorte, der naar midt ned paa Maven; de yngre Kvinder bruger undertiden Særk (Skjorten er kort, Særken sid). Gaardsbrug og Fædrift er den væsentligste Næringsvei; hertil kommer nogen Skogdrift, Baadbyggeri og Skibsfart for de ytre Strøg og Haandværk, specielt Udskjæring i Træ for de indre Strøg. Frugtavlen giver overalt i Distriktet nogen Afkastning, men den staar paa langt nær ikke paa Høide med Frugtavlen i de indre Distrikter af Fjorden. I Strandebarm og Vikør skaffer Landliggere om Sommeren ikke ubetydelig Indtægt; den egentlige Turisttrafik er af nogen økonomisk Betydning kun for Norheimssund i Vikør. Befolkningen er gjenneemgaaende ædruelig; Brygning af stærkere Øl til Jul og af svagere Øl til Sommerdrikke foretages et og andet Sted, men ikke almindelig. Om Sædelighedstilstanden tør jeg efter min korte Erfaring ikke udtale mig bestemt.

I Voss Distrikt har Vossebygden fra gammel Tid almindelig staaet tilbage med Hensyn til den almindelige Hygiene, men Fremgangen er dog i denne Henseende ganske rask. Udskiftningen af Gaardene med Udflytning og Ordning af Tun, Kommunikationsvæsenets Ordning og Udvikling samt den voxende Oplysning bidrager mægtig til at øge Sandsen for Renlighed. Kostholdet rundt om blandt Bønderne og blandt Folk i det Hele er i Regelen godt. Her bruges meget Kjød, Flesek og Smør. Ædruelighedstilstanden er for Tiden ikke saa god, som for nogle Aar siden. Aarsagen hertil maa vistnok søges i, at der under Jernbane-arbeidet bliver større Anledning til Fristelse. Turistlivet virker heller ikke til Fremme af Sandsen for Afhold, særlig blandt Ungdom, som er beskjæftiget i Skydstrafiken. Imidlertid vilde Tilstanden i omhandlede Henseende være værre, om ikke Opinionen nu var stærkt imod Drikkeriet, og denne støttes foruden af Afholdsarbeidet i Almindelighed ogsaa af 2 Ungdomsforeninger, der virker med meget Held for at bibringe den opvoxende Slægt Sands for høiere og ædlere Interesser. Det maa dog i Almindelighed erkjendes, at Ædrueligheden og den med denne i Forbindelse staaende større Sædelighed i de senere Aar har gjort store Fremskridt. (Gjestland).

Paa Grund af den tørre, kjølige Sommer blev i Søndre Midthordland Udbyttet af Hø for Mange temmelig knapt; derimod fik man rigelig og god Potetavling. Brislingfisket slog aldeles Feil, hvorfor man har maattet ty til at kjøbe større Sildesorter af simplere Kvalitet. Befolkningen er i Almindelighed meget nøgtern; Undtagelser danner enkelte, mere bymæssig bebyggede Trakter med lovlige og ulovlige Udsjækningssteder i sin Midte, som f. Ex. Osøren; her læres Ungdommen op i alt det, som daarligt er, og naar de først faar Blod paa Tand, saa gaar de gjerne lidt Børsærkerengang med Natteløberi og Fredsforstyrrelser. Jeg er derfor saa fuldt enig med dem, som arbejder for større Ædruelighed eller Totalafhold blandt Folket, thi den Smule Gemytlighed, som kan forskaffes ved berusende Drikke, er temmelig dyrekjøbt, naar man tager i Betragtning al den Elendighed, som afstedkommes ved Nydelsen af disse. Da Menneskene imidlertid

synes at maatte have et eller andet Nydelsesmiddel, saa bør man forsøge at finde et uskadeligt og dog smageligt saadant. Og dette mener jeg, vi ikke skal have saa vanskeligt for at finde. Lad os kun fremelske Frugtavlen, saa hver Mand kan have lidt Frugt eller Frugtsaft eller konserveret Frugt paa sit Bord til hver Dag, og det turde hælde, at man lidt efter lidt fik Afsmag paa Øl og Ladd og Dram. Jeg har forsøgt at holde smaa Foredrag for Børnene paa Skolerne heromkring angaaende Frugtavl; det synes at opfattes med Interesse, og jeg haaber at opleve, at omtrent hvert Barn her i Os faar sin lille Planteskole, hvori han eller hun fremelsker Frugttrær. Man er mængstedes, f. Ex. i Fuse — Haalandsdalen Annex —, begyndt at nyttiggjøre sig de vilde Bærsorter, som der koges Saft af, hvilken man fører med sig som Drikke paa sine Reiser. I det Hele taget faar man sige, at Folkets Nøisomhed og Ædruelighed paa disse Kanter er upaaklagelig; det samme gjælder deres Renlighedssands og Vindskibelighed. Klædedragten bestaar i Regelen af hjemmevævede Uldklæder — Vadmæl — med Bomuldslerreds Undertøi, der ogsaa ofte er hjemmevævet; nærmest Kroppen bæres gjerne en Uldskjorte. (Krüger).

I Osterøen Distrikt er Levemaade og hygieniske Forhold omtrent som før. Udskiftningen tiltager dog, og dette vil senere vise sin heldige Virkning baade i den ene og den anden Henseende. (Thesen).

I Alversund Distrikt danner i Hjelmen Sogn og Herlø Prestegjeld Fiskeri Hovednæringen og er saagodtsom eneste Erhvervskilde her. Anderledes i Alversunds Prestegjeld (Alversund, Seim og Mæland), hvor Jordbrug og Melkeproduktion træder ind som en væsentlig Faktor, og hvor Meierierne overtager den nødtørftige Tilfredsstillelse af Kontantbehovet. Fra hele Distriktet falder der saa ogsaa jævnlig lidt Smaatterier: en Sæk Poteter, en Spædkalv, en 10—12 Æg, Melkekoller — alt, hvad der med Lethed i Byen kan udbringes i Penge. Der siges, at Strilen ikke liker fersk Mad; Sagen er vel den, at han har lettest for at faa denne afsat, og derfor selv holder sig til, hvad andet han kan have. Egentlig gammel Mad kommer lidet til Anvendelse. Den daglige Kost er: Fisk, Poteter, Bybrød, Smør eller Sirup, Grød og — sidst men ikke mindst — Kaffe. Fladbrød bruges mindre, derimod i betydelig Udstrækning Poteteskager og Melkager; naar disse Kager er stegte, maaske i et Antal af 50—100 Stykker, lægges de ud over en vid Flade paa Bord eller i Hylde af tvivlsom Renhed. I det Hele fares der uenlig med Maden, som staar hen i Rester utildækket hvorsomhelst i Beboelsesrummet. Boligerne er bra i Seim, Alversund og Mæland, hvor i det Hele Alting staar paa et høiere Niveau end i Herlø; her er ogsaa Boligerne ofte nok meget miserable med tildels smaa og faa Vinduer, der om Vinteren klistres til, saa der ikke kan blive Tale om anden Udluftning end den, der foregaar gennem et firkantet Hul op til Loftet, hvor det lille Vindu forresten ogsaa er lukket. Inde i Stuen rundt Ovnens lægges alle Klæder, som ikke netop haves paa Kroppen, og dertil ofte rigelig med «Hespler» af skiddent Uldgarn. En hostende Tæringspatient i dette Milieu! I Omgangen med berusende Drikke maa der siges at herske Maadehold. I Alversund og Leines Herreder brygges tildels et godt, men ikke ganske uskyldigt Øl; om noget Misbrug deraf kan jeg dog ikke berette. Sædeligheden kan ikke siges at staa lavt, og Tilstanden er i saa Henseende meget ulig den, der er herskende i nordligere Kyst- og Fiskeridistrikter. (Fretheim).

Fra Lindaa's Distrikt bemærkes, at Sild og Poteter er en stadig Kost. Selv i de Distrikter, der ligger mod Havet, og hvor der stadig fiskes, er fersk Fisk ialfald ikke almindelig Kost. Fisken bliver nemlig for det Meste solgt til Opkøberne, før Fiskerne kommer tillands. Og naar man kan faa gjort Fangsten i Penge, har man ikke Raad til selv at spise noget af den. Meierierne, af hvilke der findes 10 inden Distriktet, er heller ikke til Gavn for Folkets Ernæring.

Det er dog kun Halvparten af disse, som er virkelige Meierier; fra de andre forsendes Melken og Fløden til Byen. Disse sidste er naturligvis, hvad Befolkningens Ernæring angaar, de skadeligste. Heldigvis kan de ikke stadig tage imod hele den producerede Melkemængde. En anden meget mislig Omstændighed med Meierierne er den med dem forøgede Fare for Overførelse af smitsomme Sygdomme baade til Bybefolkningen, som faar en stor Del af sin Melkeforsyning gjennem dem, og for de virkelige Meieriers Vedkommende for Producenterne, som faar den separerede Melk tilbageleveret. I et af de herværende Meierier bliver forøvrigt hele Melkemassen opvarmet til 80 Grader. Om Melken dermed er smittefri, er dog meget tvivlsomt. Antageligvis varer Opvarmningen ikke tilstrækkelig længe. — I Masfjorden, der i naturlig Henseende hører til Sogn, er de hygieniske Forhold langt bedre end i den øvrige Del af Distriktet. Baade Levemaaden og Boligforholdene er der gjennemgaaende bedre end i de øvrige Herreder. Hvad Haandteringen angaar, saa eksisterer der omtrent ikke Husindustri. I de ud mod Havet liggende Dele af Distriktet driver Mændene Fiskeri. Længere inde dyrker man sine Jordlapper paa primitiv Vis. Og naar man om Høsten er færdig dermed, gaar Mandfolkene i Hi. — Boligforholdene forbedres stadig, hvortil Udskiftningen bidrager ikke mindst. — Brugen af Spirituosa indskrænker sig for det Meste til festlige Anledninger, bortset fra, at en Del stadig tager sig en Rus paa Byreiserne. (S. Lange).

Sygepleie. I Tysnes og Indre Hardanger Distrikter findes ingen ordnet Sygepleie. I sidstnævnte Distrikt var Belægget paa Pleieanstalten i Kinservik, der nu eies af Ullensvang Kommune, omkring 20 Personer. Paa Fattiggården i Voss var Belægget 25 à 30 Personer. Vossevangens Sygepleieforening var fremdeles i Virksomhed. — I Alversund Distrikt er heller ingen ordnet Fattigsygepleie; der hentes meget sjelden Læge til fattige Syge, uden at dog Fattigstyrene kan ansees uvillige i saa Henseende. Men Grunden er, at kun afgjort Fattige søger og faar Lægehjælp for offentlig Regning. Den personlige «Selvstændighedens Æresfølelse» staar høiere der end i mange andre Kystdistrikter. (Fretheim).

Sygehuse. I Nærheden af Vossevangen, Voss Distrikt, findes et Epidemilazaret med 10 à 12 Senge; der behandlede i Aarets Løb 38 Syge. Den ovenfor nævnte Sygepleieforening har et leiet Løkale til Optagelse af Patienter med ikke smitsomme, særlig kirurgiske Sygdomme. Indretningen har Tilskud af Sparebank og Ølsamlag. Der indlagdes i Aarets Løb 76 Syge. (Gjestland). I Søndre Midthordland Distrikt ligger Hagevikens Kystsankatorium for skrofuløse Børn med for Tiden Plads til 40—50 Børn; Udvidelse er paatænkt. Paa Ravneberghaugen er et Rekonvalescenthjem med 35 Sengepladse for ubemidlede Kvinder. Fremdeles Askevikens Barnehjem, «Splintehjemmet» kaldet, med Plads for 35 Børn. Disse 3 Indretninger ligger i den vestlige Del af Os Herred omkring den naturskønne Skjeisos. I Fane ligger Ekelunds Aandssvageskole for 160 Elever, en anelig og smuk Bygning. I Nordre Midthordland Distrikt ligger Møllendals Sindssygeasyl (privat). I Osterøen Distrikt findes ved Arne Fabrik et lidet Isolationslokale.

Badeindretninger. I Hôtellerne paa Vossevangen, Voss Distrikt, kan erholdes kolde og varme Bad, hvilke dog er for dyre for den almindelige Mand. (Gjestland). I Bjørnefjorden, Søndre Midthordland Distrikt, ligger Solstrand Sjøbad, hvor der om Sommeren leveres ogsaa varme Bad og Dampbad,

Angaaende Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Søndre Bergenhus Amt	74	2966
Sveen og Vikebygd Herreder.....	¹⁾ 2	75
Indre Søndhordland.....	²⁾ 5	124
Ytre —	³⁾ 4	353
Tysnes	⁴⁾ 3	253
Indre Hardanger... ..	⁵⁾ 4	191
Ytre —	⁶⁾ 7	201
Voss	⁷⁾ 7	304
Søndre Midthordland.....	⁸⁾ 8	273
Nordre —	⁹⁾ 12	439
Osterøen.....	¹⁰⁾ 16	471
Alversund	¹¹⁾ 3	52
Lindaas	¹²⁾ 3	230

¹⁾ Sveen 1, Vikebygd 1. ²⁾ Skaanevik 3, Fjelberg 1, Etne 1. ³⁾ Stord 1, Valestrand 1, Finnaas 2. ⁴⁾ Tysnes 2, Kvinnherred 1. ⁵⁾ Ullensvang 1, Ulvik 1, Granvin 1, Røldal 1. ⁶⁾ Vikør 2, Jondal 3, Strandebarne 1, Varaldsø 1. ⁷⁾ Voss 6, Ævanger 1. ⁸⁾ Os 2, Fane 4, Fuse 2. ⁹⁾ Aarstad 8, Askøen 2, Sund 1, Austevold 1. ¹⁰⁾ Haus 3, Bruvik 7, Hammer 5, Hosanger 1. ¹¹⁾ Herlø 1, Alversund 2. ¹²⁾ Lindaas 1, Masfjorden 1, Manger 1.

XIII. Bergens By.

	Fladeindhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.
Bergens By.....	13,55	71 867	¹⁾ 55	17	38

¹⁾ Desuden er Distriktslægerne i Nordre Midthordland og Alversund bosatte i Bergen.

Sundhedstilstanden var meget god, naar undtages, at der fra Marts Maaned herskede en større Difteriepidemi. Foruden denne Sygdom havde Vandkopper en usædvanlig stor Udbredning. Forrige Aars Kighosteepidemi var i betydeligt Aftagende, og Mæslingerne fra de 2 sidste Aar var omtrent ganske ophørt.

Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme (8 454) var mindre end noget foregaaende Aar siden 1889, og Dødeligheden (248 Dødsfald) var mindre end i noget tidligere Aar siden 1895.

Dødeligheden har været meget liden. De Dødes Antal udgjorde 1 030 eller 13,9 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (74 600). Aaret forud udgjorde den 15,1 pro mille. Af de til Bergens Sundhedskommission anmeldte 1 031 Dødsfald var 41 blandt udenbys Personer. Dødsfaldenes Fordeling paa Maanederne sees af følgende Tabel:

	Aaret.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Dødsfald foraarsaget ved Sygdom blandt Byens Indvaanere	970	80	78	100	80	85	78	72	70	73	69	80	105
Udenbys døde paa Hospitaler for Spedalske	15	1	3	1	2	3	-	1	1	1	1	-	1
Udenbys døde paa Sygehus og i Sindssygeasylar	¹⁾ 26	6	3	1	2	1	4	3	-	2	2	1	1
Ulykkestilfælde	17	1	-	-	2	1	2	3	-	3	-	3	2
Selv mord	3	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Samtlige anmeldte Dødsfald	1031	88	85	102	86	91	84	79	71	80	72	84	109

¹⁾ Dødsaaarsagene var for disse: Tyfoidfeber 1, Lungetuberkulose 10, Tuberkulose i andre Organer 2, Kræft 2, andre kroniske Infektionssygdomme 1, Sygdom i Hjerne og Rygmarv 1, Sygdomme i Cirkulations- 6, i Respirations- 2 og i Urinorganerne 1.

Den procentvise Dødelighed inden de forskjellige Aldersklasser vil sees af følgende Tabel:

Sum.	0—1	1—5	5—10	10—15	15—20	20—30	30—40	40—50	50—60	60—70	70—80	80—90	90—100
1030	216	107	35	17	42	77	81	82	81	88	122	74	8
i pCt.	21,0	10,4	3,4	1,6	4,1	7,5	7,9	7,9	7,9	8,5	11,8	7,2	0,8
375 = 36,4 pCt.							655 = 63,6 pCt.						

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed hidsættes Tabellen paa omstaaende Side, sammendragen efter de fra Lægerne og Sygehusene indkomne Maanedslister.

Tyfoidfeber var ogsaa dette Aar forholdsvis sjelden. Af de ialt behandlede 61 Tilfælde var 10 fra Landdistriktet og 1 fra Havnen. I flere Tilfælde var Smitten paadragen under Ophold paa Landet, og i 15 Tilfælde skyldtes den Melk fra Florvaag. 52 behandledes i Sygehus, 9 i Hjemmet. Tilfældene forekom i alle Aarets Maaneder, hyppigst om Høsten.

Af **Cerebrospinalmeningit** anmeldtes 8 Tilfælde fra 8 forskjellige Steder. 3 Dødsfald.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Til- fælde.	Døds- fald.													
Tyfoidefeber	61	8	61	6	4	6	1	3	2	2	1	11	13	8	4
Cerebrospinalmeningit	8	3	8	-	-	-	2	1	-	-	-	-	1	1	3
Skarlagensfeber	64	2	64	2	6	11	4	12	5	1	8	3	4	5	3
Mæslinger	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	2	-
Difteri (Croup)	321	20	321	3	6	14	32	23	38	28	15	39	26	31	66
Barselfeber	3	1	3	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi	13	8	13	1	1	1	1	2	2	1	-	-	1	2	1
Rosen	115	2	115	13	12	8	13	11	13	8	4	5	10	6	12
Røde Hunde	13	-	13	1	1	2	4	3	-	-	1	-	-	1	-
Vandkopper	521	-	521	64	133	125	70	24	30	17	15	10	15	14	4
Kusma	99	-	99	2	2	1	6	8	7	2	-	4	17	25	25
Kighoste	799	27	799	127	150	99	87	44	64	14	33	41	50	51	39
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	3835	59	3835	366	342	329	343	250	239	215	202	271	301	475	502
Influenza	324	3	324	76	53	23	13	12	11	8	6	22	10	33	57
Lungebetændelse	437	53	437	21	30	29	32	53	42	37	23	29	25	43	73
Pleurit	272	5	272	19	30	20	32	24	16	13	21	19	17	31	30
Gigtfeber	296	5	296	27	30	24	30	30	29	19	9	13	25	28	32
Koldfeber	6	-	6	-	2	-	1	-	1	1	-	-	-	-	1
Akut Diarré (Kolerine)	1236	49	1236	84	61	73	100	106	134	69	100	139	117	136	117
Pemfigus (hos Nyfødte)	24	3	24	4	1	-	1	1	1	-	3	2	4	4	3
Tilsammen	8454	248	8454	817	864	765	772	607	634	436	445	609	637	896	972

Skarlagensfeber havde samme Hyppighed som Aaret forud. Der er ialt anmeldt 64 Tilfælde, de fleste i Aarets 1ste Halvdel; den forekom jævnt spredt over Byen og viste liden Skitteenve. 29 behandledes i Sygehus, 35 i Hjemmet. Der forekom 2 Dødsfald, hvoraf 1 hos en Tilreisende, som ikke kom under Behandling. Kun i 7 Huse optraadte flere, tilsammen 17, Tilfælde.

Af **Mæslinger**, hvoraf der de 2 foregaaende Aar anmeldtes henholdsvis 2 125 og 495 Tilfælde, er opført kun 7 Tilfælde.

For **Difteri** (Group) behandledes 321 Tilfælde, hvoraf 3 fra Havnen. 309 behandledes i Sygehus, 12 i sine Hjem; der er opført 20 Dødsfald. — Det er den største Difteriepidemi, som kjendes fra Bergen. I de 12 Aar 1890—1901 anmeldtes tilsammen 576 Tilfælde eller i Gjennemsnit 48 aarlig. I 1895 gik dog Antallet op til 100. Det samlede Antal Dødsfald for dette Tidsrum var 98,2 pCt., medens Dødeligheden i 1901 gik op i over 19 pCt., i 1893 til 23 og i 1890 endog til 25 pCt. Den ringe Dødelighed nu skyldes vel væsentlig Serumtherapien, men ogsaa de bedre Lokaler i den nye Barakke, hvori Behandlingen især er foregaaet, og den omhyggelige Pleie, som er bleven de Syge tildel fra «Røde Kors's» Søstre. 5 af Pleierskerne er bleven smittede. Der blev foretaget 20 Tracheotomier. — Den egentlige Epidemi begyndte i Marts og var endnu ved Aarets Slutning ikke kulmineret. Omtrent 4,4 pro mille af Befolkningen har været angrebet; men Sygdommens Forekomst inden de forskjellige Kredse¹⁾ har været ujævn, idet den væsentlig har holdt sig til de østlige Bydele, mest i 6te, 5te og 4de Kreds; i disse 3 Kredse er den forekommet i 113 Huse, deraf en Gang med 10 Tilfælde i 1 Hus. — Bergen eier desværre ikke Sygerum nok til at kunne bringe i Anvendelse præventiv Serumindsprøjtning med Internering af samtlige i en Husstand Angrebne. Havde man havt dette, vilde vistnok mange af de sekundære Tilfælde kunne været forebygget, og Epidemien standset tidligere. Med Folkeskolerne har været truffet den Overenskomst, at Lærerne daglig ved Undervisningens Begyndelse har spurgt hver Elev, om de havde Ondt i Halsen, og i bekræftende Fald sendt dem til Skolelægen, samt dernæst, om der i Elevers Hjem var Nogen, som havde Ondt i Halsen, i hvilket Tilfælde Stadsfysikatet er blevet underrettet og har ladet Forholdet undersøge af Bylægerne. Paa denne Maade har det lykkedes at komme paa Spor efter ikke saa ganske faa Tilfælde samt at forhindre, at Sygdomstilfælde blev fortiet.

Af **Barselfeber** er anmeldt 3 Tilfælde, hvoraf 1 med dødelig Udgang. Fødselen havde trukket ud i længere Tid, idet en Tumor uteri dannede Fødselshindring. Forløsningen skeede ved Keisersnit.

En Epidemi af **Vandkopper**, hvoraf anmeldtes 521 Tilfælde, var omtrent ophørt ved Aarets Udgang.

Kusma havde ikke ringe Udbredning; der er anmeldt 99 Tilfælde flest i sidste Kvartal.

Den Stigning, som **Kighosteepidemien** viste i de sidste Maaneder af forrige Aar, naaede sin Kulmination i Februar. Der anmeldtes ialt 799 Tilfælde, hvoriblandt 16 Voxne, samt 27 Dødsfald blandt Smaabørn.

Af **Influenza** anmeldtes færre Angrebne end sædvanlig, ialt 324.

Lungebetændelse havde omtrent samme Hyppighed som foregaaende Aar. Over Halvparten af Tilfældene var hos Børn. Der kjendes 53 Dødsfald.

Af **Koldfeber** anmeldtes 6 Tilfælde, samtlige paadragne i Udlandet.

¹⁾ Om Kredsinddelingen i Bergen se Kartet i Beretning om Sundheds- og Medicinalforholdene i Norge i 1901, Side 163.

Af akut Diarré anmeldtes 1 236 Tilfælde. Af 49 Dødsfald var de 40 hos Børn i de yngste Aldersklasser.

Af Pemfigus hos Nyfødte er anmeldt 24 Tilfælde. Der forefaldt dog kun 3 Dødsfald.

Af Fnat anmeldtes 78 Tilfælde, deraf 35 hos Voxne.

De veneriske Sygdommes Optræden i Maanederne sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Veneriske Saar	81	-	9	5	6	9	4	7	4	9	8	2	10	8
Konstitutionel Syfilis ..	112	10	13	9	13	13	5	2	7	12	15	5	10	8
Hereditær — ..	7		1	1	-	-	-	1	-	2	1	-	1	-
Gonorré og Uretrit ..	566	-	61	49	35	52	44	34	29	63	50	44	56	49

Antallet af veneriske Sygdomstilfælde, behandlede i Aarene 1896—1902, sees af følgende Tabel:

Aar.	Veneriske Saar og Syfilis (konstitutionel og hereditær).						Gonorré (Uretrit).						Tilsammen.		
	Paa Sygehus.			Udenfor Sygehus.			Paa Sygehus.			Udenfor Sygehus.			Veneriske Sygdomme.	Veneriske Saar og Syfilis.	Gonorré og Uretrit.
	Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf				
		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.			
1902..	67	30	37	133	122	11	53	17	36	513	486	27	766	200	566
1901..	77	39	38	150	137	13	25	2	23	538	484	54	790	227	563
1900..	91	41	50	174	169	5	21	11	10	543	496	47	829	265	564
1899..	107	39	68	187	184	3	38	3	35	558	531	27	890	294	596
1898..	48	29	19	267	240	27	39	16	23	454	428	26	808	315	493
1897..	30	22	8	157	135	22	32	14	18	343	327	16	562	187	375
1896..	29	25	4	135	113	22	52	37	15	418	392	26	634	164	470

Af arvet Syfilis er der vistnok forekommet mange flere Tilfælde end de anmeldte 7.

De anmeldte Tilfælde af Chanker og Syfilis pr. 10 000 Indvaanere stiller sig saaledes for nedenstaaende Aarrække (Middelfolkemængden i 1902 var efter det statistiske Centralbureaus Opgave 74 600):

1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902
30,8	28,1	26,9	27,1	40,2	26,8	22,8	20,2	27,4	29,9	47,7	42,3	37,2	31,2	26,7
30,6					25,4					37,0				

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Keisersnit.		Perforation.	Abort. provoc.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Moder.	Barn.	Moder.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Død.	Uopg.	Lev.	Lev.	Lev.
Paa Fødselsstiftelsen:																	
Utilstr. eller smertefulde Veer..	5	5	-	-	-	-	1	-	¹⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	-	-	-	2	2	-	-	-	-	5	4	²⁾ 1	-	-	-	-	-
Barselkrampe	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for Fosterets Liv	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse og Blødning ...	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Tilsammen	13	13	-	3	3	-	1	-	1	5	4	1	-	-	-	-	6
Udenfor Fødselsstiftelsen:																	
Utilstr. eller smertefulde Veer..	74	72	2	1	-	1	14	10	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning...	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uefftergivelige Fødselsdele	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumor uteri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	³⁾ 1	1	-	-	-
Sindssygdømd	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyresygdømd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Hængebug	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtseleie	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	11	10	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for Fosterets Liv	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15
Tilsammen	95	93	2	16	11	5	14	10	4	-	-	-	1	1	1	1	15
Ialt i Bergen	108	106	2	19	14	5	15	10	5	5	4	1	1	1	1	1	21
		108			19			15									

¹⁾ 1ste Tvilling, om 2den intet anført. ²⁾ Døde 10 Timer efter Fødselen af medfødt Svaghed. ³⁾ Keisersnit 3 Uger efter Vandets Afgang; Konen døde af Barselfeber.

Uddrag af Jord-

Lægedistrikt.	Antal betjente Barselkvinder.															
	Deraf:						Deraf:									
	Sum.	Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.	Sum.	Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgivet.	Levende.		Dødfødte.		Uopgivet.
												Md.	Kv.	Md.	Kv.	
Bergens By (Jordmødrene)	2019	394	1625	-	1883	136	-	2045	1047	998	-	1019	961	28	37	-
Fødsler af Indenbys Kvinder paa Stiftelsen	272	133	139	-	206	66	-	275	151	124	-	143	122	8	2	-
Fødsler af Udenbys Kvinder paa Stiftelsen	82	37	45	-	69	13	-	84	54	30	-	52	30	2	-	-

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

	Samlet Antal tuberkuløse Sygdomme.		Tuberkulose i											
			Aandedrætsorganer.		Urin- og Kjønsorganer.		Tarmkanalen.		Ben og Led.		Lymfekjertler.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Bergens By	601	187	590	185	3	1	1	-	3	-	-	-	4	1

Til Oplysning om Antallet af anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme hidsættes en Tabel, udarbejdet efter det indsendte Uddrag af Tuberkuloseprotokollen, der antages at give et temmelig korrekt Udtryk for Sygdommens Udbredning. Se forøvrigt denne Beretnings almindelige Del. For Lunge-tuberkulose er anmeldt 141 Mænd og 139 Kvinder; udflyttet 6 Mænd og 5 Kvinder; helbredet 3 Kvinder; døde 94 Mænd og 91 Kvinder; tilbage ved Aarets Slutning var 188 Mænd og 203 Kvinder. 12 Mænd og 13 Kvinder har af Sundhedskommissionen været indlagt i Sygehus i Henhold til Tuberkulose-lovens § 6. 135 Meddelelser om konstateret Tuberkulose er sendt til Ordføreren i forskellige udenbys Sundhedskommissioner.

I Henhold til Tuberkuloselovens § 6 er af Sundhedskommissionen indlagt i Sygehus 25. Da imidlertid Departementets Bestemmelser for Indlæggelse i Sygehus ikke rammer mange særdeles smittefarlige Tilfælde, er for Fattigvæsenets Regning bleven indlagt 35, ligesom der paa Bykassens Regning efter derom indgiven Ansøgning er bleven indlagt 24. Af de i 1902 Anmeldte havde 45 eget Værelse, 111 havde egen Seng, 44 delte Seng med Ægtefælle, 29 med Forældre eller Sødskenne og 4 med Medtjener eller Medlogerende. 21 er anmeldt ved Afreise fra Byen eller Indlæggelse i Sanatorier og 33 først ved Dødsanmeldelsen.

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																							
Af de levende fødte var				Fosterleier:				Fødselen fuldendt ved				Af Fostrene var:											
skin-døde, men bragte tillive.		døde inden 24 Timer.		Isseleie.	Ansigtseleie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uopgivet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instrumenter.	Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalendermaaned).		Ufuld-baarne (fødte i 8de, Kalendermaaned).		Fuld-baarne (fødte efter 8de Kalendermaaned).		Uopgivet.	Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
M.	K.	M.	K.											Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.				
2	1	9	5	1930	6	65	9	35	1908	97	16	22	2	15	14	20	23	1012	961	-	15	26	-
2	3	2	-	263	-	12	-	-	264	9	1	1	-	3	-	6	3	142	121	-	5	3	-
-	2	2	-	79	1	4	-	-	73	4	2	5	-	-	-	1	-	53	30	-	1	-	1

Det synes derfor, som om Sundhedskommissionens Paabud om, at Anmeldelse skal ske inden én Maaned, efterat den Syge er kommen under Behandling, enten ikke er blevet efterkommet, eller at Sygdommen er bleven fortiet i det længste og Læge ikke tilkaldt, før Døden nærmede sig. For det sidste taler, at ikke mindre end 104 af de i sidste Aar Anmeldte er døde inden dets Udløb. Efter samtlige Dødsfald er bleven foretaget fuld Desinfektion, ligesaa ved 45 anmeldte Forandringer af Bopæl, samt af Sengklæder ved Indlæggelse i Sygehus, naar den Syge havde delt Seng med Nogen.

Af **Lungetuberkulose** er ialt opgivet 185 Dødsfald eller 18,3 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsfald og 24,3 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. 10 var udenbys.

Samtlige i Byen indtrufne Dødsfald af Lungetuberkulose, beregnet for hvert 10 000 Indvaanere (Middelfolkemængde ca. 73 000 efter Stadsfysikus's Opgave), stiller sig saaledes for nedenstaaende Aar:

1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902
30,6	30,2	31,5	33,9	30,9	32,9	37,1	29,7	27,5	27,2	24,9	28,5	30,1	23,2	25,3
31,4					30,9					26,4				

Foruden de 185 Dødsfald af Lungetuberkulose indtraf 65 Dødsfald af Tuberkulose i andre Organer, deriblandt af tuberkuløs Hjernebetændelse 41 og af Miliærtuberkulose 6.

Dødsfald af Kræft udgjorde ialt 76 mod 70 Aaret forud. Beregnet paa Titusinde viser sig følgende Stigning siden 1890: 1890—92: 7,7, 93—95: 8, 96—98: 9,5, 99—1901: 9,03, 1902: 10.

Liste over de af Lægerne

Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.											
<i>I. Akute.</i>											
Tyfoidefeber	8	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	3	1	2	1	-	-	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber	2	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Difteri (Croup)	20	10	10	2	-	7	6	1	4	-	-
Kighoste	27	17	10	11	6	6	3	-	1	-	-
Influenza	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Gigtfeber	5	4	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Erysipelas og Phlegmone	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi og Sepsihæmi	8	2	6	-	-	-	1	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	49	25	24	18	16	3	3	-	-	-	-
Tetanus, Trismus	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>											
Tuberkulose:											
a. Lungerne	185	94	91	1	-	5	2	5	3	-	3
b. Tarmkanalen	7	3	4	-	1	1	-	-	-	-	-
c. Ben og Led	4	2	2	-	-	-	1	-	-	-	-
d. Urin- og Kjønsorganer	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (Skrofulose)	3	1	2	-	1	1	-	-	1	-	-
f. Andre Organer	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1
g. Tuberkuløs Meningit	41	22	19	5	7	8	7	4	2	1	2
h. Miliærtuberkulose	6	3	3	-	1	1	1	1	-	-	-
Spedalskhed	15	5	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	10	6	4	5	2	-	-	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Maven	30	15	15	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	11	7	4	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	19	9	10	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Andre Steder	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyge	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Perniciøs Anæmi	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Leukæmi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	6	5	1	2	1	3	-	-	-	-	-
Kronisk Alkoholisme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed	38	26	12	26	12	-	-	-	-	-	-
Alderdomssvaghed	50	15	35	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis deformans	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte Dødsårsager.

og Kjønn.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
1	-	2	2	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	1	1	1	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	2	-	1	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	11	32	19	14	30	13	13	8	7	4	3	-	-	-	-	-	-
1	1	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	1	1	3	-	2	-	1	3	2	-	-	-	1
-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	1	2	4	3	2	6	3	2	4	1	1	-
-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	2	2	2	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	2	2	-	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	1	7	-	3	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	12	11	19	-	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
B. Sygdomme i de enkelte Organer.											
I. Hjerne og Rygmarv.											
Apoplexi og Hjerneemboli	49	23	26	-	-	-	-	-	-	1	-
Suppurativ Meningit	13	4	9	2	1	-	3	-	-	-	-
Epilepsi	2	1	1	-	-	-	1	1	-	-	-
Kramper hos Smaabørn	39	17	22	14	18	3	4	-	-	-	-
Sindssygdomme	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Hjernesygdomme	16	10	6	-	-	-	2	-	-	-	-
II. Cirkulationsorganerne.											
Endo- og Perikardit	7	5	2	-	-	-	-	1	-	1	1
Klappfeil og andre organiske Hjertesygdomme	53	23	30	2	-	1	-	1	1	-	1
Hjertelammelse	11	6	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Arteriosklerose	13	7	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Respirationsorganerne.											
Bronkit, akut	38	20	18	12	13	6	1	-	-	1	1
— kronisk og Bronkiektasi	18	11	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Pneumoni, katarralsk	21	11	10	4	4	4	2	1	-	-	-
— croupøs	53	29	24	8	6	7	4	-	-	-	-
Lungegangræn	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— purulent	3	2	1	-	-	-	1	-	-	2	-
Lungeemboli	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Stricture tracheæ	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
IV. Digestionskanalen.											
Mave-Tarmkatarr	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
Mavesaar	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	7	2	5	-	-	-	1	-	-	-	-
Diffus Peritonit	9	3	6	-	3	-	-	-	2	-	-
Indeklemt Brok	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og Volvulus	6	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Mælæna	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
V. Leveren.											
Galdestensygdø	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Andre Leversygdomme	5	4	1	3	1	-	-	-	-	-	-
VI. Urinorganerne.											
Cystit, Cystopyelonefrit	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	22	13	9	-	-	1	-	-	-	-	-

meddelte Dødsårsager.

og Kjøen.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	1	-	-	-	-	1	1	2	5	7	6	8	6	4	7	-	-
-	1	-	-	1	-	-	-	1	1	-	1	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	1	-	1	1	1	-	2	-	-	2	3	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	3	4	2	1	4	5	3	6	4	3	8	-	3	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	1	1	2	2	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	7	1	-	1	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-
-	-	1	-	-	-	1	-	3	-	2	1	4	5	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	2	-	-	-
-	-	2	-	1	1	3	-	1	1	2	2	3	6	2	4	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	3	-	-	1	-	-	-
-	-	1	2	-	2	3	1	-	1	3	2	2	1	3	-	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsaaarsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
<i>VII. Hud- og ydre Sygdomme.</i>											
Pemfigus hos Nyfødte	3	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Bensygdomme	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>C. Barselsygd.</i>											
Barselfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>D. Dannelsesfeil.</i>											
Cyanose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Hjernemisdannelse, Spina bifida. .	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
<i>E. Andre Aarsager.</i>											
Vitia org. abdominis.	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>F. Unaturlig Død.</i>											
Drukning.	9	9	-	-	-	1	-	4	-	1	-
Forfrysning	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forbrænding	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Ulykkestilfælde	6	6	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Selv mord	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1030	525	505	119	97	63	44	20	15	8	9

For **Sindssygd**om er indlagt i Asyl 16 Mænd og 15 Kvinder. Af Fattigvæsenet blev udsat i privat Forpleining 79 med og 35 uden Statsbidrag.

Af **Spedalske** kjendes i Byen for Tiden kun 2.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til Tabellen paa Side 176 og 177, udarbejdet efter Stadsfysikus's Uddrag af Jordmødrenes Bøger.

Af **obstetriciske Operationer** er ialt udført 171, deraf 28 paa Fødselsstiftelsen. Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen paa Side 175.

Paa Fødselsstiftelsen forpleiedes ialt 363 Kvinder, hvoraf 6 var tilbageiggende fra 1901 og 12 laa tilbage ved Udgangen af 1902. Af de indkomne 357 Kvinder var 278 gifte, 79 ugifte; førstefødende var 167, flerfødende 190. Der fødtes 359 Børn, idet 3 Kvinder fødte Tvillinger og 1 fødte Trillinger, medens 2 udgik uden at føde og 1 var indlagt for Blødning efter Abort.

Fosterleierne opgives at have været:

1ste Isseleie 221, deraf 3 med Panden fortil.

2det — 121, « 3 — « —

Ansigtsleie 1 (1ste).

Sædeleie 7, deraf 5 i 1ste, 2 i 2det.

Fodleie¹⁾ 9, » 4 - « 5 - «

¹⁾ Deraf 3 Fødsler, hvor der var foretaget Vending.

meddelte Dødsårsager.

og K j ø n.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	3	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23	19	43	34	31	50	43	39	46	35	46	42	52	70	29	45	2	6

Fra den til Fødselsstiftelsen knyttede **Jordmoderskole** udexamineredes 18 Elever; af disse var fra Stavanger 4, Søndre Bergenhus 6, Nordre Bergenhus 5, Romsdal 2 og Søndre Trondhjems Amt 1.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af følgende Tabel:

Lægedistrikt.	Fødte		Døde					
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Bergens By	2322	53	1036	233	16	2	17	2

Der bliver saaledes et Overskud af 1 286 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 44,6.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 2 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har ogsaa opgivet Dødsarsag for 2 Barselskvinder, af hvilke 1 døde af Barselfeber og 1 af Barselkrampe.

Angaaende **Dødsarsagerne** ved de i Byen indtrufne Dødsfald henvises til Tabellen paa Side 178 og fig.

De **hyppigste Dødsarsager** var: Lungetuberkulose 185, Kræft 76, Tuberkulose udenfor Lungerne 65, akute Katarrer i Aandedrætsorganerne 59, organisk Hjertesygdom 53, Lungebetændelse 53, Alderdomssvaghed 50, Hjerne-slag 49, akut Diarré 49.

Veirliget. Ifølge Meddelelse fra det meteorologiske Institut var Aarets Middelbarometerstand 757,4 Mm. Middelttemperaturen var 6,5° C. Høieste Varmegrad var 24,4° (den 21de Juni) og laveste Kuldegrad - 11,4 (den 10de Februar). Efter 3 Observationer om Dagen var Vindretningen Antal Gange følgende: N: 117, NO: 11, O: 37, SO: 114, S: 214, SV: 58, V: 70, NV: 181 og Stille 293. Den samlede Nedbør udgjorde 1867,0 Mm. Størst Nedbør havde Januar med 387,6 Mm., mindst Juni med 19,4 Mm. Regndagenes Antal udgjorde 172. Klarveir var der i 34 Dage.

Levemaade og hygieniske Forhold. Byggevirksomheden har været endnu mindre end i det foregaaende Aar, og der blev kun færdigbygget 7 nye Beboelseshuse med tilsammen 22 Etager og ombygget 3.

Til de nye Huse er blevet uddelt 21 Privetkagger. Natrenovation udførtes ved Aarets Slutning fra 4 600 Huse med 13 917 Kagger. Ved Dagrenovation er bortført 78 900 Kasser. Kloaknettet er blevet udvidet med 159,9 l. M. Ved Aarets Udgang udgjorde det tilsammen 48 055,60 l. M., deraf 6 121,55 l. M. tømrede Ledninger.

Sygehuse. Foruden Fødselsstiftelsen, Neevengaarden Sindssygeasyl og Epidemilazaretet findes i Byen et kommunalt Sygehus med en Underafdeling i det tidligere Lungegaardshospital. Desuden er der et katolsk Sygehus, «St. Franciscus's Hospital», Rosenbergs private Sindssygeasyl, Pleiestiftelsen No. 1 og St. Jørgens Hospital, begge de sidstnævnte Anstalter for Behandling af Spedalske. Paa Bergens private Klinik behandlede i Aarets Løb 307 Patienter, hvoraf 8 laa tilbage fra 1901; Antallet af Liggedage var 7 105. Ved St. Franciscus's Hospital behandlede 193 Patienter.

Mangelen paa tilstrækkeligt Sygehusrum er meget følelig, selv under saa gunstige Forhold som i det forløbne Aar. Komitéen til Forberedelse af nyt Sygehus vil formentlig fremlægge sit Forslag om ikke lang Tid. — Nattelyet for Kvinder er flyttet i nyt Lokale paa 6 Værelser med 22 Senge. Det har i det forløbne Aar huset 70, hvoraf 36 hjemmehørende i Bergen.

Badeindretninger. I Doktor Wieseners Folkebad toges 28 655 Bad af Voxne og 4 100 af Folkeskolens Børn. I det kommunale Sygehus's Badeindretning toges 14 666 Bad af Folk fra Byen, 3 393 af Sygehusets Betjening og 3 397 af dets Patienter; tilsammen 21 456 Bad.

Om Byens **Apothek** se den almindelige Beretning.

Fattigsygepleien. Af Bylægerne er for Fattigvæsenets Regning behandlet 2 141 (1 478 Voxne og 673 Børn). Desuden er i Sygehus bleven behandlet 208. Foruden de i Sindssygeasyl indlagte 16 Mænd og 18 Kvinder

har 1 Kvinde været udsat i Privatforpleining med Statsbidrag. I Arbeidsanstaltens Sygehus behandledes 168. Der er foretaget 85 Visitationer af prostituerede Kvinder.

Sundhedskommissionen afholdt ialt 35 Møder, hvori behandledes 103 Sager, blandt Andet følgende: Vedtagelse af Regler for Desinfektion efter Tuberkulose, for Renhold ombord i Skibe paa Havnen og for Transport af Næringsmidler. Desuden stillede Sundhedskommissionen 100 Kr. til Disposition for Stadsfysikus til Undersøgelse af mistænkeligt Opspyt.

Ved den **offentlige Vaccination** vaccineredes 1 171 Personer, alle med animal Lymfe. Af private Læger vaccineredes 217 med animal Lymfe. Tilsammen er saaledes vaccineret 1 388 Personer.

Blandt Besætningen paa de paa England rutegaaende Dampskibe er i Auleadning af den der herskende Koppeepidemi samt af, at en Koppepatient havde reist med et af disse Skibe, foretaget 123 Revakinationer.

Til Hjelpevaccinatorer er omsendt 40 Rør humaniseret Lymfe.

Ved **Stadsfysikatets Kontor** behandledes 2 526 Sager. Af disse er 540 indtagne i Sundhedskommissionens Journal. 11 Sager er indtagne i Kvarantænekommissionens Journal. Sundhedsbetjentene har anmeldt 636 Uordner. Bydesinfektørens Protokol udviser, at der er foretaget Desinfektion af 604 Værelser, hvoraf 51 tapetserede, med en Udgift for det Offentlige af Kr. 2 232,00. Lazaretdesinfektøren desinficerede 628 Hjem og 11 027 Kolli.

Angaaende **Kjødkontrollen** m. v. meddeles: Den kontrollerede Kjødmængde har dette Aar været større end nogensinde, nemlig 68 697 Skrotter, væsentlig norsk Vare, men ogsaa en Del dansk Kjød i hele Skrotter samt en Masse letsaltet, indført Tøndekjød. Tinter er paavist i 104 Skrotter. Der foretoges 1 468 Besigtigelser af Kjødudsalg og Slagteværksteder. Stellet i disse bedres jævnt. — Slagtebodene, hvor der foretoges 257 Besigtigelser, er fremdeles i samme slette Forfatning, men i Paavente af nyt offentligt Slagtehus og Kvægtorv, har man troet ikke at kunne paalægge Eierne de store Omkostninger med en Ombygning. — Paa Fisketorvet er ført daglig Kontrol. Tilbøieligheden til at foretrække hel Fisk leder ofte til, at Fisken bliver liggende for længe, før Sloen udtages. Melkeundersøgelser har været foretaget, som de foregaaende Aar. Til Laboratoriet har været indleveret flere Prøver af Melk med Indhold af Blod og Pus. Af Melkeudsalg findes 408. Der er foretaget 791 Besigtigelser af Melkeudsalg og 368 af Fedevare-, Kolonial- og Vildtforretninger samt 999 af Stalde; Forholdene er i det Hele tilfredsstillende.

XIV. Nordre Bergenhus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, 'Dele deraf og Bykommune.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		18481,51	88 214	26	64	56
1. Lærdal		3 625,86	7 045	3	4	4
	Lærdal	583,67	2 136	1	1	1
	Borgund	577,94	752	-	-	-
	Aardal	994,60	1 284	-	1	1
	Aurland	1 455,95	2 786	2	2	2
	Af Leikanger: Gaardene Frønningen og Tingestad af Fres- vik Sogn	13,70	87	-	-	-
2. Lyster		2 225,15	5 215	2	3	5
	Lyster	1 559,87	3 029	2	2	3
	Jostedalen	529,20	934	-	1	1
	Af Hafslo: Joranger Sogn	136,08	463	-	-	1
	Fet —		363	-	-	
	samt af Solvorn Sogn Gaarden Ytre Kroken og det tidligere Urnes Sogn		426	-	-	-
3. Sogndal		887,33	5 168	1	3	4
	Sogndal	440,66	3 592	1	1	2
	Af Hafslo: Hafslo Sogn	446,67	1 269	-	1	2
	Solvorn (undt. Gaarden Ytre Kroken og det tid- ligere Urnes Sogn)...		307	-	1 ¹⁾	
4. Vik		1 792,24	8 138	3	8	6
	Leikanger (med Und- tagelse af det, som til- hører Lærdal Distrikt)	451,43	2 453	1	4	3
	Balestrand	626,15	2 168	1	2	2
	Vik	714,66	3 517	1	2	1
5. Gulen		885,00	6 527	1	7	4
	Gulen	416,64	3 146	-	Uopgivet.	1
	Sulen	213,25	1 819	1		1
	Brekke Sogn af Lavik og Brekke	185,59	977	-		1
	Bø Sogn til Hyllestad	69,52	585	-		1

¹⁾ Jordmoderen, der tillige er Hjelpevaccinatrice, fungerer ogsaa i den til Lyster Lægedistrikt hørende Del af Hafslo Herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommune.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknaterer.
6. Kirkebø		1 467,57	6 350	2	5	4
	Kirkebø	667,00	1 661	1	2	1
	Lavik Sogn af Lavik og Brekke	239,63	1 200	1	1	1
	Indre Holmedal	560,94	3 489	-	2	2
7. Ytre Søndfjord		874,86	8 208	2	6	4
	Hyllestad (undtagen Bø Sogn)	191,23	1 842	-	1	1
	Askvold	178,27	2 667	1	2	2
	Ytre Holmedal	505,36	3 699	1	3	1
8. Indre Søndfjord		¹⁾	7 381	2	5	4
	Aalhus Sogn og Del af Helgeim Sogn af Jølster Førde	?	1 919	-	2	2
	Naustdal	493,12	2 896	2	1	1
		394,80	2 566	-	2	1
9. Gloppen		¹⁾	6 026	2	3	3
	Rest af Helgeim Sogn af Jølster	?	922	-	-	-
	Gloppen	673,63	3 216	2	2	2
	Breim	358,26	1 888	-	1	1
10. Kinn		1 160,16	9 091	4	²⁾ 7	6
	Florø, Ladested	0,72	949	3	1	3
	Kinn	687,04	4 657	-	-	-
	Bremanger	347,24	2 306	1	4	2
	Vevring	125,16	1 179	-	1	1
11. Ytre Nordfjord		549,47	7 288	1	4	4
	Selje	322,19	5 414	1	3	3
	Rugsund Sogn af Da- viken	227,28	1 874	-	1	1
12. Nordfjordeidet		³⁾	4 767	2	3	2
	Eid	252,40	3 138	2	2	1
	Daviken (undtagen Rug- sund Sogn)	427,19	1 430	-	1	1
	Del af Hornindalen (Heggebygden)	?	199	-	-	-
13. Indviken		³⁾	7 010	1	6	6
	Rest af Hornindalen ..	?	1 475	-	1	1
	Indviken	502,31	3 041	1	2	2
	Stryn	889,20	2 494	-	3	3

¹⁾ Fladeindholdet af Indre Søndfjord og Gloppen Distrikter er tilsammen 2 572,45 km.² Jølster Herred er 652,64 km.² stort. ²⁾ For en privat praktiserende er Herredet ikke opgivet. ³⁾ Fladeindholdet af Nordfjordeidet og Indviken Distrikter er tilsammen 2 441,42 km.² Hornindalen Herred er 370,32 km.² stort.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	1		2	
	Tilfælde.	Dødsfald.														Lærdal.	Lyster.		
																		Tilf.	Dsf.
Tyfoidfieber	44	3	44	1	9	3	4	3	5	3	1	8	2	5	-	17	-	-	-
Skarlagensfeber	60	1	60	1	7	1	4	-	10	6	1	9	12	5	4	17	-	5	-
Mæslinger	106	2	106	-	-	1	-	-	1	4	1	1	32	58	8	1	-	-	-
Difteri (Croup)	62	13	62	3	6	5	10	9	4	10	5	4	1	5	-	1	-	4	-
Blodgang	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	15	2	14	3	-	2	-	-	1	-	-	2	1	2	3	2	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	13	10	12	-	-	1	3	2	-	-	2	2	-	2	-	1	1	-	-
Rosen	82	2	82	7	2	3	7	5	8	6	7	9	15	6	7	6	1	4	-
Røde Hunde	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Vandkopper	11	-	11	-	-	2	-	-	2	-	-	1	2	1	3	-	-	-	-
Kusma	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	594	45	593	43	82	96	97	71	36	43	33	30	39	16	7	26	-	4	1
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	1 144	39	1 143	115	147	122	149	98	77	56	38	66	70	97	108	218	6	12	-
Influenza	214	2	211	30	27	9	36	35	12	6	2	4	13	16	21	49	-	1	-
Lungebetændelse	415	74	415	27	28	46	59	70	46	15	8	7	23	28	58	8	-	5	1
Pleurit	160	3	160	13	21	16	16	14	16	12	12	6	11	12	11	8	-	7	-
Gigtfeber	120	3	120	13	9	9	17	4	8	8	17	8	6	13	8	6	1	24	-
Akut Diarré (Kolerine)	396	11	396	21	27	36	21	37	66	43	32	28	24	27	34	48	-	15	3
Skjørbug	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	3 443	211	3 436	277	365	352	423	349	292	212	159	188	251	296	272	408	9	81	5

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																					
	3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13	
	Sogndal.		Vik.		Gulen.		Kirkebø.		Ytre Søndfjord.		Indre Søndfjord.		Gloppen.		Kinn.		Ytre Nordfjord.		Nordfjord-eidet.		Indviken.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	8	1	-	-	1	-	-	-	3	-	8	-	6	2	-	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	1	-	8	1	1	-	1	-	9	-	-	-	-	-	13	-	5	-	-	-
Mæslinger	-	-	6	-	-	-	27	-	-	-	-	-	-	-	72	2	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	-	-	2	1	8	1	-	-	2	1	5	2	2	1	21	-	8	4	-	-	9	3
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	-	-	-	1	1	2	-	1	-	-	-	1	-	4	-	2	-	1	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1	1	3	1	5	4	-	-	1	1
Rosen	2	-	7	-	1	-	3	-	9	-	5	-	1	-	17	-	7	1	13	-	7	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	6	-	2	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	10	1	34	2	65	1	-	-	39	2	77	2	-	-	87	7	36	10	143	8	73	11
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	24	1	82	9	88	-	23	-	84	1	16	3	142	9	206	4	54	-	172	-	23	6
Influenza	9	-	22	1	3	-	-	-	6	-	1	-	-	-	68	1	11	-	11	-	33	-
Lungebetændelse	22	1	17	1	43	13	13	1	56	6	21	5	49	14	100	20	46	7	18	1	17	4
Pleurit	2	1	16	-	11	-	3	1	14	-	13	1	26	-	28	-	15	-	6	-	11	-
Gigtfeber	11	-	15	-	5	-	11	-	9	-	8	1	7	1	6	-	7	-	4	-	7	-
Akut Diarré (Kolerine)	18	-	27	-	26	-	14	2	17	-	25	2	13	2	51	1	23	-	102	-	17	1
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	99	4	239	15	260	18	98	4	242	11	183	16	250	28	679	38	229	26	476	10	199	27

Sundhedstilstanden var i det Hele taget god. Kighoste forekom dog som en meget udbredt Epidemi. Diarré var forholdsvis sjelden. Antallet af anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde tilsammen 3 443, hvoraf 211 Døde. Aaret forud var de tilsvarende Tal 3 389 og 160.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 320 eller 14,9 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (88 100). Aaret forud var den 13,7 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 188 og 189, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes ialt 44 Tilfælde. I Lærdal Distrikt forekom 17 Tilfælde. Af disse indtraf 11 ved Jernbaneanlægget i Opset og Myrdalen; det første optraadte i Mai hos en netop fra Ofotbanen ankommen Arbejder, de øvrige i Løbet af Aarets 4 sidste Maaneder; samtlige indlagdes paa Lazaretet i Voss. I Vik Distrikt forekom en liden Epidemi paa et Par Gaarde i Fejos Sogn af Leikanger Herred. I Kirkebø Distrikt indsygnede en Rekrut et Par Uger efter Hjemkomsten fra Exercits paa Voss; da han paa Hjemveien havde været indom Bergen, er der en Mulighed for, at han er blevet smittet i denne By. (R. Bergh). I Indre Søndfjord Distrikt indtraf i Naustdal 1 Tilfælde paa Holmesæter, hvor Sygdommen har optraadt gjentagne Gange før. Smitte-stoffet her antages at have Tilhold i flere gamle Huse, om hvis Nedrivning der føres Underhandling; ved Smitte fra denne Gaard optraadte et Tilfælde paa Ultang i Førde; et tredje indtraf paa Ramstad, ligeledes i Førde. (Gløersen). I Gloppen forekom paa Mjelleim i ét Hus 6 Tilfælde, samt 2 andre spredte Tilfælde; intetsteds kunde Smittekilden opdages. Fra Bremanger (Kinn Distrikt) er anmeldt 6 Tilfælde; 5 sees at være behandlet paa Sygehuset i Florø. I Nordfjordeidet Distrikt forekom 1 Tilfælde i Daviken.

Skarlagensfeber optraadte som Regel med spredte, lette Tilfælde.

Mæslinger forekom epidemisk inderst i Heiangsfjorden (Kirkebø); i Kinn optraadte Sygdommen fornemmelig i den vestre Del af Distriktet, hvor Smitten opgaves indført fra Søndre Bergenhus.

Difteri (Croup) forekom noget hyppigere end i de nærmest foregaaende Aar. Den store Dødelighed (21 pCt.) synes for en stor Del at tilskrives den Omstændighed, at Læge forsent blev tilkaldt. I Vik indtraf 2 Tilfælde paa en ensomt beliggende Gaard, i Gulen 5 paa Gaardene Midtun og Dingen og i Sulen 3 paa Pollen. I Ytre Søndfjord forekom 2 spredte Tilfælde i Ytre Holmedal; det ene af disse var hos en ung Mand, der var kommen syg hjem fra et Bryllup. I Indre Søndfjord indtraf 2 Tilfælde paa Andalen i Naustdal, og i Gloppen et, der endte dødelig, paa Hopland; i det smittede Hus havde der ogsaa for ca. 20 Aar siden forekommet et Dødsfald af denne Sygdom; paa Haaeim i Jølster, hvor flere Smaabørn et Par Uger iforveien havde havt «Ondt i Halsen», indtraf 1 Tilfælde. (J. Bugge). Fra Kinn Distrikt sees anmeldt 21 Tilfælde; 14 behandledes paa Sygehuset i Florø. I Ytre Nordfjord forekom 8 Tilfælde i Rugsund, samt 9 i Indviken, hvoraf 8 i ét Hus.

Barselfeber. Fra Ytre Nordfjord omtales et Tilfælde, der sandsynlig var foranlediget ved Infektion fra en Furunkel, som Barselkonen en Uges Tid før Fødselen havde havt paa Brystet (Haslerud).

Kighoste havde en meget stor Udbredelse og var en Fortsættelse af forrige Aars Epidemi. Fra Gulen anføres, at Bromoforn, hvormed de fleste af de anmeldte Tilfælde behandledes, sjelden undlod at øve en heldig Virkning. (J. Nielsen).

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuberku- løse Syg- domme.		Tuberkulose i										Huden.
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøn- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	
Lærdal	67	16	63	16	1	-	-	-	-	-	-	3	-
Lyster	28	11	28	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sogndal	22	7	20	6	-	-	-	-	2	1	-	-	-
Vik	36	14	32	14	1	-	-	-	3	-	-	-	-
Gulen	32	11	31	11	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Kirkebø	14	5	12	4	-	-	1	1	1	-	-	-	-
Ytre Søndfjord..	36	12	36	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indre —	35	6	29	6	-	-	1	-	3	-	2	-	-
Gloppen	32	15	31	15	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Kinn	53	10	49	8	-	-	1	1	2	1	-	-	1
Ytre Nordfjord..	53	10	46	10	1	-	-	-	4	-	2	-	-
Nordfjordeidet...	20	9	18	9	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Indviken	36	13	34	12	1	1	-	-	1	-	-	-	-
Nordre Bergenhus Amt	464	139	429	134	4	1	3	2	20	2	7	-	1
Deraf i By	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Bygder	461	139	426	134	4	1	3	1	20	2	7	-	1

Af **Influenza** var Antallet af anmeldte Tilfælde noget mindre end Aaret forud. Fra Aurland (Lærdal Distrikt) anføres, at det ser ud, som om Børn og ældre Personer, især saadanne hvis Hudpleie er mangelfuld, fortrinsvis bliver angrebet af denne Sygdom. (E. Møinichen). I Vik angives den at være saa vel kjendt nu, at Mange ikke søger Raad for den. (Helsing).

Lungebetændelse optraadte i Kinn paa en epidemilignende Maade og var tildels noksaa ondartet. (Skridshol). I Ytre Nordfjord var Sygdommen, hvor den optraadte som smaa Lokal- og Husepidemier, vistnok en Komplikation med Influenza. (Haslerud).

Gigtfeber angives at have forekommet hyppigere i Lyster end vanlig.

Akut Diarré (Kolerine) var forholdsvis lidet udbredt. I en liden Kreds af Indre Holmedal (Kirkebø) forekom 9 Tilfælde, hvoraf 1 endte dødelig; Sygdommen optraadte, efter at der en Tid havde været varmt og tørt Veir, og skyldtes sandsynlig Infektion af Drikkevandet. (R. Bergh).

Af andre epidemiske Sygdomme forekom i Selje af Ytre Nordfjord flere Tilfælde af ondartet **Angina**.

Af **Tetanus** indtraf i Hafslo et meget alvorligt Tilfælde, der helbrededes.

Af **Fnat** anmeldtes ialt 49 Tilfælde. Sygdommen synes at forekomme hyppigst i Gloppen og Indviken.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Lærdal	67	12	9	58
Lyster	64	13	5	59
Sogndal	40	8	4	36
Vik	78	14	15	63
Gulen	81	11	18	63
Kirkebo	66	7	4	62
Ytre Søndfjord	57	11	11	46
Indre —	81	6	16	65
Gloppen	86	11	28	58
Kinn	128	9	38	90
Florø Ladested	12	-	3	9
Bygder	116	9	35	81
Ytre Nordfjord	101	11	26	75
Nordfjordeidet	62	9	10	52
Indviken	110	13	27	83
Nordre Bergenhus Amt	1021	135	211	810
Deraf i By	12	-	3	9
— Bygder	1009	135	208	801

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
		1	2	4	5	6	8	10	11
		Lærdal.	Lyster.	Vik.	Gulen.	Kirkebo.	Indre Sønd- fjord.	Kinn.	Ytre Nord- fjord.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Syfilis, konstitutionel ...	2	-	-	-	1) 2	-	-	-	-
— hereditær	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Gonorré og Uretrit	16	5	1	1	-	2	2	4	1

1) En Sjømand, smittet i Udlandet, og hans Kone.

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Distrikterne hidsættes paa foregående Side en Tabel, udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. — Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Hen-

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.		Exvisce-ration.	Efterbyrds-operation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.		Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	25	-	¹⁾ 23	3	2	-	²⁾ 1	1	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	8	-	7	1	-	³⁾ 1	-	1	-	-	1	⁴⁾ 1	-	-
Barselkrampe	1	1	1	1	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning . .	-	-	-	-	-	⁵⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	1	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Uopgivet Indikation	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2
Tilsammen	39	1	35	6	6	3	4	5	1	1	2	1	1	5
	40		41		9		9				3			

¹⁾ Deraf 2 1ste Tvillinger. ²⁾ 2den Tvilling, 1ste forløst ved Tang (jfr. Anm. 1). ³⁾ Dødsårsag: Organisk Hjertesygdom. ⁴⁾ Døds-
aarsag: Emboli. ⁵⁾ Dødsårsag: Blødning.

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder.															
	Sum.	Deraf :						Sum.	Deraf:							
		Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.		Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgivet.	Levende.		Død-fødte.		Uopgivet.
												Md.	Kv.	Md.	Kv.	
Lærdal	98	28	70	-	91	7	-	99	52	47	-	49	46	3	1	-
Lyster	97	32	65	-	82	15	-	97	41	56	-	37	55	4	1	-
Sogndal	118	22	96	-	108	10	-	120	67	51	2	61	50	6	1	2
Vik	179	36	142	1	165	13	1	182	106	73	3	96	71	9	2	4
Gulen	110	23	87	-	105	5	-	112	59	53	-	56	52	3	1	-
Kirkebø	89	16	72	1	88	1	-	91	49	42	-	45	38	4	4	-
Ytre Søndfjord . . .	131	21	110	-	126	5	-	134	73	61	-	72	58	1	3	-
Indre —	143	37	106	-	133	10	-	146	82	64	-	75	62	5	2	2
Gloppen	124	24	100	-	123	1	-	124	64	60	-	63	58	1	2	-
Kinn	172	28	144	-	166	6	-	175	95	80	-	90	78	5	2	-
Flørø Ladested	28	4	24	-	28	-	-	29	15	14	-	15	14	-	-	-
Bygder	144	24	120	-	138	6	-	146	80	66	-	75	64	5	2	-
Ytre Nordfjord . . .	153	29	124	-	149	4	-	155	72	83	-	68	78	4	5	-
Nordfjordeidet . . .	43	15	28	-	42	1	-	43	25	18	-	25	17	-	1	-
Indviken	164	31	133	-	162	2	-	168	86	82	-	74	79	6	2	7
Nordre Bergenhus Amt	1621	342	1277	2	1540	80	1	1646	871	770	5	811	742	51	27	15
Deraf i By	28	4	24	-	28	-	-	29	15	14	-	15	14	-	-	-
— Bygder	1593	338	1253	2	1512	80	1	1617	856	756	5	796	728	51	27	15

hold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 13,2 pCt. (for Bygderne 13,4) af samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsfald og 16,7 pCt. (for Bygderne 16,8) af Dødsfald, der ikke var forårsaget af epidemiske Sygdomme. Fra Florø er intet Dødsfald af Lungetuberkulose anmeldt. — Sygdommen opgives at være i Tiltagen i Lærdal og Sogndal Distrikter; især har dette været Tilfældet i Aurland Herred, siden Jernbaneanlægget begyndte. (Mossige). Fra Vik anføres som Exempel paa den udbredte Smittefrygt, at en Tjenestepige uvægerlig er Fattigkassen hjemfalden, hvis hun bliver angrebet af Tuberkulose, da Ingen isaafald længer vil have hende i sin Tjeneste. (Helsing). I Ytre Søndfjord er Villigheden til at rette sig efter givne Forskrifter som Regel ganske upaaklagelig, saa at der ikke har været nogen Foranledning til at bringe Tuberkuloseovens § 6 i Anvendelse. (Frisak).

Af **Spedalskhed** opdagedes et nyt Tilfælde i Vik Distrikt; Sygdommen forekom ikke i Slægten, og ingen Smittekilde kunde paavises. (Helsing).

Kardialgi og **Anæmi** forekommer hyppig i sidstnævnte Distrikt, især blandt Kvinder.

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																				Efterbyrdsoperationer.		Tvillingfødsler.		Trillingfødsler.			
Af de levende fødte var				Fosterleier :				Fødselen fuldendt ved				Af Fostrene var :															
												Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalender-maaned).				Ufuld-baarne (fødte i 8de Kalender-maaned).		Fuld-baarne (fødte efter 8de Kalender-maaned).									
skin-døde, men bragte tillive.		døde inden 24 Ti-mer.		Isseleie.	Ansigtseie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uop-givet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instru-menter.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Uopgivet.							
M.	K.	M.	K.											Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.								
-	-	1	-	95	-	4	-	-	91	4	2	2	-	2	-	1	-	49	47	-	6	1	-				
2	-	1	-	92	-	5	-	-	95	1	1	-	-	2	-	-	-	39	56	-	-	-	-				
1	-	-	-	111	-	6	1	2	118	1	1	1	-	-	-	1	1	66	50	2	-	2	-				
-	-	-	-	160	-	6	2	14	171	5	4	2	-	3	-	-	-	102	71	6	11	-	-				
-	-	-	-	102	-	5	1	4	102	5	2	3	-	-	-	3	-	56	53	-	4	2	-				
-	-	-	-	83	-	5	-	3	86	4	1	-	-	-	-	1	1	47	41	1	4	2	-				
1	4	-	-	124	-	3	2	5	126	5	1	1	1	-	-	-	1	73	60	-	4	3	-				
1	1	3	-	126	-	4	1	15	138	4	1	3	-	3	-	2	2	77	62	-	5	3	-				
-	-	-	-	116	-	6	1	1	113	6	1	4	-	-	-	3	4	61	56	-	4	-	-				
1	3	1	1	154	5	7	4	5	157	9	3	5	1	1	1	2	1	92	78	-	7	3	-				
-	-	-	-	26	-	2	1	-	23	4	-	2	-	-	1	-	-	15	13	-	-	1	-				
1	3	1	1	128	5	5	3	5	134	5	3	3	1	1	-	2	1	77	65	-	7	2	-				
-	4	1	1	126	3	3	2	21	146	5	2	2	-	2	-	-	-	70	83	-	2	2	-				
-	-	-	-	42	1	-	-	-	42	-	1	-	-	-	-	-	-	25	18	-	-	-	-				
-	-	-	-	149	4	6	1	8	161	2	2	1	2	-	1	-	2	-	165	4	4	-	-				
6	12	7	2	1480	13	60	15	78	1546	51	22	23	4	13	2	13	12	757	675	174	51	22	-				
-	-	-	-	26	-	2	1	-	23	4	-	2	-	-	1	-	-	15	13	-	-	1	-				
6	12	7	2	1454	13	58	14	78	1523	47	22	21	4	13	1	13	12	742	662	174	51	21	-				

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 60 saadanne, deraf i Lærdal Distrikt 4, Lyster 3, Sogndal 1, Vik 7, Gulen 9, Kirkebø 3, Ytre Søndfjord 5, Gloppen 5, Kinn 6, Ytre Nordfjord 7, Nordfjordeidet 1 og Indviken 9. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 193.

Med Hensyn til **Jordmoderhjælpen** henvises til ovenstaaende Tabel, der er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger. — I Kirkebø Distrikt døde en Kvinde uforløst; da Lægen ankom, var Fosteret forlængst dødt og Konen saa stærkt medtaget, at hun døde, forinden der kunde gjøres Laparotomi; hendes Bækken var betydelig forsnevret. (R. Bergh). Brugen af Hjælpekoner aftager mere og mere i Ytre Søndfjord, ogsaa i de afsides liggende Bygder. (Frisak).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af omstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 951 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 58,1.

Paa **Barselseng** døde efter Presternes Opgaver 11 Kvinder, efter Lægernes 10. Dødsårsagen var for 2 Barselfeber, 2 Barselkrampe, 2 Emboli, 2 Blødning, 1 Livmoderbristning og 1 organisk Hjertesygdom.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Lærdal	163	5	81	7	-	-	6	-
Lyster	130	4	74	10	-	1	3	-
Sogndal	151	8	60	5	-	-	-	-
Vik	195	8	85	11	2	-	4	-
Gulen	185	8	120	16	1	2	5	1
Kirkebø	150	5	75	4	1	2	-	-
Ytre Søndfjord	199	6	123	18	1	-	3	1
Indre —	172	6	111	10	-	1	6	-
Gloppen	167	3	93	9	3	1	2	-
Kinn	231	7	160	20	2	1	9	-
Florø Ladested	28	-	14	1	-	-	1	-
Bygder	203	7	146	19	2	1	8	-
Ytre Nordfjord	229	9	162	22	4	-	16	-
Nordfjordeidet	114	1	70	7	-	2	2	-
Indviken	185	7	106	14	1	1	3	1
Nordre Bergenhus Amt	2271	77	1320	153	15	11	59	3
Deraf i By	28	-	14	1	-	-	1	-
— Bygder	2243	77	1306	152	15	11	58	3

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		By.	Bygder.
Alderdomssvaghed	261	1	260
Lungetuberkulose	135	-	135
Kræft (Cancer og Sarkom)	76	-	76
Lungebetændelse	74	1	73
Tuberkulose udenfor Lungerne	51	1	50
Kighoste	45	1	44
Organisk Hjertesygdom	43	-	43
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	39	1	38
Hjerneslag	37	-	37
Brights Nyresygdom	30	1	29

Veirliget. Vaaren kom sent, og Sommeren var ualmindelig kold; paa Høifjeldet hengik der i Sommermaanederne ingen Uge uden Sne og Slud; af og til var der veritable Snestorme. (H. Bruun). Udbyttet af Jordbruget var daarligt, idet alle Avlinger blev baade smaa og af ussel Kvalitet. Tobaksavlens mislykkedes i Lyster; det samme var Tilfældet med Frugtavlen i enkelte Egne, medens den i andre opgives at have slaaet godt til. Fedsildfisket gav godt Udbytte.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Aurland (Lærdal Distrikt) har der været drevet et ganske ihærdigt Ædruelighedsarbejde, som synes at have baaret Frugt, idet Størsteparten af Bygdens bedste og toneangivende Ungdom har meldt sig ind i Afholdsforeninger. Brændevin findes meget sjelden paa Gaardene, og Ølbrygning er i stadig Aftagen. Skydstraffen i Nærødalen samt det paa-gaaende Jernbanearbejde giver dog Anledning til, at der konsumeres adskilligt af stærke Drikke, fornemmelig paa Strandstederne. (E. Møinichen). Paa de vanlige Rangleture i Julen, Paasken, Pintsen og til andre Tider kaster Arbejderne bort en Masse Penge; paa 8 à 14 Dage kan flere Hundrede Kroner gaa i Vasken. Saadanne Excesser nedsætter selvfølgelig Arbejdsevnen og Modstandskraften; men Arbejdernes Opfatning er en ganske anden; de tror nemlig, at de efter en ordentlig Rus bliver saameget friskere! Ved selve Anlægget er dog, som Følge af, at Spirituosa er en banlyst Vare, Ædrueligheden bra, og man kan overalt færdes trygt. — I Barakkerne synes de hygieniske Forhold i det store Hele taget at være upaaklagelige; dog hersker der gennemgaaende bedre Orden i Statens end i Kontraktørernes Barakker; Staten holder nemlig sine Arbejdere med Sengklæder og har for hver Barakke ansat en Mand, som er ansvarlig for Orden og Renhold; hos Kontraktørerne derimod sørger Arbejderne for sig selv og raader sig selv. Kostholdet er overalt upaaklageligt, da Arbejderne fra Handelsboderne kan erholde omtrent hvad Mad, det skal være; men det er dyrt at leve her, og Priiserne er i stadig Stigen. (H. Bruun).

I Lyster har de sidste Aars gode Indtægter af Tobaksavlens havt en gavlig Indflydelse baade med Hensyn til Boligforhold og Levemaade. Afholdssagen vinder mere og mere Terræn, og det er nu sjelden at se en beruset Mand; Ungdommen er for en stor Del Medlemmer af Afholdsforeninger, og i Brylluper og andre festlige Sammenkomster hænder det ikke sjelden, at der ikke serveres Spirituosa. — Opførelsen af det nye Sanatorium for Tæringssyge har baade pekuniært og ellers været til megen Nytte for Lyster Herred. (E. Paasche).

I Sogndal, hvor Agerbrug og Fædrift er de almindelige Næringsveie, har Frugtavlen været i stærk Tiltagen. Levemaaden er nogenlunde god, men Renligheden middels. (O. Schøyen).

I Vik spores der en tydelig Aftagen af Drikfældigheden, og Flere og Flere anser ogsaa den leilighedsvis Beruselse for en Skam, men Totalismen har dog ikke mødt nogen synderlig stor Tilslutning. Husflid er der ikke Spor af, saa at endog Sopelimer og Visper maa faaes andetstedsfra. (Helsing).

I Kirkebø, hvor de forskjellige Brug under samme Gaard ofte ligger i en tæt Klynge, sker der Aar om andet Udskiftninger, der i hygienisk Henseende betegner Fremskridt. Med Hensyn til Levemaade, Renlighed og Ædruelighed gaar det ogsaa stadig fremad. Øl er omtrent det eneste Nydelsesmiddel; den gamle Skik, at brygge til Jul, overholdes ikke længer overalt; derimod brygger man heller til Aannetiderne, for at kunne traktere Arbejdsfolkene. Kaffe bruges ikke meget. Brylluper varer i Almindelighed 1 à 2 Dage, undtagelsesvis lige op til 8 Dage. Sædelighedstilstanden maa nærmest betegnes som god. (R. Bergh).

I Ytre Søndfjord er de økonomiske Forhold blevet bedre i de ydre Dele af Askvold, hvor Fiskerierne har slaaet godt til i de senere Aar; men i den øvrige Del af Distriktet er Fattigdommen fremdeles stor og som Følge deraf

heller ingen Fremskridt at spore i Levemaade eller Boligforhold; tidsmæssige Udhuse bygges derimod hyppig. (Frisak).

I Indre Søndfjord er Boligforholdene mindre gode; Husene, der gennemgaaende er opført af opretstaaende Planker, som dækkes af en tynd, horisontalt løbende Bordklædning, er kolde om Vinteren. Man gaar derfor som Regel meget tykklædt; Klæderne er for det Meste af Uld, og hjemmевirkede. Kosten er kraftig, men Madstellet ikke altid propert. Øl brygges til Høitider, Begravelser og Brylluper; forøvrigt sees spirituøse Drikke sjelden paa Gaardene, naar undtages af og til lidt gammel Rum, der anvendes som Universalmiddel i Sygdomstilfælde, førend Læge hentes. (Gløersen).

Fra Indviken skrives: Jordbruget er i de sidste 10 Aar gaaet en Del frem i enkelte Bygder, medens det i andre drives omtrent paa samme Vis som for 100 Aar siden. Mange Gaardsbrug er nemlig endnu ikke blevet udskiftet, og denne Omstændighed lægger mange Hindringer iveien for Fremgang. Udskiftningen foregaar heller ikke hurtig nok, idet der ofte maa ventes nogle Aar fra den er rekvireret, til den sættes igang; desuden koster den sammen med Udflytning og Nybygning mange Penge. Ogsaa i hygienisk Henseende har Udskiftningen stor Betydning, idet de store, skidne Tun forsvinder. Hvilken Vrimmel af Huse der kan være paa et slikt Tun med sine mange, op til 20, Opsiddere, faar man et Begreb om, naar en Enkelt af dem kan have et halvt Snes saadanne, nemlig foruden «Ljorestuen» og «Nystuen», Fjøs, Sauehus, 1 à 2 Grisehuse, 1 à 2 Stalde, 1 à 2 Lader, samt Smedje, Ildhus etc., altsammen smaat, mørkt og skiddent. Den store Ljorestue med et Kammer ved Siden tjener til dagligt Ophold, medens der i den rummelige «Nystova» henstaar Gæstesenge og Kister; langs Væggene hænger Klæder, opunder Spærreerne Proviant, og i Sidekammeret opbevares Mel. Ved nye Byggeforetagender opføres der som Regel et i Forhold til Behovet altfor stort Vaaningshus med Ark; og da man som oftest ikke magter at bringe dette i fuld Stand, indredes der kun 1 à 2 Værelser, hvori man stuver sig sammen, koger Maden og tørrer sit Tøi. Sammenlignet med de gamle, høje Spærreloftsstuer med Ljore, maa derfor disse nye Huse, da Renlighedssandsen er lidet udviklet, i sanitær Henseende nærmest betragtes som et Tilbageskridt; Ljoren stod nemlig aaben Nat og Dag om Sommeren og ofte ogsaa om Vinteren, medens Vinduerne i de nye Huse næsten aldrig bliver lukket op. De nye Fjøs er derimod en stor Vinding, da de er store og lyse; og da de bygges sammen med Laden under ét Tag, bliver ogsaa Stellet letvindtere. Med Hensyn til Frugtavl er Distriktet gaaet betydeligt frem; det egner sig ogsaa fortrinlig hertil; i det sidste Tiaar er der antagelig plantet mindst 10.000 Frugtræer. For enkelte Bygdelag er Kvægavl af megen Betydning, idet der i de sidste Aar har været uforholdsmæssig høje Priser paa Avlsdyr. Hesteavl har altid spillet en stor Rolle, ofte en altfor stor. Husflid er der ikke meget af, naar undtages i Hornindalen, hvor omtrent hver Mand er Smed; bare Forarbejdelsen af Ljaaer indbringer omkring 20.000 Kr. aarlig; uden denne Industri vilde Dalen være ilde faren. En ganske betydelig Fabrik for Uldvarer besørger næsten al Spinding, Vævning og Farvning; men Strikkemaskiner er der mange af rundt om i Bygderne. I gamle Dage deltog Nordfjordingerne i Fiskerierne om Vinteren og Vaaren; det er nu forbi; kun en liden Grænd, Utviken, Distriktets i alle Dele mest driftige og arbeidsomme Bygd, har i de senere Aar deltaget med nogle Baadlag. — Skogdriften er ganske betydelig, men skal Skogene vedblive at mindske som i de senere Aar, vil det om ikke lang Tid være forbi med dem. — Den stadig voxende Turisttrafik er som Rigdomskilde betragtet af meget tvivlsomt Værd; ialfald har det vist sig, at de Folk, som ikke kommer i Berørelse med den, staar sig bedst. Bortset fra, at der sandsynlig er bygget for mange konkurrerende Høteller, virker det nemlig ødelæggende, at saa megen Arbeidskraft trækkes bort fra Jordbruget,

og at Folk faar Afsmag for den oprindelige, enkle Levemaade. I Turistsæsonen tager nemlig mange Steder de unge Kvinder Tjeneste paa Hôtellerne, medens Mandfolkene driver med Skydstrafik; mangen Mand forfalder derved totalt til Drik, Kortspil og Lediggang, og lærer sig til at krybe for de Reisende. Arbeidet paa Gaarden faar Kone og Børn besørge. Før Turisttrafikken begyndte, var der nemlig meget liden Brug for rede Penge, som man næsten kun trængte til Skatter, Lægeudgifter og Lignende; man nøiede sig med Gaardens Produkter og havde faa andre Behov; men nu har Turisterne bragt Kontanter og bidraget til at øge Fornødenhederne. — Levemaaden i sin Almindelighed maa siges at være god omend noget ensformig; mindst én Gang daglig spises der Kjød eller Flesk; Melk og Dravle bruges meget; af Grønsager benyttes næsten kun Kaalrabi. Med Renligheden er det vistnok gaaet noget fremad, men Forholdet er dog ofte her «uta blankt, inda krankt»; Skab og Lus forekommer nemlig endnu altfor hyppig; dog maa her tages i Betragtning, at Kvinderne, sammenlignet med Mændene, er overlæsset med Arbeide; de sliter som Trælle og maa, foruden at varetage de Gjøremaal, der paahviler dem, ogsaa deltage i alskens Mandfolkarbeide, Tømmerhugst dog undtagen. (H. Brodtkorb).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Sygehuse. I Florø findes et Vaarsildfondet tilhørende Sygehus. Ved Jernbaneanlægget Voss—Taugevand er der et Sygehus paa Hallingskeid og et paa Myrdalsleite, begge med Plads for omtrent 4—5 Syge. I det førstnævnte er der et eget Rum til Isolation af epidemiske Sygdomstilfælde.

Nedenstaaende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vakcinerede:

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.
Nordre Bergenhus Amt	59	2089
Lærdal	¹⁾ 4	188
Lyster	²⁾ 4	128
Sogndal	³⁾ 3	127
Vik	⁴⁾ 6	229
Gulen	⁵⁾ 6	138
Kirkebø	⁶⁾ 4	149
Ytre Søndfjord	⁷⁾ 7	230
Indre —	⁸⁾ 5	141
Gloppen	⁹⁾ 7	126
Kinn	¹⁰⁾ 10	226
Ytre Nordfjord	¹¹⁾ 2	176
Nordfjordeidet	1	122
Indviken	-	109

¹⁾ Aurland 1, Aardal 1, Borgund 1, Lærdal 1. ²⁾ Jostedalen. ³⁾ Sogndal 2, Hafslo 1. ⁴⁾ Balestrand 2, Leikanger 2, Vik 2. ⁵⁾ Gulen 1, Sulen 3, Lavik 2. ⁶⁾ Kirkebø 1, Indre Holmedal 3. ⁷⁾ Ytre Holmedal 2, Askvold 2, Hyllestad 3. ⁸⁾ Førde 2, Naustdal 2, Jølster 1. ⁹⁾ Gloppen 3, Breim 2, Jølster 2. ¹⁰⁾ Florø 7, Kinn 2, Bremanger 1. ¹¹⁾ Selje 1, Daviken 1.

Badeindretninger. Paa Aurlandsvangen (Lærdal Distrikt) er der et Folkebad. Ved dette er istedetfor den tidligere store, murede, finske Badstuvn indsat en Jernovn, en af de gamle, lave, firkantede Kasseovne med tykke, massive Jernplader og Huller til Gryder; denne har den Fordel, at den kan fyres med hele Vedskier, og at baade Rummet og Vandet opvarmes med samme Varmer; bliver Luften for tør, skvættes der rigeligt med varmt Vand udover Bænke og Gulv. Der er indsendt Andragende til Skole- og Herredsstyre om at indføre Badning for Folkeskolens Børn. (E. Møinichen). Paa Sygehuset i Florø stod Karbadene til almindelig Afbenyttelse før de store Helge. (Skridshol).

Fattigsygepleien. I Lyster er en af Sogns Sygepleieforening uddannet Kvinde blevet stationeret som Sygepleierske. (E. Paasche).

Kvaksalvere aflægger undertiden Besøg i Indre Søndfjord; saaledes havde en Skomager fra Bergen i Løbet af Høsten en ganske betydelig Praxis i Naustdal. (Gløersen).

XV. Romsdals Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakter.
Amtet		14989,61	136 519	40	7	95	73
1. Vestre Søndmør ..		918,51	13 067	5	-	9	9
	Vannelsen	305,55	2 769	1	-	1	1
	Herø	132,85	3 925	2	-	2	2
	Sande	173,47	2 841	1	-	3	3
	Ulstein	196,42	2 839	1	-	2	2
	Vartdalstranden	110,22	693	-	-	1	1
2. Indre Søndmør ..		1 241,27	8 668	2	-	5	5
	Ørsten	241,57	2 344	-	-	1	1
	Volden	520,59	4 408	2	-	3	3
	Hjørundfjord	479,11	1 916	-	-	1	1
3. Østre Søndmør ..		2 040,94	6 390	1	-	7	7
	Stordalen	259,28	856	-	-	1	1
	Stranden	267,67	1 480	1	-	1	1
	Norddalen	947,67	2 321	-	-	3	3
	Sunnelsen	566,32	1 733	-	-	2	2
4. Ørskog		723,33	7 098	2	-	3	3
	Ørskog	200,85	1 808	2	-	1	1
	Søkkelsen	261,05	2 307	-	-	1	1
	Skodje	124,51	1 486	-	-	1	1
	Vatne	136,92	1 497	-	-	-	-
5. Nordre Søndmør ..		314,82	24 245	6	3	16	8
	Aalesund, Kjøbstad ..	2,14	13 848	6	3	7	-
	Haram	90,32	2 541	-	-	3	2
	Roald	20,06	988	-	-	1	1
	Borgund	202,30	6 868	-	-	5	5

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordnødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
6. Ytre Romsdal		1 164,65	17 827	6	1	12	10
	Molde, Kjøbstad	0,38	1 789	4	1	1	-
	Bolsø	271,45	3 479	-	-	1	1
	Bud	152,90	2 683	1	-	2	2
	Akerø	152,46	2 410	-	-	2	2
	Frænen	220,32	2 687	-	-	3	1
	Sandø	16,04	984	-	-	1	1
	Sylte	192,79	1 320	-	-	-	1
	Vestnes	158,31	2 475	1	-	2	2
7. Indre Romsdal		2 525,43	10 300	3	-	9	6
	Hen	245,53	1 113	-	-	1	-
	Grytten	798,92	1 726	1	-	3	2
	Eid	36,12	547	1	-	1	1
	Vold	260,81	1 008	-	-	-	-
	Veø	247,14	2 422	-	-	2	1
	Neset	178,68	1 657	1	-	1	1
	Bresfjord og Vistdalen	758,23	1 827	-	-	1	1
8. Søndre Nordmør		817,52	24 631	7	3	15	9
	Kristiansund, Kjøb- stad	8,80	11 982	6	3	6	-
	Kvernes	33,45	839	1	-	1	1
	Bremsnes	119,71	3 133	-	-	1	1
	Kornstad	66,24	1 668	-	-	1	1
	Eide	141,11	1 571	-	-	1	1
	Frei	51,49	1 059	-	-	1	1
	Grip	0,48	194	-	-	1	1
	Øre	232,28	2 013	-	-	1	1
	Strømsneset	118,57	1 274	-	-	1	1
	Gjemnes	45,39	898	-	-	1	1
9. Sundalen		1 951,22	5 532	2	-	7	6
	Sundalen	1 229,84	1 684	1	-	2	2
	Øksendalen	225,67	599	-	-	1	1
	Ulvundeidet	182,39	412	-	-	1	1
	Tingvold	313,32	2 837	1	-	3	2
10. Surendalen		2 065,16	8 490	3	-	5	4
	Stangvik	510,98	2 341	1	-	2	2
	Aasgaard	64,22	629	-	-	1	1
	Surendalen	870,52	2 890	1	-	1	-
	Rindalen	608,07	2 514	1	-	1	1
	Heggemstranden og Staknes Bygdela af Halse Herred	11,37	116	-	-	-	-
11. Nordre Nordmør		1 226,76	10 271	3	-	7	6
	Edø	273,92	3 380	-	-	3	3
	Tusteren	167,31	1 537	-	-	1	1
	Aure	504,46	3 122	2	-	1	-
	Valsefjorden	156,33	954	-	-	1	1
	Halse (undt. Heggem- stranden og Staknes Bygdela)	124,74	1 278	1	-	1	1

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Til- fælde.	Døds- fald.													
Tyfoidefeber	68	3	68	11	5	1	10	5	7	-	3	2	15	2	7
Skarlagensfeber	92	2	92	10	9	8	4	5	13	4	4	-	9	10	16
Mæslinger	218	7	218	99	30	39	6	3	11	4	-	1	-	19	6
Difteri (Croup)	160	13	160	6	5	29	6	34	5	5	13	1	14	20	22
Blodgang	5	1	4	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Barsel-feber	23	9	22	2	2	1	2	2	2	2	1	3	1	1	3
Pyæmi, Septhæmi	80	6	77	11	14	2	13	5	2	2	7	5	3	8	5
Rosen	170	7	168	26	13	18	22	15	10	18	10	10	11	8	7
Røde Hunde	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
Vandkopper	76	-	76	5	8	7	8	3	2	1	7	1	5	16	13
Kusma	31	1	30	5	10	8	-	4	-	2	-	-	-	-	1
Kighoste	275	6	273	-	-	-	4	-	9	25	36	41	38	71	49
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	3 015	47	3 010	325	309	292	277	228	198	165	147	165	284	353	267
Influenza	621	6	619	95	79	90	54	22	41	16	25	26	44	46	81
Lungebetændelse	550	59	549	63	46	48	55	57	29	38	19	20	41	48	85
Pleurit	423	4	423	61	40	37	50	44	25	39	34	19	24	29	21
Gigtfeber	269	8	269	23	23	19	26	27	35	21	21	20	17	21	16
Koldfeber	2	1	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	850	10	850	64	44	70	79	44	59	105	63	71	83	85	83
Skjørbug	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	11	-	11	1	2	-	-	5	-	-	-	1	-	2	-
Tilsammen	6 944	190	6 926	811	639	669	617	503	450	447	390	387	589	740	684

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																							
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11			
	Vestre Søndmør.		Indre Søndmør.		Østre Søndmør.		Ørskog.		Nordre Søndmør.		Ytre Romsdal.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmør.		Sundalen.		Suren- dalen.		Nordre Nordmør.			
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
Tyfoidefeber	-	-	22	2	-	-	-	-	19	-	13	1	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-		
Skarlagensfeber	3	-	23	1	-	-	-	-	8	-	34	1	2	-	7	-	10	-	5	-	-	-		
Mæslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	23	-	16	-	167	7	3	-	2	-	-	-		
Difteri (Croup)	9	2	17	2	25	2	-	-	22	-	-	-	14	1	66	3	6	3	1	-	-	-		
Blodgang	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-		
Barselfeber	1	1	4	1	1	1	2	1	7	-	3	1	2	2	2	1	-	-	1	1	-	-		
Pyæmi, Septhæmi	1	1	1	1	3	2	1	1	60	-	6	1	-	-	5	-	-	-	3	-	-	-		
Rosen	8	3	12	1	9	-	15	-	58	1	9	1	6	-	37	-	2	-	12	-	2	1		
Røde Hunde	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-		
Vandkopper	5	-	6	-	-	-	-	-	39	-	8	-	2	-	16	-	-	-	-	-	-	-		
Kusma	-	-	1	1	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	22	-	2	-	-	-	3	-		
Kighoste	5	-	26	-	-	-	30	1	124	3	5	-	25	1	41	-	-	-	1	-	18	1		
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	223	5	139	5	79	1	122	3	812	12	419	1	95	5	787	12	30	-	97	2	212	1		
Influenza	27	-	83	4	16	-	44	-	124	-	58	-	3	-	212	-	12	-	27	2	15	-		
Lungebetændelse	63	8	31	6	27	5	36	8	148	11	48	7	19	4	98	6	14	2	33	2	33	-		
Pleurit.	71	1	17	-	10	-	20	-	134	-	47	-	7	1	66	1	5	-	15	-	31	1		
Gigtfeber	20	1	19	-	16	3	9	-	63	3	28	1	21	-	72	-	5	-	11	-	5	-		
Koldfeber	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-		
Akut Diarré (Kolerine) . .	34	-	63	-	50	2	23	1	226	5	33	1	13	-	289	1	12	-	32	-	75	-		
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Pemfigus (hos Nyfødte) . .	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	4	-	2	-	1	-	-	-		
Tilsammen	472	22	465	24	237	17	302	15	1856	36	738	15	225	14	1909	31	103	5	241	7	396	4		

Sundhedstilstanden var i det Hele meget tilfredsstillende. Mæslinger og Kighoste optraadte dog epidemisk, og Difteri forekom hyppig. Derimod var Skarlagensfeber og Influenza forholdsvis sjældne. Ialt er der af epidemiske Sygdomstilfælde anmeldt 6 944, hvoraf 190 endte dødelig, mod henholdsvis 7 186 og 211 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 809, eller 13,2 pro mille af den tilstedeværende Middelfolkemængde (137 500). Aaret forud var Dødeligheden 12,8 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 202 og 203, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes ialt 68 Tilfælde, hvoraf 3 endte dødelig. 17 sees at være behandlet paa Sygehus. I **Indre Søndmør** optraadte Sygdommen paa Ulvestad i Volden, hvor den i henvend en Snøs Aar periodevis har blusset op, og da helst har angrebet tilflyttede Tjenestefolk og Børn, idet en stor Del af de fastboende Voxne tidligere har havt den. Ulvestad var en af de Gaardklynger, der udskiftedes i 60-Aarene, strax efterat Udskiftningsloven traadte i Kraft; men det blev saa slet gjort, at Husene fremdeles ligger i en Klynge, Vaaningshus og Fjøs i et Røte om hverandre, med yderst skidne Tun. Efter den seneste Forandring i Udskiftningsloven er der nu Adgang til at foretage ny Udskiftning, hvis Nødvendighed under Henviisning til den regelmæssige Forekomst af Nervefeber er blevet stærkt fremholdt. (Eng). I **Nordre Søndmør** indtraf i Aalesund 8 Tilfælde og i Bygderne 11; i **Ytre Romsdal** 1 i Bud og 6 i Vestnes, hvoraf 2 i Tresfjorden og 4 i Sylte; et af de paa sidstnævnte Sted var hos en Pige, der var kommen syg hjem fra Trondhjem; for de Øvriges Vedkommende kunde ingen Oplysninger om Smittekilden erholdes. (Parelius). I **Søndre Nordmør** indtraf 6 Tilfælde i Kristiansund; af 8 Tilfælde i Bygderne forekom de 7 i en liden Grænd ved Gaarden Utheim i Kornstad, hvor Sygdommen i lang Tid af og til har dukket op. (L. W. Selmer).

Skarlagensfeber optraadte med en Del væsentlig spredte og som Regel lette Tilfælde. Fra **Ytre Romsdal**, hvor Sygdommen holdt til i Frænen samt paa en tilstødende Gaard i Akerø, omtales et Tilfælde, som indtraf hos en Familie i Bjørnsund Fiskevær; Smitten var bragt did med en logerende Fisker, der i Paaskehelgen havde aflagt et Besøg i sit Hjem, hvor Sygdommen da forekom; uagtet der hos den ovennævnte Familie var trangt om Husrum, saa at der ikke engang kunde foretages Isolation med Hensyn til Seng, blev dog kun ét af Børnene sygt, de øvrige 5 Børn (fra 1—15 Aar) gik aldeles fri. (Parelius).

Mæslinger optraadte fornemmelig som en Fortsættelse af Epidemien fra forrige Aar. I **Ytre Romsdal**, hvor de fleste Tilfælde synes at have forekommet i Vestnes, iagttoges i Frænen paa en ensomt beliggende Fjeldgaard 3 Tilfælde i én Familie; den først Angrebne paa denne Gaard havde antagelig faaet Smitten under et Besøg i Naboprestegjeldet, hvortil den var kommen fra **Nordre**. (Parelius). I **Indre Romsdal** var Sygdommen ligesom Aaret forud mest udbredt i Nesset. I **Søndre Nordmør** anmeldtes de fleste Tilfælde fra Kristiansund, men Sygdommen forekom ogsaa hyppig i Bygderne, fornemmelig i Kvernes. I **Sundalen** var der en Epidemi paa Holmeid i Tingvold.

Af **Difteri** forekom talrige Tilfælde. I **Østre Søndmør** indtraf, foruden enkelte Tilfælde i Tafjorden en Epidemi paa Møll i Geiranger; paa denne Gaard bor 3 Familier, hvis Huse er bygget lige ind paa hverandre. Sygdommen optraadte i alle 3; Smitten var indført fra Bergenskanten, hvor en af Mændene

og hans Kone havde været i Bryllup. (Nordang). I Indre Romsdal indtraf i Nettet tidlig om Vaaren 8 Tilfælde hos en fattig Husmandsfamilie paa Meisalstranden; Smitten antages didbragt ved en af Sønnerne, som havde været i Arbeide i Nabosognet Øksendalen. Først blev 5 af Børnene angrebne; alle Familiens Medlemmer blev da injiceret, men et Par Maaneder senere fik de øvrige 3 Børn Sygdommen; kun Forældrene gik fri. Udover Sommeren og Høsten forekom der desuden i det samme Herred en Række Tilfælde af tilsyneladende simpel Angina; Affektionen efterfulgtes imidlertid i et Par Tilfælde af Lammelser, hvortil kom 2 afgjort kliniske Tilfælde paa Eidsvaag. Senhøstes indtraf 4 Tilfælde i Eid paa en Husmandsplads under Gaarden Frisvold, hvor der ogsaa i Løbet af Sommeren havde forekommet et og andet Tilfælde af Angina. (C. Lund). I Søndre Nordmør forekom nogle faa Tilfælde i Grip; herfra antages en Mand, der roede Fiske, at have bragt Sygdommen til sit Hjem i Bremsnes, hvor den, da Læge ikke blev tilkaldt itide, fik adskillig Udbredning i et Par Skolekredse. I Sundalen optraadte med engang 3 spredte Tilfælde i Jordelgrænden; ved nærmere Undersøgelse kom man underveir med, at der i denne Egn langs Vestsiden af Fjorden havde forekommet flere lette Tilfælde af Angina, hvorfor omfattende Desinfektion blev iværksat.

Af **Barsel-feber** anmeldtes ialt 23 Tilfælde; i de forudgaaende 31 Aar har det aarlige Gjennemsnitstal for Amtet været 37,5 og Dødeligheden 25 pCt. Fra Østre Søndmør anføres: Et Tilfælde med dødeligt Udfald indtraf hos en Pige i en liden, overbefolket Stue i Taffjorden; Konen i Huset havde et lidet Barn, der led af Eczem, som var fremkaldt ved Skab; hun maatte stille baade med dette Barn og med den Syge under de i enhver Henseende elendige Forhold. (Nordang). I Ytre Romsdal indtraf 3 Tilfælde i Bolsø i samme Jordmoders Praxis. (Parelius).

Kighoste optraadte epidemisk i Aarets 2den Halvdel; Forløbet var som Regel mildt. I Nordre Nordmør begyndte Sygdommen at hemsøge Distriktet i September og tiltog stadig i Udbredning, især i Aure.

Influenza forekom hele Aaret, men med de fleste Tilfælde i Aarets 1ste Kvartal og i December. I Indre Søndmør var denne Sygdom i mange Tilfælde af en heftig Karakter, og den efterfulgtes ofte af Tuberkulose. (Eng). I Ytre Romsdal optraadte den hyppigst paa Sandø og med Symptomer, der havde megen Lighed med Tyfoidfeber; i Fræpen forekom den samtidig med og næsten paa de samme Steder som en lokal Epidem af Skarlagensfeber. (Parelius).

Af **Lungebetændelse** var Antallet af anmeldte Tilfælde større end i noget af de nærmest foregaaende 3 Aar, men mindre end Gjennemsnitstallet for Aarene 1871—1901 (614). Fra Ørskog omtales en liden Epidem i December paa et Strøg i Engesetdalen i Skodje; denne Dal udmærker sig ved haardt, stormfuldt Veir, naar Vinden kommer fra Nord eller Øst. (H. G. Holst).

Af **Koldfeber** sees anmeldt et Tilfælde fra Østre Søndmør.

Af **akut Diarré** (Kolerine) var Antallet af anmeldte Tilfælde lidt under det gjennemsnitlige for de foregaaende 10 Aar; Dødeligheden var kun 1,2 pCt. mod den gjennemsnitlige 2,5 pCt. Fra Nordre Nordmør anføres: Sygdommen var adskillig udbredt, fornemmelig i Aurø; Udtømmelserne var ikke sjelden blodblandede.

Af **Fnat** anmeldtes ialt 133 Tilfælde. Sygdommen er fremdeles meget udbredt i Østre Søndmør og Ørskog Distrikter; man venter sig ingen synderlig Bedring, før det kan forbydes Børn, der er angrebne, at besøge Skolen. (H. G. Holst).

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder.																
	Sum.	Deraf:						Sum.	Deraf:								
		Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.		Mandkjen.	Kvindekjen.	Uopgivet.	Levende.		Død-fødte.		Uopgivet.	
												Md.	Kv.	Md.	Kv.		
Vestre Søndmør . . .	327	77	250	-	312	15	-	332	178	154	-	176	149	2	5	-	
Indre — . . .	232	59	173	-	227	5	-	234	124	110	-	123	107	1	3	-	
Østre — . . .	156	33	123	-	153	3	-	157	84	73	-	80	70	4	3	-	
Ørskog	135	18	117	-	132	3	-	138	70	68	-	69	64	1	4	-	
Nordre Søndmør . .	715	132	583	-	686	29	-	719	365	354	-	354	345	10	9	1	
Aalesund By	462	101	361	-	440	22	-	466	224	242	-	216	235	7	7	1	
Bygder	253	31	222	-	246	7	-	253	141	112	-	138	110	3	2	-	
Ytre Romsdal	469	97	372	-	449	20	-	475	240	235	-	238	228	2	7	-	
Molde By	54	8	46	-	50	4	-	55	29	26	-	29	25	-	1	-	
Bygder	415	89	326	-	399	16	-	420	211	209	-	209	203	2	6	-	
Indre Romsdal . . .	214	44	170	-	198	16	-	218	114	103	1	109	98	5	5	1	
Søndre Nordmør . .	645	126	519	-	602	43	-	660	326	334	-	317	322	9	12	-	
Kristiansund By . . .	328	71	257	-	295	33	-	336	166	170	-	160	165	6	5	-	
Bygder	317	55	262	-	307	10	-	324	160	164	-	157	157	3	7	-	
Sundalen	97	30	67	-	86	11	-	99	53	46	-	52	45	1	1	-	
Surendalen	192	28	164	-	176	16	-	194	109	85	-	108	82	1	3	-	
Nordre Nordmør . .	220	50	170	-	195	25	-	223	122	101	-	119	100	3	1	-	
Romsdals Amt . . .	3402	694	2708	-	3216	186	-	3449	1785	1663	1	1745	1610	39	53	2	
Deraf i Byer	844	180	664	-	785	59	-	857	419	438	-	405	425	13	13	1	
— Bygder	2558	514	2044	-	2431	127	-	2592	1366	1225	1	1340	1185	26	40	1	

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:										
			1	2	3	5	6	8	9	10	11		
			Vestre Søndmør.	Indre Søndmør.	Østre Søndmør.	Nordre Søndmør.	Ytre Romsdal.	Søndre Nordmør.	Sundalen.	Suren- dalen.	Nordre Nordmør.		
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-
Syfilis, konstitutionel	37	1	-	-	3	1	20	-	11	1	1	1	-
— hereditær	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Gonorré og Uretrit	162	-	4	2	2	-	82	2	61	-	2	7	-

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																							Uopgivet.	Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
Af de levende fødte var				Fosterleier:				Fødselen fuldendt ved				Af Fostrene var:														
skin-døde, men bragte tillive.		døde inden 24 Timer.		Isseleie.	Ansigtseleie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uopgivet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instrumenter.	Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalender-maaned).		Ufuld-baarne (fødte i 8de Kalender-maaned).		Fuldbaarne (fødte efter 8de Kalender-maaned).								
M.	K.	M.	K.											Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.							
2	-	1	2	314	-	10	3	5	318	5	3	6	-	-	3	-	2	178	149	-	3	4	-			
1	-	1	-	221	3	4	3	3	219	10	2	3	-	-	1	-	-	124	109	-	-	2	-			
1	1	-	-	141	1	2	5	8	149	1	4	3	-	-	1	1	-	83	72	-	3	1	-			
4	-	-	-	124	4	4	1	5	136	-	1	1	-	-	-	2	2	68	66	-	-	-	-			
-	-	3	-	699	4	13	1	2	698	11	5	5	-	-	5	4	8	2	352	348	-	9	4	-		
-	-	1	-	454	3	9	-	-	454	6	3	3	-	-	4	3	6	2	214	237	-	6	4	-		
-	-	2	-	245	1	4	1	2	244	5	2	2	-	-	1	1	2	-	138	111	-	3	-	-		
-	-	-	1	443	3	14	2	13	460	13	2	-	-	-	1	-	2	4	237	231	-	11	6	-		
-	-	-	-	48	1	3	1	2	52	2	1	-	-	-	-	-	-	-	29	26	-	3	1	-		
-	-	-	1	395	2	11	1	11	408	11	1	-	-	-	1	-	2	4	208	205	-	8	5	-		
-	-	-	-	197	3	5	1	12	210	6	2	-	-	-	1	-	1	1	83	66	66	4	4	-		
7	6	2	3	607	6	18	-	29	638	16	1	4	1	2	6	7	8	317	320	-	27	14	-			
6	4	2	2	319	2	6	-	9	326	8	1	-	1	2	2	6	5	158	163	-	2	8	-			
1	2	-	1	288	4	12	-	20	312	8	-	4	-	-	-	4	1	3	159	157	-	25	6	-		
-	-	-	-	94	2	-	-	3	93	6	-	-	-	-	-	-	1	-	52	46	-	5	2	-		
-	-	-	1	186	-	6	1	1	187	4	1	2	-	-	-	-	1	1	108	84	-	3	2	-		
4	-	-	-	214	-	4	3	2	217	1	3	2	-	-	1	5	1	117	99	-	7	3	-			
19	7	7	7	3240	26	80	20	83	3325	73	24	26	1	10	16	27	21	1719	1590	66	72	42	-			
6	4	3	2	821	6	18	1	11	832	16	5	3	1	6	5	12	7	401	426	-	11	13	-			
13	3	4	5	2419	20	62	19	72	2493	57	19	23	-	4	11	15	14	1318	1164	66	61	29	-			

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Distrikterne hidsættes paa næste Side en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Byernes og Herredernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. — Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 18,6 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 21,4 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 22,0 pCt. og 25,2 pCt. og for Bygderne 17,8 pCt. og 20,5 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa Side 209. Fra Indre Søndmør meddeles, at en Flerhed af de i Aaret tilkomne Tilfælde er smittede udenfor Distriktet, nemlig Tjenestepiger, som er kommet syge hjem, mest fra Aalesund, endvidere indflyttede Folk og saadanne, som har været ude paa offentligt Arbejde. (Eng). I Ørskog synes der at være skeet en Stands i Sygdommens Tiltagen, idet Antallet af Angrebne er gaaet jævnt ned i de sidste 3 Aar. (H. G. Holst). I Nordre Søndmør frengaar det af Tuberkuloseprotokollerne tydelig, at der i Bygderne er visse Arnesteder,

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjønss- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Vestre Søndmør ..	79	23	71	22	1	-	-	-	7	1	-	-	-	-
Indre — ..	20	5	20	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Østre — ..	26	7	23	7	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Ørskog	46	12	38	11	3	-	-	-	5	1	-	-	-	-
Nordre Søndmør ..	136	31	136	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ytre Romsdal ...	118	46	115	46	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-
Indre — ...	35	21	32	20	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-
Søndre Nordmør ..	174	69	171	67	1	1	-	-	2	1	-	-	-	-
Sundalen	18	9	17	9	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Surendalen	54	15	51	15	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-
Nordre Nordmør	66	24	66	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Romsdals Amt ...	772	262	740	257	5	1	1	1	24	3	2	-	-	-
Deraf i Byer.....	158	44	157	44	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
— - Bygder ..	614	218	583	213	5	1	1	1	23	3	2	-	-	-

hvor Sygdommen særlig holder til, medens forøvrigt store Dele af Distriktet er omtrent fri for den. Man tør derfor nære Haab om, at den med Held vil kunne bekjæmpes i Landdistriktet. Anderledes i Aalesund, hvor det paa Grund af Byens hurtige Væxt er knapt om Husrum og derfor let at faa Smitten i sig. (Lorentzen). Fra Surendalen anføres, at den mislige Høst i Forbindelse med den ved en Række daarlige Aar formindskede Kjøbeevne maa befrygtes at ville have en uheldig Indvirkning paa en Sygdom som denne, til hvis Forebyggelse god Næring er en vigtig Faktor; Befolkningen er forøvrigt forsigtig i Omgangen med de Syge og ønsker grundig Desinfektion ved eventuelle Dødsfald eller Flytning. (A. Smith). I Nordre Nordmør har Distriktslægen, for at modarbejde en udbredt og tildels uvittig Smittefrygt, saavel i Sundhedskommissionsmøder som ved andre Anledninger, f. Ex. ved et stort Ungdomsstevne, søgt at retlede Befolkningen og faa den til at indse, at det ikke er mod de tuberkuløse Patienter, men mod deres slette Vaner, at Kampen føres. (Herlofsen).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. Fra Grytten i Indre Romsdal anføres: I en liden Bygd paa ca. 400 Mennesker øverst oppe i Raumadalen findes uforholdsmæssig mange Tilfælde af Neurasteni og Sindsygd. Familierne her har været og er fremdeles temmelig meget indgiftede, og dette har vistnok medført adskillig Degeneration; der findes til Exempel en Familie, hvor af 4 Brødre den ene var aandssvag, den anden døvstum, den tredje baade døvstum og aandssvag, medens den fjerde havde 6 Fingre paa den ene Haand; paa en høitliggende Fjeldgaard paatraf Lægen en Kone, der i de sidste 15 Aar havde ligget tilsengs den meste Tid og var stum; hun led af Hysteri og blev efter et forholdsvis kortvarigt Ophold hos Lægen helbredet. (E. Eide).

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulosē.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Vestre Søndmør	93	22	22	71
Indre —	92	7	24	68
Østre —	61	6	17	44
Ørskog	93	9	15	78
Nordre Søndmør	241	45	36	205
Aalesund By	126	28	20	106
Bygder	115	17	16	99
Ytre Romsdal	196	41	15	181
Molde By	29	7	2	27
Bygder	167	34	13	154
Indre Romsdal	99	20	14	85
Søndre Nordmør	306	67	31	275
Kristiansund By	140	30	15	125
Bygder	166	37	16	150
Sundalen	82	11	5	77
Surendalen	92	19	7	85
Nordre Nordmør	99	24	4	95
Romsdals Amt	1454	271	190	1264
Deraf i Byer	295	65	37	258
— Bygder	1159	206	153	1006

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 82 saadanne, nemlig i Vestre Søndmør 10, Indre Søndmør 10, Østre Søndmør 1, Ørskog 1, Nordre Søndmør 10, Ytre Romsdal 19, Indre Romsdal 6, Søndre Nordmør 14, Sundalen 5, Surendalen 4 og Nordre Nordmør 2. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa næste Side.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til den paa Side 206 og 207 indtagne Tabel, der er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 211.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 2004 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 47,4.

Paa **Barselseng** døde efter Presterens Opgaver 12 Kvinder. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 15 Kvinder saaledes: Barselfeber 9, Barselkrampe 1, Emboli 2, Blødning 1 og Dystoki 2. En Kone døde uforløst i Nordre Nordmør Distrikt. Fosteret bød sig i Sædeleie; Udtrækning ved Hjælp af Tang paa Sædet forsøgte 2 Gange med et Par Dages Mellemrum, men uden Resultat.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde												
Veer	46	¹⁾ 1	³⁾ 45	3	-	-	-	-	1	⁵⁾ 1	-	-
Bækkensneverhed	8	-	7	1	-	⁴⁾ 1	-	1	-	-	-	-
Barselkrampe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁶⁾ 1	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fixatio lateralis uteri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeblødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	²⁾ 1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-
Ansigtisleie	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	61	2	60	4	4	1	3	2	1	1	1	11
	63		64		5		5					

¹⁾ Dødsårsag: Dystoki. ²⁾ Dødsårsag: Barselfeber. ³⁾ En Gang forløstes begge Tvillinger (levende) ved Tang. ⁴⁾ Dødsårsag: Barselfeber. ⁵⁾ Udtrækningen skeede ved Tang. ⁶⁾ Dødsårsag: Peritonit.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Vestre Søndmør.....	389	7	162	19	4	1	7	-	-
Indre —	268	3	96	9	1	1	4	-	-
Østre —	176	5	70	6	-	1	2	-	-
Ørskog	198	4	100	14	4	2	-	-	-
Nordre Søndmør.....	755	18	289	48	3	-	23	-	-
Aalesund By.....	452	11	151	30	1	-	13	-	-
Bygder.....	303	7	138	18	2	-	10	-	-
Ytre Romsdal	484	8	254	31	2	-	5	4	1
Molde By	42	1	31	4	1	-	-	1	1
Bygder.....	442	7	223	27	1	-	5	3	-
Indre Romsdal	263	7	140	13	-	1	2	1	-
Søndre Nordmør.....	680	21	351	45	7	4	19	-	-
Kristiansund By	335	11	157	25	6	2	12	-	-
Bygder.....	345	10	194	20	1	2	7	-	-
Sundalen	116	2	88	4	-	-	-	-	-
Surendalen	208	4	106	9	2	1	2	2	1
Nordre Nordmør	276	6	153	16	-	1	6	1	-
Romsdals Amt	3813	85	1809	214	23	12	70	8	2
Deraf i Byer.....	829	23	339	59	8	2	25	1	1
— Bygder	2984	62	1470	155	15	10	45	7	1

De hyppigste Dødsårsager var:

	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	302	28	274
Lungetuberkulose	271	65	206
Kræft (Cancer og Sarkom).....	117	18	99
Tuberkulose udenfor Lungerne	95	25	70
Hjerneslag	66	9	57
Lungebetændelse.....	59	9	50
Organisk Hjertesygdom.....	55	7	48
Medfødt Svaghed.....	53	13	40
Akute Katairer i Aandedrætsorganerne	47	17	30
Hjertelammelse	33	14	19

Veirliget. Aaret kan nærmest karakteriseres som et Aar med arktisk Sommer og derfor som et fuldstændigt Uaar for Landmanden. Vaaren kom sent; den var tør og kold; Sommeren var vaad og kold. Mængden af Hø blev meget liden og Kvaliteten slet; kun de Færreste fik modent Byg; Havren var overalt grøn og maatte slaaes som Grøntfoder, der dog paa Grund af manglende Tørke blev af ringe Værd; inde i Fjordene modnedes de almindelige Bærsorter og Morellerne etc. først i Slutningen af August eller ud i September, medens der ude ved Kysten ikke engang kom Frugt paa Espaliertrær, og selv Stikkelsbær knapt blev modne. I de sidste Maaneder af Aaret var Veiret meget gunstigt for Sildefisket, der gav et godt Udbytte.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Vestre Søndmør anføres, at de senere Tiders energiske Forholdsregler mod alslags Smitte har yndet almindelig Anklang, og at Renlighedssansen har gaaet betydelig frem.

Fra Ørskog anføres, at Diskussionerne ved Sundhedskommissionens Møder utvivlsomt er et af de virksomste Midler til at skaffe Hygienens Fremgang. Gaardbrugernes økonomiske Stilling er betydelig forværret i de senere Aar; Arbeidshjælp er kostbar og vanskelig at opdrive paa Grund af den tiltagende Udvandring. (H. G. Holst.)

I Nordre Søndmør har de gunstige Fiskeaar bevirket Fremgang baade i By og Bygd. Aalesund fik i dette Aar et nyt Vandværk. (Lorentzen).

Fra Ytre Romsdal berettes, at den kolde og regntunge Sommer gjorde et betydeligt Afbræk i Turisttrafiken, der særlig for Moldes Vedkommende er en vigtig Indtægtskilde. (Parelius).

I Indre Romsdal er Forholdene efter en Række mislige Aar blevet adskillig trykkede. Af de sidste 19 Aar kan nemlig kun 7 (1884, 1891, 1893—1897) siges at have været nogenlunde gode, medens de øvrige 12 har været mere eller mindre daarlige; nogle var saakaldte «Grønaar» paa Grund af vedholdende Kulde og Væde, andre «Skinaar» som Følge af megen Varme og Tørke. Foretagsomheden er derfor liden og Udvandringen i Tiltagen. Jordbruget ligger paa faa Undtagelser nær nede, og Nyrydning er en stor Sjældenhed. Kreatur- og Melkestellet har vistnok forbedret sig noget, efterat der er oprettet Meierier, men Fjøsene og Staldene er fremdeles som Regel alt andet end tidsmæssige. Gjødselen tages der ikke tilstrækkelig vare paa undtagen paa nogle faa større Gaarde, hvor man i den senere Tid har opført nye Fjøsbygninger. Faareavl, der tidligere spillede en ikke uvæsentlig Rolle i det herværende Jordbrug baade for Uldens og Kjødets Skyld, har i de senere Aar aftaget mere og mere; da det nemlig har vist sig umuligt at opdrive Jætere, har man været henvist til at lade Sauene gaa paa egen Haand i Udmarken hele Sommeren; Følgen heraf er da blevet, at de er blevet ganske vilde og umulige at faa fat paa om Høsten, saa at man endog tildels har maattet skyde dem som andet Vildt. Som Følge af, at Vaar- og Høstbeitning paa Indmarken fremdeles er altfor almindelig, anretter Sauen ogsaa betydelig Skade paa denne. Gjedehold med Ysteri forekommer kun paa et Par Gaarde i Kors Sogn, samt paa et Par Gaarde i Eresfjord og ved Eikisdalsvandet; et Forsøg paa en Gaard i Eid maatte snart opgives, da Gjederne blev for besværlige og anrettede Skade paa Naboeiendommene. Af Binæringer kan nævnes Turisttrafik, Nordlandshandel, Skogdrift, Industri, Fiskeri samt nogen Istrafik. I Vø deltager man endnu en Del i de store Torskefiskerier. (C. Lund). Paa Strandstedet Aandalsnes i Grytten, hvor man hidtil havde maattet hente Vand fra et ca. 1 Kilometer bortliggende Vandindtag, der bestod af et Par Pytter, hvis Omgivelser var optraakket af Mennesker og Dyr, og derfor let udsat for Forurensning, har det lykkedes at faa samtlige Huseiere til at slutte sig sammen og yde Tilskud til en Vandledning i Forhold til Husenes Brandtaxt. Anlægget bestaar af et

lidet muret, cementeret og lukket Basin med Ledning og Tappekraner paa forskjellige Steder. (E. Eide).

Fra Surendalen anføres, at den økonomiske Misère i det Sidste er blevet end yderligere forværret, idet den allerede før trykkende Gjæld paa Grund af den mislige Høst maatte øges ved Indkjøb af Mel; Udvandringen har derfor antaget et uhyggeligt Omfang. (A. Smith).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Sygehuse. I Aalesund findes, foruden det med Fattighuset forbundne, kommunale Sygehus, et Epidemilazaret og en privat Klinik. Amtssygehuset ligger i Molde, og lige ved denne By Reknes Sanatorium for Tuberkulose; ved dette var i Budgetterminen 1ste April 1901—30te Marts 1902 det daglige Middelbelæg 63,5 Syge; samtlige ordinære Driftsomkostninger beløb sig til Kr. 2,62 pr. Patient pr. Dag; deraf faldt ca. 1 Kr. paa Besisningen. Statskassens Tilskud udgjorde Kr. 31 469 eller paa hver af de 23 182 Forpleiningsdage Kr. 1,35. I Bolsø Herred, 4 Km. fra Molde, ligger Lergrovik private Sanatorium for Tuberkulose. I Indre Romsdal findes paa Setnesmoen et militært Sygehus. I Kristiansund findes et kommunalt Sygehus med Epidemiafdeling.

Badeindretninger. I Indre Søndmør Distrikt findes et privat Badehus (Karbad med Dousche) med Adgang for Alle mod Entré. I Aalesund findes en privat Indretning for varme Sjøbad og Gytjebad, samt for varme almindelige Karbad. I Molde findes et Byselskabet tilhørende Strømbadhus; paa Byens 3 Hôteller er der Adgang til at faa varme Karbad. Inden Indre Romsdal Distrikt findes paa Veblungsnes et Folkebad med Karbad, Dousche og Styrt; lignende Bad til Brug for Reisende findes paa et Hôtél i Aandalsnes og i Høljenes. Paa Gaarden Rindal i Surendalen Distrikt er der en Badstue; den har været holdt igang en Dag om Ugen Aaret rundt; Søgningen har ikke været i synderlig Tiltagende, og det er mest et lidet fast Publikum, som forstaar at værdsætte den. (A. Smith). I Nordre Nordmør Distrikt er der endnu ikke kommet nogen Badeindretning istand; en saadan burde paa Landsbygden helst kombineres med Skolebad, hvor Lærerne og Børnene kunde faa gratis Bad og Andre udenfor Skoletiden mod en billig Entré. Som den efter Distriktslægens Mening hensigtsmæssigste Badeform nævnes det tempererede Douschebad, helst kombineret med staaende Karbad. Forøvrigt vil der ved industrielle Bedrifter, hvor Dampkraft benyttes, være god Anledning til for en ringe Udgift at faa et Bad istand; og vilde man nøie sig med Spilddampen, vilde Driften omtrent intet koste. Da Amtet er vel forsynet med Meierier, af hvilke mange drives med Damp, vilde der saaledes ved disse med Lethed kunne indrettes offentlige Bade. Det er derfor Distriktslægens Agt at arbeide for Oprettelsen af et saadant ved et centralt beliggende Meieri. (Herlofsen).

Tabellen paa næste Side giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vaccinerede.

I Indre Søndmør har en Del Forældre angivelig af religiøse Bevæggrunde negtet at lade sine Børn vaccinere; en Lov om tvungen **Vaccination** skulde derfor synes at være paakrævet nu, da det er let at faa fat i animal Lymfe og dermed den væsentligste Indvending mod dette Indgreb, nemlig Muligheden for Overførelse af Sygdom, ikke længer kan tages for god. (Eng).

Af **Kvaksalvere** var der i Indre Romsdal for nogle Aar siden ikke mindre end 6, nemlig et Par gamle Kjærringer, som var Specialister i Øiensygdomme, der altid kun var «Rusk i Augo»; en autoriseret Jordmoder var «god for alt», men dog særlig kyndig i Behandlingen af Kvinde- og Børne-

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaksinerede.
Romsdals Amt.....	106	3534
Vestre Søndmør.....	¹⁾ 5	328
Indre —	²⁾ 7	254
Østre —	³⁾ 1	170
Ørskog.....	⁴⁾ 13	192
Nordre Søndmør.....	⁵⁾ 27	674
Ytre Romsdal	⁶⁾ 15	514
Indre —	⁷⁾ 5	248
Søndre Nordmør	⁸⁾ 19	732
Sundalen	⁹⁾ 7	119
Surendalen	¹⁰⁾ 4	211
Nordre Nordmør	¹¹⁾ 3	92

¹⁾ Herø 2, Ulstein 2, Vannelsen 1. ²⁾ Volden 2, Ørsten 2, Hjørundfjord 3. ³⁾ Stordalen 1. ⁴⁾ Ørskog 3, Søkkelsen 2, Skodje 4, Vatne 4. ⁵⁾ Aalesund 26, Borgund 1. ⁶⁾ Molde 4, Bolsø 3, Frænen 4, Akerø 1, Bud 1, Sandø 1, Sylte 1. ⁷⁾ Væø 1, Eid 1, Vold 1, Grytten 1, Hen 1. ⁸⁾ Kristiansund 7, Gjemnes 1, Strømsneset 3, Eide 2, Kornstad 3, Bremsnes 2, Frei 1. ⁹⁾ Sundalen 3, Øksendalen 2, Ulvundeidet 1, Tingvold 1. ¹⁰⁾ Surendalen 1, Rindalen 1, Stangvik 1, Aasgaard 1. ¹¹⁾ Aure 1, Edø 2.

sygdomme; Jordmoderens Mand, «Professoren», Maler af Fag, havde sin Specialitet i Langebetændelse og Difteri; endelig var der et Par Andre, som kun var ganske «almindelige Læger». Da det er en almindelig udbredt Tro blandt Befolkningen, at Lægerne ikke forstaar sig paa Ledsygdomme og fornemmelig ikke paa Luxationer, søger man i slige Tilfælde ofte Raad hos et Par bekendte «Leddoktorer» paa Nordmør; disse Karle finder altid, selv ved tuberkuløse Ledsygdomme, at noget er ud af Led, som det bestandig lykkes dem at reponere. For kort Tid siden var man en lang Stund belemet med en omreisende Svenske; han blev anmeldt for Behandling af 2 Tæringspatienter, men Tiltale blev ikke reist paa Grund af «Bevisets Stilling». (E. Eide). — Fra Nordre Nordmør anføres: Høiesteretsdommen af 19de December 1902 tyder vistnok paa et stort Fremskridt i Juristernes Opfatning angaaende Forstaaelsen af «at tage i Kur», men naar det for at faa Kvaksalvere fældet kræves, at der skal leveres Bevis for, at «Behandlingen har gjældt selve Sygdommen», og at Kvaksalveren i et Tilfælde af Tuberkulose har givet Raad og brugt Medicin specielt for denne Sygdom, saa har man der lavet et Smuthul, hvorigjennem mangen en Synder vil kunne slippe undaf. Da Brødnid ofte anføres som Grund for, at Læger anmelder Kvaksalvere, bør Lægerne helst indskrænke saadan Anmeldelse til Tilfælde, hvor vitterlig Skade er udøvet mod Børn og andre Umyndige, der ikke har Forstand eller Evne til at forsvare sig, samt naar Kvaksalvere blander sig op i, hvad der gaar ind under den offentlige Hygiene (f. Ex. Behandling af smitsomme Sygdomme), og selv i disse Tilfælde kun saafremt man er aldeles sikker paa at gaa af med Seieren. Faar man ikke en Lov, der forbyder al betalt Lægevirkomhed (gjennem Penge eller Gaver) for andre end examinerede Læger, bør disse indskrænke sin Kamp mod dette Onde til, foruden samvittighedsfuldt at udføre sin Lægegjerning, ved Samtaler og Foredrag at fremme Folkeoplysningen. (Herlofsen).

XVI. Søndre Trondhjems Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknatorer.
Amtet		18608,91	134 718	62	10	81	51
1. Trondhjems Stads- fysikat	Trondhjem, Kjøbstad	35,24	38 651	30	9	27	-
2. Strinden		689,47	13 395	1) 7	-	5	7
	Strinden	140,90	5 366	4	-	2) 1	2
	Malvik	182,41	2 498	1	-	1	1
	Klæbu	182,21	1 065	-	-	1	1
	Tilder	27,42	614	-	-	-	-
	Byneset	78,05	1 877	-	-	1	1
	Leinstranden	46,54	1 235	1	-	-	1
	Buviken	31,94	740	-	-	1	1
3. Selbu		2 545,04	5 119	1	-	2	3
	Selbu	1 174,15	4 309	1	-	1	2
	Tydalen	1 370,89	810	-	-	1	1
4. Røros		3 472,57	6 850	2	1	3	3
	Røros med Bergstaden }	1 900,45	4 549	2	1	2	2
	Røros	696,72	2 067	-	-	1	1
	Aalen						
	Til Røros Prestegjeld og Røros Lægedistr. hører ogsaa en Del af Tolgen Herred af Hedemarkens Amt...	875,40	234	-	-	-	-
5. Guldalen		2 972,67	13 139	4	-	8	8
	Melhus	118,91	2 322	1	-	1	1
	Flaa	127,30	664	-	-	-	-
	Hølandet	168,33	1 098	-	-	1	1
	Horg	290,12	2 110	1	-	1	1
	Støren	266,15	1 831	1	-	1	1
	Budalen	350,45	548	-	-	1	1
	Singsaas	695,04	1 625	1	-	1	1
	Soknedalen	434,74	1 977	-	-	1	1
	Holtaalen	521,63	964	-	-	1	1
6. Opdal		2 820,84	5 105	3	-	3	3
	Opdal	2 398,80	3 897	2	-	2	2
	En Del af Rennebu (søn- denfor Vangsgraven)	209,70	685	1	-	1	1
	Til Opdal Lægedistrikt hører derhos Inset Annex til Kvikne af Hedemarkens Amt...	212,34	523	-	-	-	-

1) Distriktslægen bor i Trondhjem. 2) Bopæl i Trondhjem.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Dec. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
7. Orkedalen		1 943,59	14 208	5	-	10	6
	Børsen	180,60	2 099	1	-	2	2
	Børseskognen	128,89	1 315	-	-	1	-
	Orkedalen	470,33	6 241	3	-	4	2
	Meldalen	636,14	2 950	1	-	2	1
	Rennebu (den til Opdal Distrikt hørende Del fraregnet)	527,63	1 603	-	-	1	1
8. Hevne	Hevne	1.090,45	4 998	2	-	3	3
9. Hitteren		921,83	9 912	2	-	8	7
	Hitteren	433,72	2 430	1	-	3	3
	Frøien	243,76	5 180	1	-	3	2
	Fillan	244,35	2 302	-	-	2	2
10. Ytre Fosen		618,78	9 342	2	-	3	3
	Ørlandet	79,12	3 330	1	-	1	1
	Nes	60,45	1 245	-	-	-	-
	Bjugn	89,04	1 155	1	-	1	1
	Skjærn	310,66	2 061	-	-	-	-
	Jøssund	79,51	1 551	-	-	1	1
11. Indre Fosen		806,79	7 514	2	-	4	4
	Stadsbygden	135,77	1 789	-	-	1	1
	Rissen	503,53	4 336	1	-	2	2
	Agdenes	167,49	1 409	1	-	1	1
12. Nordre Fosen		1 779,38	7 242	2	-	5	4
	Roan	360,98	2 069	1	-	1	1
	Osen	389,07	1 511	-	-	1	1
	Stoksund	114,23	1 167	-	-	2	1
	Aa	915,10	2 495	1	-	1	1

Sundhedstilstanden synes i det Hele taget at have været særdeles god. Af epidemiske Sygdomme havde alene Kighoste og Kusma nogen større Udbredning, og den akutte Diarré viste et lidet Antal Angrebne. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme var usædvanlig lidet (9 113 med 308 Dødsfald). Aaret iforveien var de tilsvarende Tal 11 250 og 429.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 078 eller 15,2 pro mille, af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (136 000). Aaret forud udgjorde den 16,4 pro mille. I Trondhjem By var Dødeligheden lavere, end den har været i det Tidsrum, hvorfra Opgaver haves (15,9 pro mille). (Bæckman).

Til nærmere Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed hid-sættes paa Side 218 og 219 en Tabel, udarbejdet efter de fra Lægerne indkomne Opgaver.

Tyfoidfeber var temmelig almindelig, men ikke saa udbredt som Aaret forud; der sees anmeldt 102 mod i 1901 158 Tilfælde; Dødeligheden var derimod større (16,7 pCt. mod 11 pCt.). Sygdommen var almindeligst i Sommermaanederne fra Juni til September. I Trondhjem By var den ikke saa hyppig som foregaaende Aar. Den optraadte spredt med enkelte Tilfælde hver Maaned, de fleste i Juli, da der anmeldtes 10. 47 Patienter indlagdes i Sygehuset, hvor der desuden behandledes 8 udenbys. I Selbu iagttoges 3 Angrebne; samtlige kom syge hjem, efterat de havde deltaget i Arbeidet med Oprensning af en gammel Kjælder, hvorfra angivelig udbredtes en afskyelig Stank. (Meidell). Paa to Gaarde i Aalen i Røros Distrikt, hvor der ogsaa tidligere har været Tyfoidfeber, optraadte 5 Tilfælde. (M. Müller). I Opdal blev 2 Syge (Mand og Kone) tilfredsstillende isoleret, hvorved videre Udbredning af Smitten hindredes. (Hagen). I Børseskognen, Orkedalen Distrikt, optraadte i Juli og September 2 Tilfælde inden samme Hússtand og i selve Orkedalen i Juli en tydelig udtalt Epidemi paa Gaarden Rømme, hvor der i Løbet af kort Tid indsygnede 5 Personer med udprægede, tildels alvorlige Symptomer. Som mulig Smittekilde fæstedes Opmærksomheden ved en Brønd, hvorfra man tog Drikkevand; dette havde under Vaarflommen været mindre velsmagende og befrygtedes at have faaet Tilsig fra Gjødselkjælderens. Vandhæntningen blev stoppet og Brønden igjenkastet; senere forekom intet nyt Tilfælde. (J. Hoffmann). Paa Hitteren angrebes uden kjendt Smittekilde i September en 70 Aar gammel Kone paa Sistranden paa Frøien. Den anden Angrebne var en 17 Aar gammel Gut paa Gaarden Strømslien paa Hitteren. Han havde deltaget i Sildefiske i en af Trondhjemsfjordene, hvor han rimeligvis har faaet Smitten. (S. Svendsen). Det fra Ytre Fosen opførte Tilfælde forekom paa Ørlandet og forløb forholdsvis let. Smitten var rimeligvis erhvervet ved et Ophold i Trondhjem en Tid iforveien. (Knudtzon). I Indre Fosen indtraf 4 Tilfælde uden indbyrdes Forbindelse med hverandre. Sygdommen bragtes ikke videre. (Knutssøn). Paa Gaarden Bratjer i Osen af Nordre Fosen Distrikt indsygnede en ung Gut i April Maaned kort efter Hjemkomsten fra Fiske i Gjeslingerne. Kort efter blev ogsaa hans Moder syg. Begge kom sig efter en langvarig Rekonvalescens. I Aa Herred optraadte Sygdommen i Juli paa Gaardene Eide, Raanes og Snottervolden i Skraatfjorden. En Lærerinde fra Trondhjem blev syg; medens hun i Ferien var paa Besøg paa Eide; hun har rimeligvis medbragt Smitten fra Trondhjem; nogen Tid efter indtraf 3 Tilfælde paa Gaarden Raanes ca. 3 Kilometer derfra og samtidig 2 Tilfælde paa Snottervolden; alle de Angrebne havde været sammen paa Eide ved et Gravøl ca. 8 Dage iforveien. I det Hus, hvor Gravøllet holdtes, blev dog mærkelig nok Ingen syg; det blev dog for Sikkerheds Skyld grundig desinficeret. Sygdommen blussede op igjen paa Eide, hvor i September, en 70 Aar gammel Mand og senere hans 3 Børn angrebes. Dennes gang var Sygdommen af en mere grav Karakter; en 17 Aars Pige afgik ved Døden. Sidst i November indsygnede Sygepleiersken; hun var leiet af Sanitetsforeningen i Trondhjem, da det viste sig umuligt at opdrive nogen Sygepleierske i Nabolaget paa Grund af Smittefrygt. Da hun efter eget Ønske blev indlagt i Sygehus i Trondhjem, var de 3 øvrige Angrebne allerede feberfri. (A. Daae).

Cerebrospinalmeningit forekom i August i Meldalen (Orkedalen Distrikt) hos en Pige. Flere led samtidig af intens Hovedpine med høi Feber uden paafølgende Lammelser. (E. Støren).

Skarlagensfeber viser atter nogen Tiltagen. De fleste Angrebne falder paa Maanederne Juni og November. I Trondhjem By optraadte den

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	1		2	
	Tilfælde.	Dødsfald.														Trondhjemsskadsfysikat.	Strinden.		
																	Tilf.	Dsf.	Tilf.
Tyfoidfieber.....	102	17	102	9	3	9	4	4	14	19	10	10	6	7	7	59	10	4	-
Cerebrospinalmeningit .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	147	4	147	9	10	2	13	4	25	9	18	10	7	29	11	74	2	3	-
Mæslinger.....	39	2	39	1	1	-	4	1	-	-	-	-	3	20	9	6	-	-	-
Difteri (Croup).....	72	8	72	4	2	1	-	1	8	16	6	12	9	2	11	37	4	6	-
Blodgang	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsselfeber	33	11	33	-	5	3	3	3	3	1	4	1	1	3	6	13	6	1	-
Pyæmi, Sæpthæmi.....	32	5	31	3	2	4	5	3	2	2	1	2	1	4	2	-	-	1	1
Rosen	116	8	116	14	9	16	12	12	12	7	7	7	4	6	10	73	3	2	-
Røde Hunde.....	124	-	124	1	-	1	1	13	33	9	-	5	11	21	29	122	-	-	-
Vandkopper	105	-	105	10	23	8	8	13	4	-	3	4	4	11	17	89	-	-	-
Kusma	314	-	314	4	6	5	11	28	44	47	42	20	25	32	50	279	-	-	-
Kighoste	846	37	846	35	70	139	152	123	71	49	42	48	30	41	46	730	25	20	1
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	4165	80	4165	514	404	413	463	548	318	199	172	173	245	281	435	2835	41	123	15
Influenza	738	3	738	114	89	85	128	109	68	23	18	8	8	36	52	36	-	9	-
Lungebetændelse.....	684	91	684	107	44	44	91	106	76	29	16	12	30	59	70	238	18	30	11
Pleurit	247	10	247	27	24	13	25	38	20	21	15	12	14	9	29	109	3	9	-
Gigtfeber	207	4	207	20	16	21	19	21	20	17	22	12	12	10	17	110	1	11	-
Koldfeber	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1120	24	1120	99	87	77	77	63	89	112	111	100	100	119	86	756	23	27	-
Skjørbug	3	-	3	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	16	4	16	-	-	1	1	-	2	2	-	2	5	2	1	10	1	-	-
Tilsammen	9113	308	9112	971	796	842	1019	1090	809	562	489	438	515	693	888	5576	137	246	28

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
	Selbu.		Røros.		Guldalen.		Opdal.		Orkedalen.		Hevne.		Hitteeren.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber.....	3	-	5	1	-	-	2	-	9	3	-	-	2	-	1	-	4	1	13	2
Cerebrospinalmeningit .	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	5	-	35	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	2	-	22	2	2	-
Mæslinger.....	-	-	-	-	-	-	-	-	33	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup).....	-	-	-	-	3	-	-	-	18	1	1	1	4	1	-	-	1	1	2	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Barselfeber.....	-	-	5	1	1	-	-	-	4	1	-	-	2	2	2	1	2	-	3	-
Pyæmi, Sæpthæmi.....	-	-	1	1	1	1	-	-	1	1	-	-	21	-	1	1	1	-	5	-
Rosen	-	-	13	1	3	-	4	-	2	1	-	-	4	2	5	1	6	-	4	-
Røde Hunde.....	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	8	-	-	-	-	-	5	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-
Kusma	-	-	10	-	-	-	-	-	1	-	-	-	12	-	2	-	8	-	2	-
Kighoste	-	-	5	1	-	-	-	-	33	4	-	-	-	-	33	4	10	1	15	1
Akute Katarreri i Aandedrætsorganerne.....	14	-	323	3	122	2	71	1	229	4	14	2	200	3	135	7	52	1	47	1
Influenza.....	-	-	251	-	-	-	26	-	159	2	-	-	69	-	76	-	61	-	51	1
Lungebetændelse	4	-	46	7	32	7	16	5	119	12	13	1	34	5	64	9	54	7	34	9
Pleurit	2	-	12	-	-	-	6	1	24	3	8	-	24	-	24	1	19	-	10	2
Gigtfeber	1	-	11	-	-	-	2	-	18	-	4	-	11	-	15	-	8	1	16	2
Koldfeber	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	4	-	151	-	32	-	14	-	36	-	12	-	41	-	11	-	26	1	10	-
Skjørbug	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	1	1	4	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	34	1	884	16	195	10	141	7	695	35	52	4	429	13	372	24	275	15	214	18

mildt og foraarsagede blot 2 Dødsfald. Af de her ialt anmeldte 74 indlagdes 45 i Sygehus. (Böckman). De 5 Tilfælde i Selbu forekom alle paa samme Gaard. Smittekilden kunde ikke paavises. (Meidell). Af 35 Tilfælde i Røros Distrikt dannede de 34 en Lokalepidemi i Aursund Skolekreds, rimeligvis foraarsaget ved Smitte fra Herjedalen; den var af mild Karakter og stansede efter behørig Desinfektion ved Aarets Udgang. (M. Müller). Paa Hitteren iagttoges 3 Tilfælde i Familier med flere Børn; uagtet rimelig Isolation kun kunde foretages ved det ene af Tilfældene, fik Sygdommen dog ingen Udbredning i Huset. Et af Tilfældene var af malign Karakter. (S. Svendsen). I Ytre Fosen anmeldtes 2 Tilfælde, 1 i Bjugn uden kjendt Smittekilde og 1 i Jøssund. Herfra oplyses, at Børnene paa flere Steder inden Herredet skal have «gaaet i Hudskefte», saa der sandsynligvis har hersket en lokal Epidemi, hvorfra Smitten er kommen. (Knudtzon). I Hasselviken i Indre Fosen optraadte i August — September en Epidemi — 22 Tilfælde — med et fuldstændig tyföst Præg, høi Feber, Delirier, Somnolens og Diarré; den blev da ogsaa taget for Tyfoidfeber, indtil de først Angrebne begyndte at skalle af; Exantem var i intet af Tilfældene tydelig paaviseligt. Halsaffektionen var lidet udtalt. Sygdommen var ofte ledsaget af betydelig Emaciation og endte dødelig hos 2 voxne Kvinder i samme Hus. Mærkelig nok var et Flertal af de Angrebne voxne Kvinder. Melkeliverance blev forbudt, og Skolen holdtes fremdeles stængt efter Feriene. I alle Tilfælde blev desinficeret af Bygdens faste Desinfektør. Sygdommen holdt sig til Nordre Hasselviken og blev ikke ført videre. (Knutssøn). Paa Gaardene Tærningen og Lunde i Roan Herred i Nordre Fosen konstateredes 2 Tilfælde i August Maaned. En gammel Kone medbragte Smitten til Tærningen efter et Besøg paa Lunde. Her havde vistnok Sygdommen optraadt tidligere paa Sommeren, da flere Børn der skulde have været «forkjølede» med Ondt i Halsen og Udslet. (A. Daæ).

Som Rest efter foregaaende Aars **Mæslingeepidemi** anmeldtes for det hele Amt kun 39 Tilfælde. 33 af disse er opført fra Orkedalen Distrikt. I Trondhjem By blev anmeldt 6 vistnok tvivlsomme Tilfælde, da der ingen Smitteudbredning skeede fra dem. Sandsynligere er vel, at det har været heftigere Rubeolatilfælde. (Böckman).

Difteri viser atter nogen Tiltagen; der er opført 72 Angrebne med 8 Døde mod 31 med 5 Dødsfald foregaaende Aar. I Trondhjem By anmeldtes 37 Tilfælde, hvoraf dog 9 blot frembød løse Baciller uden kliniske Sygdomstegn; de fleste af disse 9 var blandt Betjeningen paa det nye Sygehus, hvor et Par lette Sygdomstilfælde gav Anledning til, at hele Personalet blev undersøgt; 5 fandtes herved at have Difteribaciller i Halsen og isoleredes paa Epidemi-afdelingen. Alle 37 Patienter indlagdes i Sygehus. Af de 28 klinisk Syge døde 4, en ikke ringe Dødelighed, som i de fleste Tilfælde skyldtes, at Patienterne kom sent under Behandling. De profylaktisk bakteriologiske Undersøgelser ligesom Desinfektionen ved smitsomme Sygdomme har været drevet paa samme Maade som tidligere. Kommunen har indrømmet gratis Behandling paa Sygehus for alle Patienter med Tyfoidfeber, Scarlatina og Difteri, medens før kun Difteripatienterne havde frit Sygehushold. (Böckman). I Røros Distrikt forekom ikke et eneste Tilfælde; dette har ikke hændt i de sidste 25 Aar. (M. Müller). 18 Angrebne kom til Behandling i Orkedalen Distrikt. I Meldalen Herred optraadte i Juli 8 Tilfælde i 6 Huse; trods kun 1 Uges Isolation skeede ingen videre Udbredning. Epidemien opstod efter Rengjøring af et Skab med gamle Plag, der ikke havde været i Brug siden et Difteritilfælde i Huset for 4 Aar siden. De 2 Personer, som foretog Rengjøringen, blev først angrebne. (E. Støren). I Orkedalen Herred observeredes 10 spredte Tilfælde. Sygdommen optraadte

mere godartet end i tidligere Aar. I alle Tilfælde anvendtes Serumindsprøitninger, der viste god og sikker Virkning. (J. Hoffmann). En gammel Mand, som havde faaet Smitten under et Ophold i Trondhjem, afgik ved Døden i Hevne. (Wedøe). Fra Hitteren opføres 2 Tilfælde paa Sydffrøien og 2 i Fillan. Et Tilfælde af en kortvarig Hals sygdom med dødelig Udgang, til hvilket Læge ikke blev hentet, indtraf i Knarlagsund paa Fillan, og har muligens ogsaa været Difteri, hvorfor Desinfektion ogsaa blev udført efter dette. (S. Svendsen). En Patient i Stadsbygden — Indre Fosen — havde allerede været syg 1 Uge, da der foretoges Serumindsprøitning. Den Syge døde. (Knutssøn). Til Gaarden Lilleenget i Stensdalen i Osen i Nordre Fosen kom en Mand hjem om Høsten. Nogle Dage efter blev hans 3 Aar gamle Søn syg af en meget alvorlig Difteri, der efterfulgtes af Nefrit med Ødemer. (A. Daae).

Af **Barselseber** omtales et Tilfælde paa Edø paa Hitteren, hvor den fast ansatte Jordmoders Hjælp ikke benyttedes, medens en Hjelpekone havde ladet den Fødende ligge uden nogensomhelst Rengjøring i den tilsoede Seng i en ubeskrivelig Stank. (S. Svendsen). De 2 Tilfælde i Ytre Fosen viste sig begge i samme Grænd i Skjørn, hvor samme Hjelpekone havde assisteret, idet Uveir havde gjort det umuligt at komme over Fjorden efter Jordmoderen. Den ene af Barselkvinderne døde, og Forløbet for den Andens Vedkommende var temmelig ondartet og langvarigt. Hjelpersken blev forbudt at praktisere. (Knudtson). I Opdal betjenes kun de allerfærreste Barselkoner under antiseptiske Forholdsregler; desuagtet er der i Løbet af 4 Aar kun indtraadt et eneste Tilfælde af Barselseber, og den Omstændighed, at Barselsengen altid forløber heldigt, er det vistnok, som gjør, at Jordmødrene benyttes overmaade lidet. Der er saaledes fra Opdal Herred ikke anmeldt flere Fødsler end fra Rennebu med den halve Folkemængde. (Hagen).

I Forbindelse hermed nævnes fra Opdal som paafaldende den sjældne Forekomst af **septiske Processer**. I Løbet af 4 Aar har Distriktslægen ikke faaet til Behandling mere end en eneste Flegmone. Af Værkefinger forekommer kun et Par om Aaret. (Hagen). Fra Hitteren opføres 21 Tilfælde, hvoraf de 19 fra Frøien, hvor de større Fiskerier foregaar; de fleste Tilfælde indtraf i Vaarmaanederne, medens Fisket var livligst. (S. Svendsen).

Af **Rosen** forekom i Ytre Fosen 5 Tilfælde, hvoriblandt ogsaa Jordmoderen i Skjørn. Det blev hende forbudt at praktisere i en Tid af 6 Uger, og omhyggelig Desinfektion blev udført i hendes Hjem. (Knudtson). Blandt de i Indre Fosen iagttagne Tilfælde berettes ogsaa om en 20 Aar gammel Gut, som i halvandet Aar havde ligget tilsengs med Symptomer af en høj Grad af Anæmi og Gastrit, forbundet med Forstørrelse af Leveren; han begyndte efter at have overstaaet en Ansigtsrosen ogsaa at bedres for sin gamle Sygdom, Levers Volum gik noksaa hurtigt tilbage, og efter nogle Maanedes Forløb var han fuldstændig frisk og arbejdsfør. (A. Daae).

Kusma havde betydelig Udbredning inden Amtet og forløb mængsteds noksaa ondartet. Saaledes skrives fra Selbu, at Sygdommen var udbredt over hele Distriktet, men kun Faa kom under Behandling; den ledsagedes ikke sjelden af temmelig høj Feber, samt af Orkit, men efterlod, saavidt vides, ikke noget varigt Men. (Meidell). Ogsaa fra Hitteren og Ytre Fosen, hvor Sygdommen var meget hyppig forekommende, bemærkes, at de Anmeldtes Antal ikke staar i noget omhelst Forhold til Antallet af Angrebne, samt at enkelte Tilfælde var ondartede nok, og Komplikation med Orkit var paafaldende hyppig. (S. Svendsen, Knudtson). I Indre Fosen var Sygdommen ved Juletider noksaa udbredt blandt Sikkerhedsbesætningen paa Agdenes Befæstninger. (Knutssøn).

: **Kighoste** havde stærk Udbredning inden Amtet. Særlig var den almindelig i Trondhjem By i Vaarmaanederne. Forløbet var i Almindelighed saa mildt, at der vistnok maa antages at have været en hel Del ubehandlede Tilfælde. Af de ialt for Amtet anmeldte 846 Behandlede falder 730 paa Trondhjem By. (Bøckman). I Orkedalen var den almindeligst i Aarets 2den Halvdel i Børsen og Børseskogn. (J. Hoffmann). Ved samme Tid herskede den i Ytre Fosen, navnlig i Herrederne Skjørn, Nes og Bjugn, til hvilket sidste Sted den sandsynligvis importeredes gennem nogle Skolebørn fra Trondhjem. Forløbet var her i det Hele noksaa ondartet og ofte kompliceret med Bronkit og Lungebetændelse; af de 33 Anmeldte døde 4. (Knudtson). I Nordre Fosen forekom Sygdommen meget almindelig Sommeren og Høsten udover i Osen og den nordligste Del af Roan Herred, udbredte sig fra Gaard til Gaard og forløb strengere, jo længere det led paa Høsten. Nogle Tilfælde indtraf ogsaa i Aa Herred. (A. Daae).

Antallet af **akute Katarrer i Aandedrætsorganerne** var noget under det vanlige. I Trondhjem anmeldtes saaledes forholdsvis faa Tilfælde, og **Influenza** var man næsten helt forskaanet for. (Bøckman). I Modsætning hertil anføres fra Hitteren, at der forekom usædvanlig mange Angrebne af disse Sygdomme, rimeligvis foraarsaget ved Aarets usædvanlige Veirforhold med de omtrent uafbrudte, kolde Nordenvinde, som gjorde det til en Nødvendighed at fyre i Ovnen gennem Aarets samtlige 12 Maaneder. (S. Svendsen). Paa Røros optraadte som vanlig Influenza i de koldeste Vintermaaneder, uden dog at antage epidemisk Karakter. (M. Müller). I Orkedalen trivedes den hele Aaret igjennem (J. Hoffmann), og i Indre Fosen om Vaaren og Forsommeren (Knutsson); paa samme Tid observeredes den ogsaa i Nordre Fosen, men paa langt nær ikke saa udbredt som de foregaaende Aar (A. Daae).

Lungebetændelse var, skriver Stadsfysikus i Trondhjem, i Modsætning til forrige, ualmindelig varme Aar, da den var ondartet udpaa Høstparten, i dette kjølige Aar lidet hyppig. Paa Hitteren var den derimod dette ligesom foregaaende Aar noksaa hyppig og synes i Almindelighed at have havt et adynamisk Præg med retarderet Rekonvalescens. (S. Svendsen).

Gigtfeber indfinder sig paa Hitteren almindeligst paa Forsommeren, da kolde, nordøstlige Vinde vel forøger Modtageligheden, og da Folk, naar Solen begynder at varme lidt, letsindig kaster Uldundertøiet. Man synes at være lidet lydhør ligcoverfor den Leveregel, at Uldunderklædning er vel saa paakrævet, naar Varmen indfinder sig om Dagen med kjølige Nætter, som ellers. (S. Svendsen). I Nordre Fosen var Gigtfeber hyppigere end i de foregaaende Aar, idet 16 Tilfælde kom til Anmeldelse. Sygdommen optraadte som Regel som Eftersygdom efter en Epidemi af Angina, der herskede om Sommeren og Høsten udover, og gik fra Gaard til Gaard hele Distriktet over; foruden af Gigtfeber fulgtes den nogle Gange af Erythema nodosum og Myokardit som Eftersygdom. (A. Daae).

Af **akut Diarré** er opført et ringe Antal (1120 Tilfælde med 24 Dødsfald) for det hele Amt. I Trondhjem var ogsaa, skriver Stadsfysikus, som Følge af den kjølige Sommer de akute Diarréers Antal meget lidet.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** iagttoges i Trondhjem By 10 Tilfælde og 1 Dødsfald. Fortsatte Tilfælde i nogen Jordmoders Praxis optraadte ikke. (Bøckman). Ved det i Selbu indtrufne Tilfælde, der endte dødelig, var Jordmoder ikke benyttet. (Meidell).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilsammen.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
			Trondhjem.	Strinden.	Selbu.	Røros.	Guldalen.	Opdal.	Orkedalen.	Hevne.	Hitteren.	Ytre Fosen.	Indre Fosen.	Nordre Fosen.
			Tilf. Dødsf.	Tilf. Dødsf.	Tilf. Dødsf.	Tilf. Dødsf.	Tilf. Dødsf.	Tilf. Dødsf.	Tilf. Dødsf.	Tilf. Dødsf.	Tilf. Dødsf.	Tilf. Dødsf.	Tilf. Dødsf.	Tilf. Dødsf.
Veneriske Saar	29	-	24	-	-	-	2	-	-	-	2	1	-	-
Syfilis, konstitutionel . .	102	5	91	3	2	2	-	-	5	-	3	1	-	-
— hereditær	14	-	11	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Gonorré og Uretrit . . .	532	-	465	-	2	2	6	3	1	10	12	10	11	8

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuberkuløse Sygdomme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøn- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
Trondhjems Stads- fysikat	299	91	289	90	-	-	1	-	8	1	1	-	-	-
Strinden	51	14	49	14	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Selbu	21	5	14	5	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-
Røros	32	11	22	9	-	-	-	-	10	2	-	-	-	-
Guldalen	118	52	109	51	2	1	-	-	5	-	2	-	-	-
Opdal	53	20	43	18	-	-	1	1	6	-	2	-	1	1
Orkedalen	151	49	144	49	-	-	-	-	5	-	2	-	-	-
Hevne	22	10	22	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hitteren	61	27	58	25	1	1	-	-	2	1	-	-	-	-
Ytre Fosen	55	16	54	16	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Indre —	44	14	40	14	-	-	1	-	2	-	-	-	1	-
Nordre —	41	8	36	5	1	1	-	-	4	2	-	-	-	-
Søndre Trond- hjems Amt . .	948	317	880	306	4	3	3	1	51	6	7	-	3	1
Deraf i By	299	91	289	90	-	-	1	-	8	1	1	-	-	-
— Bygder	649	226	591	216	4	3	2	1	43	5	6	-	3	1

Syfilis synes ikke at have øget noget i Udbredning i Trondhjem i Aarets Løb. (Bøckman). Fra Hitteren blev 2 syfilitiske Kvinder sendt til

Døde af Lungetuberkulose.

Lagedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Trondhjems Stadsfysikat	578	95	137	441
Strinden	117	19	28	89
Selbu	41	4	1	40
Røros	110	16	16	94
Guldalen	182	49	10	172
Opdal	53	12	7	46
Orkedalen	227	55	35	192
Hevne	57	12	4	53
Hitteren	113	25	13	100
Ytre Fosen	102	16	24	78
Indre —	83	14	15	68
Nordre —	57	5	18	39
Søndre Trondhjems Amt	1720	322	308	1412
Deraf i By	578	95	137	441
— Bygder	1142	227	171	971

Amtssygehuset i Trondhjem; de var vistnok begge smittet af en og samme Mand, der sandsynligvis havde faaet sin Smitte i Trondhjem. (S. Svendsen). I Modsætning til Syfilis er Antallet af **Gonorrétilfælde** i Trondhjem tiltaget ikke saa lidet, idet der kom til Anmeldelse 465 Tilfælde mod 350 foregaaende Aar. (Böckman). Ved de i Hevne iagttagne Tilfælde kunde Smittekilden som Regel føres tilbage til Trondhjem (Wedøe); fra Hitteren bemærkes, at der vistnok har forekommet mere Gonorré, end de opførte Tal viser, da Mange sandsynligvis under sig for at henvende sig til Hjemstedets Læge. (S. Svendsen).

• Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Distrikterne hidsættes paa foregaaende Side en Tabel, udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Kommunernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt i den almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde ifølge Lægernes Dødsarsagslister for det hele Amt 18,7 pCt. af samtlige ved Sygdom foranledigede, kjendte Dødsfald og 22,8 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Trondhjem By var disse Forhold 16,5 pCt. og 21,5 pCt. og for Bygderne 19,9 pCt. og 23,4 pCt. Se forøvrigt ovenstaaende Tabel. Fra Trondhjem anføres, at Tuberkulosedødeligheden, som i de senere Aar var aftaget, i 1902 steg ikke saa lidet. (Böckman). I Selbu kom der ikke særdeles mange Tilfælde under Behandling, men Befolkningens Opfatning er alligevel, at Sygdommen er i Tiltagende, og dette kan vel for en Del forklares ved, at hvert enkelt Kasus saa at sige bliver «publikt» strax, og fordi Sygdommen frygtes mere og mere som smitsom. Der forlanges ogsaa nu særdeles omhyggelig Desinfektion efter den. Tilfældene synes at have et hurtigt Forløb, hvilket vistnok skyldes den Opfatning, at Sygdommen er uhelbredelig. En forholdsvis stor Del af Befolkningen har eller har haft inden Familien Individer med Syfilis, hvorved Dispositionen kan tænkes øget og Modstandskraften svækket. (Meidell). I Orkedalen udførtes Desinfektion efter Tuberkulose af en for hvert Herred ansat og ved Trondhjems Sygehus uddannet Desinfektor.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	døde.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar-seng.	ved ulykkelige Hændelser.	ved Selv-mord.
Trondhjems Stadsfysikat	1274	50	618	131	12	6	14	3
Strinden	394	10	224	30	3	1	4	-
Selbu	132	5	65	9	3	-	2	-
Røros ¹⁾	196	7	88	10	2	1	5	-
Guldalen	312	9	228	16	2	-	2	1
Opdal ¹⁾	126	2	96	6	-	-	4	-
Orkedalen	354	13	260	21	2	2	3	2
Hevne	118	2	68	4	-	1	1	-
Hitteren	304	6	136	24	2	2	10	-
Ytre Fosen	255	8	143	20	-	1	2	-
Indre —	232	5	86	10	1	-	3	-
Nordre —	200	4	80	9	2	1	5	-
Søndre Trondhjems Amt	¹⁾ 3874	121	2078	290	29	15	55	6
Deraf i By	1274	50	618	131	12	6	14	3
— - Bygder	2600	71	1460	159	17	9	41	3

¹⁾ Tallene for Inset Sogn og en Del af Tolgen, der tilhører Hedemarkens Amt, er ikke medregnet i Summerne for Amtet, men medtagne for de respektive Lægedistrikter.

(J. Hoffmann). I Hevne synes det, som de givne Paabud og Sikkerhedsforanstaltninger nøie overholdes, da Befolkningen mere og mere faar Øinene op for Sygdommens Farlighed og villig indretter sig efter Lægens Anordninger. Desinfektionen efter Dødsfald udføres nøiagtig af den fast ansatte Desinfektor, som overalt bliver vel modtagen og redebon hjulpen i sin Gjerning. At han selv udfører Arbeidet eller ialfald personlig paaser, at det udføres forsvarlig, er af stor Betydning; thi før blev de udleverede Desinfektionsmidler meget ofte liggende ubenyttede. Det har vistnok ogsaa sin store Betydning, at Desinfektøren er en af Bygdens Folk og saaledes kjendt med den gjængse Tankegang; derved kan han lettere faa udført det Arbeide, der kræves af ham. (Wedøe). Ogsaa paa Hitteren stiller man sig imødekommende ligeoverfor den faste Desinfektor og hans Arbeide. Det aarlige Tab ved Lungetuberkulose kan for dette Distrikts Vedkommende vistnok sættes til 2 à 2,5 pro mille af Indbyggerantallet. Sygdommen er noget ujævnt udbredt; synes ialfald at være hyppigst paa Frøien. I Almindelighed har den vel nogenlunde ligelig Udbredning blandt begge Kjøen; at den mandlige Befolkning under Fisket lever meget usundt og pakkes sammen i trange, overfyldte Boliger, hvorved Smittefarens skulde synes forøget, opveies sagtens af deres Friluftsliv under Arbeidet. Men ellers har man en i høj Grad indgroet Frygt for frisk Luft, hvad der neppe er uden Betydning for Tuberkulosens Opstaaen. Smaabørn kommer saaledes sjelden i Friluft, før de bliver saa store, at de selv kan sætte sin Vilje igjennem, og man mærker da strax en paafaldende Forandring i deres Udseende. Næringen er i det Hele kraftig, men Melk, som har været hensat i Sove- og Beboelsesrum, benyttes ofte

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder.																
	Sum.	Deraf :						Sum.	Deraf :								
		Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.		Mandkøn.	Kvindekøn.	Uopgivet.	Levende.		Død-fødte.		Uopgivet.	
												Md.	Kv.	Md.	Kv.		
Trondhjems Stads-fysikat	1268	314	954	-	1116	152	-	1283	659	624	-	624	595	35	29	-	
Strinden	336	84	252	-	290	46	-	342	187	155	-	177	152	9	4	-	
Selbu	77	19	58	-	67	10	-	78	37	41	-	34	40	3	1	-	
Røros	174	41	133	-	154	20	-	178	99	79	-	94	74	5	5	-	
Guldalen	227	66	161	-	197	30	-	233	111	121	1	108	114	3	7	1	
Opdal	98	33	65	-	89	9	-	101	47	54	-	46	52	1	2	-	
Orkedalen	273	65	207	1	244	29	-	276	139	137	-	131	128	10	7	-	
Hevne	78	18	60	-	66	12	-	78	34	44	-	33	42	1	2	-	
Hitteren	195	53	142	-	182	13	-	196	102	94	-	98	92	1	4	1	
Ytre Fosen	166	32	134	-	155	11	-	166	102	64	-	98	62	4	2	-	
Indre —	165	38	127	-	136	29	-	169	96	73	-	92	70	4	3	-	
Nordre —	107	24	83	-	98	9	-	107	57	50	-	55	47	2	3	-	
Søndre Trondhjems Amt	3164	787	2376	1	2794	370	-	3207	1670	1536	1	1590	1468	78	69	2	
Deraf i By	1268	314	954	-	1116	152	-	1283	659	624	-	624	595	35	29	-	
— Bygder	1896	473	1422	1	1678	218	-	1924	1011	912	1	966	873	43	40	2	

ukøgt, og det er vel ikke utænkeligt, at Barnet allerede i den spæde Alder paa den Maade kan optage i sig Smittestof, der først gjør sin Virkning gjældende længere Tid efter. Kjendelige Tegn til forbedret Melkestel sees der lidet til, Folket er meget konservativt i Vaner som i Uvaner. Imidlertid har man mere og mere faaet Forstaaelse af Sygdommens Overførelsesmaade gennem de Syges Afsondringer, og den tidligere overdrevne Smittefrygt er trængt tilbage inden Rimelighedens Grændser, idet man mere og mere faar Øinene op for Renlighedens store Betydning. At de senere Tiders forandrede Levemaade og Klædedragt spiller en Rolle ved Tuberkulosens Udbredning, er vel ogsaa rimeligt. Af ældre Folk kan man høre meget om, hvor ganske anderledes man levede og klædte sig i deres Barn- dom, da Alting var mere solid, og Havre brugtes langt mere og Kaffe langt mindre end nu. Istedetfor Fortidens solide Vadmøl og Værken fyldes de mange Handelsmænds Lagre nu af billige og daarligere, udenlandske Tøier, og Melet maa være finsigtet, om det skal kunne bruges. Influenza, der nu i flere Aar har været en stadig Gjest, har utvivlsomt Evnen til at bringe slumrende Tuberkulose til Opblussen og er ganske vist en meget væsentlig Aarsag til Lungetuberkulosens store Hyppighed. Mærkelig nok er andre Former af Tuberkulose forholdsvis sjældne. (S. Svendsen). I Nordre Fosen underkaster man sig i Almindelighed ogsaa beredvilig de hygieniske Foranstaltninger og overholder dem vistnok ogsaa

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																								Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
Af de levende fødte var				Fosterleier:				Fødselen fuldendt ved				Af Fostrene var:														
												Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalender-maaned).		Ufuld-baarne (fødte i 8de Kalender-maaned).		Fuld-baarne (fødte efter 8de Kalender-maaned).		Uopgivet.								
skin-døde, men bragte tillive.		døde inden 24 Ti-mer.		Isseleie.	Ansigtseleie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uopgivet Leie.	Natures Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instru- menter.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		Md.	Kv.						
M.	K.	M.	K.											Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.							
1	2	6	7	1208	5	50	5	15	1220	52	5	6	-	9	7	21	22	629	595	-	13	15	-			
-	-	1	-	323	3	13	-	3	333	6	-	3	-	3	-	3	1	180	155	-	-	6	-			
-	-	1	1	69	2	3	1	3	75	1	1	1	-	-	-	-	-	37	41	-	3	1	-			
1	1	1	1	169	-	6	1	2	167	5	3	2	1	3	2	2	3	94	74	-	3	4	-			
-	-	-	2	206	5	6	2	14	230	1	2	-	-	1	2	-	4	110	115	1	4	6	-			
-	-	-	-	93	-	4	-	4	94	6	-	1	-	-	1	1	-	46	53	-	5	3	-			
-	-	1	2	252	5	9	2	8	267	6	2	1	-	-	-	12	12	127	124	1	3	3	-			
-	-	-	1	75	-	1	-	2	76	2	-	-	-	-	1	-	1	34	42	-	1	-	-			
1	-	1	-	180	1	9	1	5	191	1	1	2	1	-	1	1	1	98	95	-	1	1	-			
-	-	-	-	157	-	4	-	5	162	3	-	-	1	-	-	2	2	100	62	-	1	-	-			
1	-	-	1	155	1	7	1	5	161	6	1	1	-	2	1	3	1	91	71	-	3	4	-			
-	-	1	-	98	2	-	-	7	106	-	-	-	1	-	1	-	3	57	46	-	1	-	-			
4	3	12	15	2985	24	112	13	73	3082	89	15	17	4	18	16	45	50	1603	1473	2	38	43	-			
1	2	6	7	1208	5	50	5	15	1220	52	5	6	9	9	7	21	22	629	595	-	13	15	-			
3	1	6	8	1777	19	62	8	58	1862	37	10	11	4	9	9	24	28	974	878	2	25	28	-			

saa godt, det lader sig gjøre. Smittefrygten synes at tiltage blandt Befolkningen. Et Par Gange maatte Tæringspatienter, der ingen Paarørende havde, indlægges i Trondhjems Sygehus, da Ingen i Bygden vilde huse dem af Frygt for Smitte. Tuberkulose synes almindeligst i den nordlige Del af Distriktet; i Osen yder hjemvendte Amerikanere den væsentligste Kontingent. (A. Daae).

Blegsot og **Anæmi** er meget almindelig hos Kvinderne i Hitteren Distrikt; Aarsagerne er vel helst at søge i de mange Fødsler, den langvarige Diegivning (ofte henved 2 Aar), Kaffemisbrugen og Rædselen for frisk Luft. De samme Grunde i Forbindelse med daarligt Kosthold gjør ogsaa, at **Fødselsessygdomme** er meget hyppige. Menigmands Kost er i Almindelighed Sild eller salt Sei samt Syresuppe. En velstelt Fiskeret med Fiskesuppe forekommer omtrent aldrig. Kaffe, Sirupskage og Sirup er derimod Ting, som glider ualmindelig godt ned. Man foretrækker tarveligt Hvdebrød og simple, søde Kager for det gammeldagse, bastante, grove Rugbrød. Melk er det ogsaa mangengang smaat om, især i Vintertiden. (S. Svendsen).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 128 saadanne, nemlig i Trondhjem 68, Strinden 6, Selbu 1, Røros 13, Guldalen 1, Opdal 9,

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Keisersnit.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.		Børn.			Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Barn.	Mødre	Mødre	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer ..	1) 64	-	61	4	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed.....	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	
Barselkrampe.....	4	-	3	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	
Placenta prævia og Blødning.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ueftergivelige Fødselsdele	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Cystocele vaginalis ...	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Peritonit	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tumor sacri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Isseleie med Panden fortil	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ansigtsleie.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Tverleie.....	-	-	-	-	-	8	2) 6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	
Tilsammen	80	1	74	8	1	8	6	2	3	1	2	1	1	1	1	4	28	
	81		83				8			3								

1) Heraf 3 Tvillingfødsler. Ved den ene af disse forløstes 1ste Tvilling (lev.) ved Tang og 2den (lev.) ved Naturens Hjælp, ved de tvende andre fødtes begge Tvillinger levende ved Tang. 2) Heraf 2 2den Tvillinger, om de tilsvarende 1ste ingen Oplysning.

Orkedalen 10, Heyne 2, Hitteren 2, Ytre Fosen 8, Indre Fosen 6, Nordre Fosen 2. Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen paa foregaaende Side.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til den paa Side 226—227 indtagne Tabel, der er et Sammen drag af de til Medicinaldirektoratet indkomne Uddrag af Jordmødrenes Bøger.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 225.

Der bliver saaledes et Overskud af 1796 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100:53,6.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 15 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsarsag for 14 saaledes: Barsel feber 11 og Barselkrampe, Emboli og Blødning hver 1.

Angaaende de af Lægerne opgivne **Dødsarsager** i Trondhjem By se Tabellen paa Side 230 og flg.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	323	62	261
Lungetuberkulose	322	95	227
Kræft	143	51	92
Tuberkulose udenfor Lungerne	91	42	49
Lungebetændelse	91	18	73
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	80	41	39
Organisk Hjertesygdom	74	30	44
Hjerneslag	64	25	39
Medfødt Svaghed	46	24	22
Kronisk Bronkit	44	6	38

Veirliget. Aaret synes i det Hele at have været ugunstigt. Vinteren var temmelig stormende, kold og ualmindelig snerig, saa Sneen paa Lensvikfjeldene i Indre Fosen ikke var gaaet bort, da Nysneen kom 12te September. I Skaugdalen drev man fuld Slaataan og kastede Snebold, og der manglede ikke meget paa, at man kunde kjørt Høet ind paa Slæde. (Knutssøn). Vaaren kom sent, var sur og kold, og Vinterkulden hang længe i, saa Kornet mangesteds frøs under Spiringen; Sommeren var kold med næsten uafadeligt Regn Nat og Dag. Paa de fleste Steder blev derfor Aarets Afkastning daarlig i enhver Henseende. Kornet modnedes ikke og maatte for det Meste slaaes ned grønt til Kreaturfoder. Poteterne gav daarligt Udbytte, og Høavlingen blev ogsaa sparsom og af daarlig Kvalitet. Høsten udover var den forholdsvis smukkeste Aarstid med noget høiere Temperatur; de vanlige Jævn døgns storme udeblev. Tabeller over de meteorologiske Forhold ved Stationen i Trondhjem og Temperaturforholdene paa Røros vil findes paa Side 236.

meddelte Dødsårsager.

og Kjøen.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
1	1	2	-	2	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-
3	6	19	17	6	17	1	5	1	3	1	3	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	2	1	1	3	4	2	3	4	3	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	-	2	-	3	-	1	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	1	1	1	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	11	14	10	20	3	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	6	6	1	7	2	-	-	-
-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Kramper hos Smaa børn	8	5	3	5	3	-	-	-	-	-	-
Sindssygdomme	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Hjernesygdomme	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1
Rygmarvssygdomme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>											
Endo- og Perikardit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Klappfeil og andre org. Hjertesyg.	30	11	19	-	-	-	-	-	-	-	1
Hjertelammelse	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Arteriosklerose	7	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>											
Bronkit, akut	28	11	17	4	8	2	5	2	1	-	-
— kronisk og Bronkiektasi	6	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Pneumoni, katarrale	13	4	9	1	6	2	2	-	-	-	-
— croupøs	18	10	8	1	-	3	2	-	1	-	-
Pleurit, serøs	3	2	1	-	-	1	-	-	-	1	-
Lungeemboli	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmoptyse (ikke tuberkuløs. Årsag ubekjendt)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>											
Mave-Tarmkatarr	3	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Mavesaar	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Diffus Peritonit	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Indeklemmt Brok	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og Volvulus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>											
Leverkirrose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Leversygdomme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>											
Cystit, Cystopyelonefrit	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	14	7	7	-	-	-	1	-	1	-	-
Andre Nyre- og Urinveissygdomme	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
<i>VII. Kjønnsorganerne.</i>											
Sygdomme i kvindelige Kjønnsorg.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de af Lægeri

(Forts.). Dødsaaarsag.	Tilsammen.	Deraf		A l d							
				0—1		1—5		5—10		10—1	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
VIII. Hud- og ydre Sygdomme.											
Pemfigus hos Nyfødte.....	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	7	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-
C. Barselsygdø.											
Barselfeber	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.											
Hjernemisdannelse, Spina bifida ..	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Andre Dannelsesfeil	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
F. Unaturlig Død.											
Andre Forgiftninger.....	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Drukning.....	5	5	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Forbrænding	2	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Andre Ulykkestilfælde	4	2	2	-	-	-	1	-	-	-	-
Selv mord	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	592	267	325	52	60	34	33	7	10	4	
Ukjendt Dødsaaarsag	7	6	1	3	1	-	-	-	-	1	
Sum	599	273	326	55	61	34	33	7	10	5	

Levemaade og hygieniske Forhold. I Trondhjem By blev der udført Nedlægning af 1 744 Meter Rørkloak og Muring af 244 Meter lukket Rende tildels til Optagelse af Vollabækken. I Byggevirksomheden er der kommet noget mere Fart, men der er endnu langt igjen, før Trangen navnlig for smaa Leiligheder er nogenlunde afhjulpet. Tilsynet med Byens Renhold er udført som tidligere; Byen er bleven gennemgaaet 11 à 12 Gange, medens alle Gaarde, hvori Bedrifter, som tiltrænger særligt Eftersyn, saasom Slagterier, Pølsemaagerier, Bonde-logiser og andre Logishuse, Vognmandsgaarde o. lign. er efterseet hver eller hveranden Uge. Der er gjort 28 605 Eftersyn, 3 303 Gange er paataalt Mangler, der som Regel er rettede uden Politiets Mellemkomst. Værksteder og Arbeidslokaler er efterseet Vaar og Høst, og paa adskillige af disse Steder har Rengjøring maattet paabydes. Til kemisk Undersøgelse er udtaget 82 Prøver af Tøier, 9 af

meddelte Dødsårsager.

og Kjø n.																	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	1	-	1	-
-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	12	29	26	16	31	16	20	15	21	28	26	27	45	27	32	4	2
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	12	29	26	16	31	17	20	15	21	28	26	27	45	27	32	4	2

Tapeter og 12 af Farvevarer. Hos 5 forskellige Handlende er beslaglagt ialt 162 Meter arsenikholdige Tøier. Ved Levnedsmiddelkontrollen er Kjød- og Fiske- torvet besøgt 1 à 2 Gange daglig, eftersom Tilførselen har været. I 239 Melke- udsalg, hvoraf 116 i Kjældere, er der ved 2 058 Eftersyn 102 Gange paaltalt Mangler, oftest misligt Renhold af Lokaler og Inventar. I 7 Tilfælde var der Mistanke om opblandet Melk. I Husholdningshandler og andre Lokaler, hvor Fødevarer forhandles, er efterseet 981 Gange, i Slagterier og Pølse- magerier 1 834 Gange. Der er konfiskeret 315 Kg. Kjød, 75 Kg. Flesk, 220 Kg. Pølse, 300 Kg. fersk Fisk, 2 Tønder salt Fisk, 260 Kg. Sild, ca. 100 Liter Melk og Smaapartier af Vildt, Ost og Grønsager. En Slagter anmeldtes for Salg af ustemplet Kjød. Der besluttedes i Sundhedskommissionen at forbyde Tilsætning af svovlsure Salte til Kjødvarer. Ved den kommunale Kjødkontrol har Mængden af tilført Kjød

Tabel over Temperaturforholdene paa Røros. (Celsius).

(Beregnet efter Observation med Psykrometer (tørt) Kl. 8 Fm. og Kl. 8 Em).

Maaned.	Middel-temperatur.	Høieste Temperatur.	Laveste Temperatur.
Januar.....	÷ 6,62	+ 1,6	÷ 32,0
Februar.....	÷ 13,01	+ 3,20	÷ 39,8
Marts.....	÷ 8,95	+ 3,6	÷ 27,5
April.....	÷ 2,65	+ 6,6	÷ 24,0
Mai.....	+ 2,76	+ 12,8	÷ 10,2
Juni.....	+ 9,19	+ 20,4	÷ 4,0
Juli.....	+ 8,30	+ 17,0	÷ 3,0
August.....	+ 7,73	+ 17,0	÷ 2,5
September.....	+ 3,63	+ 16,8	÷ 9,0
Oktober.....	÷ 1,91	+ 5,4	÷ 13,0
November.....	÷ 5,90	+ 4,6	÷ 30,8
December.....	÷ 13,11	+ 4,9	÷ 35,8

Middeltemperatur for det hele Aar = ÷ 1,712 ° C.

Uddrag af Trondhjems meteorologiske Stations Journal.

Maaned.	Middel-temperatur. (Celsius).	Lufttryk. (Middel).	Hyppigste Vindretninger.	Skydække.		Nedbør- høide i mm.
				Middel.	Torden- veir.	
Januar.....	÷ 0,8	747,9	S	8,9	-	290,8
Februar.....	÷ 2,9	57,0	S	7,4	-	103,1
Marts.....	÷ 2,2	52,4	SSE/S	6,3	-	54,9
April.....	2,7	62,3	SSE	5,8	-	42,4
Mai.....	7,1	56,1	NNW	7,3	-	36,8
Juni.....	10,8	60,8	N/NNW	6,0	-	22,5
Juli.....	11,1	755,4	NW	8,6	1	43,1
August.....	11,0	55,3	NW	8,5	-	138,4
September.....	7,6	59,0	NNW	8,3	1	98,6
Oktober.....	3,3	57,3	SE/S	8,0	1	102,9
November.....	0,5	60,7	SSE	7,3	-	107,9
December.....	÷ 4,5	57,2	SE	6,7	2	110,8
Sum Middel	3,6	756,8	S/SSE	7,4	5	1152,2

været omtrent som tidligere. En meget større Mængde er stemplet som 2den Klasse. — Af Pleiebørn var ved Aarets Begyndelse 112 under Sundhedskommissionens Tilsyn; der tilkom i Aaret 76 og fragik 49, saa der ved Aarets Udgang var 139 tilbage. Behandlingen har som Regel været forsvarlig. I enkelte Tilfælde

har vistnok Flytning været ønskelig, men ogsaa vanskelig at iværksætte, da tilfredsstillende Pleiehjem har været vanskelige at opdrive. Efter Sundhedskommissionens Beslutning blev 1 Barn flyttet paa Grund af Tuberkulose i Pleiehjemmet.— Paa Grund af flere indkomne Andragender om Tilladelse til Anlæg af Vandklosetter udarbejdedes af Stadsfysikus og Stadsingeniør i Forening Regler for saadanne Anlæg. Disse vedtoges af Sundhedskommissionen, idet man forbeholdt sig speciel Afgjørelse for hvert enkelt Anlæg. I Aarets Løb udførtes en Del saadanne Anlæg i nye Murgaaarde nær Elven eller Kanalhavnen. (Böckman).

Selbus Befolkning er nøisom og særdeles konservativ i sin Levemaade; kun med Hensyn til Klædedragt har der særlig for Ungdommens Vedkommende været nogen Paavirkning fra Byerne. I Madens Tilberedning staar Kvinderne langt tilbage, og vil ikke lære, vel fordi de Gamle ikke tillader nogen Afvigelse fra Skikken. Man gifter sig gjerne i meget ung Alder for desto snarere at faa Nytte af Børnene; de Nygifte bor ofte i samme Hus som Forældrene og gaar til samme Bord, saa man hyppig kan se 3 Generationer deltage i Maaltidet. Selbyggen er arbeidsom, udholdende og nøisom og derfor meget søgt, især som Jordarbejdere, Graastensmurere, Tømmermænd og i Skogsdrift; finere Haandværk synes derimod ikke at ligge for dem. De forbedrer noksaa flittig sine Boliger, der dog ofte anlægges for store og staar halvfærdige i lange Tider. Befolkningen er nøgtern og ædruelig, men Sædeligheden staar lavt. (Meidell).

I Røros forbedres de hygieniske Forhold stadig, hvad Sandsen for rummeligere og bedre ventilerede Boliger angaar. Arbejderbefolkningen, der udgjør en væsentlig Del af Indvaanerantallet, lider endnu under forrige Aars langvarige og forgjæves Streik. De lever dog under gunstige Betingelser, da Familieforsørgerne har sine egne Boliger oftest forbundne med en liden Jordvej, hvorpaa kan fødes 1—3 Kjør; til at stille med denne gives Arbejderne 4 Ugers Fritid i Aannetiderne om Sommeren, samt forresten en Del af Aaret Lørdagen fri, hvad der ogsaa har stor hygienisk Betydning. Det stedlige Fabriktilsyn har bevirket store Forbedringer i Barakkeforholdene m. v. Derimod synes den tiltagende Luxus i Klædedragt og Madstel ikke at have nogen heldig Indflydelse paa den almindelige Sundhedstilstand, og specielt synes Tuberkulosen at være i Tiltagende. (M. Müller).

Uagtet Udbyttet af Jordbruget paa Grund af den uheldige Sommer blev daarligt, er dog i det Hele taget de økonomiske Forhold i Orkedalen Distrikt noksaa gode. Befolkningen er arbeidsom; ved Grube-, Skogs-, Fabrikarbejde og en betydelig Husindustri støttes det fremadskridende, mere og mere rationelle Jordbrug, hvortil anvendes adskillig kunstig Gødning og tidsmæssige Redskaber. Man lægger an paa bedre Opdræt og Fodring, med mere lønnende Melkeproduktion for Øie. Flere Smørmeierier findes. Kostholdet er noksaa godt, men der er for mange Maaltider. Kaffebruget er stort til enhver Tid paa Dagen. Med Ædrueligheden er det i det Hele, trods enkelte Udskeielser, gaaet en Del frem, og der findes intet Udsalg af Spirituosa inden Distriktet; men den lette Dampskibsforbindelse med Trondhjem gjør, at den lette Adgang til at forsyne sig derfra ofte misbruges. Sædelighedstilstanden burde være bedre, Natteløberi findes fredeles, og et uægte Barn synes ikke at ansees som en synderlig Lyde paa en ung Pige. (J. Hoffmann).

I Hevne er Befolkningens Levemaade tarvelig og økonomisk. Hjemmebagt Brød er dog en Sjældenhed, og Kaffe misbruges meget. Jordbrug, Skogsdrift og Fiskeri er de væsentligste Næringskilder. Boligerne er, naar undtages enkelte Steder i de ydre Havdistrikter, gennemgaaende gode og luftige. Renligheden er ogsaa nogenlunde god, dog sees endnu ofte Møgdynger baade ved Hoved- og Kjøkkenindgangen. Forurensning ved Vask, Skyllevand, Sæppe og alt mulig

andet Svineri foregaar i Elven ved Kirksæterøren, hvor omtrent alt Drikke- og Madvand hentes. — Der udføres fra Stedet adskillig slagtet Kvæg. — Ungdommen synes kun at have faa Interesser udenfor sine daglige Gjøremaal. Alkoholmisbrug er sjelden, der sees ikke ofte fulde Folk uden ved Dampskibsanløbsstedet. — Usædeligheden florerer, tiltrods for at Befolkningen er stærkt kirkesøgende, ligesom en Masse Lægprædikanter prædiker. — Folket er gennemgaaende venligt, forekommende og gjestfrit. (Wedøe).

Paa Hitteren er Drikkevandsforholdene paa mange Steder særdeles primitive, idet Vand tages fra Fordybninger i Myr- og Græslund, hvortil Tilsig let sker af Overfladevand, forurensset med forskjellige Slags gamle Ekcrementer. At dette Forhold er Aarsag til de af og til optrædende Tilfælde af Tyfoidfeber, er sandsynligt. Renlighedssandsen er vel udviklet, hvad Hus og Klæder angaar; det samme gjælder derimod ikke den personlige Renlighed; af og til i den varmeste Sommer-tid kan man se Børn bade, Voxne sees derimod yderst sjelden bade, og at svømme lærer Ingen her, hvor det dog skulde synes saa paakrævet til mulig Redning af Menneskeliv under de jævnlige Kuldseilinger tildels ikke langt fra Land. — Leve-maaden er gennemgaaende kraftig, om end den nyere Tids mere forfinede Leve-vis har sine uheldige Virkninger. Istedetfor tidligere Tidens Havregrød er nu kommen Kaffe med Sirupskage, det her almindelige Brød, der som oftest bages hjemme. Salt Fisk har man stadig paa Lager, og fersk Fisk benyttes ogsaa jævnlig. Foruden det almindelige Vinterskreifiske, der for Titrans Vedkom-mende kan fortsættes hele April igennem og sommetider ud i Mai, drives der et meget anseeligt Hjemmefiske med Afsætning til gode Priser til Byerne. Det foregaar fra mindre Baade, men desuden drives ved Hjælp af Skøiter Største-parten af Aaret Linefiske paa Bankerne, især udenfor Halten og Titran. Fiskerne slaar sig i det Hele godt igennem og lever under bedre Kaar end Arbeidere i Almindelighed. Men snart bliver de vel nødt til at anskaffe større Farkoster baade til Sikring af Menneskeliv og for at kunne gjøre de store Banker i Havet til Operationsfeldt. Der drives ogsaa en Del Jordbrug, særlig af dem, som af en eller anden Grund er uskikkede til at færdes paa Sjøen, og uagtet Fisket her er Hovednæringsveien, vaagner dog mere og mere Sandsen for Jordbrugets Betydning; dettes Drift staar dog overmaade tilbage, og man forstaar ikke Værdien af den naturlige Gjødelse eller alt det let tilgængelige Fiskeaffald. Boligerne er gode og skjottes efter Evne. En Ulempe, som er vanskelig at rette paa, er det hygienisk uheldige i den store Overfyldning af Fiskerboligerne paa Titran under Vaar- og Vinterfisket. — Der er en Del Misbrug af Kaffe og Tobak, men ikke af Spirituosa. Sædelighedstilstanden er noksaa god. (S. Svendsen).

De hygieniske Forhold i Ytre Fosen skildres som noksaa gode, men Leve-maaden som ofte daarlig med uhensigtsmæssigt og uøkonomisk Madstel: Salt Mad, Kaffe, Sirup og Margarin til Erstatning for det for den almindelige Mand altfor dyre Meierismør samt separeret Melk. Jordbrug, Fiskeri og nogle Steder Skog-drift er Hovedbeskæftigelserne, hvortil i ikke saa liden Udstrækning kommer Fjærkræavl, der fra Ørlandet alene bringer en Udførsel af Æg for ca. 50—60 000 Kr. aarlig. Ædruelighedstilstanden er meget god, Moral og Sædelighed desværre derimod ikke. (Knudtzon).

I Indre Fosen er der vanskelig om Arbeidskraft, da Ungdommen drager til Amerika. Agerdyrkningsmaskiner kjøbes derfor fort væk. Der findes inden Distriktet 7 Meierier, et større Møllebrug samt diverse Sagbrug, desuden et Par Stenbrud for Gade- og Bygningssten. Den nye Vei Rissen—Hasselviken var helt passabel ved Juletid. Lofotfisket var daarligt, man tænker mere og mere paa at forsøge de hjemlige Fiskevær. I Skaugdalen drives meget Opdræt af Ung-

heste til Hestehandel, desuden som Husflid i stor Udstrækning Tøndefabrikation, der kommer til at berøres af den nye Tøndelov. (Knutssøn).

I Nordre Fosen er Kaffe og Tobak de almindeligste Nydelsesmidler; begge bruges til Overmaal, især Tobak, som ansees nødvendig for at bevare Helsen paa Sjøen. Brændevin bruges kun ved festlige Anledninger og da af Alle; Totalister findes næsten ikke, men heller ingen Vanedrikkere. Sædeligheds-tilstanden viser ingen Fremgang til det Bedre, tvertimod er Antallet af uægte Børn i Tiltagende. (A. Daae).

Sygehuse. I Trondhjem blev det nye for By og Amt fælles Sygehus taget i Brug i Juni Maaned. Epidemiafdelingen, som er Byens alene, blev ligeledes ved denne Tid taget i Brug. Lazaretet i Ihlsvigen er nedlagt som stationær Sygeafdeling og staar til Disposition for importerede Sygdomme og for det Tilfælde, at Epidemiafdelingen, der er beregnet for 48 Senge, ikke strækker til. Endvidere haves St. Elisabeths Hospital samt 2 Anstalter paa 4 Senge hver til Modtagelse af Fødende. En privat Klinik blev i Aarets Løb nedlagt. (Bøckman). I Strinden ligger Rotvold Sindssygeasyl og Reitgjerdets Pleiestiftelse for Spedalske. Røros Værk har et lidet Sygehus paa 4 Senge; det benyttes i Regelen kun for Behandling af kirurgiske Tilfælde, opståede under Værksarbeidet. Det sorterer under Berglægen. I Løbet af Høsten blev Tomt og ca. 3 Maal Jord indkjøbt, og Grundstenen lagt til et Tuberkulosehjem paa 8 à 9 Sygepladse. (M. Müller).

Kvaksalveri. I Hevne benyttes Kvaksalvere i stor Udstrækning. (Wedøe).

Badeindretninger. I Trondhjem blev i Aarets Løb østre Folkebad betydelig udvidet. Det havde tidligere kun Douschebad, men er nu ombygget med 2 Badstuer (en for Mænd og en for Kvinder) og 2 smaa Douscheafdelinger. Det aabnedes i den nye Skikkelse 30te Mai og leverede til Aarets Udgang 41 488 Bad. I vestre Folkebad leveredes ca. 50 000 Bad og i Varmtbadeanstalten i Dronningens Gade ca. 36 300 Bad. Badeanstalten i Harmoniens Gaard er ombygget og udvidet. De 3 store Folkeskoler er ogsaa forsynet med flittig benyttede Bad. I den kjølige Sommer blev Sjøbadene kun lidet benyttede. (Bøckman). Paa Røros findes foruden nogle primitive Bad en offentlig Badeindretning med 2 Douschebad, 3 Karbad og Dampbad, der er aabent 2 à 3 Eftermiddage i Ugen. I Aarets Løb leveredes ca. 1 200 Bad, deraf 180 Dampbad.

Om **Sundhedstilstanden** inden Trondhjems Strafanstalt henvises til den almindelige Beretning.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Omstaaende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vakcinerede.

Fattigsygepleien betegnes fra Selbu som tilfredsstillende. En uddannet Sygepleierske haves til Tjeneste. I Røros giver Fattigsygepleien heller ikke Grund til Klage. Fra Hitteren beklages, at man savner uddannet Sygepleierske.

Distriktslægen paa Hitteren fremholder det Ønskelige i, at **Sundhedskommissionens** Sammensætning undergik en Forandring. Som det nu er, er den tungvint og dertil et af de pinligste Hverv, Lægen har. (S. Svendsen).

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.
Søndre Trondhjems Amt.	47	3423
Trondhjems Stadsfysikat.	13	989
Strinden.	¹⁾ 3	523
Selbu.	²⁾ 1	145
Røros.	-	171
Guldalen.	³⁾ 4	247
Opdal.	⁴⁾ 1	244
Orkedalen.	⁵⁾ 6	330
Hevne.	4	77
Hitteren.	⁶⁾ 6	122
Ytre Fosen.	⁷⁾ 3	182
Indre —.	⁸⁾ 4	231
Nordre —.	⁹⁾ 2	162

¹⁾ Byneset 1, Buviken 2. ²⁾ Tydalen. ³⁾ Flaa 2, Støren 1, Singasaas 1. ⁴⁾ Inset.
⁵⁾ Børseskognen 2, Orkedalen 3, Meldalen 1. ⁶⁾ Hitteren 3, Frøien 3. ⁷⁾ Ørlandet 1,
 Bjugn 1, Skjørn 1. ⁸⁾ Stadsbygden 1, Rissen 2, Agdenes 1. ⁹⁾ Roan 1, Stoksund 1.

XVII. Nordre Trondhjems Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakcinatører.
Amtet.		22522,43	83 449	30	3	44	45
1. Stjørdalen.		2 269,56	11 186	3	-	4	4
	Stjørdalen.	52,32	3 132	2	-	1	1
	Laanke.	189,05	1 468	-	-	1	1
	Skatval.	97,90	2 149	-	-	1	1
	Hegre.	613,52	2 494	1	-	1	1
	Meraker.	1 316,77	1 943	-	-	1	1
2. Frosten.		646,72	8 239	2	-	4	4
	Frosten.	75,23	3 065	1	-	1	1
	Aasen.	140,30	2 203	-	-	1	1
	Leksviken.	431,19	2 971	1	-	2	2

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Dec. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknatorer.
3. Levanger		2 061,10	12 909	7	1	7	4
	Levanger, Kjøbstad	0,42	1 599	3	1	-	-
	Levanger	140,24	2 124	-	-	-	1
	Skogn	340,30	3 432	1	-	-	1
	Værdalen	1 580,14	5 754	3	-	uopgivet	2
4. Inderøen		985,62	10 431	3	-	5	7
	Ytterøen	28,04	971	-	-	1	1
	Mosviken	137,33	992	-	-	1	1
	Verran	414,58	1 416	-	-	1	1
	Inderøen	145,32	4 479	2	-	1	1
	Sparbuen	260,35	2 573	1	-	1	3
5. Stenkjær		2 193,89	11 078	5	1	6	6
	Stenkjær, Ladested ...	0,87	2 304	4	-	-	-
	Egge	50,82	1 098	1	1	¹⁾ 1	1
	Stod	633,48	2 128	-	-	-	1
	Beitstaden	1 082,71	4 260	-	-	3	3
	Ogndalen	426,01	1 288	-	-	¹⁾ 1	1
6. Grong		1 0039,99	7 604	2	-	5	8
	Hølandet	559,63	1 032	-	-	1	1
	Grong	4 103,58	2 605	1	-	2	4
	Snaasen	2 406,35	2 380	1	-	1	1
	Lierne	2 970,43	1 587	-	-	1	2
7. Namsos		1 302,37	7 373	4	1	3	3
	Namsos, Ladested ..	0,34	2 337	3	1	2	1
	Klingen	352,49	1 378	-	-	-	-
	Vemundvik	240,55	1 131	-	-	-	²⁾ 1
	Overhallen	708,99	2 527	1	-	1	1
8. Fosnes		1 323,00	4 610	2	-	3	3
	Fosnes	860,82	2 912	1	-	2	2
	Flatanger	462,18	1 698	1	-	1	1
9. Kolvereid		1 085,30	4 758	1	-	3	3
	Kolvereid	437,26	1 730	1	-	1	1
	Foldereid	513,20	920	-	-	1	1
	Nærø	134,84	2 108	-	-	1	1
10. Vikten		614,88	5 261	1	-	4	3
	Vikten	317,27	3 326	1	-	2	2
	Leka	297,61	1 935	-	-	2	1

¹⁾ Bor i Stenkjær. ²⁾ Bor i Namsos.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	44	6	43	5	7	3	6	5	1	4	4	2	4	2	-
Cerebrospinalmeningit	5	4	4	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	118	7	118	13	13	6	9	15	17	12	6	2	5	7	13
Mæslinger	44	-	44	-	-	1	1	-	3	4	1	3	-	-	31
Difteri (Croup)	25	4	25	-	1	-	9	3	2	-	-	4	-	2	4
Blodgang	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Barselfeber	17	3	17	1	1	4	1	3	3	3	1	-	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	16	5	14	-	1	-	-	3	2	-	3	1	2	1	1
Rosen	62	5	62	9	6	5	2	7	6	4	6	5	3	1	8
Røde Hunde	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1
Vandkopper	54	-	54	7	6	6	5	5	2	1	-	3	9	10	-
Kusma	135	-	135	2	12	10	4	1	18	30	8	5	6	17	22
Kighoste	60	3	60	-	-	-	-	-	1	4	1	-	7	21	26
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	1254	36	1236	226	139	94	121	110	81	94	44	33	50	100	144
Influenza	367	3	367	51	47	40	33	37	59	46	15	4	6	11	18
Lungebetændelse	394	51	389	87	42	28	37	46	26	25	9	7	13	24	45
Pleurit	117	3	117	18	7	7	6	16	10	13	10	5	4	9	12
Gigtfeber	123	4	123	12	13	10	13	14	14	8	12	4	7	9	7
Akut Diarré (Kolerine)	481	13	481	31	20	17	32	34	41	136	31	23	40	36	40
Pemfigus (hos Nyfødte)	3	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	3325	147	3298	466	315	232	279	299	286	384	154	102	156	251	374

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Stjør- dalen.		Frosten.		Levanger.		Inderøen.		Stenkjær.		Grong.		Namsos.		Fosnes.		Kolver- eid.		Vikten.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	6	1	1	-	1	-	2	-	13	1	1	1	6	2	-	-	13	-	1	1
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4	4	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	4	-	-	-	45	4	10	-	15	-	25	2	5	-	7	1	2	-	5	-
Mæslinger	-	-	-	-	6	-	7	-	25	-	-	-	5	-	1	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	1	-	-	-	1	-	3	1	-	-	5	2	3	1	-	-	-	-	12	-
Blodgang	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barselfeber	2	-	1	1	3	-	-	-	5	-	1	1	2	-	-	-	2	1	1	-
Pyæmi, Septhæmi.	-	-	1	1	9	1	2	2	3	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	15	1	8	1	4	1	5	-	6	-	4	1	6	-	4	-	2	-	8	1
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Vandkopper	3	-	4	-	18	-	7	-	4	-	9	-	5	-	4	-	-	-	-	-
Kusma	40	-	13	-	36	-	10	-	7	-	1	-	27	-	1	-	-	-	-	-
Kighoste	-	-	13	-	16	-	28	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	83	2	90	3	274	8	147	6	366	8	83	2	54	3	83	2	39	-	35	2
Influenza	26	-	33	1	32	-	29	-	113	1	25	1	32	-	37	-	-	-	40	-
Lungebetændelse	30	2	40	7	64	8	67	9	82	10	7	2	46	2	32	4	15	5	11	2
Pleurit	18	-	6	-	22	-	9	1	13	-	9	-	7	1	10	1	12	-	11	-
Gigtfeber	4	-	10	-	35	-	8	1	28	1	14	1	14	-	4	-	2	-	4	1
Akut Diarré (Kolerine)	158	4	40	-	64	2	22	-	97	1	26	-	33	5	16	1	20	-	5	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	390	10	261	14	630	24	357	23	779	23	211	13	251	18	202	9	110	6	134	7

Sundhedstilstanden var i det Hele meget god. Af vigtigere, epidemiske Sygdomme havde kun Tyfoidfeber og Skarlagensfeber større Udbredning inden Amtet. Den akutte Diarré viser saa faa anmeldte Angrebne, at man maa gaa tilbage helt til 1892, for at finde et mindre Antal. Det samlede Antal anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde for det hele Amt 3 325 med 147 Dødsfald mod henholdsvis 4 252 og 197 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 134 eller 13,6 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (83 600). Aaret forud var Dødeligheden 14,6 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed hidsættes Tabellen paa Side 242—243, der er sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfeber** indtraf i Stjørdalen paa Gaarden Minde flere Tilfælde i Januar og Februar. Paa nævnte Gaard er der i de 2 sidste Aar optraadt Tyfoidfeber gjentagne Gange uden paaviselig Aarsag, men kun blandt Tilflyttede. Da der i Marts ogsaa indtraf 1 Tilfælde paa Nabogaarden, hvorfra Drikkevand hentes paa Minde, vakttes Mistanke om, at 2 Brønde der kunde være Smittekilde. Eieren paalagdes derfor at oprense dem begge. I Juli henlaa en Patient med Sygdommen paa det militære Sygehus. (Roll). I Leksviken Herred, Frostens Distrikt, behandlede et enkelt Tilfælde paa en afsidesliggende Gaard. (Schjong). I Inderøen Distrikt behandlede 2 Tilfælde; det ene stod i Forbindelse med de nordenfjeldske Feltmanøvrer Aaret forud; det andet indtraf i November paa Skydsstationen Saxhøg i Inderøen. (Synnestvedt). Af 13 Angrebne i Stenkjær Distrikt forekom 9 i Stenkjær By, de øvrige i Landdistriktet. I Snaasen, Grong Distrikt, indtraf 1 dødelig endende Tilfælde paa Gaarden Horjem. I Namsos Distrikt har Tyfoidfeber et Arnested paa Gaarden Hylla i Vemundvik; der er gjentagne Gange grundig desinficeret, men Sygdommen dukker op paany. Af de 6 for Distriktet opførte Tilfælde forekom 2 i Byen og 4 i Landdistriktet. I Kolvereid Distrikt angrebes 9 Personer paa Gaarden Vandholmen i Nærø, samtlig i ét Hus, i Tiden fra Marts til Mai. De øvrige Angrebne var spredte. 2 Patienter paa Fabrikstedet Apelvær, hvor der til Stadighed er indlogeret og færdes en Masse Mennesker, sendtes til Namdalens Sygehus. (Lundevall).

Af **Cerebrospinalmeningit** opføres 5 Angrebne, deraf 1 i Inderøen og 4 i Namsos Distrikt, hvilke sidste, alle i Namsos By, døde.

Skarlagensfeber forekom hyppig ligesom Aaret forud. 4 Tilfælde forekom i Stjørdalen Distrikt paa en Gaard i Skatval; Stedet ligger lige ved Landeveien og er vistnok adskillig udsat for Indryk af Veifarende. (Roll). I Levanger Distrikt forekom 45 Tilfælde, særlig i Værdalen. De 4 Dødsfald indtraf ved lette, nanmeldte Tilfælde, hvor de Syge var komne ud strax efter Feberens Ophør; en akut Nefrit voldte Døden paa en 2 à 3 Dage. (Hiorth). I Inderøen Distrikt angrebes 10 Personer. Smitten antoges dels at skrive sig fra Værdalen, dels fra indflyttede Jernbanearbejdere. Ved streng Isolation lykkedes det at begrænse Sygdommen. (Synnestvedt). I Grong Distrikt tilhørte af 25 Syge de 21 Snaasen Herred, hvor Sygdommen optraadte fra Februar til Aarets Udgang med fri Mellemrum. I December iagttoges 11 Tilfælde. Der var vistnok tillige en Del unanmeldte Syge; Forløbet var gennemgaaende mildt, kun 1 døde. (Melhus). I Namsos Distrikt viste Sygdommen sig dels i Byen dels i Overhallen og Klingen; den forekom tildels i Huse, hvor der ved tidligere Leiligheder var blevet grundig desinficeret. Der er for liden Ventilation i Husene. (Stang). I Fosnes Distrikt forekom 4 Tilfælde paa Skomsvold i Fosnes Herred og 3 paa Vikaunet i Flatanger. (Fugelli).

Af **Mæslinger** anmeldtes de Fleste fra Stenkjær Distrikt i December Maaned. Til Namsos By kom 2 Skolegutter i September med fuldt udviklet Udslet fra Narvik, hvor Mæslinger dengang var udbredt. (Stang).

Af **Difteri** (Croup) opgives omtrent samme Antal Syge som Aaret forud, medens Dødeligheden var større. I Namsos Distrikt havde Sygdommen et Arne-sted ved Bangsund i Klingen. (Stang).

Dysenteri. 1 Tilfælde forekom i Frosten Distrikt paa den store Fiskerflaade, som i Leksviken laa paa Sildefiske om Høsten (Schjong) og 1 i Vikten Distrikt.

Barselfeber. Fra Stjørdalen Distrikt omtales et Tilfælde; Barselkonen var betjent af en Hjælpekone, som havde foretaget mindst 5 à 6 indvendige Undersøgelser uden nogen Gang iforveien at have vasket sine Hænder. (Øverland). I Frosten Distrikt døde en ung Pige i Leksviken Herred; hun havde henvendt sig til en «erfaren Kone» istedetfor til Stedets Jordmoder. (Schjong).

Kusma synes ikke at have havt saa liden Udbredning inden flere Distrikter. I Leksviken Herred, Frosten Distrikt, optraadte Sygdommen noksaa voldsomt hos voxne Mænd, som oftest ledsaget af Orkit. (Schjong). I Levanger havde Sygdommen stor Udbredning og var temmelig ondartet, med Feber, Næseblødninger og for Mænds Vedkommende tillige Orkit. (Hiorth). I Inderøen Distrikt begyndte Kusma at vise sig med spredte Tilfælde og voxte i det følgende Aar til en stor Epidemi med et meget alvorligt Forløb. (Synnestvedt).

Kighoste begyndte mod Aarets Slutning at vise sig i enkelte Distrikter, saaledes i Frosten, Levanger og Inderøen. Over Mosviken Herred kom den til Ytterøen, hvor den fik stor Udbredning og hjemsøgte næsten hver Gaard og Plads i Øens nordvestlige Halvdel. Epidemiens Karakter var streng med Komplikationer fra Lungernes Side. (Synnestvedt). I Fosnes Distrikt behandledes 3 Tilfælde i Flatanger; Smitten bragtes sandsynlig fra Bjørnør. En Mand fra Flatanger var nemlig i Besøg der hos en Familie, hvor der var Kighoste. Manden kom hjem med en «voldsom Hoste» og 10—12 Dage efter hans Hjemkomst fik hans eneste 1½ Aar gamle Barn Kighoste, og fra dette Barn bragtes Smitten til 2 andre. (Fugelli).

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne var snarere sjældnere end vanlig uagtet det kolde, ugunstige Veirig.

Af **Influenza** opføres noget færre Angrebne end i de nærmest foregaaende 4 Aar. Tilfældene sees fordelte paa alle Aarets Maaneder.

Lungebetændelse viser omtrent samme Hyppighed som Aaret forud.

Akut Diarré (Kolerine) var forholdsvis sjelden. Kun 481 Angrebne er anmeldt med 13 Dødsfald, mod henholdsvis 1456 og 83 Aaret forud. I Stjørdalen Distrikt optraadte paa Hoven i Hegre 4 Tilfælde; samtlige Patienter angrebes samme Dag, og en 7 Aar gammel Pige døde. Afføringerne var tildels blodige. Vand-springet antoges forurenset, hvorfor Indtagene for dette beordredes rensede. Ogsaa paa Gaardene Bang og Kvaal i Værnes forekom i Oktober og November 5 à 6 Tilfælde af blodig Diarré; en liden Pige døde. Alle disse Tilfælde viste sig, efter at en ikke særdeles talrig Lemænindvandring havde fundet Sted. (Roll). Fra Stenkjær Distrikt berettes ogsaa om en blodig og langvarig Diarré hos en fattig Inderstfamilie. (Bugge).

Af **Pemfigus hos Nyfødte** opføres 3 Tilfælde.

For **Fnat** behandledes 32 Angrebne. I Fosnes Distrikt synes Sygdommen at aftage. Det ansees for en Skam at lide af den. (Fugelli).

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder.																	
	Sum.	Deraf:						Sum.	Deraf:									
		Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.		Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgivet.	Levende.			Død-fødte.			Uopgivet.
												Md.	Kv.	Uopg.	M.	K.	Uopg.	
Stjørdalen	252	53	199	-	230	22	-	256	121	135	-	117	133	-	4	2	-	-
Frosten	204	59	67	78	111	15	78	207	64	59	84	-	-	118	-	-	4	85
Levanger	304	73	231	-	266	38	-	307	146	161	-	140	159	-	6	2	-	-
Levanger By	35	5	30	-	32	3	-	35	20	15	-	19	15	-	1	-	-	-
Bygder	269	68	201	-	234	35	-	272	126	146	-	121	144	-	5	2	-	-
Inderøen	232	56	176	-	215	17	-	233	126	107	-	119	104	-	7	3	-	-
Stenkjær	179	67	112	-	158	21	-	179	85	94	-	82	91	-	3	3	-	-
Stenkjær By	76	34	42	-	72	4	-	76	30	46	-	29	45	-	1	1	-	-
Bygder	103	33	70	-	86	17	-	103	55	48	-	53	46	-	2	2	-	-
Grong	94	21	73	-	87	7	-	95	42	53	-	42	53	-	-	-	-	-
Namsos	182	37	145	-	168	14	-	184	100	82	2	95	76	-	5	6	-	2
Namsos By	64	11	53	-	59	5	-	65	34	30	1	33	26	-	1	4	-	1
Bygder	118	26	92	-	109	9	-	119	66	52	1	62	50	-	4	2	-	1
Fosnes	87	13	74	-	82	5	-	90	54	36	-	52	35	-	3	-	-	-
Kolvereid	76	15	61	-	68	8	-	76	40	36	-	40	33	-	-	3	-	-
Vikten	121	27	94	-	106	15	-	124	60	61	3	54	59	-	6	2	-	3
Nordre Trondhjems Amt	1731	421	1232	78	1491	162	78	1751	838	824	89	741	743	118	34	21	-	490
Deraf i Byer	175	50	125	-	163	12	-	176	84	91	1	81	86	-	3	5	-	1
— Bygder	1556	371	1107	78	1328	150	78	1575	754	733	88	660	657	118	31	16	-	489

Veneriske Sygdomme. Antallet af udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
		1	2	3	4	5	7	8	9	10	
		Stjørdalen.	Frosten.	Levanger.	Inderøen.	Stenkjær.	Namsos.	Fosnes.	Kolvereid.	Vikten.	
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	
Veneriske Saar	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
Syfilis, konstitutionel	13	2	-	2	1	1	5	-	2	-	
Gonorré og Uretrit	88	10	3	11	6	32	6	1	5	14	

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																														
Af de levende fødte var						Fosterleier:			Fødselen fuldendt ved						Af Fostrene var:															
skin-døde, men bragte tillive.			døde inden 24 Ti-mer.			Isseleie.	Ansigtseleie.		Sæde- eller Fodeleie.	Tverleie.	Andet eller uopg. Leie.	Natures Hjælp.	Tang.	Vending.	Udbrækning.	Skarpe Instrumenter.	Uopgivet.	Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Ka-lender-maaned).			Ufuld-baarne (fødte i 8de Ka-lender-maaned).			Fuldbaarne (fødte efter 8de Ka-lender-maaned).			Uopgivet.	Efterbyrdsoperationer.	Twillingfødsler.	Trillingfødsler.
M.	K.	Uopg.	M.	K.	Uopg.		Sæde- eller Fodeleie.	Tverleie.										M.	K.	Uopg.	Md.	Kv.	Uopg.	Md.	Kv.	Uopg.				
2	1	-	-	1	-	244	2	7	1	1	250	4	1	1	-	-	1	3	-	-	-	120	132	-	-	1	4	-		
-	-	1	-	-	2	190	2	6	1	8	uopgivet.	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	12	-	-	116	76	-	3	-	
-	-	-	-	-	-	298	-	7	1	1	298	9	-	-	-	-	1	-	-	5	4	-	140	157	-	-	-	3	-	
-	-	-	-	-	-	34	-	1	-	-	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	15	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	264	-	6	1	1	263	9	-	-	-	-	1	-	-	5	4	-	120	142	-	-	-	3	-	
-	-	-	1	1	-	219	2	9	1	2	224	7	1	1	-	-	3	2	-	3	1	-	120	104	-	-	5	1	-	
-	-	-	-	-	-	166	9	3	-	1	166	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	85	94	-	-	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	70	4	1	-	1	72	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	46	-	-	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	96	5	2	-	-	94	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	55	48	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	93	-	2	-	-	94	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42	53	-	-	1	1	-	
-	-	-	1	-	-	175	1	6	-	2	179	2	-	1	2	-	1	1	-	2	-	-	97	81	-	2	1	2	-	
-	-	-	-	-	-	60	1	3	-	1	64	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	34	29	-	1	1	1	-	
-	-	-	1	-	-	115	-	3	-	1	115	2	-	1	1	-	1	-	-	2	-	-	63	52	-	1	1	1	-	
-	-	-	-	2	-	87	-	2	1	-	89	-	1	-	-	-	-	1	-	1	1	-	53	34	-	-	7	1	1	
-	-	-	-	2	-	74	-	2	-	-	74	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	40	34	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	113	1	7	-	3	119	1	-	1	3	-	2	-	-	-	-	-	58	61	-	3	3	3	-	
2	1	1	2	6	2	1659	17	51	5	19	1493	38	3	5	5	207	8	9	3	11	6	12	755	750	116	81	20	18	1	
-	-	-	-	-	-	164	5	5	-	2	171	4	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	84	90	-	1	3	1	-	
-	-	1	2	6	2	1495	12	46	5	17	1322	34	3	5	4	207	8	7	3	11	6	12	671	660	116	90	17	17	1	

I Vikten forekom de fleste af de 14 behandlede Tilfælde af Gonorré i Leka, hvortil Smitten antoges indført af Arbejdere ved Grubedriften. (Sørensen).

Tuberkulose. Til Oplysning om de kjendte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme inden Distrikterne lidsættes paa næste Side en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Herredernes og Byernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 16,4 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 19,5 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 20,0 pCt. og 25,0 pCt., og for Bygderne 16,1 pCt. og 19,0 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side.

I Leksviken Herred, Frosten Distrikt, er Tæring ikke saa hyppig som andre Steder. (Schjong). Fra Levanger Distrikt meddeles, at der Aaret forud paa et Amtslægemøde i Levanger nedsattes en Komité med det Hverv at virke for Opførelse af Pleiehjem for Tuberkuløse. Komitéen fremlagde Sagen udredt

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i										Huden.
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjønns- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	
Stjørdalen	38	16	37	16	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Frosten	14	2	13	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Levanger	98	23	95	22	1	-	-	-	1	1	1	-	-
Inderøen	43	14	42	14	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Stenkjær	74	28	70	28	-	-	-	-	4	-	-	-	-
Grong	35	14	31	13	-	-	2	1	2	-	-	-	-
Namsos	83	24	83	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fosnes	36	9	35	9	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Kolvereid	46	4	44	4	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Vikten	45	18	45	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordre Trondhjems Amt	512	152	495	150	1	-	2	1	11	1	2	-	1
Deraf i Byer	52	13	52	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Bygder	460	139	443	137	1	-	2	1	11	1	2	-	1

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Stjørdalen	80	16	10	70
Frosten	69	2	14	55
Levanger	155	31	24	131
Levanger By	17	3	3	14
Bygder	138	28	21	117
Inderøen	144	17	23	121
Stenkjær	155	14	23	132
Stenkjær By	29	1	5	24
Bygder	126	13	18	108
Grong	107	13	13	94
Namsos	99	27	18	81
Namsos By	34	12	8	26
Bygder	65	15	10	55
Fosnes	47	10	9	38
Kolvereid	24	5	6	18
Vikten	40	16	7	33
Nordre Trondhjems Amt	920	151	147	773
Deraf i Byer	80	16	16	64
— Bygder	840	135	131	709

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bør-seng.	ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Stjørdalen	320	10	138	13	3	-	1	1
Frosten	231	4	115	15	5	1	4	-
Levanger	349	10	193	14	1	2	6	1
Levanger By	34	-	19	3	1	-	2	-
Bygder	315	10	174	11	-	2	4	1
Inderøen	255	8	159	16	1	1	2	1
Stenkjær	269	8	153	18	1	1	3	2
Stenkjær Ladested	78	1	28	4	-	-	1	-
Bygder	191	7	125	14	1	1	2	2
Grong	138	2	114	8	1	1	2	1
Namsos	194	7	102	15	1	-	2	-
Namsos Ladested	58	3	32	8	1	-	-	-
Bygder	136	4	70	7	-	-	2	-
Fosnes	106	4	58	3	1	-	-	1
Kolvereid	111	5	58	6	1	2	-	-
Vikten	154	3	44	10	3	1	1	-
Nordre Trondhjems Amt	2127	61	1134	118	18	9	21	7
Deraf i Byer	170	4	79	15	2	-	3	-
— - Bygder	1957	57	1055	103	16	9	18	7

og planlagt for Amtstinget i 1902, der imidlertid udsatte Sagen, som først i 1903 efter fortsat Arbejde naaede frem til Vedtagelse. (Hiorth). Fra Inderøen Distrikt meddeles, at den i den første Tid efter Tuberkuloselovens Ikrafttræden herskende Smittefrygt nu synes at have fundet sin rette Begrænsning. (Synnestvedt). I Namsos By og Opland er samlet Kr. 3 000 til Pleiehjem for Tærings-syge. (Stang). I Vikten Distrikt har Distiktslægen i Aarets Løb foretaget Reiser til de fleste Tuberkulose for at kontrollere de hygieniske Forhold i Hjemmet. I et Tilfælde fandt Sundhedskommissionen at burde gjøre Tuberkuloselovens § 6 gjældende, men det viste sig umuligt at faa den Syge anbragt i noget af Amtets Sygehuse. Ved Oprettelse af Pleiehjem for saadanne Syge vil maaske Forholdet bedres. (Sørensen).

Kræft er fremdeles en forholdsvis hyppig Sygdom i Inderøen Distrikt; 16,0 pCt. af samtlige Dødsfald i Aaret skyldes den. (Synnestvedt).

Spedalskhed. I Frosten Distrikt opdagedes, at en Mand led af denne Sygdom. (Bendeke). I Namsos Distrikt findes nu blot en Spedalsk i Namsos By, den anden Spedalske inden Distriktet blev indlagt i Reitgjerdets Pleiestiftelse. (Stang). I Vikten Distrikt findes kun 2 leprøse Kvinder; en Gut fra Leka sendtes til Behandling i Reitgjerdet. (Sørensen).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Kolvereid Distrikt behandles de Sindssyge meget godt og lever oftest i Aarrækker i samme Husstand. (Lundevall).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perfora- tion.	Decapita- tion.	Efterbyrds- operation.	
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Moder.	Mødre.	
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.
Utilstrækkelige eller smerte- fulde Veer	32	30	2	-	-	-	2	²⁾ 2	-	-	-	-
Bækkensneverhed	5	4	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Placenta prævia og Blødning..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele....	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil ...	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	4	2	¹⁾ 2	-	-	-	1	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	³⁾ 1
Tilsammen	41	37	4	4	2	2	2	2	1	1	3	1
		41			4						4	

¹⁾ Deraf en 3die Trilling, om de 2 andre intet anført. ²⁾ Et af Fostrene forløstes ved Tang paa Sædet. ³⁾ Dødsårsag: Blødning. Konen var døende ved Lægens Ankomst.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 53 saadanne, deraf i Stjørdalen Distrikt 9, Frosten 1, Levanger 15, Inderøen 7, Stenkjær 12, Grong 1, Namsos 1, Fosnes 1, Kolvereid 6. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til den paa Side 246—247 indtagne Tabel, der er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 9 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 6 Kvinder. saaledes: Barselsfeber 3, Emboli 1, Blødning 2.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 249.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 993 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 53,3.

De hyppigste **Dødsårsager** var:

Dødsårsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	187	7	180
Lungetuberkulose	151	16	135
Kræft	98	7	91
Lungebetændelse	51	3	48
Tuberkulose udenfor Lungerne	45	3	42
Organisk Hjertesygdom	42	4	38
Akute Katarrher i Aandedrætsorganerne	36	5	31
Hjerneslag	32	2	30
Medfødt Svaghed	28	5	23

Veirliget var meget ugunstigt. Vinteren synes at have været streng. Vaaren kom sent, Sommeren var kold og sur. Kornet modnedes ikke i store Dele af Amtet. Potethøsten gav ugunstigt Resultat, og Høets Kvalitet blev daarlig paa Grund af det fugtige Veir. I Frosten maatte paa Grund af det ringe Udbytte af Jorden Nedslagting af Kreaturer ske i stor Udstrækning. (Bendeke).

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Inderøen Distrikt anføres, at Forbedringer kan sees i alle Retninger, selv om det gaar smaat fremover, og om det gjorde Fremskridt ikke netop for hvert Aar kan paapeges. (Synnestvedt).

I Stenkjær Distrikt er Nydelsen af Spirituosa langtfra sjelden, om end synlig Berusede ikke ofte sees. Siden Brændevinsbolaget lukkedes for nogle Aar siden, kommer der ikke sjelden til Politiet Anmeldelser om Smughandel. Øl og Laddevin nydes noksaa jævnlig. (J. Bugge).

Distriktslæge Angell i Grong skriver: De hygieniske Forhold i Distriktet overhovedet maa siges at være gode og for Grong og Hølandet udmærkede. I Lierne er Forholdene smaa, men man mærker ogsaa der, at indre namdalske Sæder og Skikke befølges mere og mere, hvad Renlighed angaar. De namdalske Indlandsbygder Overhallen, Hølandet og Grong kan nemlig efter min og Andres

Mening godt opstilles som et Paradigma paa Renlighed for et hvilket som helst Sted i Landet; i Snaasen er ogsaa Sandsen for Renlighed god, og jeg hører ofte Reisende sige, at naar de paa nordgaaende Tur er kommet saa langt som til Snaasen, da indtræder en brat Forandring til det Bedre i saa Henseende. Naturen i Distriktet er vakker; Drikkevandet er som Regel tilstrækkeligt og godt; rigtignok maa Drikkevand i Snaasen paa flere Steder kjøres baade til Fjøs og Kjøkken, men gennemgaaende er det godt. Luften er ren og sund; Jordbunden tør og lerholdig paa de dyrkede Steder. Klædedragten er god og varm. Kosten maa siges at være god og bliver som Regel hensigtsmæssig behandlet, særlig i Grong og Hølandet, hvor Kogekunsten sogar staar meget høit, takket være den Indflydelse, som udenlandske Sportsmænd har øvet paa Befolkningen. Folket er gennemgaaende sædeligt, i Grongs Herred ikke en eneste uægte Fødsel dette Aar. Boligerne er varme som Regel, særlig de Huse, som er bygget i de senere Tider, da man nu har Forstaaelsen af, at enhver Sylmur maa lægges saa dybt, at den er tælefri; og med sine smaa Verandaer gjør de hyppig hvidmalte Hovedbygninger et hyggeligt og tiltalende Indtryk. Ædrueligheden staar høit, fulde Folk ser man omtrent aldrig; Forsyning med Brændevin foregaar som Regel kun til de store Høitider; det nydes da inden Rimelighedens Grændser, og som Regel indkjøbes fuselfri Sager. — Selskabelighed indskrænkes som oftest til Bryllup, Begravelse og Barnedaab («Barsøl»); i Lierne hænger endnu noget igjen fra For tiden i det selskabelige Liv, idet der paa flere Steder holdes «Barsøl» flere Gange paa samme Barn: første Gang indbydes en Del, hvilke samtlige «lægger paa Vuggen» (det vil sige: betaler en mindre Sum fra 2 til 5 Kroner), og til Gjengæld beværtet de med Mad og Toddy; sidste eller følgende Gange indbydes de, som der ikke blev Plads for forrige Gang, eller som Forældrene finder har «lagt saa meget paa Vuggen», at de bør være Gjenstand for ny Traktering; det Hele bliver jo en Slags indirekte Brændevinshandel. — Nydelsesmidlet par excellence i hele Distriktet er, som almindelig nordenfjelds, Kaffe, og Mundheldet «mindre af Bækken, men mere af Sækken» haves vist stadig i Minde, da Kaffen laves baade stærk og god. — Folk er flinke med sine Hænder, Mændene forarbejder oftest selv sine Redskaber, og Kvinderne væver Tøiet til den indre og ydre Beklædning; dog bruges meget hyppig «Kjøbetøi» til Helgeklæder. Nogen Husfid udenfor dette sees sjelden. — Befolkningen følger godt med paa alle Omraader, baade i Landbrug, Politik og Literatur.

I Namssos Distrikt bevilgede Ølsamlaget Kr. 2 000 til Paabegyndelse af et planlagt Kloaksystem for Byen, — «Kapteinhullet», en stor Sump lige ved Dampskibskaien, er i Aarets Løb for den største Del udfyldt, og det Resterende vil forhaabentlig snart blive fyldt. Udfyldning af den Byen omgivende Fjære er ogsaa begyndt. (Stang). — Kommunelege Strand i Overhallen skriver: De hygieniske Forhold er gennemgaaende gode, og her er jævn Velstand. De vigtigste Næringsveje er Skogdrift og Jordbrug. Der lægges fornemmelig an paa Kreaturhold og Melkeproduktion. Her findes 2 «Kontrollforeninger» med hver sin Agronom, der reiser fra Gaard til Gaard, underviser i Kreaturstel og undersøger, hvilke Dyr der i Forhold til Fodermængden yder mest Melk. Denne Institution synes allerede at have virket meget godt. I Herredet findes 4 Meierier, hvoraf de 3 drives med Damp, det fjerde med Haandkraft. Mange Penge kommer ind i Bygden ved Bortleie af Fiskerettigheder fornemmelig til engelske Sportsfiskere. Gaardbrugere, hvis Eiendomme støder til Laxeelv, kan saaledes have fra nogle Hundrede op til et Par Tusinde Kroner om Aaret, samtidig som en Del Folk faar Beskjæftigelse som Rorskarle. Boligerne er for det Meste gode. Der har kanske i den sidste Tid været en Tilbøielighed til at gjøre dem altfor tætte, men til Gjengæld er der Mange, som efter Lægens Raad har indlagt Ventilationskanaler. I den sidste Tid har man begyndt at bygge Vaaningshuse af Bord og Pap. Disse Huse er, ihvert-

fald som nye, tætte og varme, men da der ikke foregaar noget Luftombytte gennem Væggene, er kunstig Ventilation absolut nødvendig. En Leilighed bestaar som Regel af Kjøkken, Stue, Spisekammer og Soveværelse i 1ste Etage og Soveværelser over disse i 2den Etage. Som Regel benyttes Kjøkkenet til Madlavning og Maaltidernes Indtagelse. Stuen benyttes omtrent aldrig til Soveværelse eller Arbeidsrum. Folket er oplyst og intelligent, og Renligheden er upaaklagelig. Den nationale Uskik at spytte paa Gulvet er dog ikke ganske udryddet, men i stærkt Aftagende, især i Hjemmene, medens man i Forsamlingslokaler tror at kunne tage sig større Frihed med sit Spyt. — Maden er gennemgaaende kraftig, og Kvinderne mangler ikke Færdighed i Tilberedning af et bedre Maaltid. Den sædvanlige Ulempe, som Meieridrift fører med sig: at der bliver for lidet Melk og Natursmør i Husholdningen, kan vel tildels ogsaa gjøre sig gjældende her, men Tilstanden i saa Henseende er dog ikke foruroligende. Kaffe drikkes kanske mere end godt gjør, fornemmelig paa Grund af at den er det sædvanlige Traktement, naar der kommer Fremmede. Ædrueligheden har gjort Fremskridt. Det er fornemmelig Ungdommen, som her gaar foran, og Ungdomslagene og Afholdsforeningerne har udrettet meget paa dette Punkt.

I Fosnes Distrikt er de vigtigste Næringsveie Jordbrug og Fiskeri. For dem, der har sine Eiendomme grændsende til Søen, er Laxefisket af største Betydning, baade i Fosnes og i Flatanger. Laxen er jo saa nogenlunde aarvis, paa den har man vænnet sig til at stole, og paa det kommende Aars eventuelle Laxefiske tages som Regel paa Kredit hos Handelsmanden. Udbyttet af Gjæslingefisket var godt, gennemsnitlig angivelig ca. 300 Kr. pr. Mand. Det er Vinterfisket, som skal skaffe Folk Kontanterne for Aaret, for de Flestes Vedkommende; det er jo et Mindretal, som har Laxefiske. Af Sild fangedes ikke meget, saapas dog, at Folk fik «Madsild». Silden udgjør nemlig en meget væsentlig Del i Folkets Levemaade. Har man faaet «Madsild» i Hus for Aaret, saa føler man sig nogenlunde bjerget. Slaar «Madsilden» feil, ved man snart sagt ikke, hvorledes man skal greie sig Aaret igjennem. Boligerne er daarligt byggede, utætte, ingen Drænering af Grunden, uagtet Husene som oftest staar paa fugtig, myret Grund. Fugtigheden i Husene er derfor stor. Ædruelighedstilstanden inden Distriktet er gennemgaaende god. Sædelighedstilstanden saa nogenlunde, ikke tilfredstillende. (Fugelli).

I Kolvereid Distrikt bedres vistnok de hygieniske Forhold noget. Det tillades i store Dele af Kolvereid Herred nu ikke at spytte paa Gulvet; men Boligerne er jo mange Steder smaa, og Forholdene forresten ogsaa trange. Skal man dømme efter Fordøielessygdommenes relative Sjeldenhed, maa Kostholdet være noksaa hensigtsmæssigt. Størsteparten af Befolkningen driver et kombineret Fiske- og Landbrug, hvilket sidste synes at være i Fremgang. Drikfædighed er meget sjelden, og kroniske Alkoholister forekommer neppe. Sædelighedstilstanden er god i Kolvereid og Foldereid, mindre god i Nærø. (Lundevall).

I Vikten Distrikt gav Vinterfisket godt Udbytte, men Sildefisket slog aldeles feil, saa der i mange Familier var Nød. Den økonomiske Tilstand blev som Følge af det enestaaende daarlige Udbytte af Jordbruget, og da ogsaa Sildefisket slog saa aldeles feil, meget forværret. Befolkningens Kaar er yderst tarvelige og i høi Grad afhængige af, at saavel Jordbrug som Fiskeri hvert Aar giver almindelig godt Udbytte; naar derfor begge Indtægtskilder samtidig ligger nede, vil Følgen nødvendigvis blive Nød og Fattigdom. Folkets hovedsagelige Næring er Produkter af Søen, Sild og Fisk, samt Poteter, Melspiser og Kaffe, hvilken Sidste drikkes i alt for stor Udstrækning; under Fiskerierne er Kaffen ofte den eneste Kogemaad, Fiskerne giver sig Tid at lave sig; Kaffe og Smørrebrød til alle Dagens Maaltider giver den, som skal arbeide tungt, liden Styrke, ligesom

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.
Nordre Trondhjems Amt	76	2213
Stjørdalen	1) 13	432
Frosten	ingen 2)	121
Levanger	3) 7	389
Inderøen	4) 6	ingen 5)
Stenkjær	6) 18	187
Grong	7) 6	249
Namsos	8) 14	127
Fosnes	9) 2	132
Kolvereid	10) 6	185
Vikten	11) 4	391

1) Stjørdalen 4, Hegre 3, Meraker 1, Laanke 3, Skatval 2. 2) Distriktslægen har ingen Møder holdt. 3) Levanger By 1, Levanger Herred 2, Værdalen 2, Skogn 2. 4) Ytterøen 1, Inderøen 3, Sparbuen 2. 5) Ingen Vaccination foretaget i 1902. 6) Stenkjær 7, Stod 3, Egge 4, Skeid 3, Beitstaden 1. 7) Grong 1, Hølandet 1, Lierne 1, Snaasen 3. 8) Namsos 11, Vemundvik 1, Klingen 1, Overhallen 1. 9) Fosnes 1, Flatanger 1. 10) Kolvereid 2, Foldereid 1, Nærø 3. 11) Vikten 3, Leka 1.

ogsaa Dyspepsier og Kardialgier ofte bliver Følgen af den overdrevne Kaffe-drikning; disse Sygdomme repræsenterer Hovedparten af de Sygdomme, Lægen kommer til at behandle. Med Hensyn til Boliger er Distriktets Indvaanere ganske godt stillet i det store Hele taget, dog hører Boliger med Kjælder og Grundmur til de store Sjældenheder. Renligheden maa siges at være jævnt god (Sørensen).

Sygehuse. Der er 2 Amtssygehuse, det ene «Indherreds Sygehus» i Levanger By og det andet «Namdalens Sygehus» i Vemundvik Herred ved Namsos. Paa Værnes Exerцерplads i Stjørdalen er der et militært Sygehus. Isolations-lokaler findes ved begge Amtssygehuse og i Stenkjær.

Sygepleie. I Inderøen Distrikt er Fattigsygepleien i de respektive Herreder ordnet paa en liberal og hensigtsmæssig Maade. Man tøier sig lige-overfor de fattige Syge saa langt som muligt, maaske vel langt paa sine Steder. Der klages almindelig over de store Budgetter og de drøie Skatter, og der høres mange Ønsker om Nedsættelser. Men om disse ofte berettigede Ønsker skulde imødekommes, vil de Fattige vistnok aldrig komme til at lide Nød i disse Bygder. (Synnestvedt). I Vikten Distrikt er under Overveielse Spørgsmaalet om Op-rettelse af en Fiskelægepost ved Værene inden Distriktet, hvad der vilde være af Betydning ogsaa for de hygieniske Forhold blandt Fiskerne. (Sørensen).

Badeindretninger. I Stjørdalen Distrikt benyttes Badeindretningen ved det militære Sygehus flittig under Øvelserne. I Januar aabnedes en Badstue i Hegre, og der opgives at være taget 1860 Bad i Aarets Løb. (Roll). I Levanger er der ved Sygehuset en Anstalt for Karbad og Varmluftsbad. I Inderøen Distrikt findes et Damp- og Karbad ved Kirknæs's Dampmeieri og 1 Karbad ved Rødske. (Synnestvedt). I Stenkjær findes 2 Indretninger for Kar- og Dampbad, og saadanne er ogsaa opførte i Beitstaden og Stod. (J. Bugge). I Grong Distrikt findes 2 Badstubad, der omfattes med Interesse af Befolk-

ningen. (Angell). Ved Namdalen Sygehus kan erholdes Damp-, Kar- og Styrtdbad. I Buvarps Badstuba togtes i Aarets Løb 1 845 Bad. (Stang). Varmluft- og Karbadet ved Overhallens Meieri var kun aabent 20 Aftener i Aaret; det besøgttes af 360 Badende. Paa Øisletten i Overhallen aabnedes en Badstue. (Strand). I Kolvereid Distrikt er der et Badstuba, der som Regel er aabent hver Lørdag, og hvor der i Aarets Løb togtes 760 Bad efter en Pris af 20 Øre for Voxne, 10 Øre for Børn; dertil 5 Øre for Haandklæde. (Lundevall).

Kvaksalveruvæsen. I Stjørdalen Distrikt driver en bekjendt Kvaksalver sin Virksomhed uden Sky og har ikke lidet Tilløb. (Roll). I Frosten nyder 2 Kvaksalvere, der kan læse over de Syge, megen Tiltro. (Bendeke). I Overhallen, Namsos Distrikt, findes ikke Kvaksalvere, men Syge søger saadanne i andre Bygder. En klog Kone paa Stenkjær staar for Tiden høiest. Der findes ogsaa et Par Agenter for den tyske «Anker-Medicin», hvorefter betydelige Kvanta har været indført. (Strand). I Kolvereid Distrikt gjør en og anden Kvaksalver af og til en Rundtur gennem Bygderne og gjør ofte gode Forretninger. «Tysk Medicin» hjemforskrives i Masse. (Lundevall).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Tabellen paa foregaaende Side giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vaccinerede.

XVIII. Nordlands Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		38340,10	150 637	49	6	90	60
1. Brønnø		2 628,47	12 759	3	-	7	5
	Bindalen	1 497,96	2 501	1	-	2	2
	Brønnø	150,16	3 450	1	-	1	1
	Velfjorden	600,39	1 493	-	-	1	1
	Vega	147,27	2 620	1	-	1	1
	Vik	232,69	2 695	-	-	2	-
2. Alstahaug		1 448,22	11 917	3	-	5	3
	Stamnes	316,78	2 813	2	-	1	-
	Alstahaug	91,79	1 632		-	1	1
	Herø	172,83	3 818	-	-	1	1
	Tjøtta	866,82	3 654	1	-	2	1
3. Vefsen		6 496,09	7 305	2	1	5	2
	Mosjøen, Ladested .	0,83	1 446	2	1	2	-
	Vefsen	3 416,73	4 803	-	-	1 ¹⁾ 2	1
	Hattfjeldalen	3 078,53	1 056	-	-	1	1

¹⁾ Den ene af disse bor i Mosjøen.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vækselmødre.
4. Ranen		6 192,23	13 772	5	-	7	5
	Nesne	580,82	3 307	1	-	1	1
	Dønnes	87,18	1 481	1	-	1	1
	Hennes	1 692,46	4 651	1	-	3	2
	Mo	3 831,77	4 383	2	-	2	1
5. Lurø		1 853,44	8 826	2	-	5	3
	Lurø	270,86	2 279	-	-	2	1
	Trænen	17,36	534	-	-	1	-
	Rødø	696,83	2 662	1	-	1	1
	Melø	868,39	3 351	1	-	1	1
6. Gildeskaal		1 849,77	5 731	1	-	3	3
	Gildeskaal	643,08	4 051	1	-	2	2
	Beieren	1 206,69	1 680	-	-	1	1
7. Bodø		535,79	9 627	4	2	6	2
	Bodø, Kjøbstad	0,70	5 031	3	2	3	-
	Bodin	535,09	4 596	1	-	3	2
8. Folden		2 270,75	4 642	1	-	3	3
	Sørfolden	1 563,48	2 436	1	-	1	1
	Nordfolden—Kjerringø	707,27	2 206	-	-	2	2
9. Skjerstad		3 980,19	9 426	4	-	4	4
	Skjerstad	1 505,33	6 394	3	-	3	3
	Saltdalen	2 474,86	3 032	1	-	1	1
10. Steigen		433,74	3 533	1	-	2	1
	Steigen	265,45	2 328	1	-	1	1
	Ledingen	168,29	1 205	-	-	1	1
11. Hammerø	Hammerø	1 058,83	3 134	1	-	1	1
12. Lødingen		2 832,05	6 205	1	-	5	4
	Lødingen	1 223,97	3 941	1	-	4	3
	Tysfjorden	1 608,08	2 264	-	-	1	1
13. Ofoten		3 011,10	11 426	5	2	5	6
	Evenes	574,85	3 393	1	-	2	2
	Ankenes	2 423,43	4 328	1	-	2	3
	Narvik, Kjøbstad	12,82	3 705	3	2	1	1
14. Flakstad		315,47	4 166	2	-	4	3
	Flakstad	286,60	3 001	1	-	2	2
	Værø	28,87	1 165	1	-	2	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Dec. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vækenotører.
15. Buksnes		1)	9 532	3	-	9	5
	Buksnes	168,99	5 474	3	-	5	2
	Borge Sogn af Borge Herred	?	3 595	}	-	3	2
	Del af Valberg Sogn . .	?	463			1	1
16. Østlofoten		1)	6 509	3	1	3	3
	Resten af Valberg Sogn af Borge Herred . . .	?	268	-	-	-	-
	Vaagan	284,20	4 821	3	1	2	2
	Gimsø	185,34	1 420	-	-	1	1
17. Hadsel		944,02	11 898	5	-	8	2
	Hadsel	765,42	7 648	4	-	6	1
	Bø	178,60	4 250	1	-	2	1
18. Sortland		1 594,62	10 229	3	-	8	5
	Sortland	586,82	3 317	1	-	2	1
	Øksnes	408,22	3 025	1	-	2	1
	Dverberg	599,58	3 887	1	-	4	3

1) Buksnes og Østlofoten Distrikter har tilsammen et Fladeindhold af 895,32 km.²

Sundhedstilstanden var i det Hele taget god. Mæslinger og Kighoste optraadte dog epidemisk over store Dele af Amtet. Difteri forekom hyppigere end i de nærmest foregaaende Aar, medens Tyfoidefeber optraadte forholdsvis sjelden. Ialt er der af epidemiske Sygdomstilfælde anmeldt 7 521, hvoraf 292 endte dødelig, mod henholdsvis 8 130 og 253 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 2 025 eller 13,2 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelbefolkning (153 300). Aaret forud var Dødeligheden 13,4 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 258, 259 og 260, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidefeber** anmeldtes ialt 80 Tilfælde, hvoraf 7 endte dødelig. 17 sees at være behandlede paa Sygehuse. I Bindalen (Brønnø Distrikt) indtraf et Tilfælde hos en Gut paa Pladsen Opdalsmoen i Kjelden; han kom syg hjem fra Sildefiske længere inde i Fjorden, hvor der for et Par Aar siden herskede en meget udbredt Epidemi. (F. Heiberg). Fra Alstahaug anmeldtes 2 Tilfælde, der forøvrigt var noget tvivlsomme. I Ranen forekom 1 paa Hemnesbjerget og 1 i Nesne, samt i Rødø (Lurø Distrikt) 8 lette Tilfælde i et Hus i Tjongsfjorden. I Gildeskaal indsygnede en Kvinde i Fleinvær; den Syge antoges at have paadraget sig Smitten i Bodø By, hvorfra der blev anmeldt 11 Tilfælde. I Kjerringø (Folden Distrikt) forekom der et Tilfælde paa Alsos med hurtigt Forløb og dødelig Udgang. Fra Skjerstad indlagdes en Matros

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidfieber	80	7	78	7	6	19	9	7	-	11	8	2	3	2	4
Cerebrospinalmeningit	4	2	4	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber	70	1	69	5	15	10	5	1	3	-	4	12	5	3	6
Mæslinger	1044	28	1044	-	15	16	14	11	11	56	116	186	214	212	193
Difteri (Croup)	124	11	123	19	19	16	6	6	6	11	11	11	16	1	1
Blodgang	13	2	13	1	6	1	4	-	-	1	-	-	-	-	-
Barselfeber	32	7	32	3	1	1	5	6	5	4	3	2	1	-	1
Pyæmi, Septhæmi	31	8	26	1	-	1	3	4	2	3	4	1	2	3	2
Rosen	121	5	118	11	16	11	11	5	11	10	7	11	7	12	6
Røde Hunde	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Vandkopper	51	-	51	9	11	4	4	-	-	3	2	9	2	4	3
Kusma	4	-	3	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kighoste	506	23	506	8	12	24	12	28	37	27	15	31	68	105	139
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	2832	95	2831	408	288	281	339	210	178	161	110	110	202	204	340
Influenza	537	6	537	120	94	112	42	20	29	43	5	7	10	18	37
Lungebetændelse	428	69	427	97	47	32	44	52	32	23	13	11	19	35	22
Pleurit	410	2	410	38	49	47	43	45	28	33	30	27	22	26	22
Gigtfeber	222	4	221	20	32	19	22	18	11	15	20	12	18	20	14
Akut Diarré (Kolerine)	989	15	989	70	60	134	77	53	71	108	110	68	80	68	90
Skjørbug	4	-	4	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1
Pemfigus (hos Nyfødte)	17	7	15	-	-	-	8	1	-	2	-	-	2	1	1
Tilsammen	7521	292	7503	817	672	730	650	468	424	514	461	500	671	714	882

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Brønnø.		Alstahaug.		Vefsen.		Ranen.		Lurø.		Gildeskaal.		Bodø.		Folden.		Skjerstad.		Steigen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	1	1	2	-	-	-	2	-	8	-	1	-	11	1	1	1	1	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	1	1	7	-	5	-	1	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	2	-	9	-	1	-	210	3	75	7	13	-	100	1	6	-	223	3	31	3
Difteri (Croup)	2	-	19	-	-	-	5	3	2	1	10	-	1	-	-	-	1	1	15	1
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	10	2	-	-	-	-
Barselfeber	1	1	1	1	1	-	-	-	2	-	2	-	3	1	-	-	3	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi.	11	-	2	2	-	-	5	1	1	-	-	-	4	-	-	-	1	-	1	1
Rosen	4	2	7	-	21	-	4	1	1	-	4	-	12	-	-	-	18	-	2	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	28	-	-	-	4	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-
Kighoste	-	-	2	-	2	-	104	5	3	3	-	-	39	-	-	-	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	97	4	88	9	144	1	74	12	253	1	31	2	405	1	60	-	546	11	18	1
Influenza	17	4	10	-	7	-	39	-	3	-	1	-	-	-	-	-	67	-	19	-
Lungebetændelse	16	5	23	5	35	14	27	8	47	5	10	1	49	9	25	7	39	4	9	2
Pleurit	32	-	22	1	7	-	25	-	16	-	11	-	33	-	-	-	49	-	13	-
Gigtfeber	13	-	25	-	11	-	10	1	2	-	11	-	32	-	2	-	19	1	3	-
Akut Diarré (Kolerine)	56	3	22	1	35	1	73	2	36	2	14	-	149	-	15	1	208	1	12	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	9	2	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	253	21	235	22	271	16	584	37	452	19	109	3	887	15	119	11	1179	21	124	8

Epidemiske Sygdomme.

260

Nordlands Amt. 1902.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
	11		12		13		14		15		16		17		18		Under Lofotfisket.	
	Hammerø.		Lødingen.		Ofoten.		Flakstad.		Buksnes.		Østlofoten.		Hadsel.		Sortland.			
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	7	2	2	-	12	-	13	1	4	-	-	-	15	1
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	3	-	35	-	4	-	-	-
Mæslinger	15	-	1	-	144	9	8	-	51	1	122	1	6	-	1	-	26	-
Difteri (Croup)	6	-	-	-	38	3	-	-	3	1	7	1	14	-	-	-	1	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Barselfeber	4	-	1	1	7	1	-	-	1	-	-	-	6	2	-	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	1	2	2
Rosen	2	-	3	-	13	1	2	-	2	-	3	-	12	-	3	1	8	-
Røde Hunde	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Vandkopper	-	-	2	-	4	-	1	-	-	-	1	-	7	-	-	-	2	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	-	-	179	4	100	7	1	-	35	-	38	3	-	-	3	1	-	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	53	2	111	-	222	33	30	-	126	6	75	3	96	4	80	5	323	-
Influenza	12	1	37	-	94	1	32	-	3	-	39	-	44	-	9	-	104	-
Lungebetændelse	-	-	13	-	23	3	18	-	16	-	14	1	29	1	17	3	18	1
Pleurit	8	-	10	-	24	-	10	-	21	1	16	-	32	-	15	-	66	-
Gigtfeber	2	-	8	-	21	-	13	-	9	1	10	1	8	-	1	-	22	-
Akut Diarré (Kolerine)	26	-	19	-	81	2	5	-	15	2	28	-	32	-	26	-	137	-
Skjørbug	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	2	1	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	130	4	386	5	781	62	123	-	303	14	370	12	327	7	161	11	727	4

paa Sygehuset i Bodø, hvor han døde. I Ofoten forekom 4 Tilfælde i Narvik og 3 ved Jernbaneanlægget; den ene af disse blev dog først syg efter Hjemkomsten til Taarstad i Evenes. Fra Flakstad er anmeldt 2 Tilfælde og fra Buksnes 12. I Østlofoten indtraf 13 Tilfælde, hvoraf 6 hos Fiskere, i Svulvær; her var man forberedt paa en Epidemi under Fisket, men da dette heldigvis blev stationært, var det let at holde Opsigt med de smittede Rorboder og strax internere, saasnart der viste sig noget mistænkeligt. (Kildal). I Hadsel behandledes 4 Tilfælde, hvoraf 1 fra Lofoten; de øvrige 3 var noget tvivlsomme. Under Lofotfisket anmeldtes ialt 15 Tilfælde.

Af **Cerebrospinalmeningit** er opført 4 Angrebne. Af disse forekom i Tjøtta (Alstahaug Distrikt) et Tilfælde paa Vistvaag og et paa Øen Mindvær; begge endte dødelig. De øvrige 2 er anmeldt fra Ofoten og Buksnes; fra sidstnævnte Distrikt anføres imidlertid, at der med Hensyn til det der forekommende Tilfælde var Grund til at tvivle om Diagnosen Rigtighed; nogen Forbindelse med Epidemien Aaret forud kunde ialfald ikke konstateres. (Schjærn).

Af **Skarlagensfeber** kjendes 70, for det Meste lette Tilfælde. I Vefsen optraadte Sygdommen først paa Angermoen, der ligger lige ved Grændsen af Ranen, hvorfra vistnok ogsaa Smitten var kommen; fra ovennævnte Gaard kom den til Næverveien og dukkede lidt senere uden paaviselig Smittekilde op paa Prestegaarden i Nærheden af Mosjøen samt paa Gaardene Fellingfors og Kjærstad. (Klüver). I en afsides Fjord i Gimsø (Østlofoten) indsygnede en Kone og 2 Børn i et Hus, hvor der havde forekommet Skarlagensfeber Aaret forud. I Hadsel synes Sygdommen kun at have optraadt i Bø Herred, hvorfra der anmeldtes 35 Tilfælde.

Mæslinger forekom som en udbredt Epidemi fornemmelig i Aarets sidste Halvdel. Medens Sygdommens Forekomst i Brønnø, Vefsen, Lødingen og Sortland synes at have indskrænket sig til de enkelte anmeldte Tilfælde, fandt den i andre Distrikter, f. Ex. Lurø, en saadan Udbredning, at der neppe var en Grænd, hvor den ikke forekom; Voxne og ældre Børn var haardt angrebne, medens smaa Børn gjorde Indtryk af at slippe forholdsvis lettere fra det; i mangen Familie voldte Sygdommen et ikke ringe økonomisk Afbræk, naar i travle Tider, f. Ex. under Høaannen, de Fleste laa syge og trængte Hjælp istedetfor at deltage i Arbeidet. (Glatved). Paa Fuglø i Gildeskaal, hvor Sygdommen angivelig ikke havde forekommet i de sidste 14 Aar, angrebes omtrent Alle, der ikke havde gennemgaaet den tidligere. (Bertnes).

Af **Difteri** anmeldtes adskillig flere Tilfælde end i de sidste 3 Aar, i det Hele 124, hvoraf 11 endte dødelig. — I Bindalen (Brønnø) angrebes 2 Sødskende paa Haalop i Kjelden. I Alstahaug optraadte en liden Epidemi i Leirfjorden; Difteribaciller paavistes hos samtlige Angrebne; skolepligtige Børn fik først Tiladelse til at besøge Skolen, naar saadanne ikke kunde paavises hos dem. (J. Lange). Til Melø (Lurø Distrikt) kom med en Fiskerbaad en syg Gut, der døde under septiske Symptomer, kort efter at han var bragt i Hus. (L. Daae). I Bodø Distrikt indsygnede et Barn paa Landbrugsskolen. I Steigen optraadte Sygdommen paa Gaardene Bø, Bogen, Storsæter og Vikmarken. Paa førstnævnte Gaard blev i 2 Familier 8 Personer angrebne; Smitten var antagelig indført med en Pige fra Narvik; hun havde boet dersteds hos en difterismittet Familie, dog uden selv at blive syg. Til Bogen, hvor 5 indsygnede i én Husstand, var Smitten bragt fra Bø. Paa Dypvik, en Plads under Bogen, angrebes en Gut, der havde lagt med de syge Børn paa Gaarden. Paa Storsæter indtraf et Tilfælde, der behandledes med Serum og isoleredes; da Lærerinden i Skolekredsen boede i det smittede Hus, og Omgangsskole holdtes i Nabohuset, blev denne

Veneriske

Sygdomme.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa									
			1		2		3		4		5	
			Brønne.		Alstahaug.		Vefsen.		Ranen.		Lurø.	
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Veneriske Saar	11	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	88	6	4	1	3	3	2	6	3	-	37	3
— hereditær . . .	3	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-
Gonorré, Uretrit . . .	448	-	20	-	21	3	-	40	10	9	132	-

lukket og desinficeret; Smitten skrev sig ogsaa her sandsynlig fra Bogen, hvor den syge Guts Fader jævnlig havde været. Paa Vikmarken indtraf ogsaa kun 1 Tilfælde, der injiceredes og isoleredes; Patienten, et Barn, havde kort forud været med i en Begravelse, hvor der havde været Folk fra Bogen og Storsæter, dog ikke fra de smittede Huse. (Fodstad). I Hammerø indsygnede i Februar 4 Børn paa Jørgenvik; Smitten var sandsynlig kommen fra Brænvik, hvor der i Slutten af det foregaaende Aar havde været en Epidemi, og hvor der i September atter indtraf et Tilfælde; desuden forekom der et paa Liland uden paaviselig Smittekilde. (P. Hansen). I Ofoten er 30 Tilfælde anmeldt fra Narvik; af 8 i Bygderne indtraf de 5 hos en Familie paa en Gaard i Rombakken. Fra Buksnes anføres, at Serum blev anvendt saavel kurativt som profylaktisk med vanlig prompt Virkning; i et Tilfælde, som endte dødelig, var Vedkommende ved Injektionen allerede moribund. (Schjørn). I Østlofoten indtraf 3 Tilfælde paa en afsides liggende Husmandsplads; her kunde ingen anden Smittekilde paavises, end at Børnene havde faaet fat i en gammel Pensel, som angivelig for nogle Aar siden var bleven brugt til Pensling af Difterisyege. (T. Berg). Under Lofotfisket forekom et Tilfælde i Henningsvær.

Af **Barselfeber** er anmeldt 32 Tilfælde, hvoraf 7 endte dødelig. Fra Bindalen (Brønnø) anføres: I en afsides liggende Fjord, hvor der var ca. 40 Km. Sjøvei til nærmeste Jordmoder, indtraf et Dødsfald, der vistnok var foranlediget ved, at en gammel Hjelpekone havde foretaget Udskylning efter Fødselen med en gammel, skidden Irrigator. (F. Heiberg). I Tjøtta (Alstahaug) forekom ogsaa et Dødsfald; her havde man ogsaa benyttet en gammel Hjelpekone, uagtet examineret Jordmoder boede ikke langt derfra og forholdsvis hurtig kunde været tilstede; i et andet Hus paa Gaarden var der samtidig en Patient med Ansigtssygen. (Hilde). I Vefsen indsygnede en ung Kvinde, der ligeledes betjentes af en usagkyndig Kone. I Melø (Lurø) indtraf et lignende Tilfælde paa en meget afsides liggende Plads. I Hammerø forekom 4 Tilfælde; i de 3 var Jordmoder benyttet; hendes Klæder og Instrumenter blev desinficeret. I Lødingen døde en aldrende Lappepige i Tysfjorden; da Urenligheden blandt dette Folkefærd er meget stor, og Barselkvinderne oftest bliver betjent af gamle Lappekoner, maa man kun undres over, at Sygdommen ikke forekommer hyppigere blandt dem. (Søyland). Fra Ofoten er anmeldt 6 Tilfælde i Narvik og 1 i Evenes; ved det sidste havde Jordmoder ikke været tilkaldt.

Vandkopper opgives at have forekommet hyppig i Begyndelsen af Aaret i Holandsfjorden (Lurø).

Sygdomme.

Lægedistrikterne:

9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Under Lofotfisket.
Skjer- stad.	Steigen.	Ham- merø.	Lødingen.	Ofoten.	Flakstad.	Buksnes.	Øst- lofoten.	Hadsel.	Sortland.	
Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	
1	-	-	-	1	4	-	-	-	-	3
3	-	-	1	3	2	1	10	-	2	10
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
27	1	4	3	32	18	17	25	43	4	39

Kighoste havde stor Udbredning i mange Distrikter, hvor den tildels optraadte samtidig med Mæslingerne; Forløbet var enkelte Steder temmelig ond-artet. I Lødingen forekom Sygdommen næsten paa hver Gaard; Epidemien begyndte uden paaviselig Smittekilde ved Nytaarstider paa Lødingen, spredte sig udover selve Kirkestedet og videre opover Tjeldesundet til Hol, over til Kanstad-fjorden og hele Vestbygden, og indover Ædfjorden; udpaa Sommeren kom den til Tysfjorden, hvor den dog ikke fik saa stor Udbredning som i Lødingen. (Søyland).

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne synes i det Hele taget at have forekommet forholdsvis mindre hyppig. Fra Steigen anføres, at Katarr havde en kjendelig Tendens til at forplante sig til Mellemøret, med langvarig Tunghørthed som Eftersygdom. (Fodstad). Fra Narvik (Ofoten) skrives: Som Følge af, at Veiret næsten hele Høsten holdt sig fugtigt med Regn og Storm, og Gaderne overalt var i en slig Opløsningstilstand, at man neppe kunde komme udenfor en Dør uden at blive gennemvaaet, var Antallet af disse Sygdomme meget betydeligt; hertil kom, at alle Rum paa Grund af den vedvarende Hus-mangel var overbefolket, og i disse Rum maatte de Syge holde til; mange Børn fik da ogsaa, efter at have gennemgaaet Mæslinger eller Kighoste, katarrale Lungebetændelse og døde; i en ældre By med solid Bebyggelse og uden ekstrem Overbefolkning af enhver Leilighed vilde sikkerlig ikke saa Mange have bukket under. (Astrup).

Af **Influenza** er det anmeldte Antal Tilfælde det laveste i denne Influenza-periode; de fleste forekom i 1ste Kvartal.

Af **akut Diarré** (Kolerine) anmeldtes ogsaa et betydelig mindre Antal end Aaret forud, sandsynlig paa Grund af de forskellige klimatiske Forhold.

Skjørbug. Det ene af de fra Lødingen anmeldte Tilfælde forekom hos en ældre, svagelig, fattig Kone, og det andet hos en ung Lappepige. (Søyland).

Pemfigus hos Nyfødte. I Bodø Distrikt indtraf i Byen i en enkelt Maaned 8 Tilfælde i et Par Jordmødres Praxis; efterat deres Personer, Klæder og Instrumenter var blevet desinficeret, iagttoges der ikke flere Tilfælde. (I. Lund). I Bygderne sees ogsaa et Tilfælde at have forekommet. I Ham-merø indtraf 2 Tilfælde paa Kalvaag; ved den sidste Fødsel var Jordmoder tilstede; ogsaa her foretoges Desinfektion; Smittekilden kunde ikke opdages. (P. Hansen).

Af **Poliomyelitis anterior acuta** forekom et Tilfælde i Januar hos en Gut i Hadsel.

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuberku- løse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjønss- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kirtler.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Brønnø	78	27	68	26	3	-	-	-	7	1	-	-	-	-
Alstahaug	20	9	20	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vefsen	33	20	31	18	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-
Ranen	57	19	56	19	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Lurø	58	11	52	11	2	-	-	-	3	-	-	-	1	-
Gildeskaal	40	11	39	11	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Bodø	109	24	98	21	6	2	2	1	3	-	-	-	-	-
Folden	31	10	16	9	-	-	2	-	9	-	2	-	2	1
Skjerstad	57	17	57	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Steigen	19	7	17	6	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
Hammerø	15	4	14	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Lødingen	29	11	20	9	-	-	-	-	9	2	-	-	-	-
Ofoten	72	16	64	16	1	-	1	-	5	-	1	-	-	-
Flakstad	19	4	19	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Buksnes	71	15	63	14	-	-	2	-	5	1	-	-	1	-
Østlofoten	47	8	46	8	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Hadsel	49	8	38	7	1	-	-	-	7	1	-	-	3	-
Sortland	26	9	23	9	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Nordlands Amt..	830	230	741	218	14	2	8	2	56	7	4	-	7	1
Deraf i Byer ...	99	26	90	24	6	2	-	-	3	-	-	-	-	-
— Bygder . . .	731	204	651	194	8	-	8	2	53	7	4	-	7	1

Af **Fnat** opgives ialt behandlet 352 Tilfælde. De fleste var anmeldt under Lofotfisket og fra Buksnes Distrikt. I Steigen, hvortil Sygdommen som Regel indføres fra Lofoten under Fisket, forekommer den vistnok langt hyppigere, end man i Henhold til de behandlede Tilfælde skulde formode. (Fodstad). Til Lødingen udbredte den sig fornemmelig fra Sildefisket.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af Tabellen paa Side 262 og 263. Fra Tjøtta (Alstahaug) skrives: Disse Sygdomme, der angives at have været meget lidet udbredte og kjendte her tidligere, synes nu at være i Tiltagende; men kun forholdsvis faa Tilfælde kommer til Lægens Kundskab, da de fleste Syge dels undser sig herfor og dels frygter for at blive indlagt i længere Tid paa Sygehus; Smitten opgives altid at være erhvervet i Mo, hvor den skal være noksaa meget udbredt blandt Arbejderne ved de store Anlæg. (Hide). I Melø paaførte en fra Lurø ankommen Tjenestepige i meget kort Tid 3 ganske unge Gutter Gonorré. (L. Daae). Fra Østlofoten omtales en Husepidemi, der opstod ved, at en tilfældig besøgende Kvinde smittede et Barn, hvorfra Sygdommen saa gik den vanlige Vei til Moder og Fader. (T. Berg).

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Brønnø	147	23	21	126
Alstahaug	117	19	22	95
Vefsen	88	18	16	72
Mosjøen Ladested	15	5	2	13
Bygder	73	13	14	59
Ranen	174	24	37	137
Lurø	87	15	19	68
Gildeskaal	38	11	3	35
Bodø	116	21	15	101
Bodø By	50	12	5	45
Bodin	66	9	10	56
Folden	31	9	11	20
Skjerstad	114	19	21	93
Steigen	43	6	8	35
Hammerø	32	4	4	28
Lødingen	54	9	5	49
Ofoten	143	19	62	81
Narvik By	59	8	39	20
Bygder	84	11	23	61
Flakstad	9	7	-	9
Buksnes	70	14	14	56
Østlofoten	68	13	12	56
Hadsel	76	10	7	69
Sortland	69	8	10	59
Under Lofotfisket	10	-	4	6
Nordlands Amt	1486	249	291	1195
Deraf i Byer	124	33	46	78
— Bygder	1362	216	245	1117

Tuberkulose. Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af tuberkulose Sygdomme inden Distrikterne hidsættes paa foregaaende Side en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Byernes og Herredernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 16,8 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foraarsagede Dødsfald og 20,8 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 26,6 pCt. og 42,3 pCt. og for Bygderne 15,9 pCt. og 19,3 pCt. Forøvrigt henvises til ovenstaaende Tabel. Fra Ranen anføres, at Sygdommen i Hemnes for det Meste optræder som Familiesygdom. (C. H. Gundersen). I Lurø er Forholdene i de fleste Familier saa ensartede, at det i Tilfælde af Spørgsmaal om Indlæggelse i Pleiehjem vilde falde meget vanskeligt at tage ud en enkelt Patient, som fremfor andre skulde tiltrænge saadan; Regelen maatte blive, at

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Brønnø	378	4	173	18	2	1	14	-
Alstahaug	319	5	213	28	2	5	13	1
Vefsen	189	3	107	8	1	1	2	-
Mosjøen Ladested	37	2	16	3	-	-	-	-
Bygder	152	1	91	5	1	1	2	-
Ranen	378	5	182	23	2	-	7	-
Lurø	261	7	115	18	-	1	3	2
Gildeskaal	172	4	59	6	-	2	4	-
Bodø	296	5	127	22	-	1	5	-
Bodø By	169	4	53	13	-	-	2	-
Bodin	127	1	74	9	-	-	3	-
Folden	157	3	57	8	-	-	2	-
Skjerstad	359	8	149	24	3	1	12	-
Steigen	93	2	57	9	-	1	2	-
Hammerø	95	1	50	8	2	-	-	-
Lødingen	181	4	75	15	2	3	8	-
Ofoten	353	17	185	49	2	2	12	1
Narvik By	113	6	69	26	-	1	1	1
Bygder	240	11	116	23	2	1	11	-
Flakstad	144	6	61	12	2	2	16	-
Buksnes	327	12	118	28	3	-	16	-
Østlofoten	200	1	74	7	-	1	2	-
Hadsel	414	9	112	14	-	1	3	-
Sortland	332	6	111	31	4	-	4	1
Nordlands Amt	4648	102	2025	328	25	22	125	5
Deraf i Byer	319	12	138	42	-	1	3	1
— Bygder	4329	90	1887	286	25	21	122	4

alle Tilfælde af de mere smittende Former blev indlagt. (Glatved). I Melø er der ingen Forstaaelse af Smittefarens ved uvorren Spyting, og det har ikke lykkedes at faa anbragt Spyttbakker i Kirken og andre offentlige Forsamlingshuse; saadanne findes og bruges kun i de mere velstaaende Hjem; tilser man en sengeliggende Tæringspatient, der Gang paa Gang har faaet Paalæg om ikke at spytte paa Gulvet, og hvem man omstændelig har forklaret Grunden herfor, finder man ikke sjelden, at Resultatet af alt Ens Stræv kun er, at der spyttes mellem Sengen og Væggen, hvor der selvfølgelig aldrig bliver Tale om nogen Rengjøring; gjælder det Fremmede, kan man være lige til det Latterlige streng i sine Fordringer om Forsigtighed, men naar Sagen angaar En selv eller Ens Nærmeste, glemmes alle Paabud. Sygdommen er derfor utvivlsomt i Tiltagende,

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækken- endeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Per- foration.	Exvis- cera- tion.	Efter- byrdsope- ration.	Abort. provoc.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Børn.	Mødre.	Moder.	Mødre.	Moder.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smerte- fulde Veer	1) ¹⁾ 49	2) ²⁾ 1	46	6	1	1	-	3	3	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	6	-	4	2	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-
Barselkrampe	1	-	-	3) ³⁾ 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele . .	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyresygdom	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Faretruende Brækninger . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Isseleie med Panden fortil . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4) ⁴⁾ 1	-	-	-
Fare for Fosterets Liv	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	60	1	53	11	4	3	1	3	3	2	2	4	1	4	1
	61		64			4									

¹⁾ Deraf 1 Tvillingfødende, hos hvem begge Børn forløstes ved Tang; kun den ene (uopgivet hvilken Tvilling) levede, se Anm. 4.
²⁾ Dødsårsag: Bronkit. ³⁾ Sammenvoxede Tvillinger. ⁴⁾ Tvillingfødende, hos hvem 1ste Tvilling perforeredes; den anden Tvilling forløstes levende ved Tang.

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder.																
	Sum.	Deraf:						Sum.	Deraf:								
		Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.		Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgivet.	Levende.		Død-fødte.		Uopgivet.	
												Md.	Kv.	Md.	Kv.		
Brønnø	188	36	152	-	177	11	-	193	100	93	-	99	89	1	4	-	
Alstahaug	175	55	120	-	166	9	-	175	-	-	175	-	-	-	-	175	
Vefsen	77	11	66	-	74	3	-	80	46	34	-	43	34	3	-	-	
Mosjøen Ladested . .	39	6	33	-	38	1	-	41	23	18	-	21	18	2	-	-	
Bygder	38	5	33	-	36	2	-	49	23	16	-	22	16	1	-	-	
Ranen	163	44	119	-	143	20	-	168	93	73	2	89	71	3	1	4	
Lurø	119	34	85	-	111	8	-	119	61	58	-	59	57	2	1	-	
Gildeskaal	93	21	72	-	86	7	-	94	55	39	-	54	36	1	3	-	
Bodø	242	55	187	-	211	31	-	245	127	118	-	120	116	7	2	-	
Bodø By	156	35	121	-	132	24	-	159	85	74	-	79	72	6	2	-	
Bodin	86	20	66	-	79	7	-	86	42	44	-	41	44	1	-	-	
Folden ¹⁾	46	8	38	-	44	2	-	46	23	23	-	23	28	-	-	-	
Skjerstad	235	46	189	-	225	10	-	237	122	115	-	119	112	3	3	-	
Steigen	70	10	60	-	66	4	-	71	48	23	-	46	23	2	-	-	
Hammerø	47	13	34	-	46	1	-	48	22	26	-	22	26	-	-	-	
Lødingen	61	16	45	-	55	6	-	62	35	27	-	35	26	-	1	-	
Ofoten	270	85	185	-	242	28	-	273	132	141	-	125	129	7	10	2	
Narvik By	146	50	96	-	126	20	-	147	67	80	-	60	78	7	2	-	
Bygder	124	35	89	-	116	8	-	126	65	61	-	65	51	-	8	2	
Flakstad	81	18	63	-	75	6	-	83	36	47	-	33	45	3	2	-	
Buksnes	212	37	175	-	189	23	-	214	110	104	-	106	102	4	2	-	
Østlofoten	124	35	89	-	113	11	-	126	61	65	-	61	64	-	1	-	
Hadsel	197	47	150	-	170	27	-	202	109	93	-	107	88	2	5	-	
Sortland	195	40	155	-	178	17	-	202	103	99	-	103	94	-	5	-	
Nordlands Amt. . . .	2595	611	1984	-	2371	224	-	2638	1283	1178	177	1244	1135	38	40	181	
Deraf i Byer.	341	91	250	-	296	45	-	347	175	172	-	160	163	15	4	-	
— Bygder	2254	520	1734	-	2075	179	-	2291	1108	1006	177	1084	967	23	36	181	

¹⁾ Fra Sørfolden har ingen Opgaver kunnet erholdes; Hjelpekoner benyttes meget.

idet somoftest Flere inden en Familie bliver smittet, naar den først er kommen ind i et Hus. (L. Daæ). Fra Skjerstad derimod anføres, at saavel Frygten for Sygdommen som de Foredrag, der holdes under Besøg i Anledning af det hygie-niske Tilsyn, samt efter Dødsfald for at ordne Rengjøringen, vistnok i betydeligt Mon har bidraget til Renlighedens Fremme i de Huse, hvor Tæringssyge forpleies. (Bjerregaard). Ved Sulitjelma Værk er Lungetæring en sjelden forekommende Sygdom, da kun saadanne Arbeidere faar Ansættelse, der ved Lægeundersøgelser

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																				Uopgivet.	Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
Af de levende fødte var				Fosterleier:				Fødselen fuldendt ved				Af Fostrene var											
skin-døde, men bragte tillive.		døde inden 24 Ti-mer.		Isseleie.	Ansigtseleie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uopgivet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instru- menter.	Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalendermaaned).		Ufuld- baarne- (fødte i 8de Kalendermaaned).		Fuld- baarne (fødte efter 8de Kalendermaaned).					
M.	K.	M.	K.											Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.				
1	1	-	-	185	2	4	-	2	188	3	-	2	-	-	1	2	-	98	92	-			
-	-	-	-	143	9	10	-	13	166	8	1	-	-	-	-	-	-	-	175	4			
-	-	-	-	79	-	1	-	-	79	1	-	-	-	-	-	1	-	45	34	-			
-	-	-	-	40	-	1	-	-	41	-	-	-	-	-	-	1	-	22	18	-			
-	-	-	-	39	-	-	-	-	38	1	-	-	-	-	-	-	-	21	16	-			
-	1	-	1	157	2	5	2	2	155	10	2	-	1	1	2	-	2	92	69	2			
-	-	1	-	116	1	2	-	-	115	3	1	-	-	-	-	2	-	59	58	-			
2	-	-	-	80	-	4	-	10	89	1	-	3	1	-	-	-	-	55	39	-			
-	1	1	-	225	3	9	1	7	240	3	1	-	1	4	2	2	2	121	114	-			
-	1	1	-	150	2	4	1	2	154	3	1	-	1	3	2	2	2	80	70	-			
-	-	-	-	75	1	5	-	5	86	-	-	-	-	1	-	-	-	41	44	-			
-	-	-	-	46	-	-	-	-	45	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	46			
-	-	2	1	227	1	9	-	-	227	5	-	5	-	2	1	5	2	115	112	-			
-	-	-	-	69	-	2	-	-	70	1	-	-	-	-	-	-	-	48	23	-			
-	-	-	-	43	1	1	3	-	45	-	3	-	-	2	1	-	-	20	25	-			
-	-	-	-	54	-	2	-	6	59	2	1	-	-	-	-	-	3	35	24	-			
-	1	1	-	267	-	4	1	1	259	10	1	2	1	-	-	-	9	132	132	-			
-	1	-	-	146	-	1	-	-	137	8	-	1	1	-	-	-	4	67	76	-			
-	-	1	-	121	-	3	1	1	122	2	1	1	-	-	-	-	5	65	56	-			
-	-	-	-	75	1	4	-	3	82	-	-	1	-	-	-	-	1	36	46	-			
1	-	-	-	202	2	6	2	2	211	1	-	-	2	-	1	2	-	108	103	-			
-	1	-	-	119	1	1	-	5	123	2	-	1	-	-	-	-	-	61	65	-			
-	-	-	-	197	1	3	1	-	195	4	1	2	-	2	-	-	1	107	92	-			
-	-	3	-	177	1	6	1	17	197	3	2	-	-	1	1	6	2	96	96	-			
4	5	8	2	2461	25	73	11	68	2545	58	13	16	6	12	9	20	22	1228	1124	223			
-	2	1	-	336	2	6	1	2	332	11	1	1	2	3	2	3	6	169	164	-			
4	3	7	2	2125	23	67	10	66	2213	47	12	15	4	9	7	17	16	1059	960	223			

befindes at være fuldstændig friske; tuberkuløs Meningit og Skrofulose indtræffer derimod hyppig, og det uagtet, saavidt vides, alle Kjør inden Værkets Omraade i længere Tid har været tuberkulinundersøgt. (P. Barth). I Steigen er Sygdommen meget udbredt, og vistnok i høiere Grad, end man ved om. (Fodstad). Fra Hammerø anføres, at saavel de Syge som deres Husfæller gennemgaaende viser tilbørlig Forsigtighed; Spyttet brændes eller graves ned; Patienterne har sine egne Spiseredskaber og Senge, og om muligt har de ogsaa et Værelse for

sig selv; at faa bortsat en fattig Tæringssyg falder paa Grund af Frygt for Smitte meget vanskeligt. (P. Hansen). Ogsaa i Ofoten er der visselig nogen Bedring med Hensyn til Forstaaelsen af Renlighedens Betydning, men der hersker dog endnu mange Steder stor Ligegyldighed og Slurveri saavel fra Patienternes som fra Omgivelsernes Side. (Borch-Johnsen). Fra Buksnes anmeldtes til Amtet 7 Tilfælde, som i Henhold til Tuberkuloseovens § 6 burde behandles paa Pleiehjem, men under de forhaandenværende, elendige økonomiske Forhold har det vistnok lange Udsigter med at faa oprettet et saadant. (Schjørn). I Øksnes (Sortland Distrikt) synes der at udbrede sig overdreven Smittefrygt blandt Befolkningen, som ellers i det Store og Hele mangler Forstaaelse af den almindelige Sundhedslæres Grundtræk, men derimod er hildet i Overtro eller Kulsviertro paa Mirakelkure og Vidundermedicin. (Sætre).

Af **Spedalskhed** iagttoges i Bodø 2 nye Tilfælde, der ikke hørte hjemme i Distriktet. (I. Lund). Fra hvert af Distrikterne Gildeskaal og Steigen indlagdes et Tilfælde paa Pleiestiftelse.

Angaaende **Kræft** skriver Distriktslæge Glatved, at denne Sygdom synes at forekomme sjældnere i Lurø end i Drangedal (Bratsberg Amt), hvor han før virkede, og hvor særlig Mavekræft syntes at forekomme næsten udelukkende blandt Arbeidsklassen (Husmænd og Inderster) med Forbigaaelse af den velstaaende Gaardbrugerklasse. Hos Arbejderne var der nemlig i Kostholdet lidet af Melk og fersk Mad (Kjød og Fisk), og «Sulen» til Maden bestod væsentlig kun af salt Sild og amerikansk Flæsk, hvorimod Gaardbrugerne som Regel hovedsagelig levede af Gaardens Produkter og kun i ringe Udstrækning benyttede indførte Varer, der passerer saa mange Hænder og herunder let kan tænkes at blive inficeret. I Lurø er Levemaaden forsaavidt mere lig den Drangedalske Gaardbrugers, som fersk Fisk, den hver Mand oftest selv fanger til Husbehov, er den vanlige «Sul», og denne Ret nydes mange Steder, særlig ude paa Øerne, 2 Gange om Dagen, nemlig Middag og Aften.

Over den altfor hyppige Forekomst af **Kardialgi** og **Anæmi** klages der i mange Beretninger. Fra Gildeskaal anføres saaledes, at den aller største Del af Befolkningen lider deraf; Aarsagen maa nærmest søges i den Skræk, man har for frisk Luft, og i den daarlige Kost, der skyldes dels de elendige økonomiske Kaar og dels den manglende Sands for Udnyttning og Tilberedning af selv de almindeligst forekommende Næringsstoffer. (Bertnes). I Folden angives disse Lidelser at forekomme særlig hos Kvinderne; under Mændenes Fravær paa Lofot-fiske maa de arbeide strengt hjemme, samtidig som der er Mangel paa fersk Fisk og Melk; i den Tid fiskes der nemlig lidet hjemme, og hvad Melken angaar, steller man sig omtrent aldrig saa, at man har den hele Aaret rundt, selv om man har op til 8 Kjør. (Kohmann). I Steigen faar Børn Kaffe, strax de er afvænte, hvis de ikke endog før den Tid faar sig en Taar af denne Styrkedrik, der gjerne tilsættes Salt og Kanel. (Fodstad).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. Fra Steigen meddeles: En Mand i 30 Aars Alderen, tilhørende en belastet Familie, havde ligget under for Selvbesmittelse, hvorfor han henvendte sig til «Institutet for den engelske Sygebehandling» i Kristiania; de fra dette erholdte, urovækkende Oplysninger gav vistnok det afgjørende Stød til, at han blev sindssyg og maatte indlægges paa Rønvik Asyl (Fodstad).

Af Læger udførtes ialt 83 **obstetriciske Operationer**, deraf i Brønnø 5, Alstahaug 4, Vefsen 1, Ranen 16, Lurø 4, Gildeskaal 2, Bodø 8, Folden 1, Skjerstad 7, Steigen 1, Hammerø 2, Lødingen 2, Ofoten 12, Buksnes 3, Østlofoten 4, Hadsel 8 og Sortland 3. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 267.

Af **Blæremola** indtraf et Tilfælde i Steigen hos en ældre Flerfødende, der i ca. 7 Uger havde haft stærke Uterinblødninger og for disse været under Kvaksalverbehandling; da Læge endelig tilkaldtes, var hun yderlig anæmisk og næsten pulsøs; efter Tamponade af Vagina afgik Molaen et Par Dage senere. (H. Arnesen). Et andet Tilfælde forekom i Lødingen hos en Kone, der i flere Aar havde været svagelig og anæmisk; i 5te Svangerskabsmaaned indtraadte Ødeme, der efterhaanden blev meget generende; i 7de Maaned afgik uden foregaaende Blødning en barnehovedstor Mola, i hvis Indre der var en glat Hule uden Antydning til Foster; Ødemeerne svandt derpaa hurtig. (Søyland).

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til Tabellen paa Side 268—269, der er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger. Fra Lurø anføres, at det mere og mere bliver den gjængse Opfatning, at Jordmoderen skal tilkaldes til alle Fødende og ikke som en ren Undtagelse, hvilket før var det Almindelige. (Glatved.)

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 266.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 2 623 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 43,6.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 22 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 12 Barselkvinder: Barsel-feber 7, Barselkrampe 1, Emboli 1 og Blødning 3. I Skjerstad iagttoges et dødelig endende Tilfælde af Krampe hos en i 8de Maaned og første Gang gravid Kvinde; Anfaldet havde været en Uge, og Konen var fuldstændig bevidstløs. Det oplystes, at hun fra Barn af havde haft Kramper, men at disse i det Sidste var blevet hyppigere. Fosteret var dødt, og der var intet Tegn til begyndende Fødsel. Hverken Aareladning eller Morfinindsprøitning viste sig at være til noget Gavn, og indvendig Undersøgelse udløste strax voldsomme Kramper. (Bjerregaard).

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	300	4	296
Lungetuberkulose	249	25	224
Kræft (Cancer og Sarkom)	105	7	98
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	95	20	75
Tuberkulose udenfor Lungerne	78	3	75
Lungebetændelse	69	5	64
Hjerneslag	68	5	63
Medfødt Svaghed	55	8	47
Organisk Hjertesygdom	43	3	40
Kronisk Bronkit	39	1	38

Veirliget. Vaaren kom sent, og det gik ualmindelig sent med Vaaraannen. Sommeren var meget kold og regnfuld, hvorfor Udbyttet af Jordbruget blev meget misligt saavel med Hensyn til Kvalitet som Kvantitet. Multebærhesten paa Andøen mislykkedes ogsaa totalt. Udbyttet af Lofotfisket var under et Middelsaars; det begyndte fra Midten af Februar at slaa godt til i de østlige Vær af

Østlofoten, og der fiskedes godt i en Maanedes Tid, da en Østenstorm, der varede en hel Uge, gjorde en brat Ende paa Herligheden paa den Kant.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Bindalen (Brønnø) opgives Boligforholdene at være elendige; Grunden er som Regel ikke ordentlig afgrøftet, og Grundmur mangler ofte; inde i Huset findes hverken Panel eller Tapet. Brugen af Tobak er angivelig mindre end før, da man efter det sidste Toldpaalæg har fundet, at den blev for dyr. (T. Heiberg).

Fra Vefsen anføres, at den daarlige Høst nødvendigvis maatte have Indflydelse paa Levemaaden, saa meget mere som mange af de sidste Aar (1901 dog undtaget) gennemgaaende havde været daarlige. Skatterne er høje som Følge af øgede Fattigudgifter og en noget forceret Veibygning. I Mosjøen var den private Indlægning af Afløbsrør fra Husene til den nye Kloakledning ikke saa almindelig, som man kunde ønske; man søgte derfor at øve et Pres paa Huseierne ved at foretrække til Soldaterkvarter de Huse, i hvilke saadan Ledning var indlagt, hvilket ogsaa havde den tilsigtede Virkning. Kaffe bruges eller rettere misbruges fremdeles. Hos Lapperne er det almindeligt at skave en Portion Renost opi Kaffen, saa at den faar Udseende af en Vælling med Fedtdraaber flydende ovenpaa; denne Drik finder de saare opkvikkende. (Kliiver).

I Ranen er den økonomiske Tilstand mislig, især i de ydre Dele af Distriktet; det var derfor saare velkomment for Mange at erholde Arbeide ved det paabegyndte Jernbaneanlæg i Dunderlandsdalen, hvor Priserne paa Levnedsmidler og Husrum gik betydelig op. (C. H. Gundersen).

I Melø (Lurø) opgives de hygieniske Forhold i Hjemmene at være gennemgaaende temmelig daarlige, hvorfor Sygeligheden blandt Kvinderne, der mere stadig opholder sig indendørs, som Regel er større end blandt Mændene, hvilke næsten hele Aaret rundt fører et Friluftsliv; Renligheden synes det dog at være blevet noget bedre med i den senere Tid. (L. Daae).

Fra Gildeskaal skrives: som Følge af, at Fiskerierne (Lofot-, Silde- og Hjemmefiske), der er den vigtigste Næringsvei, i flere paa hinanden følgende Aar helt eller delvis har slaæet feil, er den økonomiske Stilling meget slet. I de gode Aar, da Fisket slog godt til og var aarvist, bosatte Folk sig saa at sige paa enhver grøn Plet, hvor der kunde sættes et Hus, og hvor der var Adgang til Baadhavn. Mangen Familie havde ikke saa meget som en Ko eller Gjed. Under saadanne Forhold har en stor Del af Befolkningen i den senere Tid væsentlig levet af, hvad den har kunnet faa paa Kredit, og hos Mange nydes der ikke stort andet end Mespise, Sirup og Kaffe. Jorden er udstykket i smaa Parter, hvorpaa der almindelig kan fodres 2—4 Kjør; disse er som Regel elendige paa Grund af daarlig Fodring og ufornuftigt Stel i det Hele taget. I Beieren har man for det feilslagne Fiske søgt Erstatning ved Hugst i Birkeskogen, idet der udførtes en Mængde «Favnved», eller ved at reise til andre Bygder for at søge Arbeide, særlig ved Gruber. Nogen Husflid er der vistnok, men ikke i den Udstrækning, som man kunde vente i en Bygd med rigelig Adgang til Trævirke. Boligerne er som Regel smaa og usunde; næsten overalt er der Kogeoyn i Stuen, hvor al Kogning af Føde baade til Folk og Fæ foregaar; det synes dog, som om der begynder at vaagne en vis Interesse for Hygienen, nærmest som en Følge af Frygt for Tuberkulosen, som man ser stadig griber mere og mere om sig; og den Anledning, som Lægen paa Grund af Tuberkulose-loven har faaet til at træffe hygieniske Foranstaltninger i de Tæringssyges Hjem, maa der ogsaa regnes med. Ædrueligheden er meget god og Sædeligheden, som det synes, upaaklagelig. (Bertnes).

I Bodø angives derimod Sædelighedsforholdene at være mindre tilfredsstillende. (I. Lund).

Fra Skjerstad opgives Hjemmefiske saagodtsom ikke at have forekommet;

der maatte gjøres store Indkjøb af Mel. (Bjerregaard). Af Indberetningen fra Værkslægen ved Sulitjelma hidsettes: Boligforholdene bedres, men er dog fremdeles mindre tilfredsstillende; Leilighederne er nemlig delvis og til visse Tider af Aaret overbefolkede; desuden foregaar al Kogning, Vask og Tørring inde i Dagligstuen. Der byggedes i Aarets Løb 4 store Barakker, beregnet paa 20—30 Mand og efter 6 m.³ pr. Individ. — Kostholdet er gennemgaaende godt. Der komsumeredes i Aarets Løb af Hermetik ca. 9 000 Boxer Fiskemad og ca. 4 000 Boxer Kjødboller; af ferskt Kjød ca. 36 000 Kg., hovedsagelig fra Værkets eget Slakteri; af salt Kjød (islandsk Faarekjød og Oxekjød) ca. 9 000 Kg.; af Pølser og Opskjær ca. 5 000 Kg.; af fed Ost ca. 12 000 Kg., Mysost ca. 9 000 Kg.; af Margarin ca. 40 000 Kg., af Meierismør ca. 5 000 Kg., af amerikansk Flæsk ca. 4 000 Kg. Hermetik og Margarin spiller altsaa en stor Rolle i Arbejdernes Ernæring. Priserne svarer omtrent til Torvpriserne i Kristiania, og en Løskar bruger gennemsnitlig Kr. 40 pr. Maaned til Madvarer, en Familie fra 65 til 75 pr. Maaned. Enkelte Bønder bringer Madkiste med sig og lever hovedsagelig paa Tørmad og Kaffe, men det er vistnok et Faatal. Der var ingen større Sygelighed, som kunde tilskrives Kostholdet, og Ventrikellidelser synes relativt sjældne. Uagtet Sædeligheden blandt Arbejderne kun er saa som saa, er veneriske Sygdomme ikke hyppige, og Smittekilderne omtrent bestandig at søge i Byerne og Lofoten. — Ædrueligheden maa, naar Hensyn tages til Befolkningens Art og de Forhold, hvorunder den lever, betegnes som nogenlunde. Fulde Folk ser man som Regel kun ved de større Høitider. Da gaar det rigtignok ofte paa Livet løst, især blandt svenske, finske og trondhjemske Arbeidere. Der drikkes da væsentlig «Karsk», d. v. s. 96 pCt. Spiritus plus Kaffe i forskelligt Forhold. Der konstateredes et Dødsfald efter umaadelig Nydelse af denne Blanding. Vedkommende drak, til han faldt i Coma, hvoraf han senere ikke vaagnede. Den letale Dosis lod sig ikke bringe paa det Rene, da ingen af Deltagerne i Selskabet senere havde nogen tydelig Erindring om det Passerede. Efter Opgave fra Materialkontoret, hvorigennem al Vin og Brændevin udleveres — uden det forsvindende Kvantum, der indsmugles —, ankom der til Værkets Indvaanere i Aarets Løb 7 638 Helflasker Spirituosa. Heraf var vistnok en Del Vin, men ogsaa en hel Del 96 pCt. Spiritus til «Sluskens Nationaldrik», Karsk, saa at Tallet omtrent angiver Mængden af Drikkevarer med almindelig Brændevins Alkoholgehalt. Dette Kvantum bliver at fordele paa ca. 1 400 voxne Mennesker (hvoraf dog omtrent 150 Afholdsfolk og Totalister). Grosset importeres til Høitiderne, saaledes til Jul henimod 3 300 Flasker. Dog kommer der stadig og hver Uge Brændevinskasser, ingen Maaned under 100 Flasker. Kassen bliver som Regel tømt samme Dag, den kommer, og dens Eiermand holder Fest paa Indholdet i et à to Døgn. Af virkelige Vanedrikkere og stadige Drukkenbolte findes relativt yderst faa. — Den faste Stok af Arbeidere er hovedsagelig fra Skjerstad, Salt-dalen, Folden, Bodin og Beieren; ikke Faa af disse Folk driver sine Gaardsbrug ved Siden af og forlader i det Øiemed Værket i 2 à 3 Maaneder af Aaret; Grube-arbeidet spiller for dem den samme Rolle som forhen Lofotfisket, men en langt heldigere, fordi Fortjenesten er mere sikker. Arbejderne er gennemgaaende propre og godt klædt, og det er let at se, at Opholdet ved Værket har en heldig Indflydelse paa den nordlandske Bonde; han lærer her ogsaa, hvad regelmæssigt Arbeide vil sige. — Der holdtes i Aarets Løb en Række populære Foredrag om Tuberkulose, Kvaksalveri, Patentmedicin og forskellige, hygieniske Emner. (P. Barth).

I Hammerø har Jordbruget i den senere Tid gjort Fremskridt; Boligerne er i Almindelighed upaaklagelige; i de nyere Huse bruges altid Kjøkken, hvorved den tidligere almindelige, usunde Kogeovn i Dagligstuen mere og mere gaar af Brug. Almuen er ædruelig, men Sædeligheden staar lavt. (P. Hansen).

I Lødingen var Lofotfisket nogenlunde godt for de fleste Fiskere, da de

drev Dagline- og Smaagarnfiske i Østlofoten. Sildefisket blev der intet af hjemme, men Mange var med sine Notbrug ganske heldige andetsteds; Garnfiskerne derimod fik ikke stort. (Seyland).

For Ofoten har, naar undtages Evenes, Vinterfisket ikke længere den direkte Betydning som før, da en stor Del af den mandlige Befolkning har foretrukket det sikre Arbeide ved Jernbanen og ved Anlæggene i Narvik fremfor at deltage i det hazardiøse Fiske. I denne By har Bønderne nu et meget godt Marked for sine Produkter, saa at Bygderne fra at være nogle af Landets fattigste er paa god Vei til at blive velstaaende. Det er en Fornøielse at se, hvor megen Udmark der hvert Aar dyrkes op; og Varerne, behøver man ikke at frygte for, skal mangle Afsætning, da der til Narvik med hvert Skib indføres store Mængder Melk fra langt borte liggende Trakter. Med den tiltagende Velstand og de øgede Krav, som stilles til Bønderne som Leverandører, begynder man ogsaa saa smaat at faa Sands for et bedre Stel paa Gaarden, og Meierierne hjælper ogsaa til ved at forlange renlig Behandling af Melken. Korndyrkning er saa godt som overalt helt opgivet, da det gik altfor ofte paa, at det ikke blev modent, og det med de nuværende Priser paa Melk, Kjød og Poteter ikke lønnede sig at løbe den Risiko. Hø og Grøntfoder samt Poteter er de Avlinger, man nu lægger Vægt paa. Der drives ogsaa et ikke ulønsumt Hjemmefiske naar Tid kan afsees dertil; Ofoten pleier at være en af de mere aarvisse Sildefjorde. Naar der i dette Aar til stor Skuffelse for Mange ikke blev noget Indsig, havde dette dog ikke som tidligere nogen Nødstilstand til Følge. — Moralen har dog Jernbaneanlægget ikke bidraget til at fremme; Arbeiderne, som gjerne bor en hel Del sammen i én Barakke, engagerer gjerne en Kvinde, oftest en ung Pige, til at koge og vaske for sig; i Almindelighed er Barakkerne saaledes indrettede, at hun kan have sit eget Rum, men en saadan Adskillelse praktiseres sjelden; der leves paa en intim Fod, og Følgerne skal der ingen levende Fantasi til for at tænke sig; det er kun mærkeligt, at man under saadanne Forhold har sluppet saa godt for alskens veneriske Sygdomme. — Ved Melkedalens Kisgruber, der fremdeles var i Drift, havde en Del Folk lønnende Arbeide, men de store Forventninger, man havde sat til flere Anvisninger, er hidtil blevet skuffede. — I Narvik, der fra dette Aars Begyndelse udgjør en selvstændig Kommune, var der trods intens Byggevirksomhed følelig Husmangel; ved en større Ildsvaade i December, da en stor Arbeiderbolig; «de tusen Hjem» kaldet, og flere mindre Huse brændte, forværredes Forholdet end yderligere, saa at flere Familier, trods alle Anstrengelser for at skaffe dem Hus, endnu 3 à 4 Uger efter Branden var indlogeret i Folkeskolens Lokaler. I en saa hurtig voxende By har det selvfølgelig ikke været muligt at holde Følge med Anlæg af Kloaker; et Par offentlige Vandstændere for hele Byen var naturligvis ogsaa utilstrækkelig til en rundelig Vandforsyning, hvilket igjen indvirkede paa Renligheden; men man havde jo heller Intet at rutte med paa noget Hold. Da Byggegrunden tilhører Staten, som bortleier den til Byens Borgere til temmelig høie Priser, skulde man antage, at den ogsaa maatte have nogen Forpligtelse til at træde støttende til ved Oparbejdelse af Gader og Anlæg af Kloaker etc., men Storthinget har intet Hensyn taget til Byens Andragende om saadan Hjælp; Følgen har derfor været, at Udviklingen for en stor Del blev staaende i Stampe. — Da Befolkningen for en væsentlig Del er indflyttet fra Landdistriktet, hvor den har været vant til at gerere sig, som den selv lyster, uden at ændse sanitære Paabud, faldt det overmaade vanskeligt at opnaa nogenlunde ordnede Forhold i hygienisk Henseende; man er dog nu kommen saa langt, at der til hvert Vaa-ningshus i Byen hører et Slags Privet, som dog kun i de færreste Tilfælde er tilfredsstillende; ligeledes har det lykkedes at tvinge Huseierne til at anskaffe Søppelkasser, men det er næsten umuligt af formaa Leieboerne til at benytte

dem; Forholdene bedres dog, efterhvert som Kloaknettet udvides. — Kostholdet er gjennemgaaende godt; de Fleste maa arbeide haardt, og dertil trænges kraftig Mad; Raastoffet er dog som Regel af det dyreste, da de Fleste lader Pengene gaa, efterhvert som de kommer ind; kun Enkelte har været saa kloge at lægge Noget tilside i de Aar, Arbeidet har paagaaet her. — Ædruelighedsforholdene har været ganske gode; da der, naar undtages enkelte Hôtellers Ret til Udskjækning af Øl og Vin til Reisende og Spisegjester, ikke findes noget Detailudsalg af berusende Drikke, maa Øl kjøbes i kassevis, og Brændevin forskrives i større Kvanta, hvilket som Regel har til Følge, at der bliver Fyld, saalænge Forsyningen varer. — Moralen kan selvfølgelig ikke komme til at staa høit, før der skaffes saa meget Hus, at Leien synker, og det bliver muligt at ophøre med at lade Mænd og Kvinder bo om hverandre i et og samme Værelse i broget Forvirring; rigtignok stiftes der mange Ægteskaber, men Antallet af uægte Børn er heller ikke lidet. (Borch-Johnsen og Astrup).

Fra Østlofoten anføres, at Drikfældigheden er liden tiltrods for, at der er 3 Brændevinsudsalg og 1 Øl- og Vinsamlag. (Kildal).

Fra Øksnes (Sortland Distrikt) skildres Kosten som ensformig og Madstellet som daarligt; Melk er hele Vinteren igjennem en sjelden Vare. I Husene mangler der ofte Slagvinduer, og naar de findes, benyttes de ikke af Frygt for «Kjylla». Befolkningen er ædruelig, men neppe meget sædelig. (Sætre). I Andenes var der et usædvanligt godt Vaar- og Sommerfiske, 40—60 Kroner daglig i «Sjøveir» pr. Mand var det Almindelige, og Dagslot paa 100 Kr. pr. Mand ingen Sjeldenhed; men alligevel er det, som om et saadant Fiske lidet forslaar for det hele Distrikt, naar, som i dette Aar, Skrei- og Sildefisket mislykkes; da ogsaa Høstfisket slog fuldstændig feil, angivelig paa Grund af «Russekobben», der optraadte i stor Mængde og bortjog Fisken i ét Nu, var det i flere Maaneder ikke muligt at faa «Kogefisk»; paa at tilgodegjøre sig Kobben var man uforberedt og lidet kjendt med Fangstmaaden. — Med sine udstrakte Myrstrækninger, der let kan opdyrkes, og som kan levere udmærket Brændtorv, og med sit udtømmelige Fiskehav maa denne Ø kunne ernære en Befolkning flere Gange saa stor som den nuværende, naar Kommunikationsforholdene baade tillands og tilvands efterhaanden bliver mere fuldkomne, end de nu er. Der findes for Tiden 5 Rigs-telefonstationer, og af Hovedveien fra Risøhavn til Andenes er lidt over Fjerdeparten færdigbygget. (Fearnley, Schjelderup).

Sygehuse. Foruden Amtssygehusene i Alstahaug (Søvik), Bodø, Buksnes (Gravdal) og Hadsel (Stokmarknes) er følgende Sygehuse i Virksomhed under Lofotfisket: Skraaven, Kabelvaag og Henningsvær, samtlige i Østlofoten Distrikt, Stene i Buksnes, Reine og Værø i Flakstad. I Nesne i Ranen er der et lidet kommunalt Sygehus. I Bodø findes et lidet Epidemilazaret i leiet Lokale. Ved Sulitjelma Kobberværk (Skjerstad Distrikt) er der et Sygehus og et Epidemilazaret. I Narvik har Jernbaneanlægget Sygehuse. Rønvik Sindssygeasyl i Bodin aabnedes den 22de September.

Badeindretninger. I Mosjøen, Vefsen Distrikt, er der en Varmtbadeanstalt med Styrte. I Bodø findes et Folkebad i Folkeskolens Lokale. Ved Sulitjelma Kobberværk (Skjerstad Distrikt) er der i Aarets Løb opført en større Badstue, hvor saa Mange, som kan komme til, 2 Gange om Ugen kan faa gratis Bad; og det er paa Tale at bygge 2 mindre Badstuer til. (P. Barth). Paa Stokmarknes Sygehus i Hadsel Distrikt er der Adgang for Publikum til at erholde Bad.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Nordlands Amt	74	3587
Brønnø	¹⁾ 6	317
Alstahang	²⁾ 5	260
Vefsen	³⁾ 3	193
Ranen	⁴⁾ 9	251
Lurø	⁵⁾ 5	217
Gildeskaal	-	148
Bodø	⁶⁾ 3	346
Folden	⁷⁾ 2	106
Skjerstad	⁸⁾ 5	318
Steigen	⁹⁾ 5	87
Hammerø	1	56
Lødingen	¹⁰⁾ 2	102
Ofoten	¹¹⁾ 10	294
Flakstad	¹²⁾ 1	-
Buksnes	¹³⁾ 6	169
Østlofoten	¹⁴⁾ 4	133
Hadsel	¹⁵⁾ 4	382
Sortland	¹⁶⁾ 3	208

¹⁾ Brønnø 1, Vik 2, Velfjorden 1, Vega 2. ²⁾ Tjøtta 1, Stamnes 2, Alstahaug 2.
³⁾ Vefsen 1, Hattfjeldalen 1, Mosjøen 1. ⁴⁾ Hemnes 2, Nesne 1, Dønnes 1, Mo 5. ⁵⁾ Træ-
 nen 1, Rødø 1, Lurø 2, Melø 1. ⁶⁾ Bodø. ⁷⁾ Sørfolden 1, Nordfolden—Kjerringø 1.
⁸⁾ Skjerstad 1, Saltø 1. ⁹⁾ Steigen 3, Ledingen 2. ¹⁰⁾ Lødingen 1, Tysfjorden 1. ¹¹⁾ Nar-
 vik. ¹²⁾ Flakstad. ¹³⁾ Buksnes 4, Borge 2. ¹⁴⁾ Vaagan 3, Gimso 1. ¹⁵⁾ Hadsel. ¹⁶⁾ Sort-
 land 1, Dverberg 1, Øksnes 1.

Sundhedskommissionen i Øksnes (Sortland) bestod tidligere foruden Formanden af det samlede Herredsstyre, men da dette viste sig at være et altfor tungvindt Apparat, reduceredes Medlemsantallet til Tredieparten eller 8. Dermed var imidlertid lidet eller intet vundet, da de af Herredsstyret valgte Medlemmer boede spredt udover den vidtstrakte Bygd, hvor der bogstavelig talt ikke findes Veie; det har saaledes fremdeles været omtrent umuligt at faa et beslutningsdygtigt Antal samlet udenfor de almindelige Herredsstyremøder. (Sætre).

Kvaksalveruvæsenet, berettes der fra Sulitjelma, synes at være paa Retur; derimod har ihærdige og skrigende Avertissementer bevirket Indførsel af rent utrolige Kvantaa Patentmedicin og Arkana; dog synes der ogsaa i dette Stykke i den senere Tid at være indtraadt en kjendelig Bedring; galvaniske Bælter er rent kommet ud af Kurs. Lignende Udtalelser foreligger ogsaa fra Lurø og Bodø.

XIX. Tromsø Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommune.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknatorer.
Amtet		26246,05	72 966	24	3	38	33
1. Trondenes		1 543,69	13 568	6	1	6	6
	Kvæfjord	864,31	3 036	1	-	1	1
	Trondenes	548,40	8 820	4	1	4	4
	Bjarkø	130,98	1 712	1	-	1	1
2. Ibbestad		1 660,95	8 741	2	-	4	2
	Ibbestad	1 149,25	6 552	2	-	3	2
	Salangen	511,70	2 189	-	-	1	-
3. Tranø		1 083,02	5 099	2	-	4	3
	Tranø	481,74	1 608	-	-	2	2
	Sørreisen	382,42	1 939	1	-	1	1
	Dyrø	218,86	1 552	1	-	1	-
4. Berg		609,10	2 305	1	-	2	2
	Berg	281,28	1 028	1	-	1	1
	Torsken	327,82	1 277	-	-	1	1
5. Lenviken		1 198,47	6 391	1	-	3	4
	Lenviken	713,62	4 713	1	-	2	2
	Hillesø	484,85	1 678	-	-	1	2
6. Maalselven		5 896,05	5 091	3	-	3	3
	Maalselven	3 331,62	3 539	2	-	2	2
	Bardo	2 564,43	1 552	1	-	1	1
7. Balsfjorden		1 565,28	4 497	1	-	2	2
	Balsfjorden	1 222,48	2 977	1	-	1	1
	Malangen	342,80	1 520	-	-	1	1
8. Tromsø		1 550,09	12 214	4	2	5	3
	Tromsø, Kjøbstad ...	0,63	7 447	4	2	4	-
	Tromsøundet	1 549,46	4 767	-	-	1	3
9. Lyngen		3 682,27	6 185	2	-	3	4
	Lyngen	3 119,92	5 070	1	-	2	2
	Sørfjorden	562,35	1 115	1	-	1	2
10. Karlsø		1 417,91	3 156	1	-	2	1
	Karlsø	753,90	1 848	1	-	1	1
	Helgø	664,01	1 308	-	-	1	
11. Skjervø		6 039,22	5 719	1	-	4	3
	Skjervø	1 173,51	2 525	1	-	1	1
	Nordreisen	2 772,46	1 447	-	-	1	1
	Kvænangen	2 093,25	1 747	-	-	2	1

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Exantematisk Tyfus	28	3	28	7	3	2	7	7	2	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	26	2	26	-	2	1	-	2	-	12	3	-	2	2	2
Skarlagensfeber	38	-	38	-	5	2	6	3	-	3	1	1	9	2	6
Mæslinger	570	39	569	-	-	1	14	8	20	55	54	61	107	189	60
Difteri (Croup)	54	4	54	3	-	5	3	5	-	3	4	4	2	7	18
Blodgang	43	5	43	1	8	2	2	8	4	4	3	-	-	2	9
Barselfeber	23	12	20	2	2	1	2	2	1	2	3	2	1	1	1
Pyæmi, Septhæmi	12	3	10	-	1	-	-	-	-	1	1	2	2	3	-
Rosen	64	4	61	5	4	3	6	7	3	3	4	11	7	7	1
Vandkopper	24	-	19	7	-	-	1	-	1	-	6	-	1	1	2
Kusma	30	-	30	6	7	2	-	1	3	1	2	-	-	2	6
Kighoste	189	25	189	-	2	8	9	8	11	23	5	2	27	36	58
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	995	47	962	117	54	55	79	91	70	106	99	58	65	83	85
Influenza	130	1	129	7	24	31	11	4	7	6	8	8	6	4	13
Lungebetændelse	180	32	166	31	7	9	8	32	16	11	7	7	11	14	13
Pleurit	132	1	130	10	9	8	10	12	7	11	20	7	13	14	9
Gigtfeber	80	2	79	11	4	5	6	7	2	7	9	6	6	7	9
Akut Diarré (Kolerine)	391	12	382	45	42	36	27	28	33	30	31	14	25	36	35
Skjærbug	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	9	-	9	-	-	-	1	-	2	1	1	-	2	-	2
Tilsammen	3019	192	2945	252	174	171	192	226	182	279	261	183	286	410	329

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Tronde- nes.		Ibbestad.		Tranø.		Berg.		Lenviken.		Maals- elven.		Bals- fjorden.		Tromsø.		Lyngen.		Karlsø.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exantematisk Tyfus	12	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	1	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	5	1	-	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	15	1	1	-	-	-
Skarlagensfeber	20	-	4	-	-	-	7	-	1	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-
Mæslinger	120	8	46	1	30	6	4	1	41	2	2	-	1	-	315	20	1	10	-	-
Difteri (Croup)	4	-	-	-	9	-	-	-	3	-	8	2	5	2	22	-	2	-	1	-
Blodgang	2	-	5	-	5	-	-	-	3	1	4	2	20	2	4	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	1	3	-	2	2	1	-	1	-	2	2	2	2	3	3	7	1	-	1
Pyæmi, Septhæmi	1	1	4	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Rosen	17	-	18	1	-	-	1	-	8	1	2	2	2	-	8	-	4	-	2	-
Vandkopper	2	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	11	-	3	-	5	-
Kusma	4	-	14	-	1	-	-	-	-	-	4	-	-	-	7	-	-	-	-	-
Kighoste	18	2	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	70	5	8	2	49	9
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	129	5	99	4	68	4	20	-	61	-	56	5	26	5	396	17	104	6	20	1
Influenza	16	-	21	-	9	-	2	-	-	-	5	1	-	-	33	-	26	-	1	-
Lungebetændelse	23	7	29	1	17	6	3	-	4	2	17	-	13	3	29	2	17	4	14	3
Pleurit	31	-	21	-	3	-	3	-	14	-	6	1	1	-	30	-	11	-	2	-
Gigtfeber	13	-	5	-	4	-	2	-	2	-	10	1	9	-	25	1	9	-	1	-
Akut Diarré (Kolerine)	83	-	36	-	42	4	4	-	32	1	17	-	2	-	117	2	38	2	9	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-
Tilsammen	501	27	315	8	192	22	51	1	175	7	133	16	97	15	1101	51	232	17	114	13

Sundhedstilstanden var i det Hele nogenlunde tilfredsstillende. Mæslinger gik epidemisk over Amtet, og Kighoste var ganske hyppig i enkelte Distrikter. Influenza var derimod forholdsvis sjelden. Det samlede Antal af anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 3 019 med 192 Dødsfald mod henholdsvis 3 073 og 177 Aaret forud.

Dødeligheden. Antallet af Døde udgjorde 1 034 eller 13,9 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (74 100). Aaret forud var den 14,7 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomstilfælde** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 278 og 279.

Af **exantematisk Tyfus** anmeldtes tilsammen 12 Tilfælde i Trondenes og 16 i Balsfjorden Distrikt. I Trondenes indskrænkede Sygdommen sig til en enkelt Gaard, Renstad i Kvæfjorden, hvor 2 ældre Mænd døde meget hurtig, medens de øvrige Tilfælde forløb meget let. (Buck). I Balsfjorden viste en syg Kone sig at lide af Sygdommen. Hun var smittet i en nærliggende Stue, hvor det ved Undersøgelse kom for Dagen, at en hel Familie paa 7 Medlemmer havde været syg. Da det ikke lod sig gjøre at fjerne den syge Kone, maatte hun blive liggende i den Gamme, hvør Familien, der foruden hende bestod af 8 Medlemmer, holdt til. Efterhaanden indsygnede da disse, men alene Manden døde. (A. Selmer).

Af **Tyfoidefeber** opføres for det hele Amt kun 26 Angrebne, det mindste Tal, der kjendes inden Amtet siden 1893. I Trondenes Distrikt forekom 3 Tilfælde i samme Hus paa Gaarden Skaanland. Uafhængig af disse optraadte nogle spredte Tilfælde blandt hjemkomne Fiskere. I Berg Distrikt behandledes det ene Tilfælde i Gryllefjord, det andet i Holmenvær. Vandforsyningen her er fremdeles meget slet. (P. Holst). I Tromsø By forekom 8 spredte Tilfælde. Af 7 Tilfælde i Tromsøsundet indtraf de 6 paa samme Gaard i Andersdalen; de indlagdes alle i Lazaretet paa Tromsø. (Johs. Holmboe). Patienten i Lyngen antoges smittet under et Besøg paa en Gaard ude i Fjorden, hvor Sygdommen havde været for vel 1 Aar siden. (O. Moe).

Af **Skarlagensfeber** behandledes 20 Tilfælde i Trondenes Distrikt. I Berg Distrikt optraadte 7 Tilfælde i to Huse paa Gaarden Nordfjorden. Efterat Skolen var standset, bredte Sygdommen sig ikke videre. I Tromsø By blev samtlige 6 Angrebne indlagte i Lazaretet.

Mæslinger havde epidemisk Udbredning over den største Del af Amtet. Ialt anmeldtes 570 Syge og 39 Dødsfald. De optraadte talrigst i Aarets sidste Kvartal. I Trondenes var Sygdommen hyppig ledsaget af alvorlige Katarrher. (Buck). I Ibbestad gik Mæslinger som en mild Epidemi over store Dele af Distriktet. (Borchgrevink). I Tranø Distrikt forekom Sygdommen særlig i Sørreisen; alle Skoler lukkedes. Epidemien var mild, men fremkaldte dog Dødsfald, mest hos før svagelige Børn. De Voxne, som fik den, angrebes særlig stærkt. Læge hentedes i de fleste Tilfælde ikke. (P. Hansteen). I Berg begyndte Epidemien i den sydlige Del af Distriktet og bredte sig nordover. Forløbet var mildt. (P. Holst). I Lenviken spredtes Smitte ved Konfirmanderne; Konfirmationen blev derfor besluttet udsat. (Stjernholm). I Maalselven behandledes kun 2 Tilfælde. (C. G. Schøyen). Mod Aarets Slutning herskede Sygdommen i Tromsø baade i Byen og Landdistriktet. Til Lyngen kom den først henimod Jul ved Smitte fra Karlsø. (O. Moe).

Difteri (Croup) var forholdsvis sjelden. I Maalselven forekom 3 af de anmeldte 8 Tilfælde i Bardo; Smitten skrev sig her fra Gaarden Svendsvold

i Skoelvdalen, hvorhen Sygdommen allerede i 1901 var bragt fra Ofoten. Paa Nabogaarden var der en Syg; denne antoges smittet ved en Hundehvalp, som uhindret havde faaet Lov til at færdes mellem Børnene. De øvrige Tilfælde indtraf paa Maalsnes og paa en liden Plads ikke langt derfra; hvorledes Smitten var bragt did, blev ikke opklaret. (C. G. Schøyen). Af 22 Tilfælde i Tromsø tilhørte 21 Byen og kun 1 Landdistriktet. Samtlige indlagdes i Lazaretet. I Byen optraadte Sygdommen som mindre Husepidemier; saaledes indtraf 10 Tilfælde i ét Hus, lige efter at en Familie fra Lenviken havde logeret sig ind. I Lyngen Distrikt iagttoges et Tilfælde paa Gaarden Bakkemo, hvor der 3 Aar iforveien var død et Pigebarn af Sygdommen. (O. Moe). Et Tilfælde i Karlsø skyldtes Smitte fra Skjervø; den vanlige Smittekilde ellers inden Distriktet er gjerne Tromsø By, der hyppig besøges af Befolkningen. (G. Mohn). I Skjervø kan den Difterieepidemi, som siden 1896 har hærjet i Distriktet og krævet mange Ofre, nu endelig betragtes som endt. (O. Løken).

Af **Dysenteri** behandledes 43 Angrebne, deraf 5 med dødeligt Udfald. I Ibbestad Distrikt forekom 4 Tilfælde i December paa Gaarden Selnæs. (Borchgrevink). I Balsfjorden optraadte en Del spredte Tilfælde som en Fortsættelse af Epidemien Aaret forud. (A. Selmer). I Tromsø By forekom 4 Tilfælde i et enkelt Hus uden sikkert paavisselig Smittekilde. (Johs. Holmboe).

Barselfeber. I Berg Distrikt antages et enkelt Tilfælde at skyldes Smitte bragt af Pleiersken, der umiddelbart forud havde pleiet en anden syg Barselkvinde i Nabodistriktet. (P. Holst). I Balsfjorden døde en Kvinde paa Barselseng, sandsynlig smittet af en Hjelpekone. (A. Selmer). Af 7 Tilfælde i Lyngen Distrikt forekom 3 i én Jordmoders Praxis, 2 i en andens; ved de øvrige 2 havde Hjelpekoner bistaaet under Fødselen. Jordmødrene paa-lagdes Desinfektion af sin Person, sine Klæder og Instrumenter. Smitten for de fleste Barselkvinder skriver sig dog fra den fuldstændige Mangel paa Renlighed. (O. Moe).

Kusma gik som Epidemi hele Aaret igjennem inden Ibbestad Distrikt, men Lægebehandling søgtes almindeligvis kun ved Optraeden af Orkit. (Borchgrevink). I Berg Distrikt forekom en hel Del Tilfælde i de første Maaneder af Aaret.

Kighoste optraadte epidemisk mod Aarets Slutning i Tromsø. Til Karlsø Distrikt indførtes Sygdommen fra Hammerfest ved en Indflytterfamilie i Januar, spredtes fra Karlsø Kirkested, hvor den først optraadte, udover hele Bygden og var endnu ved Aarets Slutning ikke ophørt. En Del Smaabørn døde af Sygdommen. (G. Mohn). I Skjervø Distrikt herskede ogsaa en meget udbredt Epidemi af Kighoste, der begyndte om Sommeren og endnu vedvarede ved Aarets Udgang. Af 35 Behandlede døde 6, alle i Nordreisen, hvor Epidemien tildels optraadte meget ondartet. (O. Løken).

Influenza opføres med forholdsvis faa Tilfælde. I Ibbestad Distrikt forekom Sygdommen væsentlig i 2det Halvaar. Alene paa en Gaard i Lavangen antog den en meget ondartet Beskaffenhed med vedholdende, daglige høje Temperaturstigninger, tildels Delirier og protraheret Forløb. Distriktslægens Assistent angrebes paa samme Maade og var syg i 3 Maaneder. Det er dog Tvivl om, at Sygdommen var Influenza; den skyldtes muligens en Infektion gjennem Drikkevandet, der var forurenset ved de mange Lemæn, som fandtes i Trakten. I saadanne Lemænaar er der tidligere iagttaget lignende Febersygdomme. (Borchgrevink). I 2 Nabohuse paa Gaarden Haugnæs i Skjervø Distrikt angrebes i Aarets 2 sidste Maaneder samtlige Beboere, 12 i Tallet. Sygdommen ytrede sig paa en ondartet Maade med delvis tyföse Symptomer. (O. Løken).

Akut Diarré (Kolerine) var sjeldnere end i de to nærmest foregaaende Aar. De fleste af de i Lyngen Distrikt behandlede Tilfælde forekom blandt Arbeidere ved Birtavarre Gruber, hvor Drikkevandet er udsat for Forurensning. (O. Moe). Paa en Gaard i Nordreisen, Skjervø Distrikt, angrebes 8 Personer. Aarsagen var ogsaa her Drikkevandets Forurensning ved Tilsig af Gjødelsvand. (O. Løken).

Pemfigus hos Nyfødte forekom i Tromsø By med ialt 9 spredte Tilfælde i Aarets Løb i forskellige Jordmødres Praxis. Disse paalagdes som vanligt Desinfektion af sin Person og sit Tøj, og Sundhedskommissionen lod de inficerede Huse desinficere. (Johs. Holmboe).

Af **Fnat** opføres for det hele Amt 56 Tilfælde, deraf 39 i Trondenes Distrikt. Sygdommen omtales som ganske hyppig i Berg Distrikt, men Folk behandler sig oftest selv med Skabsalve fra Apotheket. Følgen er, at Smitten ikke udryddes, men Sygdommen optræder paany efter en Tids Forløb og spreder sig videre. (P. Holst).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:													
			1		2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	
			Tronde- nes.		Ibestad.		Tranø.	Berg.	Lenviken.	Maals- elven.	Bals- fjorden.	Tromsø.	Lyngen.	Karlsø.	Skjervø.	
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	
Veneriske Saar	7	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	3	1	-	-	
Syfilis, konstitutionel	38	2	11	1	2	1	-	6	-	-	1	15	2	1	-	
Gonorré, Uretrit . . .	146	-	46	-	10	-	6	9	4	1	1	51	10	2	6	

Fra Berg Distrikt meddeles, at 4 Tilfælde af Syfilis optraadte i en Familie, hvor 2 Smaapiger, 3 og 5 Aar gamle, var smittede gennem Genitalia, og fra Børnene smittedes saa Forældrene. Hvorfra Børnene havde faaet Sygdommen, lykkedes det ikke at faa Rede paa. (P. Holst). Distriktslægen i Tromsø gjør opmærksom paa, at en ikke ringe Procent af de for Tromsø By opførte Tilfælde, er Udenbysboende, ligesom Byen er Gjennemfartssted for en betydelig Mængde Reisende, af hvilke ikke faa søger Lægehjælp for sin Sygdom der. (Johs. Holmboe). I Lyngen Distrikt har der været iagttaget færre Tilfælde dette Aar end tidligere; dette skyldes, at Driften ved Birtavarre Gruber har været indskrænket, idet det væsentlig er de omflakkende Grubearbeidere, som udbreder Smitten. (O. Moe).

Til Oplysning om de kjendte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** inden Lægedistrikterne hidsettes paa Side 283 en Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Herredernes og Tromsø Bys Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt den almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Dødsaaarsagslister for det hele Amt 14,6 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede, kjendte Dødsfald og 20,0 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Tromsø By var Forholdet henholdsvis 11,8 pCt. og 19,4 pCt. og for Bygderne 15,2 pCt. og 20,1 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. I Maalselven Distrikt udbreder Tuber-

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjøn- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Trondenes	57	23	47	19	-	-	1	-	9	4	-	-	-	-
Ibbestad	42	7	39	7	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Tranø	22	5	20	4	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
Berg	6	3	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lenviken	27	7	27	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Maalselven	16	10	16	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Balsfjorden	22	9	21	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tromsø	63	28	59	27	-	-	-	-	3	1	-	-	1	-
Lyngen	30	11	27	10	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-
Karlsø	9	4	9	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjervø	71	16	62	14	-	-	-	-	9	2	-	-	-	-
Tromsø Amt ...	365	123	333	114	1	-	2	1	28	8	-	-	1	-
Deraf i By	41	15	39	15	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
— - Bygder ..	324	108	294	99	1	-	2	1	27	8	-	-	-	-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epide- miske Syg- domme.
Trondenes	110	21	27	83
Ibbestad	58	7	8	50
Tranø	74	4	22	52
Berg	11	3	1	10
Lenviken	33	2	7	26
Maalselven	54	8	16	38
Balsfjorden	48	9	15	33
Tromsø	157	23	51	106
Tromsø By	110	13	43	67
Bygder	47	10	8	39
Lyngen	94	10	17	77
Karlsø	37	6	13	24
Skjervø	41	12	15	26
Tromsø Amt	717	105	192	525
Deraf i By	110	13	43	67
— - Bygder	607	92	149	458

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder.																
	Sum.	Deraf:						Sum.	Deraf:								
		Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.	Uopgivet.		Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgivet.	Levende.		Død-fødte.		Uopgivet.	
												Md.	Kv.	Md.	Kv.		
Trondenes	254	62	192	-	243	11	-	254	128	126	-	122	125	6	1	-	
Ibbestad	145	-	-	145	136	9	-	150	80	70	-	-	-	-	-	150	
Tranø	115	17	98	-	105	10	-	117	54	63	-	53	58	1	5	-	
Berg	62	13	49	-	56	6	-	63	34	29	-	33	29	1	-	-	
Lenviken	90	21	69	-	72	18	-	91	45	45	1	39	42	6	3	1	
Maalselven	54	16	38	-	52	2	-	54	23	31	-	21	30	2	1	-	
Balsfjorden	73	17	56	-	64	9	-	75	40	35	-	39	34	1	1	-	
Tromsø	202	48	154	-	171	31	-	204	109	95	-	93	91	16	4	-	
Tromsø By	182	44	138	-	154	28	-	184	96	88	-	84	84	12	4	-	
Bygder	20	4	16	-	17	3	-	20	13	7	-	9	7	4	-	-	
Lyngen	41	13	28	-	39	2	-	42	18	24	-	17	20	1	4	-	
Karlsø	31	7	24	-	28	3	-	32	21	11	-	20	11	1	-	-	
Skjervø	79	17	62	-	72	7	-	83	43	40	-	39	39	4	1	-	
Tromsø Amt	1146	231	770	145	1038	108	-	1165	595	569	1	476	479	39	20	151	
Deraf i By	182	44	138	-	154	28	-	184	96	88	-	84	84	12	4	-	
— Bygder	964	187	632	145	884	80	-	981	499	481	1	392	395	27	16	151	

¹⁾ Opgaven gjælder paa én Fødende nær alene Maalselven Herred; fra Bardo foreligger intet

kulosen sig fremdeles saa smaat, fornemmelig i Bardo, hvor Sygdommen synes at optræde med sjelden Heftighed. (C. G. Schøyen). Fra Lyngen Distrikt skriver Distriktslægen: Tuberkulosen tiltager fremdeles i en uhyggelig Grad. Foruden Lungetuberkulose er tuberkuløs Meningit en Form af Sygdommen, som hyppig iagttages; tuberkuløse Ledaffektioner er heller ikke sjældne, og især disse faar man ofte til Behandling først paa et meget fremskredent Stadium; først naar Fistlerne bryder ud, henvender man sig til Læge, og da er langvarig Sygehusbehandling nødvendig. Smittefrygten er tildels stærkt udbredt og gaar ofte til Overdrivelse; Forstaaelse af Faren for Smitteudbredning ved Spyttet bliver almindeligere, hvorfor man sporer større Omhu ved Behandlingen af dette baade fra Patienter og deres Omgivelser. Men de elendige hygieniske Forhold, hvorunder den aller største Del af Befolkningen lever, gjør dog, at de mange forskellige Krav, som maa stilles for nogenlunde at sikre mod Smitteudbredning, paa langt nær kan tilfredsstilles. Snarlig Oprettelse af Pleiehjem, med ikke for faa Pladse, imødesees med den største Interesse. (O. Moe).

Chlorose og **Anæmi** er som andetsteds overmaade hyppige i Karlsø Distrikt, ligesaa **Fordøielssygdomme**, der antages at skyldes overdreven

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																										
Af de levende fødte var				Fosterleier:				Fødselen fuldendt ved				Af Fostrene var:										Uopgivet.	Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.	
												Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalendermaaned).		Ufuld- baarne (fødte i 8de Kalendermaaned).		Fuld- baarne (fødte efter 8de Kalendermaaned).										
skin-døde, men bragte tillive.		døde inden 24 Ti-mer.		Isseleie.	Ansigtseie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uopgivet Leie.	Naturens Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instru- menter.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.							
M.	K.	M.	K.											Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.							
-	-	1	-	246	2	5	1	-	248	4	-	1	1	-	-	-	2	2	126	124	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	138	2	4	-	6	148	2	-	-	-	-	-	-	-	-	53	54	43	-	-	5	-	-
1	-	2	1	98	-	10	-	9	109	3	-	5	-	1	-	-	1	3	52	60	-	4	2	-	-	-
-	-	-	-	62	-	1	-	-	61	2	-	-	-	-	-	-	1	-	33	29	-	-	1	-	-	-
-	-	1	-	80	-	8	3	-	88	1	1	1	-	-	-	1	1	-	44	44	1	9	1	-	-	-
-	-	-	-	51	1	2	-	-	53	-	-	1	-	-	-	-	-	-	23	31	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	73	-	1	1	-	71	3	1	-	-	2	2	-	-	-	38	33	-	-	2	-	-	-
-	-	1	1	193	2	4	3	2	195	4	2	2	1	2	2	4	1	103	92	-	3	2	-	-	-	-
-	-	1	1	174	2	4	2	2	176	4	2	2	-	2	2	4	1	90	85	-	3	2	-	-	-	-
-	-	-	-	19	-	-	1	-	19	-	-	1	-	-	-	-	-	-	13	7	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	38	-	1	-	3	41	-	-	1	-	-	-	4	-	-	18	20	-	2	1	-	-	-
-	-	-	-	29	-	3	-	-	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	11	-	-	1	-	-	-
-	1	-	3	77	-	4	1	1	80	2	-	1	-	-	-	-	1	4	44	34	-	7	4	-	-	-
2	1	5	6	1085	7	43	9	21	1126	21	4	12	2	5	9	10	10	555	532	44	27	19	-	-	-	-
-	-	1	1	174	2	4	2	2	176	4	2	2	-	2	2	4	1	90	85	-	3	2	-	-	-	-
2	1	4	5	911	5	39	7	19	950	17	2	10	2	3	7	6	9	465	447	44	24	17	-	-	-	-

Uddrag, da nogen Protokol der ikke er ført af den Jordmoder, der vikarierede for den nyudnævnte.

Kaffedrik, daarlig tilberedt Mad og lidet eller ingen Melk fra Høsten til langt paa Vaaren. Fremdeles har Indflydelse den lange Mørketid med Ophold inde i trange Rum med daarlig Luft. (G. Mohn).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Angaaende et mærkeligt **Ulykkestilfælde** beretter Distriktslægen i Lyngen: Midt paa Sommeren var Konen paa en Gaard, som ligger noksaa isoleret lige under et Fjeld, gaaet opover dette for at sanke Risved; da hun var kommen en Kilometers Vei opover og befandt sig lige under en Bjergknaus, kom der et Stenras over hende, hvorunder hendes høire Arm blev revet af omtrent midt paa Overarmen, saa at den afrevne Del kun hang igjen i et Hudstykke bagtil; desuden opstod der en Fractura radii paa venstre Arm. Halvt sandsesløs, som hun var, og efterat hun en kortere Stund havde ligget bevimet, havde hun dog saa megen Kraft, at hun ved egen Hjælp kom sig nedover til Gaarden, idet hun dels krøb, dels rullede sig nedover Bakkerne; herunder blødede hun selvfølgelig voldsomt. Efter at hun var bleven bragt til Ro, standsede Blødningen efterhaanden; da Læge efter flere Timers Forløb kom til, blev hun forbundet, og der blev sørget for, at hun snarest mulig blev sendt til Tromsø Sygehus, hvor

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Exvis- cera- tion.	Efterbyrds- operation.	
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Mødre.	
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Død.
Utilstrækkelige eller smerte- fulde Veer	23	20	3	1	1	-	-	-	-
Bækkensneverhed	2	1	1	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Ueftergivelige ydre Fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil ..	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	2	2	-	1	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	7	¹⁾ 1
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	28	23	5	4	3	1	1	8	1
		28			4			9	

¹⁾ Dødsårsag: Blødning.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bør- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Trondenes	379	11	154	31	3	-	3	1	-
Ibbestad	256	2	74	18	3	-	1	-	1
Tranø	136	7	74	11	4	2	-	1	-
Berg	76	-	29	9	-	-	-	-	-
Lenviken	163	7	88	17	1	-	6	-	-
Maalselven	171	3	67	6	-	1	3	1	-
Balsfjorden	148	3	81	17	1	1	1	-	-
Tromsø	384	18	190	32	1	3	6	-	-
Tromsø By	226	12	118	23	1	1	4	-	-
Bygder	158	6	72	9	-	2	2	-	-
Lyngen	181	2	114	21	-	3	8	1	-
Karlsø	84	2	54	12	-	1	1	-	-
Skjervø	194	6	109	35	3	1	7	-	-
Tromsø Amt	2172	61	1034	209	16	12	36	4	1
Deraf i By	226	12	118	23	1	1	4	-	-
— Bygder	1946	49	916	186	15	11	32	4	1

Amputation foretoges, og skjønt der allerede var indtraadt Infektion, kom hun sig dog. (O. Moe).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 42 saadanne, deraf i Trondenes Distrikt 8, Ibbestad 2, Tranø 4, Berg 2, Lenviken 3, Balsfjorden 2, Tromsø 14, Lyngen 1, Skjervø 6. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 286.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til den paa Side 284—285 indtagne Tabel, der er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

Der bliver altsaa for det hele Amt et Overskud af 1138 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 47,7.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 12 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 17 Barselskvinder saaledes: Barselfeber 11, Emboli 1, Blødning 3, Dystoki 1, Septhæmi 1. 2 Kvinder døde uforløste. Den ene i Maalselven Distrikt skulde være 4 à 5 Uger over fuldgaaet Svangerskab. Ved Lægens Tilkaldelse fandt han hende stuporøs med tør Tunge og liden, neppe følbar Puls. I de sidste 10 à 12 Timer havde der ingen Veer været. Det stinkede raaddent af Genitalia. Fosterets Hoved forløstes med Tang, men da døde Moderen. (C. G. Schøyen). Den anden i Skjervø Distrikt led af Placenta prævia og Blødning. Fødselen trak i Langdrag, og Modernes Lidenhed tillod ikke noget Slags Indgreb. Hun kollaberede pludselig og døde i Løbet af 5 Minutter af indvendig Forblødning. (O. Løken).

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		By.	Bygder.
Lungetuberkulose	105	13	92
Alderdomssvaghed	105	10	95
Kræft (Cancer og Sarkom)	50	13	37
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	47	13	34
Tuberkulose udenfor Lungerne	43	3	40
Mæslinger	39	18	21
Lungebetændelse	32	1	31
Hjerneslag	29	9	20
Kighoste	25	3	22
Medfødt Svaghed	25	4	21

Veirliget var i det Hele meget ugunstigt. Vaaren kom sent, og Sommeren var usædvanlig kold og regnfuld; i flere Distrikter blev dog Veiret i August forholdsvis godt, saa det Hø, der avledes, kom ganske velbjerget i Hus. Jordens Udbytte var i det Hele daarligt; Kornet modnedes ikke, og Poteteshøsten slog feil, ligesaa Bærhøsten. Hømængden blev liden, men Kvaliteten forholdsvis god. Fleresteds maatte Kvægholdet indskrænkes ved Nedslagtning.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Ibbestad Distrikt slog Fisket feil, saa Vinteren 1902—1903 medførte Nød for Mange og store Udgifter for Fattigvæsenet. Levemaaden er tarvelig og Ædruelighedstilstanden god. (Borchgrevink).

I Tranø Distrikt var de økonomiske Forhold ligeledes daarlige. Et godt Sildefiske udover Høsten og Vinteren forbedrede dog Tilstanden noget. Silden blev taget med Garn paa Dybet, noget Befolkningen ikke før havde tænkt paa; men nu maatte den indrømme, at sligt godt Fiske kunde den vistnok efter al Sandsynlighed have havt mangen tidligere Høst. Men denne Maade at fiske paa var ganske ny for den. (P. Hansteen).

Berg Distrikt, der bestaar af Torsken Herred i Syd og Bergs Herred i Nord, omfatter Størstedelen af Senjens Yderside og ligger aldeles ubeskyttet af nogen Skjærgaard lige ud mod Nordishavet. Klimaet er fugtigt og raat. Gaardene ligger næsten uden Undtagelse ved Sjøkanten ved otte Fjorde og aabne Havbugter adskilte ved syv høie, steile, alpeformede Forbjerge (Næringer), der fortsætter sig indover langs Fjordene. Kun i tre af Fjordene er der Havn. Sygereiserne maa som Regel foregaa tilsjøs; vistnok er der Fjeldovergange (Skar) mellem samtlige Fjorde, men disse er meget besværlige, tildels næsten umulige; og det er vanskeligt at føre Medicin og fornødent Reisehyre med, om man, som ofte er Tilfældet, skal videre paa Baad eller endog over flere Skar og flere Gange i Baad. Længste Reise sydover er 40 Km., længste nordover er 70 Km. (Sjøvei). Landeveie findes ikke i Distriktet. Befolkningen, der hovedsagelig lever af Fiskeri, er som Fiskere flest meget lidet vindskibelig; om Fortjenesten er aldrig saa god, bliver der intet tilovers, hvorfor den i Tilfælde af feilslagent Fiske intet har at falde tilbage paa. Oplysningen staar meget lavt, gennemsnitlig; det er i de færreste Huse, at der holdes en Avis; den store Masses aandelige Horizont rækker derfor ikke stort videre end Madfadet. I det Sidste har dog socialistiske Aviser begyndt at finde Indpas, og Jordbunden for den Slags Agitation vil vistnok her være meget gunstig; thi her, som saa mange andre Steder, hvor Befolkningen i Menneskealderne har levet sit Liv under trange, haarde og farefulde Livsvilkaar, ulmer der et af Misundelse fostret, mere eller mindre bevidst Had til de Klasser, der tjener sit, fra dens Synspunkt seet altfor rigelige Udkomme uden at behøve at udsætte sig for de Strabadser, der er uadskillelig knyttet til Fiskernes Liv og Virksomhed. (P. Holst).

I Lenviken Distrikt synes Fattigdommen at være i Tiltagende; herpaa tyder det voldsomt øgede Fattigbudget, ligesom Skatterne stiger jævnt. (Stjernholm).

For Balsfjorden Distrikt gav Fiskerierne ogsaa lidet Udbytte. Interessen for Gaardsbruget gaar stadig fremad, ligesom de hygieniske Forhold bedres, Boligerne bygges større og indrettes bedre. Kosten er i Almindelighed god og kraftig, om end meget ensformig. Der bruges meget Melk i Husholdningerne, samt Fisk og Sild til hver Dag, medens Kjød for de Fleste kun er Høitidskost. (A. Selmer).

I Lyngen Distrikt bestaar Befolkningen for en overveiende Del af Finner (Lapper), foruden Kvæner og Nordmænd. Den lever hovedsagelig af Fiskeri i Forbindelse med lidt Jordbrug; fra Bunden af Storfjorden (inderste Del af Lyngenfjord) gaar der en lang Dal i sydøstlig Retning, Signaldalen, hvor der bor ca. 100 Mennesker, som udelukkende lever af Jordbrug; disse er alle indflyttede Maalselvinger af østerdølsk Herkomst. — Hygienen staar gennemgaaende særdeles lavt, baade hvad den personlige og Bolighygienen angaar. Medens der for ikke saa lang Tid tilbage fandtes en hel Del Jordgammer, er disses Antal nu heldigvis reduceret til et forsvindende Tal; næsten overalt er der nu Tømmerhuse; men ogsaa disse er som oftest yderst mislige, smaa, daarlig byggede, med 1, i Høiden 2 Rum, hvor der baade Dag og Nat opholder sig tildels saa altfor mange Mennesker. Da desuden Forstaaelsen af en nødtørftig Luftning er yderst liden, vil der stadig være daarlig og usund Luft derinde; hertil bidrager ogsaa, at Sandsen for at holde sin Person og sine Klæder nogenlunde rene endnu er temmelig mangelfuld. Som et karakteristisk Træk kan

anføres, at det endnu paa de fleste Steder gaar for sig ved Maaltiderne paa den Maade, at Hver især bruger sine oftest uvaskede Fingre som Gaffer, med Hænderne langer de alle ned i den fælles Madkop, hvor f. Ex. Fisk og Poteter ligger i inderlig Forening; paa Veien til Munden gjør da Fiskestykket og en Del af Fingertupperne en Afstikker ned i en fælles Kumme med Leverfedt, og tilslut kastes Ben og andre Skrællinger rundt paa Bord og Gulv. Kostholdet er gjen-nemgaaende ensformigt og ofte utilstrækkeligt; naar der er Tilgang paa Fisk, bruges jo denne, fersk eller røget, i Forbindelse med Poteter, om disse haves, et Par op til 3 Gange om Dagen; ellers er det væsentlig Melsuppe, ovnsbagt Kage med lidt Smør eller Sirup paa og Kaffe, som man lever af; af Kjød bruges der kun en ringe Del, især siden Kjødpriserne er blevet saa høie. Fjøs-stellet er endnu næsten overalt yderst daarligt; Fjøsene er smaa, lave og mørke; der er en sørgelig Tilboielighed til at holde alt for stor Besætning i Forhold til Foderbeholdningen; derfor er det ogsaa kun paa høieste Sommer, at der overalt findes nogenlunde med Melk. Misbrug af Kaffe foregaar fremdeles i særdeles høi Grad; Kaffekjedelen hænger over Ilden den største Del af Dagen, og Sukkerklumpen ligger og slænger fremme paa de utroligste Steder, saa Enhver let kan skaffe sig det Nødvendige paa en yderst ligetil Maade; nogen Opgave over Kaffe-forbruget er vanskelig: at skaffe tilveie; men det er udenfor al Tvivl, at en nogenlunde nøiagtig Opgave vilde virke rent overvældende. Misbrug af Spirituosa er derimod sjelden, men gjen-nemgaaende skyldes dette vistnok mest de forskjel-lige Vanskeligheder ved at forskaffe det; thi nogen bevidst Forstaaelse og Sands for Maadehold og Totalafhold er ikke almindelig. I sædelig Henseende er Forholdene ogsaa fremdeles temmelig løse; de uægte Børns Tal er vistnok ikke sær-deles afskrækkende; Forældrene bliver som oftest viet, en Stund før Barnet kommer. (O. Moe).

I Karlsø Distrikt er Boligerne som Regel høist utilstrækkelige, hvad Rumindhold angaar, og da Brændslet er kostbart, undgaaes Luftning mest muligt. Naar hertil kommer, at al Kogning baade til Mennesker og Dyr, Klædesvask o. s. v. foregaar i Familiens Beboelsesrum, vil det let forstaaes, i hvilken Atmosfære disse Mennesker lever. Der hersker en skjæbnesvanger Sorgløshed i at skaffe Forraad af Levnedsmidler for Vinteren; man nøier sig med at skaffe saa og saa mange Matter Russemel, ligesom en Del Sild, hvis den forekommer, saltes. Men at salte anden Fisk falder aldrig Nogen ind, omendskjønt der hver Vinter er let Adgang hertil. Naar saa Hjemmefisket i Vintertiden slaar fuldstændig feil, hvilket har været Tilfældet i de senere Aar, har man ikke andet at leve af end Kaffe og Brød. Vinterfisket i Lofoten faldt meget ujævnt, og en stor Del af Fiskerne kom hjem uden Lot. Det tidligere Fortrolighedsforhold mellem Fiskerne og Handelsmændene er nu fuldstændig rokket. Disse tør ikke længer give Kredit til Udrustning som før, og Følgen er, at mange Fiskere ikke har kunnet komme afsted til Lofot- og Finmarksfisket. Til Notfisket efter Sei om Sommeren trænges mindre Udstyr, og ved dette Fiske, der i de senere Aar har slaet nogenlunde godt til, har saaledes de Fleste kunnet forskaffe sig den nødvendige Forsyning af Vintermel. Udover Høsten foregik et noksaa godt Hjemmefiske, indtil Kobben indfandt sig i Begyndelsen af December. Der blev nu til Gjengjæld fanget en Del Kobbe, hvoraf adskillig blev brugt til Mad, medens dog de Fleste fandt Kjødet usmageligt. Uagtet Fangsten gav Mange en velkommen Indtægt, blev det dog ikke videre af med den; de Fleste nøiede sig med at se paa og forøvrigt at begræde og forbande Hvalfangsten, som de anser for at være Aarsag til Kobbefinvasionen. Brugen af Nydelsesmidler er vistnok gaaet noget ned, dog bruges Tobak fremdeles til Overmaal; det er saaledes ikke sjelden, at enkelt Person bruger Tobak for mellem 50 og 60 Kroner om Aaret. (G. Mohn).

Fra Skjervø Distrikt omtales ogsaa de mislykkede Fiskerier, naar und-

tages Seifsket, som ogsaa der skaffede Befolkningen Midler til at faa Russemel. (O. Løken).

Sygehuse. I Harstad, Trondenes Distrikt, findes et kommunalt Sygehus med Tilskud af Medicinalfondet. I Ibbestad findes et lidet kommunalt Isolationslokale, for farlige, smitsomme Sygdomme, paa Gaarden Vik, men det har iaar ikke været benyttet. I Holmenvær, Berg Distrikt, har Medicinalfondet en Sygestue. Foruden Amtssygehuset i Tromsø findes dersteds ogsaa et kommunalt Epidemilazaret. I Balsfjorden, Karlsø og Skjervø Distrikter findes ogsaa smaa Sygehuse.

Sygepleien. I Ibbestad virker en af Sparebanken lønnet Menighedsdiakonisse; Telefonen er til stor Nytte for Tilkaldelsen af Læge. Lægesøgningen i Lyngen er i høj Grad tiltaget. Hjelpekoner bruges endnu overveiende af Befolkningen, men der spores dog lidt mere Forstaaelse af at benytte Jordmoder. (O. Moe).

Kvaksalveruvæsenet i Lyngen siges at være aftaget betydeligt, men Finnerne og Kvænerne har vanskeligt for at overvinde sin Hang til Overtro. (O. Moe). — I Karlsø gjør omreisende Kvaksalvere gode Forretninger blandt Befolkningen, som i dyre Domme betaler Midlerne. (G. Mohn).

Badeindretninger. Ved Sygehuset i Harstad findes et Par Værelser med Karbad til almindelig Benyttelse. Søgningen til det kommunale Damp- og Karbad i Tromsø var fremdeles god. Til bestemte Tider hver Uge faar Skolebørn Adgang til Dampbad med Bassin for en billig Betaling. Dette har bidraget meget til, at Børnene, fornemmelig Gutterne, er bleven oplærte i Svømning. (Johs. Holmboe).

Angaaende Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissionerne og af Vaccinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.
Tromsø Amt	31	1733
Trondenes	¹⁾ 7	292
Ibbestad	²⁾ 2	61
Tranø	³⁾ 3	129
Berg	ingen	66
Lenviken	⁴⁾ 2	151
Maalselven	⁵⁾ 1	189
Balsfjorden	⁶⁾ 2	180
Tromsø	⁷⁾ 9	283
Lyngen	ingen	156
Karlsø	ingen	57
Skjervø	⁸⁾ 5	169

¹⁾ Trondenes 3, Bjarkø 2, Kvæfjord 2. ²⁾ Ibbestad 2. ³⁾ Tranø 1, Dyrø 1, Søreisen 1. ⁴⁾ Lenviken 1, Hillesø 1. ⁵⁾ Maalselven 1. ⁶⁾ Balsfjorden 1, Malangen 1. ⁷⁾ Tromsø By 8, Tromsøsundet 1. ⁸⁾ Skjervø 2, Kvæningen 2, Nordreisen 1.

XX. Finmarkens Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger ¹⁾	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		46404,59	33 387	14	1	29	32
1. Alten		12148,35	5 862	1	-	5	4
	Alten	2 997,89	2 582	1	-	2	1
	Talvik	1 623,83	2 474	-	-	2	2
	Kautokeino	7 526,63	806	-	-	1	1
2. Løppen		1 282,23	2 132	1	-	2	3
	Løppen og Øksfjord ..	723,64	1 103	-	-	1	1
	Hasvik	558,59	1 029	1	-	1	2
3. Hammerfest		3 397,36	4 305	3	-	4	3
	Hammerfest, Kjøbst.	4,00	2 365	3	-	2	-
	Hammerfest	1 060,95	1 088	-	-	1	2
	Kvalsund	2 332,41	852	-	-	1	1
4. Maasø		535,80	3 808	1	-	4	6
	Maasø	385,56	1 807	1	-	2	3
	Kjelvik	150,24	2 001	-	-	2	3
5. Kistrand		11966,07	2 553	1	-	2	3
	Kistrand	4 426,68	1 939	1	-	1	2
	Karasjok	7 539,39	614	-	-	1	1
6. Lebesby		2) ?	?	1	-	2	2
	Lebesby	4 477,71	1 452	1	-	2	2
	Vestlige Del af Tanen til og med Mehamn	?	?	-	-	-	-
7. Tanen		2) ?	?	1	-	2	4
	Resten af Tanen ...	?	?	1	-	2	3
	Polmak	1 923,12	461	-	-	-	1
8. Vardø		2 019,28	3 681	2	1	4	3
	Vardø, Kjøbstad ...	3,65	2 543	2	1	2	-
	Vardø	2 015,63	1 138	-	-	2	3
9. Vadsø		2 394,52	4 322	1	-	3	1
	Vadsø, Kjøbstad ...	1,84	1 971	1	-	1	-
	Nordvaranger	1 075,62	1 300	-	-	3) 1	-
	Næsseby	1 317,06	1 051	-	-	1	1
10. Sydvaranger	Sydvaranger	4 065,85	1 912	1	-	1	3

¹⁾ Foruden de i hvert Distrikt opførte Læger er ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt med skiftende Bopæl efter Amtmandens nærmere Bestemmelse. ²⁾ Lebesby og Tanen tilsammen har et Fladeindhold af 8 595,13 km.² og en Folkemængde af 4 812.

³⁾ Bosat i Vadsø.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Exantematisk Tyfus.....	43	5	43	16	5	-	-	18	-	-	3	1	-	-	-
Tyfoidefeber	33	3	33	8	-	3	3	3	3	2	3	4	1	1	2
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-
Mæslinger.....	83	9	82	12	32	17	6	4	11	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup).....	20	2	19	2	1	1	-	6	3	-	1	1	2	-	2
Blodgang	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	1
Barselfeber	9	3	9	1	4	1	-	-	-	-	1	-	-	2	-
Pyæmi, Septhæmi	9	4	7	1	1	1	1	-	-	-	2	-	1	-	-
Rosen	34	1	34	4	8	5	3	3	3	-	1	2	3	-	2
Vandkopper	21	-	21	3	1	1	5	1	5	-	1	2	-	1	1
Kusma	8	-	8	-	3	-	-	1	1	1	2	-	-	-	-
Kighoste.....	465	17	465	28	45	13	13	25	8	22	14	153	67	37	40
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	1119	29	1112	147	113	66	62	122	125	81	57	56	64	157	62
Influenza.....	204	-	204	27	24	27	11	35	28	17	9	9	5	9	3
Lungebetændelse.....	91	14	91	14	11	6	5	9	12	3	6	3	5	12	5
Pleurit	107	7	107	7	21	8	8	11	11	7	4	6	6	14	4
Gigtfeber	52	-	52	8	5	5	6	3	6	1	2	6	1	4	5
Akut Diarré (Kolerine).....	353	12	353	29	22	18	10	29	32	32	54	30	34	32	31
Skjærbug.....	2	1	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	2666	107	2655	308	296	172	134	271	248	166	160	274	199	269	158

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Alten.		Loppen.		Hammerfest.		Maasø.		Kistrand.		Lebesby.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Syd-varanger.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exantematisk Tyfus.....	-	-	-	-	9	-	-	-	21	5	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-
Tyfoidefeber.....	10	1	1	-	4	1	8	-	-	-	-	-	-	-	10	1	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger.....	9	3	1	1	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	58	5
Difteri (Croup).....	-	-	-	-	16	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	1
Blodgang.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	7	-
Barselfeber.....	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	3	-	1	1	2	1
Pyæmi, Septhæmi.....	4	-	-	-	1	1	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Rosen.....	9	-	2	-	2	-	-	-	3	-	2	-	-	-	10	1	6	-	-	-
Vandkopper.....	1	-	-	-	5	-	-	-	2	-	-	-	-	-	7	-	6	-	-	-
Kusma.....	-	-	-	-	2	-	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste.....	1	1	5	2	61	-	8	-	254	2	9	-	46	5	20	-	60	7	1	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne.....	86	5	17	1	266	8	55	1	16	1	34	-	2	-	471	11	163	2	9	-
Influenza.....	36	-	-	-	43	-	-	-	3	-	7	-	17	-	61	-	37	-	-	-
Lungebetændelse.....	19	3	1	1	13	2	4	3	2	1	-	-	4	-	19	-	24	4	5	-
Pleurit.....	10	2	-	-	31	-	6	1	3	1	3	-	1	-	21	-	28	2	4	1
Gigtfeber.....	10	-	-	-	9	-	2	-	1	-	-	-	3	-	14	-	13	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine).....	43	-	3	-	73	1	11	-	13	-	5	-	5	-	119	7	79	4	2	-
Skjørbug.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-
Tilsammen	239	15	31	5	535	13	115	7	321	11	63	-	79	6	761	21	432	21	90	8

Sundhedstilstanden var i det Hele god; i Loppen, Kistrand og Sydvaranger Lægedistrikter var den dog mindre tilfredsstillende. Af epidemiske Sygdomme havde Kighoste større Udbredning, ligesom exantematisk Tyfus forekom hyppigere end tidligere. Mæslinger optraadte fremdeles, særlig i Sydvaranger. Influenza viser betydelig Aftagen. Det samlede Antal anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 2 666 med 107 Dødsfald mod henholdsvis 3 135 og 98 i 1901.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 666 eller 19,6 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (33 900). Aaret forud var Forholdet 21,0 pro mille.

Exantematisk Tyfus. For det hele Amt anmeldtes tilsammen 43 Tilfælde og 5 Dødsfald; af disse falder 9 Tilfælde paa Hammerfest Distrikt, 21 med 5 Dødsfald paa Kistrand og 13 paa Vadsø. I Hammerfest forekom Sygdommen i Landdistriktet paa Seiland og i Sandøbotten; alle de Syge førtes til Amtssygehuset i Hammerfest, hvorefter Rensning foretoges i de Syges Hjem. (Aagaard). I Kistrand optraadte Sygdommen i Skoganvarre, Laxelv og Billefjord. I Skoganvarre, hvor den antoges at være begyndt, gennemgik flere Individer i ét Hus Sygdommen, før den blev anmeldt. Til Laxelv bragtes den fra Skoganvarre ved 3 Personer, som alle havde boet i et af de smittede Huse der; de smittede efterhaanden alle Personer i 2 andre Huse (8 Syge i det ene og 10 Syge i det andet Hus). Ialt angrebes i Laxelv 4 Familier. Til Billefjord bragtes Smitte fra Skoganvarre ved Skolelærerens Datter; i hendes Hjem smittedes 2 af 8 Børn. Desuden indtraf senere 2 Tilfælde i en Fjøsгамme, samt 3 i Landvik; Smitten antoges bragt did ved Skindvarer fra Laxelv. Tilstanden i de smittede Huse i Laxelv var under Sygdommen den slettest mulige. Fra Slutningen af December til Midten af Januar var saagodtsom alle Angrebne syge paa én Gang. De i lang Tid stuporøse Syge laa Side om Side paa de af Smuds sortbrune Gulve og dækkedes af Sengklæder, der intet andet var end yderst skidne Filler af Saueskindsfælder og Rensdyrskind. Pladsen paa Gulvet var saa knap, at man havde vanskeligt for at komme frem mellem de Syge. I det fattigste og smudsigste Hus havde en af Patienterne Diarré, dertil en udpræget Status typhosus, saa han laa bogstavelig badet i sine egne Ekskrementer. Han døde. Stanken kjendtes paa lang Afstand fra Huset, og inde var der en rædselsfuld Lugt. Desinfektionen frembyder under saadanne Forhold store Vanskeligheder. Den skal foregaa hos Folk, som knapt kjender Vaskning af Navn, ja til og med har Fordom mod den. Nogen Størvask har disse Steder ikke seet i de sidste 50 Aar. De mere Oplyste blandt Befolkningen er fuldt opmærksomme herpaa, og de Vanskeligheder, Rekonvalescenterne i den første Tid mødte, før de tilstededes fri Adgang til andre, friske Hjem, kunde maaske hjælpe til at bøde noget paa den mangelfulde Desinfektion. (Haug). De 13 Tilfælde i Vadsø Distrikt optraadte i Mai paa Nordsiden af Varangerfjorden i Næsseby Sogn. Sygdommen var rimeligvis indkommet fra Finland. De Syge isoleredes i et Hus i Bergeby, der leiedes til midlertidigt Lazaret. I August og September indtraf atter 3 Tilfælde, der maaske stod i Forbindelse med den første Epidemi. Der var ingen Dødsfald. (Bergh).

Af **Tyfoidefeber** anmeldtes ialt 33 Tilfælde og 3 Dødsfald. I Alten optraadte Sygdommen nogenlunde jævnt fra Marts af med en Stands i Juni og Juli. Den synes at være begyndt i Larrisfjord og fortsatte siden til Korsfjord. Befolkningen var meget ligegyldig ligeoverfor Paabud om Isolation; man besøgte hverandre som ellers, indtil et Dødsfald indtraf af Sygdommen. Efter den Tid hjalp Smittefrygten til Isolationens Overholdelse. (Haug). I Loppen Distrikt indtraf 2 Tilfælde paa Sørvær Hvalfangerstation; de Syge sendtes begge til Sygehus i Hammerfest. Begge antoges smittede før Afreisen fra Tønsberg. (Klem). I Maasø iagttoges 8 Tilfælde i Kjelvik Herred, deraf 4 i et Hus i Kaafjord.

Alle behandledes i sine Hjem, da der ikke var Anledning til at faa dem til Sygehus. Desinfektion foretoges nogenlunde tilfredsstillende i de Gammer, der indvendig var bordklædte og havde Plankegulv; værre var det i et Par, hvor der alene var Jordgulv. Imidlertid blev ingen Flere syge efter Rengjøringen. (Horne). I Vadsø Distrikt behandledes 2 Tilfælde fra Byen og 8 fra Herredet i Havningsberg og Syltefjord; alle indlagdes i Sygehus.

Af Skarlagensfeber angrebes 4 i Maasø Distrikt.

Mæslinger var ogsaa dette Aar adskillig udbredt. I Alten Distrikt fortsatte Epidemien fra Aaret forud sig i Januar—April. Saavidt vides, var der flest Angrebne i Kautokeino, færre i Alten. (Haug). I Maasø Distrikt forekom Sygdommen især paa Ingø om Vaaren og Sommeren; en hel Del Angrebne var der, men noget Dødsfald vides ikke at være indtruffet. (Horne). 3 Tilfælde i Vardø Distrikt optraadte hos Fremmede. (Blom). I Sydvaranger gik i de første 4 Maaneder af Aaret en udbredt Epidemi over den østlige Halvdel af Distriktet. Smitten skrev sig fra det russiske Grændsedistrikt. Da Mæslinger i de sidste 16 Aar ialfald ikke havde optraadt epidemisk i den nævnte Del af Distriktet, bredte de sig fra Hus til Hus; og mange Steder laa hele Familien, baade Voxne og Børn, syge paa én Gang. I et norsk Hus i Jarfjord laa saaledes Konen og 10 Børn samtidig. Der døde 5 af 58 Angrebne; men af disse 5 Dødsfald indtraf 4 i en Familie, hvor Fattigdommen og Skjodesløsheden var stor, og hvor Børnene i Forveien var skrofuløse. I den Tid, Mæslingerne herskede i Jarfjord, foregik der et rigt Sildefiske, hvortil ogsaa Lapper fra andre Fjorde strømmede sammen; da disse var indlogerede i flere af de smittede Huse, bragte de Sygdommen med sig vestover. (Wessel).

Af Difteri (Croup) opføres i det Hele 20 Tilfælde, hvoraf 15 forekom i Hammerfest By.

Blodgang. I November optraadte 7 Tilfælde paa Skogerø i Sydvaranger Distrikt. Smittestoffet skrev sig formodentlig fra Brøndvandet, idet Brønden laa lige ved Foden af en Bakke, hvor Fjøsset og Gjødeldyngen befandt sig, og hvorfra der var direkte Tilsig. Det forbødes at tage Vand af Brønden, og de Syge kom sig snart. (Wessel).

Barselfeber. Ved et dødelig endende Tilfælde i Tanen havde en Lappekvinde været Fødselshjælperske og angivelig exploreret den Fødende; da der ogsaa tidligere skulde være forekommet dødelig endende Tilfælde af Barselfeber i hendes Praxis, fik hun en alvorlig Formaning om at iagttage Renlighed. (Groth). Ogsaa i Vadsø Distrikt døde en Lappekvinde, der havde benyttet Hjelpekone ved Fødselen. (Bergh).

Kighoste, der Aaret forud væsentligst havde hersket i de 3 østligste Lægedistrikter, bredte sig videre mod Vest. I Alten Distrikt begyndte Sygdommen i Kautokeino i November; Smitten antoges bragt fra Karasjok. Fra Kautokeino kom Sygdommen til Alten. (Haug). I Løppen Distrikt begyndte Epidemien om Vaaren, var paa det Høieste ved Midtsommertid og endte først udpaa Høsten. Sygdommen viste sig først i Hasvik Sogn, hvor enkelte Børn kort i Forveien skulde have Mæslinger. Derfra bredte Sygdommen sig hurtigt, og faa Gaarde gik fri for den. (Klem). I Maasø Distrikt var den adskillig udbredt i Nordre og Søndre Honningsvaag samt i Fiskeværet Kjelvik i Aarets 2 sidste Maaneder. (Horne). I Kistrand Distrikt optraadte Sygdommen allerede i August paa Porsangerfjordens Vestside. Takket være de Læstadianske «Samlinger», gik den fra Gaard til Gaard, indtil den ved Aarets Slutning bragtes med en Flytlapfamilie til Karasjok. Til Fjordens Østside kom Sygdommen i Oktober under en «Kirkehelg». (N. Christoffersen). I Lebesby begyndte Kighosten paa Forsommeren og bredte sig i Løbet af Aaret over hele Distriktet.

Uddrag af Jord-

Lægedistrikter.	Antal betjente Barselkvinder:															
	Sum.	Deraf:					Sum.	Deraf:							Uopgivet.	
		Første- fødende.	Flerfø- dende.	Uopgivet.	Gifte.	Ugifte.		Uopgivet.	Mandkøn.	Kvindekøn.	Uopgivet.	Levende.		Død- fødte.		
												Md.	Kv.	Md.		Kv.
Alten	51	12	39	-	38	13	-	52	25	27	-	24	25	1	2	-
Loppen	20	9	11	-	17	3	-	22	16	6	-	14	5	2	1	-
Hammerfest	109	23	86	-	99	10	-	112	55	57	-	54	56	1	1	-
Hammerfest By	87	18	69	-	80	7	-	90	42	48	-	41	47	1	1	-
Bygder	22	5	17	-	19	3	-	22	13	9	-	13	9	-	-	-
Maasø	59	11	48	-	54	5	-	59	32	27	-	32	27	-	-	-
Kistrand	27	1	26	-	-	-	27	27	13	14	-	11	14	2	-	-
Lebesby	22	5	17	-	21	1	-	22	13	9	-	11	8	2	1	-
Tanen	14	3	11	-	12	2	-	15	4	11	-	4	10	-	1	-
Vardø	48	20	28	-	44	4	-	50	38	12	-	37	12	1	-	-
Vardø By	44	18	26	-	41	3	-	45	34	11	-	33	11	1	-	-
Bygder	4	2	2	-	3	1	-	5	4	1	-	4	1	-	-	-
Vadsø	82	25	57	-	73	9	-	83	51	32	-	49	30	2	2	-
Vadsø By	60	19	41	-	52	8	-	61	37	24	-	35	22	2	2	-
Bygder	22	6	16	-	21	1	-	22	14	8	-	14	8	-	-	-
Sydvaranger	11	5	6	-	9	2	-	12	8	4	-	6	3	2	1	-
Finmarkens Amt ..	443	114	329	-	367	49	27	454	255	199	-	242	190	13	9	-
Deraf i Byer	191	55	136	-	173	18	-	196	113	83	-	109	80	4	3	-
— Bygder	252	59	193	-	194	31	27	258	142	116	-	133	110	9	6	-

Dens Forløb var mildt. Kun Faa søgte Læge, og disse var omtrent udelukkende Børn med Blodudtrædelser under Conjunctiva bulbi, der havde ængstet Forældrene meget. (Wingard). I Tanen herskede Epidemien i Aarets sidste Halvdel; den begyndte først ved Polmak Kirkested i Juli, ført did fra Næsseby, gik saa langsomt ned over Dalen, indtil den i September og Oktober naaede til Tanaelvns Udløb. Sygdommen var langvarig, i de fleste Tilfælde henimod 4 Maaneder. (Groth). I Vadsø Distrikt optraadte den i Aarets 1ste Halvdel og viste sig især ondartet blandt Lapperne, hvortil Aarsagen væsentlig maa søges i deres trange Boliger med slet Luft. (Bergh).

Influenza synes at have været forholdsvis sjelden. Den forekom hyppigst i Aarets første Halvdel, men opføres ogsaa i de øvrige Maaneder.

Akut Diarré (Kolerine) gik i Alten Distrikt om Høsten som en udbredt Epidemi. (Haug). I Kistrand Distrikt optraadte Sygdommen i Aarets første Maaneder. (Haug).

Impetigo contagiosa skal have været adskillig udbredt blandt Sjøfinnerne inde i Laxefjorden. (Wingard).

mødrenes Bøger.

Antal Børn.																Uopgivet.	Efterbyrdsoperationer.	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.				
Af de levende fødte var				Fosterleier:				Fødselen fuldendt ved				Af Fostrene var											
skin-døde, men bragte tillive.		døde inden 24 Ti-mer.		Isseleie.	Ansigtseleie.	Sæde- eller Fodleie.	Tverleie.	Andet eller uopgivet Leie.	Natures Hjælp.	Tang.	Vending.	Udtrækning.	Skarpe Instru- menter.	Aborter (fødte i 5te, 6te og 7de Kalender- maaned).						Ufuld- baarne (fødte i 8de Kalender- maaned).		Fuldbaarne (fødte efter 8de Kalender- maaned).	
M.	K.	M.	K.											Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		
-	-	-	-	44	1	4	-	3	46	4	-	2	-	1	1	-	-	24	26	-	7	1	-
3	-	-	-	18	-	2	1	1	19	-	2	1	-	-	-	1	-	15	6	-	2	2	-
-	1	-	-	110	-	2	-	-	109	3	-	-	-	-	-	-	2	55	55	-	-	3	-
-	1	-	-	88	-	2	-	-	87	3	-	-	-	-	-	-	2	42	46	-	-	-	-
-	-	-	-	22	-	-	-	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	13	9	-	-	-	-
-	-	-	-	57	1	1	-	-	59	-	-	-	-	-	-	-	-	32	27	-	4	-	-
-	-	-	-	27	-	-	-	-	26	-	-	-	1	-	-	-	-	13	14	-	3	-	-
-	-	-	-	19	1	2	-	-	20	1	-	1	-	1	1	-	-	12	8	-	1	-	-
-	2	-	-	11	1	3	-	-	12	-	1	2	-	-	-	-	-	4	11	-	1	1	-
-	-	-	-	46	-	1	-	3	47	2	1	-	-	-	2	2	-	36	10	-	-	2	-
-	-	-	-	41	-	1	-	3	42	2	1	-	-	-	2	2	-	32	9	-	-	-	-
-	-	-	-	5	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-
-	-	-	-	79	-	2	1	1	79	2	1	-	1	1	-	3	-	47	32	-	3	1	-
-	-	-	-	59	-	1	1	-	59	-	1	-	1	1	-	2	-	34	24	-	2	-	-
-	-	-	-	20	-	1	-	1	20	2	-	-	-	-	-	1	-	13	8	-	1	-	-
-	-	-	-	10	-	1	-	1	10	2	-	-	-	-	-	-	-	8	4	-	-	1	-
3	3	-	-	421	4	18	2	9	427	14	5	6	2	3	4	6	2	246	193	-	21	11	-
-	1	-	-	188	-	4	1	3	188	5	2	-	1	1	2	4	2	108	79	-	2	5	-
3	2	-	-	233	4	14	1	6	239	9	3	6	1	2	2	2	-	138	114	-	19	6	-

For Fnat behandledes i det Hele 12 Patienter.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilsammen.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Alten.	Loppen.	Hammer-fest.	Maasø.	Kistrand.	Lebesby.	Tanen.	Vardø.	Vadsø.	Syd-varanger.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	10	-	-	8	-	-	-	-	1	1	-
Syfilis, konstitutionel .	31	3	-	8	1	-	-	2	16	1	-
Gonorré og Uretrit . . .	154	14	2	59	5	4	3	3	37	24	3

Anmeldte Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme.

Lægedistrikter.	Samlet Antal tuber- kuløse Syg- domme.		Tuberkulose i											
			Aande- dræts- organer.		Urin- og Kjønss- organer.		Tarm- kanalen.		Ben og Led.		Lymfe- kjerter.		Huden.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Alten	21	9	21	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Loppen	10	1	10	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hammerfest . . .	20	9	19	8	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Maasø	21	11	21	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kistrand	17	3	11	3	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-
Lebesby	4	3	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tanen	21	3	17	3	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-
Vardø	33	13	26	13	-	-	-	-	5	-	1	-	1	-
Vadsø	98	8	84	7	1	-	1	-	10	-	2	1	-	-
Sydvaranger . . .	12	4	12	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Finmarkens Amt	257	64	225	62	1	-	1	-	24	1	5	1	1	-
Deraf i Byer . . .	92	19	79	18	1	-	1	-	10	1	-	-	1	-
— Bygder	165	45	146	44	-	-	-	-	14	-	5	1	-	-

Fra Kistrand, Lebesby og Tanen Distrikter anføres, at de iagttagne Tilfælde af Syfilis og Gonorré skyldes Smitte udenfra, og fandtes væsentlig hos tilreisende Fiskere.

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde af **tuberkuløse Sygdomme** lidsættes ovenstaaende Tabel, der er udarbejdet efter de indsendte Uddrag af Byernes og Herredernes Tuberkuloseprotokoller. Se forøvrigt i den almindelige Beretning. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde i Henhold til Lægernes Døds-aarsagslister for det hele Amt 18,7 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom for-aarsagede Dødsfald og 27,1 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 17,1 pCt. og 24,7 pCt. og for Bygderne 19,5 pCt. og 28,4 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. I Kjøl-vik — Maasø — forekom de fleste Dødsfald af Tæring i Nordre Honningsvaag, hvor 2 Familier har været haardt hjemsegte. Begge Hustruer var Søstre, respektive 44 og 34 Aar gamle. Begge havde i et Par Aars Tid lidt af Lungetuberkulose, af hvilken Sygdom den ene i Aarets Begyndelse, den anden ud paa Sommeren afgik ved Døden. I den ene Familie blev den ældste Datter syg af Lungetæring og døde 2 Maaneder efter sin Moder. Manden og 2 Børn i 10—12 Aars Al-deren er friske. I den anden Familie er i Løbet af de sidste 2 Aar 3 af Bør-nene, respektive 14, 18 og 19 Aar gamle, indsygnede og døde af hurtig forløbende Tuberkulose. Ved Beslutning af Sundhedskommissionen blev den sidst angrebne Søn efter Moderens Død indlagt i Sygehus i Henhold til Tuberkuloselovens § 6. Huset blev rømmet, idet Manden og de 2 friske Børn, respektive 5 og 9 Aar gamle, fraflyttede Huset. Dette blev grundig rengjort og foreløbig staaende uden Leieboere. Man kan i Grunden ikke vente andet, end at Tuberkulosen finder gun-stig Jordbund, naar den kommer ind i saadanne fattige Fiskerfamilier. Husene er smaa, daarlige, trækfulde og uhensigtsmæssigt indredede; Kostholdet elendigt; Renlighedssapsen lidet udviklet. Under saadanne Forhold maa Sygdommen tage

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Alten	52	9	15	37
Loppen	11	1	5	6
Hammerfest	56	10	13	43
Hammerfest By	50	9	12	38
Bygder	6	1	1	5
Maasø	30	11	7	23
Kistrand	25	5	11	14
Lebesby	8	3	-	8
Tanen	10	-	6	4
Vardø	62	13	21	41
Vardø By	44	9	17	27
Bygder	18	4	4	14
Vadsø	62	7	21	41
Vadsø By	23	2	7	16
Bygder	39	5	14	25
Sydvaranger	27	5	8	19
Finmarkens Amt	343	64	107	236
Deraf i Byer	117	20	36	81
— Bygder	226	44	71	155

Fart hos de anæmiske, slet ernærede Individer uden Modstandskraft. De hygieniske Paabud bliver det vanskeligt at faa gennemført, og et trøstesløst Arbejde er det manges Gang at forsøge derpaa, naar man ser al den Nød og Usseldom, som findes hos de fattige Fiskerfamilier, naar stadig Sygdomme hjemsøger dem. I Kistrand er Tuberkulosen konstateret rundt om i Distriktet, selvfølgelig hyppigst paa Fjordens forholdsvis tættest bebyggede Vestside, men ogsaa paa Østsidens øde Strækninger, paa saa ensomt beliggende Steder som Skoganvarre og Holmen. Begge ligger de i sunde, af rig Furuskog bevoxede Egne og med et roligt, behageligt Indlandsklima. I Karasjok iagttoges 6 Tilfælde af Tuberkulose, deraf hos 5 i Lungerne. Samtlige er Mænd, og 3 er Fjeldlapper, som altsaa tilbringer sin meste Tid under aaben Himmel. De paa Kirkestedet boende Lapper har store, lyse Tømmerhuse; de har god Rede paa Lungetæringens Smitsomhed. (N. Christoffersen). I Lebesby Distrikt synes det, som ogsaa Sjøfinnerne begynder at faa Skræk for Tuberkulosen, idet Mange søger Distriktslægen for at faa undersøgt, om «Lungerne har taget Skade». Det ansees mærkeligt, at denne Sygdom ikke er mere udbredt, end den er, blandt disse Folk med sin ubeskrivelige Skiddenfærdighed. (Wingard). I Tanen Distrikt er Anmeldelserne om Tuberkulose endnu mangelfulde saavel ved Flytning som ved Dødsfald, hvorfor Desinfektionen ikke bliver saa virksom, som den kunde og burde være. I de Tuberkuløses Hjem findes Spyttebakke, men med Renligheden ellers er det ikke synderlig bevendt. De Syge ligger næsten alle i Husets eneste Beboelsesrum. Det kan heller ikke godt undgaaes, at Madvarer og Melk haves i samme Rum. (Groth).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Perfora- tion.	Efter- byrds- operation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	10	-	9	1	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	2	¹⁾ 1	2	1	-	-	-	1	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Ueftergivelige ydre Fødselsdele	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor..	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	²⁾ 1	1	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	17	1	15	3	1	1	2	1	3
	18		18		2				

¹⁾ Dødsårsag: Peritonitis. ²⁾ Død 11 Dage efter Operationen, der forløb heldigt, af Livmoderblødning. Fosteret var macereret.

Blegsot og Blodfattigdom (Anæmi) findes i Kistrand Distrikt næsten udelukkende hos den norske Befolkning. Distriktslægen har det Indtryk, at der er mindre af disse Sygdomme hos Kvæerner og mindst hos Lapperne. (N. Christoffersen).

Sindssygdomme. I Kistrand Distrikt anses det sandsynligt, at Udbrud af Sindssygdom havde noget at gøre med Folkets daarlige Ernæring under det mislykkede Loddefiske. (N. Christoffersen).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes 24 saadanne, deraf i Alten Distrikt 4, i Loppen 1, i Hammerfest 5, i Kistrand 1, i Lebesby 2, i Tanen 2, i Vardø 2, i Vadsø 5, i Sydvaranger 2. — Angaaende Indikationer og Udfald henvises til ovenstaaende Tabel.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til den paa Side 296 og 297 indtagne Tabel, der er udarbejdet efter de Uddrag, som Ordførerne i Sundhedskommissionerne har foretaget af Jordmødrenes Bøger.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 12 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsag for 8 Barselkvinder saaledes: Barselfeber 3, Blødning 1, Livmoderbristning 1, Dystoki 2; for 1 var Dødsårsagen ukjendt. I Maasø døde en Barselkvinde umiddelbart efter Fødsel af dødfødte Tvillinger. Læge eller Jordmoder var ikke tilstede. (Horne). I Kistrand døde en Barselkvinde uforløst i 6te Døgn. Fosterhovedet stod i Hulheden, der var Bristning bagtil af Livmoderen, og Moderkagen med en Del Blod var udtraadt i Bughulen. Angaaende Detaljer, specielt om 2 000 Aar gamle Fødsels-skikke, henvises til Tidsskrift for den norske Lægeforening for 1ste September 1902. I Norsk Magazin for Lægevidenskaben for 1902, Side 782, findes Beretning om, hvorledes en Jordmoder maatte forløse en Barselkvinde ved at bruge en Kveite-

angel (Helleflyndrekrog) i Fosterhovedet. Distriktslægen med sine Instrumenter laa dengang indskruet i Drivisen for Natten. (N. Christoffersen).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af følgende Tabel:

Lægedistrikter.	Fødte		Døde				
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.	ved ulykkelige Hændelser.
Alten.....	168	8	91	19	1	1	8
Loppen	78	6	45	15	1	-	-
Hammerfest.....	162	3	129	30	-	-	11
Hammerfest By.....	87	2	80	13	-	-	6
Bygder.....	75	1	49	17	-	-	5
Maasø	107	4	57	13	-	1	6
Kistrand	73	4	54	12	-	1	1
Lebesby.....	53	3	49	6	1	2	7
Tanen	86	4	32	8	-	1	-
Vardø	146	1	83	23	2	1	13
Vardø By	103	1	64	17	1	-	10
Bygder.....	43	-	19	6	1	1	3
Vadsø	148	8	82	23	-	2	3
Vadsø By	71	4	24	7	-	1	1
Bygder.....	77	4	58	16	-	1	2
Sydvaranger	54	2	44	9	1	3	2
Finmarkens Amt	1075	43	666	158	6	12	51
Deraf i Byer	261	7	168	37	1	1	17
— Bygder	814	36	498	121	5	11	34

Der bliver saaledes et Overskud af 409 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 61,9.

De **hyppigste Dødsårsager** var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	64	20	44
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne.....	29	18	11
Alderdomssvaghed	28	4	24
Hjerneslag	22	11	11
Kræft	20	5	15
Kighoste.....	17	1	16
Medfødt Svaghed.....	17	5	12
Lungebetændelse	14	2	12
Akut Diarré	12	11	1
Tuberkulose udenfor Lungerne.....	12	4	8

Veirliget. Vinteren synes at have været meget kold, tildels med svære Storme; Vaaren kom sent, Sommeren var for det Meste kold og kort, og Høsten regnfuld. I enkelte Distrikter blev Høudbyttet dog ikke saa daarligt, som man efter den kolde Sommer skulde vente; Græsvæksten var ganske frodig, og da der i August Maaned indtraf lidt Sommervarme, kom Høet godt i Hus.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fisket slog i Lappen noksaa godt til ifjor, saa Levemaaden var upaaklagelig. Hvad det skal blive til iaar (1903), er derimod et stort Spørgsmaal — Kobbe overalt og «svart» for Fisk hører man, hvor man færdes. Det ser i Virkeligheden fortvivlet ud. Mindst af Alt tænker Fiskerne paa den Dag imorgen. Trods flere Aars godt Fiske har de Fleste ikke lagt sig det Mindste tilgode, saa de staar blottet for Alt, naar Uaar indtræffer. Men Handelsmanden faar jo staa for det. Krediten er jo Fiskerens bedste Trøst, men uden Tvivl ogsaa hans og Familiens sikreste Ruin. Til syvende sidst bliver det dog Kommunen, der kommer til at lide ved denne meningsløse Kreditgivning. Man skulde tro, det var let for Arbeidshjælp i disse trange Tider, men tværtom. Fiskeren vil ikke udføre regelmæssigt Arbeide, selv om der bydes ham meget god Betaling; han foretrækker det mindre indbringende og usikrere Fiske, naar blot den uindskrænkede Frihed bevares. Naar bortsees fra Fisket, bestiller Mændene her som Regel Intet. Man kan midt paa Dagen træffe unge, friske Folk slængende hos Handelsmanden i Butikken eller udenfor denne, hvor de da formelig gjør det i Vittigheder af den raæste Art. Ikke vil de, og ikke kan de andet end fiske. Havde de lært et Haandværk, kunde de faa nok Beskjæftigelse i ledige Stunder, men Faa kan saa meget som lappe sine egne Sko. Skal man have en Haandsrækning til noget, ved de ikke, hvad de skal forlange. Drikfædlig er Befolkningen ikke egentlig. De tager sig vistnok i Helgene eller paa Byturene en ordentlig Rus, saa de bliver fuldstændig som Dyr; men som Regel nyder de ikke meget. Mest henfalden til berusende Drikke er Lappen. Kaffe misbruges omtrent af Alle. I moralsk Henseende staar specielt Ungdommen meget lavt. Der spores nogen forøget Sands for bedre og rummeligere Boliger; men endnu er det dog daarlig bevendt i saa Henseende, specielt blandt den lappiske Befolkning, der i det Hele taget er et lidet tiltalende Folkefærd — over al Beskrivelse urenlige. Kommer man til en Lappefamilie, vil man strax lægge Mærke til den usle Bolig, den som Regel har, undertiden en Gamme saa liden, at man formelig maa krybe for at komme ind ad den lave Dør. Inde finder man Familien samlet i en Stue, der samtidig tjener til Køkken; Beboelses- og Sove- rum. Væggene er saa fugtige, at det er ufatteligt, at smaa Børn her kan leve og voxer op. Luften er i høieste Grad forpestet. Samtlige Beboere er som Regel befængt med Lus. Bliver man nødt til at overnatte i et saadant Hus, kan man være temmelig sikker paa at føre Utøiet med sig hjem. Møblementet bestaar af et meget primitivt Bord, en Bænk, Kasse eller Krak, Seng og en Vugge, der sættes i en saa heftig Bevægelse, at man hvert Øieblik kan vente, at Barnet kastes ud af den. Yderst Faa — selv bedre Situerede — har saa meget som en Stol. Nordmænd og Kvæner har som Regel bygget bedre Huse og har bedre Stel i det Hele, skjønt der ogsaa hos disse er meget primitive Forhold. En Læge fører en alt andet end hyggelig Tilværelse heroppe. Det aabne Hav eller de endnu værre Fjelde er de Veie, han maa færdes paa. Bliver han saa hentet til et Sted, hvor der ikke bor Handelsmand, har han — ofte gennemvåad efter Baadturen — at vælge mellem et Ophold paa et Loft, hvor Himmelen kan skues gennem det utætte Tag, eller i det fælles Værelse, hvor Fiskere, Skydsen, Koner og Børn, Hunde og Katter samt en Uendelighed af Lus holder til. Paa et saadant Sted kan han da blive liggende veirfast i Dage, ja Uger. Som Traktement faar man Saltvand, og Kaffe, der er tilsat saa meget Salt, at det for normale Mennesker nærmest virker som Brækmiddel. Niste faar man selv sørge for.

Hasvaag Lægebolig er alt andet end rummelig og bekvemt beliggende. Værst er det med den lange Vei til ordentligt Vand. Vandbæringen om Vinteren er saa besværlig, at man ikke faar Tjenestepige, hvis man ikke holder Dreng. I den Tid, jeg ingen Dreng havde, hændte det flere Gange, at Sne maatte tines før at erholde Vand. (G. Klem).

Distriktslægen i Maasø beretter: Lodden stødte ikke under Land i Væstfinmarken, og det trak lige ud til Mai Maaned, førend der kom noget Liv i Fisket. I Midten af denne Maaned var der en stor Fisketyngde under Land, og der fiskedes rigt i nogle Dage. Men saa kom Russekobben og drev Fisken ud paa Dybet. I Midten af Juni tog Fisket sig imidlertid op igjen for Værene i Maasø Herred; men mange af Fiskerne var da allerede reist hjem. Høstfisket i Honningsvaagene og Kjelvik mislykkedes aldeles, væsentlig paa Grund af Russekobbens Hærjinger; den hjem søgte ogsaa hver Fjord. Det hændte ikke sjelden, at Fiskerne maatte købe Kogefisk af Handelsmanden. Af fremmede Fiskere havde mange ikke Penge til Hjemreisen engang, men maatte tigge sig Friplads ombord paa Dampskibene. — Med Hensyn til Boligforholdene inden Distriktet findes der inde i Fjordene og paa flere Steder ude paa Øerne, især paa Rolfsø, mange Gammer med Fjøs og Beboelsesrum under samme Tag. Disse Gammer er gjerne indrettede paa den Maade, at der er en Gang i Midten, og paa den ene Side af Gangen opholder Kvæget sig, paa den anden Side finder man de menneskelige Væsen. Baade Kvæget og Menneskene benytter saaledes samme Indgang. Inde i slige Gammer er det manges Gang ikke rart bevendt med Udstyr og Bohave; et Bord, en Stol, et Sengested er ofte det Hele. Undertiden findes ikke Seng, og Beboerne ligger paa Gulvet; med Sengklæderne er det oftest usselt, og derfor ligger Folk for det Meste halvt eller endog fuldt paaklædte. Nafta, Vinaigre etc. bruges som Berusningsmiddel, naar andet ikke er at faa Tag i. En omreisende Handelskar drev paa Maasø adskillig Handel med Vinaigre, der blev drukket dels i Brus, dels bart, idet de tørstige Sjæle satte Vinaigreflasken for Munden og tømte den. Blandet i Brus gik denne Drik under Navn af «Bolliong». Vedkommende Sælger blev meldt for ulovligt Salg af Spirituosa og dømtes til 20 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Han var tidligere mulkteret 3 Gange for lignende Trafik. (Horne).

Fra Kistrand Distrikt omtales den Rolle, Boligernes Hygiene spiller under smitsomme Sygdomme. Befolkningen ser ofte frisk og sund ud tilrods for, at der er Mange, som lever i meget usle og smudsige Boliger. Men naar en smitsom Sygdom udbreder sig, ser man, hvorledes denne griber saa meget lettere om sig, antager langt alvorligere Former og er saa meget værre at faa Bugt med, jo daarligere Husene er, jo større Overbefolkningen er, og jo mere aabenbar Skiddenfærdigheden er. (Haug). De hygieniske Forhold præges af Skiddenfærdigheden, Levemaaden lige fra Raastoffets aller første Behandling med «Finnekuiven», indtil «Maden» føres til Munden fra den fælles Gryde med tran- og spækdryppende Fingre, den personlige Renlighed, idet Sæbe og Haandklæde ansees for unødvendige Luxusgjenstande, Boligerne, med sit tykke Lag Smuds overalt. Som Oaser i Ørkenen virker nogle faa norske eller helt fornorskede Hjem hist og her. Skal man f. Ex. udføre en Tangforløsning, maa man selv skure Gryden, sile Vandet og vaage ængstelig over, at Ingen i misforstaaet Hjælpeveir kommer En nær. Som Lappernes ydre, saa ogsaa deres indre, sjælelige Menneske. Det er ikke sjelden, at Fattigkommissionen faar Regning fra en Søn, som har besørget sin Moder begravet, for det med Ligets Befordring til Kirkegaarden forbundne Arbeide; de yder ikke gratis Skyds til Slægt og Naboer, naar Læge skal hentes, — kan ikke den Syges Paarørende betale, gaar de paa Lægen, selv om denne Intet faar for sit Arbeide. Lappernes Tyvagtighed, specielt Vildttyveri, og Upaalidelighed er noksom bekjendt. Det her Anførte gjælder Lapperne rundt

Fjorden — Sjøfinnerne. Den for Finmarken eiendommelige religiøse Vækkelse, Læstadianismen, har blandt disse ikke formaaet at udrette synderligt — de stadi-ge «Samlinger» i trange Rum og altid i Mørke i visse Dele af Bygden, med Mand og Kvinde om hinanden paa Gulvet, skal just ikke hæmme Usædelighed. Ganske anderledes har denne Bevægelse virket i Karasjok: — fra indtil for faa Aar siden at være bekjendt for Drikkældighed og andre dermed sammenhængende Uskikke, rager Karasjok Menighed nu høit op over sine Naboer. Ædruelige, arbeidsomme og renlige har de nu Ord for at være. (N. Christoffersen).

I Lebesby gav Vaarfisket et daarligt Udbytte for Distriktet, hvorimod Sommerfisket i det Hele var godt, saa man fik tilstrækkeligt Mel til Vinterbrug. Høsten blev mislig for de Fleste, saa mange Kreaturer maatte nedslagnes. Vinterfisket i November begyndte ganske godt, men i Begyndelsen af December kom Russekobben i store Skarer ind i Laxefjorden, og al Slags Fisk forsvandt spørløst. Kobben efterstræbtes imidlertid ivrig af Sjøfinnerne, som i dens Kjød og Spæk har sin aller største Delikatesse. (Wingard).

I Tanen Distrikt stod endnu en hel Del af Avlingen ophesjet, da Sneen kom; en stor Del Græs var desuden endnu ikke slaaet af. Vaarfisket gav for Distriktet et middels Udbytte. Sommerfisket slog godt til, hvorimod Laxefisket for de Flestes Vedkommende mislykkedes. Elvebefolkningen lægger for hvert Aar mere Arbeide paa Jordens Dyrkning, Lapperne ikke undtaget, blandt hvilke en hel Del er ganske driftige. Gjødsling af Jorden bliver mere og mere almindelig. Nyten heraf og af Jordens Vending indsees bedre for hvert Aar, som gaar. Af stor Betydning for Udbredelse af Forstaaelsen heraf er vistnok det Arbeide, som lægges paa Jorddyrkning og Forbedring fra de Bedrestillede Side, et Arbeide, hvis Resultater er synlige for Enhver. Desuden bidrager vistnok den Stands i Jordudmaaling, som foreløbig er iværksat, til, at Folk forstaa, at den Jord, de har, maa udnyttes bedre end tidligere, skal de faa nok Foder. Med den almindelige Renlighed er det daarlig bevendt især blandt Sjøfinnerne. Følelsen af Velbehag ved at være renvasket er dem ukjendt, og Vaskningens Nytte for Sundheden er der liden Forstaaelse af. Mangel paa Brug af Vand, gammelt skiddent Tøi og Skind samt den ved Kogning fremkaldte Madlugt, Alt tilsammen fremkalder en ubehagelig Lugt, der gjennemtrænger Finneboligen og giver Finnerne sin særegne Odeur; om Vinteren, naar de er nødt til at være meget inde, ser derfor Finnerne, der i den lyse Aarstid har et friskt, sundt Udseende, alt andet end sunde ud. (Groth).

I Vardø Distrikt omtales de hygieniske Forhold i Byen som noksaa gode, i Herredet er det saa forskjelligt. I Baadsfjord og delvis Syltefjord, hvor der for det Meste er Lappeblanding, er det daarligt. Tuberkulosen har nu faaet Indpas der og synes at skulle gjøre en rig Høst. Befolkningen bestaar mest af Fiskere. Disse har i det forløbne Aar trods dets Mislighed klart sig ganske godt, da de har taget det kloge Parti at lægge sig efter Kobbefangst, hvad der i Vinter var en meget lønnende Forretning, da Kobben var ualmindelig fed, saa dens Gjennemsnittsværdi var 10 Kroner. Fik man saa en Hvidfisk iblandt, blev det en meget smuk Forretning. Der paastaaes, at en Fiskerfamilie i Komagvær skulde have tjent ca. 4000 Kroner paa denne Slags Fangst. Sælfangerne gjorde det godt, og Hvalfangerne havde et glimrende Aar. Ædrueligheds-tilstanden var god. Sædeligheden noget bedre end tidligere; nægte Fødsler 16,5 pCt., i 1900 25 pCt. og ifjor 19,7 pCt. (Blom). Den økonomiske Tilstand blandt Befolkningen var saa mislig, som den kunde være, under Fisket om Vaaren og Forsommeren. Det egentlige Loddefiske slog aldeles feil, og først da Sommerfisket begyndte i Slutningen af Juni, gav dette et ganske godt Udbytte. Handelsmændene gav imidlertid trods den store Risiko hele Tiden Kredit paa den Fisk, som skulde komme. Mange af dem led ganske vist betydelige Tab. (Haug).

I Sydvaranger Distrikt kunde man ikke regne mere end 5 virkelige Sommerdage; først den 21de Juni kunde Kreaturerne slippes paa Beite, og først den 4de Juli blev Skogen grøn. Aaret maa alligevel siges at have været ganske godt. Store Sildemasser stod under Land i Jartfjord, og der dreves et rigt Sildefiske hele Sommeren. Ogsaa enkelte andre Steder stængtes Sild. Med denne fulgte megen anden Fisk, især Sei. I November tog det dog en brat Ende, idet Fjordene fyldtes med store Stimer af Blæksprut (Akker), og siden var Fisk ikke at opdrive. Senere kom Kobben i store Masser. En Del var den saakaldte Russekobbe (*Phoca groenlandica*), men den store Mængde udgjordes af en anden, mindre Sælart (*Phoca foetida*), der ellers sjelden sees ved vore Kyster. Laxefisket gav et ganske godt Udbytte. Den Aaret forud paabegyndte Kolonisation af Langfjord- og Pasvikdalen med Nordmænd fra sydligere Egne, fortsattes, og ca. 20 Udmaalinger er tildelt. Af Indflytterne har dog 3 Familier atter forladt Distriktet. De øvrige har Høst og Vinter været fordelagtigt sysselsatte med Tømmerhugst for Statens Regning. Det var at haabe, at de kunde klare sig og bidrage til en Forbedring af Jordbruget heroppe, og dertil er der nu bedre Udsigter end fra først af. I det forløbne Aar er nemlig opdaget rige Jernmalmleier i Sydvaranger, beliggende just i de samme Trakter, som har været Gjenstand for Kolonisering. Hvis disse holder, hvad de lover, vil der altid blive Anledning til Fortjeneste ogsaa udenfor Jordbruget, der jo i Begyndelsen ikke kan kaste stort af sig, og dette vil i høi Grad befordre Kolonisationsbestræbelserne. Men i og for sig aabner ogsaa Malmleierne store Fremtidsmuligheder for Sydvaranger. Der skal til Sommeren sættes igang en større Prøvedrift, hvorved det vil vise sig, hvad de duger til. I de sidste to Aar er 3 Sagbrug satte igang i Sydvaranger. To er anlagte af Privatmænd ved Bøgfjorden og et af Staten i Pasvikdalen, det sidste mest af Hensyn til Nybyggerne. Den derved lettede Adgang til at faa skaarne Materialier vil forhaabentlig i nogen Grad bidrage til at forbedre Boligforholdene. Der synes at være en voxende Interesse for at skaffe sig bedre og solidere Huse, og adskillige Fremskridt er gjorte i de sidste Aar. Med Hensyn til Ædrueligheden synes der at være skeet en Tilbagegang i de senere Aar, ialfald har Drikkeriet antaget en uhyggeligere Form, idet der mere og mere er blevet Brug at indkjøbe Spiritus, som da enten blandes med Vand eller, hvad undertiden sker, forsøges nydt ublandet, hvorved farlige Grader af Beruselse kan fremkaldes. Tidligere var det simpelt og forholdsvis svagt Rum, som benyttedes. (Wessel).

Sygehuse. De 3 Amtssygehuse er beliggende i Hammerfest, Vardø og Vadsø. Hasvaag Sygestue ved Lægeboligen i Løppen Distrikt var fremdeles ikke i Brug, da Tjenerhjælp ikke er mulig at opdrive. (G. Klem). Den i Kistrand Distrikt værende Sygestue benyttedes heller ikke. (N. Christoffersen). I Tanen Distrikt var Gamvik Sygehus aabent under Loddefisket og Tanen Sygestue Resten af Aaret. (Groth). I Hammerfest findes et katolsk «St. Vincents» Hospital.

Fattigsygepleien. I Lebesby er Fattigbudgettet fremdeles spændt til det Yderste, og Skatterne føles trykkende for de forholdsvis faatallige, virkelige Skatteydere. Saameget rosværdigere er derfor de Bestræbelser, der gjøres for at skaffe de fattige Syge Hjælp, men Sjøfinnen er som Regel fordringsfuld og vanskelig at tilfredsstille, naar det gjælder Fattigkassen. Paa denne synes han at have et lovligt Krav til enhver Tid. (Wingard).

Kvaksalveruæsen. I Maasø Distrikt blev Søndre Honningsvaag i Aarets Løb gjestet af en omreisende Kvaksalverske, der gjorde gode Forretninger. Hun reiste fra Sted til Sted og opholdt sig omtrent en Uge paa hvert. Hun opslog en trykt Plakat med Bekjendtgørelse om de Sygdomme, hun behandlede, og hendes Viden var meget alsidig. Ifølge Bekjendtgørelsen tog hun ikke Be-

taling for Konsultationen, men kun for Medicinen; denne var meget kostbar, op til Kr. 30,00 for et Par Glas Mixtur. Hun havde meget stor Søgning i Honningsvaag. Af Arkana, Patentmedicin, «Pain expeller» og lign. bruges adskilligt. Et Par gamle Kvæner havde Ord for at kunne standse Blødning ved Læsning; men deres Ry sank betydelig efter et Tilfælde af voldsom Næseblødning og en Blødning fra Arteria femoralis, som de ikke kunde standse, tiltrods for at de begge læste af alle Kræfter. (Horne).

Badeindretninger findes i Hammerfest ved begge Sygehuse; de er noksaa meget søgte, især Badet paa Amtssygehuset. (E. Erichsen). I Lebesby Distrikt findes i Mehavn en lidet brugt og meget tarvelig Kvænbadstue. (Wingard). I Tanen Distrikt findes mange private Badstuer baade blandt Lapper, Kvæner og Nordmænd. (Groth). I Vardø findes paa Fæstningen Karbad, i Byen 3 Kvænbad og 2 Russebad. (Blom).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og af Vắcinerede:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vắcinerede.
Finmarkens Amt	44	1047
Alten	¹⁾ 2	178
Loppen	²⁾ 2	86
Hammerfest	³⁾ 10	57
Maasø	⁴⁾ 1	164
Kistrand	⁵⁾ 3	167
Lebesby	⁶⁾ 2	38
Tanen	⁷⁾ 3	53
Vardø	⁸⁾ 5	139
Vadsø	⁹⁾ 14	67
Sydvaranger	2	98

¹⁾ Talvik 2. ²⁾ Hasvik 1, Loppen—Øksfjord 1. ³⁾ Hammerfest By 8, Hammerfest Herred 1, Kvalsund 1. ⁴⁾ Kjølvik 1. ⁵⁾ Kistrand 1, Karasjok 2. ⁶⁾ Lebesby 2. ⁷⁾ Tanen Herred 3. ⁸⁾ Vardø By 3, Vardø Herred 2. ⁹⁾ Vadsø By 6, Nordvaranger 4, Næsseby 4.

Sundhedskommissioner. I Talvik — Alten Distrikt — fattedes Beslutning om, at 8 valgte Medlemmer af Herredsstyret for Fremtiden skulde danne den egentlige Sundhedskommission eller «Helseraadsudvalg». (Haug).

Vắcination. I Loppen Distrikt er den tidligere Vắcinator i Øksfjord Kreds afsat, da han udstedte falske Attester.

C. Anhang.

(Appendices).

1. Sundhedsforskrifter approberede i 1902.

Hvaler Herred.

(Kongelig Resolution af 23de Juli).

De nye Forskrifter er saalydende:

§ 1. Ved Opførelse af nye eller Flytning af ældre Huse skal Anmeldelse herom, før Arbeidet paabegyndes, ske til nærmeste Medlem af Sundhedskommissionen, der meddeler, hvad der efter nærværende Vedtægter skal iagttages, samt tillige underretter Sundhedskommissionens Ordfører om Foretagendet.

§ 2. Ethvert herefter opførendes Vaaningshus skal sættes paa tør eller tilstrækkelig afgroftet Grund, saa at Overvand og Grundvand har let Afløb saavel fra Gaardsplads som Byggegrund. Al Muldjord paa Byggegrunden skal bortskaffes.

§ 3. Huset skal opføres paa tæt foget Grundmur af Graasten, mindst 25 Cm. høi og forsynet med mindst 2 — to — Trækhuller. Det maa ikke bygges i Forbindelse med Fjøs, Stald, Grisehus eller Privet.

§ 4. Ethvert Beboelsesrum skal være mindst 2,25 M. fra Gulv til Loft og forsvarlig tæt og have mindst 1 — ét — Vindu, der med Lethed kan aabnes og lukkes. Vinduet, eller hvis flere haves, da disse tilsammen skal have en Størrelse af mindst 1 □ M. Gulvet i første Etage skal være tæt og dobbelt med hensigtsmæssig Fyld imellem.

§ 5. Hvis Kogeovn benyttes i Beboelsesrum, skal der være anbragt en Hætte til Bortledning i det Frie af den ved Kogningen frembragte Damp.

§ 6. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Fjærkræ maa ikke huses i eller under Vaaningshus eller i Rum, der har Tag eller Væg fælles med dette.

§ 7. Findes beboet Hus eller Forsamlingslokale skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Træk, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker, slet Ventilation eller lignende, kan Sundhedskommissionen paabyde Manglerne rettede inden en vis Frist og forbyde Rummets Afbenyttelse, indtil dette er skeet. Som Minimum af Rumindhold i Beboelsesrum ansees 10 Kubikmeter for hver Person — Voxen eller Barn —, som har fast Ophold der.

§ 8. Privet, Fjøs, Stald og Grisehus skal ikke opføres nærmere Vaaningshus end 6 — sex — M. og have saadan Beliggenhed, at derfra ikke er Tilsig til Vaaningshus, Brønd eller Bæk, hvorfra Vand til Husholdning tages. Heller ikke Gjødelse, ildelugtende Affald eller anden Urenlighed maa findes ansamlet Vaaningshus nærmere end 6 M. og ikke forvolde noget Tilsig som ovenfor nævnt.

§ 9. Ved ethvert Vaaningshus skal findes et sømmeligt Privet, der skal være saaledes indrettet, at det ikke har Afsig til eller udbreder generende Stank til Naboer og befærdede Veie. Det bør tømmes saa ofte, at ikke Overfyldning finder Sted, og hyppig bestrøes med Jord, Kalk eller Aske, saa at ikke Lugten bliver generende. Dynger under Privet skal bortfjernes mindst én Gang aarlig og foreøvrigt saa ofte, som Sundhedskommissionen paa Grund af særegne Omstændigheder maatte anse det nødvendigt.

§ 10. Brønd eller Opkomme, hvorfra Vand tages til Husholdningen, maa ikke forurenes ved Tilløb fra Afløbsrender, Grøfter eller lignende; ingen Vask maa foregaa eller Urenlighed spildes i den, eller nogetsomhelst foretages, som kan gjøre Vandet urent. Det Samme gjælder Bæk, hvorfra Mad- og Drikkevand hentes, medmindre Forurensningen foregaar nedenfor det Sted, hvorfra Vand til Husholdningen tages.

Mangler i disse Henseender skal Sundhedskommissionen paabyde rettede paa en ved hvert Tilfælde nærmere bestemmendes Maade

§ 11. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Fødemidler og andre Gjenstande, der er skadelige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele, og kan i fornødent Fald sørge for saadanne Varers Tilintetgjørelse paa Eierens Bekostning. Kommissionens Ordfører er berettiget til for Kontrollens Skyld at fordrø sig udleveret Prøver og kan midlertidig standse Salget af saadanne Varer, indtil Kommissionens Afgjørelse foreligger. Ordføreren skal lade opslaa Aftryk af nærværende Paragraf i enhver Butik.

§ 12. Sundhedskommissionens Medlemmer har at paase disse Forskrifters Overholdelse og i fornødent Fald at melde Overtrædelser til Kommissionens Ordfører, der i Tilfælde skal bevirke Overtrædelseren paatalt.

§ 13. Afgivelser fra ovenanførte Bestemmelser kan tilstedes af Sundhedskommissionen, hvor Forholdene skulde lægge væsentlige Hindringer iveien.

Kjøbstaden Hamar.

(Kongelig Resolution af 23de Juli).

Forandringen af § 8 er saalydende:

«§ 8. Indholdet af Privetkasser eller Butter bortføres kun om Natten (fra 1ste November til 15de Marts mellem Kl. 10 Aften og 6 Morgen; i den øvrige Del af Aaret mellem Kl. 11 og 6 Morgen). Indholdet af Gjødelsbinger kan i Tidsrummet fra 1ste November til 15de Marts udkjøres om Dagen, ellers kun om Natten. Gjødelse, der ved Tilblanding er berøvet den væsentligste Del af sin Stank, samit ren Ko- eller Hestegjødelse kan bortføres til hvilkensomhelst Tid af Døgnet det hele Aar, i Sommermaanederne (April til September) dog ikke i Tiden mellem Kl. 9 Formiddag og Kl. 5 Eftermiddag. Til Kjørsel af alle Slags Gjødelse maa alene benyttes Kasser eller Butter med tætsluttende Laag. Til Udkjørsel af Privetgjødelse om Dagen, naar saadan er tilladt (se ovenfor), maa kun benyttes Kasser af Jernplade, dog kan Laaget være af Træ. Kasserne og Butterne maa altid være tætte og udvendig rene og derhos ikke mere fyldte, end at der intet spildes under Transporten».

Stor-Elvedalens Herred.

(Kongelig Resolution af 23de Juli).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal iagttages:

- a) Afstand mellem Vaaningshus og Madbod paa den ene Side og Stald, Fjøs, Grisehus eller Vandhus paa den anden Side skal være mindst 10 M.;
- b) Tomt for Vaaningshus skal være vel afgroftet, og Madjorden skal være fjernet;
- c) Vaaningshus skal staa paa Undermur af Sten, forsvarlig tæt og af en Høide af mindst 30 Cm. Undermuren skal være forsynet med fornødne Trækkanaler;
- d) Gulvet i første Etage skal være dobbelt eller paa anden Maade forsvarligt tæt;
- e) Hvert Beboelsesrum skal gives en Høide af mindst 2,5 M. fra Gulv til Loft og være forsynet med mindst ét Vindu, der kan aabnes;
- f) Ethvert Vaaningshus skal være forsynet med Skorstenspipe.

Naar Nogen agter opføre eller flytte Husebygninger, skal han derom gjøre Anmeldelse til Sundhedskommissionens nærmeste Medlem, der skal gjøre Vedkommende bekendt med disse Forskrifter.

§ 2. Hvor Kogevn benyttes i Beboelsesrum, skal der sørges for, at Damp og Røg bortledes ved Damphætte eller paa anden Maade.

§ 3. Kreaturer eller Fjærkræ maa ikke gives stadigt Tilhold i Vaaningshus.

§ 4. For hvert Bosted skal der være et Vandhus (Privet). Dette maa ikke ligge nærmere beboet Hus end 10 M. og ikke ligge saadan til, at derfra kan ske Tilsig til Samme eller til Brønd. Stank fra Binger skal hindres ved Paafyldning af Jord eller lignende. Tømning skal foregaa mindst én Gang aarlig eller saa ofte, som det af Sundhedskommissionen paabydes.

§ 5. Brønd eller Opkomme, hvorfra Drikke- eller Madvand tages, maa ikke have Tilsig fra Udhus, Binger, Kloaker eller Gjødseleoplæg af noget Slags og heller ikke forurenes paa anden Maade. Det Samme gjælder Bække, hvorfra Drikke- eller Madvand tages, med mindre Forurensningen foregaar nedenfor det Sted, hvorfra Vandhentning almindelig finder Sted. Brønd skal renses en Gang om Aaret.

§ 6. Affald, Feieskarn og Skyllvand eller anden Urenlighed maa ikke henkastes nærmere Vaaningshus eller offentlig Vei end 8 M.

§ 7. Findes beboet Hus, Forsamlingslokale eller andet Opholdsrum for Mennesker skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker, slet Ventilation eller lignende, kan Sundhedskommissionen forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller sundhedsfarlige Fødemidler, ligesaa andre for Sundheden farlige Gjenstande, der indeholder giftige Stofte, f. Ex. Tapeter og lignende. I Tilfælde kan disse besørges tilintetgjorte paa Eierens Bekostning.

§ 9. Naar nogen Bedrift agtes sat igang, ved hvilken Stank eller giftige Gasarter og Stofte udvikles, der kan have skadelig Indflydelse paa Arbeidernes eller Omboendes Helbred, skal Plan for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen, der kan nægte Anlæggets Fremme, hvis ikke betryggende Sikkerhedsforanstaltninger kan garanteres.

§ 10. I Anledning af Lov angaaende særegne Foranstaltninger mod tuberkuløse Sygdomme af 8de Mai 1900:

Hvis Nogen, der vitterlig lider af saadan Sygdom, flytter Bopæl, paaligger det Eieren af saavel det Hus, der fraflyttes, som det Hus, der tilflyttes, derom

inden 8 Dage at anmelde det skriftligt for Sundhedskommissionens Ordfører. Samme Pligt paahviler for Tjeneres Vedkommende Husbonden.

§ 11. Der skal ansættes i tilstrækkeligt Antal faste Desinfektører, der efter Anvisning af Ordføreren har at foretage eller paase Desinfektion af Boliger og Klæder efter tuberkulose og andre smitsomme Sygdomme.

§ 12. Sundhedskommissionens Medlemmer har at paase, at disse Forskrifter overholdes og i fornødent Fald at anmelde Misligheder for Ordføreren, der kan forlange Paatale efter Loven.

§ 13. Sundhedskommissionen kan tilstede Afvigelser fra disse Bestemmelser, hvor særegne Omstændigheder taler derfor.

- Ullensvang Herred.

(Kongelig Resolution af 23de Juli).

De nye Forskrifter er saalydende:

§ 1. Ved Flytning eller Ombygning af ældre Vaaningshuse saavel som ved Opførelse af nye skal Anmeldelse herom ske til et Medlem af Sundhedskommissionen, før Arbeidet paabegyndes.

§ 2. Ved Flytning, Ombygning eller Opførelse skal iagttages:

- a) at det opførendes Hus ikke kommer til at borttage Sollyset eller Udsigten fra et andet Vaaningshus og ikke kommer dette nærmere end 10 M.,
- b) at Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side, Stald, Fjøs, Ladebygning, Grisehus og Vandhus paa den anden Side ikke bliver mindre end 10 M.,
- c) at Grundmurens Høide ikke nogetsteds bliver mindre end 30 Cm.,
- d) at Byggegrunden med Omgivelser afgrøftes, Muldjorden bortføres, saa der saavidt muligt udenom Huset bliver en mindst 1 M. bred Gang eller Vei til Paafyldning af Sand eller Smaasten.

§ 3. Ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2½ M. fra Gulv til Loft og være forsynet med Opslagsvindu. Gulvet maa gjøres tæt og trækfrit. Hvor Kogeoovn anbringes, skal saadan Indretning anskaffes, at den ved Kogningen frembragte Damp ledes ud i det Frie.

§ 4. Til ethvert beboet Vaaningshus skal høre et Vandhus, hvis Afstand fra Alfzarvei maa være mindst 9 M., og som ikke maa have Væg eller Tag tilfælles med Rum, hvori Madvarer opbevares, heller ikke have Afløb til saadanne eller til Steder, hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes.

§ 5. Gjødse! eller andet iidelugtende Affald maa ikke findes ansamlet nærmere Vaaningshus end 10 M. og maa ikke være saaledes beliggende, at derfra er umiddelbart Tilsig til Vaaningshus eller til Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes. Huseiere har strengt at paase, at Feieskarn, Affald ved S!agtning og anden Urenlighed ikke henkastes rundt Husvæggene, men i Gjødse!kjæ!deren, under Vandhuset eller nedgraves.

§ 6. I Brøndopkomme eller Bæk, hvorfra hentes Vand til Husholdningen, maa ikke foretages Vask eller S!agtning, medmindre det sker nedenfor det Sted, hvorfra Nogen vanligen henter Vand. Brønde maa renses mindst 1 Gang aarlig.

§ 7. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Levnetsmidler eller for Sundheden skadelige Brugsgjenstande samt fordre sig Prøver udleverede af disse. Standsning af Salg af saadanne formentlig sundhedsfarlige Varer kan

foreløbig forbydes enten af Sundhedskommissionens Formand eller af mindst 3 af dens øvrige Medlemmer i Forening.

§ 8. Findes beboet Hus eller Forsamlingslokale skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning med Mennesker, slet Ventilation eller lignende, kan Sundhedskommissionen paalægge Vedkommende at rette Manglerne inden en vis Frist og forbyde Rummets Benyttelse, indtil dette er skeet.

§ 9. Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Høns maa ikke holdes i Beboelsesrum, i Kjælder under Vaaningshus eller i Rum, der har Væg, som støder umiddelbart op til Beboelsesrum.

§ 10. Hvor de lokale Forholde gjør Befølgelsen af disse Forskrifter vanskelig, kan Afvigelse ske med Sundhedskommissionens Tilladelse.

§ 11. Overtrædelse af disse Forskrifter pligter ethvert Medlem af Sundhedskommissionen eller enhver af denne opnævnt Tilsynsmand at melde for Sundhedskommissionens Ordfører, som i fornødent Fald bevirker Paatale efter Lovgivningen.

De ældre Sundhedsforskrifter træder herved ud af Kraft.

Steigen Herred.

(Kongelig Resolution af 23de Juli).

De nye Forskrifter er saalydende:

§ 1. Ved Nybygning eller Flytning af Huse paahviler det Eieren at gjøre Anmeldelse til et Medlem af Sundhedskommissionen, før Arbeidet paabegyndes.

§ 2. Ved Nybygning og Flytning af Huse skal iagttages, at Afstanden mellem Stuebygning og Udhusbygning (Lade, Stald, Fjøs, Vandhus) ikke gjøres mindre end 8 M.

§ 3. Udhusbygninger maa lægges saaledes, at der fra dem ikke kan ske Tilsig af Vand eller Urenlighed til Stuebygning eller noget Sted, hvorfra Drikkevand tages.

§ 4. Ved Opførelse af Stuebygning skal iagttages:

- a) at Grunden under Huset er rensat for Muldjord, jævnet og afgroftet, saa ikke Vand eller Urenlighed kan samle sig der.
- b) at Sylmuren overalt skal være mindst 30 Cm. høi og saadan, at Luftvexel ikke hindres.
- c) at Gulvet i 1ste Etage gjøres tæt og trækfrit.
- d) at Beboelsesrum er mindst 2½ M. under Taget.
- e) at der i hvert Rum er Vinduer af passende Størrelse, af hvilke mindst ét maa være indrettet, saa det let kan slaaes op.

§ 5. Kogeovn maa — hvor den ikke staar i særskilt Kjøkken — være forsynet med en passende Indretning til at opfange Dampen og lede den ud i fri Luft.

§ 6. Ved hvert Beboelseshus skal der være et Vandhus. Det skal tømmes saa ofte, som trænges for at undgaa Overfyldning.

§ 7. Affald af enhver Slags maa henlægges mindst 8 M. fra Beboelseshus og saaledes, at derfra ikke kan ske Tilsig til Beboelseshus, Madbod eller Indtag for Mad eller Drikkevand. Affaldsdyngerne skal ved Overdækning med Jord holdes lugtfrie.

Affald fra Fiskerier skal, forsaavidt det ikke agtes nyttiggjort som Gjødelse, styrtes i Sjøen mindst 200 M. udenfor laveste Fjæremaal.

§ 8. I Brønd eller Kilde, hvor Drikkevand tages, maa ikke foretages Klædesvask eller andet, som kan forurensse Vandet. Heller ikke maa saadant finde Sted i Bæk ovenfor Steder, hvor Nogen tager sit Drikkevand.

§ 9. Melk og andre Madvarer maa ikke opbevares i Beboelsesrum uden i særskilt Aflukke.

§ 10. Gang- og Sengklæder samt Bohave efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke nyttes af eller afhændes til andre, førend de er rensede paa en af Sundhedskommissionen godkjendt Maade.

§ 11. Naar Skolerum er i Brug, skal Gulvet daglig overskvættes med Vand og feies; Pulte, Katheter, Borde, Bænke tørres daglig med en fugtig Klud. Gulvet vaskes mindst én Gang ugentlig eller oftere, om Læreren finder det nødvendigt. Ved hver Skole skal der findes et passende Antal Spyttbakker.

§ 12. Beboelsesrum eller Forsamlingsrum, der paa Grund af Mangel paa Luft eller Lys, ved Fugtighed, Overfyldning af Mennesker eller lignende ansees skadelige for Sundheden, kan af Sundhedskommissionen forbydes benyttede, indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 13. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af Levnetsmidler, der er bedærvende eller skadelige for Sundheden, og er for den i saa Henseende fornødne Kontrol berettiget til at fordrø Prøve udleveret. Det Samme gjælder ogsaa andre Gjenstande, som ved at indeholde giftige Bestanddele kan blive farlige for Sundheden.

§ 14. Sundhedskommissionens Medlemmer har at paase disse Forskrifter overholdt og i Tilfælde af Overtrædelser tilholde Vedkommende at rette paa det Forsømte inden en rimelig Frist. Hjælper ikke dette, indberettes Sagen til Kommissionens Formand, som har at foretage det Fornødne.

§ 15. Lempninger og Afvigelser fra ovenstaaende Bestemmelser kan under særlige Omstændigheder efter Ansøgning indrømmes af Sundhedskommissionen.

Øxnes Herred.

(Kongelig Resolution af 23de Juli).

Tillægget er saalydende:

«Sløining af Fisk forbydes paa og under samtlige Kaier, Plattinger, paa Moloen samt forøvrigt paa Land i og ved Havnen, Molla undtaget. Bestemmelserne gjælder hele Aaret igjennem, dog skal der under Uveirstilfælde, hvor det ansees høist paakrævet for at bjerge Baad og Fisk, være tilladt at tage Fisken paa Kai».

Maalselvns Herred.

(Kongelig Resolution af 23de Juli).

De nye Forskrifter er saalydende:

§ 1. Naar nye Husebygninger agtes opførte eller gamle flyttede, skal Anmeldelse derom, forinden Husenes Opførelse sættes igang, gjøres til nærmest-boende Medlem af Sundhedskommissionen, som har at gjøre Vedkommende bekendt med Sundhedsvedtægternes Bestemmelser og at paase, at følgende Regler iagttages:

§ 2. Grunden, hvorpaa Vaaningshus agtes opført, bør være saaledes beliggende, at der ikke finder Tilsig Sted fra Udhussene; den skal ordentlig afgrøftes og tørlægges; Madjorden skal bortføres.

I Tomtens nærmeste Omgivelse skal alle betydeligere Ujævnheder, hvori Vand og Urenlighed kan befrygtes at ville samle sig, udfyldes og jævnes.

§ 3. Afstanden mellem paa den ene Side Vaaningshus og Stabur eller lignende, paa den anden Stald og Fjøs eller lignende samt Privet skal være mindst 15 M. Disse sidste maa ikke lægges saaledes, at derfra kan ske Tilsig til Brønd eller Opkomme, hvorfra hentes Drikkevand.

§ 4. Vaaningshus skal bygges paa forsvarlig og tæt Grundmur af mindst 0,30 M.s Høide over Grunden.

§ 5. Gulvet i Vaaningshusets nederste Stokværk skal være tæt, trækfrit og som Regel dobbelt med Mellemlag af stampet Ler eller lignende.

§ 6.

a) Ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,25 M. under Loftet. I Loftsværelser med Skraatag bør som Regel Middelhøiden være 2 M.

b) Ethvert Beboelsesrum skal være forsynet med mindst 1 Slagvindu i forsvarlig Stand.

§ 7. Kogeovn eller Komfür maa ikke benyttes i Beboelsesrum, medmindre der er anbragt Damphætte og en hensigtsmæssig Indretning til at lede Dampen enten ud i Skorstenspiiben eller direkte ud i fri Luft.

§ 8. Melk og Madvarer maa ikke opbevares i Soverum.

§ 9. For ethvert Beboelseshus, ethvert Skolehus og Kirkested skal der findes et sømmeligt indredet Vandhus (Privet), saaledes beliggende, at derfra ikke kan ske Afsig til Vaaningshus, til offentlig Vei eller Plads, eller til Brønd, Opkomme eller til Bæk ovenfor det Sted, hvorfra Drikkevand tages.

Bingen under Privetet skal tømmes et Par Gange aarlig, saa at Overfyldning ikke finder Sted, ligesom der oftere skal paaføres Jord, Aske eller lignende for at forebygge unødigt Stank.

Privet maa ikke lægges nærmere Brønd eller andet Renvandsindtag end 10 M.

§ 10. Hvad der ovenfor i §§ 6 b, 7 og 9 er fastsat, skal senest inden en Frist af et halvt Aar efter disse Vedtægters Bekjendtgørelse være gennemført paa enhver Gaard inden Herredet.

§ 11. I og nærmest omkring Brønd eller Opkomme, hvorfra hentes Drikkevand, maa ikke foretages Vaskning, ikke udkastes Skyllvand eller henslænges nogenslags Urenlighed.

§ 12. Brønd eller Opkomme, der er saaledes beliggende, at Tilsig fra tidligere opført Udhus (Fjøs, Stald etc.) ikke kan undgaaes, tillades ikke benyttet til derfra at hente Drikkevand og kan, om Sundhedskommissionen finder det heldigst, forlanges tilkastet. Brønde skulle renses en Gang aarlig.

§ 13. Feieskarn, Skyllvand og anden Urenlighed fra Huset maa ikke slænges ud foran Trappeindgange og Husdøre eller langs Husvæggene, men bringes hen enten i Gjødselbingen eller i Privetet eller kastes i dertil bestemt Kompost, som stedse skal holdes i ordentlig paafyldt Stand og som Regel ikke ligge nærmere Vaaningshus end 10 M. For Vintertiden kan en noget kortere Afstand indrømmes.

§ 14. Finder Sundhedskommissionen, at et Vaaningshus eller et Forsamlingslokale (Skolelokale) paa Grund af Fugtighed, Mangel paa Lys eller Luft, Utæthed eller Urenlighed maa antages at være skadeligt for Sundheden, kan den fordre Manglerne rettede inden en rimelig Frist.

§ 15. Kjød af syge Dyr maa ikke falbydes eller sælges til Menneskeføde; det Samme gjælder bedærvede eller for Sundheden skadelige Levnetsmidler og

Nydelsesmidler, hvilke Sundhedskommissionen i fornødent Fald kan lade tilintetgjøre.

§ 16. Gang- og Sengklæder efter Personer, der have lidt af smitsom Sygdom, maa ikke afhændes eller overlades andre til Brug, forinden de er blevne rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 17. Hvis de økonomiske Forholde eller andre Omstændigheder skulle stille sig hindrende iveien for en mere strikte Gjennemførelse og Overholdelse af disse Vedtægters Bestemmelser, kan Sundhedskommissionen give Dispensation fra Samme.

§ 18. Sundhedskommissionens Medlemmer er forpligtede til hver inden sin Kreds at paase disse Vedtægters Overholdelse og at anmelde mulige Misligheder for Sundhedskommissionens Ordfører, som skal søge dem snarest muligt rettede eller, i fornødent Fald, besøge dem paatalte i Henhold til Lov af 16de Mai 1860 § 26.

Bergen By.

(Kongelig Resolution af 25de Oktober).

De forandrede Bestemmelser er saalydende:

§ 3. 1ste Passus: Til Bortledning af Smudsvand, Over- og Grundvand er enhver Huseier eller Grundeier, fra hvis Grændse ikke er større Afstand end 25 M. til Sjøen eller til offentlig Kloakledning, til hvilken der efter Stadsingeniørkontorets Erklæring Hayes Adgang og tilstrækkeligt Fald, forpligtet til at anlægge Kloak overensstemmende med gjældende Reglement fra sin Eiendom til Kloakledningen eller Sjøen.

§ 5. No. 1. Hovedafføbet til offentlig Kloak eller til Sjøen forsynes med en Vandlaas, staaende i umiddelbar Forbindelse med Husets Hovedkloakkum, saaat Vandlaasen bekvemt kan renses fra denne.

§ 11. Ingen slags Urenlighed eller Affald maa henkastes paa Gader, Veie eller offentlige Pladse eller ud i Elve, Bække eller i Havnen med tilhørende Hope, men Affaldet behandles som i efterfølgende §§ 12 og 13 bestemt.

Bankning og Rystning af Tæpper og Sengklæder maa ikke foregaa udover offentlig Gade eller ned ad Trappegange.

§ 13. 2det Passus, 2det Punktum: Luger i 1ste Etages Gulv eller i Platting tillades ikke.

§ 13. 6te Passus, 2det Punktum: Indholdet fra disse Bøskasser saavel som Affald fra Hotel, Restauration, Slagteri, Pøsemageri, Delikatesseforretning og lignende samt hvilkensomhelst større Bedrift, for hvilken Sundhedskommissionen saa bestemmer, paahviler det Eieren at besøge bortført mindst 1 Gang eller, hvor Sundhedskommissionen saa fordrer, 2 Gange ugentlig til Renovationsprammene eller til en af Byens Myndigheder bestemt Plads.

§ 16. Lit. b., 3die Passus. Privetaflukke maa ikke anbringes under Beboelsesleilighed eller indbygget Trappe, ligesom heller ikke Beboelsesleilighed eller Trappe maa anbringes over eller under Privetaflukke. Uden en af Sundhedskommissionen godkjendt Isolation maa heller ikke Udrum eller Lagerrum anbringes over eller under Privetaflukke.

§ 26. Svinehold er inden Byens Grændser kun tilladt, hvor der drives Gaardsbrug.

I Kjælderrum under Vaanhus er det ikke tilladt at holde Høns eller andet Færkræ.

§ 27. Stalde, Fjøs og lignende maa i Overensstemmelse med Bergens Bygningslov, § 61, No. 2, ikke anlægges uden Tilladelse af Sundhedskommissionen, der ogsaa kan give nærmere Regler for deres Indredning.

Stalde, Fjøs og lignende skal holdes rene, være lyse og luftige og saaledes beliggende og indredede, at Stank ikke udbreder sig fra dem til beboede Rum, Opbevarings- og Tilberedelsessteder for Levnetsmidler, Gade eller offentlig Plads.

Der skal være sørget for, at Fugtighed og Dyrenes Urin ikke kan trænge ned i Grunden, og Rummet maa have forsvarligt Afløb gennem en med Rist forsynet Rørledning til Kloak.

§ 28. Gjødelsen skal opsamles i tætte Kasser med tætsluttende Laag eller i egne, dertil indrettede Gjødelsvogne med Laag. Kasserne maa ikke være større, end at Gjødelsen derfra direkte kan styrtes i Vognen.

Gjødelsen maa ikke tilblandes andre Substanser, der kan overgaa i Gjæring eller i Forraadnelse, og skal i Tiden fra 1ste Mai til 30te September bortføres mindst 2 Gange ugentlig og i den øvrige Del af Aaret mindst 1 Gang ugentlig.

Under Transporten gennem Byen skal Gjødelsen være vel tildækket.

De i denne og foregaaende Paragraf indeholdte Bestemmelser skal alene være gjældende for de bymæssig bebyggede Dele af Kjøbstadens Grund og inden de Grændser, som bestemmes af Sundhedskommissionen.

§ 29. Hvor Renlighedsforholdene i Fjøs eller Stald er utilfredsstillende, saaat betænkelige Følger for de Omboendes Sundhed efter Sundhedskommissionens Skjøn deraf kan befrygtes, har vedkommende Eier inden en passende Frist at træffe saadanne Forføjninger, som af Sundhedskommissionen bestemmes.

Kan eller vil ikke Eieren træffe disse Forføjninger, kan Brugen af Fjøset eller Stalden forbydes.

§ 30. Industrielle Anlæg, som kan være skadelige for Sundheden eller til Ulempe for de Omboende, saasom Gasværker, Brændevinsbrændrier, Ølbryggerier, Tegl- og Kalkbrændrier, Garverier, Slagterier, Pøsemagerier, Kaffebrændrier, Ysterier, Tran- eller Benkogerier, Fabriker for Tilvirkning af Cellulose, Cikorie, Kaffeilsætning, Lim, Tarmstreng, Stivelse, mineralske Syrer, Salte og lignende kemiske Præparater samt for Tilvirkning af Maler-, Farve- og Gjødningstoffer maa ikke anlægges, uden hvor Reguleringskommissionen efter at have indhentet Sundhedskommissionens Erklæring tillader det. Gjenopførelsen af afbrændt eller iøvrigt ødelagt Anlæg af de i denne Paragraf omhandlede Slags samt Gjenoptagelse af saadant, naar det har været nedlagt et Aar, betragtes som nyt Anlæg.

§ 33. Alle til Forhandling bestemte Stoffer og Brugsgjenstande kan med Hensyn til mulig giftig eller paa anden Maade sundhedsfarlig Beskaffenhed underkastes Sundhedskommissionens Tilsyn.

Til den Ende kan Sundhedskommissionen lade anstille de Undersøgelser, den finder nødvendige for at kontrollere Varernes Beskaffenhed. De hertil nødvendige Prøver er Sælgeren pligtig til at overlade, idet deres Værdi, om det fordres, bliver at erstatte efter almindelig Salgspris, forsaavidt det ikke viser sig nødvendigt at skride ind mod Varens Salg.

Befindes Varerne forfalskede eller bedærvede eller paa anden Maade skadelige for Sundheden, kan Sundhedskommissionen efter Omstændighederne forbyde deres Salg, eller, forsaavidt Nærings- og Nydelsesmidler angaar, lade dem bortskaffe, tilintetgøre eller paa anden Maade gjøres uskadelige paa Eierens Bekostning.

Naar Sundhedskommissionen paa Grund af Varernes Oprindelse eller Tilberedningsmaade finder Grund til at frygte for, at de kan være sundhedsfarlige,

skal den være berettiget til at forbyde Salget, hvis Sælgeren ikke tilveiebringer Bevis for Varens sunde Beskaffenhed eller ved Forhandlingen træffer saadan Forføining, som Sundhedskommissionen finder betryggende.

Levnetsmidler maa ikke sælges efter at være komne i Forraadnelsestilstand, kjendelig for Syn og Lugt.

Bedømmelse og i Tilfælde Konfiskation af Madvarer udføres, naar Afgjørelsen maa ske strax, paa Sundhedskommissionens Vegne af Stadsfysikus i Forening med Kommunedyrlægen; dog skal Eieren have Ret til at fordr Sundhedskommissionens Overskjon (vgl. Resol. af 17de Oktober 1891) eller det specielle sagkyndige Overskjon, Sundhedskommissionen til Bedømmelse af enkelte Varers Beskaffenhed maatte have opnævnt. Overskjønnet maa i Tilfælde forlanges ved Skjønnetts Afgivelse. Det specielt sagkyndige Overskjon betales af Rekvirenten, forsaavidt Skjønnet gaar ham imod, men ellers af Kommunen.

§ 34. Opbevaring og Tilberedning af Madvarer til Salg samt deres Forhandling maa kun foregaa i tilstrækkelig lyse, luftige og renligholdte Rum, der ikke benyttes som Sove- eller Opholdssteder, og hvor der ikke samtidig opbevares Varer, som kan give Fødemidlerne Afsmag. Det Samme gjælder ogsaa Spisekvarterer.

Pøsemagerier, Udsalgssteder og Handlendes Opbevaringssteder for fersk Kjød og Flesk, Melk, Fløde og Bagværk maa ikke indrettes eller tages i Brug uden efter forudgaaende Anmeldelse for og Godkjendelse af Sundhedskommissionen.

I Kjødsalg skal Bord og Diske være belagte med Plader af poleret eller sleben Sten eller af et ligesaa uigjennemtrængeligt og glat Stof.

I Pøsemagerier skal Gulvet være af et for Vand ugjennemtrængeligt Materiale og have Fald og Afløb til Kloak.

Rum, der frembyder Mangler i sanitær Henseende, kan Sundhedskommissionen forbyde at benytte til det i nærværende Paragraf nævnte Brug, saafremt de mislige Forhold ikke er fjernede inden en af Sundhedskommissionen sat Frist. Hvor saadant Forbud har fundet Sted, bør Indberetning herom strax ske til Magistrat og Formandskab.

For Renhold af Rum, Brugsgjenstande og Transportmidler, der benyttes for Nærings- og Nydelsesmidler, kan Sundhedskommissionen give Bestemmelser, der kan kræves opslaaede paa dertil egnede Steder i vedkommende Rum.

Paa Bondestuer er det forbudt at opbevare til Forhandling bestemte Levnetsmidler.

Død Fisk, som forhandles fra Baad ved Triangelen, eller Baad, saalænge den har Fisk inde, maa ikke skylles med det derværende Sjøvand.

§ 35. Sundhedskommissionen kan midlertidig forbyde Udsalg af Nærings- og Nydelsesmidler paa Steder, hvor Tilstedeværelsen af smitsom Sygdom kan give Anledning til dens Udbredelse, ligesom ogsaa Indførsel og Udsalg af Melk fra udenbys Steder, hvor saadan Sygdom er optraadt blandt Mennesker eller Dyr, eller hvor ikke tilstrækkelig Renlighed iagttages ved Melkens Behandling, Opbevaring og Forsendelse. Melk eller Rømme maa ikke indføres i Kjørler dækkede med Skind.

Det er forbudt Personer, der lider af smitsom Sygdom, at have personlig Befatning med Tilberedning af til Salg bestemte Levnetsmidler og disses Forhandling.

§ 38. Større Bygninger, der benyttes til Bortleie, saasom Hoteller, Logihuse, Arbejderboliger og Bondestuer, bør hyppigt undersøges angaaende Renholdelse, Priveter og Afløb m. v.

I Bondestuer maa Ingen gives fast Bolig. I ethvert Logishus, hvor Eieren ikke selv bor i Huset, kan han tilpligtes at have en Mand, hvem Opsynet med

Sundhedsforskrifternes Overholdelse paa Eierens Vegne og Ansvar paahviler. Navnet paa denne Mand er han pligtig at opgive paa Stadsfysikatets Kontor.

Finder Sundhedskommissionen, at en Leiebolig er overfyldt, saa at sanitære Ulemper kan befrygtes, kan den strax bortvise Personer, der ikke tilhører Leierens Husstand, og iøvrigt paabyde Indskrænkning i Beboernes Antal. Ophører til Trods herfor ikke Overbefolkningen, kan Sundhedskommissionen med et passende Varsel lade den paagjældende Bolig ryddiggjøre til første lovbestemte Flyttedag, om det ikke sker ved Huseierens Foranstaltning.

Sundhedskommissionen kan under lignende Omstændigheder ogsaa ligeoverfor en Huseier paalægge Indskrænkninger med Hensyn til det tilladelige Antal Beboere i den af ham benyttede Leilighed.

Som ønskelig Luftmængde i Soverum ansees 8 Kubikmeter for Voxne og 5 Kubikmeter for Børn med Tillæg af en Fjerdedel for Loftsværelser, hvori der benyttes Petroleumsovn, og for de Værelser i de to nederste Etager, som vender til Gade eller Gaardsplads af mindre end 8 M.s Bredde.

§ 47. Ved Beslutning af Sundhedskommissionen kan det paalægges de praktiserende Læger at indsende daglige Opgaver over de af dem iagttagne Tilfælde af Sygdomme, hvis Udbredelse det maa ansees af særegen Vigtighed at kontrollere; men Tilfælde af Pest, Kolera, Kopper, exantematisk Tyfus, Nervefeber, Blodgang, Difteri og Skarlagensfeber ligesom de første Tilfælde af enhver indført smitsom Sygdom skal af den tilkaldte Læge strax anmeldes for Sundhedskommissionen med Angivelse af den Syges Køn, Alder og Bopæl.

Ligeledes bliver ethvert Tilfælde af Barselfeber strax at anmelde med Opgivende af den assisterende Jordmoders Navn.

§ 57. Optræder smitsom Sygdom i en Husstand, som driver Haandværksdrift, særlig saadan, hvorved Beklædningsgjenstande forarbejdes, kan Sundhedskommissionen midlertidig forbyde Bedriften, indtil den Syge er fjernet, og fornøden Desinfektion er foretagen.

Ligeledes kan Sundhedskommissionen forbyde, at Handel med Brugsgjenstande forestaaes eller udføres af Personer med kroniske Sygdomme, naar det kan antages, at derved Smitteoverførelse kan finde Sted.

§ 58. Lit. a. Pest, Kolera, Børnekopper, exantematisk Tyfus, Blodgang, Difteri og Skarlagensfeber.

Ladestedet Tvedestrand.

(Kongelig Resolution af 25de Oktober).

Kap. I.

Gader, offentlige Pladse, Kloakvæsen.

§ 1. Gader og offentlige Pladse bør, eftersom de fornødne Midler dertil kunne afsees eller bevilges, gives den fornødne Fasthed og Afrunding, saa at intet stillestaaende Vand kan ansamles.

§ 2. Hvor der ikke findes Kloak, skal der i Gaden findes Rendestene. De bør have jævn, haard Bund og være stensatte, hvor der ikke er Fjeldbund. Hvor de munder ud i Kloak, skal de være forsynede med Rist.

§ 3. Afløbsrender for stinkende Stoffe skulle være overbyggede og vandtætte.

Til offentlig Kloak, til Elv, Bæk, Grøft eller Rende maa Afløb for Exkrementer eller Stoffe, der har været i Berørelse med saadanne, ikke finde Sted. Ingen maa lade stinkende Spildevand eller anden Urenlighed flyde ud til offentlig Plads eller Gade.

Sundhedskommissionen kan forbyde, at stinkende Vædsker fra Fabrik eller lignende Anlæg ledes ud i offentlig Kloak.

§ 4. Hvor i Fremtiden Kloakledning offentlig eller privat skal anlægges, anbringes den i frostfri Dybde og forfærdiges af Sten, Rør af Støbejern eller glasserede Lerrør. Kloakmundingerne skal udmunde i passende Dybde under laveste Vandstand.

Sundhedskommissionen kan, hvor Terrænforholdene eller deslige gjør Anbringelse af frostfri Ledning umulig eller vanskelig, tilstede Anvendelse af lukkede Trærender.

Saavel det Offentlige som den Private er forpligtet til at holde hver sine Kloakledninger i forsvarlig Stand.

§ 5. Alle Aabninger paa Kloakledninger inden Huset maa være lukkede paa saadan Maade, at Kloakluften ikke faar Anledning til at trænge ind. Kjøkken- og Gulvvaske forsynes til det Endemaal med Vandlaas.

Kap. II.

Om Renhold.

§ 6. Alle inden Byens Grændser liggende offentlige og private Pladse, Gader, Veie, Brygger, Gaardsrum og Portrum samt Rendestene med Rister skal holdes rene og frie for Stank.

Til Opnaaelse heraf har Kommunen mindst 2 Gange ugentlig (hver Onsdag og Lørdag) at rengjøre sine Brygger og offentlige Pladse med tilhørende Rendestene og Rister.

Enhver Huseier er paa samme Maade forpligtet til at feie sine Gaardsrum, private Brygger, Fortoug samt Rendestene med Rister og tilstødende Gade i dens halve Bredde. Hvor ubebygget Tomt ligger til Gade, paaligger Gadefeiningen Grundeieren. Paa Steder, hvor der er ringe eller ingen Kjørsel, kan efter Sundhedskommissionens Bestemmelse én Gang ugentlig Feining være tilstrækkelig.

Ved Gadens Feining i tørt Veir om Sommeren skal Stænkning med Vand finde Sted.

Rengjøring af offentlige Pissoirer og offentlige Holdepladse for Heste — om saadanne maatte findes — paaligger Kommunen.

§ 7. Feie eller Soppelskarn eller anden Urenlighed maa ikke udkastes eller henliggø paa Gaardspladse, Gade, Veie, offentlige Pladse eller udkastes i Dam eller Bæk eller i Havnen.

Enhver Huseier har paa egen Bekostning at anskaffe en passelig stor Soppelkasse, der skal være tæt og forsynet med Laag.

Tømning af Kasserne foretages paa Kommunens Bekostning efter Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelse og i ethvert Fald saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted.

Fabriker og lignende Anlæg maa paa egen Bekostning bortskaffe det af Bedriften faldende Affald.

Kap. III.

Om Priveter, Kreaturstalde og Grisehuse.

§ 8. Ethvert Hus skal være forsynet med Privet, der skal være indesluttet fra alle Sider med egne, tætte Vægge fra Grunden af. Privet maa ikke indrettes under Beboelsesleilighed, Spisekammer eller Trappeopgang.

§ 9. Skarnet opfanges enten i tætte, flytbare Beholdere af Metal eller Træ, hvilke sidstnævnte maa i Tilfælde ved Begning, Tjæring eller paa anden Maade være gjort vandtætte, eller i murede, cementerede Binger, der er saa tætte, at ingen Urenlighed kan rinde ud.

Beholderne skal staa paa jævnt, fladt og vandtæt Underlag.

De for Tømningen nødvendige Døre eller Lemmer maa være tætsluttende.

Sundhedskommissionen kan, hvor den finder det nødvendigt, paabyde, at der fra Rummet for Beholderen føres en Træpibe op over Husets Tag. Trækpiben maa ikke udmunde under Vindu i beboet Hus eller Rum, hvor Næringsmidler opbevares, og forøvrigt ikke nærmere et saadant end 1,5 M.

§ 10. Renovationen skal foretages i tætte, lukkede Kasser og maa i Tiden fra 14de April til 30te September kun foregaa fra Kl. 11 Aften til Kl. 5 Morgen, i den øvrige Del af Aaret fra Kl. 10 Aften til 6 Morgen.

§ 11. Renovationen skal ske saa ofte, at ingen Overfyldning af Beholdere eller Binger kan finde Sted — mindst 2 Gange aarlig og ellers saa ofte, Sundhedskommissionen maatte paabyde det. Naar Sundhedskommissionen for Kontrolls Skyld eller af anden Grund finder det paakrævet, er vedkommende Huseier eller for Tilfældet Leieboer forpligtet til at lade Binger og Beholdere tømme af den af Kommunen antagne Natmand.

§ 12. Sundhedskommissionen kan forbyde Kreaturhold, hvor det foranlediger sanitære Misligheder, som enten paa Grund af Stedforholdene ikke kan hindres eller formedelst fortsat Overhørighed ikke bliver afhjulpne.

Sundhedskommissionen kan forbyde, at Kjælderrum under Vaaningshus benyttes til Opholdssted for Høns og andet Fjærkræ.

§ 13. Fjøs og Stalde skal være lyse og luftige. De maa ei findes under Beboelsesleilighed eller Oplagsrum for Spisevarer.

Grisehus skal være fjernet fra Vaaningshus.

Gjødelsen skal opsamles i tætte Kasser, forsynede med Laag, eller Binger, der skal være ganske overbyggede og saa tætte, at ingen Urenlighed kan rinde ud.

§ 14. Udbringelse af Gjødelse fra Fjøs, Stald eller Grisehus maa i Tiden fra 14de April til 30te September kun foregaa fra Kl. 9 Aften til Kl. 7 Morgen. I den øvrige Del af Aaret kan Udbringelsen foregaa naarsomhelst, naar det sker i lukkede Kasser, men i aabne Kasser kun fra Kl. 7 Aften til Kl. 8 Morgen.

Er Gjødelsen blandet med Vandhusgjødelse, finder Bestemmelserne i § 10 Anvendelse.

Kap. IV.

Om Oplag af Gjødelse, Ben, Klude.

§ 15. Oplag af Gjødelse, Ben, Klude og andre ildelugtende Gjenstande maa ei findes i de tæt bebyggede Dele af Byen, men kun paa saadanne Steder af dennes Udkant, hvor de er fjernede fra beboede Steder. Fra Oplagene maa intet Afløb finde Sted. De er forøvrigt underkastet Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelse med Hensyn til Beliggenhed, Indretning, de oplagte Gjenstandes Transport med mere.

Fartøier, der indlader eller losser saadanne Gjenstande, fjernes saavidt mulig fra beboede Steder og fra andre Fartøier.

Kap. V.

Vandforsyningen.

§ 16. Det paaligger Sundhedskommissionen at have sin Opmærksomhed henvendt paa Byens Vandindtag, at der ingen Forurensninger foregaa, samt paa de offentlige Vandposte, at de til dem hørende Kummer stadig holdes rene.

Kap. VI.

Forskjellige Bedrifter og Anlæg. Sundhedsfarlig Næringsvei. Slagterier.

§ 17. Enhver Bedrift, hvorved Luften forurenses, og Stank udbredes, eller ved hvilken Stoffe behandles, der kan være skadelige for Arbeidernes eller de Omboendes Sundhed, skal være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og Vedkommende er forpligtet til at rette sig efter de Forskrifter, som den til Fjernelse af stedfindende Ulemper maatte give.

§ 18. Rum, bestemte til Slagtning, skal være forsynede med tætte Vægge og tæt Gulv. Gulvet skal være forsynet med Afløb til Kloak, der er dækket med Rist og forsynet med Vandlaas, og have saadan Heldning til denne, at det til Vask og Spyling brugte Vand let løber af. Slagterummet skal være forsynet med Vandspring.

Sundhedskommissionen kan forbyde Salg inden Byen af Slagt fra udenbys Slagterforretninger, naar der ved disse findes sanitære Misligheder, som kan antages at gjøre Nydelsen af Kjødet skadelig for Sundheden.

Til Ophængning af de slagtede Dyrs Dele skal saavel i Slagteri som i Udsalgsbod anbringes Apparater, helst Jernkroge, saa lange, at det ophængte Kjød ikke kommer i Berørelse med Væggen.

Kap. VII.

Om Forhandling af Næringsmidler og Brugsgjenstande.

§ 19. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller for Sundheden skadelige Næringsmidler og af andre Brugsgjenstande, hvis Benyttelse kunde blive farlig for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele.

Finder Sundhedskommissionen det nødvendigt, at saadanne Varer tilintetgjøres, bortskaffes eller paa anden Maade uskadelliggjøres, sker dette paa Vedkommendes Bekostning.

Sundhedskommissionen kan fordre sig udleveret de til Undersøgelsen nødvendige Prøver.

Sundhedskommissionen kan paabyde, at Kjød og Flesk ikke maa falbydes uden forud at være undersøgt paa saadan Maade, som af Sundhedskommissionen bestemmes.

§ 20. Sundhedskommissionen skal have sin Opmærksomhed henvendt paa Steder, hvor der foregaar Salg og Tilberedning af Næringsmidler. Hvor Misligheder paatræffes, skal de paatales og søges rettede.

Udsalgssteder for Melk, Kjød og Brød skal være lyse og luftige. De maa ikke benyttes til Soverum, men skal være adskilte fra saadanne ved tæt Væg, hvori der dog kan være anbragt Dør, der skal holdes lukket.

Melkebolag og Melkeleverandører er pligtige til at oplyse for Sundhedskommissionen, fra hvilke Gaarde Melken leveres til Udsalgsstederne. Optræder der smitsom Sygdom paa Steder, hvorfra der leveres Melk til Byen, kan Sundhedskommissionen midlertidig forbyde, at Melk fra saadanne Steder forhandles i Byen.

Kap. VIII.

Om Byggegrund, Boliger, Forsamlingsrum og Skoler.

§ 21. Ved Udgravning til Bebyggelse skal Madjorden fjernes. Viser Grunden sig opfyldt med forraadnende og for Sundheden skadelige Stoffe, kan Sundhedskommissionen fordre disse udgravede i den Udstrækning, som den finder

fornødent, og det Udgravede bortskaffet. Hvor Byggetomt er vandsyg, skal der draineres bedst mulig.

§ 22. Kjældere maa ikke benyttes til Beboelse med Natophold uden Sundhedskommissionens Tilladelse.

§ 23. Intet Beboelsesrum med Lysaabning udelukkende mod Fjeldvæg maa have samme nærmere Fjeldvæggen end 2 M., medmindre denne afskraanes til en Vinkel af 45°.

§ 24. Sundhedskommissionen bør lade anstille jævnlige Undersøgelser om Sundhedsforholdene i Bygninger, der paa kortere eller længere Tid bortleies til Ubemidlede.

Naar Huse, Beboelsesleiligheder eller enkelte Rum paa Grund af Fugtighed, Urenlighed, Mangel paa Lys eller Luft eller Overfyldning af Beboere skjønnes at medføre Fare for Beboernes eller Brugernes Sundhed, kan Sundhedskommissionen forbyde Benyttelsen af dem, indtil de paaviste Mangler er afhjulpne.

Forbud mod Rummets Benyttelse maa kun ske i Kraft af en af Sundhedskommissionen derom fattet Beslutning.

§ 25. Husrum, bestemte til stadigt eller jævnligt Samlingssted for et større Antal Mennesker, saasom Kirke, Bedehuse, Asylbygninger, offentlige og private Skoler, maa herefter ikke tages i Brug som saadanne, forinden Sundhedskommissionen har afgivet Erklæring om, at de skjønnes at ville afgive tilstrækkelig Mængde Luft for det Antal Mennesker, de antages at ville rumme.

Befindes i Brug værende Lokaler af saadan Art ikke forsvarlige med Hensyn til Rumforhold eller Ventilation, kan Sundhedskommissionen paabyde Indskrænkning i Antallet af de Personer, som tilstedes Adgang, eller fastsætte en passende Frist, inden hvilken de forefundne Mangler skal være afhjulpne. Sker ikke dette, kan Sundhedskommissionen forbyde Rummets Benyttelse som saadant Forsamlingssted, indtil det er bragt i en dertil forsvarlig Stand.

Kap. IX.

Bestemmelser vedrørende epidemiske og smitsomme Sygdomme. Dødsfald.

§ 26. Enhver praktiserende Læge skal inden den 4de i hver Maaned til Sundhedskommissionen afgive en Opgave over de af ham i den forløbne Maaned iagttagne Tilfælde af epidemiske og smitsomme Sygdomme efter et af Sundhedskommissionen affattet Schema. Ligeledes skal der til samme Tid for hver Maaned til Sundhedskommissionens Ordfører ske Anmeldelse af nye Tilfælde af tuberkuløse Sygdomme i Henhold til Lov af 8de Mai 1900, § 2. Ved Beslutning af Sundhedskommissionen kan det derhos paalægges de praktiserende Læger at indsende daglige Opgaver over de af dem iagttagne Tilfælde af enkelte Sygdomme, hvis Udbredning det maa antages at være af særegen Betydning at kontrollere.

Tilfælde af Kolera, Pest, Kopper, exantematisk Tyfus, Nervefeber, Blodgang, Difteri, Skarlagensfeber og Barselfeber, ligesom de første Tilfælde af enhver indført, smitsom Sygdom, skal af den tilkaldte Læge strax anmeldes for Sundhedskommissionen med Angivelse af den Syges Køn, Alder og Bopæl.

§ 27. Ethvert Sygdomstilfælde, der giver Anledning til Mistanke om at være fremkaldt ved Nydelse af bedærvende eller forfalskede Næringsmidler eller Benyttelse af Gjenstande, som indeholder giftige eller farlige Bestanddele, skal af den behandlende Læge uopholdelig anmeldes til Sundhedskommissionen med Angivelse af den formodede Sygdomsaarsag og andre fornødne Oplysninger.

Det Samme gjælder om sanitære Misligheder, der antages at staa i Forbindelse med eller kunne give Anledning til Sygdom.

§ 28. Ved Sygdomstilfælde, der indtræffer blandt Reisende i Hoteller, Logishuse og lignende, skal vedkommende Vært søge at skaffe sig fornøden Underretning om, hvorvidt Tilfældet er af smitsom og farlig Art og i saa Tilfælde uopholdelig underrette Sundhedskommissionen.

§ 29. Fartøier, som henligger i Byens Havn, og deres Besætninger er med Hensyn til Renlighed og Sundhedsforhold underkastet Sundhedskommissionens Bestemmelser.

Indkommer Fartøi paa Havnen med nogen Syg ombord, og Sygdommen kan mistænkes for at være af smitsom Art, maa ikke den Syge gaa fraborde eller ilandbringes, før Sygdommens Art er bragt paa det Rene og Sundhedskommissionens Tilladelse i Tilfælde er indhentet.

Gang- og Sengklæder, der har været benyttet af nogen saadan Syg, maa ikke bringes iland uden Sundhedskommissionens Tilladelse.

§ 30. Optræder smitsom Sygdom i Nogens Husstand, der driver Handel med Fødemidler, og Udsalgsstedet er i samme Hus som den Syge, kan Sundhedskommissionen midlertidig forbyde Handelsvirksomheden, hvis ikke den Syge bliver betryggende isoleret eller fjernet og Rummene desinficerede.

Under samme Forhold kan ogsaa Haandværksdrift, særlig saadan, hvorved Beklædningsgjenstande forarbejdes, midlertidig forbydes, indtil Desinfektion er foretagen.

Ligeledes kan Sundhedskommissionen midlertidig forbyde, at Personer, i hvis Husstand der hersker smitsom Sygdom, eller som selv lider af saadan Sygdom, forestaar eller deltager i Tilberedning af eller Handel med Næringsmidler og Brugsgjenstande, naar derved kan befrygtes Smitteoverførelse.

§ 31. Beboelsesrum, Gjenstande samt Gang- og Sengklæder, der har været benyttede af Personer, der har lidt af eller er døde af smitsomme Sygdomme, maa ikke benyttes eller overlades andre til Brug eller Eiendom, forinden de er rensede paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen finder fyldestgørende. Det Samme gjælder Beboelsesrum samt Gang- og Sengklæder, der har været benyttet af Personer, som lider af eller har lidt af Tæring.

§ 32. Liget af en udenfor Byen af smitsom Sygdom Afdød maa ikke indbringes i Byen uden Sundhedskommissionens Tilladelse. Begravelsen bør i saadant Tilfælde foregaa fra Gravkapel.

§ 33. Om ethvert paa Byens Grund eller paa Fartøier i Byens Havn indtræffende Dødsfald maa, forinden Begravelsen foregaar, tilveiebringes en efter bestemt Schema af en udexamineret Læge udfærdiget Dødsanmeldelse, som bliver at aflevere til Sognepresten eller Menighedsforstanderen og af denne tilstilles Sundhedskommissionen.

Hvis den Afdøde ikke har benyttet examineret Læge, bliver Liget at syne og Anmeldelse at udfærdige af Kommunelægen.

Kap. X.

Almindelige Bestemmelser.

§ 34. Hvor det paa Grund af særegne Forhold maatte ansees tilraadeligt, og foranstaaende Bestemmelser maatte findes at foranledige uforholdsmæssige Udgifter eller Ulemper for Vedkommende, kan Sundhedskommissionen tilstede Afvigelser fra Forskrifterne.

§ 35. Undlader Nogen inden den af Sundhedskommissionen satte Frist at træffe Foranstaltninger, som ifølge nærværende Forskrifter eller iøvrigt ifølge Sundhedskommissionens lovmedholdig givne Beslutninger paahviler ham, kan Kommissionen lade udføre saavel denne Foranstaltning, som hvad der ellers fornødiges for

at hindre, at Forsømmelsen afstedkommer Skade. Omkostningerne herved og ved de Forføjninger, som træffes for at hindre forberedte eller standse endnu ikke fuldførte Handlinger, som strider mod nærværende Forskrifter eller Kommissionens lovmedholdig givne Beslutninger, eller for at bortrydde Ulemper, der er frembragt ved Brud paa anmeldte Forskrifter eller Beslutninger, bliver at udrede af den Skyldige.

§ 36. Overtrædelser af disse Forskrifter straffes i Henhold til § 26 i Lov af 16de Mai 1860.

Raade Herred.

(Kongelig Resolution af 12te November).

De approberede Forskrifter er saalydende:

§ 1. Ved Opførelse af nye eller Flytning af ældre Husebygninger skal, forinden Arbeidet paabegyndes, Anmeldelse ske til Sundhedskommissionen, og skal forøvrigt følgende Regler iagttages:

- a) Afstand mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs, Grisehus eller Vandhus paa den anden Side maa ikke være kortere end 6 M., og de sidste ikke lægges saaledes, at derfra kan ske Tilsig til Vaaningshus, Opbevaringssted for Madvarer eller til Sted, hvorfra Mad- og Drikkevand hentes.
- b) Vaaningshus skal opføres paa Undermur af Sten af mindst 15 Cm.s Høide over Jordoverfladen. Grunden maa iforveien tilstrækkelig udjævnes og afgrøftes, saa at Grundvand og Overvand har Afløb fra Tomten, og Madjorden bortfjernes.
- c) Gulvet i nederste Stokværk maa være tæt og trækfrit.
- d) Beboelsesrum skal have en Høide af mindst $2\frac{1}{3}$ M. fra Gulv til Loft og forsynes med mindst 1 Vindu til at aabne.
- e) Forsaavidt Kogeovn anbringes i Beboelsesrum, maa den være forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 2. Finder Sundhedskommissionen noget beboet Hus, Forsamlingsrum eller andet Opholdsrum for Mennesker at være skadelig for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys eller Luft, ved Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker eller af andre Grunde, kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 3. Til ethvert Vaaningshus, som udgjør særskilt Eiendom, skal findes et Vandhus, der ikke maa have Væg eller Tag fælles med Vaaningshus eller med Rum, hvor Madvarer opbevares, og ikke Tilsig dertil eller til Sted, hvorfra Mad- og Drikkevand hentes. Beholdere under Vandhus maa tømmes saa ofte, at ikke Overfyldning finder Sted, og Dynger under Samme maa bortfjernes mindst 2 Gange aarlig og forøvrigt saa ofte, som Sundhedskommissionen finder det nødvendigt. Kalk, Aske, Jord og lignende skal jævnlig tilsættes for at hindre Stank.

§ 4. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus eller i noget Rum, der har Væg eller Tag fælles med dette.

§ 5. Feieskarn, Affald fra Husholdning, Spildevand o. l. maa ikke henkastes saaledes, at Ulemper derved forvoldes, men skal henbringes til et passende Sted.

§ 6. Brønd eller Vandbeholdere, hvorfra Drikke- og Madvand tages, maa ikke have Tilsig fra nogenslags Urenlighed eller paa nogen anden Maade forurenses. Det Samme gjælder større eller mindre Bække, hvorfra Drikke- og Madvand tages, medmindre Forurensningen foregaar nedenfor det Sted, hvor Vandhentning finder Sted.

§ 7. Gjødelselbinger, Gjødelselansamlinger eller Oplag af Affaldsstofte maa i intet Tilfælde anbringes saaledes, at derfra sker umiddelbart Tilsig til Brønd, Vandbeholder eller Vandløb, hvorfra Drikkevand tages, eller til Gaardsplads, Grund under Vaaningshus eller saaledes, at de udbreder Stank til Alfarvei eller Nabos Tomt.

§ 8. Gjødelse maa ikke oplægges nærmere Andenmands Vaaningshus end 60 M., medmindre den skal benyttes til Jord, der ligger i mindre Afstand fra saadant Hus end her nævnt. Isaafald skal der ved Paaførelse af Jord eller paa anden Maade sørges for, at Stank ikke udbredes fra Gjødelseloplaget.

§ 9. Oplag af Gjenstande, der ved Uddunstninger kunne blive skadelige for Sundheden, maa kun anbringes paa de Steder og paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen tillader.

§ 10. Naar nogen Bedrift agtes sat igang, hvorved der kan befrygtes, at Luften vil forurenses og Stank udbredes, eller som paa anden Maade kan være skadelig for Arbeidernes eller Omboendes Sundhed, skal Planen for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget vil blive skadeligt for Sundheden, eller at Stank vil udbredes, maa det ikke sættes i Værk, før Manglerne er afhjulpne.

Bedrift, som er i Virksomhed, er underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og Vedkommende forpligtet til at rette sig efter de Bestemmelser, som den maatte give for at afhjælpe sanitære Ulemper.

§ 11. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Levnetsmidler og af Stofte og Gjenstande, hvis Benyttelse kan blive skadelig for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele. Den er berettiget til at fordre udløst de nødvendige Prøver.

§ 12. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke afhændes til eller benyttes af Andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.

§ 13. Personer maa ikke bortsættes til Forpleining i Familier, hvor Nogen lider af nævnte Sygdomme eller hvor saadanne vides i den senere Tid at være forekomne.

§ 14. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afgivelser fra disse Forskrifter.

Rakkestad Herred.

(Kongelig Resolution af 12te November).

1. Naar Nogen agter at opføre Vaaningshus, bør han herom underrette Sundhedskommissionens nærmeste Medlem, der skal gjøre ham bekendt med disse Forskrifter, og forøvrigt iagttage:

- a) at Grunden under Beboelseshuse er tør, vel afgrøftet og Madjorden bortført derfra,

- b) at Beboelseshus hviler paa en 30 Cm. høi, tæt Grundmur,
 - c) at Kjælderen forsynes med passende Aabning for Lufttilgang,
 - d) at Gulvet i nederste Stokværk gjøres dobbelt og mellem Gulvets begge Beklædninger indlægges Ler eller anden tør, fast Fyld,
 - e) at Høiden mellem Gulv og Loft i Beboelsesrum er mindst 2,25 M., og Rømmet forsynet med Vindu af mindst 94 Cm. Høide og Bredde, og at dette med Lethed kan aabnes.
2. Afstanden mellem Beboelseshus paa den ene Side og Stald, Fjøs og Privet paa den anden Side skal være mindst 10 M.
 3. Kogeovn maa ikke benyttes i Beboelsesrum uden at være forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen fremkomne Damp kan opsamles og ledes ud i det Frie.
 4. Til hver Bolig skal der være et ordentligt Privet (Vandhus) mindst 10 M. fra Vaaningshus og uden Tilsig til saadant eller til Indtag for Drikkevand eller til Alfjarvei. Tømning maa foretages saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted, mindst én Gang aarlig, og Paafyldning af Jord, Torvstrø, Aske etc. til Undgaaelse af Stank.
 5. Brønd- eller Indtag for Mad- og Drikkevand maa ikke forurenses ved Vaskning eller paa anden Maade. Tømning og Rensning maa foretages mindst én Gang aarlig.
 6. Affaldsdyngte maa ikke lægges nærmere Vaaningshus end 10 M. og ikke have Tilsig til saadant eller Indtag for Drikkevand.
 7. Melk og andre Næringsmidler maa ikke opbevares i Soveværelse eller beboet Rum.
 8. Befindes beboet Rum eller Hus ved Mangel paa tilstrækkeligt Lys eller Luftvexel paa Grund af Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning af Beboere at være skadelig for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde Husets eller Rummets Afbenyttelse, indtil de forefundne Mangler er rettede.
 9. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller sundhedsfarlige Levnetsmidler samt Brugsgjenstande, der ved at indeholde giftige Bestanddele er skadelige for Sundheden og kan i Tilfælde paabyde dem tilintetgjorte paa Eierens Bekostning.
 10. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke afhændes til eller benyttes af Andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.
 11. Under smitsom Sygdom maa Udtømmelser eller andre Udsondringer fra Syge samt Feieskarn opbrændes, desinficeres eller nedgraves i mindst $\frac{1}{2}$ M.s Dybde paa afsides Sted.
 12. Lig maa ikke henligge ubegravet længere end i 8 Dage.
 13. Sundhedskommissionen kan i enkelte Tilfælde tillade Afvigelser fra disse Regler, hvor det findes fornødent.
 14. Sundhedskommissionens Medlemmer og Tilsynsmænd har at melde Overtrædelser af disse Forskrifter til Kommissionens Formand, der vil besørge dem rettede og i Tilfælde paatalte og straffede.
-

Vaaler Herred.

(Kongelig Resolution af 12te November).

§ 1. Ved Opførelse af nye eller Flytning af ældre Husebygninger skal, forinden Arbejdet paabegyndes, Anmeldelse ske til Sundhedskommissionen, og skal forøvrigt følgende Regler iagttages:

- a) Afstand mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs, Grisehus eller Vandhus paa den anden Side, maa ikke være kortere end 6 M., og de sidste ikke lægges saaledes, at derfra kan ske Tilsig til Vaaningshus, Opbevaringssted for Madvarer, eller til Sted, hvorfra Mad- og Drikkevand hentes.
- b) Vaaningshus skal opføres paa Undermur af Sten af mindst 15 Cm.s Høide over Jordoverfladen. Grunden maa iforveien tilstrækkelig udjævnnes og afgroftes, saa at Grundvand og Overvand har Afløb fra Tomten og Modjorden bortfjernes.
- c) Gulvet i nederste Stokværk maa være tæt og trækfrit.
- d) Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2 $\frac{1}{3}$ M. fra Gulv til Loft og forsynes med mindst ét Vindu til at aabne.
- e) Forsaavidt Kogeoyn anbringes i Beboelsesrum, maa den være forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 2. Finder Sundhedskommissionen noget beboet Hus, Forsamlingsrum eller andet Opholdsrum for Mennesker at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys eller Luft, ved Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker eller af andre Grunde, kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 3. Til ethvert Vaaningshus, som udgjør særskilt Eiendom, skal der findes et Vandhus, der ikke maa have Væg eller Tag fælles med Vaaningshus, eller med Rum, hvor Madvarer opbevares og ikke Tilsig dertil, eller til Sted, hvorfra Mad- og Drikkevand hentes. Beholdere under Vandhus maa tømmes saa ofte, at ikke Overfyldning finder Sted, og Dynger under Samme maa bortfjernes mindst 2 Gange aarlig og forøvrigt saa ofte, som Sundhedskommissionen finder nødvendig. Kalk, Aske, Jord o. l. skal jævnlig tilsættes for at hindre Stank.

§ 4. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus eller noget Rum, der har Væg eller Tag fælles med dette.

§ 5. Feieskarn, Affald fra Husholdningen, Spildvand o. l. maa ikke henkastes saaledes, at Ulemper derved forvoldes, men skal henbringes til et passende Sted.

§ 6. Brønd- eller Vandbeholder, hvorfra Drikke- og Madvand hentes, maa ikke have Tilsig fra nogen Slags Urenlighed eller paa nogen anden Maade forurenses. Det Samme gjælder større og mindre Bække, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, medmindre Forurensningen foregaar nedenfor det Sted, hvor Vandhentning finder Sted.

§ 7. Gjødelsbenge, Gjødelsansamlinger eller Oplag af Affaldsstofte maa i intet Tilfælde anbringes saaledes, at derfra sker umiddelbart Tilsig til Brønd, Vandbeholder eller Vandløb, hvorfra Drikkevand tages, eller til Gaardsplads, Grund under Vaaningshus, eller saaledes, at de udbreder Stank til Alfærvei eller Nabos Tomt.

§ 8. Gjødelse maa ikke oplægges nærmere end Mands Vaaningshus, end 60 M., medmindre den skal benyttes til Jord, der ligger i mindre Afstand fra saadant Hus end her nævnt. Isaafald skal der ved Paaførelse af Jord eller paa anden Maade sørges for, at Stank ikke udbredes fra Gjødelseoplaget.

§ 9. Oplag af Gjenstande, der ved Uddunstninger kan blive skadelige for Sundheden, maa kun anbringes paa de Steder og paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen tillader.

§ 10. Naar nogen Bedrift agtes sat igang, hvorved det kan befrygtes, at Luften vil forurenses og Stank udbredes, eller som paa anden Maade kan være skadelig for Arbeidernes eller Omboendes Sundhed, skal Planen for Anlægget forelægges for Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget vil blive skadeligt for Sundheden, eller at Stank vil udbredes, maa det ikke sættes iværk, før Manglerne er afhjulpne.

Bedrift, som er i Virksomhed, er underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og Vedkommende forpligtet til at rette sig efter de Bestemmelser, som den maatte give for at afhjælpe sanitære Ulemper.

§ 11. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Levnetsmidler og af Stoffe og Gjenstande, hvis Benyttelse kan blive skadelig for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele. Den er berettiget til at fordre udleveret de nødvendige Prøver.

§ 12. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke afhændes til eller benyttes af Andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.

§ 13. Personer maa ikke udsættes til Forpleining i Familier, hvor Nogen lider af nævnte Sygdomme, eller hvor saadanne vides i den senere Tid at være forekomne.

§ 14. Hvor særegne Tilfælde paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelser fra disse Forskrifter.

Tønset Herred.

(Kongelig Resolution af 12te November).

§ 1. Ved Flytning eller Opførelse af Huse skal nærmeste Medlem af Sundhedskommissionen underrettes, og Følgende skal derved iagttages:

- a) Afstanden mellem Beboelseshuse samt Madbod paa den ene Side og Stald, Fjøs, Grisehus samt Vandhus paa den anden Side skal ikke være mindre end 9 M. Opførendes Hus maa derhos ikke komme til at borttage Sollyset for et andet Vaaningshus.
- b) Grunden under Beboelseshus skal være vel afgrøftet, Muldjorden borttaget, og Huset sættes paa Undermur af Sten forsvarlig tæt og af mindst 30 Cm.s Høide over Jorden. I Kjældermuren skal være mindst 2 Trækhul.
- c) Ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,50 M. fra Gulv til Himling og være forsynet med et tilstrækkeligt Antal Vinduer, af hvilke mindst ét skal være til at aabne. Gulvet skal være tæt og trækfrit.

§ 2. For ethvert Beboelseshus skal forefindes et sømmeligt Vandhus, hvis Afstand fra Beboelseshus, Madbod eller Alfarvei ikke maa være mindre end 9 M. Dets Binge skal tømmes mindst én Gang om Aaret og ellers saa ofte, det af Sundhedskommissionen under særegne Omstændigheder maatte findes paakrævet.

Ved Blanding med Jord (Torvstrø) skal unødigt Stank forebygges.

§ 3. Brønd, Opkomme, Bæk eller Elv, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa ikke forurenses eller have Tilsig fra Stald, Fjøs, Vandhus eller Ansamling af Urenligheder.

§ 4. Affald, Menneskers Udtømmelser, Gjødsel, stinkende Skyllvand eller anden Urenlighed maa ikke henkastes udenfor Indgangsdøren, ved Husets Mur eller Vinduer, men maa bringes til et Sted, hvorfra Tilsig til Vaaningshuset eller Drikkevand ikke kan finde Sted.

§ 5. Aadsler skal ikke henkastes saaledes, at de forurensrer Drikkevand eller generer ved Stank, men nedgraves forsvarlig dybt paa Steder, der ligger fjernt fra bebygget Grund, og hvorfra ikke er Vandsig til bebygget Grund, til Bæk eller Elv, hvorfra Drikkevand tages.

§ 6. I Beboelsesrum, hvor Peis ikke forefindes, maa Kogeoovn ikke bruges eller anbringes, medmindre den inden et Aar efter disse Forskrifters Approbation forsynes med en saadan Indretning, at derved Kogedampen opfanges og ledes ud i fri Luft.

§ 7. Salg af bedærvede eller andre for Sundheden skadelige Næringsmidler eller Brugsgjenstande kan forbydes af Sundhedskommissionen, der, om det fornødiges, besørger dem tilintetgjorte paa Eierens Bekostning. De nødvendige Prøver er Sundhedskommissionen berettiget til at fordre udleveret.

§ 8. Findes beboet Hus eller Forsamlingslokale skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning med Mennesker, slet Ventilation eller lignende, kan Sundhedskommissionen paalægge Vedkommende at rette paa Manglerne inden en given Frist.

En ordentlig Peis bør om muligt forefindes i ethvert Beboelseshus's Dagligværelse, hvor dette tillige benyttes som Kjøkken.

§ 9. Kjør, Svin, Faar eller Gjeder maa ikke holdes i Beboelsesrum, i Kjælder under Vaaningshus eller i Rum, som har Væg, der støder umiddelbart op til Beboelsesrum.

§ 10. Bohave, Gang- og Sengklæder efter af smitsom Sygdom afdøde Personer, maa ikke bortauktioneres, afhændes til eller benyttes af Andre, før de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionens Ordfører.

Desuden gjælder for det regulerede Strøg omkring Tønset Jernbanestation Følgende:

§ 11. Ethvert beboet Hus skal have et Vandhus med Gjødselbinge eller flytbar Beholder. Det maa ikke ligge mindre end 2,50 M. fjernet fra Beboelsesrum eller Opbevarings- og Tilberedelsessted for Næringsmidler. Dog kan Afstanden tillades nedsat til 1,50 M., naar Mellemrummet er ubebygget. Gjødselbingen skal tømmes mindst 2 Gange aarlig og iøvrigt saa ofte, som Sundhedskommissionen af Hensyn til særegne Forhold og Omstændigheder maatte finde det paakrævet.

§ 12. Sundhedskommissionen har Ret til at forbyde Husdyrhold, hvor det foranlediger sanitære Misligheder, der paa Grund af Stedsforholdene eller fortsat Overhørighed ikke kan hindres.

§ 13. I Gaardsrummet tillades ingen Ansamling af Søppe eller anden Urenlighed. Alt saadant kastes i Bingen. Dog kan med Sundhedskommissionens Tilladelse alt ikke flydende Affald anbringes i en tæt med forsvarligt Laag forsynet Kasse, der skal tømmes, saa ofte den er fuld, eller dens Indhold udbreder Stank.

§ 14. Anvendelse af Synkebrønde for flydende Affald tillades kun, hvor ingen anden Afledning med rimelig Bekostning kan tilveiebringes, og skal ihvertfald Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelse for hvert saadant Anlæg først indhentes. Synkebrøndene skal være forsynet med tæt og forsvarligt Laag, og de skal tømmes og renses mindst 1 Gang aarlig eller oftere, om Sundhedskommissionen finder det nødvendigt. De kan af Sundhedskommissionen forlanges desinficerede og naarsomhelst sløfede.

Afløbsrør fra Kjøkken, Bryggerhus eller Kjælder saavel som fra Slagterier maa ikke anbringes saaledes, at Spildvandet ledes til Gadens Rendesten eller Veigrøft.

§ 15. Overtrædelse af disse Forskrifter, ligesom andre Forhold, der kan befrygtes at have en i sanitær Henseende skadelig Indflydelse, pligter Sundhedskommissionens Medlemmer og Tilsynsmænd at melde til deres Ordførere, som i fornødent Fald bevirker Paatale efter Lovgivningen.

§ 16. Afvigelse fra de i foregaaende §§ nævnte Regler kan med Sundhedskommissionens Tilladelse finde Sted, hvor Forholdene vil gjøre Befølgelsen af disse Forskrifter særlig vanskelig.

Ladestedet Svelviken.

(Kongelig Resolution af 12te November).

Kap. I.

Om den offentlige Renlighed.

§ 1. Torv eller aaben Plads, Gader og Veie med tilhørende Rendestene rengjøres mindst én Gang om Ugen eller oftere, om det af Sundhedskommissionen ansees fornødent. Gaardspladse, Portrum og ubebyggede Tomter holdes rene og frie for Stank. Torvenes Rengjørelse besørges af Kommunen.

§ 2. Feieaffald eller anden Urenlighed maa ikke henkastes i Portrum, omkring Husene, paa Vei, Gade eller aaben Plads eller Strandbred, men bør enten henbringes i tætte Kasser forsynede med Laag, hvilke maa tømmes saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted, eller ogsaa tømmes i Gjødsejlingen. I modsat Fald behandles det overensstemmende med § 6.

§ 3. Spilde- eller Skyllvand skal ledes bort fra Husene gennem lukkede Render, om dertil er Anledning, og ikke ud i Rendesten, paa Vei, Gade eller offentlig Plads. Grundvand og Overvand maa ligelædes bortledes gennem Grøfter og Afløbsrender fra Husgrund og Gaardsrum. Fra Kjældere anbringes, om fornødiges, lukkede Render, saaledes at Vand ikke kan samles eller Fugtighed opstaa.

§ 4. Torv eller aaben Plads, Gader eller Veie bør saavidt muligt have haard Overflade og være saaledes indrettede, at Overvandet har let for Afløb. Rendestene med tilstrækkeligt Fald bør efterhaanden anlægges, hvor de mangler, og helst stensættes.

Kap. II.

Om Priveter, Kreaturstalde og Oplag af Gjødsej m. m.

§ 5.

- a) Priveter, Kreaturstalde eller Opbevaringssteder for Gjødsej maa ikke ligge nærmere Vandindtag, Brønd eller andet Vandhentningssted end 4 M. eller være saaledes beliggende, at der kan komme Tilsig til saadant Sted. Mod Vei, Gade, offentlig Plads eller Nabogrund maa de ikke have nogen Aabning, Dør eller Luge, ei heller ligge i en nærmere Afstand end 1,5 M. og ikke være saaledes indrettede, at de udbreder Stank dertil eller til beboet Rum eller Opbevarings- eller Tilberedningssted for Næringsmidler. For at undgaa Stank bør Torvstrø, Kalk, Jord eller lignende jævnlige paatrøes.

- b) Priveter skal have vandtæt, cementeret og muret Binge eller tætte Plankekasser, Tønder eller Bøtter. Disse tømmes mindst 2 Gange om Aaret, i Mai og Oktober, eller saa ofte, at Overfyldning ikke finder Sted og forøvrigt saa ofte og paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen maatte paabyde.
- c) Priveter, der er byggede over Sjøen, skal under Sæderne være forsynede med hele Vægge, som paa alle Sider rækker tilstrækkelig under laveste Vandstand.
- d) Bortførelse af Gjødsel maa foregaa i tætte, vel dækkede Vogne eller Beholdere, saa intet spildes, i Tidsrummet 15de Mai til 15de September fra Kl. 10 Aften til 6 Morgen, den øvrige Del af Aaret fra Kl. 8 Aften til 8 Morgen. Hvis fuldkommen tæt lukkede Vogne benyttes, kan Bortkjøring ogsaa finde Sted om Dagen, dog i Tilfælde Sundhedskommissionen finder det paakrævet under Iagttagelse af dens nærmere Bestemmelser.

§ 6. Gjødsling af Haver eller dyrkede Marker samt Oplag af Gjødsel, Klude, Ben, Feieaffald eller anden Urenlighed eller andre stinkende Gjenstande maa ikke finde Sted paa saadan Maade, at det udbreder generende Stank eller bliver farlig for Sundheden, f. Ex. ved at Tilsig kan finde Sted til Vandindtag, Brønd eller andet Vandhentningssted, og i intet Tilfælde nærmere saadant Sted end 4 M.

Sundhedskommissionen kan anvise bestemte Oplagssteder.

§ 7. Fartøier, der indlader eller losser Gjødsel eller andre stinkende Gjenstande, skal fjernes saavidt muligt fra beboede Huse og andre Fartøier og være underkastet Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelser.

§ 8. Drukning af Hunde og Katte o. l. maa ikke foregaa i Byens Havn. Nedgravning af Aadsler maa ske saa fjernt fra Vaaningshus som muligt og ikke paa Steder, hvorfra der kan komme Vandsig til bebygget Grund eller Vandindtag, Brønd eller andet Vandhentningssted. Sundhedskommissionen kan anvise nærmere bestemte Steder til Nedgravningen.

§ 9. Svinehus, Stald, Fjøs og lignende maa ikke have Tag eller Væg fælles med Vaaningshus. De skal have tilstrækkelig Tilgang af Lys og Luft og i det Hele afgive et sundt og forsvarligt Opholdssted for Dyrene. Tømning af Gjødselbingerne foregaa saaledes, at Overfyldning undgaaes, og ellers naar Sundhedskommissionen finder det paakrævet. Sundhedskommissionen kan paabyde, at tæt Binge eller Beholder anbringes, hvor den finder dette paakrævet, og kan forbyde Kreaturhold, hvor den finder, at det foranlediger sanitære Misligheder, som Vedkommende ikke kan eller vil afhjælpe.

Kap. III.

Om Drikkevand.

§ 10. Brønde, Vandbeholdere, Vandindtag og andre Vandhentningssteder skal holdes frie for urent eller sundhedsskadeligt Tilsig. Vask maa ikke foregaa omkring eller i Nærheden af Samme. Brønde skal være overbyggede. I en Dybde af mindst 1.25 M. fra Jordens Overflade skal de være omgivne af et Lærlag af mindst 30 Cm's Tykkelse og Jordmonnet omkring stensat i en Afstand af 1 M. og helde udover til alle Sider. Brønde og andre Vandbeholdere, hvorfra Vand til Husholdningerne benyttes, skal renses mindst én Gang om Aaret og ellers saa ofte og paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen maatte bestemme.

Kap. IV.

Om Næringsveiene.

§ 11. Enhver Bedrift, hvorved Luften forurenses eller Stank udbredes, skal være underkastet Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelser.

§ 12. Sundhedskommissionen skal have sin Opmærksomhed henvendt paa Slagterier, Pølsemagerier, Bagerier, Melkeudsalg etc., der er underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og Bestemmelser.

§ 13. Sundhedskommissionen kan forbyde Udsalg af Nærings- og Nydelsesmidler, der er bedærvede eller under de forhaandenværende Omstændigheder ansees for skadelige for Sundheden, foranstalte dem tilintetgjorte eller bortskaffede paa Eierens Bekostning. Dette gjælder ogsaa andre Gjenstande, som holdes tilfals, og hvis Benyttelse kan antages at være eller blive skadelig for Helbredet, som giftige Tapeter, Legetøi, Beklædningsgjenstande etc. Sundhedskommissionen kan i den Anledning anstille eller lade anstille Undersøgelser saavel af de falbudte Varer som af de Næringsdrivendes Oplags- og Udsalgssteder og er berettiget til at fordre udleveret de nødvendige Prøver.

Kap. V.

Om Luftvexling etc. i Forsamlingssteder etc.

§ 14. Befindes Huse, Skole, Kirke eller andet Forsamlingsrum ved Mangel paa tilstrækkelig Lys eller Luftvexel, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning af Mennesker at være skadelig for Sundheden, kan Sundhedskommissionen paalægge Vedkommende at rette de forefundne Mangler og forbyde Rummets Afbenyttelse, indtil dette er skeet.

Kap. VI.

Om smitsomme Sygdomme.

§ 15. Ved Optraeden af Sygdomstilfælde, som der vil være Grund til at tro er af ondartet, smitsom Beskaffenhed, skal den Husbond eller Husfader, som har at gjøre Anmeldelse derom overensstemmende med § 14 i Lov om Sundhedskommissioner af 16de Mai 1860, tillige strax drage Omsorg for betryggende Afsondring, saavidt som Omstændighederne tillader. Afsondringen maa omfatte ikke alene den Syge selv, men ogsaa den eller dem, som pleier den Syge, samt Sengklæder, Gangklæder og andre Brugsgjenstande, som de benytter eller den Syge har benyttet de nærmeste Dage forud for Sygdommens Udbrud. Fødevarer maa ikke opbevares i det Rum, hvor den Syge opholder sig.

§ 16. Indtil Læge er kommet tilstede, og har meddelt nærmere Forskrifter, maa Samkvem mellem det Sted, hvor Sygdommen er optraadt, og andre Steder indskrænkes til det mindst mulige; navnlig maa Personer, der hører til samme Husstand som den Syge, ikke uden Nødvendighed deltage i Møder eller Sammenkomster af et større Antal Mennesker. Uvedkommende Personer maa ikke tilstedes Adgang til det Rum, hvor den Syge opholder sig. Sammenkomster i selskabeligt Øiemed, der ikke er uopsætteligt, maa ikke afholdes i det smittede Hus.

§ 17. Naar Læge er kommet tilstede, kan han foreløbig træffe de Anordninger og Forføjninger med Hensyn til Afsondring af den Syge og hans Omgivelser og med Hensyn til Rensning af Sygeværelset og de under Sygdommen benyttede Gjenstande, som Sygdommens Beskaffenhed paakræver, og Omstændighederne tillader.

Det maa overlades til Lægens Skjøn efter Omstændighederne at meddele Forskrifterne i skriftlig Form. De maa i hvert Fald noie efterkommes og er gjældende, indtil de tilbagekaldes af Lægen selv eller ophæves af Sundhedskommissionen eller dens Ordfører.

§ 18. Forsaavidt der leveres Melk eller andre Fødemidler tilsalg fra det Sted, hvor Sygdommen er optraadt, maa dette ophøre, indtil Tilladelse er meddelt af den tilkaldte Læge.

§ 19. Børn fra den Husstand, hvor Sygdommen er optraadt, maa ikke søge Skole, forinden Tilladelse er meddelt af den tilkaldte Læge.

§ 20. Saasnart Meddelelse om det indtrufne Sygdomstilfælde og de i Anledning af samme trufne Forføjninger er indløbet til Sundhedskommissionens Ordfører, har denne at træffe de videre Forføjninger, som efter Tilfældets Beskaffenhed er fornødne.

§ 21. Indførsel til Byen og Udsalg af Melk eller andre Fødemidler kan forbydes fra Steder, hvor saadanne Sygdomme er optraadt blandt Mennesker eller Dyr.

§ 22. Ved farlige, smitsomme Sygdomme kan Sundhedskommissionen paa-
byde Udflytning af Huse eller Husleiligheder.

Kap. VII.

Forskjellige Bestemmelser.

§ 23. Fartøier, der henligger i Byens Havn samt deres Besætninger, er med Hensyn til Sundhedsforhold og Renlighed underkastet Sundhedskommissionens Bestemmelser.

§ 24. Om ethvert paa Byens Grund eller paa Fartøier i Byens Havn indtræffende Dødsfald maa, forinden Begravelse finder Sted, tilveiebringes en efter et bestemt Schema af en examineret Læge udfærdiget Anmeldelse, som bliver at aflevere til Sognepresten og af denne tilstilles Sundhedskommissionen. Hvis den Afdøde ikke har benyttet examineret Læge, bliver Liget at syne og Anmeldelse at udfærdige af Kommunalægen.

§ 25. Undlader Nogen at udføre de Foranstaltninger, som paahviler ham efter nærværende Forskrifter eller efter Sundhedskommissionens lovmedholdig fattede Beslutninger, kan Sundhedskommissionen paa den Skyldiges Bekostning lade disse Foranstaltninger udføre og træffe Forføjninger til at raade Bod paa de ved Forsømmelsen voldte Ulemper.

§ 26. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen tillade eller forlange Afvigelser fra disse Forskrifter.

§ 27. Overtrædelse af disse Bestemmelser eller af de med Hjemmel af Samme givne Forskrifter straffes med Bøder (jfr. Lov om Sundhedskommissioner m. v. af 16de Mai 1860 § 26).

Østre Moland Herred.

(Kongelig Resolution af 12te November).

I. Om Grund og Bygninger.

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Huse skal det iagttages, at Afstanden mellem Vaaningshus (eget eller Naboens) og Stald, Fjøs, Grisehus eller Vandhus ikke bliver kortere end 6 M. (i de ikke bymæssigt bebyggede Strøg ikke kortere end 8 M.), og at der ikke er Tilsig fra nogen af disse til Grunden under Vaaningshus.

Ved Opførelse eller Flytning af Vaaningshus skal endvidere følgende Regler iagttages:

- a) Grunden maa i Forveien tilstrækkelig udjævnes og afgroftes, saa at Grundvand og Overvand har Afløb fra Tomten, og Madjorden maa bortfjernes.

- b) Bygningen skal staa paa Undermur af Sten af mindst 30 Cm.s Høide over Jorden.
- c) Gulvet i nederste Stokværk maa være tæt og trækfrit.
- d) Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,25 M. og være forsynede med i det mindste et Vindu til at aabne. Forsaavidt Kogeovn anbringes i Beboelsesrum, maa den være forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 2. Findes beboet Hus, Skole, Kirke, Rets- eller Forsamlingslokale etc. skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Mangel paa Lys og Luft, Overfyldning af Mennesker, Urenlighed etc., skal Vedkommende være forpligtet til inden en given Frist at efterkomme, hvad Sundhedskommissionen til Fjernelse af Manglerne maatte paabyde. I fornødent Fald kan Sundhedskommissionen ganske forbyde Lokalets Afbenyttelse, indtil Manglerne er rettede.

II. Om Vandhuse, Fæhuse, Pissoirer og Gjødselansamlinger.

§ 3. Til ethvert Vaaningshus skal der være et Vandhus. Dette maa ikke have Væg sammen med Vaaningshus eller Rum, hvori Madvarer opbevares. Det maa ikke uden Sundhedskommissionens Samtykke ligge saadanne eller Alfærvei nærmere end 6 M.

Beholdere under Vandhus maa tømmes saa ofte, at ikke Overfyldning finder Sted, og Dyrger under Samme maa bortfjernes mindst 2 Gange aarlig, og forøvrigt saa ofte, som Sundhedskommissionen paa Grund af Omstændighederne finder det fornødent. Kalk, Aske og lignende skal jævnlig tilsættes for at hindre Stank.

§ 4. I tættere bebyggede Strøg, og hvor Sundhedskommissionen finder at maatte forlange det, skal Vandhuset være forsynet med vandtætte, flytbare Kasser eller Beholdere, der staa paa et jævnt, fast, vandtæt Gulv, eller med vandtæt Binge. Overfyldning af Binger og Kasser eller Afløb fra Samme maa ikke finde Sted, og mod Stank skal Eieren være forpligtet til at tage de fornødne Forholdsregler. Bingerne skal tømmes mindst 2 Gange aarlig og ellers saa ofte, som Sundhedskommissionen maatte forlange.

§ 5. Hvor Vandhus ikke findes, skal saadant være opført inden et halvt Aar efter disse Forskrifters Approbation.

§ 6. Ved Bygninger og paa Steder, hvor jævnlig samles mange Mennesker: Kirker, Hôteller, Logishuse, Skjænke- og Beværtningssteder, Stationer etc. kan Sundhedskommissionen paabyde, at der indrettes hensigtsmæssige, for Publikum tilgængelige Pissoirer og Priveter, der holdes tilbørlig rene og frie for Stank.

§ 7. Heste, Kjør, Faar, Gjeder og Svin maa ikke huses i eller under Vaaningshus. Hvor i tættere bebyggede Strøg Kreaturhold medfører sanitære Misligheder, som paa Grund af de stedlige Forhold ikke kan afljælpes, kan det af Sundhedskommissionen ganske forbydes.

§ 8. Fra Vandhus, Gjødselbinge, Gjødselansamlinger og desl. maa aldrig Afløb eller Tilsig finde Sted ud til Gaardsplads, Grund under Vaaningshus, Anlæg for Drikkevand, Alfærvei, Veigrøfter, Rendestene eller ud paa Nabos Tomt.

§ 9. Gjødselbrønde maa være forsynede med Tag eller Laag.

§ 10. Ildelugtende Gjødningssubstanser og Affald maa ikke oplægges eller samles saa nær offentlig Vei eller paa andre Steder, at derved kan opstaa sanitære Ulemper. De er altid underkastet Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelser. Gjødning, der henlægges paa aaben Mark, skal, om paakræves, opblandes eller tildækkes, saa at Stank ikke udbredes. Frisk Vandhusgjødning maa ikke spredes saa nær Naboers Hus, at Stanken kan forvolde dem Ulemper.

III. Urenlighed, Affald, Rengjøring af Render etc.

§ 11. Ingen Slags Urenlighed, stinkende eller for Sundheden skadelige Vædsker eller Stoffe maa ansamles eller ophobes i Nærheden af Vaaningshus eller mere befærdede Steder, ei heller i Gaardsrum eller Baggaard, saa at derved forvoldes Ulemper for Gaardens Beboere eller Naboer. Ingen maa lade stinkende eller urent Spilde- eller Afløbsvand flyde ud over Naboens Tomt. Aadsel og døde Dyr skal snarest mulig nedgraves eller brændes. De maa kun nedgraves paa Steder, der ligger fjernt fra bebygget Grund, og som ikke har Afløb dertil eller til Steder, hvorfra Vand tages.

§ 12. I de tættere bebyggede Strøg, og hvor Sundhedskommissionen finder at maatte forlange det, skal Sæppe, Feie- og Husholdningsaffald etc. henlægges i tætte, med Laag forsynede Kasser, der jævnlig maa tømmes og renses.

§ 13. Beboere af de tættere bebyggede Strøg er forpligtede til mindst én Gang ugentlig, eller saa ofte, som Sundhedskommissionen maatte paabyde det, at rengjøre Gader og Grøfter langs Veie eller Gader, der støder til deres Eien- dom og er aabne for almen Færdsel.

IV. Skole- og Arbeidslokaler.

§ 14. Skoler er Sundhedskommissionens Tilsyn underlagt. Intet Skole- lokale maa tages i Brug, før det er godkjendt af Sundhedskommissionen.

§ 15. Værksteder og Arbeidslokaler, som dermed kunde sidestilles, er, forsaavidt de ikke staar under Fabriktilsynets Kontrol, underkastet de Bestem- melser, som Sundhedskommissionen maatte fatte for at hindre sanitære Misligheder.

V. Sundhedsskadelige Næringsveie, Tilsyn med Handel med Næringsmidler.

§ 16. Naar nogen Bedrift agtes sat igang, hvorved det kan befrygtes, at Luften forurenses og Stank udbredes, eller som paa anden Maade kan være ska- delig for Arbeidernes eller Omboendes Sundhed, skal Planen for Anlægget fore- lægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at det vil blive skadeligt for Sund- heden, eller at Stank vil udbredes, maa Anlægget ikke sættes iværk, førend Manglerne er afhjulpne.

Bedrift, værende i Virksomhed, er Sundhedskommissionens Tilsyn underkastet, og Vedkommende har at rette sig efter de Bestemmelser, som den maatte give for at afhjælpe nævnte Ulemper.

§ 17. Ingen Bedrift eller Næring maa drives saaledes, at derved smitsom Sygdom kan udbredes. I Herredet maa ikke drives Handel med udenbygdsfra indførte Gang- eller Sengklæder, uden at der for Sundhedskommissionen fremlægges Attest for, at de er desinficerede. Handel med Gjenstande, som kan befrygtes at være smitteførende, saasom Klude, eller som er særlig ildelugtende, som dyrisk Affald, Guano etc., maa kun foregaa fra de af Sundhedskommissionen godkjendte Steder.

§ 18. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af Stoffe og Gjenstande, der er skadelige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele. Bæ- dervede Fødemidler samt Kjødet af syge Dyr maa ikke falbydes eller sælges til Menneskeføde. Sundhedskommissionen kan i fornødent Fald besørge Samme til- intetgjort.

VI. Om Brønde og Drikkevand.

§ 19. Brønde maa holdes fri for urent over- og underjordisk Tilløb, navnlig fra Fabriker, Gjødels- og Affaldsansamlinger, Afløbsrender etc. De maa helst

være overbyggede. Sundhedskommissionen har altid Ret til at undersøge Vandet i privat eller offentlig Brønd, og naar det maa antages at indeholde for Sundheden skadelige Stoffe, kan Sundhedskommissionen lade Brønden igjenkaste paa Eierens Bekostning. Brønd skal renses mindst én Gang aarlig.

§ 20. I Brønd eller Opkomme, hvorfra Drikke- og Madvand tages, maa ikke foretages noget, hvorved Vandet forurenses. Det Samme gjælder Bæk og Elv, hvorfra Drikke- og Madvand tages, medmindre Forurenselsen sker nedenfor de almindelige Hentesteder for Vand.

VII. Forholdsregler mod epidemiske og smitsomme Sygdomme.

§ 21. Ved Udbrud af eller Mistanke om ondartet, smitsom Sygdom skal den Syge saavidt muligt strax afsondres fra de Friske. Ingen Uvedkommende tilstedes Adgang, og af den Syges Husstand maa Ingen aflægge Besøg, indfinde sig i Forsamlinger, Skoler etc., før Læge har givet sit Samtykke dertil. Sundhedskommissionens Paabud med Hensyn til Isolation og Desinfektion skal nøie efterkommes.

§ 22. Ved Sygdomstilfælde, der indtræffer blandt Tilreisende i Hôteller, Gjestgiversteder, Logishuse etc., skal Værten søge at skaffe sig Kundskab om, hvorvidt Sygdommen er af smitsom Art, og hvis dette er Tilfældet, eller hvor der er Tvivl, strax gjøre Anmeldelse til Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 23. Optræder smitsom Sygdom i Nogens Husstand, der driver Handel med Fødemidler, og Udsalgsstedet staar i umiddelbar Forbindelse med det Rum, hvor den Syge opholder sig, kan Sundhedskommissionen forbyde Handelsvirksomheden, indtil den Syge bliver betryggende isoleret eller fjernet og Rummene, hvori den Syge har opholdt sig, desinficerede.

Under samme Forhold kan Haandværksdrift — særlig saadan, hvor Beklædningsgjenstande forarbejdes, midlertidig forbydes, indtil Desinfektion er foretaget.

Sundhedskommissionen kan ligeledes forbyde Personer at forestaa eller deltage i Tilberedning af eller Handel med Næringsmidler eller Brugsgjenstande, hvis der hersker smitsom Sygdom i deres Husstand, eller hvis de selv lider af Sygdom, der kan foranledige Smitteoverførelse.

Seng- eller Gangklæder, der har været benyttet af nogen Person under smitsom Sygdom, maa ikke overlades Andre til Brug og heller ikke bringes ind i Herredet udenbygds fra eller fra Udlandet, før de er rensede paa en af Sundhedskommissionen godkendt Maade.

§ 24. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afgivelser fra Forskrifterne.

§ 25. Sundhedskommissionens Medlemmer har at paase, at Forskrifterne overholdes og i fornødent Fald melde Overtrædelser til Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 26. Overtrædelse af disse Forskrifter straffes i Henhold til Sundhedsloven af 16de Mai 1860 med Bøder fra 8 Kroner til 800 Kroner.

Herred Herred.

(Kongelig Resolution af 12te November).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Huse skal Anmeldelse gjøres til nærmestboende Medlem af Sundhedskommissionen; Afstanden fra Vaaningshus til Stald, Fjøs eller Svinehus skal være mindst 6 M.

§ 2. Ved Vaaningshuse, der herefter opføres, skal iagttages Følgende:

- a) Byggegrunden skal være tør og afgrøftet, og Muldjorden skal bortføres;
- b) Grundmuren skal være mindst 25 Cm. høj;
- c) Ethvert Beboelsesværelse skal være mindst 2,25 M. højt fra Gulv til Loft, Kvistværelser undtagne, og forsynet med mindst ét Vindu til at aabne; Gulvene maa gjøres tætte og trækfrie, i nederste Stokværk helst dobbelte med tør Fyld imellem, f. Ex. Ler og Sand.

§ 3. Ingen maa opføre nogen Slags Bygning nærmere anden Mands Vaaningshus end 10 M. eller anbringe Gjødseltomt nærmere anden Mands Vaaningshus end 15 M.

§ 4. Kogeovn, der benyttes i Beboelsesværelse, maa være forsynet med Indretning til Afledning af Damp.

§ 5. Ethvert Vaaningshus skal have et Vandhus; disse maa ikke have Tag eller Vægge fælles; til Forebyggelse af Stank bør Vandhusgjødelsen jævnlig tilsættes med Jord, Kalk, Aske eller lignende.

§ 6. Heste, Fækreaturer, Svin eller Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus.

§ 7. Gjødningsstoffer, Skyllvand eller anden Urenlighed maa ikke henkastes hvorsomhelst i Nærheden af Vaaningshus, men enten henbringes til Gjødselbingen eller samles paa en særskilt Dyng, der ikke maa have Tilsig til Vaaningshus, Naboeiendom, offentlig Vej, Brønd eller Kilde, hvorfra Madvand tages, hvorhos den jævnlig bør dækkes med Jord, Kalk, Aske eller lignende; dens Afstand fra Vaaningshus skal være mindst 6 M.

§ 8. I Brønd, hvor Madvand tages, maa ikke foregaa Vask eller foretages Noget, som kan gjøre Vandet urent. Det Samme gjælder om rindende Vand, medmindre Forurensningen foregaar nedenfor det Sted, hvor Madvand tages.

§ 9. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af sundhedsfarlige Fødemidler eller Brugsgjenstande, der indeholder giftige Bestanddele, og den er berettiget til for Kontrollens Skyld at erholde udleveret Prøver.

Standstaaelse af Salg kan i Tilfælde foreløbig iværksættes af Kommissionens Formand eller mindst 2 af dens øvrige Medlemmer i Forening, indtil den samlede Kommission kan træde sammen.

Tilintetgjørelse af saadanne Varer kan af Sundhedskommissionen foretages paa Eierens Bekostning.

§ 10. Hvor de stedlige Forhold skulde lægge væsentlige Hindringer iveien for ovennævnte Bestemmelser Overholdelse, kan der med Sundhedskommissionens Samtykke gjøres Afgivelser derfra.

§ 11. Ovenstaaende Bestemmelser paahviler det Sundhedskommissionens Medlemmer at paase overholdte, hvorhos de har at paatale Misligheder, saasnart de bliver vidende om saadanne. Overtrædelser, der ikke strax rettes, anmeldes til Sundhedskommissionens Formand, der er bemyndiget til paa Kommissionens Vegne at sørge for Forskrifternes Overholdelse.

Vaagan Herred.

(Kongelig Resolution af 12te November).

§ 5 sidste Punktum skal herefter lyde saaledes:

«Inden nævnte Afstand fra Vaaningshus skal Fordybninger, hvori Vand og Urenlighed kan samles, af Grundens Bruger eller Eier udfyldes, og Fugtighed saavidt mulig bortledes».

Tillæg til de almindelige Sundhedsvedtægter for Vaagans Herred, for Kabelvaag og Svolværs Byggekommuner.

§ 1. Alle inden Byggekommunen beliggende Gader, Veie, Brygger, Strandbredder, Smug, Gaardsrum, Portrum, Veigrøfter, Afløbsrender og lignende maa holdes rene og frie for Stank.

§ 2. Enhver Huseier er ansvarlig for Rengjørelsen af sine Portrum, Gaardsrum, Smug mellem Husene, Rendestene og for Hovedveis eller Gades Vedkommende indtil den halve Bredde. Hvor ei Gjenbo findes, paaligger Rengjøring af den anden halve Del af Vei eller Gade den tilstødende Grunds Eier eller saafremt den er bortfæstet — Fæsteren. Ubebyggede Tomters Renhold paahviler Sammes Eiere, respektive Fæstere.

§ 3. Hvert Hus skal have et Vandhus. Dette maa være saaledes indrettet, at det ikke udbreder Stank, og enten forsynet med cementeret Binge eller lette, flytbare, tætte Beholdere.

§ 4. Svinehus, Stald eller Fjøsbygning skal være forsynede med tætte, helst cementerede Binger, hvorfra ingen Urenlighed flyder ud eller Stank udbreder sig til Beboelsesrum, Plads, Vei eller Nabogaardsrum. Hvor Stedforholdene er til Hinder for denne Paragrafs Iværksættelse, har Sundhedskommissionen Ret til at forbyde Kreaturhold.

§ 5. Feieskarn, Fiskeaffald, Urenlighed og Affald fra Husene maa ikke henkastes paa aabne Pladse, Vei, Strandbred eller Gaardsrum, men henbringes til Gjødselbinger eller Soppelkasser, af hvilke der maa være anbragt mindst én for hvert Hus, for senere forinden Overfyldning at bringes til et af Sundhedskommissionen nærmere bestemt Sted.

§ 6. Tømning af Gjødselbinger, Vandhuse og Affaldskasser maa ske forinden Overfyldning, og desuden saa ofte, Sundhedskommissionen efter nærmere givet Varsel maatte finde det fornødent.

Sundhedsforskrifter for de i Vaagan beliggende Fiskevær.

§ 1. Bedærvet Fisk, Hoveder og Rygge maa ikke hænge nærmere beboet Vaaningshus end 30 M. og efter 31te Marts ikke henligge i Dyngte nærmere beboet Vaaningshus end 30 M.

§ 2. Vandindtag samt Elve og Bække, hvis Vand benyttes til Drikkevand, maa ikke gøres urene.

§ 3. I Rorboder og Logishuse maa ikke indlægges flere Personer end 1 for hver 5 M.³ Luft, Boden eller Logishuset indeholder. Herfra kan Sundhedskommissionen — saafremt Fiskeriforholdene kræver det — gjøre Undtagelser. Det paaligger Eierne af ny opførendes og under Bygning værende Rorboder og Logishuse at opmaale disse og paamale Væggene Kubikindhold samt det lovlig tilladte Antal Beboere. For Eierne af de i Brug værende Rorboder, der ikke maatte holde ovennævnte Maal, gives der en Frist af indtil 5 Aar til at effektuere Forandringerne. I dette Tidsrum gjælder de gamle Bestemmelser om 4 M.³ Luftindhold pr. Beboer.

§ 4. Hver Rorbod, Logishus og flydende Lossement skal mindst én Gang ugentlig rengjøres. I Samme maa der findes Slagvindu eller Trækpipe til Udluftning.

Efter endt Fiske maa Rorboden eller Rummet vaskes og udluftes. I Tilfælde dette ikke er udført af Beboerne, paaligger dette Eierne. Forinden hvert Fiske skal Rorboderne være vel udluftede og rene.

§ 5. Alt Affald, som Smuds, Rester efter Agning og lignende, bliver at opsamle i en tæt, tjæret Tønde eller Kasse med Laag, som af Eierne skal være anbragt ved hver Rorbod, dog saaledes, at der findes mindst én Kasse eller Tønde

for hvert 4de Baadlag. Det paaligger Rorbodens Beboere at tømme disse, forinden Overfyldning finder Sted, og henlægge Indholdet paa de for hvert Rovær nærmere bestemte Steder. Det tillades ikke at have noget Hul i Gulvet og derigjennem at feie Smuds ned under Gulvet.

§ 6. Til hver Rorbod skal der høre et Vandhus. Dog kan indtil 4 Rorboder være fælles om et saadant, saaledes at der mindst er ét Sæde for hver 25 Mand. Hvor Forholdene kræver det, skal Vandhusene være forsynede med tætte, tjærede Kasser eller Tønder, der af Rorbodens Beboere maa tømmes forinden Overfyldning. De respektive Rorboders Beboere er En for Alle og Alle for En ansvarlig for Renligheden i Vandhuset.

§ 7. Inden Udgangen af April Maaned eller paa Steder, hvor Sneen er til Hinder, da 8 Dage efter Sneens Bortgang, skal al Urenlighed efter Fisket være bortskaffet af Grundeieren.

§ 8. Et Exemplar af disse Sundhedsvedtægter bliver af Politiet at opslaa i hver Rorbod.

§ 9. Overtrædelse af disse Forskrifter straffes i Henhold til Lov om Sundhedskommissioner m. m. af 16de Mai 1860 § 26.

Bardo Herred.

(Kongelig Resolution af 12te November).

§ 1. Naar nye Husebygninger agtes opførte eller gamle flyttede, skal Anmeldelse derom, forinden Opførelsen sættes igang, gjøres til nærmestboende Medlem af Sundhedskommissionen, som har at gjøre Vedkommende bekendt med Sundhedsvedtægternes Bestemmelser og at paase, at følgende Regler iagttages.

§ 2. Grunden, hvorpaa Vaaningshuset agtes opført, bør være saaledes beliggende, at der ikke finder Tilsig Sted fra Udhusene; den skal ordentlig afgrøftes og tørlægges, Madjorden skal bortføres. I Tomtens nærmeste Omgivelse skal alle betydelige Ujævnheder, hvori Vand og Urenlighed kan befrygtes at ville samle sig, udfyldes og jævnes.

§ 3. Afstanden mellem paa den ene Side Vaaningshus og Stabur eller lignende, paa den anden Side Stald, Fjøs eller lignende samt Privet, skal være mindst 15 M. Disse sidste maa ikke lægges saaledes, at derfra kan ske Tilsig til Brønd eller Opkomme, hvorfra hentes Drikkevand.

§ 4. Vaaningshus skal bygges paa forsvarlig og tæt Grundmur af mindst 30 Cm.s Høide over Grunden.

§ 5. Gulvet i Husenes nederste Stokværk skal være tæt, trækfrit og som Regel dobbelt med Mellemlag af stampet Ler eller lignende.

§ 6.

a) Ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,25 M. under Loftet. I Loftsværelser med Skraatag bør som Regel Middelhøiden være 2 M.

b) Ethvert Beboelsesrum skal være forsynet med mindst 1 Slagvindu i forsvarlig Stand.

§ 7. Kogeovn eller Komfür maa ikke benyttes i Beboelsesrum, medmindre der er anbragt Damphætte og hensigtsmæssig Indretning til at lede Dampen bort enten direkte i fri Luft eller i Skorstenspiiben.

§ 8. Melk og Madvarer maa ikke opbevares i Soverum.

§ 9. For ethvert Beboelseshus, Skolehus og ethvert Kirkested skal der findes et sømmeligt indrettet Vandhus (Privet), saaledes beliggende, at derfra ikke kan ske Afsig til Vaaningshus, til offentlig Vei eller Plads eller til Brønd, Op-

komme eller til Bæk, ovenfor det Sted, hvorfra tages Drikkevand. Bingen under Privetet skal tømmes et Par Gange aarlig, saa at Overfyldning ikke finder Sted, ligesom der oftere skal paastrøes Jord, Aske eller lignende for at forebygge unødigt Stank. Privetet maa ikke lægges nærmere Brønd eller andet Vandindtag end 10 M.

§ 10. I eller nærmest omkring Brønd eller Opkomme, hvorfra hentes Drikkevand, maa ikke foretages Vaskning, ikke udkastes Skyllvand eller henslænges anden Urenlighed.

§ 11. Brønd eller Opkomme, der er saaledes beliggende, at Tilsig fra tidligere opført Udhus (Stald, Fjøs) ikke kan undgaaes, tillades ikke benyttet til derfra at hente Drikkevand, og kan, om Sundhedskommissionen finder det heldigst, forlanges tilkastet. Brønde skal tømmes én Gang aarlig.

§ 12. Feieskarn og Skyllvand og anden Urenlighed fra Husene maa ikke slænges ud foran Trappeindgange eller langs Husvæggene, men bringes hen enten i Gjødselbingen eller i Privetet eller kastes i dertil bestemt Kompost, som stedse skal holdes i ordentlig paafyldt Stand og som Regel ikke ligge nærmere Vaaningshus end 10 M. For Vintertiden kan en noget nærmere Afstand indrømmes.

§ 13. Finder Sundhedskommissionen, at et Vaaningshus eller Forsamlingslokale — Skolelokale — paa Grund af Fugtighed, Mangel paa Lys eller Luft, Utæthed eller Urenlighed maa antages at være skadeligt for Sundheden, kan den forordre Manglerne rettede inden en rimelig Frist.

§ 14. Kjød af syge Dyr maa ikke falbydes eller sælges til Menneskeføde; det Samme gjælder bedrøvede eller for Sundheden farlige Levnetsmidler og Nydelsesmidler, hvilke Sundhedskommissionen kan lade tilintetgjøre.

§ 15. Gang- og Sengklæder efter Personer, som har lidt af smitsom Sygdom, maa ikke afhændes til eller overlades Andre til Brug, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 16. Hvad der ovenfor i §§ 6 b, 7 og 9 er fastsat, skal senest inden en Frist af $\frac{1}{2}$ Aar efter disse Vedtægters Bekjendtgjørelse være gennemført paa enhver Gaard inden Herredet.

§ 17. Hvis de økonomiske Forholde eller andre Omstændigheder skulde stille sig hindrende iveien for en mere strikte Gjennemførelse og Overholdelse af disse Vedtægters Bestemmelser, kan Sundhedskommissionen give Dispensation fra Samme.

§ 18. Sundhedskommissionens Medlemmer er forpligtede til, hver inden sin Kreds, at paase disse Vedtægters Overholdelse og at anmelde mulige Misligheder for Kommissionens Ordfører, som skal søge dem snarest muligt rettede eller i fornødent Fald besørge dem paatalte i Henhold til Lov af 16de Mai 1860 § 26.

Nordreisen Herred.

(Kongelig Resolution af 12te November).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal Anmeldelse herom før Arbejdets Begyndelse gøres til et af Sundhedskommissionens Medlemmer, som har at paase, at følgende iagttages:

- a) Afstanden mellem Vaaningshus og Stald, Fjøs eller Vandhus skal være mindst 8 M.
- b) Grunden, hvor Vaaningshuset agtes opført, skal være tør og vel afgroffet og Madjorden borttaget fra Tomten.

- c) Grundmuren skal være mindst 25 Cm. høi og forsvarlig tæt samt forsynet med mindst 2 Trækhul.
- d) Ethvert Beboelsesrum skal være mindst 2,25 M. høit og forsynet med Opslagsvindu.
- e) Vægge og Gulv i Beboelsesrum skulle være forsvarlig tætte og trækfri.

§ 2. I Beboelsesrum maa Køgeovn ikke anbringes, medmindre den forsynes med en saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og bortledes i fri Luft.

§ 3. Fjærkræ, Fæ eller Svin maa ikke huses i Vaaningshus.

§ 4. Gjødsel, Feieskarn eller anden Urenlighed maa ikke henkastes udenfor Stuedøren eller langs Husvæggene, men henbringes paa et Sted, hvorfra Tilsig til Vaaningshus, Madbod eller Indtag for Mad- eller Drikkevand ikke kan ske og mindst 8 M. fra Vaaningshus.

§ 5. Brønd, hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes, maa ikke ved Vask eller paa anden Maade forurenses. Det Samme gjælder Bæk eller Elv, forsaavidt Forurensningen ikke sker nedenfor det Sted, hvor Vandet hentes.

§ 6. Til ethvert Hus skal der være et Vandhus, der ikke maa have Væg eller Tag fælles med Beboelsesrum eller Madbod og maa lægges saaledes, at intet Afløb derfra finder Sted til Vaaningshus, Madbod eller Indtag for Mad- eller Drikkevand. Vandhuset skal tømmes saa ofte, at Overfyldning ikke finder Sted. Det skal være opført 1 Aar — et Aar — efter disse Forskrifters Approbation.

§ 7. Salg af bedærvede og sundhedsfarlige Næringsmidler og Brugs-gjenstande kan Sundhedskommissionen forbyde, ligesom den i Tilfælde kan tilintet-gjøre Samme.

§ 8. Bohave, Gang- eller Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, deriblandt Spedalskhed, maa ikke afhændes til eller benyttes af andre, førend de er rensede efter Sundhedskommissionens Bestemmelse.

§ 9. Personer, der lider af Tæring eller Spedalskhed, maa ikke lægges i Lægd. Ei heller maa Nogen lægges i Lægd eller bortsættes til Forpleining i Familier, hvor der er Personer, lidende af nævnte Sygdomme.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Benyttelsen af Beboelses- eller Forsamlingsrum, som ved Mangel paa Lys eller Luft, Overfyldning eller andre Aarsager skjønnes at være skadelige for Sundheden, indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 11. Hvor særegne Forholde kræver det, kan Sundhedskommissionen ind-rømme Afgivelser fra disse Forskrifter.

§ 12. Sundhedskommissionens Medlemmer og Tilsynsmænd har at paase disse Forskrifters Overholdelse og i fornødent Fald bevirke Overtrædelsen paataalt i Henhold til Lov af 16de Mai 1860.

Fjelberg Herred.

(Kongelig Resolution af 22de November).

Forandring i § 4:

Affald, Feieskarn, stinkende Skyllvand eller anden Urenlighed maa ikke henkastes og Gjødseldynger eller Kompost forefindes nærmere Vaaningshus, Madbod eller offentlig Vei end 6 — sex — Meter og ikke nærmere Vaaningshus, der beboes af Andre, end 10 — ti Meter.

Liernes Herred.

(Kongelig Resolution af 22de November).

§ 1. Ved Opførelse af nye eller Flytning af gamle Vaaningshuse skal følgende Bestemmelser iagttages:

- a) Forinden Arbeidet med Tomten paabegyndes, skal Anmeldelse ske til det nærmestboende Medlem af Sundhedskommissionen, forat han kan paase nedenstaaende Paabud overholdte.
- b) Grunden skal være tilstrækkelig afgrøftet, saa der ikke findes Grundvand paa Samme, og Byggegrunden, selv om den er Fjeld, er jævnet saaledes, at ingen Fordybning findes, hvor Vand eller urenlige Tilløb kan samle sig under Bygning; Madjorden maa være bortført fra Byggegrunden.
- c) Grundmuren skal være mindst 30 Cm. høi over Jorden og maa gjøres forsvaerlig tæt, om muligt ved Rapning eller paa anden Maade. I Tilfælde af Rapning skal der være mindst 2 Trækhul af 8 Cm. Diameter i hver af tvende modstaaende Sylmure (altsaa i det hele 4 Trækhul).
- d) Ethvert Vaaningshus skal indeholde mindst to ved Dør forbundne Værelser. Ethvert Beboelsesrum skal i nederste Stokværk være mindst 2,50 M. og i øverste mindst 2,20 M. høit fra Gulv til Tag, samt være forsynet med mindst et Slagvindue, som med Lethed kan aabnes og lukkes. Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt og mellem begge Gulve anbringes Fyld af tørt Ler eller andet passende Materiale.
- e) Vaaningshus maa ikke opføres nærmere Vandhus, Stald eller Fjøs eller Grisehus end 6 Meter.

§ 2. Kogeovn maa ikke benyttes i Beboelsesrum, uden at der anbringes en hensigtsmæssig Indretning, hvorved den ved Kogningen frembragte Damp strax kan opfanges og ledes ud i det Frie. Saadan Indretning skal i Tilfælde være anbragt 1 — et — Aar efter disse Forskrifters Approbation.

§ 3. For ethvert Bosted, industrielt Anlæg og paa Steder, hvor mange Mennesker opholder sig, skal inden samme Tidsfrist være indrettet et sømmeligt Vandhus af tilstrækkelig Størrelse i Forhold til Beboernes Antal. Vandhusets Sæder og Gulv skal vaskes en Gang ugentlig, eller saa ofte det ansees nødvendigt, og for at undgaa Stank skal Jord, Torv, Aske eller deslige jævnlige paafyldes i tilstrækkelig Mængde. Vandhuset tømmes saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted.

§ 4. Heste, Kjør, Faar, Gjeder eller Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus, ei heller i Rum, der har Tag eller Væg fælles med dette eller med Opbevaringssted for Madvarer. Herfra undtages midlertidige Beboelsessteder, saa som Skogstuer o. s. v.

§ 5. Vandhus, Grisehus, Stald og Fjøs, som herefter opføres, skal lægges saaledes, at ikke noget Tilsig fra disse kan finde Sted, til Vaaningshus, Madbod, Brønd eller Vandindtag, hvorfra Mad- og Drikkevand hentes. Ligesaa skal Vandhusets Afstand fra Vaaningshus og Alfærvei være mindst 6 Meter.

§ 6. I eller ved Brønd eller rindende Vand, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa ikke foregaa Vask, Spild af Urenligheder eller i det Hele foretages Noget, hvorved Vandet forurenses, medmindre Forurensningen sker nedenfor det Sted, hvorfra Mad- og Drikkevand tages. Tømning og Rensning af Brønde og Vandindtag foretages saa ofte, som Sundhedskommissionen finder det nødvendigt.

§ 7. Befindes beboet Hus eller Forsamlingshus ved Mangel paa Lys eller Luft, ved Fugtighed, Urenlighed, Utæthed og Overfyldning med Mennesker at være skadeligt for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 8. Gulvene i Beboelsesværelser skulle vaskes mindst en Gang hver Uge.

§ 9. Feieskarn, Kjøkkenaffald, Skyllvand og anden Urenlighed fra Husene skal bringes til Gjødselhaug eller Vandhus, og maa ikke lægges nærmere Vaaningshus eller Alfærvei end 6 M., og heller ikke saaledes, at derfra er Tilsig til Steder, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages til Mennesker eller Dyr. Ildelugtende Gjødningsstoffer eller Affald skal dækkes med tilstrækkelig Jord, for at hindre Stank. Aadsler og Affald fra døde Dyr skal nedgraves paa afsides Steder, der ikke har Afløb til bebygget Grund.

§ 10.

- a) Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Næringsmidler og for Sundheden skadelige Brugsgjenstande, f. Ex. Tapeter, Legetøi etc., der indeholder giftige Bestanddele, og kan i Tilfælde paabyde dissé tilintetgjorte uden Erstatning. Prøver af saadanne Gjenstande kunne af Sundhedskommissionen forlanges udleverede til Undersøgelse. Stansning af Salg af saadanne Varer kan foreløbig paabydes af Sundhedskommissionens Formand eller af mindst 3 af dens Medlemmer i Forening; endelig Afgjørelse kræver Beslutning af den samlede Sundhedskommission.
- b) Handlende maa ikke indpakke Madvarer i Avispapir eller urent Papir, heller ikke maa nævnte Slags Papir anvendes til Spunsning af Melkespand.
- c) Naar nogen Bedrift agtes istandbragt, hvorved Luften i høiere Grad forurenses og Stank udbredes, eller ved hvilken Stoffer behandles, der kunne være skadelige for Arbeidernes eller de Omboendes Sundhed, skal Plan for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget efter Planen vil blive farligt eller skadeligt for den offentlige Sundhed, maa det ikke sættes i Drift, før de af Sundhedskommissionen antydede Mangler er afhjulpne. Efter at Bedriften er traadt i Virksomhed, er den underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og enhver Vedkommende er forpligtet til at rette sig efter de Forskrifter, som den til Fjernelse af Ulemper maatte give.

§ 11.

- a) Personer fra fremmede Kommuner maa ikke modtages til Forpleining for offentlig Regning inden Herredet, medmindre de har Erklæring fra Ordføreren i vedkommende Steds Sundhedskommission for, at de ikke lider af smitsom Sygdom, eller kommer fra Hus, hvor der er eller har været smitsom Sygdom, forinden Desinfektion er foretaget dersteds.
- b) Fattiglemmer, hvadenten de er Børn eller Voxne, maa ikke udsættes i Forpleining, hvor der er smitsom Sygdom.
- c) Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er død af smitsom Sygdom, maa ikke afhændes til eller benyttes af andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen; forgaaes herimod, kan Sundhedskommissionen lade Desinfektion foretage paa Vedkommendes Bekostning, eller saafremt betryggende Desinfektion ikke lader sig udføre, paabyde Effekterne tilintetgjorte.

§ 12. Saafremt Nogen undlader at efterkomme foranstaaende Bestemmelser eller de ifølge Samme givne Paabud, kan Sundhedskommissionen lade det Fornødne udføre for Vedkommendes Regning.

§ 13. Hvor særegne Forholde kræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelse fra disse Regler.

§ 14. Det paahviler Sundhedskommissionens Medlemmer og enhver af denne opnævnt Tilsynsmand hver inden sin Kreds at paase foranstaaende Forskrifter overholdte, samt at anmelde Overtrædelse til Sundhedskommissionens Ordfører, der skal gjøre Anmeldelse derom til Politiet.

Kolvereid Herred.

(Kongelig Resolution af 22de November).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal herefter iagttages:

- a) At Afstanden mellem Beboelseshus paa den ene Side og Stald, Fjøs, Privet og Affaldsdyngge paa den anden Side ikke er mindre end 10 M.
- b) At ethvert Beboelseshus hviler paa en mindst 30 Cm. høi, tæt Undermur.
- c) At Beboelsesrum ikke er lavere end 2,25 M. fra Gulv til Loft. Rummet maa derhos have mindst 1 Vindu, som med Lethed kan aabnes og lukkes, samt have tæt og trækfrit Gulv i nederste Stokværk, helst dobbelt med Fyld imellem.

§ 2. I Beboelsesrum maa Kogeovn ikke anbringes, medmindre den forsynes med saadan Indretning, at den ved Kogningen fremkomne Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 3. Heste, Kjør, Faar, Gjeder, Svin eller Høns maa ikke huses i Vaaningshus eller noget Rum, som har Væg og Tag fælles med Samme.

§ 4. Til ethvert beboet Hus skal der være et Privet mindst 10 M. fjernet fra Vaaningshus eller Rum, hvor Næringsmidler opbevares. Dette maa tømmes mindst 1 Gang aarlig og ellers saa ofte, det af Sundhedskommissionen under særegne Forhold bestemmes; Gjødselrummet under Privetet maa oftere paaføres Jord, Aske, Sagflis eller lignende til Undgaaelse af Stank.

§ 5. Fra Stald, Fjøs, Grisehus eller Affaldsdyngge maa der ikke ske Tilsig til Vaaningshus eller Sted, hvorfra Drikkevand hentes.

§ 6. I Bæk eller Brønd, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa ikke foregaa Vask, eller i det Hele noget foretages, som kan gjøre Vandet urent, f. Ex. maa Afkøling af Melk ikke foregaa.

§ 7. Kjøkkenaffald, stinkende Skyllevand, Feieskarn etc. maa ikke henkastes lige udenfor beboet Hus, men henbringes i Gjødselrummet eller Kompostdyngen.

§ 8. Melk og andre Næringsmidler maa som Regel ikke opbevares i Soveværelse eller andet beboet Rum.

§ 9. Lig maa ikke henligge ubegravede længer end i 10 Dage.

§ 10. Befindes beboet Hus eller Rum ved Mangel paa tilstrækkelig Lys eller Luftvexel, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning med Beboere, at være skadelige for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde Rummets eller Husets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 11. Salg af fordærvede, for Sundheden skadelige Næringsmidler maa ikke finde Sted, og kan Sundhedskommissionen i fornødent Fald besørge Samme tilintetgjort paa vedkommende Eieres Bekostning.

§ 12. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer som lider af eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke afhændes til eller benyttes af andre, førend de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 13. Hvor særegne Forholde paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afbgivelser fra disse Forskrifter.

§ 14. Sundhedskommissionens Medlemmer har at paase disse Forskrifters Overholdelse og at anmelde Overtrædelser til Kommunens Ordfører, som i fornødent Fald bevirker Overtrædelser paatalt.

Øvrebø Herred.

(Kongelig Resolution af 6te December).

§ 1. Forinden Opførelse eller Flytning af Vaaningshuse eller Udhuse paa-begyndes, skal Eierne gjøre skriftlig Anmeldelse derom til en af Sundhedskommissionens nærmestboende Medlemmer eller Tilsynsmænd, som pligter at gjøre Vedkommende bekendt med Bestemmelserne i disse Forskrifter.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal iagttages, at Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs og Privet paa den anden Side bliver mindst 8 Meter.

§ 3. Ved Opførelse af Vaaningshus skal iagttages:

- a) Før Opførelsen paa-begyndes, skal Muldjorden være bortfjernet og Grunden omhyggelig afgroftet, forsaavidt den ikke er af den Beskaffenhed, at der ikke kan opstaa Ansamling af Grund- eller Overvand.
- b) Grundmuren skal være mindst 30 Cm. høi og forsvarlig tættet ved Rapning med Kalk eller andet hensigtsmæssigt Materiale.
- c) Hvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,50 M. under Loftsbjælkerne. Loft-, Kvist- og Kjælderværelser, bestemte til Beboelse, skal have en Høide af mindst 2 M. Hvert Beboelsesrum skal være forsynet med mindst 1 Vindu, som med Lethed kan aabnes og lukkes.
- d) Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt med Mellemlag af tør og god Fyld.
- e) Kjælderen skal være forsynet med passende Aabning for Lufttilgang. Skal den benyttes til Beboelse, Handel eller Værksted, maa mindst $\frac{1}{2}$ af Rumets Kubikindhold være over det tilstødende Jordsmon og Gulvet være af Cement eller et dobbelt Lag af Træ med forsvarlig Fyld imellem.
- f) Kogeovn maa ikke benyttes, medmindre den er forsynet med Indretning til Bortledning af Damp.

§ 4. Til hver Bolig skal der være et Vandhus (Privet). For Bygninger, bestemte til dagligt Ophold for et større Antal Mennesker, saasom Leie- og Logishuse, Arbejderboliger og Fabriker, skal Eierne lade anbringe bekvemt beliggende Priveter med mindst 1 Aflukke for hver 20 Personer, som antages at maatte benytte Samme.

Binger og Exkrementbeholdere skal være forsvarlig tætte og ikke have Tilsig fra Grund- eller Overvand samt tømmes saa ofte, det paakræves, saa intet af Indholdet flyder ud. Sundhedskommissionen kan paabyde Desinfektion af Binger og Exkrementbeholdere.

§ 5. Gjødning, Affald fra Husene og lignende Urenligheder skal henbringes i Gjødselkjælder eller i en Afstand af mindst 8 M. fra beboet Hus og befærdet Vei og saaledes, at der ikke bliver Tilsig til Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages. Er det paa Grund af lokale Forhold uundgaaelig nødvendigt at henlægge deslige Ansamlinger nærmere befærdet Vei, skal de forsvarlig til-dækkes med Jord, Torv eller lignende eller snarest mulig bortskaffes.

Indvolde skal henlægges i Gjødselkjælder, nedgraves eller opbrændes.

Skyllvand maa ikke slaas ud ved Husvæggen eller paa Gaardspladsen.

§ 6. Brønd eller Opkomme, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa ikke forurenses ved Vask eller anden Urenlighed. I Bæk maa saadan Forurensning kun ske nedenfor det Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages.

Brønd maa renses mindst en Gang aarlig.

§ 7. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder og Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Brug af Boliger, som paa Grund af Overfyldning af Mennesker, Fugtighed, Urenlighed eller slet Ventilation findes skadelige for Sundheden, indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 9. Det paaligger Eierne af Logis-, Leiehuse og Arbejderboliger at sørge for, at der er tør Adgang til Huset, og at der paa Stedet eller i Nærheden er tilstrækkelig Adgang til rent og godt Drikkevand.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller for Sundheden skadelige Nærings- og Nydelsesmidler og i fornødent Fald besørge Samme tilintetgjorte. Dette gjælder ogsaa Gjenstande, som ved at indeholde giftige Bestanddele kan blive sundhedsfarlige, saasom Tøier og Tapeter, hvoraf Prøve til Undersøgelse skal udleveres efter Sundhedskommissionens Forlangende.

§ 11. Enhver Bedrift, hvorved Luften kan forurenses eller Stank udbredes, skal være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Bestemmelse.

§ 12. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke overlades til andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.

§ 13. I bymæssigt bebyggede Strøg skal Huseierne sørge for at holde Veigrøften udenfor deres Eiendom oprenset, saa der til enhver Tid er frit Afløb for Spild- og Overvand.

§ 14. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen efter Andragende derom indvilge Afvigelser fra disse Forskrifter.

§ 15. Overtrædelse af disse Forskrifter anmeldes til Sundhedskommissionen, hvem det paaligger i fornødent Fald at foranstalte Overtrædelsen paataalt.

Vennesla Herred.

(Kongelig Resolution af 6te December).

§ 1. Forinden Opførelse eller Flytning af Vaaningshus eller Udhus paa-begyndes, skal Eierne gjøre skriftlig Anmeldelse derom til en af Sundhedskommissionens nærmestboende Medlemmer eller Tilsynsmænd, som pligter at gjøre Vedkommende bekendt med Bestemmelserne i disse Forskrifter.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal iagttages, at Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs og Privet paa den anden Side bliver mindst 8 M.

§ 3. Ved Opførelse af Vaaningshus skal iagttages:

- a) Før Opførelsen paabegyndes, skal Muldjorden være bortfjernet og Grunden omhyggelig afgrøftet, forsaavidt den ikke er af den Beskaffenhed, at der ikke kan opstaa Ansamling af Grund- eller Overvand.
- b) Grundmuren skal være mindst 30 Cm. høi og forsvarlig tættet ved Rapning med Kalk eller andet hensigtsmæssigt Materiale.
- c) Hvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,50 M. under Loftsbjælkerne. Loft-, Kvist- og Kjælderværelser, bestemte til Beboelse, skal have en Høide af mindst 2 M. Hvert Beboelsesrum skal være forsynet med mindst 1 Vindu, som med Lethed kan aabnes og lukkes.
- d) Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt med Mellemlag af tør og god Fyld.
- e) Kjælderen skal være forsynet med passende Aabninger for Lufttilgang. Skal den benyttes til Beboelse, Handel eller Værksted, maa mindst $\frac{1}{2}$ af

Rummets Kubikindhold være over det tilstødende Jordsmon og Gulvet være af Cement eller et dobbelt Lag af Træ med forsvarlig Fyld imellem.

- f) Kogeovn maa ikke benyttes, medmindre den er forsynet med Indretning til Bortledning af Damp.

§ 4. Til hver Bolig skal der være et Vandhus (Privet). For Bygninger, bestemte til dagligt Ophold for et større Antal Mennesker, saasom Leie- og Logishuse, Arbejderboliger og Fabriker, skal Eieren lade anbringe bekvemt beliggende Priveter med mindst 1 Aflukke for hver 20 Personer, som antages at maatte benytte Samme.

Binger og Exkrementbeholdere skal være forsvarlig tætte og ikke have Tilsig fra Grund- eller Overvand samt tømmes saa ofte, det paakræves, saa intet af Indholdet flyder ud.

Sundhedskommissionen kan paabyde Desinfektion af Binger og Exkrementbeholdere.

§ 5. Gødning, Affald fra Husene og lignende Urenligheder skal henbringes i Gjødselkjælder eller i en Afstand af mindst 8 M. fra beboet Hus og befærdet Vei og saaledes, at der ikke bliver Tilsig til Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages. Er det paa Grund af lokale Forhold uundgaelig nødvendigt at henlægge deslige Ansamlinger nærmere befærdet Vei, skal de forsvarlig tildekkes med Jord, Torv eller lignende, eller snarest mulig bortskaffes.

Indvolde skal henlægges i Gjødselkjælder, nedgraves eller opbrændes.

Skyllvand maa ikke slaaes ud ved Husvæggen eller paa Gaardspladsen.

§ 6. Brønd- eller Opkomme, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa ikke forurenses ved Vask eller anden Urenlighed. I Bæk maa saadan Forurensning kun ske nedenfor det Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages.

§ 7. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder og Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Brug af Boliger, som paa Grund af Overfyldning af Mennesker, Fugtighed, Urenlighed eller slet Ventilation findes skadelige for Sundheden, indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 9. Det paaligger Eieren af Logis-, Leiehuse og Arbejderboliger at sørge for, at der er tør Adgang til Huset, og at der paa Stedet eller i Nærheden er tilstrækkelig Adgang til rent og godt Drikkevand.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller for Sundheden skadelige Nærings- og Nydelsesmidler og i fornødent Fald besørge samme tilintetgjorte. Dette gjælder ogsaa Gjenstande, som ved at indeholde giftige Bestanddele kan blive sundhedsfarlige, saasom Tøier og Tapeter, hvoraf Prøve til Undersøgelse skal udleveres efter Sundhedskommissionens Forlangende.

§ 11. Enhver Bedrift, hvorved Luften kan forurenses eller Stank udbredes, skal være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Bestemmelse.

§ 12. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke overlades til andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommisionen.

§ 13. I hymæssigt bebyggede Strøg skal Huseierne sørge for at holde Veigrøften udenfor deres Eiendomme oprenset, saa der til enhver Tid er frit Afløb for Spild- og Overvand.

§ 14. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen efter Andragende derom indvilge Afgivelser fra disse Forskrifter.

§ 15. Overtrædelser af disse Forskrifter anmeldes til Sundhedskommissionen, hvem det paaligger i fornødent Fald at foranstalte Overtrædelsen paataalt.

Tolgen Herred.

(Kongelig Resolution af 13de December).

§ 1. Ved Flytning eller Opførelse af Huse skal nærmeste Medlem af Sundhedskommissionen underrettes, og følgende skal derved iagttages:

- a) Afstanden mellem Beboelseshuse samt Madbod paa den ene Side og Stald, Fjøs, Grisehus samt Vandhus paa den anden Side skal ikke være mindre end 9 Meter. Opførendes Hus maa derhos ikke komme til at borttage Sollyset for et andet Vaaningshus.
- b) Grunden under Beboelseshus skal være vel afgroftet, Muldjorden borttaget, og Huset sættes paa Undermur af Sten, forsvarlig tæt og af mindst 30 Cm.'s Høide over Jorden. I Kjældermuren skal være mindst 2 Trækhul.
- c) Ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,50 M. fra Gulv til Himling og være forsynet med et tilstrækkeligt Antal Vinduer, af hvilke mindst et skal være til at aabne.

Gulvet skal være tæt og trækfrit.

§ 2. For hvert Beboelseshus skal forefindes et sømmeligt Vandhus, hvis Afstand fra Beboelseshus, Madbod eller Alfawei ikke maa være mindre end 9 M. Dets Binge skal tømmes mindst 1 Gang om Aaret og ellers saa ofte, det af Sundhedskommissionen under særegne Omstændigheder maatte findes paa-krævet.

Ved Blanding med Jord (Torvstrø) skal unødigt Stank forebygges.

§ 3. Brønd, Opkomme, Bæk eller Elv, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa ikke forurenses eller have Tilsig fra Stald, Fjøs, Vandhus eller Ansamling af Urenligheder.

§ 4. Affald, Menneskers Udtømmelser, Gjødsel, stinkende Skyllevand eller anden Urenlighed maa ikke henkastes udenfor Indgangsdøren, ved Husets Mur eller Vinduer, men maa bringes til et Sted, hvorfra Tilsig til Vaaningshuset eller Drikkevand ikke kan finde Sted.

§ 5. Aadsler skulle ikke henkastes saaledes, at de forurenses Drikkevand eller nleiliger ved Stank, men nedgraves forsvarlig dybt paa Steder, der ligger fjernt fra bebygget Grund, og hvorfra ikke er Vandsig til bebygget Grund, til Bæk eller Elv, hvorfra Drikkevand tages.

§ 6. I Beboelsesrum, hvor Peis ikke forefindes, maa Kogeoyn ikke bruges eller anbringes, medmindre den inden et Aar efter disse Forskrifters Approbation forsynes med en saadan Indretning, at derved Kogedampen opfanges og ledes ud i fri Luft.

§ 7. Salg af bedærvede eller andre for Sundheden skadelige Næringsmidler eller Brugsgjenstande kan forbydes af Sundhedskommissionen, der, om fornødiges, besørger dem tilintetgjorte paa Eierens Bekostning. Sundhedskommissionen er berettiget til at fordre udleveret de nødvendige Prøver.

§ 8. Findes beboet Hus eller Forsamlingslokale skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning med Mennesker, slet Ventilation eller lignende, kan Sundhedskommissionen paalægge Vedkommende at rette paa Manglerne inden en given Frist.

En ordentlig Peis bør om muligt forefindes i ethvert Beboelseshus's Dagligstue, hvor dette tillige benyttes som Kjøkken.

§ 9. Kjør, Svin, Faar eller Gjeder maa ikke holdes i Beboelsesrum, i Kjælder under Vaaningshus eller i Rum, som har Væg, der støder umiddelbart op til Beboelsesrum.

§ 10. Bohave, Gang- og Sengklæder efter af smitsom Sygdom afdøde Personer, maa ikke bortauktioneres, afhændes til eller benyttes af andre, før de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 11. Overtrædelse af disse Forskrifter, ligesom andre Forhold, der kan befrygtes at have en i smitsom Henseende skadelig Indflydelse, pligter Sundhedskommissionens Medlemmer og Tilsynsmænd at melde til dens Ordfører, som i fornødent Fald bevirker Paatale efter Lovgivningen.

§ 12. Afgivelser fra de i foregaaende §§ nævnte Regler kan med Sundhedskommissionens Tilladelse finde Sted, hvor Forholdene vilde gjøre Befølgelsen af disse Forskrifter særlig vanskelig.

Randø Sund Herred.

(Kongelig Resolution af 13de December).

§ 1. Forinden Opførelse eller Flytning af Vaaningshuse eller Udhuse paabegyndes, skal Eierne gjøre skriftlig Anmeldelse derom til en af Sundhedskommissionens nærmestboende Medlemmer eller Tilsynsmænd, som pligter at gjøre Vedkommende bekendt med Bestemmelserne i disse Forskrifter.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal iagttages, at Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs og Privet paa den anden Side bliver mindst 8 M.

§ 3. Ved Opførelse af Vaaningshus skal iagttages:

- a) Før Opførelsen paabegyndes, skal Muldjorden være bortfjernet og Grunden omhyggelig afgrøftet, forsaavidt den ikke er af den Beskaffenhed, at der ikke kan opstaa Ansamling af Grund- eller Overvand.
- b) Grundmuren skal være mindst 30 Cm. høi og forsvarlig tættet ved Rapning med Kalk eller andet hensigtsmæssigt Materiale.
- c) Hvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2.50 M. under Loftsbjælkerne. Loft-, Kvist- og Kjælderværelser, bestemte til Beboelse, skal have en Høide af mindst 2 M. Hvert Beboelsesrum skal være forsynet med mindst 1 Vindu, som med Lethed kan aabnes og lukkes.
- d) Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt med Mellemlag af tør og god Fyld.
- e) Kjælderen skal være forsynet med passende Aabning for Lufttilgang. Skal den benyttes til Beboelse, Handel eller Værksted, maa mindst $\frac{1}{2}$ af Rumets Kubikindhold være over det tilstødende Jordsmon, og Gulvet være af Cement eller et dobbelt Lag af Træ med forsvarlig Fyld imellem.
- f) Kogeovn maa ikke benyttes, medmindre den er forsynet med Indretning til Bortledning af Damp.

§ 4. Til hver Bolig skal der være et Vandhus (Privet). For Bygninger bestemte til dagligt Ophold for et større Antal Mennesker, saasom Leie- og Logishuse, Arbejderboliger og Fabriker, skal Eierne lade anbringe bekvemt beliggende Priveter med mindst 1 Aflukke for hver 20 Personer, som antages at maatte benytte Samme.

Binger og Exkrementbeholdere skal være forsvarlig tætte og ikke have Tilsig fra Grund- eller Overvand samt tømmes saa ofte, det paakræves, saa intet af Indholdet flyder ud. Sundhedskommissionen kan paabyde Desinfektion af Binger og Exkrementbeholdere.

§ 5. Gjødning, Aflald fra Husene og lignende Urenligheder skal henbringes i Gjødselkjælder eller i en Afstand af mindst 5 M. fra beboet Hus og befærdet

Vei og saaledes, at der ikke bliver Tilsig til Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages. Er det paa Grund af lokale Forhold uundgaaelig nødvendigt at henlægge deslige Ansamlinger nærmere befærdet Vei, skal de forsvarlig tildækkes med Jord, Torv eller lignende eller snarest mulig bortskaffes.

Indvolde skal henlægges i Gjødselkjælder, nedgraves eller opbrændes.

Skyllevand maa ikke slaaes ud ved Husvæggen eller paa Gaardspladsen.

§ 6. Brønd eller Opkomme, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa ikke forurenses ved Vask eller anden Urenlighed. I Bæk maa saadan Forurensning kun ske nedenfor det Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages.

Brønd maa renses mindst 1 Gang aarlig.

§ 7. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder og Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Brug af Boliger, som paa Grund af Overfyldning af Mennesker, Fugtighed, Urenlighed eller slet Ventilation findes skadelige for Sundheden, indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 9. Det paaligger Eieren af Logis-, Leiehuse og Arbejderboliger at sørge for, at der er tør Adgang til Huset, og at der paa Stedet eller i Nærheden er tilstrækkelig Adgang til rent og godt Drikkevand.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller for Sundheden skadelige Nærings- og Nydelsesmidler og i fornødent Fald besørge Samme tilintetgjorte. Dette gjælder ogsaa Gjenstande, som ved at indeholde giftige Bestanddele kan blive sundhedsfarlige, saasom Tøier og Tapeter, hvoraf Prøve til Undersøgelse skal udleveres efter Sundhedskommissionens Forlangende.

§ 11. Enhver Bedrift, hvorved Luften kan forurenses eller Stank udbredes, skal være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Bestemmelse.

§ 12. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke overlades til andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.

§ 13. I bymæssigt bebyggede Strøg skal Huseierne sørge for at holde Veigrøften udenfor deres Eiendom oprenset, saa der til enhver Tid er frit Afløb for Spild- og Overvand.

§ 14. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen efter Andragende derom indvilge Afvigelser fra disse Forskrifter.

§ 15. Overtrædelse af disse Forskrifter anmeldes til Sundhedskommissionen, hvem det paaligger i fornødent Fald at foranstalte Overtrædelsen paataalt.

Hægeland Herred.

(Kongelig Resolution af 13de December).

§ 1. Forinden Opførelse eller Flytning af Vaaningshuse eller Udhuse paa-begyndes, skal Eieren gjøre skriftlig Anmeldelse derom til en af Sundhedskommissionens nærmestboende Medlemmer eller Tilsynsmænd, som pligter at gjøre Vedkommende bekendt med Bestemmelserne i disse Forskrifter.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal iagttages, at Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs og Privet paa den anden Side bliver mindst 8 M.

§ 3. Ved Opførelse af Vaaningshus skal iagttages:

- a) Før Opførelsen paabegyndes, skal Muldjorden være bortfjernet og Grunden omhyggelig afgrøftet, forsaavidt den ikke er af den Beskaffenhed, at der ikke kan opstaa Ansamling af Grund- eller Overvand.
- b) Grundmuren skal være mindst 30 Cm. høi og forsvarlig tættest ved Rapning med Kalk eller andet hensigtsmæssigt Materiale.
- c) Hvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,50 M. under Loftsbjælkerne. Loft-, Kvist- og Kjælderværelser, bestemte til Beboelse, skal have en Høide af mindst 2 M. Hvert Beboelsesrum skal være forsynet med mindst 1 Vindu, som med Lethed kan aabnes og lukkes.
- d) Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt med Mellemlag af tør og god Fyld.
- e) Kjælderen skal være forsynet med passende Aabning for Lufttilgang. Skal den benyttes til Beboelse, Handel eller Værksted, maa mindst $\frac{1}{2}$ af Rumets Kubikindhold være over det tilstødende Jordsmon, og Gulvet være af Cement eller et dobbelt Lag af Træ med forsvarlig Fyld imellem.
- f) Kogeovn maa ikke benyttes, medmindre den er forsynet med Indretning til Bortledning af Damp.

§ 4. Til hver Bolig skal der være et Vandhus (Privet). For Bygninger, bestemte til dagligt Ophold for et større Antal Mennesker, saasom Leie- og Logishuse, Arbejderboliger og Fabriker, skal Eieren lade anbringe bekvemt beliggende Priveter med mindst 1 Aflukke for hver 20 Personer, som antages at maatte benytte Samme.

Binger og Exkrementbeholdere skal være forsvarlig tætte og ikke have Tilsig fra Grund- eller Overvand samt tømmes saa ofte, det paakræves, saa intet af Indholdet flyder ud. Sundhedskommissionen kan paabyde Desinfektion af Binger og Exkrementbeholdere.

§ 5. Gødning, Affald fra Husene og lignende Urenligheder skal henbringes i Gjødselkjælder eller i en Afstand af mindst 8 M. fra beboet Hus og befærdet Vei og saaledes, at der ikke bliver Tilsig til Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages. Er det paa Grund af lokale Forhold uundgaelig nødvendigt at henlægge deslige Ansamlinger nærmere befærdet Vei, skal de forsvarlig tildækkes med Jord, Torv eller lignende eller snarest mulig bortskaffes.

Indvolde skal henlægges i Gjødselkjælder, nedgraves eller opbrændes.

Skyllevand maa ikke slaaes ud ved Husvæggen eller paa Gaardspladsen.

§ 6. Brønd eller Opkomme, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa ikke forurenes ved Vask eller anden Urenlighed. I Bæk maa saadan Forurensning kun ske nedenfor det Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages.

Brønd maa renses mindst en Gang aarlig.

§ 7. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder og Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Brug af Boliger, som paa Grund af Overfyldning af Mennesker, Fugtighed, Urenlighed eller slet Ventilation findes skadelige for Sundheden, indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 9. Det paaligger Eieren af Logis-, Leiehuse og Arbejderboliger at sørge for, at der er tør Adgang til Huset, og at der paa Stedet eller i Nærheden er tilstrækkelig Adgang til rent og godt Drikkevand.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller for Sundheden skadelige Nærings- og Nydelsesmidler og i fornødent Fald besørge Samme tilintetgjorte. Dette gjelder ogsaa Gjenstande, som ved at indeholde giftige Bestanddele kan blive sundhedsfarlige, saasom Tøier og Tapeter, hvoraf Prøve til Undersøgelse skal udleveres efter Sundhedskommissionens Forlangende.

§ 11. Enhver Bedrift, hvorved Luften kan forurenes eller Stank ud-

bredes, skal være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Bestemmelse.

§ 12. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke overlades til andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.

§ 13. I bymæssigt bebyggede Strøg skal Huseierne sørge for at holde Veigrøften udenfor deres Eiendom oprenset, saa der til enhver Tid er frit Afløb for Spild- og Overvand.

§ 14. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen efter Andragende derom indvilge Afvigelser fra disse Forskrifter.

§ 15. Overtrædelse af disse Forskrifter anmeldes til Sundhedskommissionen, hvem det paaligger i fornødent Fald at foranstalte Overtrædelsen paatalt.

Eidsvold Herred.

(Kongelig Resolution af 20de December).

De nye Forskrifter er saalydende:

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husbygninger skal Anmeldelse herom gjøres til nærmeste Medlem af Sundhedskommissionen, som har at paase følgende Regler iagttagne:

- a) Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs og Grisehus og Vandhus paa den anden Side skal være mindst 10 Meter.
- b) Tomten under Vaaningshus skal — om den er fugtig — afgrøftes vel og al Madjord fjernes.
- c) Huset skal staa paa Grundmur af mindst 3 Dcm. Høide over det omgivende Jordsmon.
- d) Gulvet i 1ste Etage skal være dobbelt eller paa anden Maade gjøres forsvarelig tæt og varmt.
- e) Ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,40 M. og være forsynet med mindst et Vindu, som kan aabnes.

§ 2. Heste, Kjør og Gjeder, Svin eller Høns maa ikke have stadigt Tilhold i eller under Vaaningshus og heller ikke i Rum, der har Væg fælles med dette.

§ 3. Hvor Kogeovn benyttes i Beboelsesrum, skal den være forsynet med en Hætte til Fjernelse af Dampen, saafremt Ovnene selv ikke staar i Skorstenen.

§ 4. Til hvert Vaaningshus skal høre et Vandhus. Dette skal være indrettet paa saadan Maade, at Udsivning og Stank er forebygget. Det maa ikke have Tag eller Væg fælles med Beboelsesrum og Madbod, eller ligge nærmere almindelig Vei end 8 M.

Paa tæt bebyggede Steder, hvor denne Afstand ikke kan opnaaes, maa Vandhuset være forsynet med en tæt, helst flytbar Beholder og ved Paastrøen af Torv, Jord eller lignende holdes fri for Stank. Ethvert Vandhus tømmes saa ofte, at Overfyldning ikke finder Sted, og desforuden ellers, naar Sundhedskommissionen finder det fornødent. Ved Fabriker eller lignende Bedrifter skal der være et eller flere Vandhus i Forhold til Arbeidernes Antal; om Sundhedskommissionen finder det fornødent ogsaa Pissoirer.

§ 5. Affald, Skyllvand, Gjødsele eller lignende fra Huse eller Bedrifter maa ikke henlægges paa Steder, hvorfra der kan ske Tilsig til Indtag for Drikkevand, til Beboelseshuse eller til Veie, saa her fremkaldes Tilsøling og Stank.

§ 6. Paa bylignende Maade bebyggede Steder skal Huseierne:

- 1) Holde sine Gaardsrum, Portrum, private Pladse og den til Huset stødende nærmeste Del af Veie, hvor dette ikke vedkommer Herredet, rene.
- 2) Anskaffe Søppelkasser — om Sundhedskommissionen finder dette nødvendigt — og sørge for disses betimelige Tømning, og i disse skal Husets Beboere være pligtig at tømme alt tørt Kjøkken-Affald og Feieskarn.
- 3) I Leiegaarde skal Eierne være pligtig til at skaffe rent Drikkevand i eller ved Huset, saafremt dertil er Anledning, og Omkostningerne hertil skjønnes at staa i rimeligt Forhold til Husets Værdi.
- 4) Ved Anlæg af Kloak skal dette itide anmeldes for Sundhedskommissionen.

§ 7. Brønd eller Kilde, hvorfra Drikkevand tages, skal holdes rene, være fri for Tilsig, for Ansamlinger af Gjødsele eller Affald fra Huse eller Bedrifter og ikke forurenses ved Vask eller lignende. Det Samme skal gjælde Bæk eller Elv, med mindre Forurensningen finder Sted i tilstrækkelig Afstand nedenfor Vandindtaget.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Mad- og Drikkevarer og i fornødent Fald lade dem tilintetgjøre. Den kan i Tilfælde forlange sig Prøver udleveret til Undersøgelse. Dette gjælder ogsaa andre Gjenstande, som kan blive farlige for Sundheden ved, at de indeholder giftige Bestanddele.

§ 9. Finder Sundhedskommissionen noget beboet Hus eller Forsamlingsrum at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys og Luft, ved Overfyldning af Mennesker eller paa Grund af Fugtighed, Urenlighed eller lignende, kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 10. Naar nogen Bedrift agtes iværksat, hvorved Luften i høi Grad forurenses eller skadelig Stank udbredes, skal Plan over Anlægget forelægges Kommissionen. Finder denne Mangler eller Ulemper, maa Anlægget ikke sættes i Værk, førend disse er afhjulpne, og skal Anlægget ogsaa senere være underkastet Sundhedskommissionens specielle Kontrol.

§ 11. Klæder, der er benyttet af Personer med smitsom Sygdom, maa ikke bruges eller afhændes, forinden de er rensede paa en af Sundhedskommissionen bestemt Maade; de maa under ingen Omstændighed vaskes i Brønd eller rindende Vand, men kun i Kar, og Vandet bagefter slaaes ud paa Marken, fjernet fra Huse og Vandindtag.

§ 12. Offentlige Vandhuse og Pissoirer skal til enhver Tid være rene og desinficerede.

§ 13. Sundhedskommissionen kan tilstede Afbigelses fra disse Bestemmelser, hvor den finder det paakrævet af Forholdene.

§ 14. Sundhedskommissionens Medlemmer har at paase disse Forskrifters Overholdelse og i fornødent Fald at anmelde Misligheder for Ordføreren, der, om fornødiges, besørger Paatale efter Loven.

Saude Herred.

(Kongelig Resolution af 29de December).

De nye Forskrifter er saalydende:

§ 1.

- a) Naar Nogen agter at opføre eller flytte Beboelseshus, skal han, før Arbeidet paabegyndes, derom skriftlig underrette Sundhedskommissionens Ordfører, der har at gjøre ham bekendt med vedkommende Bestemmelser i disse Forskrifter.
- b) Huset skal opføres paa tør eller vel afgrøftet Grund, efterat Madjorden er fjernet. Huset skal være saaledes beliggende, at Rummene faar mest mulig Sol.

Grundmuren skal være af Sten, overalt mindst 30 Cm. høj, godt tættet og med et passende Antal Luftaabninger. Det nærmest Huset liggende Tun skal være udjævnet, saaat stillestaaende Vandpytter undgaaes.

- c) Ethvert Beboelseshus skal indeholde mindst 2 med Dør forbundne Rum. Gulvet i 1ste Etage skal være tæt og trækfrit. Høiden fra Gulv til Himling mindst 2,50 M. Hvert Rum skal være forsynet med et i Forhold til dets Størrelse passende Antal Vinduer indrettede til at aabnes.

§ 2. Hvor Kogeovn eller Komfyr benyttes i Beboelsesrum, skal Dampen bortledes ved Damphætte eller anden skikket Indretning.

§ 3. Melk maa saavidt muligt ikke opbevares i Beboelsesrum, men i Melkebød eller i ethvert Fald i særskilt Aflukke eller tillukket Melkeskab.

§ 4. Svin eller Fjærkræ maa ikke have Tilhold i Beboelsesrum, dog gjælder ikke denne Bestemmelse — for dem som ikke har Kjør — for Svin i 12 Dage. Hunde maa ikke have Adgang til offentlige Forsamlinger.

§ 5. Udhus o: Stald, Fjøs, Grisehus, Høsehus og Privet maa ikke opføres nærmere Beboelseshus eller Alfawei end 10 M. og maa være saaledes beliggende og indrettet, at Afsig derfra ikke sker til Beboelseshus, Alfawei eller Vandtag.

§ 6. Ved hvert Bosted skal der senest inden 1 Aar efter disse Forskrifters Approbation være et Privet, hvis Binge skal være indklædt. Denne skal jævnlig paafyldes Jord, Aske, Kalk eller lignende og maa tømmes saa ofte, at Overfyldning ikke finder Sted.

§ 7. Feieskarn, Skyllevand og anden Urenlighed og Affald af alle Slags, saasom Ben, Dele af Dyrekadavere og lignende, maa ikke kastes udenfor Stuedøren eller paa Gaardstunet, men skal henbringes i Privet- eller Kompostdyngen eller nedgraves. Affalds- og Kompostdyngen maa ikke lægges nærmere Beboelseshus eller Alfawei end 10 M.

§ 8. Findes beboet Hus eller Forsamlingslokale at lide af saadanne sanitære Mangler, at dets Benyttelse medfører øiensynlig Skade for Sundheden, skal Sundhedskommissionen forbyde Brugen deraf, indtil Mangerne er afhjulpne.

§ 9. Vandtag, hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes, maa ikke paa nogen Maade forurennes.

Brønd (alle) skal være overdækket og beskyttet mod Overvand og urent Tilsig. Den skal tømmes og renses saa ofte, det findes nødvendigt eller paa-krævet.

§ 10. Madvarer, Brød og Bagværk maa hos de dermed Handlende opbevares og behandles paa renlig Maade.

Kunderne maa ikke tillades at beføle Varerne. Under Ombringelse til Kunderne maa Varerne være forsvarligt beskyttede mod Regn, Sol og Smuds.

§ 11. Enhver Bedrift, hvorved paatagelige sanitære Misligheder kan befrygtes for Arbejderne eller de Omboende, skal være underkastet Sundhedskommissionens Kontrol og Bestemmelser.

§ 12. Det paaligger Sundhedskommissionens Medlemmer at føre Indseende med disse Forskrifters Overholdelse og at anmelde Overtrædelser til Sundhedskommissionens Ordfører, der — om fornødent — bevirker Paatale.

§ 13. Afbigelse fra disse Bestemmelser kan tillades af Sundhedskommissionen under særegne Omstændigheder.

Ladestedet Farsund.

(Kongelig Resolution af 29de December).

Om Renlighedsforholdene.

§ 1. Kommunen har en Gang ugentlig at rengjøre sine Brygger, offentlige Pladse, Torv, Gader og de Rendestene, som gaar over Gader, som er aabne for offentlig Færdsel, samt en Gang maanedlig eller oftere, om saa findes fornødent, at rengjøre Byens lukkede Rendestene, som ogsaa om Vinteren stadig maa holdes aabne.

Huseierne har en Gang ugentlig at rengjøre Rendestene og Fortoug rundt deres Huse, Haver og Tomter samt sine Brygger og Gaardsrum. Al saadan Rengjøring maa foretages hver Lørdag og være færdig inden Kl. 8 Aften. I den varme Aarstid kan Sundhedskommissionen paabyde hyppigere Rengjøring af Rendestene og Steder, der maatte udbrede Stank. Om Vinteren maa Enhver stadig sørge for frit Afløb i de Rendestene, som vedkommer ham. Sneen bortskuffes hver Morgen fra Fortoug og Trapper. Paa Gader, Fortoug, Torv og offentlige Pladse maa ikke henslænges Papiraffald og andet Rusk. Aadsler maa ikke henlægges under aaben Himmel, men strax nedgraves paa et passende Sted. Katte og Hunde maa ikke druknes i Havnene, ligesaa lidt som Feieskarn, Fiskeslo eller andet Affald maa udcastes deri eller henligge paa Bryggerne; hvor saadant skal henbringes, bestemmes i § 3.

Om Afløbsvæsenet.

§ 2. Gader, Smug, Torve, offentlige Pladse, Gaardspladse og Portrum skal være saaledes anlagte, at Overvand har let Afløb til Rendestene, der skal have tilstrækkeligt Fald og Afløb til Kloak, hvor saadan findes.

Affald af fast Beskaffenhed maa ikke ledes ud i Kloaker. Til aabne Grøfter eller Rendestene maa ikke uden Sundhedskommissionens Tilladelse ledes Affaldsstofte, der foranlediger Stank eller er farlige for Sundheden.

Enhver Huseier skal, indtil offentlig Kloak er anlagt i Gaden, finde sig i de Paabud, som Sundhedskommissionen anser fornødne, forat Spildevand fra Husene passende kan afledes. Enhver Huseier skal, hvor Afløb til Kloak i Henhold til Bygningslovens § 29, Passus 2 kan skaffes, anbringe en med Rist forsynet Kum, hvortil Husets Spildevand ledes; denne bør saavidt muligt staa i Forbindelse med en af Husets Tagrender. Køkkenvask skal være forsynet med Vandlaas og Rist.

Det paaligger saavel Kommunen som Huseierne at sørge for, at Kloakledninger, Rensekumme, Vandlaase og Afløbsrør holdes i forsvarlig Stand og rensede, samt at Risterne jævnlig eftersees, saaat de er fri for Smuds og fungerer godt.

Om Vandhuse, Gjødselbinger m. V.

§ 3. For ethvert Vaaningshus eller beboet Eiendom skal findes et Vandhus af tilstrækkelig Størrelse i Forhold til Beboernes Antal: paa Skoler, Fabriker og lignende et Aflukke for hvert 20 Mennesker. Vandhuset bør indrettes i Gaardsrummet og skal være forsynet med en i Cement muret Binge, der maa holdes tæt, og hvortil haves bekvem Adgang for Tømningens Skyld. Bingen skal ikke være mere end 80 Cm. dyb, og over Samme anbringes tætte, transportable Beholdere, naar Sundhedskommissionen forlanger det; saavel disse som Bingerne maa tømmes, saa snart de er $\frac{3}{4}$ fulde og ellers saa ofte, som Sundhedskommissionen finder det fornødent. Bingerne skal være under samme Tag som Vandhuset, og fra Siddepladsene skal, hvor Sundhedskommissionen anser det nødvendigt, udgaa en Trækpibe i fornøden Høide over Bygningens Tag.

Hvor der ikke findes Adgang til at have Vandhus i Gaardsrummet, kan det indrettes i Vaaningshus efter Anvisning af Sundhedskommissionen, der har at paase, at det er betryggende isoleret.

Naar Vandhus skal anbringes, maa der mindst 2 Dage før gjøres skriftlig Indberetning til Sundhedskommissionen, der har at anordne, hvorledes ethvert Vandhus efter de foreliggende Forholde skal indrettes.

Feieskarn og tørt Affald fra Husene skal henbringes i Gjødselbeholderne eller til en Plads, som Sundhedskommissionen anviser; dog kan Sundhedskommissionen til dette Brug paa Andragende tillade Anvendelse af en tæt Sæppekasse, forsynet med tæt Laag, som har nogen Heldning for Regnvandet; denne skal være tømt og rensed hver Lørdag inden Kl. 8 Aften og ellers saa ofte, som Sundhedskommissionen finder det fornødent.

Vogne og Kasser, hvori Gjødsel og Affald bortbringes, maa være tætte og ikke mere fyldte, end at Intet spildes paa Gader og Veie. Kjøring af Gjødsel og Affald gennem Gaderne maa i Tidsrummet fra 1ste Mai til 30te September kun foregaa fra Kl. 10 Aften til 8 Morgen. Sundhedskommissionen kan anviser en Plads udenfor Byen til Oplægning af Gjødningssubstans.

Vandklossetter kan af Sundhedskommissionen tillades indrettet efter dens nærmere Anordning. Hvor Vandhus udmunder direkte i Sjøen, skal under Sædet anbringes Bordvægge, som rækker tilstrækkelig dybt under Vandfladen til at hindre Exkrementerne fra at flyde bort.

Om Kreaturhold.

§ 4. Rum, hvori huses Heste, Kjør og Svin, maa ikke have Væg eller Tag fælles med Vaaningshus. De skal være forsynede med Gjødselbinger, der er murede i Cement og indtil 1 M. dybe efter Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelse for hvert Tilfælde; Afstanden fra Vaaningshus skal være mindst 2 M. og fra Brønd mindst 4 M.; dog kan Sundhedskommissionen med Hensyn til Afstanden fra Vaaningshus i enkelte Tilfælde tillade en kortere Afstand. Svinestier, Ko- og Hestestalde maa holdes rene, og Bingerne tømmes og renses, naar den udjævnede Gjødning naar op til 15 Cm. fra Bingens øverste Kant, og ellers saa ofte, som Sundhedskommissionen finder fornødent.

Sundhedskommissionen kan give Regler for Skjøtsel af Fjærkræ, eftersom Forholdene i paakommende Tilfælde maatte kræve.

Politiet anviser Holdeplads for Heste, hvor de kan bindes, og hvor der rengjøres hver Uge.

Slagtning maa ikke foregaa paa Gaderne eller Bryggerne, men enten i indelukket Gaard eller udenfor Byen.

Om Oplag af Gjødse], Ben o. s. v.

§ 5. Oplag af Gjødse], Ben, Klude og andre stinkende Gjenstande maa ikke findes under aaben Himmel uden efter Sundhedskommissionens udtrykkelige Tilladelse. Slige Oplag maa under alle Omstændigheder indrettes efter dens Anordning.

Om Drikkevand.

§ 6. Alle Brønde skal være tætte ovenfor Jordens Overflade og overbyggede. Hvor Sundhedskommissionen finder det fornødent, kan den paabyde, at Brøndmuren skal gøres tæt indtil 1 M. under Jordens Overflade, og at Brønden ventileres. Der skal iagttages streng Renlighed omkring Brøndene; Heste eller andre Dyr maa ikke hensættes i Nærheden, og Vaskning, Slagtning eller deslige maa ikke foregaa omkring Brøndene. Enhver Brønd skal renses, naar Sundhedskommissionen finder det fornødent.

Om Næringsveie.

§ 7. Sundhedskommissionen er berettiget til at indskride ved enhver Fabrik eller anden Bedrift, der drives paa en for Sundheden skadelig Maade i nogen Henseende for Udøverne eller Andre.

Om skadelige Næringsmidlers Forhandling m. m.

§ 8. Sundhedskommissionen skal til Forebyggelse af skadelige Næringsmidlers Salg — saa ofte den finder det fornødent — anstille eller lade anstille Undersøgelse dels af de paa Torve, i Udsalgs- og Beværtningssteder falbudne Næringsmidler, dels af de paagjældende Handlendes eller Næringsdrivendes Oplagssteder, og er til dette Øiemed berettiget til at fordre udleveret nødvendige Prøver.

Forefindes skadelige Næringsmidler, skal de efter Beslutning af Sundhedskommissionen tilintetgjøres, bortskaffes eller paa anden Maade gøres uskadelige paa Vedkommendes Bekostning. Sundhedskommissionen kan paabyde, at Kjød og Flesk ikke maa falbydes uden forud at være undersøgt paa saadan Maade, som af Kommunen bestemmes.

Havarerede Fødemidler maa ikke sælges uden foregaaende Besigtigelse af Sundhedskommissionen.

Sundhedskommissionen skal paa samme Maade, som ovenfor bestemmes, kontrollere og efter Omstændighederne forbyde Salget af andre Gjenstande, hvis Benyttelse kan blive farlig for Helbreden derved, at de indeholder giftige Bestanddele, f. Ex. Tapeter, Legetøi, Beklædningsstoffer, Vortebrikker og deslige.

Om Leiehuse.

§ 9. Sundhedskommissionen har at paase Renlighedsoverholdelse i Leiehuse, at lade Eierne rette paa Mangler ved Lys, Luft, Vandforsyning, Vandhuse, Overfyldning af Beboere, kort Alt, hvad der kan skade Beboernes og Naboernes Sundhed.

Om Luftvexling i Forsamlingsrum.

§ 10. Sundhedskommissionen har at paase, at Husrum, der er bestemte til stædigt eller jævnlgt Samlingssted for et større Antal Mennesker, saasom Kirke, Bedehuse, Skolelokaler, Fabriker, Væverier eller deslige, afgive tilstrækkelig frisk Luft, ventileres eller opildes paa en hensigtsmæssig Maade. Finder Kommissionen, at saadanne i Brug værende Lokaler lider af væsentlige Mangler, kan den fastsætte en vis Tid, inden hvilken Mangelen skal være rettet, og om saadant ikke sker, lade Lokalet midlertidig aflukke.

§ 11. Om ethvert paa Byens Grund eller paa Fartøier i Byens Havn indtræffende Dødsfald maa, forinden Begravelse foregaar, tilveiebringes en efter et bestemt Schema af en examineret Læge udfærdiget Anmeldelse, som bliver at aflevere til Sorenskriveren og af denne tilstilles Sundhedskommissionen. Hvis den Afdøde ikke har benyttet Læge, bliver Liget at syne og Anmeldelsen at udfærdige af en af Byens Læger.

§ 12. Overtrædelser af foranstaaende Forskrifter straffes efter gjældende Lovbestemmelser.

Skjervø Herred.

(Kongelig Resolution af 29de December).

De approberede Forskrifter er saalydende:

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal Anmeldelse herom før Arbeidets Begyndelse gøres til et af Sundhedskommissionens Medlemmer, som har at paase, at følgende iagttages:

- a) Afstanden mellem Vaaningshus og Stald, Fjøs eller Vandhus, skal være mindst 8 M.
- b) Grunden, hvor Vaaningshus agtes opført, skal være tør og vel afgrøftet og Madjorden borttages fra Tomten.
- c) Grundmuren skal være mindst 30 Cm. høi og forsvarlig tæt, samt forsynet med mindst 2 Trækhul.
- d) Ethvert Beboelsesrum skal være mindst 2,25 M. høit og forsynet med Opslagsvindu.
- e) Vægge og Rum i Beboelsesrum skulle være forsvarlig tætte og trækfrie.

§ 2. I Beboelsesrum maa Kogeovn ikke anbringes, medmindre den forsynes med en saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og bortledes i fri Luft.

§ 3. Fjærkræ, Fæ eller Svin maa ikke huses i Vaaningshus.

§ 4. Gjødse, Feieskarn eller anden Urenlighed maa ikke henkastes udenfor Husdøren eller langs Husvæggene, men henbringes paa et Sted, hvorfra Tilsig til Vaaningshus, Madbod eller Indtag for Mad- eller Drikkevand ikke kan ske og mindst 8 M. fra Vaaningshus.

§ 5. Brønd, hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes, maa ikke ved Vask, eller paa anden Maade forurenses. Det Samme gjælder Bæk eller Elv, forsaavidt Forurensningen ikke sker nedenfor det Sted, hvor Vandet hentes.

§ 6. Til ethvert Vaaningshus skal der være et Vandhus, der ikke maa have Væg eller Tag fælles med Beboelsesrum eller Madbod, og maa lægges saa-

ledes, at intet Afløb derfra finder Sted til Vaaningshus, Madbod eller Indtag for Mad- eller Drikkevand.

Vandhuset skal tømmes saa ofte, at Overfyldning ikke finder Sted. Det skal være opført inden 1 Aar — et Aar — efter disse Forskrifters Approbation.

§ 7. Salg af bedærvede og sundhedsfarlige Næringsmidler og Brugsgjenstande kan Sundhedskommissionen forbyde, ligesom den kan i Tilfælde tilintetgjøre Samme.

§ 8. Bohave, Gang- eller Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke afhændes til eller benyttes af andre, førend de er rensede efter Sundhedskommissionens Bestemmelse.

§ 9. Sundhedskommissionen kan forbyde Benyttelsen af Behoelses- eller Forsamlingsrum, som ved Mangel paa Lys eller Luft, Overfyldning eller andre Aarsager skjønnes at være skadelige for Sundheden, indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 10. I Herredets Fiskevær bliver desuden specielt at iagttage:

- a) I hver Rorbod skal der i de til Beboelse bestemte Rum sørges for tilstrækkelig Luftcirkulation ved Slagvindu, Trækpipe eller Luge i Væggen.
- b) I Rorboder skal der ikke indtages flere Personer end én for hver 5 Kbm. Rum, Boden indeholder. Herfra kan Sundhedskommissionen, saafremt Fiskerierne kræver det, enkeltvis gjøre Undtagelse.
- c) Alt Slog og Affald ved Tilvirkning af Fisk maa strax bringes ned i Fjæren nedenfor laveste Flodmaal, hvis det ikke skal benyttes til Gødning, i hvilket Fald det strax henlægges i den almindelige Gjødselbinge.
- d) Alt Smuds og Opsop fra Rorboderne maa ligeledes nedbringes i Fjæren og ikke skuffes ned under Gulvet.
- e) Rorbodernes Gulve feies og spules saa tidt som muligt, og iethvertfald foretages en grundig Spuling hver Lørdag.
- f) Inden 8 Dage efter Fiskets Slutning maa Rorboderne være grundigt rengjorte og udluftede og al Urenlighed fra Fisket ogsaa udenfor Rorboderne bortskaffes

§ 11. Hvor særegne Forholde kræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelser fra disse Forskrifter.

§ 12. Sundhedskommissionens Medlemmer og Tilsynsmænd har at paase disse Forskrifters Overholdelse og i fornødent Fald bevirke Overtrædelsen paataalt i Henhold til Lov af 16de Mai 1860.

2. Love, kongelige Resolutioner, Skrivelser m. m. vedkommende Medicinalvæsenet, udfærdigede i 1901.

(Det er Hensigten herefter at ledsage hvert Aars Medicinalberetning med en Samling af de i Aarets Løb udfærdigede, vigtigere Love, Resolutioner m. v. Dennegang er ogsaa de i 1901 udfærdigede Bestemmelser medtagne af Hensyn til, at de hidtil udgivne Bind af «Norsk Medicinallovgivning» ender med Aar 1900).

21de Januar. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Distriktslæge, hvori paa Forespørgsel meddeles, at Patienter med Lupus altid bør indføres i Tuberkuloseprotokollerne, dersom Affektionen er forbunden med Saardannelse og Afsondring, jfr. Direktørens Rundskrivelse af 31te Oktober 1900.

8de Februar. Rundskrivelse fra Medicinaldirektøren til samtlige Stadsfysici, Distriktslæger og Apothekere: I Anledning af, at der i den sidste Tid til Medicinalstyrelsen er indkommet Anmeldelser af Apothekerlærlinge, som har underkastet sig Middel-skoleexamen med indskrænket Fagkreds i Henhold til Lov om høiere Almenskoler af 27de Juli 1896, har Justitsdepartementet under 20de December sidstl. i Skrivelse hertil udtalt, at Kandidater med indskrænket Middel-skoleexamen, som anmeldes som Lærlinge ved Apothek, før Antagelsen bør have underkastet sig en Tillægsprøve i det eller de Fag, hvori Prøve ikke er aflagt ved den ordinære Examen.

Der vil saaledes, for at kunne antages som Lærling ved Apothek, udkræves at have aflagt enten fuldstændig Middel-skoleexamen eller Middel-skoleexamen med indskrænket Fagkreds med Tillægsprøve i det eller de Fag, hvori fuldstændig Prøve ikke er aflagt.

Endvidere meddeles, at Justitsdepartementet i samme Skrivelse har udtalt, at for Eftertiden kan bortfalde den Tillægsprøve i Mathematik, som hidtil har været fordret, for at Piger, der har Middel-skoleexamen efter den ældre Ordning, men med indskrænket Pensum i Mathematik, skal kunne antages som Lærlinge ved Apothek.

Samtidig finder jeg at burde bringe i Erindring følgende Regler ved Apothekerlærlingens Anmeldelse:

Det paaligger Apothekeren umiddelbart efter Antagelsen af Lærling gennem vedkommende Embedslæge at indsende Anmeldelse herom til Medicinalstyrelsen. Anmeldelsen, der skal ledsages af Lærlingens originale Middel-skoleexamensbevis, maa indeholde Oplysning om:

Lærlingens fulde Navn,

Fødselsaar,

Fødested,

Tidspunkt, fra hvilket Læretiden har taget sin Begyndelse.

Saadan Anmeldelse maa ogsaa ske, om Lærlingen tidligere har fungeret ved et andet Apothek.

Ligeledes paaligger det Apothekeren paa samme Maade strax at indsende Underretning, saafremt en Lærling fratræder uden at have udstaaet sin Læretid.

15de Februar. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Distriktslæge, der havde forespurgt, om det er nødvendigt, at enhver Desinfektion, der foretages ifølge Tuberkuloseovens §§ 7 og 8, gennemføres ved Sundhedskommissionen, eller om den ogsaa kan forestaaes og gennemføres ved den behandlende Læge. I Anledning heraf meddeler Medicinaldirektøren følgende:

Loven overlader til Sundhedskommissionen at fastsætte de nærmere Regler for den i nævnte Paragrafer omhandlede Renselse. Jeg anser det derfor ikke tvivlsomt, at Sundhedskommissionen har juridisk Adgang til at paabyde, at saadan Renselse altid skal udføres ved Kommissionens egne Folk, under Forudsætning af, at vedkommende Private ikke derved paaføres nogen Udgift. Men jeg maa dog samtidig af flere Grunde anse det ønskeligt, at Tilsynet med og Gjennemførelsen af Desinfektionen i Tilfælde, hvor det hygieniske Tilsyn er overdraget den behandlende Læge, skal kunne varetages af denne, saafremt saavel den Syge eller hans Omgivelser som Lægen selv ønsker dette.

25de Februar. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Distriktslæge, hvori paa Forespørgsel meddeles, at det alene er Sundhedskommissionernes Ordførere og «de af dem antagne Læger», som ifølge Tuberkuloseovens § 13 tilkommer Skyds- og Kostgodtgjørelse paa Reiser foranledigede ved Loven. Med Hensyn til Forstaaelsen af Udtrykket «de af dem antagne Læger» henvises til Lovens § 5, af hvilken det vil fremgaa, at herved kun kan sigtes til Læger, der af Sundhedskommissionens Ordfører er antagne til at føre det hygieniske Tilsyn med saadanne Syge, som enten ikke er under Lægebehandling, eller som ikke overholder de af den behandlende Læge givne Forskrifter. Hvor derimod dette Tilsyn i Henhold til Lovens § 4 udføres af den behandlende Læge, maa Forudsætningen antages at være, at de derved muligens nødvendiggjorte Reiseudgifter bliver at udrede af den Samme, hvem Udgifterne ved den Syges Behandling paahviler.

2den Marts. Skrivelse fra Kirkedepartementet til Amtmanden i Hede-markens Amt, hvori paa Foranledning meddeles, at Fattigloven af 19de Mai 1900 § 15, jfr. § 11 d, efter Departementets Mening ikke har gjort nogen Forandring i den Regel, som Sundhedsloven af 16de Mai 1860 § 15 indeholder om, at Omkostningerne ved Sygebehandling, foranstaltet af det Offentlige for epidemisk eller smitsom Sygdom, i Land-distrikterne skal falde Amtskommunen tillast. Den nævnte Bestemmelse i Fattigloven antages nemlig, naar den sammenholdes med sidste Led i § 18, at henholde sig til den øvrige Lovgivning, forsaavidt denne hjemler den enkeltø Fattig-kommune Erstatning fra (Staten eller) vedkommende Amtskommune for visse Arter af Udgifter.

5te Marts. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Distriktslæge, der havde forespurgt, om der fra Medicinalstyrelsens Side er noget til Hinder for, at en Apotheker meddeles Bevilling til at udsælge denatureret Spiritus til teknisk Brug. Under Henvisning til Lov om Salg af denatureret Brændevin af 13de Juni 1891 meddeler Direktøren, at i Henhold til samme kan Bevilling til Salg af denatureret Brændevin alene meddeles til Personer, som har almindelig Handelsret, og som ikke driver Handel med Drikke-brændevin eller andre med Brændevin blandede eller tilberedte Varer, eller som paa anden Maade anvender Brændevin i sin Bedrift. Han antager derfor ikke, at Apothekere kan meddeles Bevilling til at forhandle denatureret Brændevin til ikkemedicinsk Brug.

7de Marts. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Bratsberg Amt, foranlediget ved Forespørgsel fra en Distriktslæge, hvori han, da der

skal have gjort sig forskellige Meninger gjældende med Hensyn til Forstaaelsen af § 13 sidste Passus i Lov om særegne Foranstaltninger mod tuberkuløse Sygdomme af 8de Mai 1900, beder oplyst, hvilken Kasse, der har at bære samtlige de Udgifter, der bevirkes ved Desinfektionsforanstaltninger i Anledning af nævnte Sygdomme.

Idet Departementet her bortser fra sidste Punktum i nævnte Passus, meddeler det, at det med Støtte i den udtrykkelige Udtalelse i Oth. Prp. Nr. 10 for 1898, Side 12, er enigt i den af Amtmanden hævdede Forstaaelse, at Paragrafens Udtryk «nødvendige Desinfektionsmidler» ikke er ment at skulle omfatte saadanne Midler, som i Almindelighed i en Husholdning anvendes til Rengjøring af Rum og Klæder, men sigter til kemiske Midler eller særlige Apparater m. v.

Hvis saadanne Midler eller Apparater enten paa Grund af de af Sundhedskommissionen udfærdigede Regler eller af andre Grunde har været nødvendige for Desinfektionen, bør efter Departementets Mening samtlige Udgifter ved selve Desinfektionen udredes af Amtskommunen, medens Udgifterne iøvrigt antages at burde udredes af vedkommende private Person eller i Tilfælde af Fattigvæsenet.

Departementet tilføier, at naar Udgifterne ved særlige Apparater er antaget at paahvile Amtskommunen, er derved alene tænkt paa den i forekommende Tilfælde stedfundne Benyttelse af allerede anskaffede Apparater. Udgifterne ved selve Anskaffelsen antages kun at paahvile Amtet, forsaavidt Amtmandens Samtykke paa Forhaand er indhentet i Henhold til Lov af 16de Mai 1860 § 15. Paa samme Maade antages ogsaa at maatte forholdes ved andre ikke til et enkelt Tilfælde, men til Sygdommens Bekjæmpelse i det Hele sigtende Foranstaltninger, som f. Ex. Ansættelse af en fastlønnet Desinfektør.

12te Marts. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Jarlsberg og Larvik Amt foranlediget ved Forespørgsel fra en Distriktslæge angaaende Forstaaelsen af nogle Punkter i det ved kongelig Resolution af 30te Juni 1900 approberede Reglement for den retsmedicinske Kommission og de retsmedicinske Sagkyndige.

I Anledning heraf meddeler Departementet, at de i Reglementets § 2 omhandlede Afskrifter af de af Sagkyndige afgivne Erklæringer m. v. vedkommende strafferetslige Undersøgelser til Besparelse af Tid skal indsendes direkte til Kommissionen, hvorimod Spørgsmaal af retsmedicinsk Art, som udenfor strafferetslige Undersøgelser skal forelægges Kommissionen, regelmæssig bør indsendes gennem Overøvrigheden til Justitsdepartementet eller Medicinalstyrelsen.

Efter Reglementets § 2, der er enslydende med § 2 i den departementale Komité's Udkast, skal der indsendes Beskrivelse af enhver herhen hørende retsmedicinsk Forretning. Dersom denne imidlertid allerede fuldstændig er beskrevet i en til Retten eller Paatalemyndigheden afgiven Erklæring, er det tilstrækkeligt at meddele den paabudne Afskrift af Erklæringen. Den nævnte Bestemmelse antages ogsaa at omfatte de af de retsmedicinske Sagkyndige for Straffedomstolene afgivne mundtlige Forklaringer, for hvis Vedkommende en Udskrift af Retsbogen vil blive at indsende. Denne maa være ledsaget af en udfyldende Beskrivelse, forsaavidt ikke Protokoltilførselen selv indeholder det Fornødne, eller Forklaringen ikke blot er en Gjentakelse af, hvad den Sagkyndige tidligere har forefundet eller udtalt i samme Sag og behørig indberettet. Herom bør den Sagkyndige ved Indsendelsen af Protokoludskriften i Tilfælde give denne fornøden Paategning. Forøvrigt henviser Departementet til Indstilling fra den departementale Komité, Side 24.

27de Marts. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Apotheker, der havde forespurgt, om den i almindelig Handel gaaende raa Saltsyre hører

til de Vædsker, som ifølge Medicinaltaxtens § 24 a, Anm., ikke maa udleveres paa Øl- eller Vinflasker. Direktøren meddeler, at da ovennævnte Bestemmelser er saaledes at forstaa, at de deri nævnte Flaskesorter — Øl-, Vin-, Punsch- og Mineralvandflasker eller andre Kar, der paa Grund af sin sædvanlige Anvendelse kan give Anledning til farlige Forvexlinger — ikke maa anvendes til Udlevering af Vædsker, ved hvis Forvexling der maa forudsættes at ville indtræde farlige Følger, maa deres Anvendelse ogsaa undgaaes ved Udlevering af raa Saltsyre. Jfr. Skrivelse fra Medicinaldirektøren af 11te Marts 1885, indtagen i Norsk Medicinallovgivning.

9de April. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Distriktslæge, hvori paa Forespørgsel meddeles, at efter § 15 i Lov om Jordmødre af 19de December 1898 er det den samlede Sundhedskommission, som regelmæssig har at fatte Bestemmelse om, at en Jordmoder paa Grund af Fare for Overførelse af Sygdom skal paalægges at afholde sig fra sin Virksomhed i nogen Tid.

Det vil imidlertid, bemærker Direktøren, ofte være paakrævet, at Sundhedskommissionens Ordfører paa egen Haand, uden først at sammenkalde Sundhedskommissionen, forbyder en Jordmoder at fortsætte sin Praxis, og der er formentlig heller intet til Hinder for, at Ordføreren, hvor det gjælder ikke at tabe Tid, foreløbig gjør dette. Sagen maa imidlertid isaafald efterpaa snarest forelægges den samlede Sundhedskommission.

Spørgsmaalet om Paatale i Anledning af Overtrædelse af et saadant Forbud antages i Tilfælde altid at burde afgjøres af den samlede Sundhedskommission. Saafremt Paatale beslattes, bør Sagen anmeldes for Politiet til Mulktforelæg; jfr. Lov af 19de December 1898, § 16.

10de April. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Distriktslæge, hvori paa Forespørgsel fra en Apotheker om Forstaaelsen af § 4 i «Forskrifter om Medicinforsyning og Kosthold paa norske Skibe» meddeles, at det i denne Paragraf benyttede Udtryk «sagkyndigt Eftersyn» formentlig er saaledes at forstaa, at dette Eftersyn her i Riget maa kunne udføres saavel af en Læge som af en Apotheker, ligesom den i samme Anledning paabudte Attest bør udstedes af den, som har foretaget Eftersynet.

12te April. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Distriktslæge, hvori paa Henvendelse fra denne, foranlediget ved et for ham som Sundhedskommissionens Ordfører anmeldt Tilfælde af blodblandet Melk, meddeles, at en Sundhedskommission formentlig maa være berettiget til, naar det kommer til dens Kundskab, at der forhandles Næringsmidler, som kan befrygtes at være sundhedsskadelige, at beslutte foretaget en Undersøgelse af Forholdet i Henhold til Sundhedslovens § 11, jfr. § 6. Dersom Kommissionen i et Tilfælde som det omhandlede ikke selv skulde raade over den hertil paakrævede specielle Sagkyndighed, antages den fornødne Bistand at maatte kunne erholdes enten ved Henvendelse til privat Dyrlæge paa vedkommende Kommunes Bekostning eller til Amtmanden med Anmodning til denne om at paalægge Distriktets Amtsdyrlæge at foretage den paakrævede nærmere Undersøgelse mod den for offentlige Forretninger for Amtsdyrlæger vanlige Godtgjørelse.

13de April. Rundskrivelse fra Kirkedepartementet til Geistligheden. Efter Foranledning af Kristiansands Biskop har Departementet indhentet Medicinaldirektørens Erklæring angaaende en til Biskopen rettet offentlig Henvendelse om Nødvendigheden af at træffe Foranstaltninger for at hindre Tuberkel-smitte under Nadverden og derefter oversendt en Afskrift af denne Erklæring til Rigets Biskoper med Anmodning om deres Udtalelse i Sagen.

Der vil imidlertid gaa nogen Tid hen, før et Resultat af disse Forhandlinger i Tilfælde kan foreligge, og Departementet har derfor troet at burde foranledige, at der ved Nadverdens Uddeling strax begyndes med som almindelig Regel at iagttage et Par nedenfor nævnte Forholdsregler, som i ethvert Fald maa ansees ønskelige, og som intet foregriber. Med Hensyn til disse skal Departementet gjøre opmærksom paa, at det vistnok vil være tjenligt, at Presterne ved passende Leilighed gjør sine Menigheder opmærksom paa, at der, efter hvad Medicinaldirektøren har oplyst, vistnok ikke, saavidt ham bekjendt, foreligger noget sikkert konstateret Exempel paa, at Smitteoverførelse er foregaaet ad denne Vei, men at det dog saavel i hygienisk Henseende som ikke mindre, forat Nadverndnydelsen kan foregaa under alle Deltagendes udelte Hengivelse uden Forstyrrelse af fremmede Tanker, saaledes Tanken paa mulig Smittefare, vil være af megen Betydning, at man iagttager saadanne Forholdsregler, som ikke i nogen Henseende kan skade Handlingens Høitidelighed og Værdighed.

Departementet skal i Henhold til det Anførte anmode samtlige Prester om ved Nadverdens Uddeling at give Kalken en liden Dreining for hver Nadverdgjæst, saaledes at Ingen kommer til at drikke af det Sted, som netop er berørt af Formandens Læber, og at aftørre Kalken med en ren Serviet for hver Gang, Nogen har nydt af den. Derhos bliver Kalken omhyggelig at aftørre for hver ny Række Nadverdgjæster. Der maa sørges for, at hver Kirke til enhver Tid har et tilstrækkeligt Antal rene Servietter, og at disse opbevares saaledes, at de ikke bliver udsat for at tilsmudses.

Departementet skal derhos henstille til Presterne, at det saavidt gjørligt ordnes saaledes, at hvert Knæfald ikke optages af flere Nadverdgjæster, end at Kalken, naar den for hver Person gives en liden Omdreining, strækker til, saaledes at intet Punkt af dens Rand berøres af flere Personers Læber, førend hele Kalken er bleven omhyggelig aftørret.

Endvidere henstilles, at det, naar Personer, til hvilke Presten har eller uden stødende Opsigt kan skaffe sig sikkert Kjendskab som lidende af overførbare Sygdomme, deri indbefattet Lungetæring, tilstedes Adgang til Kommunion i Kirken sammen med andre, maa blive ordnet saaledes, at de Syge, uden at der forvoldes unødigt Opsigt eller Forstyrrelse, kan stille sig saaledes, at de drikker af Kalken sidst af Alle (jfr. Departementets i Lovtiden indtagne Skrivelse til Trondhjems Biskop af 31te August 1889).

27de April. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til Amtmanden i Kristians Amt, der havde anmodet om Direktørens Udtalelse i Anledning af Forespørgsel fra en Distriktslæge om, af hvilken Kasse Udgifter til Anskaffelse af Desinfektionsmidler for en af Tuberkulose lidende Sindssyg rettelig bør udredes. Direktøren meddeler, at med Hensyn til dette Spørgsmaal antages Tuberkuloselovens Bestemmelse i § 13 om, at «de nødvendige Desinfektionsmidler bekostes af vedkommende Amts- og Bykasse», at give tilstrækkelig Anvisning, idet det ikke formenes herved at være af nogen Betydning, at vedkommende af Tuberkulose lidende Patient ogsaa er sindssyg (jfr. Lov om Sindssyges Behandling af 27de Juni 1891, § 1 in fine).

29de April. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Akershus Amt, hvori paa Forespørgsel fra en Distriktslæge angaaende Forstaaelsen af § 19 i Lov af 6te Juli 1892 No. 4 meddeles, at nævnte Paragrafs 1ste Led antages at indeholde Paabud om, at der skal ske Anmeldelse, naar et udsat Barn anbringes hos en ny Forpleier, medens dette Led derimod ikke antages at hjemle nogen Anmeldelsespligt for Forpleining, naar denne (med Barnet) selv skifter Bopæl. Imidlertid vil der efter Paragrafens øvrige Indhold

være Adgang for Sundhedskommissionen til at drage Omsorg for, at den kan blive bekendt med Forpleierens Flytning, idet den i sine nærmere Bestemmelser om Tilsynet med udsatte Børn kan paalægge den Mand eller Kvinde, som maatte blive beskikket til at føre det stadige Tilsyn med Barnets Forpleining, at gjøre Anmeldelse, naar Forpleieren flytter.

13de Mai. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Nordre Trondhjems Amt, hvori i Anledning af en Forespørgsel fra en Distriktslæge meddeles, at der, hvor en Kommune har foretrukket at ansætte en særskilt Fattiglæge istedetfor Distriktslægen, ikke kan antages som ellers at paahvile denne sidste nogen almindelig Forpligtelse til uden særskilt Godtgjørelse at yde de fattige Syge inden Distriktet Lægehjælp, om han end ikke vil være berettiget til at undslaa sig for at yde Lægehjælp til Fattige i Tilfælde, hvor det haster med saadan, og Omstændighederne ikke tillader Tilkaldelse af den ansatte Fattiglæge, jfr. Skrivelse fra Justitsdepartementet af 1ste December 1894 (indtagen i «Norsk Medicinal-lovgivning» og Lovtidenden).

29de Mai. Kongelig Resolution, hvorved er bestemt, at Camphora — Kamfer — udgaar af den Kongelig Plakat angaaende Apothekeres Handel med Gifter og medicinske Stoffe m. v. af 23de Juni 1888 vedføjede Fortegnelse Lit. A III, b 4 og overføres til Fortegnelsens Lit. B I 15, saaledes, at det nævnte Stof kan forhandles baade af Apothekere og Kjøbmænd paa de i denne Fortegnelse forevrigt nævnte Vilkaar.

21de Juni. Skrivelse fra Kirkedepartementet til en Bys Værgeraad, der havde forespurgt om, hvem der skal udrede Skyds- og Kostgodtgjørele ved Lægebehandling af et efter Værgeraadets Beslutning i en Familie paa Landet anbragt Barn. Departementet forelagde Spørgsmaalet til Erklæring af Justitsdepartementet, som udtalte, at Loven om Behandling af forsømte Børn af 6te Juni 1896, § 48 antages at maatte forstaaes saaledes, at de deri omhandlede Kommunen vedkommende Omkostninger ogsaa omfatter samtlige de med Tilkaldelse af Læge forbundne Udgifter. Hertil slutter Kirkedepartementet sig.

1ste Juli. Skrivelse fra Kirkedepartementet til Justitsdepartementet, der havde begjæret førstnævnte Departements Udtalelse om, hvorvidt det kan antages ved Bestemmelsen i § 1 i den nye Fattiglov af 19de Mai 1900 at være overladt til et Fattigstyre at afgjøre, hvor ofte en fattig Syg, til hvem Læge er rekvireret, skal tilsees, og om Fattigstyret altsaa i Tilfælde er berettiget til at nægte at udrede Kostgodtgjørelse for Lægens gjentagne Sygebesøg og for de herunder leverede Medikamenter.

I Anledning heraf meddeler Kirkedepartementet, at det efter Sammes Mening ikke kan være tvivlsomt, at disse Spørgsmaal fremdeles maa besvares i Overensstemmelse med Indredepartementets og Justitsdepartementets Skrivelse af 15de Marts 1855, 25de Februar 1884 og 10de Marts 1885. Departementet godkjenner derfor ikke Planer af den i Fattiglovens § 26 omhandlede Art, naar de indeholder Bestemmelser, som strider herimod.

4de Juli. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til Amtmanden i Kristians Amt, hvorved i Anledning af Forespørgsel fra en Distriktslæge, om aseptiske Bandager til Forbinding af secernerende Fistler eller Saar hos Tuberkuløse kan betragtes som Desinfektionsmidler, og opføres paa Regning til Amtskommunen, meddeles, at de nævnte Forbindingsgjenstande formentlig ikke kan henregnes til de Desinfektionsmidler, for hvis Anskaffelse Omkostningerne udredes af Amtskommunen.

31te August. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Distriktslæge, hvori paa Forespørgsel meddeles, at der ikke antages at være noget til Hinder for, at Børn, hvis Fader er spedalsk, besøger Folkeskolen, forsaavidt de selv ved Undersøgelse findes friske, og det paasees, at de holdes rene og ordentlige, samt under Forudsætning af, at deres syge Fader i Henhold til Lov af 6te Juni 1885, dens § 1, saafremt han ikke er indlagt i en Pleiestiftelse, enten er anbragt i særskilt Beboelsesrum eller forøvrigt forpleies paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen efter Omstændighederne finder betryggende, jfr. ogsaa samme Lovs § 3.

4de September. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til Amtmanden i Tromsø Amt, hvori det i Anledning af Forespørgsel fra en Distriktslæge, om en af Lungetæring (phthisis) lidende Jordmoder bør vedblive at fungere som saadan, henstilles til Amtmanden at meddele Distriktslægen, at der i Tuberkuloseloven af 8de Mai 1900 ikke findes nogen Bestemmelse, der er til Hinder for, at en tæringssyg Jordmoder kan fortsætte sin Praxis. Derimod antages § 15 i Lov om Jordmødre af 19de December 1898, der forudsætter, at en Jordmoder ved Sundhedskommissionsbeslutning kan blive paalagt at afholde sig fra sin Virksomhed i nogen Tid paa Grund af Barselsefeber eller anden Sygdom, som ved hende kan befrygtes at overføres, at maatte hjemle en Suspension i kortere Tid til Foretagelse af Desinfektion eller Renselse af hendes Person, Klæder o. l. Til at paabyde hende for bestandig at ophøre med sin Virksomhed findes formentlig ingen Lovhjemmel, og for Udstedelsen af et saadant Paabud turde der foreligge saameget mindre Grund, som en Jordmoder efter sin Uddannelse nu forudsættes at forstaa Nødvendigheden af med skrupuløs Nøiagtighed at undgaa Alt, der kan overføre Smitte gennem Opspyt og paa anden Maade.

8de Oktober. Rundskrivelse fra Medicinaldirektøren til Amtmændene: Det har særlig i den senere Tid oftere forekommet, at Læger for offentlig Regning har forskrevet fra Apothek eller dispenseret Arkana, hvoriblandt specielt de saakaldte «Capsuloids» og «Pink-Piller».

Da imidlertid saadanne Midlers Pris er meget høi og som Regel ikke staar i rimeligt Forhold til Midlets Indhold af medicinsk virksomme Bestanddele, henstilles det til Hr. Amtmanden at gjøre de inden Deres Embedsdistrikt boende Læger opmærksomme paa, at Brugen af Arkana i offentlig Praxis ikke er stemmende med den Økonomi, der skal iagttages, naar Medicin forskrives for offentlig Regning. Jfr. Kanc. Prom. af 6te September 1794 og Medicinaldirektørens Skrivelser af 7de Februar 1881 og 16de Februar 1893, indtagne i «Norsk Medicinallovgivning».

11te Oktober. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Nedenes Amt, hvori Departementet samtidig med Fastsættelse af Godtgjørelsen for to Læger for at have gjort Tjeneste som Sagkyndige i to Umyndiggjørelsessager beder vedkommende Værgemaalsrets Formand gjort opmærksom paa, at Umyndiggjørelseslovens § 7 ikke foreskriver, at de Sagkyndige skal indkaldes til Afhørelse, hvilket derfor heller ikke bør ske, medmindre retslig Afhørelse efter Tilfældets Beskaffenhed skjønnes fornøden. Departementet bemærker derhos, at Bestemmelsen i Straffeproceslovens § 191 om, at Antallet af Sagkyndige i Regelen mindst bør være to, er uden Anvendelse i Umyndiggjørelsessager, hvor det derimod efter Lovens § 7 er overladt Værgemaalsrettens skjønsmessige Afgjørelse, om der bør opnævnes en eller flere Sagkyndige.

18de Oktober. Rundskrivelse fra Medicinaldirektøren til samtlige Sundhedskommissioner: Ved Lov af 6te Juli 1892 om Underholdningsbidrag til Børn, hvis Forældre ikke har indgaaet Ægteskab med hinanden — dens § 19 —, (jfr. Lov af samme Datum om Underholdningsbidrag til Hustru og Ægtebørn) bestemmes det bl. a., at Sundhedskommissionen, hvem Kontrollen med udsatte, ikke skoleberettigede Børns Forpleining paahviler, til at føre det nærmere og stadige Tilsyn med saadanne Børns Forpleining kan beskikke en Mand eller Kvinde, som bor i Nærheden af Udsættelsesstedet og ansees skikket for Hvervet.

Herved tilsigtedes det, efter hvad der i Lovens Forarbejder af Justitsdepartementet er udtalt, at tilveiebringe et stadigere og mere indgaaende Tilsyn med Børnene, end der kunde ventes udført af Sundhedskommissionens Ordfører, navnlig i Distrikter af større Udstrækning, og hvor Antallet af udsatte Børn er stort. Det var Forudsætningen, at disse Tilsynsmænd og Tilsynskvinder ved jævnlige Besøg hos Forpleieren skulde have Indseende med, hvorledes Børnene behandles, for i Tilfælde, hvor Misligheder maatte forekomme, at henlede Sundhedskommissionens Opmærksomhed derpaa. Man gik ud fra, at Overtagelsen af et saadant Hverv helst burde være en frivillig Sag; men der antoges tillige at burde være Adgang for Sundhedskommissionen til i fornødent Fald at kunne paalægge Vedkommende saadant Hverv.

Herpaa har jeg efter Konference med Justitsdepartementet fundet at burde henlede Sundhedskommissionernes Opmærksomhed, særlig i de Byer og Herreder, hvor den i de nævnte Love hjemlede Adgang til Beskikkelse af en særlig Tilsynshavende for hvert enkelt udsat Barn ikke allerede maatte være benyttet, eller hvor der ikke paa anden Maade af Sundhedskommissionen maatte være sørget for et regelmæssigt og hyppigt Tilsyn med disse Børn. Navnlig hvor der er udsat et større Antal Børn, og hvor derfor den personlige Kontrol fra Sundhedskommissionens Ordførers Side vanskelig kan blive fuldt effektiv, vil jeg anbefale, at en saadan Tilsynshavende, som ovenfor omhandlet, beskikkes for ethvert Barn, om hvis Udsættelse til Forpleining der er gjort eller senere gjøres Anmeldelse til Sundhedskommissionens Ordfører.

Det bør af Sundhedskommissionen paalægges de dertil beskikkede Mænd og Kvinder jævnlig at tilse vedkommende Børn for at forvisse sig om, at de forpleies forsvarlig; det bør endvidere paalægges dem at have Indseende med, at Børnene i Sygdomstilfælde erholder Lægehjælp, samt i Tilfælde af Dødsfald at forvisse sig om, at Pleieforældrene opfylder de Pligter, som efter de paa Stedet gjældende Bestemmelser i den Anledning paahviler dem. Forsaavidt den Tilsynshavende skulde finde, at der i nogen af disse Henseender foreligger Mangler eller Misligheder, bør det gjøres ham eller hende til Pligt strax at henlede Sundhedskommissionens Ordførers Opmærksomhed derpaa, hvorefter denne vil have nærmere at undersøge Forholdet.

6te November. Skrivelse fra Kirkedepartementet til Kristiania Stiftsdirektion, hvori Departementet i Anledning af en Forestilling fra Kristiania Fattigstyre meddeler, at Opholdskommunens Fattigstyre efter Departementets Mening som Regel vil være uberettiget til at hjemsende en syg Trængende, som har taget Ophold inden Kommunen, naar det maa antages at være tjenligere for Vedkommendes Helbred at forblive der end at komme tilbage til sin Hjemstavnskommune.

9de November. Kongelig Resolution.

- I. Nedenstaaende Udkast til Regler om Jordmødres Anmeldelse af Fødsler m. v. approberes.
- II. Justitsdepartementet bemyndiges til at foretage de Forandringer i og Tillæg

til heromhandlede Regler og de i samme nævnte Schemata, som i Fremtiden maatte findes nødvendige eller hensigtsmæssige.

Regler

udfærdigede i Henhold til § 6 i Lov om Jordmødre af 19de December 1898 om Ordningen af Jordmødrenes Anmeldelse af Fødsler m. v.

§ 1. Enhver Jordmoder har inden 8 Dage efter en Fødsel, hvorunder hun har bistaaet, at anmelde samme.

Fødsel, hvorved Fosteret er født inden Udgangen af Svangerskabets 4de Kalendermaaned, anmeldes ikke.

§ 2. Anmeldelse af Levendefødte sendes direkte til Ordføreren i vedkommende Sundhedskommission, hvorimod Anmeldelse af Dødfødte eller inden 24 Timer efter Fødselen Døde sendes til vedkommende Sogneprest. Denne oversender ved hver Maanedes Udgang de til ham indkomne Anmeldelser til Sundhedskommissionens Ordfører efter at have givet dem Paategning om, hvorvidt Barnet er født i eller udenfor Ægteskab.

Anmeldelserne afgives for levendefødte Gutte- og Pigebarn efter vedlagte Schemata 1 a og 1 b, for dødfødte Gutte- og Pigebarn efter de ligeledes vedlagte Schemata 2 a og 2 b¹⁾.

Schema 1 a og 2 a skal være trykt paa rødt, Schema 1 b og 2 b paa blaat Papir.

Har foruden Jordmoder Læge været tilstede under Fødselen, underskrives Anmeldelsen tillige af ham.

Med Hensyn til Fødsler, hvorunder kun Læge har bistaaet, paaligger der denne samme Anmeldelsespligt som Jordmødre.

De Anmeldelser af Dødfødte eller inden 24 Timer efter Fødselen Døde, som det i Henhold til Kirkedepartementets Cirkulære af 9de December 1842 paaligger uexaminede Fødselshjælpersker at indsende, skal ligeledes være indrettede efter ovennævnte Schemata 2 a og 2 b.

§ 3. Sundhedskommissionens Ordfører gennemgaar strax de til ham indkomne Anmeldelser. Forsaavidt han finder noget at bemærke ved Jordmoderens Forhold, afgiver han nopholdelig Meddelelse til vedkommende Embedslæge.

§ 4. Enhver i Henhold til § 1 anmeldt Fødsel bliver af Jordmoderen at indføre i en Protokol, indrettet efter vedlagte Schema (No. 3).¹⁾

Inden Udgangen af hvert Aars Januar Maaned indsendes Protokollen til vedkommende Sundhedskommissions Ordfører, der efter at have gennemgaaet Samme snarest muligt tilbagesender den med Paategning om Forevisningen.

§ 5. Sundhedskommissionens Ordfører medsender sin aarlige Medicinalberetning et efter vedlagte Schema (No. 4)¹⁾ indrettet Uddrag af de ham foreviste Protokoller, samt de til ham indkomne Anmeldelser efter Schema 2 a og 2 b.

§ 6. Disse Regler træder i Kraft fra 1ste Januar 1902.

15de November. Skrivelse fra Kirkedepartementet til Skoledirektøren i Bergens Stift, foranlediget ved Forestilling fra en Skolekreds om, at Kredens Lærere, som led af Lungetuberkulose, ikke maatte tilstedes at holde Skole.

Sagen var af Departementet forelagt Medicinaldirektøren, der havde udtalt, at han ikke fandt, at der forelaa nogensomhelst Grund til at fjerne vedkommende Lærer fra hans Stilling, saafremt han fremdeles holdt sig de nødvendige hygieniske Regler efterrettelig.

Departementet udtaler, at det som usagkyndigt selvfølgelig ikke kan have

¹⁾ Se Lovtidende for 1901, Side 480—487.

nogen selvstændig Mening om dette Spørgsmaal, men finder at maatte henholde sig til de Sagkyndiges Udtalelser (vedkommende Distriktslæge og Medicinaldirektøren) og anbefale, at ogsaa de kommunale Skoleautoriteter bøier sig for disse. I ethvert Fald er det, bemærker Departementet, klart, at vedkommende Lærer, som forudsættes fast ansat efter den nye Skolelov, ikke efter de foreliggende Oplysninger lovmedholdig kan afskediges efter Skolelovens § 34, 2det Passus.

20de November. Skrivelse fra Kirkedepartementet til Bergens Stifts-direktion, foranlediget ved Forespørgsel fra en Fattigkommission, om der var Adgang for Fattigvæsenet til at nedlægge Forbud mod, at en Pige, som i de sidste Aar periodevis havde været sindssyg, indgik Ægteskab.

Stiftsdirektionen havde herom udtalt, at saafremt Angjældende erklæres af Lægen sindssyg, vil Vielse selvfølgelig ikke kunne finde Sted, men at saafremt Lægeerklæring for Sindssygdom ikke for Tiden kan afgives, vil man, selv om Vedkommende maatte være understøttet af Fattigvæsenet, ikke kunne modsætte sig saadan.

Departementet tiltræder Stiftsdirektionens Udtalelse, men antager, at der efter de foreliggende Oplysninger er Grund til, hvis dette lader sig gjøre, at henlede vedkommende Prests Opmærksomhed paa Sagen, forat denne, naar Vielse begjæres, kan faa Anledning til at kræve legitimeret ved sagkyndig Erklæring, at Vedkommende paa den Tid, Ægteskabet skal fuldbyrdes, ikke er sindssyg.

30te November. Plakat. Under 30te f. M. er autoriseret til Brug fra 1ste Januar 1902 et af den ved kongelig Resolution af 4de Juni 1898 nedsatte permanente Farmakopøkommission udarbejdet Udkast til et Tillæg til 3die Udgave af den norske Farmakopø, hvis Titel er: «Tillæg til Pharmacopoea Norvegica, editio tertia».

Dette Tillæg maa altid have tilstede i ethvert af Rigets Apothek, og Apothekene maa være forsynet med et tilstrækkeligt Forraad af de i Tillægget anførte nye Lægemedler.

Under samme Datum er der videre udfærdiget en Plakat angaaende Forhandling af Difteriserum ved Rigets Apothek af følgende Indhold:

«Fra 1ste Januar 1902 skal med Hensyn til Salg fra Rigets Apothek af Difteriserum ved Siden af de Bestemmelser derom, som indeholdes i det D. D. autoriserede Tillæg til Pharmacopoea Norvegica editio III, endvidere gjælde følgende:

Apothekernes Avance ved Salg af Difteriserum fastsættes til 50 % af dets Indkjøbspris med Tillæg af havte Omkostninger.

Fra samme Datum bliver Plakat af 27de September 1895 angaaende Forhandling ved Rigets Apothek af Difteriserum i sin Helhed at ophæve.

30te November. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Distriktslæge, hvori paa Forespørgsel meddeles, at der som Betingelse for, at en Lods skal tillades at forlade et kwarantænemæssig undersøgt Skib, der er tilstedt Adgang til Land, ikke kan forlanges mere, end at han i Henhold til Kwarantæneplakaten af 13de Oktober 1900, dens § 7 b, underskriver en Erklæring om at fremstille sig for Sundhedskommis-sionen paa det Sted, hvor han overnatter eller opholder sig mere end 12 Timer. En saadan Erklæring antages imidlertid ikke at være til Hinder for, at en Lods igjen naarsomhelst søger Erhverv og forlader sit Hjem eller Opholdssted, naar han kun for den Tid, han opholder sig iland, opfylder sin Anmeldelsespligt.

7de December. Rundskrivelse fra Medicinaldirektøren til samtlige Læger og Apothekere. Ifølge Plakat af 30te November 1901 er et Tillæg til Pharmacopoea Norvegica, editio tertia, autoriseret fra 1ste Januar 1902, i hvilket Tillæg Serum antidiphthericum (Difteriserum) er optaget som officinelt Præparat.

Idet dette bringes til alle Vedkommendes Kundskab, foreskrives i Henhold til den mig ved ovennævnte Tillæg givne Bemyndigelse, at fra 1ste Januar 1902 indtil videre maa kun følgende Sorter af Serum antidiphthericum forhandles i Apothekene:

- a. Serum antidiphthericum fremstillet og prøvet ved Ullevolds Sygehus i Kristiania.
- b. Serum antidiphthericum fremstillet og prøvet ved Institut Pasteur i Paris.
- c, d og e. Serum antidiphthericum fremstillet ved Fabriken «Farbwerke vorm. Meister Lucius & Brüning» i Hoechst am Main. (Behrings Serum).

Serum antidiphthericum fremstillet ved «Chemische Fabrik auf Actien» (vorm. E. Schering) i Berlin. (Scherings Serum).

Serum antidiphthericum fremstillet af E. Merck i Darmstadt.

De under c d og e opførte Sorter Difteriserum skal være prøvet ved det kongelige Preussiske Institut for experimentel Therapi i Frankfurt am Main.

Forøvrigt henvises til de i Tillæg til Pharmacopoea Norvegica, editio tertia, angivne Bestemmelser om Serum antidiphthericum.

16de December. Rundskrivelse fra Justits- og Politidepartementet til Amtmændene om Forstaaelsen af Bestemmelserne i Lov af 8de Mai 1900 angaaende særegne Foranstaltninger mod tuberkuløse Sygdomme, dens § 13, 2det Led, jfr. § 6, hvori bl. a. er udtalt, at Departementet efter indgivne Regninger indtil videre vil bevirke udredet af Statskassen $\frac{4}{10}$ af Udgifterne ved ubemidlede Tuberkuløses Forpleining paa Sygehus eller i privat Bolig udenfor Hjemmet, naar Bestemmelse om Indlæggelse er fattet af Sundhedskommissionen — efter Omstændighederne med den Syges Samtykke eller som en Tvangsforanstaltning —, fordi det har vist sig umuligt at skaffe den Syge en til Forebyggelse af Sygdommens Udbredelse betryggende Pleie i Hjemmet.

Med Hensyn til Udbetalingen af Statsbidraget bliver saavidt muligt at forholde i Lighed med, hvad der er fastsat med Hensyn til Udbetalingen af Statens Bidrag til Kommunernes Sindssygeudgifter, jfr. Departementets Cirkulære af 10de November 1891 V, 1 og 4.

I Henhold hertil bedes Opgaverne fra Amts-, Kjøbstads- og Ladestedskommunerne indsendt halvaarsvis. Der bør vedlægges Opgaverne Udskrift af den Sundhedskommissionsbeslutning, hvorefter Indlæggelsen er foretagen. I vedkommende Beslutning bør utvetydig anføres de faktiske Omstændigheder, der har bevirket, at Indlæggelsen er fundet nødvendig for at modarbejde Sygdommens Udbredelse, idet man forøvrigt med Hensyn hertil finder at burde udtale, at der vistnok kun undtagelsesvis vil være Grund til saadan Indlæggelse udenfor Tilfælde, hvor den Syge er stadig sengeliggende.

Det er naturligvis Forudsætningen, at der ved Indlæggelse til Forpleining i privat Bolig udenfor Hjemmet tages tilbørligt Hensyn til Omkostningerne. Man skal derfor henstille til Hr. Amtmanden at have Opmærksomheden henvendt herpaa og ved Indsendelse af Regninger at afgive Udtalelse om, hvorvidt den beregnede Forpleiningsudgift findes rimelig.

Samtidig hermed skal man gjøre opmærksom paa, at det i Henhold til

§ 6 er Sundhedskommissionen, der skal afgive Beslutning om en Sygs Indlæggelse, og at saadan Beslutning derfor ikke vil kunne fattes af Sundhedskommissionens Ordfører alene.

20de December. Rundskrivelse fra Justits- og Politidepartementet. Direktøren for det civile Medicinalvæsen har henledet Departementets Opmærksomhed paa, at saavel Antallet af de saakaldte Sindssygekolonier som disses gennemsnitlige Belæg er steget betydelig i de senere Aar, og at dette nødvendiggjør en skjærpet Kontrol med Forpleiningen af de i disse Kolonier anbragte Sindssyge, baade fordi Koloniforpleiningen i og for sig i flere Henseender nødvendiggjør strengere Krav med Hensyn til de Forhold, hvorunder de Syge stilles, end almindelig Familiepleie, og fordi det har vist sig, at adskillige Kolonier i flere Henseender lader meget tilbage at ønske.

I Anledning heraf fastsættes herved i Overensstemmelse med et af Medicinaldirektøren fremsat Forslag i Henhold til § 4 i Lov af 27de Juni 1891 om Forandring i og Tillæg til Lov af 17de August 1848 om Sindssyges Behandling og Forpleining nedenstaaende Tillæg til og Ændringer i de i Cirkulære af 10de November 1891 indeholdte Forskrifter, jfr. Post II, 2 og 3 samt Post III, 1.

I.

Kontrakt om Udsættelse af nogen med Statsbidrag forpleiet Sindssyg paa Forpleiningssted, hvor flere end 2 Sindssyge forpleies, maa ikke godkjendes, medmindre følgende Betingelser vedtages af Forpleieren:

a. Paa Forpleiningsstedet maa kun modtages til Forpleining Sindssyge af samme Køn.

b. Stadig Indespærren af nogen Sindssyg maa alene finde Sted efter derom specielt indhentet Samtykke fra Embedslægen.

c. Rum, der benyttes til Indespærren af Syge eller til Natteleie for dem, skal være forsynet med eget Vindu, der kan aabnes, og skal daglig udluftes. Jernstænger eller Trægitter for Vinduerne tillades ikke, medmindre dertil af vedkommende Distriktslæge er meddelt skriftligt Samtykke for hver enkelt Syg.

d. Er der i saadant Rum anbragt fast Kloset, skal der under dette findes en tæt Beholder til at optage Urin og Ekrementer; Beholderen skal tømmes saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted. Hvis fast Kloset ikke findes, skal Rummet være forsynet med Natstol eller Natpotte, som daglig tømmes. Hvis den Syge tilsøler Gulvet eller Sengen, skal Gulvet daglig rengjøres, og Sengklæderne eller Sengehalmen skiftes saa ofte, at der ikke opstaar Stank.

e. Rummene skal være indrettede saaledes, at de i den kolde Aarstid kan forsvarelig opvarmes.

f. De skal være adskilte fra hverandre og fra andre Rum ved hele og tætte Vægge. Dog kan Dør, som fører ud til Rum, der ikke benyttes til Opholdssted for Syge, være forfærdiget af Trægitter. Hængelaas maa ikke anvendes til Lukning af Rummenes Døre.

g. Ethvert saadant Rum skal have en Gulvflade af mindst 6 m.² og et Rumindhold af mindst 12 m.³ for hver Syg, som opholder sig eller har sit Natteleie i Rummet.

h. Hvis en eller flere Syge skal tilbringe Natten for stængte Døre og Vinduer, som de ikke selv kan aabne, maa der altid i samme Etage af Huset ligge en af Husets Folk, som har Nøglerne til og med Lethed kan komme til de Syges Rum.

Er Vinduerne i noget Rum, hvor nogen Syg opholder sig, forsynet med

Gittere af Jern eller andet Metal, skal ialfald mindst ét af Gitrene være indrettet paa at kunne aabnes.

Findes der i 2den Etage af en Bygning flere saadanne til Afstængning bestemte Rum, skal der være mindst 2 ved et større Mellemrum adskilte Trapper, til hvilke samtlige Syge med Lethed kan skaffes Adgang; Trapperne skal ved Døre være adskilte fra den Gang eller det Rum, hvorfra de fører ned. Endvidere skal der isaafald altid i Nærheden af Huset findes mindst 2 tilstrækkelig lange og solide Stiger.

Paa Forpleiningssteder med 10 Syge og derover bliver derhos at iagttage de Forsigtighedsregler, som vedkommende Politimyndighed med Hjemmel af Lov af 6te Juli 1891 maatte foreskrive.

II.

Kontrakt maa ikke fremtidig oprettes om Anbringelse af nogen med Statsbidrag forpleiet Sindssyg paa Forpleiningssted, hvor allerede før 20 eller flere Sindssyge forpleies.

Man skal bede Embedslægerne i Hr. Amtmandens Embedsdistrikt anmodet om at paase, at ovennævnte særlige Fordringer kræves opfyldte ved Udsættelse af Sindssyge paa førnævnte Forpleiningssteder, ligesom at Forpleierens økonomiske Evne ogsaa med Hensyn til disse nye Fordringers Opfyldelse er tilstrækkelig betryggende. Derhos skal man bede Embedslægerne paalagt at føre et specielt Indseende med disse Forpleiningssteder og derunder paase, at baade de heromhandlede og de i Cirkulæret af 10de November 1891 opstillede Fordringer nøie befølges, saavel hvad angaar herefter udsættendes, som tidligere anbragte Syge.

De Forandringer af de af sidstnævnte benyttede Rum, som herved maatte nødvendigiggøres, bør kræves udførte inden en Frist af 6 Maaneder. Forsaavidt de ikke inden denne Tid er foretagne, bør de for offentlig Regning forpleiede Syge fjernes fra Forpleiningsstedet.

Til Kontrol med Forpleiningen paa de heromhandlede Forpleiningssteder og med disses Indretning vil Embedslægerne have at tilse disse saa ofte, som Forholdene maatte findes at gøre det paakrævet, saavidt muligt i Forbindelse med andre Embedsreiser, men i ethvert Fald nogle Gange aarlig. De bør derhos paa sine Besøg have Indseende med, at ogsaa Sindssyge, der er anbragte paa de samme Forpleiningssteder for Privates eller Fattigvæsenets Regning, er behørig anmeldte i Henhold til § 15 i Lov af 17de August 1848 angaaende Sindssyges Behandling og Forpleining, og at de ligeoverfor disse Sindssyge trufne Foranstaltninger kan ansees beføiede og deres Forpleining god og hensigtsmæssig. Ved Bedømmelsen af Forpleiningen antages de samme Forudsætninger at burde lægges til Grund som ligeoverfor de med Statsbidrag forpleiede. Om mulige Mangler eller Misligheder bør vedkommende Læge strax gøre Indberetning til Amtmanden, jfr. ovennævnte Lovs § 16.

Med Indholdet af denne Rundskrivelse bedes foruden de civile Embedslæger ogsaa Fattigstyrene inden Hr. Amtmandens Embedsdistrikt gjort bekendt.

3. Love, kongelige Resolutioner, Skrivelser m. m. vedkommende Medicinalvæsenet, udfærdigede i 1902.

11te Januar. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Nordlands Amt, der havde udbedt sig Departementets Udtalelse om en Distriktslæges Berettigelse til at beregne sig Honorar for efter Rekvisition af en Lensmand at have tilseet en under et Slagsmaal tilskadkommen Person. Departementet er med Amtmanden enig i, at Distriktslægen i nærværende Tilfælde, da Fattigvæsenet maa udrede Udgifterne ved den ydede Lægehjælp¹⁾, kun er berettiget til at beregne vanlig Skyds- og Kostgodtgørelse som for Reiser til almindelige, fattige Syge.

13de Januar. Skrivelse fra Kirkedepartementet til et Værgeraad paa Landet, der havde forespurgt om, hvad der burde foretages med en Gut, som af Værgeraadet var besluttet indlagt til Observation i Kristiania Sindssygeasyl, men som var nægtet modtaget der. I Anledning af Forespørgselen havde Departementet udbedt sig Justitsdepartementets Udtalelse om, hvorvidt et Værgeraad antages at have lovlig Adgang til at beslutte et Barn, som kommer ind under Loven om forsømte Børns Behandling af 6te Juni 1896, foreløbig anbragt i Sindssygeasyl til Observation. I Besvarelse heraf havde Justitsdepartementet udtalt, at det fandt, at Spørgsmaalets retslige Side i flere Henseender var uklar, men at det af forskellige Grunde vilde være meget betænkeligt, om Børn efter Værgeraadens Beslutning skulde indlægges til Observation i Sindssygeasyl. Hvad særlig det foreliggende Tilfælde angik, havde Justitsdepartementet bemærket, at da et Værgeraad under ingen Omstændighed kan paatvinge et privat eller kommunalt Asyl et Barn til Observation, vilde den omhandlede Gut ikke kunne forlanges modtaget i Kristiania Sindssygeasyl, men at han i fornødent Fald burde undergives yderligere Iagttagelse af Sagkyndige udenfor Asyl. Justitsdepartementet havde tilføiet, at det ikke var klart, hvorfor ikke dette ligesaavel kunde ske her som i mange andre Tilfælde. Kirkedepartementet tiltræder Justitsdepartementets Udtalelse.

14de Januar. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Læge, hvori gjøres opmærksom paa, at Lægens Navn under en Recept af forskellige Grunde ikke bør paaføres med Stempel, men med egenhændig Underskrift.

22de Januar. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Søndre Trondhjems Amt, foranlediget ved Forespørgsel fra et Medlem af en

¹⁾ Jfr. Skrivelse af 23de August 1897.

Herredsstyrelse, om en Lærer, der lider af Lungetuberkulose, men angives at holde sig Sundhedskommissionens Forskrifter efterrettelig, kan fjernes fra sin Stilling. Idet Departementet meddeler, at Lov om særegne Foranstaltninger mod tuberkuløse Sygdomme af 8de Mai 1900 ikke hjemler Adgang til at afskedige tæringssyge Lærere, tilføier det, at Direktøren for det civile Medicinalvæsen, hvem Sagen har været forelagt, har udtalt følgende: «Den Fare for Smittendbredelse, som kan være forbunden med, at en tæringssyg Lærer vedbliver at undervise paa Skolen, maa efter min Mening kunne reduceres til et Minimum ved, at han omhyggelig iagttager den personlige Renlighed og Forsigtighed, som Tæringssyge skylder at vise i sin Omgang med Andre og navnlig med Børn, og derved, at der sørges for omhyggeligt Renhold og god Hygiene i Skolens Lokaler».

Iste Februar. Rundskrivelse fra Justitsdepartementet til samtlige Amtmænd:

I en hertil indkommen Forestilling har Medicinaldirektøren henledet Departementets Opmærksomhed paa de uheldige Følger, som det vil kunne medføre, om Personer, der som Sindssyge er indlagte paa Sindssygeasyl, i Henhold til Lov om Umyndiggjørelse af 28de November 1898, § 5, jfr. § 1, maatte blive umyndiggjorte i Tilfælde, hvor der er Grund til at formode, at Sygdommen vil være helbredet inden saa kort Tid, at Værgemaal under de iøvrigt foreliggende Forhold i Virkeligheden ikke paakræves. Direktøren bemærker i denne Forbindelse, at der, naar en Person er indlagt paa Sindssygeasyl, forsaavidt er mindre Grund til strax at gjøre ham umyndig, som han i Asylet ikke har Adgang til selv at sætte sine Midler overstyr, og i Regelen heller ikke derfra vil kunne træffe feilagtige Dispositioner med Hensyn til deres Forvaltning. Specielt naar han er indlagt paa Asyl for første Gang, er der derfor Grund til at se Tiden lidt an. Medicinaldirektøren anser det nemlig utvivlsomt, at det i mange Tilfælde vil kunne have en meget uheldig Indflydelse, hvis en Person, der efter et kort Anfald af Sindssygdom vender hjem fra et Asyl som helbredet eller væsentlig bedret, ved Hjemkomsten erfarer, at han er umyndiggjort og Værge opnævnt.

I Tilslutning til, hvad der saaledes af Medicinaldirektøren er anført, skal Departementet anmode Hr. Amtmanden om at henstille til de under Dem sorterende Øvrigheder, der har at fremsætte Begjæring om Umyndiggjørelse (Magistrater i Byerne, Fogder eller Politimestre paa Landet) og Værgemaalsretter at udvise Varsomhed ved Anvendelsen af Adgangen til Umyndiggjørelse efter den omhandlede Bestemmelse i Lovens § 5 saavelsom i det Hele ved Umyndiggjørelser paa Grund af Sindssygdom. Hvor Vedkommende er anbragt i Sindssygeasyl, bør der saaledes ikke begjæres eller iværksættes nogen Umyndiggjørelse, forinden der fra Asylets Bestyrer har været indhentet særskilt Udtalelse — foruden om den Syges Evne til at drage Omsorg for sig og sit Gods — tillige om hans Tilstand, om en mulig Umyndiggjørelses Indflydelse paa denne og om Udsigterne til hans Helbredelse. Der vil derhos i disse Tilfælde som ellers selvfølgelig maatte tages fornødent Hensyn til, om Vedkommendes personlige eller Formuesforhold overhovedet paakræver Anordning af Værgemaal, jfr. Departementets i Lovtidende, 2den Afdeling, indtagne Skrivelse af 4de Marts 1899.

5te Marts. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Kirkedepartementet, hvori paa Forespørgsel meddeles, at den Omstændighed, at en Læge er Medlem af Værgeraadet, ikke antages at være til Hinder for, at han kan beregne særskilt Honorar for Afgivelse af Lægeerklæring angaaende Barn, med Hensyn til hvilket Værgeraadet skal træffe Forføjning, saafremt speciel, sagkyndig Undersøgelse har været nødvendig for Erklæringens Udstedelse. Er vedkommende Værgeraadsmedlem offent-

lig ansat Læge, kan imidlertid denne hans Stilling medføre Forpligtelse for ham til at udføre Undersøgelsen uden Honorar alene mod Skyds- og Kostgodtgjørelse. Spørgsmaalet herom vil afhænge af Undersøgelsens Karakter og Omstændigheder i det enkelte Tilfælde. Med Hensyn til en anden af Kirkedepartementet fremsat Forespørgsel meddeler Justitsdepartementet, at Bestemmelsen i Skydsloven af 10de Juli 1894, § 22, sidste Led om, at Læger uanset Bestemmelserne i nævnte § 22 erholder Kostgodtgjørelse for alle Reiser, hvorfor der tilkommer dem Skydsgodtgjørelse, ikke antages at gjælde Læger, der er Medlemmer af Værgeraad, og som i denne Egenskab erholder Skyds- og Kostgodtgjørelse efter de Regler, som gjælder for de i Skydslovens § 17 under anden Klasse nævnte Tjenestemænd. For de Reiser, der udføres for at foretage de foran nævnte Undersøgelser, antages imidlertid de for Lægers Reiser i Almindelighed gjældende Bestemmelser at maatte komme til Anvendelse.

15de Marts. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Distriktslæge, hvori paa Forespørgsel om, hvorvidt Jordmødre ogsaa skal anmelde Fødsler, som er overstaaede, naar de er komne til stede, meddeles, at Justitsdepartementet for nylig ved en lignende Forespørgsel har udtalt, at en Jordmoder har at afgive sin Anmeldelse, naar hun har ydet sin Bistand inden Moderkagens Forløsning, selv om Barnets Fødsel maatte være foregaaet før hendes Ankomst. Det følger imidlertid af sig selv, at hun med Hensyn til Oplysninger om Leie m. v. kun kan meddele, hvad hun efter egne Iagttagelser eller Andres Oplysninger har Vished for.

22de Marts. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Revisionsdepartementet, der havde oversendt Udskrift af Kristiania Byrets upaaankede Dom af 28de Oktober 1901 i Sag: Finantsdepartementet mod Distriktslæge Hennum, ifølge hvilken en Læge for den Betaling, der er fastsat for de i Sportellovens § 109 omhandlede Forretninger, alene behøver at meddele Udskrift til Forretningens Rekvirent, men kan forde særskilt Godtgjørelse for enhver yderligere Udskrift, saaledes ogsaa for den, som indsendes til den retsmedicinske Kommission. Revisionsdepartementet havde derhos begjæret Justitsdepartementets Udtalelse om, af hvilket offentligt Fond skal udredes det en Læge saaledes tilkommende Gebyr for de Afskrifter af retsmedicinske Forretninger, som indsendes til Medicinaldirektøren eller nu den retsmedicinske Kommission.

Justitsdepartementet antager, at den for Udskriften bestemte Godtgjørelse i Almindelighed maa blive at udrede af det samme Fond, hvoraf Godtgjørelsen for den beskrevne Forretning udredes, og bør opføres paa den samme Regning.

30te April. Rundskrivelse fra Medicinaldirektøren til samtlige civile Embedslæger.

Da det af hertil indløbne Beretninger fremgaar, at humaniseret Vaccine-lymfe fremdeles flersteds finder Anvendelse, navnlig i større Udstrækning paa Vestlandet og i Tromsø Stift, henledes herved Deres Opmærksomhed paa Ønskeligheden af, at dette saavidt muligt maa ophøre. Efterat det animale Vaccineinstitut er sat istand til at producere al den Vaccine-lymfe, som under almindelige Omstændigheder tiltrænges i Landet, og efterat Kommunikationerne har naaet en saadan Udvikling, at der i Regelen ikke vil foranlediges nogen større Tids-spilde ved Henvendelse direkte til Vaccineinstituttet, vil det formentlig alene i rene Undtagelsestilfælde kunne være nødvendigt at anvende humaniseret Lymfe.

Herom anmodes De om at give Hjelpevaksinatører og André, der udfører Vaccination inden Deres Distrikt, fornøden Underretning, idet jeg forøvrigt skal henvise til min Rundskrivelse af 14de Marts 1894 (indtagen i «Norsk Medicinal-

lovgivning») om Indsendelse af Rekvisitioner m. v., samt til vedlagte Veiledning om Vaccinationen, som siden 1901 er uddelt til de efter den Tid antagne Hjælpevakcinatører.

12te Mai. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til Amtmanden i Bratsberg Amt, hvori paa Foranledning af Skrivelse fra en Distriktslæge bl. a. bemærkes, at Tuberkuloseovens § 8 ikke kan antages at være til Hinder for, at der med Amtmandens Approbation fastsættes almindelige Bestemmelser om Ordningen af de offentlig ansatte Desinfektørers Virksomhed. Ved de i nævnte Paragraf omhandlede Regler for Renselse af Rum og Klæder ved Tuberkulose har man nemlig vistnok nærmest havt for Øie Anvisninger med Hensyn til Maaden, hvorpaa Desinfektionen efter Tuberkulose bliver at udføre.

24de Mai. Lov, indeholdende Forandring i og Tillæg til Lov af 17de August 1848 om Sindssyges Behandling og Forpleining.

§ 7 i Lov om Sindssyges Behandling og Forpleining af 17de August 1848 skal herefter lyde som følger:

Det særlige Tilsyn med Sindssygeasylet skal for hvert Asyl føres af en dertil af Kongen anordnet Kommission, bestaaende af 4 Medlemmer. Af disse skal mindst 1 være en examineret Læge og, saavidt muligt, 1 en Kvinde. Ved Kriminalasylet og ved de Asyler, hvor ingen Kvinde maatte opnevnes som Medlem af Kommissionen, skal denne alene bestaa af 3 Medlemmer, hvoriblandt mindst én Læge. Beskikkelsen gjælder for 6 Aar, dog saaledes, at Halvdelen — første Gang efter Lodtrækning — udtræder hvert 3die Aar. For Kriminalasylet og ved de Asyler, hvor ingen Kvinde er indvalgt i Kommissionen, udtræder efter 3 Aars Forløb 1 Medlem og senere henholdsvis 2 og 1 Medlem hvert 3die Aar.

Kommissionen vælger selv sin Formand. Ved Afgjørelsen af Sager, hvori Kommissionen har at fatte Bestemmelse, skal i Tilfælde af Stemmelighed Formandens Stemme gjøre Udslaget.

Ved Udførelsen af sit Hverv har Medlemmerne at rette sig efter den til enhver Tid gjældende Forskrift.

Medlemmerne tilstaaes en passende Godtgjørelse, der udredes af Statskassen. Forøvrigt kan særskilt Undersøgelse foretages af ethvert Asyl, saa ofte det af Kongen maatte findes nødvendigt.

Denne Lov træder i Kraft 1ste Januar 1903.

26de Mai. Rundskrivelse fra Direktøren for det civile Medicinalvæsen til Embedslæger og Ordførere i Sundhedskommissioner.

Ved Ansættelsen af en ny Assistent ved Universitetets hygieniske Institut, der tillige skal fungere som Epidemi- og Kvarantænelæge og bistaa Medicinalstyrelsen ved Undersøgelser angaaende smitsomme og epidemiske Sygdomme, er der aabnet Sundhedskommissionerne Adgang til at faa udført Undersøgelser vedrørende de af førnævnte Sygdomme, hvor Smittestoffet er kjendt og tilgængeligt for bakteriologisk Paavisning, specielt Pest, Kolera, Tyfoidfeber, Difteri, Gonorré, Tuberkulose, samt naar det af specielle Grunde maatte findes ønskeligt, ogsaa Tetanus, Pneumoni, Cerebrospinalmeningit o. s. v. Fortrinsvis vil disse Undersøgelser blive udført for Sundhedskommissionerne i Landdistrikterne og i de mindre Byer. Anmodninger derom bliver af Sundhedskommissionerne at indsende til Medicinaldirektøren, dog saaledes, at Undersøgelsesmateriale, saafremt det er af Vigtighed, at Undersøgelsen foretages uden Ophold, kan indsendes direkte under Adresse: Doktor M. Geirsvold, Universitetets hygieniske Institut. Ved

Mistanke om Pest og Kolera sker Indsendelsen altid direkte til Institutet. Forsendelsens Portofrihed maa attesteres af Sundhedskommissionens Ordfører.

For at undgaa Beskadigelser af det indsendte Materiale er det nødvendigt, at der benyttes en dertil skikket, solid Pakning. De Sundhedskommissioner, som agter at indsende Materiale til Undersøgelse, bør derfor og for at undgaa unødige Forsinkelse, paa Forhaand sørge for, at der haves Forraad baade af det nødvendige Indpakningsmateriale og af Pipetter, Glas m. m.¹⁾.

Ved Pakningen og Indsendelsen bør man forøvrigt følge nedenstaaende Regler, der, forsaavidt angaar Pest og Kolera, træder istedetfor de i Medicinaldirektørens Rundskrivelser af 31te Marts 1900 og 29de September 1893 angivne.

Meddelelse om Undersøgelsens Resultat vil blive givet hurtigst muligt, eventuelt telegrafisk.

Regler for Indsendelsen af Undersøgelsesmaterialet.

1. Pest.

a) Fra syge Mennesker.

Efter grundig Rensning af Huden punkteres de svulne Glandler med en kogt Morfinsprøjte; den Vædske, der saaledes er samlet, fordeles draabevis paa en Række Objektglas, udbredes i et tyndt Lag og tørres i Luften. Præparaterne fixeres derefter ved at føres 3 Gange gennem en Flamme eller ved Paadrypning af absolut Alkohol.

Blod, der erholdes ved Stik i Patientens Fingerspids eller Ørelap, behandles paa samme Maade; jfr. forøvrigt under Tyfoidfeber.

Sputum, hvor Sygdommen er forbunden med Ophostning; en Klat guides ud mellem 2 Objektglas, saa der dannes et jævnt tyndt Lag; disse behandles videre som ovenfor.

Der bør indsendes 6 Præparater af hver Sort; mellem Glassene lægges et Lag rent Papir. De anbringes derefter mellem 2 stramt sammenbundne Træplader og forsendes indpakket i en forseglet, solid Æske af passende Størrelse, forsynet med et Overtræk af impermeabelt Stof (Voxdug, Oljelærred o. l.).

Om dertil er Anledning, bør ogsaa indsendes Pus fra Buboner, Sputum eller Blod (fra en Blodaare paa Patientens Forarm) paa solide, vel korkede og overbundne Glas, indpakket som nedenfor angivet (jfr. ogsaa under Tyfoidfeber og Tuberkulose).

b) Fra Lig indsendes:

Svulne Glandler, fortrinsvis ikke suppurerende, Milt.

Stykker af Lungerne, forsaavidt disse har været angrebet.

Desuden ogsaa andre Organer, hvor dette maatte findes paa krævet.

Dette Materiale, hvorfra der vil blive gjort Kulturforsøg, maa ikke komme i Berøring med Desinfektionsmidler. De forsendes paa stærke Glaskrukker, indpakket som nedenfor angivet.

c) Røtter (og i Tilfælde Mus)²⁾

pakkes hele paa Glaskrukker, indsvøbte i et Stykke Tøi, dyppet i

¹⁾ Kan faaes hos Chr. Falchenberg & Co., Kristiania

²⁾ Ved Nedpakning af mistænkelige Dyr tilraades det at tage dem med en Iltang for mest muligt at undgaa at berøre dem med Hænderne. Efterpaa maa foretages en omhyggelig Vaskning af Hænderne med paafølgende Børstning i Sublimatopløsning (1 $\frac{0}{100}$), hvilket selvfølgelig ogsaa bør ske efter enhver Befatning med smitteførende Sager.

Sublimatopløsning (2 ‰); Krukken fyldes forøvrigt med Sagmug, Træld, Torvstrø eller lignende.

Til Forsendelse af de under b) og c) opførte Gjenstande kan bruges almindelige Syltekrukker, forsynede med Pakning og Laag, som kan tilskrues. Paa Krukken, der ikke maa være større end nødvendigt, overbindes Laaget med et Stykke fugtig Blære eller et flerdobbelt Lag Guttaperkapapir. Om Krukken slaaes et Klæde, fugtet med Sublimatopløsning.

Om Indpakningen se nedenfor.

2. K o l e r a.

- a) Exkrementer (uden Tilblanding af Urin) indsendes paa stærke Glas, Seltersflasker o. lign. i en Mængde af ca. 50 cm³. Er Urin blevet tilblandet, sørges der for svag alkalisk Reaktion ved Tilsætning af Sodaopløsning.
- b) Fra Lig sendes 3 Tarmstykker af ca. 10 cm.s Længde; det ene Stykke maa tages lige ovenfor Valvula Bauhini, de andre to i nogen Afstand fra hinanden længere oppe i Tyndtarmen. De underbindes dobbelt før Udtagelsen. Berøring med Desinfektionsmidler maa omhyggelig undgaaes. Til Indsendelsen bruges Blikdaaser, som loddes igjen, eller stærke Glaskar med islebet Glaskork eller tætsluttende Kork, Syltekrukker og lignende. De overbindes med Guttaperkapapir, indsvøbes i et med Sublimatopløsning fugtet Klæde og pakkes som nedenfor anført.

3. Ty f o i d f e b e r.

- a) Blodprøver til Widals Reaktion kan indsendes paa dertil bestemt Glasrør (Aasers Pipetter), som faaes fra Institutet. Man vasker Fingertup eller Ørelap med Vand og Sæbe og derefter med Alkohol og Æther, gjør et lidet Indsnit med Kniv og suger op det fremsivende Blod; Røret maa være mindst halvfuldt. Det lukkes ved at gjensmelte Spidsen og den udtrukne Hals nedenfor Vatproppen eller bedst ved at brække Halsen af og lakke Enderne igjen. Eller man kan tage Blodet ved Punktion med Sprøite fra en Armvæne og sprøite det ned paa et sterilt Kulturrør eller Medicinglas, som lukkes med Kork.
- b) Paavisning af Tyfusbaciller i Melk, Drikkevand, Urin, Afføring o. s. v. bør helst foretages paa selve Stedet, hvis man skal kunne gjøre sig Haab om noget sikkert Resultat; Undersøgelsen er langvarig og omstændelig, saa der først efter flere Dage vil kunne ventes Svar. Nævnte Stoffe bør i den varme Aarstid ikke forsendes paa længere Distancer, undtagen hvor Forsendelsen sker i Is, da under enhver lidt længere Transport andre tilstedeværende Mikrober vil formere sig paa Tyfusbacillernes Bekostning. I Tvivlstilfælde bør man derfor paa Forhaand konferere med Medicinaldirektøren.

4. D i f t e r i.

Belæg eller Slim fra Svælg eller Næse afstryges med en steril Vatpensel, som kan faaes færdig fra Institutet og opbevares, indtil man faar Brug for den. Eller man laver sig en Pensel af steril, men ikke antiseptisk Bomuld paa Enden af en Træpinde eller stiv Staaltraad og svider den lidt i en Flamme før Brugen.

Penselen bringes saa ned i et sterilt, tomt Reagensglas og fæstes til Undersiden af den Kork, hvormed man lukker Røret; til dette Brug er særlig at anbefale de tykvæggede «Kulturrør». Umiddelbart efter Ankomsten til det hygieniske Institut vil der blive anlagt Kultur. Heldigst er, at vedkommende Læge selv foretager Udsæden paa Serum, hvorved den

inficerede Vatpensel gnides omhyggelig ud over Serumoverfladen, idet man dog vogter sig for at rode op i Substratet.

NB. I de nærmest foregaaende Par Timer maa der ikke være brugt noget lokalt Antiseptikum til Udskylling, Gurgling eller Pensling; ellers vil Kulturen let blive steril.

5. Gonorré.

Udflodet stryges ud i et tyndt Lag mellem to Objektglas og tørres fuldstændig i Luften, før de pakkes ind. Der maa altid sendes 4 Præparater.

6. Tuberkulose.

Sputum, helst af Morgenportionen, hældes paa solide Glas, som korkes godt og overbindes med et Par Lag Guttaperkapapir. Den mest passende Størrelse er de almindelige, saakaldte Præparatglas (6 cm. høje og 3 à 4 cm. i Diameter); men man kan ogsaa bruge Maltextraktglas, Salvekrukker med solid Laag og lignende.

Andre Afsondringer og Udtømmelser forsendes paa samme Maade.

Paa lignende Maade som ved Gonorré nævnt kan indsendes Objektglaspræparater af andre Afsondringer eller Udtømmelser, som ønskes mikroskopisk undersøgt, f. Ex. Næseslim ved Cerebrospinalmeningit, Expektorat fra Pneumoni, Pus, Urin, Exkrementer o. s. v.

De under 3 a) nævnte Pipetter kan ogsaa bruges til Indsendelse af andre Vædske, hvor Kulturforsøg er ønskelige.

Om *Indpakningen* af Objektglaspræparater se under 1 a).

Ved Indpakningen af andre Præparater maa følgende iagttages: Undersøgelsesmateriale fra Pest og Kolera pakkes omhyggelig i en solid Trækasse med Stry, Træld, Sagmug, Torvstrø eller lignende i tilstrækkelig Mængde til, at den flydende Del af Indholdet kan fuldstændig opsuges, om Kassen eller de iværende Kar skulde blive ituslaet under Transporten. Trækassen maa forsynes med et Overtræk af impermeabelt Stof (Voxdug, Oljelærred o. l.).

Forsendelsen sker med Pakkepost ad hurtigste Vei (Ilgods) og mærkes:

«Til Undersøgelse paa Pest» (eller Kolera)

og med tydelig Adresse: Doktor M. Geirsvold, Universitetets hygieniske Institut, Kristiania.

Saa vel Medicinaldirektøren som Institutet bør telegrafisk underrettes om Afsendelsen.

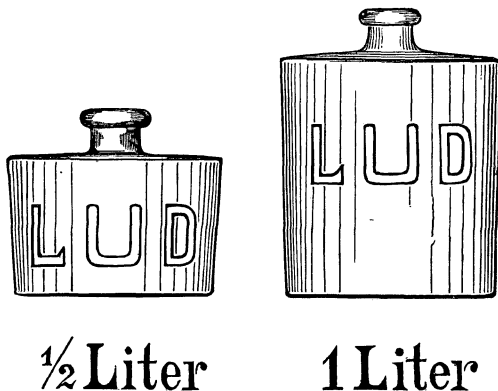
De samme Regler bør i størst mulig Udstrækning befølges ved Indsendelse af andet smitteførende Materiale.

Fra hvert Tilfælde bør medsendes en kort Sygehistorie med Oplysninger om Patientens Køn, Alder, mulige Smitteforhold, naar Materialet er taget o. s. v.

4de Juni. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmændene:

Ved kongelig Plakat angaaende Forsigtighedsregler ved Udlevering af Kali- eller Natronlud af 15de Marts 1902, udfærdiget i Henhold til Lov angaaende sundhedsfarlige Stoffes Opbevaring og Forhandling m. v. af 14de Juni 1890, er det bestemt, at Kali- eller Natronlud af mere end $\frac{1}{2}$ pCt. Styrke alene maa udleveres paa Flasker eller Krukker, hvis Form og Udstyr er godkendt af Justitsdepartementet.

I Medhold heraf har Departementet til saadant Brug overensstemmende med Forslag af Medicinaldirektøren godkjendt en Flaske, der skal have et Rumindhold af enten $\frac{1}{2}$ eller 1 Liter. Den skal være af mørktfarvet Glas, have svagt konisk Form og en kort, tyk Hals; jfr. vedstaaende Tegninger.

Paa Flasken skal i ophøiet Skrift være anbragt Ordet: LUD.

Fra 1ste Oktober førstkomende maa alene den her beskrevne Flaske benyttes til Udlevering af Lud af mere end $\frac{1}{2}$ pCt. Styrke. Indtil nævnte Tid kan benyttes andre Flasker, dog ikke Øl-, Vin-, Punsch- eller Mineralvandflasker.

I Forbindelse med foranstaaende finder Departementet ogsaa at burde henvende Opmærksomheden paa de øvrige Bestemmelser i forannævnte Plakat, der i sin Helhed er saalydende:

§ 1. Kali- eller Natronlud af mere end $\frac{1}{2}$ pCt. Styrke maa alene udleveres paa Flasker eller Krukker, hvis Form og Udstyr er godkjendt af Justitsdepartementet.

§ 2. De Flasker eller Krukker, hvori Lud udleveres, maa være paaklæbede iøinefaldende Etiketter, som med store, tydelige og letlæselige Bogstaver indeholder Ordene:

L u d
F o r s i g t i g

og som desuden er forsynet med Angivelse af, i hvilket Forhold Luden bør blandes med Vand i de forskjellige Øiemed, hvortil den skal benyttes.

§ 3. Ludpulver, der indeholder Ætsnatron, maa alene udleveres i tætte, solide Beholdere af Blik. Disse skal være forsynet med saadan Etikette, som i § 2 angivet.

§ 4. Lud i flydende Form og Ludpulver maa ikke udleveres til Børn under 15 Aar.

§ 5. I de Byer og Herreder, hvor Beslutning derom bliver fattet af Kommunestyret efter Forslag af Stedets Sundhedskommission, skal det være forbudt at udsælge Lud i flydende Form af mere end $\frac{1}{2}$ pCt. Styrke. Kommunestyrets Beslutning bekendtgøres paa den for Politibekjendtgørelser paa Stedet almindelige Maade.

§ 6. Overtrædelse af disse Bestemmelser straffes med Bøder fra 2 til 1 000 Kroner.

§ 7. Plakat af 7de Juli 1890 angaaende Forsigtighedsregler ved Udlevering af Kali- eller Natronlud ophæves.

Man skal anmode Hr. Amtmanden om at paalægge Politiets Vedkommende inden Deres Embedsdistrikt at føre Indseende med Overholdelsen af Plakatens

Bestemmelser, idet man forøvrigt forudsætter, at disse af Politiet vil blive bragt til Kundskab for de Handlende, der befatter sig med Udsalg af Lød.

10de Juni. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til Amtmanden i Finmarkens Amt foranlediget ved Forespørgsel fra en Distriktslæge om, hvorvidt der kunde foretages noget i Anledning af en fra en Jordmoder fremkommen Klage over den af Hjelpekonerne i Distriktet drevne Praxis.

Medicinaldirektøren beder Distriktslægen meddelt, at saalænge vedkommende Hjelpekoner holder sig indenfor Bestemmelserne i Lov om Jordmødre af 19de December 1898, § 1, kan der vanskelig foretages noget for at rette paa Forholdet.

Hvorvidt en Hjelpekone kan siges at drive Næring som Jordmoder, bliver et rent Skjønsspørgsmaal, der i Tilfælde maa afgjøres af Domstolene.

Et Moment, som kan komme i Betragtning, vil formentlig være, om Hjelpekonen alene leilighedsvis yder Fødselshjælp i sin nærmeste Nabokreds, eller om hun foretager længere Reiser til fjerntboende Barselskoner. Ligeledes maa der formentlig tages i Betragtning, om de Beløb, Hjelpekonen tjener ved Fødselshjælp, udgjør større Summer eller en væsentlig Del af hendes samlede Indtægter.

Endelig bemærkes, at der er fuld Grund til strengt at paase overholdt Lovens Bestemmelse om, at andre end Læger og Jordmødre kun maa paatage sig at yde Fødselshjælp ved almindelige og naturlige Fødsler etc. saaledes, at Anmeldelse til Politiet bør ske, hvis denne Bestemmelse ikke overholdes, ligesom en Hjelpekone i Tilfælde maa kunne drages til Ansvar, hvis den Fødende eller Barnet paa Grund af hendes Ukyndighed eller Skjødesløshed lider nogen Skade.

11te Juni. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Søndre Bergenhus Amt, foranlediget ved Forespørgsel fra Ordføreren i et Herredsstyre om, hvem det paaligger at udrede Skyds- og Kostgodtgjørelse til Helseraadets Formand paa Reise, som han foretager for i Henhold til Lov om Kirker og Kirkegaarde af 3die August 1897, § 33 at afgive Udtalelse om Tomter, som er bragt i Forslag til Anlæg af Begravelsespladse. Departementet meddeler, at saavel Skyds- som Kostgodtgjørelse paa Reiser i omhandlede Anliggende antages at maatte udredes af den Kommune, hvem Udgifterne ved Kirkegaardsanlægget i det Hele paahviler, medmindre Sundhedskommissionens Ordfører i nævnte Øiemed har afgivet Møde i den samlede Sundhedskommission, i hvilket Tilfælde saavel Skyds- som Kostgodtgjørelse udredes af Medicinalvæsenet.

13de Juni. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til Amtmanden i Akershus Amt, hvori paa Spørgsmaal fra et Fattigstyre angaaende Udgifterne ved Behandling af Skurvpatienter udtales, at uagtet Skurv — Favus — ikke henhører til de Sygdomme, som efter Lov af 16de Mai 1860 kan behandles for offentlig Regning, har det dog været anseet ønskeligt, at de af Sygdommen meget hjemsøgte Amter ved ekstraordinære Bevilgninger bidrager til dens Udryddelse (jfr. Skrivelse af 22de April 1876 i «Norsk Medicinallovgivning»).

I enkelte Tilfælde, hvor der af vedkommende Amt var givet saadan ekstraordinær Bevilgning, har endog Departementet efter Omstændighederne fundet at kunne bevirke udredet af Statskassen Skydsgodtgjørelse til Distriktslæger for Reiser til fattige Skurvpatienter, der ikke kunde søge Lægen i hans Hjem.

Ikke desto mindre har den Tid, som har gaaet forby, udpræget smitsomme Sygdom, der er overordentlig vanskelig at behandle udenfor Sygehus, angribes mest mulig energisk, hvor den viser sig. Og da Sygehusbehandlingen i Regelen bliver langvarig og

kostbar for vedkommende Kommune, anbefales, at Amtet strækker sig længst mulig ved Refusion af Behandlingsudgifterne.

19de Juni. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Nordre Trondhjems Amt, foranlediget ved en til Medicinaldirektøren indkommen Forestilling fra en Distriktslæge angaaende Forstaaelsen af Lov angaaende særegne Foranstaltninger mod tuberkuløse Sygdomme af 8de Mai 1900, dens § 6, sidste Punktum. Departementet meddeler, at der til Adskillelse af Ægtefolk ved den Enes Indlæggelse paa Sygehus efter nævnte Paragraf kun behøves Samtykke fra den Ene af Ægtefællerne. Hvis imidlertid begge Ægtefæller senere skulde udtale Ønske om at være forenede, antages Adskillelsen ikke længere at kunne opretholdes.

19de Juni. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Medicinaldirektøren, foranlediget ved til denne indkommen Forespørgsel fra Ordføreren i en Sundhedskommission angaaende, hvem det paahviler at udrede Omkostningerne ved Behandlingen af fattige, tuberkuløse Patienter. Departementet bemærker, at Lov angaaende særegne Foranstaltninger mod tuberkuløse Sygdomme af 8de Mai 1900, § 13, 1ste Led, alene indeholder forandret Regel med Hensyn til Udredelsen af Kostgodtgørelse for de Reiser, som for Sundhedskommissionernes Ordførere og de af dem antagne Læger foranlediges ved selve Loven, jfr. Sammes §§ 5—10, medens ingen Forandring er gjort med Hensyn til Lægers Reiser til fattige, tuberkuløse Syge for at yde Lægebehandling. Heller ikke Udgifterne ved Medicin til disse Syge er paalagt Amtskommunen.

15de August. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Jarlsberg og Larvik Amt, hvori paa Forespørgsel fra en Distriktslæge angaaende Jordmødrenes Anmeldelse af Fødsler og deres Protokoller meddeles, at Departementet anser det rettest, at en Jordmoder, der praktiserer i flere Kommuner, som ikke har samme Sundhedskommissionsordfører, til Indførelse af Fødsler fører en særskilt Protokol for hvert Sundhedskommissionsdistrikt, inden hvilket hun praktiserer, og til hvis Ordfører Protokollen saaledes bliver at indsende. Ligeledes bliver de i kongelig Resolution af 9de November 1901, jfr. Departementets Rundskrivelse af 28de November næstefter, § 2 omhandlede Schemata No. 1 og 2 for Anmeldelse af Fødsler at tilstille Ordføreren for den Sundhedskommission, inden hvis Distrikt Fødselen har fundet Sted.

18de September. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Distriktslæge, hvori paa Forespørgsel meddeles:

Det blev i Tuberkuloseovens Motiver af Justitsdepartementet udtrykkelig forudsat, at den Pligt, som paahviler den behandlende Læge til at give de fornødne Anvisninger til Forebyggelse af Sygdommens Udbredelse, ogsaa omfatter Pligt til at træffe Anordninger angaaende Foretagelse af Renselse, men at han herunder vil have at rette sig efter de nærmere Regler herom, som efter Lovens § 8 bliver at fastsætte af Sundhedskommissionen. Mod denne Forudsætning blev der ved Lovens videre Behandling ingen Indvending reist.

Jeg antager saaledes, at en Privatlæge, saafremt han har ført det hygieniske Tilsyn med den Syge, i Tilfælde ikke vil kunne undslaa sig for at anordne det Fornødne med Hensyn til Desinfektionen. Herom maa det imidlertid ansees rettest, at der i hvert enkelt Tilfælde træffes Aftale mellem Sundhedskommissionens Ordfører og den private Læge.

28de Oktober. Rundskrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmændene:

Ved Kronprinsregentens Resolution af 7de Juni sidstleden og kongelig Resolution af 4de d. M. er der i Henhold til § 11 i Lov af 8de Mai 1900 angaaende særegne Foranstaltninger mod tuberkuløse Sygdomme udfærdiget følgende

Bestemmelser om Renhold m. m. i Skoler:

§ 1. Det er forbudt at spytte paa Gulvene i Skoleværelser eller Gange.

§ 2. Spyttbakker i Skoleværelser og Gange skal altid indeholde enten noget Vand, Sand, fugtig Sagmug eller Torvstrø, hakket Ener eller Granbar. De skal daglig rengjøres, og deres Indhold enten opbrændes eller tømmes i Kloaken, Bingen, Fjæren eller i et Jordhul.

§ 3. Saavel Lærere som Elever bør holde et Lommetørklæde eller en Haand for Munden, naar de hoster. Hvorledes der skal forholdes med Elever (derunder ogsaa indbefattet skoleberettigede Børn), som lider af Tuberkulose forbundet med Afsondringer, bestemmes i hvert enkelt Tilfælde af Stedets Sundhedskommission.

§ 4. I hvert Frikvarter skal Skoleværelserne udluftes i mindst 5 og efter endt Skoletid i mindst 15 Minutter, helst ved Gjennemtræk, forsaavidt Veiret tillader dette.

Naar Skolelokalerne er forsynede med Luftopvarmning ved Varmekamre eller ved mekanisk drevet Ventilation (Vifte), kan dog Sundhedskommissionen tillade Lempninger heri.

§ 5. Ventilationskanaler — saavel Tilførsels- som Aftrækskanaler — skal rengjøres mindst én Gang aarlig. De skal derhos jævnlig eftersees, og enhver Tilstopning strax fjernes.

§ 6. Skoleværelsernes Gulve skal daglig rengjøres med vaad Klud, Kost eller Svaber. Vinduspuster, Skolepulte, Bænke, Vægtavler og andet Inventar skal daglig aftørres med vaad Klud. Mindst én Gang ugentlig vaskes Gulvene i Skoleværelser og Gange samt Inventariet med Sæbe eller Soda og Vand. Mindst én Gang aarlig — før Skolens Begyndelse om Høsten — vaskes ogsaa Tag og Vægge. Gipsede eller kalkede Tage, som ikke taaler Vaskning, hvidtes mindst én Gang aarlig. Sprækker i Gulvene, hvori Støv og Smuds kan samle sig, skal tilkittes eller paa anden Maade tættes. Om muligt skal Skoleværelsernes Gulve holdes maledede eller indsatte med Olje.

Ved Skolens Indgangsdøre skal altid findes en Dørmatte eller Fodskraber.

§ 7. Redskaber, som har været benyttede ved Rengjøringen, maa efter hver Gangs Brug skylles omhyggelig rene.

§ 8. Skoleværelser bør helst ikke benyttes til offentlige Møder eller Forsamlinger. Sker dette, skal Værelset, forinden det igjen skal anvendes som Undervisningsrum, for hver Gang omhyggelig udluftes, og dets Gulv og Inventar forsvarlig rengjøres.

§ 9. Paa Skolens Priveter maa streng Renlighed overholdes. Binger og Privetbeholdere skal tømmes saa ofte, at Overfyldning ikke finder Sted, og der skal ved Tilblanding af Torvstrø, Sagflis, Jord, Aske eller lignende sørges for, at der ikke udvikler sig Stank.

§ 10. Hvem, der skal føre Tilsyn med, at den i ovenstaaende Bestemmelser paabudte Udluftning og Rengjøring finder Sted, bestemmes af vedkommende Skolemyndigheder for hver enkelt Skole.

§ 11. Finder Sundhedskommissionen, at et Skolelokale paa Grund af Overfyldning eller paa Grund af Fugtighed, Urenlighed eller manglende Lys eller Luftvexel er skadeligt for Børnenes Sundhed, kan den paalægge Vedkommende at rette de forefundne Mangler og forbyde Lokalets Afbenyttelse, indtil dette er skeet.

§ 12. Et Exemplar af disse Regler skal altid findes opslaaet i enhver Skole.

Samtlige Sundhedskommissioner inden Hr. Amtmandens Embedsdistrikt bedes gjort bekendt med nærværende Rundskrivelse, hvoraf en Del Aftryk vedlægges.

Det bemærkes, at de til Opslag bestemte Exemplarer af Reglerne (jfr. Bestemmelsernes § 12) vil blive tilstillet de almindelige private og offentlige Skoler (Folkeskoler, Aftenskoler, Fortsættelsesskoler, høiere Almenskoler o. lign.) enten direkte herfra eller gennem vedkommende Skolestyre.

Forsaavidt angaar Fagskolerne (Sjømandskoler, Maskinistiskoler, Landbrugs-skoler, Tegneskoler o. lign.), skal man derimod bede Sundhedskommissionerne anmodede om at foretage den fornødne Uddeling af de til Opslag bestemte Aftryk af Bestemmelserne, i hvilken Anledning en Del Exemplarer af disse trykt paa Karton vedlægges, forat hver Skole kan faa sit Exemplar.

Forøvrigt henledes Opmærksomheden paa Reglernes § 10, hvorefter der for hver enkelt Skole skal træffes Bestemmelse om, hvem der skal føre Tilsyn med, at den paabudte Udluftning og Rengjering finder Sted.

12te November. Skrivelse fra Kirkedepartementet til Justitsdepartementet, hvori førstnævnte Departement erklærer sig enig i, at Sundhedskommissionen, efterat Loven om Behandling af forsømte Børn af 6te Juni 1896 er traadt i Kraft, fremdeles antages at kunne paalægge Fattigvæsenet at drage Omsorg for, at et for Betaling udsat Barn, som ikke har opnaaet skoleberettiget Alder, og som ikke behandles forsvarlig, anbringes paa tilfredsstillende Maade andetsteds, forudsat at Barnets Bortsættelse ikke er foretaget af Værgeraadet eller dette finder Føie til at skride ind overensstemmende med Bestemmelserne i ovennævnte Lov.

18de November. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Distriktslæge, der havde udbedt sig Direktørens Udtalelse angaaende Spørgsmaalet, om en Sundhedskommissionsordfører paa Landet kan benytte Sundhedskommissionens Tilsynsmænd til at kontrollere, om de hos en Tuberkulosepatient paabudte hygieniske Foranstaltninger og Regler overholdes.

Medicaldirektøren bemærker, at i det af Overlæge Klaus Hanssen og ham udarbejdede Udkast til Tuberkuloseloven indeholdt § 5 en Bestemmelse om, at ved det hygieniske Tilsyn skulde Sundhedskommissionens øvrige Medlemmer være forpligtede til at bistaa Ordføreren, og — efter Sundhedskommissionens Bestemmelse — forrette som Tilsynsmænd inden sin Kreds.

Denne Bestemmelse vakte imidlertid Modstand og blev strøgen i den kongelige Proposition til Loven, da Departementet fandt, at det hygieniske Tilsyn alene burde udføres af Læger og altsaa ikke overdrages Sundhedskommissionens ikke lægekyndige Medlemmer.

Efter den Ordlyd, som Lovens § 5 paa Grund heraf har faaet, antages der saaledes ikke at være Adgang til at overdrage den omhandlede Kontrol til Sundhedskommissionens Tilsynsmænd.

26de November. Skrivelse fra Kirkedepartementet til Skoledirektøren i Kristiansand, hvori i Anledning af Forespørgsel fra et Skolestyre meddeles, at det antages at maatte blive Gjenstand for Lægens Skjøn i hvert enkelt Tilfælde, hvorvidt et af Tæring lidende Barn kan tillades at deltage i den almindelige Folkeskole. Finder Lægen Barnets Skolegang utilraadelig, og vedkommende Forsørger ikke er istand til selv at bekostede dets Undervisning udenfor Folkeskolen, har Skolestyret at gaa frem efter Landskolelovens § 61.

Om Udgifterne ved Sygehusbehandling bør Forespørgsel rettes til vedkommende Amtmand.

28de November. Rundskrivelse fra Direktøren for det civile Medicinalvæsen til Ordførerne i Sundhedskommissionerne, hvori bl. a. paa Foranledning af Sanitetsgeneralen henstilles at afgive Meddelelse til vedkommende tjenstgjørende militære Læge, saafremt Tilfælde af ondartet epidemisk Sygdom maatte optræde i Exerцерpladsenes Nærhed. I Regelen vil det, bemærker Direktøren, være tilstrækkeligt for Øiemedet, at der afgives Meddelelse om følgende Sygdomme: Exantematisk Tyfus, Tyfoidfeber, epidemisk Cerebrospinalmeningit, Børnekopper, Skarlagensfeber, Difteri og Dysenteri med Angivelse af den Lokaltet, hvor Sygdommen forekommer.

1ste December. Rundskrivelse fra Medicinaldirektøren til samtlige Apothekere:

Ved Denaturering af Spiritus til antiseptisk Brug for Læger og Sygehuse, hvem Bevilling hertil efter derom indgivet Andragende meddeles med den Følge, at Varen fritages for den for Drikkebrændevin fastsatte Told eller Produktionsafgift, vil Finants- og Told-Departementet for Eftertiden fordre anvendt som Denatureringsmiddel Benzol (*Benzolum purum*) i Forholdet 2,5 til 1 000 ($\frac{1}{4}$ pro Cent) istedenfor, som hidtil bestemt, $\frac{1}{4}$ pro Mille Karbolsyre.

Som Denatureringsmiddel i ovennævnte Øiemed er kun forudsat anvendt Benzol, erhvervet fra norsk Apothek. I Anledning heraf vil *Benzolum purum* (Sp. V. 0,880—0,890, Kogepunkt 80° — 82°) blive optaget i Medicinaltaxten. Det henstilles derfor til Apothekerne i Tilfælde at holde sig forsynet med *Benzolum purum* i tilstrækkelig Mængde.

Ved Expeditionen af Benzol til Denaturering af Spiritus bør Benzolen udleveres i forseglede Glas, der enkeltvis eller samlet indeholder det Kvantum, der skal anvendes til Denaturering af den anmeldte Spiritusmængde. Hvert Glas bør derhos forsynes med en Signatur, der angiver Mængden af den indeholdte Benzol og er forsynet med Expeditionsdatum og Expeditorens Underskrift.

Der bør tillige paa Forlangende afgives en Erklæring om, at den expederede Benzol er af den for Øiemedet fastsatte Beskaffenhed.

1ste December. Skrivelse fra Medicinaldirektøren til en Distriktslæge, hvori paa Forespørgsel om dennes Honorar for kwarantænemæssig Undersøgelse af et Fartøi, der var indkommet med Kwarantæneflag som kommende fra et som pestsmittet erklæret Sted, meddeles, at Distriktslægens Honorar antages at maatte beregnes efter Kwarantænereglementet af 10de Februar 1849, dets § 56, da dette, forsaavidt angaar Pest, ikke er ophævet ved senere Bestemmelse og fremdeles forudsættes at skulle danne Normen for de Honorarer, som bliver at udbetale for Undersøgelse af Skib, der indkommer under Kwarantæneflag, uanset om det bliver længe i Kwarantæne eller ikke.

2den December. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i Lister og Mandal Amt, der paa Begjæring af Amtmanden i Stavanger Amt havde anmodet om Departementets Udtalelse, angaaende hvilken Amtskommunekasse, der pligtede at udrede den en Distriktslæge tilkommende Kostgodtgjørelse for en Reise, foretaget for at forordne den fornødne Desinfektion efter en af Lungetæring død Person, der som Sindssyg for Lister og Mandal Amtskommunes Regning havde været forpleiet paa Jæderen i Stavanger Amt.

I Anledning heraf meddeler Departementet, at Udgifterne ved omhandlede Reise ikke antages at kunne udredes i Overensstemmelse med Lov af 27de Juni 1891 om Sindssyges Behandling og Forpleining, men i Henhold til Lov af 8de Mai 1900 om særegne Foranstaltninger mod tuberkuløse Sygdomme, dens § 13, jfr. § 7. Kostgodtgjørelsen for Reisen formenes derfor i nærværende Tilfælde,

hvor Vedkommendes Udsættelse saavidt sees er skeet af Hensyn til hans Sinds-
sygdom og ikke af Hensyn til hans tuberkuløse Tilstand, at burde udredes af
den Amtskommune, inden hvis Grændser Desinfektionen er foretagen.

31te December. Skrivelse fra Justitsdepartementet til Amtmanden i
Nordlands Amt i Anledning af Forespørgsel fra Ordføreren i et Fattigstyre an-
gaaende Udstrækningen af en Kommunes Adgang til at erholde
Refusion for sit Udlæg ved Distriktslægens Reiser for at
tilse fattige Syge.

I Anledning heraf meddeles og bedes Fattigstyret meddelt, at et Fattig-
væsen maa kunne forlange disse Udgifter refunderede i Lighed med andre Ud-
gifter til Understøttelse af Fattige, naar disses Stilling er blevet saadan, at
Refusion er erholdelig. Imidlertid vil Fattigvæsenet ikke være berettiget til i
nogensomhelst Form at modtage Refusion for sit Udlæg ved de af Læger fore-
tagne Reiser, hvortil Skydsgodtgjørelse udredes af Statskassen, uden at samtidig
Refusionsbeløbene fordeles mellem Staten og vedkommende Fattigvæsen i Forhold
til deres Udlæg. Undladelse heraf vil kunne medføre Ansvar; jfr. iøvrigt dette
Departements Cirkulære af 18de Mai 1899.

